Digitized by Google

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR NATIONALBIBLIOTHEK

BE.8.P.44

Coll.
B. E. VIII. F. 44

ANNALES
SVLTANORVM OTHMANIDARVM,
A TVRCIS SVA LINGVA SCRIPTI:

Hieronymi Beck a Leopoldſtorf, Marci fil. ſtudio & diligentia Conſtantinopoli aduecti M D L I, *Diuo Ferdinando Cæſ. Opt. Max. D.D. iuſſuque Cæſ. a Ioanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati.*

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS Angriuarius, Latine redditos illuſtrauit & auxit, vſque ad annum CIƆIƆXXCVIII.

FRANCOFVRDI
Apud Andreæ Wecheli heredes, Claudium Marnium & Ioannem Aubrium,
MDLXXXVIII.

IO. LEVNCLAVII
AD NOBILEM AC MAGNIFICVM DOMINVM HIERONYMVM BECK A LEOPOLDSTORF,
Cæſ. Maieſt. Cameræ aulicæ conſiliarium, in hos annales præfatio.

EQVIDEM *audire non ſemel ex te memini, vir magnifice, te peregrinatione tua ſuſcepta, quum Romam anno Iubileo* M D L *adiiſſes, & Roma Venetias profectus, indidem triremibus maioribus ad Tripolim Syriæ adpuliſſes: Halepum, Damaſcum, Nazareth, S. S. Chriſti ſepulcrum Hieroſolymis, & in Arabia montem Oreb acceſsiſſe; peragrataq; deinceps Ægypto, ab vrbe illius Alexandria mari traiecto, per Attaliam Pamphyliæ, Cotyaium Phrygiæ, Pruſam Bithyniæ, tãdem Byzantium Thraciæ perueniſſe. Byzantij vero, in ampliſsima Sultanorum Turcicorum ſede regia, librũ Turcica lingua ſcriptum, Othmanæ familiæ principum res geſtas continentem, magno ſtudio, nec nullo ſumptu, fuiſſe conſequutum: quem Diuo Ferdinando Rom. Cæſ. pientiſsimo, anno Chriſti* M D L I *felici tuo in Auſtriam reditu, dono obtuleris; humiliter orato rege, vt publicæ vtilitatis cauſa in Latinam, vel Ger-*

manicam linguam, vertendum iuberet. Poſt illa te, officiis negotiisque publicis obrutũ, exiguam huius rei curam habuiſſe; quam tamen penitus haud abieceris. Elapſo non exiguo tempore, quum nobilis vir, Vlricus Maſchwander a Cranigſperg, qui multis annis Diuo Ferdinando in cubiculo inſeruiuit, filiæ ſuæ, Alphonſo de Games in matrimoniũ collocatæ, ſollemnes Viennæ nuptias celebraret: eum tibi, de illo libro diligentius ſciſcitanti reſpondiſſe; memoria ſe tenere, Cæſarem interpreti ſuo Turcico annales quoſdam vertendi, exercendique eius gratia, tradidiſſe: habereque ſe Turcicam hiſtoriam, lingua Germanica, manu ſcriptam. Hanc igitur anno M D L X X X V I *ab illo tibi miſſam, quum ex interpretis, Ioannis Gaudier, dicti Spiegel, epiſtola proœmiaca, verſionem eſſe libri tui, magna cum voluptate agnouiſſes; ſtatim exſcribi iuſſiſti. Fueram ego præcedenti hunc anno Conſtantinopoli Viennam reuerſus, cui nõ indicaſti tantummodo de repertis illis annalibus tuis: verumetiam non inuitus, quæ ſingularis in me tua eſt beneuolentia, mecum eos communicaſti. Lubens hos equidem perlegi, quumque non parum, pluribus de cauſis, placerent: eoſdem rogatu tuo Latine, vt in lucem editi nationibus exteris etiam vſui eſſent, tranſſcripſi. Redeunt igitur ad te nũc typis expreſſi chalcographicis Annales Turcici, tuo qui debentur ſtudio, quod non tantum eos ex illis locis tecum adtuliſti: verumetiã prope ſepultos ab annis* X X X V I I, *& ipſos eripuiſti rurſus e tenebris, & latitantem alibi Germanicam quoque verſionem à blattis & tineis adſeruiſti. Qua de cauſa, quum libri ad nos perferendi primus auctor, idem perituri vindex & conſeruator exſtiteris: abſque iniuria tua, cuiuſuis alterius præferre nomen annales ipſi nequeunt. Meam vero in expoliendis*

his

his laborioſam operam probaturum te, cum aliis ſincere iudicantibus, ſane confido. Quum enim vir clariſſ. Hugo Blotius I.C. RVDOLPHI II *Rom. Imp. deſig. bibliothecarius, ex Auguſtali bibliotheca Vienneñſi poteſtatē mihi feciſſet inſpiciundi veri horum annalium archetypi, lingua litteriſque Turcicis exarati, in quo huius libri ad Ferdinandum Cæſarem tua manu ſcripta dedicatio cernitur, his verbis:*

Piiſſimo Ferdinando Rom. Hung.
Bohemorumque, &c. regi potentiſſ.
Hieronymus Beck a Leopoldſtorf
Suæ Maieſt. deditiſſimus alumnus
ex Hieroſolymis ac monte Oreb
feliciter redux, librum hunc
Othmannorum res geſtas ad noſtra
vſque tempora continentem, D. D
animo deuotiſſimo MDLI:

equidem ad hoc archetypum, aliquot dierū labore Ioannis Gaudier interpretationē recenſui, adiutus a Stephano Vngaro, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæque linguæ gnaro, quem tu ipſe nobis in hunc finem, ab hero ſuo, Illuſtri & Magnifico domino, Andrea Teufel, libero Barone, Imperatori a conſil. & præſidij ad Arrabonem Iaurini ſupremo præfecto, impetraſti. Mahumetanos annos ad Chriſtianos redegi, quos etiam marginibus adſcripſi: quod Ioannes Gaudier prætermiſit. Supplementum adieci, quo geſtæ res annis XXXVII, *vſque ad annum præſentem, exponuntur. In hoc memorabilis exſtat decennalis huius belli Perſici deſcriptio, quod adhuc euentu dubio, ſtudiis & odiis vtriuſque partis acerrimis, geritur. Huic adpendici ſuccedit Pandectes hiſtoriæ*

Turcicæ noſter, quo a Turcis tradita, cum noſtrorum hiſtoriis Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis ita confero: nihil vt inexplicatum relinquam, ne iis quidem præteritis, quæ libri noſtri manuſcripti, multique ſuperſtites adhuc idonei nobis auctores, ſuppeditarunt. Idem Pandectes quàm multa rara contineat, nec ante nos a quoquã prodita; cognoſcere lectorem experiundo malumus, quàm prolixius ipſi, nõ ſine quorumdam inuidia, prædicare. Claudit opus in extremo Viennenſis obſidionis hiſtoria, cum his omnino coniungenda, de cauſis, quas ibidem breui procemio cõplexi ſumus. Habes rationem totius commentationis, vir magnifice, quam ſi Zoileus dens quiſpiam, in hac ætatis noſtræ licentia, rodere fuerit auſus: vt ipſe, rerum Turcicarũ peritiſſimus, tuendam ſuſcipias, meque animi propenſione ſolita complectaris, etiam atque etiam rogo.

INDEX

INDEX AVCTORVM, QVI citantur in Pandecte.

Abrahamus Bacſchaius Vngarus.
Abrahamus Ortelius.
Agathias Myrinæus manuſc.
Andreas Cambrinius Florentinus.
Antonius Bonfinius.
Antonius Geufræus.
Antonius Melienſis.
Augerius Busbequius.
Auguſtinus Curio.
Aythonus Armenius.
Baſilius Ioannes Heroldus.
Cedrinus integer manuſcr.
Chronica diuerſa manuſcripta, Græca, Latina, Germanica.
De ædificiis vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m. ſ.
Emanuel Muſicius Athenienſis.
Franciſcus Sanſouinus.
Georgius Huſtius Illyricus m.ſ.
Georgius Pachymerius.
Iacobus Caſtaldus.
Ioachimus Cureus.
Io. Antonius Menauinus.
Io. de Plano Carpi.
Io. Martinus Srella.
Itinerariorũ in Palæſtinam, liber Germanicus.
Karulus Cluſius Atrebas.
Laonicus Chalcocondyles Athenienſis.
Leo Imp. Aug. m.ſ.
Ludouicus Balſanus Iadrenſis.
Marcus Paulus Venetus.
Martinus Barletius.
Martinus Cruſius.
Melchior Soiterus.
Natalis Comes.
Nicephorus Gregoras.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Nicolaides Delphinas.
Nicolaus Sophianus.
Origines vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m.ſ.
Paulus Iouius.
Petrus Bellonius.
Petrus Bizarus.
Petrus Gyllius.
Petrus Martyr Mediolan.
Philippus Callimachus.
Philippus Mornæus.
Prætor Græciæ, manuſcr.
Procopius.
Reinerus Reineccius.
Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ.
Stephanus Broderithus.
Symeon Magiſter Officiorũ, manuſcr.
Tarcagnotæ hiſtoria.
Thomas Ebendorfus Haſelbachius, manuſc.
Thomas Porcaccius.
Thomas Spanduginus Cantacuzenus.
Vincentius Beluacenſis.
Wolfgangus Dreslerus.
Zonaras.
Zoſimus Comes.
Zygomalas Protonotarius Græcus.

EPISTOLA PRÆLIMINARIS AD DIVVM FERDINANDVM ROM. CÆSAREM, Ioannis Gaudier dicti Spiegel, Turcici interpretis

Sereniſsime potentiſsime Rex, Domine clementiſsime:

CVM non ita pridem Regia Veſtra Maieſt. librum Turcicum mihi commiſerit, in quo ortus atq; geſta Impp. Turcicorum deſcribuntur: quę quidem Regiæ Veſtræ Maieſt. Nobilis, ſtrenuus atq; integerrimus Hieronymus Beck a Leopoldſtorf ex itinere Hieroſolymitano & Turcia rediens, obtulit: qui mihi a Regia Veſtr Maieſt. Germanice interpretãdus, clementer demandatus: quod humiliter pręſtiti, eaq; qua a Turcis ſcriptus eſt methodo, in idioma Germanicum tranſtuli. Licet vero idipſum libenter more & ſtylo Rhetorico effeciſſem: ſed cũ ab ineunte ætate, parum admodũ literis humaniorib. fuerim imbutus, atq; huiuſmodi in rebus minimè verſatus; certæ tamen ſum ſpei, laborẽ hunc exiguũ Regiæ Veſtr. Maieſt. placiturum. Annotaſſem etiã ſimul quo tempore ſecundũ annos ſalutis noſtræ hæc geſta fuiſſent: verũ cum anni Turcorum breuiores ſint noſtris, neq; ipſorũ anniuerſarij dies, ſicut apud nos Chriſtianos, in idẽ tempus coincidant, licet etiam ipſi in anno menſes XII habeant: tamẽ hoc tantũ ratione ſplendoris lunæ. inſuper ſcribunt ipſi dicuntq;, ſpatio triginta duorũ annorum, ſecundum ipſorũ computationem, cælũ mobile ſeu firmamentum, ſuũ abſoluere curſum: id tantundẽ fere eſſet, cum nos Chriſtiani triginta vnũ, ipſi triginta duos annos ſcriberent nominarentq;. Et quantumuis ex mea translatione cõputari non poteſt, quo tẽpore annorũ Chriſti hæ Impp. Turc. res geſtæ ſint: attamen omnino Gubernatori, militiæ Duci, aut Capitaneo, cui cũ inimicis Chriſtiani nominis agendũ, lectu operæpreciũ eſſe exiſtimo. Hinc namq; videre licet, quid Politia aut animus Heroicus valeat, qualiterq; magiſtratus erga proprij cõmodi, auaros atq; ſuperbos homines ſe exhibere remunerariq; debeat; quale etiã detrimẽtum patriæ atq; exercitui, ob inobedientiã, cõfuſionem, perfidiam, ſuperbiã, proprium cõmodum, oriri & accidere poſſit. Propterea facile colligere hinc licet, cũ moderni Impp. Turcici paruæ atq; obſcuræ familiæ, cum exigua manu in immenſum creuerint, vti quidem ex hiſtoria hac intelligo, quod Aſia, Græcia, Bulgaria, Arbaneſia, Boſna, Seruia, nõ niſi propter inobedientiã, confuſionem, perfidiam, ſuperbiã, & rem priuatã. in tot calamitates atq; manus inimicorum nominis Chriſtiani inciderint: quod (proh Deum) hodierno adhuc die euenire videmus. Nam quæ alia eſt cauſa Chriſtianæ deuaſtationis, quã inobedientia, perfidia, auaritia, ſuperbia & rei priuatæ ſtudiũ? Nam hic propter ſuum cõmodum fauet Turcis, alter WeiWodæ: tertius, nulli obſequens, ſe ipſum dominũ cẽſet. Vnde fit porrò quod nos omnia bella erga Chriſtiani nominis hoſtes inſtituta, minus proſpere geramus, quã propter inobedientiã, confuſionem, perfidiã, auaritiam, ſuperbiã, & propriũ commodum? Nos exiſtimamus ipſos minime ſubſiſtere, rem noſtrã inconſiderate aggredimur, & proponimus nobis magnas opes ab ipſis acquirẽdas: primo cõgreſſu alacres atq; animoſi ſumus, verũ illico remittimus. Deus omnipotens ſuam dignetur nobis gratiam largiri, quo nos erga eiuſmodi diuini nominis hoſtes dirigamus, ſuperioribus & magiſtratui ſimus obſequentes, bonam Politiam conſeruemus, auaritiæ, ſuperbiæ, & rei priuatæ, quantum æquum eſt, tribuamus; ne & nos tandem (quod Deus præcauere velit) ſicuti nominatæ regiones in maxima damna veniamus, & poſteritas noſtra fidem atque religionem Diabolicam ſuſcipere cogatur. Quod Deus in æternum nobis concedere dignetur. Amen.

Regiæ veſtræ Maieſt.

Humillimus, obedientiſſimus ſeruitor, & interpres Turcicus,

Ioannes Gaudier, alias Spiegel.

ANNALES SVLTANORVM OSMANIDARVM, AB IPSIS TVRCIS MEMORIÆ PRODITI.

PRimvs apud Turcos rerum potitus fuit Oſman,qui 1.
patrem habuit Ertuculem. Hic filius fuit Soleimanis
Scachi: Soleimanes, Cabielpis: Cabielpes,Cuſulbu-
gæ:Cuſulbuga Bainderis: Bainder,Oicolucis: Oico-
luces,Baiſungeris: Baiſunger,Bakis Agæ:Bakes Aga,
Ciacis Agæ: Ciaces Aga,Toctemuris: Toctemur,Verſaiobis: Ver-
ſaiobes,Giokelpis:Giokelpes,Oguzis: Oguzes,Carachanis: Cara-
chan, Cutluzeccis: Cutluzecces deniq; Lecrace patre natus fuit.
Hi XVII dumtaxat auctores huius familiæ litterarum monumen-
tis proditi recenſentur. Ceteri, quorum ignota nomina, continua
ſerie referendi veniunt ad Iaphetum, Nohæ filium. Ipſa quidem
hæc Oguziorum dicta familia, ſucceſſione perpetua rerum apud
Parthos potita fuit, hominesque fuere ſimplices & rudes: qui poſt- 2.
ea,quàm primo religionem Mahumetanam fuiſſent amplexi, do-
minatus ſui ſedem in ciuitate Machanenſi conſtituerunt. Ceterum
quo tempore Soleimanes Scachus Machanæ præerat rebus Par- 3.
thicis, præpotens ille Zingis Chan ex regione Chitaia cum exerci-
tu in Parthiam profectus eſt: ibique Belcham ciuitatem copiis lo-
cupletem, obſedit, cepit, diruit: totamque regionem Choraſanem
populabundus diripuit. Erat id temporis Curiſemes Scachus Bel-
chæ princeps & Choraſanis, qui regno pulſus, cum ſuis aufugit, &
in itinere periit. Eius in locum ſucceſſit Vgnan Chan filius, qui co-
pias paternas Bagadatim verſus duxit: quo quum perueniſſet, vr- 4.

bem occupauit, incolas occidit, regionem vniuerſam ſibi ſuiſque
vindicauit. Id vbi Zingis Chan intellexiſſet, armis eum perſequu-
5. tus, in ſuam poteſtatem redegit. Oriundus ex familia Selgucis Sul-
tanus Aladinês, e Parthia profugus, in regionem Ionan, quæ Cara-
mania modo dicitur, peruenit: iisq; locis occupatis, & inſtaurata vr
be Siuaſta, regia cum poteſtate præfuit. Quum autem in hunc mo-
dum Zingis Chan Parthiam ageret, ferret: etiam Machana fundi-
tus euerſa fuit, quæ id temporis imperio Soleimanis Scachi pare-
bat. Is Tatari violentiæ cedens, & ipſe cum ſuis migrauit, inito con-
ſilio inuadendę Romaniæ: quod inaudiſſet, iis in locis bella geri, &
6. armis rem parari poſſe. Quapropter relicta Parthia, Erzingam ſeſe
contulit: vnde in Romaniam penetrans, Amaſiam peruenit, mul-
tis & magni pretij potitus ſpoliis. Conuerſo deinde itinere, Cha-
lepum adiit: in qua profectione delatus ad opidum, quod Iaber di-
citur, ad Euphratem fluuium caſtra metatur. Erat heic eis tranſii-
ciendus Euphrates, ſed vadum nullum inueniebant, quod eſſent
homines omnino rudes & rerum imperiti. Quum equorum na-
tatu tranſmittendum amnem placuiſſet vniuerſis, primus Solei-
manes Scachus flumen ingreſſus, & aquis obrutus, exſpirat: quem
magna quæſitum diligentia, tamdemque repertum extrahunt, ibi-
demq; tumulo mandant. Erant huic Soleimani Scacho filij tres
ſuperſtites, quorum vni nomen Sungurſengis, alteri Gundogdis,
tertio Ertucules, qui filium habuit Oſmanem. Exſtincto patre, ca-
ſtra fratres hi promouent, ac propter Euphratem, aduerſo flumine
profecti, tamdem ad campos Paſſonios perueniunt. Iis in locis Er-
7. tuculi Oſmanis patri, cum quadringentis mapalibus, quæ pro mo-
re gentis, de loco in locum promoueri transferrique poſſunt, ſubſi-
ſtere libuit: reliquis duobus fratribus in Parthiam redeuntibus.
Hæſit ibidem ad aliquod tempus Ertucules, varie finitimorum in-
iuriis & rixis exercitus. Denique rumor ad eum perfertur, Sulta-
8. num Aladinem, e Parthia profugum, in Romania complures pro-
uincias ſui iuris feciſſe, adeoque magno potitum imperio. Erant
Ertuculi tres filij, Gundus, Sarigates, & Oſman. Vbi, quo in ſtatu
res Aladinis eſſent, Ertucules accepiſſet: non magna conſultationis
interpo-

interpoſita mora, filium Sarigatim ad eum ablegat; oratum, vt ali-
quem ſibi locum concederet, quo in loco ſecum ſuis ſuſtentare
poſſet. Aladines huic poſtulato lubens adſentitur, eisque regionem
adtribuit, tam æſtiuis, quàm hibernis aptam menſibus. Id temporis 9.
natio quædam aduerſus Sultanum Aladinem arma ſubito moue-
rat, contra quos dum ſuis inſtructis ille proficiſcitur: interea Ertu-
cules cum filiis, Sarigati & Oſmane, verſus Engurim ſeſe confert: 10.
eoque loco ſibi ſuisq; cônſtituta ſede quadam, ac domicilio, finiti-
mos Græcos perpetuis excurſionibus & rapinis infeſtare non dè-
ſiit. Tamdem rebus humanis Ertucules exceſſit, quum ſuis ad LII 11.
annos præfuiſſet: mortuus anno Mahumetano DCLXXXVII. Christiani 1289.

De Oſmanis natiuitate.

ACcidit aliquando, vt feſſus Ertucules interdiu ſemet ad quie- 12.
tem componeret. Ibi tum ei ſomnium ſe quoddam obtulit, quo viſo fuit experrectus. Mox hinc & inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces ſuas abſoluit, habituque mutato Coniam profectus, vrbem ingreditur. Agebat iſtic vir auctoritatis ex doctrina maximæ, cui nomen Edebales, operum effector & prodigiorũ admirabilium, in quem coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahumetana inſtitueret, ac facultates ceteroquin ampliſſimas poſſideret. Etiam Sultanus ipſe, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc vbi conueniſſet Ertucules, vt ſomnium illi ſuum exponeret: Venerande vir, ait, per quietem viſus ſum videre ſplendorem lunæ, prodeuntẽ e ſinu tuo, qui meum in ſinum penetraret. Eo quum delatus eſſet, ex vmbilico meo mox enatam fuiſſe arborem, quæ regiones aliquot, ac prælaltos montes, latosque campos vmbra ſua tegeret. Ad ipſas autem radices arboris perennes aquas emanaſſe, quibus vineæ paſſim, & horti rigarentur: ac ſecundum hæc, experrectus fui. Poſteaquam diu multumque ſemet Edebales, qui a ſuis vir ſanctus habebatur, ob interpretationem ſomnij torſiſſet: tãmdem, oratione ad Ertuculem conuerſa, Naſcetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Oſman. Is bella plurima geret, ac poſteri tui deinceps reges, tetra-

rumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura eſt Oſmani, ex
qua procreabit ille liberos, qui regiam ad dignitatem peruenient,
ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit O-
ſman, qui quum adoleuiſſet, Mahumetani vatis illius filiam duxit
vxorem, de qua natus eſt ei filius Vrchan. Quumq; prouinciis ali-
quot occupatis, principatum ſibi conſtituiſſet: partem ditionum
inter duces militares, qui ea in loca cum Ertucule patre venerant,
13. liberaliter diſtribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina ſua
ſortitæ ſunt. Itidem Vrchani filio ditiunculam, cui nomen Chiſar
14. Sangagi, & cognomen Inunge, conceſſit. Deinde natus eſt O-
ſmani filius alter, Alis baſſa: quem perpetuo ſecum eſſe voluit. Re-
bus hoc modo conſtitutis, pater & filius Vrchan, coniunctis copiis,
arma in Chriſtianos expediunt, omnia late populantur, agros eo-
rum occupāt, magnam hominum multitudinem vtriuſq; ſexus ca-
15. ptiuam abducunt. Vi etiam adhibita, ciuitatem Iſnicam, cum vici-
nis opidis & arcibus, in poteſtatem redigunt, diripiunt. Qui tum
temporis Teggiur ſiue magiſtratus erat Pruſæ, adiunctis ſibi com-
pluribus aliorum auxiliis, & coacto milite ſuo, de profligandis Tur-
cis cogitare cepit. Igitur hoc magnis cum copiis in Turcos ducen-
te, minime conſternatus Oſman, animo inuicto Chriſtianis obui-
am prodit. Ad manus vbi ventū fuiſſet, ſtrenue dimicatum vtrim-
que. Cæſi fratres Oſmanis eo prœlio, Gunduſelpes & Aidogdis, ac
ſecundum viam publicam ad fines Dobmuris ſepulti. Oſman, fra-
16. tribus licet amiſſis, tamdem tamen victoria potitus eſt. Teggiur
Edrenoſius & Pruſæus, inita fuga, Pruſam delati, ſemet in vrbem
includunt. quos a tergo cum ſuis inſequutus Oſman, in itinere opi-
dum Vlubadam militari corona cingit, cuius Teggiur mox certis
condicionibus cum eo tranſegit. Hinc Pruſam cum exercitu pro-
perans, vrbis obſidionem molitur. Quumque vi admota, nihil ef-
fecturum ſe videret ad eius expugnationem: primū in aduerſa vrbi
parte, iuxta thermas, quæ Caplice Turcis dicuntur, vallo ducto,
munimentum pro ſuis erigit, cui fratris Gunduſelpis filium Agde-
murem præficit, hominem rei bellicæ peritiſſimum, adiunctis ei
militibus egregiis. Inde munimentum aliud excitat verſus eum
montem,

montem, quem Geſchis dage, hoc eſt, montem monachorum vocant. 17. Illius curam Belebanzuco cuidam ex ſuis, viro ſtrenuo committit. Hoc modo duobus hiſce munimentis exſtructis, & actis aggeribus ac foſſis, ciuitatem obſeſſam tam arte clauſerunt: vt nemini vel acceſſus ad eam, vel exitus pateret: atque interim agrum omnem in poteſtatem ſuam redegerunt, nihil vt obſeſſis, præter ipſam vrbem, reliqui facerent. Dum iſtæc durat obſidio, cum parte exercitus Oſman Gaſes ipſe Neapolim, quæ Geniſcheher lingua Turcica dicitur, contendit. Eius viciniæ Chriſtiani omnes, coactis copiis ſuis, cum Oſmane confligunt: ſed Oſman prœlio ſuperior, vniuerſa illa regione potitur. Ea vero Turcicorum militum, qui de ſpoliis opulenti euaſerant, præſidium accepit, abſque prouincialium damno. His rebus ex animi ſententia confectis, Vrchanem filium ad expugnandam Pruſam ablegat. Horum militum acceſſione adauctis Turcorum caſtris, grauior incluſis eſſe cepit obſidio. Quamobrem viribus obſeſſorum exhauſtis, quum omnis iam commeatus defeciſſet, ac nihilo minus ipſi tam noctu, quam interdiu, in armis eſſe, propugnandæ ciuitatis cauſa, cogerentur: tamdem ipſe Teggiur, cui nomen Iuſſuphes, pactis interuenientibus, Vrchani Pruſæ deditionem fecit. Is adeo religioſe pactis cōuentis ſtetit, vt hoſti abſque vllo impedimento & iniuria, cum vxore, liberis, facultatibus vniuerſis, abeundi poteſtatē faceret, ne manguro quidem ablato: 18. ſtatimque patrem, Oſmanem Gaſem, de Pruſa in deditionem accepta, certiorē reddidit. Occupata fuit ab Vrchane Gaſi Pruſa Mahumetani calculi anno DCCXXVI. *Chriſtiano 1327.* Oſman ipſe tum temporis quieſcens, occupationi Pruſæ non interfuit: partim timore cruciatuque pedum impeditus, partim quod ſe ſuperſtite filium Vrchanem aliquid fortiter agere cuperet, ad excitandos in eo generoſi animi ſpiritus. Tamdem exactis in imperio XXVIIII annis, Oſman Gaſes vitam cum morte commutauit. Eius loco rerum adminiſtrationem conſequutus eſt Vrchan filius, anno Mahumetano DCCXXVII. Ante mortem præcepit, vt Pruſæ in argentea C.1328. tumba concamerata conderetur: 19. ſed vulgo ad Sugutzucam, qui locus a ſalice nomen habet, conditus exiſtimatur.

Quum primum Vrchanes imperium auſpicatus fuiſſet, duces ve
terani, quotquot ex Parthia cum ipſius auo in eas terras venerant, ni
mirum Cugurelpes, Rachman Gaſes, & Accecoza, Gerlenſem agrũ
cum Bolenſi occupatum ſui iuris fecerunt. Sed iis non multo poſt
exſtinctis, Vrchan ditiones illas filio ſuo Soleimani baſſæ poſſiden-
20. das, nomine Sangiacatus, dedit: itidemq; regionẽ alteram non ma-
gnam, quam Inungen vocant, alteri filio conceſſit, cui nomen Mu-
rates Chan Gaſes. Hunc enim minorem natu filium habebat. Inde
recuperatam Iſnicam præſidio impoſito muniuit, & eccleſias Chri-
ſtianorum in ea demolitus, aliquot ex illis in meſſitas ſiue templa
Mahumetana conuertit, adiunctis ſcholis & xenonibus. Supereſt
adhuc hodie medreſſa quædam Iſnicæ, (ſic ſcholam cum xenone
coniunctam vocant) ab ipſo condita. Erat inter alios quidam Cara
Meſites, habitus pro viro ſancto, cuius curæ cõmiſſa fuit omnis ea
prouincia, militibus in pagos circum Iſnicam diſtributis: vt illã vici-
niam aduerſus Conſtãtinopolitanas copias, & earum graſſationes,
tuerentur. Agbaſſæ regionem Candriam adſignauit, cuius etiam
nunc ſuperſtes eſt familia. Quum hoc modo prouincias, quas ab ſe
bello captas Oſman Vrchani filio reliquerat, inter ſuos Vrchan par-
titus eſſet: omnium conſenſu rerum ei ſumma, ceu legitimo Sulta-
no, delata fuit. Quibus peractis, Alim baſſam, fratrem ſuum, ad ſe
vti veniret, arceſſit: qui ad eum profectus, Nulla mihi ditione opus
eſt, mi frater, ait. ſtatimque facta ceſſione, quam a patre ditionẽ ac-
ceperat, Vrchani Gaſi fratri ſponte tradidit & cõmendauit. Certa-
bant id temporis fratres inter ſe mutuis officiis, & honorem alter al
teri deferebat. Alis ipſe baſſa quodam tempore compellato fratre
Vrchane: Mi frater, inquit, exercitus tui magnopere iam aucti ſunt,
& Mahumetana religio non parum incrementi ſumpſit. Excogita
rationem aliquam obſecro, qua fieri poſſit, vt tui milites ab extrane-
is & peregrinis diſcernantur. Ad ea reſpondens Vrchan Gaſes: Fiat,
quod ſuades, ait. equidem tibi obtempero. Tum Alis baſſa: Præci-
21. pe mi frater, ſubiicit, vt vniuerſi milites tui zercolas rubeas geſtent,
eoque ſigno toti mundo noti ſint: tu vero zercolis albis vtitor. Non
multo poſt cõuenit Vrchan Gaſes religioſum quemdam Mahume-
tanum,

tanum,cui nomen Chazis Bectaſes: atq; is albo pileo capiti eius impoſito, illiuſmodi tegminis vſum adprobauit, & a poſteris retineri iuſſit. Quodq; adeo Genizari,qui Sultani Turcici ſclopetarij ſunt, etiam nunc eiuſmodi pileis vtuntur:id ab illius temporis conſuetudine profectum,in hodiernum vſq; diem durat.Erant eius ætatis homines ita comparati,vt frater conſilia ſua cum fratre cōmunicaret: quiq; rectiſſime conſuluiſſet,in eius ſententiā lubens alter ibat.Nulli mutuis ſe paricidiis fratres e medio ſuſtulerunt ante Baiaſitis Chanis imperium,quem Gilderunem adpellauerūt: ſicuti deinceps indicaturi ſuo loco ſumus. Idem Vrchan Gaſes id temporis in regionibus imperio ſuo ſubditis domos immunes atq; prædia deſcribi iuſſit, vti videlicet vnus ex quolibet prædio mitteretur, qui per vnius anni ſpatiū in regia quoſuis iniunctos ſibi labores ſuſciperet. Eos adpellari placuit Iaias,hoc eſt pedites. Quodq; tales adhuc in regia reperiantur,qui labores eiuſmodi obeunt:ex Vrchanis Gaſis inſtituto ceptum,adhuc in vſu eſt. Ceterum nanctus Vrchan Gaſes quietam vrbis Iſnicæ poſſeſſionem,imaretum in ea condidit,hoc eſt tēplum Mahumetanum,cum ſchola & xenone:quo quidem in xenone cibi coquuntur,& in egenos diſtribuuntur,pręſertim in eos,qui litteris operam dant,& qui peregrinantur. Atq; hoc in imareto ſiue xenone cibos Vrchan ipſe diſtribuiſſe traditur.Secundum hæc Soleimanem baſſam filiū Iſnicæ præfecit, qui vicinis opidulis Geniſcheheri Goinucæq;,grauis eſſe non deſinebat.Pruſæ vero ſangiacatum cōſequutus eſt ab eo Murates Chan Gaſes, filius natu minor.Nihilo minus Vrchan ipſe,velut inſpector imperij totius māſit.Soleimanes baſſa,præfectus Iſnicæ, Geniſchehere Goinucaque potitus eſt. Eorum locorum incolæ Chriſtiani,perſpecto ipſius ingenio miti & 22. humano, vniuerſi facti ſunt Muſulmani:omniaq; opida ſita in iis finibus, eius ſe poteſtati ſponte permiſerunt. His rebus intento Soleimane baſſa,patri eius Vrchani complures ciuitates, Caraſe,Bale, 23. Coſre, Bargama, Edremitum, ſeſe dediderunt. Inde cum copiis Vlubadam verſus mouit. Nam eius opidi Teggiur, qui ſuperioribus annis cum Turcis tranſegerat, iam violata fide, ab eorum amicitia diſceſſerat. Quum autem ſe peti a Turcis animaduerteret,

manus ipſe ſibi adtulit. Dum hæc iſtic gererentur, Soleimanes baſſa in Græciam tranſiicere ſtatuit: qua quidem occaſione Gallipolis a Turcis capta fuit. Nam forte Soleimanes in regione, quam non ita pridem ſui iuris fecerat, hinc inde obequitabat. Superſunt autem in iis locis rudera ſiue veſtigia quædam ædificiorum admiranda, quæ iſtic ab excidio Troiæ in hunc vſque diem manſerunt. Illa, quum eo veniſſet, cum ſtupore quodam adſpiciens, tacitus & cogitabundus ad aliquod temporis ſpatium ita ſubſtitit: vt nihil omnino ad quemquam proloqueretur. Quamobrem Ezes begus, tamdem ſe conuertens ad Soleimanem: Mi Chan, ait, quid iſtuc nouæ rei eſt? quænam tibi ad animum accidit prodigioſa cogitatio? Tum Soleimanes baſſa: Mecum, inquit, animo voluo, quonam modo mihi tranſmittendum hoc mare ſit, vt interim Chriſtianos conatus iſte meus lateat. Quæſo te, qua via rem adgrediemur? hæ cogitationes meæ ſunt. Ad ea mox Ezes ac Faſil begi: Domine, ſi per te licebit, inquiunt, nos duo f: etum hoc tranſiiciemus: tentaturi, num aliquid a nobis effici poſſit. Vbi vero, ſubiecit Soleimanes, tranſiecturi eſtis? Locus heic quidam eſt, inquiunt, vbi facilis eſt tranſiectio, ex interuallo litoris vtriuſque non magno. Quum id Soleimanes eis vt facerent, permiſiſſet: locum ipſum adeunt, trabes ac ligna colligunt, ratem conficiunt, trans fretum noctu in aduerſum litus adpellunt, per vineas ſemet abdunt, idoneum quemdam inſtituto ſuo Chriſtianum capiunt. Eum vero celeriter abreptum, ratique impoſitum, hero ſuo Soleimani, ſuperato rurſum freto, ſiſtunt. Is hominem benigne excipere, veſtitu nouo donare, muneribus aliis delenitũ interrogare: ecqua via ſit in opidum aduerſum perueniendi, Chriſtianis inſciis & imprudentibus? Mox ille: Ducam vos equidem, ait, per eiuſmodi viam, vt a nemine conſpiciamini. Quo intellecto, colligari complures arbores Soleimanes imperat. Dictum, factum. In eam ratem, ſumma vſus celeritate, cum LXX vel LXXX ſelectis militibus inſilit, ac noctu tranſiicit. Magna
14. deinde ſollertia ducuntur a captiuo Chriſtiano ad caſtrum Zemenicum, in cuius aditu quidam e fimo quaſi tumulus ſitus erat, ipſius caſtri altitudinem æquans. Aberant a caſtro incolæ, nimirum illo tempore

tempore anni,quo colligendis ac triturandis ſegetibus quiſq; foris intentus erat. Hac ſolitudinis occaſione vſi,noctu per illum fimũ, quem diximus,in caſtrum euadunt, eoque potiuntur. Nulla vulgo Chriſtianorum illata vis fuit,aut iniuria: ſed exhibita potius beneuolentia,dataque munuſcula. De præcipuis autem capti quidam, & ad nauigia deducti,quæ iſtic in portu reperta ſunt, trans fretum, pro victoriæ argumento,ad reliquum exercitum miſſi fuerunt.Eiſdem nauigiis in reditu plus minus cc milites tranſuecti, ſe cum Soleimane,ceteriſque Turcis,in opido coniunxerunt. Inde cum nauibus aliquot,equitibus etiam inſtructis,qui terra iter facerent,Bolairem Ezes begus petiit. Eſt autem propter Bolairem portus maris, qui Portus albus dicitur.Eo in portu complura nauigia tunc erant, quibus igne iniecto abſumtis,Zemenicum reuerſi ſunt: & reliquũ exercitum,nauibus impoſitum, in Europam tranſportarunt. Hoc modo Turci primum in Græciam pedem intulerunt. Occupato Zemenico,quum magnus iam Turcorum numerus in Græciam trans mare perueniſſet, nullis oneribus moleſtiiſue Chriſtiani,ad opidum illud pertinentes, ab eis grauati ſunt: ſed tranſactum inter vtramque partem,conſtitutaque pax. Non vxores eorum, non liberi violati: ſed ea cum moderatione habiti, vt Zemenico finitimi Chriſtiani perlubenter ſe Turcis ſubmitterent. A Zemenico non longe diſtat aliud opidum, Agasleuina, quo & ipſo nullo negotio potiti,cum Chriſtianis eius agri pacem componunt, eademque in hos vſi humanitate,qua in illos priores,facile duo iſtæc Græciæ caſtra ſuam in poteſtatem redegerunt. Harum rerum,tam feliciter in Romania geſtarum, fama quum ad Turcos in Aſiam trans mare perlata fuiſſet: quamplurimi ſponte ſua tranſuexerunt, atque hoc modo paſſim per vniuerſam Romaniam diditus eſt de Turcorum aduentu rumor. Neque multo poſt præmiſſi fuere, qui Gallipolim tentarent. Eius loci Teggiur, animaduerſo tam ſuo, quam ſuorum periculo, collectiſque perexiguis Chriſtianorum copiis, animoſe cum Turcis conflixit: ſed prœlio victus,intra munitionem ſe recepit. Turci hoſtem a tergo ſequuti,agrum omnem occupant: & in reditu ipſam quoque Gallipolim ſibi cum arce ſubiiciunt. Factum

C. 1357. hoc anno Mahumetano DCCLVIII.

26 Capta Gallipoli, ſuos Soleimanes ablegat, vt agros Cherepoli &
Zorlo vicinos popularentur, & ferro atque igni vaſtarent: qui lon-
ge lateque direptis omnibus, abſque mora Gallipolim reuerſi ſunt.
27 Habebat ſecum duos ex omni numero procerum duces eximios,
Eurenoſem begum, & Chazim Elim begum. Hi nullũ Chriſtianis
28 tempus a perpetuis vexationibus vacuum relinquere, ſed abſque
intermiſſione Dimotuci ac Burgoſines agros agere, ferre: moxque
cum ſuis Gallipolim ſe recipere. Dum ab illis ea gerũtur, Soleima-
nes baſſa quodam die venatum in equo prodit: inuentoque lepore,
mox illum vt caperet, equum ad curſum adigit: qui forte fortuna
pede altero delatus in ſcrobem quamdam, vna cum domino cor-
ruit, eumque ſic humi adflixit; vt ibidem confeſtim exſpiraret, an-
C. 1358 no Mahumetano DCCLIX.

Eodem tempore mortuus eſt etiam Soleimanis baſſæ pater, Vr-
chan Gaſes. Sed filius duobus ante patrem menſibus exſtinctus
eſt. Succeſſit in imperio paterno Gaſes Murates Chan, qui Pru-
ſam profectus, magnum ex Caraſina regione, ceteriſque prouin-
ciis, exercitũ collegit. Erat in ciuitate Belezuga Mahumetanus qui-
29 dam, religioſus & magnæ vir exiſtimationis, cui nomen Zender-
lues Chelıles. Eum ad ſe vocatum Cadileſcheri officio fungi iuſſit.
Hinc cum œconomo regiæ ſuæ Scachine, ac vniuerſis copiis, Gal-
30 lipolim tranſiecit, ac recta Zorlum contendit. Eius loci præſidiarij
& incolæ fortiſſime quidem illi ſe defendebant, ſed opidum tamẽ
expugnatum vi fuit. Capta deinde Sis, Teggiure deditionem faciẽ-
te. Mox itum verſus Burgoſinen, quæ inuenta fuit habitatoribus va-
cua, Chriſtianis fuga dilapſis: ideoque Turcis ingreſſis; igne deleta.
Ex altera parte regionis Eurenoſes begus arma cum Chazi Eli bego
circumtulit: a quibus ad amnem Merizam occupatum fuit caſtel-
lum, cui & ipſi nomen Burgos: adeoque ab hoc euentu in hodier-
num vſque diem Elis begi Burgos dicitur. In eo caſtello Chazis El
begus interdiu quieti ſe dabat. ſed poſtea, quam nox adpetiiſſet,
perpetuis excurſionibus viciſſim quietem Chriſtianorum turba-
bat. Idem miſſis exploratoribus, imprudentem Dimotuci Teggiu-
rem.

rem oppreſſit & intercepit, atque hoc modo captum ad opidi mœ-
nia deduxit. Quum in hoſtis poteſtate cõſtitutũ Teggiurem ſuum
tam opidani, quam arcis præſidiarij viderent: certis condicionibus
cum Chazi Eli bego tranſigunt, eique ciuitatem cum arce dedunt.
Nihilo minus Turci, deditione facta, Teggiurem liberum & inco-
lumem abire permittunt. Dimotuco potitus, Ypſalam cum exer- 31
citu pergit, vt & illud opidum expugnaret, ac ſub iugum mitteret.
Interea Gaſes etiam Murates in armis erat, Hadrianopolim inua-
ſurus. Præmiſit vero Scachinem, œconomum regiæ ſuæ, cum par-
te copiarum; qui de Chriſtianis periculum faceret, hoſtine obuiam
ituri, ſeq; defenſuri eſſent. Huius aduentu cognito, Chriſtiani mox
in aciem aduerſus eum prodeunt. Vtrimque dimicatum acerrime,
multis ab vtraque parte cæſis & interemtis. Tamdem de ardore at-
que impetu ſuo Chriſtiani nõnihil remiſere, ſeque intra muros vr-
bis & propugnacula receperunt. Scachines, miſſo nũtio, Muratem
Gazem rei bene geſtæ certiorem facit: eique capita cæſorum ali-
quot tranſmittit. Interim begus vterque, Chazis El & Eurenoſes
cum Muratis exercitu ſuas coniungunt copias: & aciem primam
ſortiti, ante Muratem Hadrianopolim recta ducunt. Admo-
dum id temporis Meriza fluuius, aliarum aquarum acceſſione au-
ctus, intumuerat. Quamobrem vrbis Teggiur, intellecto aduen-
tu hoſtium, nauim ingreſſus Ygnum profugit. Opidanis a Teggiu- 32
re ſuo deſertis, & omni auxiliorum ſpe deſtitutis; Murates, qui rem
per exploratores cognouerat, cum exercitu prima luce caſtris e-
greſſus, ad vrbem propius acceſſit. Ei ciues, apertis ebſque mora por
tis, deditionem fecere: Mahumetani calculi anno DCCLXI. C. 1360.

Hadrianopoli capta, Murates Scachini, copiarum parte tradita,
permiſit: vt omnem Zagoræ Philibæque viciniam depopularetur, 33.
& igne deleret. Itaque Scachinis milites eo profecti, regionem vni-
uerſam prædis agendis vaſtant, & incolas captiuos ſecum abigunt.
Iidem Murates Eurenoſi bego poteſtatem fecit, agros Ypſalæ ve-
xandi. Hoc modo ſuis vtrique partibus adſignatis, imperij fines am
borum opera fuere prolatati. Geſta ſunt hæc anno DCCLXII. quo C. 1361.
quidem anno, lumen Solis vſque adeo defecit, vt etiam interdiu

ſtellæ cæli conſpicerentur.

34. Erat id tẽporis quidam Taliſmanus Turcicus, Cara Ruſtemes, qui ad exercitum e Caramania venerat. Is quum tantam & prædæ Chriſtianis ereptæ copiam,& captiuorum multitudinem in caſtra videret adduci: conuento Cadileſchero,cur talem tantumque theſaurum,magiſtratui ſupremo debitum, auferri temere ſineret, quærit. Ad ea Zenderlues Cheliles Cadileſcherus: Quis tãdem ille theſaurus eſt,ait,quem tu quidem ad magiſtratum pertinere,ſed nullo cum fructu perire,ac prodigi refers? Dei mandatũ eſt, inquit Cara Ruſtemes,vt omniũ,quæ de Chriſtianis capta, rapta fuerint, ſiue mancipiorum,ſiue animalium, ſiue quarumlibet aliarum rerum,quinta quæque portio iuri Patiſcachi cedat. Et cur illam vos non exigitis? Monitus ergo Cadileſcherus,Gaſi Murati Chani rem expoſuit: a quo reſponſum tulit,vt, ſiquidem hoc Dei mandatũ ſit, omnino ius ſuum vrgeant. Igitur arceſſito ad ſe Cara Ruſteme: Volumus,inquiunt, ô ſancte vir,vt ipſe Dei mandatum exſequaris. Ille Gallipolim profectus,ibidem ſibi domicilium conſtituit: ac pro quolibet mancipio Chriſtiano,trans mare vehendo,aſpros xxv a Turcis exegit. Et auctores huius exactionis illi duo fuere,quos diximus: vti nimirum quintæ Gallipoli pro Sultano Turcorum,hodieque, tam mancipiorum nomine, quam reliquorum ſpoliorũ exigantur. Fuit & ab Eurenoſebego poſtulatum,vt in vſum magiſtratus ſupremi quintum quodque mancipium Chriſtianum a ſuis repeteret,ac imperatori traderet. Si quis vero non quinque,ſed quatuor dumtaxat mancipia poſſideret: vt ab eo ſingulorum nomine aſpri xxv exigerentur,eaque pecunia fiſco imperatoris cederet. Hac nimirum occaſione deinceps ille mos inoleuit,vt ex omni mãcipiorum numero,liberalioris formæ pueri,pro Sultano delecti,retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia,deinde ad imperatoris Portam deducta, Murati offerebantur. Is vero pueros in Anatoliam trãſportatos, inter Turcos diſtribui iubebat: vt apud eos diſciplinæ pariter,ac laboribus adſueſcerent,& Turcice diſcerent. Exactis autem duobus apud illos, vel tribus annis: iam ad labores condocefacti, linguæque Turcicæ periti,

ad

ad Portam reducebantur, Genizarorum ordinibus adſcribendi.
Genizari vero Sultani Turcorum ſclopetarij ſunt, & inde ab illis 35
vſque temporibus nomen hoc Genizarorum adepti retinent. Secũ-
dum hæc Pruſam Gaſes Murates Chan reuerſus eſt, ſubſtituto ſibi
œconomo ſuo, Lala Scachine, qui vices abſentis in Romania vel
Græcia gereret: ceteras vero prouincias, imperiique limites, Eure-
noſi bego commendauit. Neq; multo poſt, Gallipolim denuo ſeſe
contulit, atque ibi Zenderluem Chelilem, hactenus officio Cadi-
leſcheri functum, ad Baſſæ ac Veziris dignitatem euexit. Is auctus 36
hoc honore, Cheradines baſſa deinceps adpellatus fuit. Murates
autem, relicta Gallipoli, quo venerat itinere, Bugam profectus; in-
de Pruſam rediit, atque ibi ſe in hiberna contulit. Ex altera parte fre-
ti, regiæ Muratis œconomus Scachines Zagoram & Iſchebolen
ſubiugauit, anno DCCLXVI. quibus occupatis, rumor ad Muratem C. 1365
perlatus eſt, eique ſignificatum, in Seruia Chriſtianorum ad L mil-
lia collecta, de Hadrianopoli adeunda cogitare. Cuius rei nuntio 37
accepto, magna celeritate ad iter ſeſe comparat, & Gallipolim con-
tendit. Vix ad litus, in Europam ex Aſia tranſiecturus, acceſſerat:
quum Seruij iam Hadrianopoli ex propinquo imminerent, eo ca-
ſtra loco metati, qui in hunc vſque diem a Seruiorum ſiue Raſcio-
rum clade nomen accepit. Interea Scachines, nulla rebus agendis
interpoſita mora, noctu per inſidias in hoſtem erumpit. Illi multo
mero madidi, paſſim per caſtra, magna cum vociferatione, Turcos
adeſſe clamitant. quumque præ temulentia, tam præſenti rerũ diſ-
crimine, quid agerent, ignorarent: per noctis caliginem alter alte-
rum ad lucem vſque mactant. Equi etiam tanti tumultus cauſa pa-
uore conſternati, abruptis loris & capiſtris, ad necem vſque ſibi mu-
tuo calces impegerunt. Vbi denique iam illuxiſſet, fœdam in fugam
Seruij, nemine perſequente, ſe coniecerunt. Ibi tum hoſtili vallo ſu-
perato, Turci caſtra, nemine reſiſtente, capiunt atque diripiunt: &
amplis ditati ſpoliis, Hadrianopolim reuertuntur. Scachines Mura-
ti magnum captiuorum numerũ, cum non paucis capitibus inter-
emtorum, miſit: quibus conſpectis, itinere conuerſo Pruſam repe-
tiit. Hæc geſta fuerunt anno Turcico DCCLXVII. quo anno Murates C. 1366

38 Chan filios ſuos,Baiaſitem,qui Gilderun cognominatus fuit, & Ia-
cupem Zelebim,circumcidi voluit, magna ſollemnitate adhibita.
Belezugæ prætere, quod opidum eſt Anatoliæ ſumtuoſum tem-
plum,meſſitam Turci vocāt,eodem anno,cum ſchola & Xenone,
39 conſtruxit.Principis etiam Germiani filiæ nuptias Baiaſiti Gilderu-
ni filio conciliauit,celebratas pompa magnificentiſſima. Secūdum
40 hæc in regionem Hemidam cum exercitu profectus, eam occupa-
uit.Inde progreſſus,Aſpropolim ſiue Albam Anatoliæ, quam nūc
Acſcheherim vocāt, & Cutahigen metropolim prouinciæ,& Hie-
rapolim, quæ Seidiſcheheris dicitur,& Geluazen imperio ſuo ſub-
C.1383 iecit,anno DCCLXXXIIII. Atque his rebus geſtis,relictiſque locis iis,
trans fretum Gallipolim ſe contulit:ingreſſuſque Romaniam , ob-
ſidione Magalgaram cinxit,& in poteſtatem breui redegit. Eo loco
41 regiæ Muratis œconomus Lala Scachines,& Eurenoſes begus, vni-
uerſis cum copiis,quibus in Romania præerant,ad Muratem acceſ-
ſerunt: & coniunctis exercitibus,ad obſidendam Bolinam, locum
munitum profecti ſunt. Quotquot erant ea regione Chriſtiani, o-
mnes in illam velut arcem ſeſe receperant. Itaque quum Murates
tantis cum copiis & adparatu obſidione inchoata,magniſque labo-
ribus & moleſtiis exanclatis,non potiri ſe opido poſſe videret : inti-
mo dolore animi commotus, ingemuit : & obſidione ſoluta diſce-
dens,Euertat te Deus,inquit. Erat haud procul inde tilia quædam
pulcherrima, quam Felicem vulgo vocabant, hodieque ſermoni-
bus hominum celebris. Ad eam quum perueniſſet, caſtris locū de-
legit. Interim ipſe quemdam ad fontem ſeſe reclinans, mæſtus cō-
ſedit. Non magno temporis elapſo ſpatio,nuntium accepit,latus al-
terum munitionis,mole ſua grauatum,corruiſſe. Qua re intellecta,
mox Lalam Scachinem ablegat: qui opinione citius ad opidū con-
uolans,eo potitur: Chriſtianis omnibus captis, & magnis inuentis
opibus. Inter alia reperti a Turcis aurei catini atque calices, qui caſ-
ſidum formam referebant. Iis in capita impoſitis, cum mancipiis
Chriſtianis,& omni præda,coram Murate comparuerunt. Et qui-
dem id temporis apud Turcos cepit ille mos geſtandi aureos eiuſ-
42 modi pileos,qui apud ipſos Vſcufiæ dicuntur. Murati vero Chani
collibuit

collibuit eam tiliam honore quodam adficere, atque illam ob cau-
ſam vetus Felicis tiliæ nomen adprobauit, & ad poſteros ratum eſ-
ſe voluit. Inde Chriſtianos incolas vniuerſos, qui capti fuerant, cu-
iuſcumque fortunæ, ſacramentum ſibi dicere iuſſit: & cum liberis
atque coniugibus domum remiſit. Caſtro quidem ipſi nomẽ in ho-
diernum vſq; diem durat, ab euerſione diuina. Murates hinc repe-
titurus Hadrianopolim, Chairedini Baſſæ, ac Eurenoſi bego id ne-
gotij dedit: vt progreſſi vlterius, omnem illam prouinciam ſibi ſub-
derent. Et Eurenoſes quidẽ begus animũ ad inuadendum Gumul- 43
zinæ agrum adiecit. Marolia confeſtim ei ſe dedidit. Erat inter alios
Muratis familiæ miniſtros quidam, cui nomen Delus Beluban. Ei
ſangiacatum in limitibus cõmiſit, vt Serras opidum bello vexaret.
Quum autem ſuas ille copias iſtuc adduxiſſet, Chriſtiani portis oc-
cluſis, deditionẽ facere recuſarunt. Interea vero, dum his oppugnã-
dis totus occupatur: Lala Scachines opida complura, Caualam, Di- 44
ren, Sirum, imperio Muratis adiungit: indeq; promotis caſtris, Ma-
naſtirum & Selerucã, circũfuſis militibus, tentat: & omnẽ agrũ his
finitimũ rapinis & incẽdiis vaſtat. Acciderũt hęc anno DCCLXXXVII. C. 1386.
Id temporis Bagadatim Temirlancus inuaſit, cui tum Sultanus 45
Achmetes cum imperio pręerat. Is præ formidine Alcairum, ad Sul
tanum Borcucem, profugit: anno DCCLXXXVIII. C. 1387
Babylone Temir Chan mouit in regionem Deſtenſem, vbi cum
Techmico Chane prœlio conflixit: ac victoria potitus, ferro & igni
regionem illam omnem depopulatus eſt, anno DCCXCI. C. 1390.
Eodem tempore cepit Gaſes Murates Chan bellum cum Laza- 46
rogerere. Quippe Lazarus præpotenti coacto exercitu, & iam in
Coſouæ campos cum ſuis progreſſus, Murati per internuntium dici
iuſſit, in aciem modo prodiret: adpariturum facile, cui ceſſura ſit vi-
ctoria. Murates ex altera parte, ſumma diligentia conſcripto milite,
ambos etiam filios, Baiaſitem cognomine Gilderunem, & Iacupẽ
Zelebim, ea ſibi expeditione adiunxit. Poſteaquam in Coſouæ cã- 47
pos vterque cõueniſſet exercitus, acri dimicatũ vtrimq; prœlio. Ibi
tum Chriſtianus quidã ad Muratẽ transfugit, cũ ſignificatione vo-
luntatis ſuæ, quaſi ſi militare deinceps ei cuperet. Igitur ad Muratẽ

deductus; vti pro more pedes eius oſcularetur, quam ſub veſte ab-
ditam geſtabat ſicam, ea vi Muratis in ventrem adegit: vt is tam di-
ro vulnere confectus, exſpiraret. Turcici vero proceres, hac Sulta-
ni ſui cæde conſpecta, mox conſultationem inſtituunt, & quid hoc
caſu tam repentino faciundum deliberantes, in eam cōuenere ſen-
tentiam, vt ad ſe Iacupem Zelebim arceſſerent. Is vbi vocatus com
paruiſſet: Age, inquiunt, tentorium paternum ingredere. Nam eſt,
quod te vult pater. Ille nihil mali ſuſpicatus, ingreditur: & correptus
ab eis, necatur. Inde regio ſolio Gilderun Baiaſites impoſitus, omniū
ſuffragiis imperator ſalutatur. Quibus peractis, denuo ceptum pu-
gnari fortiter: adeo quidem, vt victus eo prœlio, captuſque Laza-
rus, in conſpectu Baiaſitis fruſtulatim conciſus fuerit. His rebus ge-
ſtis, ex eo loco diſceſſum, & Hadrianopolim verſus inſtituta profe-
C.1390. ctio. Erat is annus DCCXCI. Sultanus Gazes Murates Chan imperio
48. præfuit annis XXXII. Cadauer eius Pruſam deportatū, propter Ca-
plizen, ſic thermas Turci vocant, monumento pro more fuit il-
latum.

Exſtincto Murate, Gilderun Chan plene iam potitus imperio,
49. confeſtim expeditione ſuſcepta, Kiratouum opidum, & vniuerſas
illas argēti fodinas occupauit. Erat inter familiares ipſius miniſtros
quidam Feris begus, vir admodum bellicoſus. Eum cum copiis ad
ipſum vſque Danubium miſit, vbi redacto in poteſtatem opido Vi-
dina, Hadrianopolim reuerſus eſt. Baiaſites autem rurſus bego ex-
peditionem iniunxit, qua Tanabit & Citros fuere domitæ. Interim
Feris etiam begus in Valachos ire iuſſus, inopinato regionem inua-
ſit, magnamque prædam adeptus eſt. Eodem tempore Baſſa quidā,
Iagides begus, in Bozinam profectus, omnem illam regionem rapi-
nis exhauſit. Ipſe Gilderun Chan Pruſam ſe contulit, ibique meſſi-
50. tæ ſtruendæ principium fecit. Inde relicta Pruſa, Caramaniam cum
exercitu adiit: vbi opido Alaſcheheri ſubiugato, mox ager Aidinēſis
ſua ſponte deditionē fecit. Hinc Sarchaniæ fines ingreſſus, illa quo-
que nullo negotio potitus eſt. Et eo quidem facilius vtrumque Gil-
deruni ſucceſſit, quod paullo ante ditionis vtriuſque domini rebus
C. 1391. humanis exceſſiſſent. Acta Mahumetano anno DCCXCII.

Secun-

Secundum hæc, Conſtantinum bello adgreſſus eſt, cui dum 51
ipſe totus incumbit: Rex Vngarorum cum exercitu ad Nigebo-
lim acceſſit. Eo Baiaſites cognito, ſoluta Conſtantinopolis obſi-
dione, recta Nigebolim ſuos duxit. Ad hoſtem vbi peruentum
fuiſſet, multoties leuibus prœliis, atq; etiam acie nonnumquam
iuſta dimicatum inter vtroſque. Tamdem nocturna impreſſione
Chriſtianos adortus, adeo repentino & inopinato impetu exter-
ruit: vt eorum plerique in Danubium præcipitare ſe cogerentur,
& in ipſo flumine magno numero ſubmerſi perirent: reliqui fœ-
dam ſemet in fugam conijcerent. Factum hoc anno DCCXCIII. C. 1393

Hoc bello confecto, rurſus in Conſtantinum arma conuertit.
Sed compoſita pax fuit, ea conditione: vt intra Conſtantinopolis 52
mœnia Gilderunis Chanis ſubditi ius haberent vicum vnum in-
habitandi. Fuit is annus DCCXCIIII.

Eo ipſo tempore mortuus eſt Sultanus Alcairi Bercuces, 53
poſt cuius obitum Gilderun Chan prouincias ipſius inuaſit,
& Melatigen ſuæ ditioni adiunxit. Sed imminentibus iam fri-
goribus hibernis, Pruſam reuerſus eſt: ibique per illam hiemem
quieuit. Æſtatis initio rurſus expeditione inſtituta, ductiſque in
Armeniam copiis, Erzingam occupauit. Noui tum motus erant
Temiris Chanis apud Parthos, quos Gilderun Chan non ma-
gni faciens, Erzinga relicta, & freto ad Gallipolim tranſmiſſo, in
Romaniam venit: ibique Siliſtriam & Empolim ſuo ſubiecit im-
perio: quod quidem accidit anno DCCXCV. C. 1394

Hinc in Moream abiit, & caſtris ad opidum Ferigen colloca-
tis, in diuerſas quatuor partes ſuos milites ad diripiendos regionis
agros emiſit: a quibus ingens præda collecta fuit. Ipſo in opido Fe-
rige templum cum Xenone conſtrui de nouo curauit, atque ita
reuerſus Hadrianopolim, ad aliquod tempus iſtic in otio vixit.
Ibi tum Bulcus Deſpota filiam ſuam Gilderuni dedit vxorem, 54
quo adfinitatis vinculo ſancita fuit inter ipſos ſocietas & amicitia.
Quippe Gilderun Chan, profeſſione Muſulmanus, Bulci Deſpo-
tæ, qui religione Chriſtianus erat, gener factus fuit. Ante tamen,
quam Bulci filiam Baiaſites ſibi matrimonio iungeret, vini vſum
prorſus ignorabat. Maiores enim ipſius a vino abſtinuerant. de

Oſmane loquor, & Vrchane, Murateque. Nam quoties conuiuas inuitaturi erant, varios cibos adparari iuſſerunt, atque his deinde veſci ſoliti ſunt, adhibitis Taliſmanis: quorum præceptis & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi curabant. Quidquid denique Taliſmani conſulerent, illi non inuite obtemperabāt. Quo factum, vt eorum monitis parendo, nequaquam peccare poſſent.
55 In primis Cara Ruſtemes, & Zenderlues Chelıles, magno apud eos in honore habiti, & ſancti homines adpellati fuere. Verum tam ipſi, quam Taliſmani ceteri hac exhibitione honoris arrogantiores facti, multa fecere nequiter & flagitioſe. Tamdem quum eſſent exſtincti Zenderlues Cheliles, & Cara Ruſtemes: Alis baſſa, Zenderluis Chelilis filius, a Gilderune Chane Veziris dignitatē adeptus eſt. Tum vero creſcere Taliſmanorum improbitas, multa ſe indigna committentium, & reiectis moribus atque inſtitutis priſtinis, noua quædam introducentium. Erat enim populus Oſmanicus ſane quam ſimplex & rudis, qui facile ſibi quiduis perſuaderi ſineret. Quo fiebat, vt eis inſidioſe, ac muliplici vafricie imponerent. Inter alia, prohibebāt in commerciis & contractibus vſum antiquæ monetæ, aſprorumque veterum: & emolumēti proprij cauſa, nummulariorum more, monetam ad ſe veterem aſtute transferebant, eiusq; loco nouam ſignabānt. Alis ipſe baſſa, vir ſimplex, ac rebus diuinis deuotus erat: cuius exemplo quum populus id temporis etiam ſingulari morum integritate, religioneque præditus eſſet: Taliſmani tanto magis horum bonitate ſimplici, pro lubitu, abutebantur. Quum autem Gilderun Chan fraudes ipſorum, & impoſturas depræhenderet, atque etiam videret, eos belluinam & impuram vitam agere: edicto publicato præcepit, vt omnes Taliſmani, omnesque Cadij, quo nomine iudices Turcorū veniunt, Neapolim, quam Turci Geniſcheherim lingua ſua dicunt, conuocarentur. Vbi cōueniſſent vniuerſi, quamdam in domum eos concludi iuſſit, eamque præſidio circumdatam, ne quis elaberetur, incendi præcepit: vt omnes flammis abſumerentur. Hoc Gilderunis mādato magnopere perturbatus Alis baſſa Vezir, præ a-

nimi

nimi mœrore, qua illorum ſaluti via conſuleret, ignorabat. Tamdem huiuſmodi quiddam ei ad animum accidit. Erat in deliciis Gilderuni Chani quidam æthiops paruulus, faceto præditus ingenio: qui ab hero quiduis impetrare nullo negotio poterat. Hoc ad ſe venire iuſſo: Quidquid, inquit Alis baſſa, libitum tibi fuerit a me petere, dabo: modo Talismanos & Cadios imminenti periculo eripueris. Æthiops his auditis, mox elegantiori amictu ſumto, & impoſita capiti vſcufia, qui pileus eſt aureus, hoc ornatu Gilderunem Chanem adit, ſeque ante ipſum ſiſtit. Ille, conſpecto æthiope: Quid hoc, ait, rei eſt, æthiopille? cur nobis hoc amictu tam ſplendido? Eſt quod abs te petam, inquit æthiops, exorari te patitor. Et quid tamdem petis? ſubijcit Baiaſites. Ille vero: Ablegari me velim, ait, internuntium ad Teggiurem Conſtantinopolis. 56 At Conſtantinopoli, reſpondet Gilderun, quid tamdem effecturus es negotij? Rogabo Teggiurem, inquit, vti quadraginta vel quinquaginta Calogeros mihi concedat. Quem vero ad vſum, quærit imperator, hi tibi Calogeri ſeruient? Mandaſti, ait, vt omnes eruditi Talismani tui, atque iudices, flammis exurendi tradantur. Quapropter in horum locum nobis illos ſubſtituemus iudices. Tum Baiaſites Chan: Ergone Calogeri nobis neceſſario deligendi iudices? an mei miniſtri iudicum officio fungi nequeunt? Tui miniſtri, reſpondit æthiops, non ſunt eruditi. Quid ais? Subijcit Gilderun: eruditine ſunt iudices illi noſtri? An iudex, inquit alter, eſſe quiſquam poſſit, qui non ſit eruditus? Atenim, reſpondit Chan, ſi docti ſunt, cur ex æqui rectique regula ſeſe non gerunt? cur, quod præcipiunt aliis, ipſi non faciunt? Ad ea, feſſus interrogando iam æthiops, obticuit. Gilderun vero, compellato Ali baſſa: Doctine ſunt, ait, iudices noſtri? Tum Alis: Ecquem putas, inquit, iudicis officio poſſe fungi, qui doctrinæ ſit expers? Et Baiaſites: Cur igitur adeo fœda facinora cõmittunt, nec ſemet ex præſcripto ſuæ doctrinæ gerunt? Ibi commodam reſpondendi nanctus occaſionem Alis: Hi noſtri iudices, ait, nullum ſtipendium, nullas annonas habent. Ea ſola nimirum eſt cauſa, cur officio ſuo minus ſatisfaciant. Quid ergo, reſpondit Chan, faciundũ no-

bis cenſes? Omnino ſe corrigerent, inquit Alis, ſi quid eis ſtipendij numeraretur. Tum Baiaſites: Siquidem ita comparata res eſt, quoddam ipſe ſalarium eis conſtituito. Alis, hoc a Gilderune accepto reſponſo, req; cum animo ſuo diligenter expenſa, tamdem reperit, quid eis nomine ſtipendij poſſet adſignari: videlicet, vt quiſquis hereditatem, aliquot millibus aſprorum æſtimatam, adiret; Cadio ſiue iudici, cuius ipſe iuriſdictioni ſubiectus eſſet, pro ſingulis millenis aſpris, viginti aſpros ſolueret: ac pro ſingulis inſtrumentis, matrimoniorum puta, vel aliorum taliũ cõtractuum nomine cõfectis, itidem aſpros xx penderet. Ab hoc ergo tẽpore conſtituta iudicibus ſtipendia ſunt, & Alis in hunc modũ placato Gilderunis animo, Talismanos & iudices e præſenti vitæ periculo liberauit.

57 Secundum hæc inuaſit Caramaniæ princeps, expeditione ſuſcepta, regionem Hemidam, eamq; occupauit. Qua de re Gilderun Chan factus certior, quanta potuit celeritate trãſmiſſo freto, Pruſam acceſſit: & peragrata Tekienſi prouincia, venit in Caramaniam, ibique ciuitatem Coniam obſidione cinxit. Caramanię dominus hoſti aduenienti ceſſit, & in loca montuoſa ſe recepit. Erat tum id anni tẽpus, quo incolæ ſegetes ſuas in areis agrorum habebant, vt eas triturarent: ac per ipſis accidebat incommode, quod frumenti aceruos, qui tunc & triturandi, & ventilandi erãt, relinquere ſub dio cogerentur, atque intra vrbis mœnia ſeſe concludere. Quum hoc Gilderun Chan animaduerteret, ſuis interdixit, ne quid frumenti ſumerent, niſi perſoluto pretio. Milites illo Sultani edicto promulgato; propius ad mœnia progreſſi, rogare obſeſſos, frumentum ſibi venderent. Opidani reſpondere, nec pabulum ab ſe, nec frumentum vẽdi poſſe: qui ciuitatis intra muros clauſi, obſiderentur. Si Gilderuni Chani placeret, conceſſo cõmeatu libero, poteſtatem exeundi facere: perlubenter omnia ſe vendituros, quæ ipſi poſcerent. His Gilderuni continuo renuntiatis, idoneo ciuibus exituris commeatu, publicaq; fide cauit. Itaque illis extra vrbem prodeũtibus, accedere milites Turcici, quibus annona opus eſſet, ac neceſſaria comparare, ſine cuiuſquam

vel

vel damno, vel iniuria, ſoluto confeſtim pretio. Qua ciues, & re-
gionis incolæ, diſciplina militari perſpecta: non ſe modo, cum vr-
be obſeſſa, Gilderunis poteſtati permiſerunt: verum eius etiã ca-
ſtri, quod Album vocant, ciuitatumq; Nigdes & Caiſariæ, dedi- 58
tionem fecerunt. Tum vero Caramaniæ princeps, rerũ ſuarum
trepidus, & quid ageret, ignarus; tamdem capto cum animo ſuo
conſilio, & quodam ad Baiaſitem ablegato, ſic cum eo trãſegit: vt
opidis nonnullis prouinciæ ſuæ Gilderuni ſponte cederet. Is aũt
rebus hiſce geſtis, Pruſam reuerſus, ad duos ibi mẽſes quieuit. In-
de noua expeditione ſuſcepta, Borlen adiit, eaq; mox potitus eſt.
Hinc ad amnem Kiſam progreditur. Eius regionis princeps, cui
nomen Iſuendiar, ad vrbem Sinopen fuga ſeſe contulit. Baiaſites
legato ad illum miſſo, pacis componendæ cauſa, quædã opida ſibi
retinuit: ditionem reliquam Iſuendiari reſtituit, ac Pruſam cum
exercitu rediit. Euenerunt hæc anno DCCXCVII. C. 1396

*S*ecundum hæc rurſus Amaſiam Pruſa contendit. Inde petita
Siuaſte, quæ quidẽ vrbs ei mox a Caſi Burchane dedita fuit. Hãc 59
pater Emiri Soleimani filio cõceſſit. Erat princeps quidã, cui no-
men Techrin begus. Ei Baiaſites Erzingam, cuius erat dominus, 60
nõ ita pridem ereptã, reſtituit: liberis tamen, tam maribus, quam
feminis, obſidum loco retentis, & Pruſam miſſis. Poſt hæc Mela-
tigen copias duxit. Iis in locis opida, Diorrygem & Guxinen, ſui
cum iuris feciſſet: Pruſam reuerſus, aliquamdiu quieti ſe dedit.
Erat hic annus DCCXCVIII. quo tempore Temir Chan expeditio- C. 1397
ne rurſus inſtituta, per regionem Parthorum arma circumtulit.
Tamdem progreſſus vlterius, & Chalepum Damaſcumque du-
cto exercitu, Chalepum vniuerſa cum regione finitima occupa-
uit: Damaſcum fœde direptam populatus eſt, anno DCCC. C. 1399

Indicatum fuit a nobis antehac, Gilderunem Chanem verſus
omnes imperij ſui fines graſſatũ, ditiones alienas inuaſiſſe: quum-
que ne ſuæ quidem religioni deditis parceret, Melatigen, Dior-
rygem, Guxinenque Turcomanis eripuiſſe: prorſus deniq; ſuis 61
eos ditionibus per ſummam iniuriam expulſos, profligaſſe.

Quamquam ne hoc quidem diſſimulandũ, Turcomanos eas

regiones,cum opidis non magno labore ſuo paraſſe: nec, vti bo-
næ fidei poſſeſſores, ius ſuum longiſſimi temporis præſcriptione
tutari potuiſſe. Nihilo minus hoc, quo dictum, modo ſuis eiecti
finibus, ad Alcairenſis Sultani patrocinium ſe contulere, ſub eius
imperio ſede ſibi conſtituta. Potuit is tantum efficere, dum Gil-
derun Chan coniectis in Temirem Chanem oculis,ſollicite pro-
greſſus ipſius obſeruaret; vt opera ſua Turcomanos exſules in in-
tegrum reſtitueret. Illi tamen facile, certis adducti rerum argu-
mentis, perſpiciebant: Baiaſitem non multo poſt haud dubie res
nouas moliturũ. Itaq; cum principibus ceteris,qui partim a Gilde-
rune bello petiti,partim ſuis ſpoliati fortunis erant;cum Techrine
videlicet, cum Germiano, cum Duzinone Aidinenſi bego, cum
Menteſio denique,fœdus atq; ſocietatem inierunt. Omnes enim
hi,quorum enumerata nomina, non minorum quaſi gentiũ do-
mini dumtaxat in iis terris, verumetiã principes erãt. Ab his ergo
cõmuni nomine miſſa fuit ad Temirem legatio, quæ quum ad i-
pſum perueniſſet, deploratis illorũ principum ærumnis atq; mi-
ſeriis,tantum apud eum oratione ſua perfecit: vt bellum ſe factu-
rum Gilderuni, quo illatas ipſis vindicaret iniurias, polliceretur.
Ante tamen, quam bellum hoc Gilderuni Temir inferret, exſu-
lum cauſa ſuos ad eum miſit internuntios, omnem (quod aiunt)
lapidem moturos,vt inter vtramq; partem trãſigerent, idq; dum-
taxat vnum impetrarẽt,quo fas reſtitutis exſulibus eſſet,tranquil-
le ditionibus ſuis abſq; iniuria Gilderunis, vtendi, fruẽdi. Verum
hac legatione incaſſum miſſa, quum Temir a Gilderune deſpici
ſe,contemniq; videret: præpotentem coëgit exercitũ,quo ad vr-
bem, quæ Siuaſte dicitur, adducto; magna illã celeritate per vim
expugnauit & euertit, ipſa etiam arce diruta. Secundum hæc in-
gentes illas copias Damaſcũ duxit. Interim vero Sultanus Alcai-
ri,militibus ſuis Alcairo,Damaſco, Chalepo euocatis, haud pro-
cul Chalepo Temiri Chani occurrit. Pugnatũ inter vtroſq; ſtre-
nue,ſed victus Alcairi Sultanus in Ægyptum profugit. Illo ſibi fu-
62 ga cõſulente,Chalepũ & Chemeſam vi Temir expugnat. Quum
Chemeſæ cõplura perelegantur exſtructa mortuorũ monumẽta
cerne-

cerneret,quinam in eis ſepulti cōderentur,interrogauit. Reſponſum ab incolis,eſſe illa ſepulchra famulorū ſociorumq; vatis Mahumetis: videlicet Chalidis,qui Velidis fuerit filius,& Kiabelechbaris,& Omeris, & Mueigæ, qui Mahumetis fuerit curſor. Hoc intellecto,corpora quidē incolarum eſſe libera iuſſit: ſed facultates eis omnes ademit. Chemeſa diſcedens,& Bealbecū profectus, id opidum prius direptum vaſtari paſſus eſt. Bealbeco Damaſcū rediit,arcem vrbis eius occupaturus: verum oppugnatione prima nihil effecit. Igitur eam denuo vehementiori militum adgreſſus impetu, vi cepit. Damaſco in poteſtatem redacta, reuerſus eſt in Parthiam,& ad vrbem Carabagum caſtris locum delegit, eoque 63 cum ſuis in hiberna ſe contulit. Poſteaquā veris tempus adpetiiſſet, Amaſiam ſic duxit exercitum, vt Erzingā prius accederet, inde verſus Engurim pergeret. Ab altera parte ne Gilderun quidem Chan otioſus erat, ſed bello gerendo intentus, maximas cogebat copias. In primis vero Tatarorum ex regione Deſtenſi, multitudinem prope infinitam ſibi adiunxit: quos per Moldauiam profectos,& in Romaniam effuſos,inde ſecum in Natoliam abduxit. Ad ſummam,talem ac tantum e Romania, Anatoliaque collegit exercitum: vt aduerſariis ille copiis facile comparari poſſet. Cum his ergo profectionem verſus Engurim inſtituit, ſumtis ſecum in eius expeditionis ſocietatem filiis ſuis. Vbi iam cum exercitibus imperator alter ab altero non procul aberat, forte Temir Chan die quodam Iouis, prima luce, proceſſit ad ſpatium mediū inter amborum exercitus,atq; ibi caſtris locum delegit,eaque foſſa circumducta muniuit. Eodem & Gilderun Chan quum ſeſe ſub veſperam contuliſſet,caſtra pro ſuis itidem copiis metatus eſt. Tamdem die quodā Veneris, ſummo mane, inſtructis ab vtraq; parte aciebus, e foſſato quiſq; ſuo contra ſe inuicem progrediuntur. Et Gilderun ita ſuos ordinarat,vt aduerſario ſe nō inferiorem futurū exiſtimaret. Rebus vniuerſis recte diſpoſitis, quum ſigna hinc inde ſublata volitarent, tubæ clangerent, tympana caſtrenſia pulſarentur,& iam iamq; concurſuræ viderentur acies: tum vero Deſtenſes Tatari, violata fide militari, mox ad Temirem tranſierūt:

itidemque milites e regionibus Germiani & Menteſij, quod ipſorum principes a Temiris Chanis partibus ſtarẽt, ad eoſdem ſe receperunt. Quo factum, vt potiſſima pars, & ipſum adeo robur exercitus, cui maxime fidebat, ab eo deficeret, ac perfidiæ macula ſe contaminaret. Quinetiam ſuis a militibus Turcicis, qui animis in
64 eum nonnihil offenſis erant, deſertus fuit. Vnus tantũmodo Bulci filius ſuis cum copiis conſtanter aduerſus hoſtẽ ſubſtitit, & animoſe pugnauit. quo Temir conſpecto: Proh quàm feroces & truculenti ſunt iſti Deruiſij, dixit: quanto cum ardore dimicant. Ad quæ de ſenatoribus quiſpiam: Non hi Deruiſij ſunt, ait, ſed Chriſtiani. Tamdẽ & Bulci filius animaduertit, incaſſum ſe tam acriter prœliando laborare. Nam & ipſi Turci iam in vniuerſum fugæ ſe dederant. Itaque collectis ſuis, nonnihil ad alterum latus ex acie deflexit. Idem cum ſuis & Gilderunis filius Muſtaphas Zelebis fecit, qui etiam hoc prœlio periit. Hæc quum ipſi Baſſæ vidiſſent, abducto ſecum Emire Soleimane, fugam arripuerunt. Sultanus Muchemetes cum ſuis Amaſiam repetiit. Solus adhuc cum prætoriano comitatu Gilderun Chan immotus ſtabat. Sed tamdem in hoſtis poteſtatem venit, & ad Temirem perductus fuit. Ei Temir Chan pedes obuiam proceſſit, exceptumque magna cum honoris delatione, ſuum in tentoriũ deduxit. Ibi quum ex equo, Temirianorum adiutus opera, deſcendiſſet: humi, pro more gentis, in eodẽ ambo tapete cõſederunt. Prior Temir Chan de ſuis rebus cum Gilderune colloqui cepit. Inde quum cibũ vnà ſumerẽt, rurſum Temir colloquiũ exorſus: O Chan, ait, infinitas præpotenti Deo gratias & hymnos debemus vterque: tum quod mihi miſere claudicanti, ab ipſis Indię finibus, ad portas vſq; Siuaſtæ vrbis, imperiũ largitus ſit: tum quod ex altera parte tibi a Siuaſtæ mœnibus, ad ipſos vſq; limites Vngariæ, dominatum conceſſerit. Si Deo luberet vniuerſum orbem terrarum partiri, quid maius claudo dare poſſet? Iccirco non abs re magnis ipſi gratiis agendis obnoxij ſumus. Tu vero parum fortaſſe Deo gratus fuiſti, ac propterea talis ac tanta tibi calamitas accidit. Quæ quũ dixiſſet, denuo Baiaſitem interrogans: Mi Chan, ait, ſi tua ſi-

tum

tum eſſet in poteſtate, mecum vt ageres pro libitu tuo : quid obſecro de me faceres? age, veritatem dicito. Tum Gilderun Chan, quem ferocis & iracundi animi hominem fuiſſe accepimus, non ſine bile reſpondiſſe fertur: Equidem te, ſi fortuna propitia meam in poteſtatem veniſſes, ferrea concluſum cauea mecum hinc inde circumduxiſſem. Quo Temir audito, mox e ferro caueã parari iuſſit: & in eam, carceris loco, Baiaſitẽ incluſit. Secũdum hęc, permiſſa militi licẽtia per vniuerſam regionẽ hinc inde ſe diffundẽdi, atq; omnia rapinis vaſtandi: Temir ipſe Pruſam abiit, ibique theſauros Baiaſitis inuentos ſibi vindicauit. Et quãdo iam imminebat hiems, ſimul & hibernauit in Anatolia, & proceres eos qui ad ipſius patrocinium confugerãt, tum fortunis ſuis reſtituit, tum muneribus ampliſſimis adfecit. Atque hoc modo ſinguli ſuas ad ditiones reuerſi ſunt. Oſmanis vero prouinciã, cui nomen Oſmania, Tataris Temir adtribuit. Quod quum Baiaſites inaudiſſet, magnum animo dolorem cepit. Erat in more Temiri, vt caſtra loco moturus, nonnumquam ad Gilderunem accederet, eoque perhumaniter ſalutato, rectene valeret, an ſecus, quæreret. Quodam ergo die Gilderun, hac vſus occaſione, Temirem adloquens: Equidem fateor, ait, o Chan, ſic in fatis fuiſſe. Tibi diuinitus deſtinata fuit victoria. Sed eſt, quod abs te petam: modo & audire me, & adnuere petitioni volueris. Ad quę Temir: Quidquid, ait, a me petieris, o Chan, nequaquam tibi denegabitur. Tũ Baiaſites: Hoc vnum, inquit, abs te peto, ne familiam meam aboleas, & Tataros vti tecum abducas. Mihi quod accidit, etiam tibi poteſt accidere. Non bonum eſt, ita ſæuire velle, vt prorſus aboleas. His auditis, facturum ſe Temir recepit, quod Baiaſites poſtulaſſet. Adeoque coactis in vnum Tataris, ſecum eos abduxit. Sperauerat ille quidem futurum, vt quiſpiam filiorum Gilderunis ipſum conueniret: ſed quia ſibi metuebant, acceſſit nemo. Secundum hæc die quodam accidit, vt Temir compellato Gilderune, diceret: Equidem te mecum, o Chan, in regnum meum abducã, 65.
ad vrbem Semercandam: atque inde te remittam in regnũ tuũ. Ea Temiris oratio, Gilderunis animum tam graui mæroris vul-

nere percuſſit,vt ipſe ſibi mortem conſciſceret. Temir vero,quũ
ad iter ſe compararet,Caramaniæ bego complures arces & opi-
66. da donauit: & Iſuendiari Caſtamonam , Congerim , & Calazu-
gen conceſſit. Atque his rebus geſtis, in regnum ſuum reuerſus
eſt. Acciderunt autem hæc omnia,quæ a nobis expoſita ſunt ha-
C.*1403 ctenus,ab anno DCCC vſq; ad annum * DCCCIIII. Temir Chan a-
pud Parthos annis XL rerum potitus fuit: Gilderun vero, cuius
mortem indicauimus,annis dumtaxat XIIII regnauit.

67. Filios Gilderun Chan ſex habit: quorũ vnus, Muſtaphas Ze-
lebis,amiſſus fuit in Temiriano prœlio: quinque reliqui manſere
ſuperſtites,Emir Soleimanes,Iſa Zelebis,Muſa Zelebis,Sultanus
Muchemetes,& Caſan Zelebis, qui tempore prœlij adhuc erat
ætate tenera.

Exſtincto Baiaſite,conuenerunt in vnum Alis baſſa,Eines be-
gus,& Hazan aga: decretoque vnanimi ex Anatolia in Romaniã
reuerti ſtatuerunt.

Sultanus Muchemetes Amaſiam profectus,quieti ſe dedit, pa
rum de rebus aliorum ſollicitus. Iſa vero,& Muſa,varie ſe mutuo
68. perſequuti ſunt in regione Caraſina: donec Muſa tamdem Iſam
cõpræhenſum occidit. Quo facinore patrato, Pruſam profectus,
in otio viuens, a rebus gerendis abſtinuit. Non multo poſt,arma
contra Muſam quieſcentem ſumſit Emir Soleimanes. Hoc ille
cognito,mox in Caramaniam arrepta fuga ſe recepit. Emir So-
leimanes,vt res ſuas conſtabiliret,ſororem ſuam, cum fratre natu
minimo,Caſane Zelebi,Conſtantinopolim miſit, eoſque Con-
ſtantino dedit obſides:ne quod ſcilicet diſcidium inter eos exori-
retur,ſed pacem potius inter ſe mutuo colerent.

69. Hinc in Romaniam tranſuectus Emir Soleimanes,Hadriano-
poli cærimonia Turcis familiari, factus eſt imperator , anno
C.1404. DCCCV.

Eius rei nũtio accepto,legatum Sultanus Muchemetes Ama-
ſia miſit ad Emirem Soleimanem , fratrem natu maximum , qui
ei tum munera ferret,tum ſuis verbis hæc renuntiaret: Quando
ſic Deo viſum fuit,domine ac frater natu maxime, vt parentem
vtriuſq;

vtriuſque noſtrum rebus humanis eximeret: magnopere mihi gratulor, te nobis ſaluum & incolumem relictum. Cui quum Emir Soleimanes viciſſim venuſtæ formæ pueros, puellas, veſteſq; ſericas, & alias res varias ac elegantes miſiſſet: ſancito fœdere mutuo, pacem inter ſe coluerunt. Poſt hæc ablegatis in Caramaniã ſuis hominib⁹, eius ꝓuinciæ domino ſignificari iuſſit Emir Soleimanes: daret operam, ſic vti cuſtodiretur Muſa frater, ne qua poſſet elabi. Adeoque Caramanum obteſtari ſe, diligenter id curaret: modo ei grata Soleimanis eſſet amicitia. Siquidem hoc ab ipſo impetraſſet, viciſſim ei ſe omnia caritatis & beneuolentiæ officia exhibiturum.

Muſa quum ſubolfeciſſet, Caramaniæ principem cum Emire Soleimane mutuam in gratiam rediiſſe: fuga ſibi conſulens, ad Iſuendiarem propere conceſſit. Eius rei fama ad Emirem Soleimanem delata, mox arma in Iſuendiarem expediuit: cuius ditionem ingreſſus, propter Gerlen ad ripam fluminis caſtra locauit, & 70.
militem iſtic in hibernis habuit. Erat in iis locis nigra populus ingens, ſub qua genio cottidie indulgebat, & helluabatur. Tandem compoſito cum Iſuendiare negotio, relictaq; ipſius regione, profectus eſt Iſnicam: vbi totos dies in conuiuiis & compotationibus exigebat. Nihilo minus ſecreto Muſam ſecum habuit Iſuendiar, eumque nauigio impoſitum, per pontum Euxinum in Valachiã 71.
deportari curauit. Erat id temporis Vaiuoda Valachiæ quidam, cui nomẽ Murzes. Hic & hoſpitio excepit eum, & viam aperuit, & auxilio fuit, vt Romaniam ingrederetur. Quum Hadrianopolim perueniſſet, mox ab exercitibus, eò confluentibus, imperator ſalutatus fuit. Emir vero Soleimanes, licet occupatam a fratre Romaniam intellexiſſet vniuerſam; nihilo tamen minus perpetuo luxu & helluationibus ſuis occupabatur. Et quoties e mero iam ebrius incaluerat, ſæpenumero voces has ingeminabat: Muſa, Muſa, quid tibi meis in regionibus eſt negotij? Neque magno tẽporis interiecto ſpatio, ſecurus ipſe, ac metus omnis expers, a Muſa fratre fuit obrutus. Ibi quum a ducibus & adminiſtris rerũ ſuarum, ad Muſam tranſeuntibus, eiuſque militiæ ſe deuouentibus,

deſereretur: fugam arripuit, in qua vicum ad quemdam perue-
niens, ab eius incolis fuit interemtus. Eum vicum Muſa, cum in-
colis vniuerſis, cuius cuius tamdẽ vel ſexus, vel ætatis eſſent, igne
ſubiecto concremari iuſſit, hac adiecta voce: Cur fratrem meum
vobis necare libuit? Secundum hæc reuerſus Hadrianopolim,
C. 1411. plene rerum potitus fuit, anno DCCCXIII. Emir autem Soleima-
nes imperauit annis VII. Ab hoc inchoata fuit Hadrianopoli
ſtructura templi longe ampliſſimi, cuius ipſo ſuperſtite fundamẽ-
ta iam ad eam altitudinem perducta fuerant; vt eius loci, quo tem
plum condebatur, ſuperficiem æquarent.

Quum autem Sultanus Muchemetes, cuius Amaſiæ ſedes e-
rat, de hiſce rebus omnibus, vt erant geſtæ, certior factus fuiſſet;
nimirũ Muſam, Soleimane de medio ſublato, Romaniæ ſiue Græ
ciæ imperio potitum: bello Muſam perſequendum ſtatuit, & ex-
peditione ſuſcepta, Pruſam duxit: omneſque Anatoliç prouincias,
Emiri Soleimani fratri non multo ante ſubditas, in poteſtatẽ rede-
git. Itidem in Romania nec ipſe Muſa rerum ſuarum cura depo-
ſita, quid agendum ſibi foret, circumſpiciebat. Ante omnia Sca-
72. chum Melicum, cui dumtaxat vnus erat oculus, Vezirem creauit:
Samobunæ filium, Cadileſcherum eſſe voluit: ducem ſtipendia-
riorum ſigniferis præfecit: prouincias denique ſuos inter familia-
res, ac militares viros, diſtribuit. Reliquerat Emir Soleimanes li-
beros ſuperſtites, filium atque filiam: qui Conſtantinopolim pro-
fugerunt. Durantibus hiſce diſcidiis inteſtinis, etiam vrbs Vidina,
ad Danubium ſita, defecit: ſed Muſa, ducto aduerſus eam milite,
rurſus imperium accipere coëgit. Idẽ Muſa relicta Vidina, Buru-
73. uadam & Materam copias duxit, eaq; opida ſibi ſubiecit. Magnã
in omnibus prouinciis tyrannidem exercuit. Occupauit & opidũ
Chiupùrlim, quod Lazari ditionis erat. Suos etiam excurrere nõ-
nunquam iuſſit, ad ipſa vſque mœnia Conſtantinopolis: ita qui-
dem, vt ipſo imperante, Conſtantinopolitani portas vrbis aperire
vix auderent. Accidit autem aliquando, vt ad Silyuriam accede-
ret: quam dum oppugnaret, egregie ſe tuebãtur opidani, & in ho-
ſtem animoſe pugnabant. Dum vtrimque manus conſeruntur;

Scachus

Scachus Melicus, Muſæ Vezirazemes, hero deſerto, Cõſtantinopolim ſe recepit. His perſpectis inſidiis & aſtu Melici, vehementer animo Muſa perturbari: conuerſoque itinere, Hadrianopolim reuerti: & quis huiuſce transfugij futurus eſſet exitus, ſecum ipſe diſpicere. Viciſſim ex aduerſa parte, Sultanus Muchemetes omnino cum Muſa prœlio congredi ſtatuebat. Erat huic Vezirazemes, Baiaſites baſſa, quo cum ſollicite cõſultabat, quonam modo nauigiis in Romaniam tranſmitti fretum poſſet. Forte fortuna tum Scachus quoque Melicus ad Sultanum Muchemetem Conſtantinopoli venerat. Itaque Baiaſites baſſa Muchemeti auctor erat, vt is etiam arceſſitus, deliberationi adhiberetur; quid ipſi faciũdum pareret, explicaturus. Ille vocatus in conſilium, acceſſit: & intellecto, cupere Muchemetem in Romaniam exercitum tranſportare, modo, de ipſius conſilio viam rationemque commode tranſiiciendi cognoſceret: reſpondit, omnino Conſtantinopolim mittendos legatos, & cum Teggiure pacis ineunda fœdera, quo fieri permiſſu ipſius & adiumento tranſiectio poſſet. Nõ enim fretum vllo alio tranſmitti loco poſſe, quum Gallipolis in poteſtate Muſæ ſit. Erat id temporis inſigni vir quidam auctoritate præditus, nomine Faſelulla, qui Cadij ſiue iudicis officio Geiuiſæ fungebatur. 74 Is & notus erat, & familiaris admodum Teggiuri Conſtantinopolitano. Hunc igitur ablegarunt, vti cum Teggiure de pace ageret: qua inter vtramque partem ſancita, profectus Pruſa Sultanus Muchemetes, ad litus maris e regione Conſtantinopolis acceſſit. Illi Conſtantinopolitanus Teggiur naues ſuas obuiam miſit, & ipſum in Romaniam cum exercitu tranſuehi curauit. Eius Muſa rei factus certior: Hadrianopoli relicta, regionem Lazari petiit. Interea venit Inzuam Sultanus Muchemetes, atque ibi caſtris locum delegit. Mox Alis begus, Eurenoſis begi filius, ſuis cum copiis ad Sultanum Muchemetem defecit: poſt quem & Michaël, Iochzi begi filius, cum milite ſuo ad eumdem acceſſit. Et erat is Muſæ beglerbegus. Horum confirmatus ſubſidiis Sultanus Muchemetes, vlterius proceſſit, & Hadrianopolim venit. Quotquot autem Turcici proceres per Romaniam hinc inde degebant, vni-

uerſi Muſa deſerto, ad Sultanum Muchemetem ſe contulerunt.
Nec a Muſæ partibus vlli manſere milites, præter Acanzios. Se-
75. cundum hæc digreſſus Hadrianopoli Sultanus Muchemetes, Mu
ſam a tergo perſequi nō deſiit, & cum eo propter opidum Samo-
couam prœlium iniit. Quum autem animaduerteret Muſa, non
ſatis ſibi virium eſſe ad reſiſtendum: fugæ ſe dedit, & fugienti e-
quus in profundum cœnum prolapſus fuit. Erat ei famulus
quidam, veſtium ſartor, & ſeruilis homo condicionis, cui no-
men Sarudzes. Hic equo domini, ſic humi proſtrato, tendines in-
cidit, captumque dominum ſuum Muſam ad Sultanum Muche-
metem adduxit. Sub initium noctis in tentorio quodam Muſa
ſtrangulatus, ſtatim eadem nocte Pruſam auehi iuſſus eſt, vt iſtic
76. in aui monumento conderetur. Imperauit annis III & dimidio.
Mechemetem begum, Michalis filium, qui Acanziorum dux e-
rat in exercitu Muſæ, captiuum Sultanus Muchemetes ad vrbem
Tocatam deportari, & ibidem cuſtodiri præcepit. Samobunæ ve
ro filium, qui officio Cadileſcheri fungebatur, cum vxoribus & li-
beris Iſnicam iuſſit abduci, vbi mille aſprorum annonam ei ſin-
gulos in menſes adſignauit. Peditum Muſæ dux in Valachiam au-
fugit. Hoc modo Turcorum imperator factus eſt Sultanus Mu-
C. 1414. chemetes, vniuerſa ſubacta Romania anno DCCCXVI.

Inito regno, legatos ad omnes ſibi vicinos principes miſit, ac pacis & amicitiæ fœdera cum eis pepigit. Interea vero, dum adhuc Muſa Muchemeteſq; bello ſemet inuicem in Romania perſequebantur: Caramaniæ princeps Pruſam exercitum adduxit. Eius expeditionis rumore ad ſe perlato, Ibaſes baſſa, qui tum Pruſæ cum baſſæ imperio præerat, arceſſitis ad ſe Pruſæis ciuibus, vti cum eis de imminēti bello deliberaret: Caramaniæ princeps, ait, arma cepit, vt nos opprimat. Vos operam date, vt ad excipiendā illius vim, inſtructi ſitis, & cum facultatibus veſtris in arcem vos recipite. Mox qui locupletiores erant, in arcem ſuis cum rebus migrant. Poſteaquam ad vrbem Caramaniæ begus acceſſiſſet, Ibaſes arci ſemet includit. quo Caramanus animaduerſo, ciuitatem igne ſubiecto concremauit. Inde verſus arcem cuniculos agere cepit.

cepit. Ibaſes ex aduerſo cuniculis ſuis ad hoſtium cuniculos perductis,& aqua in eos deriuata, Caramani foſſores aquis obrutos exſtinxit. Interim vero dum ad Pruſam res vtrimque geritur acriter,& citra intermiſſionem: inopinato Muſæ cadauer eò deportatum, prope thermas monumento paterno infertur. Id vbi Caramanus fieri vidit, confeſtim motis caſtris, ſuam in prouinciam exercitum abduxit.

Secundum hæc profectus e Romania Sultanus Muchemetes, tranſmiſſo freto, Pruſam adiit, ibique maioribus coactis copiis,& adiunctis ſibi duobus in belli ſocietatem principibus, Iſuendiare videlicet, ac Germiani domino; cum eis aduerſus Caramanum expeditionem ſuſcepit. Ingreſſus autem Caramani ditionem, mox opidum Varſacum ſubegit, incolis abſq; mora deditionem 77 facientibus. Inde Coniam cum exercitu contendit, vbi quũ princeps vrbis ei ſuis cum copiis occurreret: prœlium inter ſe commiſerũt, quo Sultanus Muchemetes ſuperior fuit, & Caramanus cum ſupremo copiarum ſuarum duce, Zebuco Muſtapha, in hoſtium poteſtatem venit. Multis vltro citroque colloquiis habitis, tamdem compoſitum fuit diſcidium,& mutua reconciliata gratia: ſed ita tamen, vt Caramanus Sultano Muchemeti tribus opidis,& vni caſtro cederet. quorum locorum deditione facta, viciſſim Muchemetes Caramanum muneribus cohoneſtauit, & libertati reſtitutum ſuam in prouinciam remiſit. Muchemetes ipſe Pruſam reuerſus, non diu iſtic hæſit: ſed iter ceptum proſequens, trans fretum Hadrianopolim properauit, vt bello Valachos inuaderet. In id bellum & a Garamano, & ab Iſuendiare bego copias auxiliares impetrauit: quibus ad ſuas adiũctis, in hoſtem progreſſus, ad Danubium caſtra locauit: vbi dum caſtellum exſtrueret, magnam ſuorum manum in Valachiam trans flumen immiſit, vt prædis actis eam depopularentur. Milites e Valachia ſalui, nullo accepto detrimento, trans Danubium, maximis aucti ſpoliis, rediere. Quod quum regionis Vaiuoda cerneret, aliud quod ageret, nihil habuit; quam vt pace cum Sultano cõpoſita, quotannis ſe tributum miſſurum polliceretur, eoq; no-

mine filium daret obſidem. Quibus rebus geſtis, Pruſam Muche-
78. metes repetiit, & inde copias ad opidum, quod Samſonis dicitur, traduxit: quo quidem occupato, complures in iis locis Tataros, a Temire Chane relictos, inuenit. Hos, edicto publicato, in Romaniam migrare iuſſit: & ditiuncula quadam, haud procul a caſtro
79. Cunuza, donauit; vt ibi domicilia ſibi conſtituerent. Erat enim is locus incultus & deſertus. Atque illa quidem vicinia & regio in hunc modum Tataros accepit incolas, qui eam in hodiernum vſque diem poſſident. Interea dum his rebus intentus erat Muchemetes, in Anatolia ſeditio quædam coorta fuit, auctore Burgluze Muſtapha, qui Scheichis Bedredinis quondam œconomus fuerat. Et Scheiches ille Bedredines, vti ſupra diximus, apud Muſam Cadileſcheri munus geſſerat, Iſnicæ deinceps exſulare iuſſus. Hic ergo Muſtaphas in agrum Aidinenſem profectus, magnam ibi ſeditionem excitauit: perſuaſis incolis, vt ipſius poteſtati ſe permitterent, & imperium lubentes acciperent: nomen interim prophetæ mentitus, vt eo facilius res nouas moliretur. Vbi de hoc motu Iſnicæ Scheiches Bedredines accepiſſet, œconomi videlicet ſui res tantum incrementi ſumere: mox Iſnica relicta fugam arripuit, & Iſuendiarem adiit. Apud hunc quum aliquamdiu ſubſtitiſſet, nauim conſcendit, & itinere maritimo Valachiam petiit. Sultanus autem Muchemetes intellecto, habere iam Burgluzam Muſtapham ſelectorum militum ad tria millia: copias ſuas in eum, duce Sultano Murate filio, miſit. Is vbi, Baiaſite baſſa expeditionis ſocio, cum exercitu ad defectionis auctorem perueniſſet: accidit, vt impetu repentino ſe inuicem inuaderent, & manus tam animoſe conſererent, vt illo prœlio ingens hominum multitudo caderet. Tamdē Burgluzes Muſtaphas, in fruſta conciſus, periit. Hac de illo, & complicibus, obtenta victoria: rediit ad priſtinum imperium omnis ea ditio, diſtributa deinceps
80. inter Sultani Muchemetis militiæ præfectos. His rebus geſtis, Baiaſites baſſa cum Sultano Murate Maniſſam duxit exercitum: quo ipſo etiam in loco quidam erat homo ſeditioſus, Torlaces Huggiemal, ſtipatus bis mille viris, qui eum ſectabantur.

Hos

Hos quum Baiaſites adſequutus fuiſſet, terga dare coëgit, & ipſum Torlacem, cum aliis aliquot coniuratis captum, ibidem ſuſpendio necari iuſſit. Interim profectus Serras Sultanus Muchemetes, eam ciuitatem occupauit: & cum animo ſuo conſtituit, Salonicam quoque militum corona circumdare. Durante vero Serrēſis vrbis obſidione, Scheiches ille Bedredines, quem in Valachiam profugiſſe diximus, Romaniam ingreſſus, aliquot ſophilarios ante ſe miſit in agrum Zagorenſem, vulgo perſuaſuros, 81 imperium Scheichi Bedredini diuinitus eſſe deſtinatum. ſaltim paucos intra dies aduentum eius præſtolarentur. Quum er- Scheiches Bedredines iam propius ad eos accederet, magnus ſeditioſorum numerus ad ipſum confluxit, & illorum quoque non pauci, quos imperante Muſa beneficiis obnoxios in magiſtratu ſibi reddider. t, dum apud illum Cadileſcheri officio fungeretur: ita quidem, vt hominum copiis non contemnendis cinctus eſſet. Verum iidem animaduerſo, minime felicem futurum, motus illius exitum: Bedredine deſerto, etiam arma, quæ ſumſerant, depoſuerunt. Harum turbarum accepto nuntio, inſignem exercitum in agrum Zagorenſem Sultanus Muchemetes expediuit: qui Scheichem Bedredinem ibi deprehenſum ceperunt, & captum Serras ad Sultanum Muchemetem adduxerunt. Erat apud Sultanum magnæ quidam doctrinæ vir, nomine Meulana Cheider, oriundus e Parthia, vnde ſe ad Muchemetem contulerat, qui eum pro viro ſancto colebat, & a latere ſuo numquam diſcedere patiebatur. Is hanc ſententiam tulit, vt capitis quidem ſupplicium Scheiches Bedredines lueret: ſed minime tamen fiſco facultates ipſius adplicarentur. Sultanus ergo Muchemetes, hac in eum lata ſententia, pœna ſuſpendij apud Serras hominem adfecit. Poſtea vero, quam exſpiraſſet; cadauer eius de patibulo detractū, & terræ mādatum fuit. Inde Sultanus Muchemetes Pruſam reueı ſus, ad aliquod ibi tempus ſubſtitit. Hadrianopoli templum, quod frater eius Emir Soleimanes exſtruere ceperat, abſolui curauit. Aliud etiam Pruſæ fanum, cum ſchola & xenone, condidit. Atque hiſce geſtis rebus, viuendi finem fecit. Eius loco Sultanus

C. 1422 Murates filius imperator factus eſt, anno DCCCXXIIII. qui Pru-
ſæ cadauer patris monumento, pro more, intulit.
82. Secundum hæc ſequuta fuit vniuerſorũ in Anatolia defectio,
nimirũ Iſmyræ principis, & Mẽtheſij: & ad ſummam, omnium ab
omni parte procerum. In Romania namq; pro Sultano ſe quidã
83. gerebat, cui nomen Duſmes Muſtaphas. Is filium ſe Gilderunis
84. Chanis profitebatur, & plerumq; ſolebat in opido Vardario de-
gere. Tranſierunt in partes ipſius etiam proceres quidã eius fami-
liæ, quos Eurenoſes begos vocãt. Horum ſubſidiis adiutus, Serras
obſedit: quæ quidẽ vrbs, vna cum arce, mox deditionẽ fecit. Hinc
progreſſus vlterius, Hadrianopolim ire perrexit: quo quũ acceſ-
ſiſſet, incolæ portis recluſis, eius ſe fidei poteſtatiq; permiſerũt. Ad
ſummã, tota Romania in partes eius conceſſit. Alio tamen Porta
loco non erat, quam Vardarij. Poſteaquã Sultanus Murates, qui
hoc tẽpore Pruſæ degebat in otio, de hiſce motibus certior factus
fuiſſet: Baiaſitem baſſam copiis inſtructũ miſit, qui hũc regno de-
pelleret. Quum primum is Hadrianopolim in Romaniã veniſſet,
ab hero ſuo defecit, ac Duſmi Muſtaphę ſe dedidit: a quo viciſſim
85. Veziris dignitate fuit ornatus. Eidẽ & Iſmyræ princeps, Chuſei-
nes begus, ſemet adiunxit. Magnum aũt peditum numerũ, quos
Azapos vocãt, collegit Duſmes hic Muſtaphas, & inſignia cõceſ-
ſit illis priuilegia, qui ſponte militiã ipſius ſectabantur. Quum igi-
tur ingentem iam coëgiſſet exercitum, eo cõſilio diſceſſit Hadria-
nopoli, vt Pruſam contenderet. a qua vrbe quum iam itinere v-
nius diei abeſſet, Vezirem ſuum, Baiaſitem baſſam, ſupplicio ca-
pitis adfecit. Interim Murates quoque de bello gerendo cum
ſuis deliberabat. Suadebant vero, qui huic a cõſiliis erant, vt Me-
chemetem begum, Michalis filium, e carcere Tocatenſi reuoca-
ret, ac libertati reſtitueret. Hunc igitur arceſſitum e cuſtodia, ſe-
cum in expeditionem hanc Sultanus Murates ſumſit, ac Pruſa
86. relicta, ad amnem Vlubatam proceſſit, & iuxta pontem caſtra
metatus eſt. Eodem quum & Duſmes Muſtaphas veniſſet, ex al-
tera parte pontis locum caſtris delegit. Hoc modo collocatis ex
87. aduerſo copiis vtriuſque principis, Mechemetes begus, Micha-
lis fi-

lis filius, militibus a Duſme Muſtapha ſtantibus cognoſcendum ſe præbere, ac peramanter eos compellare. Quo facto, quum proceres atque milites, qui ſe cum Duſme Muſtapha hac expeditione coniunxerant, Michalis filium adgnouiſſent: noctu fluuium Vlubatam tranſgreſſi, ad Sultanum Muratem ſe contulerunt, eique ſe dediderunt. Id vbi Duſmes Muſtaphas fieri vidit, ad amnem Bugam profugit: magnaque pecuniæ vi Bugæ opidi Ca- 88. dio donata, eius ope ſaluus euaſit: & propter Gallipolim trans fretum in Romaniam reuerſus, ibidem ad aliquod tempus quieuit, nauibus in terram ſubuectis. Eum ſine mora ſequutus a tergo Sultanus Murates, copias ſuas mercatorum nauigiis impoſitas in 89. aduerſum litus vehi curauit, & caſtris in Ezea planicie locum cepit. Tum vero Duſmes Muſtaphas motis caſtris, verſus Bolairem fuga ſe recepit: vnde quum Hadrianopolim pergeret, a ſuis deſertus fuit. Nec multo poſt captus, & Hadrianopolim ad Sultanum Muratem perductus, illius iuſſu de pinna quadam ad murum vrbis ſuſpenſus, laqueo vitam finiit. Mox ibidem Sultanus Murates in regium thronum collocatus, & imperator a ſuis ſalutatus eſt, anno DCCCXXVII. Erat ei frater in Anatolia, cui nomen C.1425. Muſtaphas. Is etiam magnas ibi turbas dedit. ſed tamdem Murates expeditionem aduerſus fratrem ſuſcepit, & Iſnicæ captum necari iuſſit: vnde Pruſam vectus, & iuxta patrem conditus fuit. Secundum hæc rediit Sultanus Murates Hadrianopolim, quo quum perueniſſet, de Vaiuodæ Valachi defectione cognouit. Quapropter ductis in Valachiam copiis, regionem vniuerſam fœde diripuit; & amplis potitus ſpoliis, Hadrianopolim reuerſus eſt, anno DCCCXXVII.

Inde rurſus in Anatoliam profectus, Iſmyræ principem ditione ſua expulit, & præterea regionibus, Menteſianæ, Aidinenſi, Sarchaniæ, & Chemidenſi, præſidia ſuorum impoſuit, deductis eodem coloniis, & agris inter ſuos diſtributis. Geſta vero fuerunt hæc eodem anno DCCCXXVII. C.1425.

Poſt illa quum ad tẽpus aliquod Pruſæ ſubſtitiſſet, quieti deditus: tamdem ſuſcepta rurſus in Romaniam profectione, Lazari

90 ditionem ingreſſus eſt, eaq; Deſpotam ſenem prorſus eiecit, an-
C. 1427 no Mahumetano DCCCXXIX.

His exanclatis laboribus ac moleſtiis, quieti ſe quidem dedit,
ſed non diuturnæ: dum Anatoliæ montana peteret, captandæ
frigidioris auræ cauſa. Rurſum vero tranſiecit in Romaniam, &
armis Lazaro illatis, vniuerſam eius regionem populatus eſt, an-
C. 1428 no DCCCXXX.

Hinc quidam ex proceribus, cui nomen Hoſer begus, in Ana-
C. 1429 tolia ditionē Zietucā Muratis imperio adiecit, anno DCCCXXXI.
quum interim Sultanus ipſe Hadrianopoli quiete ſe reficeret. Ibi-
91 dem mortuus eſt Ibrahimes baſſa, Chelilis baſſæ pater, anno
C. 1430 DCCCXXXII.

Murates autem quietis & otij lōgioris impatiens, bellum ſe ſu-
ſcepturum ſuis edixit, diuinitus ſibi mandatum. itaque maximas
92 copias ad vrbem Salonicam adduxit, eaque potitus eſt, exercitu
C. 1431 ſpoliis opimis ditato: quod quidem accidit anno DCCCXXXIII.

Capta Salonica, nonnihil a bellicis occupationibus abſtinere
93 conſtituit, & ad montana Zogæ profectus eſt. quo tempore nā-
tus eſt ei filius, cui nomen Muchemetis impoſuit, eodem anno
C. 1431 DCCCXXXIII.

Edito in lucem filio, nouos ſignari iuſſit aſpros: moxque rurſus
ad montana ſe contulit. Id temporis etiam Hadrianopoli tem-
plum, & ibidem in arce veteri palatium elegans ac deliciosum ex-
C. 1432 ſtrui iuſſit, anno Mahumetano DCCCXXXV.

Anno autem ſequenti proximo, quum Hadrianopoli degeret,
quodam Mercurij die, ſub veſperam, vſque adeo lumen ſolis de-
fecit: vt tenebræ terram occuparent. Eodem anno cometes et-
iam caudatus adparuit.

94 Tunc & Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam copias
95 duxit, irrito plane conatu. Neque multo poſt Herzegouinam ad-
C. 1433 greſſus, ibidē quoq; cum exercitu victus fuit, anno DCCCXXXVI.

Hac clade accepta, dum Hadrianopoli Murates Sultanus qui-
eſceret; limitanei duces, præſertim Sinan begus, Iſacus begus, &
Turchanes begus, eum adeunt, & orant: poteſtatem ſibi faceret,
inua-

inuadendæ ac depopulandæ Albaniæ. Quod quum eis conceſſiſ-
ſet, ipſe præaltum prope Pruſam mõtem adiit, quem nunc mon-
tem Calogerorum vocant: vbi æſtatem illam anni DCCCXXXVIII C.1435.
exegit. Inde reuerſus Hadrianopolim, adductam iuſſu ſuo Bulci 96.
filiam matrimonio ſibi iunxit.

Hoc anno rurſus Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam
profectus, maximas prædas egit, & ampla ſpolia reportauit, anno
DCCCXXXIX. C.1436.

Murates aũt cum exercitu Caramaniã ingreſſus eſt. ſed rebus
cũ Ibrahime bego, regionis principe, trãſactis: pax inter eos con- 97.
ſtituta fuit. In reditu caſtrũ Buruzen ſibi ſubiecit, anno DCCCXLI. C.1437.

Inde repetiit Hadrianopolim, atq; ibi templum ædificare ce-
pit: quum quodam Veneris die, ſummo mane, primum lapidem 98.
manibus ipſe ſuis poſuiſſet.

Poſthæc in Vngariam irrupit, & ſex in ea caſtellis potitus eſt,
anno DCCCXLI. Vnde reuerſus, aliquamdiu a bellis abſtinuit: & C.1437.
inſtituta ſollẽmnitate maxima, Sultanum Muchemetem filium
circũcidi curauit. Hac feſtiuitate peracta, Semendriam duxit ex- 99.
ercitũ, eamq; munitionem in poteſtatẽ redegit, anno DCCCXLII. C.1438.

Hinc ad Albam, quam Græcã vocant, acceſſit: ſed quum eam 100.
expugnare non poſſet, abductis copiis, aliud iter arripuit, Nouam 101.
adeundo: quam arcem, cum omni agro finitimo, ſuæ ditionis fe-
cit. Vlterius etiam progreſſi, Romaniæ beglerbegus eunuchus,
cui nomen Scachus Abedines baſſa, & Edzos begus, & Iſacus be- 102.
gus omnem illam prouinciam rapinis exhauſtam Muratis impe-
rio ſubdiderunt, anno DCCCXLIII. C.1439

Sultanus aũt Murates, relictis hiſce locis; Hadrianopolim re-
uerſus eſt: vbi quum aliquantiſper ſubſiſteret, Meſiti bego id ne- 103.
gotij dedit, vti per Valachiam in Vngariam penetraret, omnemq;
regionem illam direptam vaſtaret. Sed Meſiti Vngariam ingreſ-
ſo, non ex animi ſententia ſucceſſit expeditio. Quippe cũ vniuer-
ſis copiis ſuis cæſus & interemtus fuit, anno DCCCXLV. C.1440.

Eius cladis accepto nuntio, Sophiam Murates Sultanus ſe cõ- 104.
tulit: ibique caſtrametatus, beglerbegum Romaniæ, Scachum

105. Abodinem baſſam, cum vniuerſis Romaniæ copiis, & Acanziis,
& Genizaris, expediuit: vt peragrata Valachia, Vngariam popu-
larentur. Eos in Vngarorum fines delatos impreſſione ſubita Ian-
cus inuaſit, cæcidit, interemit: ipſo etiam beglerbego necato, &
camdem cum Meſite belli fortunam experto. Contigerunt hæc
C.1441. anno DCCCXLVI.

Caramaniæ begus de hiſce Turcorum cladibus certior factus,
Anatoliam cum copiis ingreſſus, Belulen opidum tentauit. Id vbi
ſignificatum Sultano Murati fuiſſet, expeditione magna celeri-
tate ſuſcepta, Ibrahimi Caramano bellum intulit: quo in mõtuo-
ſa loca, præque ſaxis inuia, dilapſo: tranſactum deniq; negotium
fuit, & Sultanus Murates Hadrianopolim rediit.

Accepit autem id temporis nuntium de morte filij ſui, Sultani
Aladinis, qui Amaſiæ rebus humanis exceſſerat. Dum propter il-
106. lius obitum adhuc in luctu eſſet, rex Vngarorum, cum Ianco, &
107. Lazari filio, ſeſe mouit, & cum exercitu ad cliſuras Iſladinas acceſ-
ſit. Aduerſus hos profectus Romaniæ beglerbegus Caſanes baſſa,
cum Turchane bego, & vniuerſis Romaniæ copiis, & cũ Acan-
ziis, prœlio cũ eis congreſſus eſt. Sed quum Turchanes begus, a-
miſſo vigore animi, præ formidine ac deſperatione ſe fugæ dediſ-
ſet: Caſanes baſſa cũ reliquis militibus, quotquot aduerſus hoſtẽ
cum eo ſubſtiterant, cæſus fuit. Sultanus aũt Murates, perlata ad
ſe rei tam infeliciter geſtæ fama, cum omnibus Genizaris, & aulæ
comitatu, Hadrianopoli diſceſſit: & euocatis vndiq; omnibus ad
hanc militiam, qui arma ferre poſſent, etiã pedites Europæos ma-
gno numero conſcripſit. Gerebantur aũt hæc hiberno tempore,
quum ingens frigus eſſet. Vbi ad Chriſtianorum caſtra peruen-
tum fuiſſet, multis vtrimque dimicatum leuioribus prœliis. Tam-
dem vero Chriſtianis exercitum abducentibus, etiam Murates
itinere conuerſo Hadrianopolim ſe recepit: pace prius inter ſe,
108. Lazarique filium ſancita, cui principatum reſtituit, & ex illo tem-
pore ſolida fuit amicitia iunctus.

Interea Caramanus Ibrahimes begus Anatoliã, moto bello,
turbauit. quod vbi nuntiatũ Sultano fuiſſet, in Anatoliã tranſiit: &

cum

cum Genizarorũ, aulici comitatus, Anatoliæq; copiis, Caramanum inuaſit; qui mox fuga rebus ſuis cõſuluit. Erat apud hunc in auctoritate maxima Sarumes quidã Iacupes, pro viro ſancto habitus. Is ad Sultanum Muratem ablegatus, inuicem vtrumq; ſibi reconciliauit. qua pace confecta, Murates exercitu dimiſſo, Maniſſam profectus eſt: vbi quum ſponte ſe imperio abdicaſſet, filiũ ſibi Sultanum Muchemetẽ ſubſtituit, eiq; Chelilem baſſam Ve- 109.
zirem adiunxit, cum Meulana Chuſrone, qui officio Cadileſcheri fungeretur: amborũ virtuti ac fidei tam filio, quam prouinciis imperij, cõmendatis. Id factum anno Mahumetano DCCCXLVII. C.1442.

Rex aũt Vngariæ cum Ianco nouę ſemet expeditioni accinxit, ductis ſecum Vngaris, Germanis, Bohemis, Polonis, Italis, & Valachis: quorum omnium ingens erat multitudo, videlicet homi- 110.
num ad octuaginta millia. Tormenta quoq; bellica rotis impoſita vehebantur, numero quadringenta. Milites ipſi ferro prorſus armati tectiq; conſpiciebantur. Quumque tranſmiſſo ad Albam Græcam Danubio, fines imperij Turcici tranſgreſſi fuiſſent: Materam & Schuliũ opida vaſtarunt. Inde promotis ad Nicopolim 111.
caſtris, in omnem illum agrum ferro & igni ſæuierunt. Arcẽ quoque Buruuadam occuparunt, & impoſito præſidio munierunt. Quum a Nicopoli copias abducerẽt, ſequutus eos cum ſuis a tergo Mechemetes Nicopolis begus, Syruſis begi filius, & agmen extremum adortus, complures occidit, cataphractos quoſdam interceptos ad Portam miſit. De hiſce motibus Sultanum Muratem mox Vezires certiorem reddiderunt. Is Maniſſæ tum degebat, quo ſe quietæ vitæ ſtudio non ita pridem contulerat. Quamquam vero ſerius harum rerum nuntium acciperet, tamen ad iter mature ſe comparans, Gallipolim aduolauit: quo iam Itali magna cum claſſe adpulerant, & quo minus in Europam tranſmittere poſſet, impediebant. Quamobrem verſus Conſtantinopolim cum exercitu profectus eſt, & e regione illius loci, quo 112.
loco nunc arcis nouæ ſtructura cernitur, mercatorum nauigiis vſus, in Romaniam tranſiecit. Quum Hadrianopolim perueniſſet, mõſtrati ſunt ei Chriſtiani cataphracti, quos Mechemetes begus

ceperat, & illuc miſerat. His viſis, vultum erigens: Bene nobis res
noſtræ ſuccedent, ait, propitio Deo. Statimque cum præpotenti,
tam ex Anatolia, quam Romania collecto exercitu, magnaq; pe-
ditum manu recens conſcripta, Hadrianopoli diſcedens, in ho-
113. ſtem recta duxit. Concurrerunt exercitus ad ſtagnum ſiue palu-
dem Varnenſem, vbi dimicatum inter eos acerrime, multa cum
effuſione ſanguinis. Rex Vngarus ab vno latere pugnabat, ab al-
114. tero Michaël ille, cognomento Niger: & tanto quidem cum im-
petu Muratis inuaſere copias, vt hoſtium vtrumque cornu in fu-
gam propellerent. atque hoc in conflictu beglerbegus Anatoliæ
115. cæſus fuit. Solus adhuc Murates cum agmine ſuo ſtabat immo-
116. tus, ceteris ab vtroque latere proſtratis, aut fuga dilapſis. Ibi tum
Murates erectis ad cælum oculis, opem ſui numinis & Mahume-
tis implorare, ſolliciteque precari, ne ſe tam præſenti periculo re-
rum deſereret. Quibus precibus ita conceptis, mox aleam prœlij
mutatam vidiſſes. Quippe Rex immodica ferocientis animi te-
meritate impulſus, in medios Turcos equũ adegit, & ſummo cum
niſu Muratis ipſius caput petiit. Dum in hunc modum furibũdus
progreditur, caſu quodam accidit, vt equus regius ad terrã prola-
beretur. Tum quidam e peditum numero, & alius ex ordine Ge-
nizarorum, adcurrentes; equi tendines inciderunt. Itaq; rege hu-
117. mi proſtrato, mox prouectæ vir ætatis, Cheſer begus qui tunc ad-
huc ex Elpia familia ſuperſtes erat, ex equo deſcendens, regi ca-
put amputat, & Sultano Murati offert. Is hoc ſpectaculo lætus, cõ-
feſtim regium caput haſtæ iubet adfigi. Quod vbi factum fuiſſet,
haſta in altum ſublata clamari ceptum, regis hoc caput eſſe. Tum
vero Turci, qui prius fugæ ſe dederant, hoc audito clamore, re-
flexis equis, rurſus ad Muratem confluxerunt. Quare a Chriſtia-
nis animaduerſa, cum reliquis eorum copiis Iancus in fugam ſe
coniecit. Hoc modo victis Chriſtianis, ac fugientibus, Turci eos
ab omni parte perſequi, ac plurimos occidere. Interea vero Geni-
zari, ac pedites Turcici, currus & impedimenta Chriſtianorum
adorti diripuerunt, & ingenti potiti ſunt præda: qua quidẽ ad Sul-
118. tanum Muratem adlata, mutuo ſibi gratulati ſunt, & illum diem
in faſtos

in faſtos referri iuſſerunt. Exactumque fuit ab eis totum hoc tri-
duum omni genere hilaritatis. His rebus geſtis, imperium Sulta-
nus Murates iterũ Sultano Muchemeti filio reſtituit, & ipſe Ma-
niſſam reuerſus eſt. Muchemetes regno rurſus inito, mox aſpros
nouos ſignari nomine ſuo iuſſit, anno DCCCXLIX. C. 1444
In ipſis autẽ Muchemetici regni nouis auſpiciis, vrbs Hadria-
nopolitana tota flammis accenſa conflagrauit: & Genizari ſedi-
tione commota, maiores annonas poſtularunt: non plebi dum-
taxat iniecta trepidatione, verumetiã beglerbego Chadumi baſſæ 119.
mortis intentato periculo: qui vix in arcem ad Sultanum Muchẽ
metem elapſus, ſaluti ſuæ conſuluit. Interim Genizari per vrbem
fœde graſſari, & omnia per ſummam inſolentiam diripere: do-
nec tandem eis annona ſemiſſe vnius aſpri augeretur, atque ita
tumultuantium animi ſedarentur.
Compoſitis hiſce turbis, Chelil baſſa Vezir, & alij Romaniæ
proceres, vnanimi conſilio & conſenſu Maniſſa Sultanum Mu-
ratem iterum ad ſummam rerum arceſſiuerunt: qui hoc accepto 1
nuntio, mox ad Sultanum Muchemetem ſe contulit Hadriano-
polim, & hieme ſequenti cum exercitu Moream ingreſſus eſt: vbi 120
quum ciuitatem Geremen expugnatam dediſſet excidio, & alia-
quædam opidula cepiſſet: abductis copiis, Hadrianopolim rediit,
anno DCCCL. C.1445.
Caſtris Hadrianopoli motis, in Albaniam duxit, & arcẽ Cot- 121.
ziacum in ditione Ioannis occupauit, ac vniuerſam regionem ra-
pinis exhauſit. Albanorum princeps, Iſcodaræ dominus, cum ſuis
cedens aufugit. Itaque Murates magnam regionis illius partem
adiunxit imperio ſuo. quumque Chriſtianorum templa diruiſſet,
ac in meſſitas commutaſſet: Turcorum colonias in illa loca de-
duxit.
His Murate rebus occupato, nuntij aduenere, qui ſignificarẽt, 122.
Vngaros, Saxones, Bohemos, Germanos, & Valachos, maximis
coactis copiis, iam ad Albam vſque Græcam adpuliſſe, progreſſu-
ros ad ipſos Coſouæ campos. Eius rei fama Sultanus Murates im
pulſus, Albania relicta, Sophiam ſumma feſtinatione acceſſit, ibi-

que ſubſticit, in omnem partem intentus, quo ſcilicet erupturus hic motus eſſet. Simul expeditis in omnes prouincias litteris, milites vniuerſos arma capere, & abſque mora in caſtra conuolare iuſſit. Fuere denique collecta decem millia Genizarorum, & alia decem millia peditum, qui Turcis Azapi dicuntur. Præterea magnus hominum numerus ad eum cōfluxit ex iis, qui a militia ceteroquin erant immunes. Habebant enim Muratem pro viro ſancto. Copias ad ſummam innumerabiles collegit, ab aliis etiam rebus, bello gerendo neceſſariis, egregie inſtructus: a tormētis maioribus, inquam, bombardis, haſtis, arcubus. Arceſſiuit etiam ad hanc expeditionem Sultanū Muchemetem filium, vt in ea patri comes adeſſet. Interea vero, dum in hoſtem ipſe proficiſcitur: Valachi Danubium nauigiis tranſiiciunt, vt omnem agrum Nicopolitanum ferro ac flammis vaſtarent. ſed is conatus ex ipſorum animi ſententia non ſucceſſit. Quippe limitanei proceres in iis locis, Mechemetes begus, & Iſa begus, & Vſguris filius, cum Acan-
123. ziorum copiis Valachos adorti, multos ex eis interfecerūt. Quod vbi factum Murates accepit, non parum exhilaratus, alacri mox animo verſus Coſouæ planiciem cum exercitu profectus eſt. Ducebat enim hominum ad octuaginta millia, tam equitum, quam peditum. Ad Coſouæ campos quum perueniſſet, obuium habuit Iancum. Quapropter vtrimq; pugnandi facto initio, diſploſa fuere continuo diei noctiſque ſpatio tormenta bellica. Tamdē Iancus in hoſtem acie producta duplici, Turcos ab vtroque cornu fuſos terga dare coëgit. Iamque ſolus adeo comitatus aulicus, Sultano Murate non deſerto, locum ſuum in acie tuebatur. Obiectabant Chriſtianis ſcuta ſua Genizari, tormenta bellica in eos dirigebant, ſclopetos obuertebant vndiq;. Simul a tergo camelis, mulis, & curribus ſeſe munientes, tam fortiter hoſtis impetum ſuſtinebant: vt Muratem, cum hiſce copiis ſuis, Chriſtiani loco ſummouere nulla vi poſſent, nec aliqua clade adficere. Quum autem profligati prius a Chriſtianis in vtroque cornu Turci, Chriſtianos armorum onere nimio grauatos animaduerterent: de induſtria fugam arripientes, inſequēdi viam eis aperuerunt. Quippe Chri-

ſtiani ſe mox, inſtar diluuij cuiuſdam, concitatis equis, diffudere. Sed Turci, qui fugam inierant, equorũ curſu ad latus inflexo, expeditos & inermes Chriſtianorum milites inuaſerunt, quos nudos eſſe norant, & in eos alacriter acinaces ſuos ſtrinxerunt. Id illi quum fieri cernerent, celerrime cataphractos equites ſuos ſequuti ſunt: quibus vbi iam non eſſet integrũ, in Turcos aciem denuo conuertere: tamdem mutuis ſe vulneribus conficere ceperunt, atque ita ſolutis & diſſipatis ordinibus, exercitus omnis in fœdam ſeſe fugã coniecit. Tum vero Turci, quos antea fugiſſe diximus, hinc inde cõglobati, Chriſtianis a tergo ad ipſam vſque munitionem caſtrorum inhæſerunt: fuitque deinceps pugnatum vtrimque toto illo die, vſque ad veſperam, & a veſpera rurſus ad diluculum vſque. Iancus autem, quũ ita rem geri videret: aſtu ſe ab exercitus Chriſtiani reliquiis e caſtris ſubduxit ac profugit. Chriſtianis ad extremum victis, Ianci rebus omnibus, cum tormentis, & vniuerſo adparatu bellico potiti fuere Turci: quibus ad Sultanũ Muratem adductis, vnus alteri porrecta manu, mutuo ſemet excepere gratulabundi, totumque triduum eo loco quieſcentes, veluti feſtiuitatẽ quamdã, ſingulari cum hilaritate celebrarũt. Inde Sultanus Muchemetes ante patrẽ Hadrianopolim profectus eſt. 124.
Geſtæ vero fuerunt hæ res in Coſouana planicie anno DCCCLIII. C.1448.

Murates etiam Muchemetem filium ſequutus eſt Hadrianopolim, ibique tempus ad aliquod in otio vixit: ita tamẽ, vt Romaniæ beglerbegum cum copiis ablegaret, ad exſtruendum arcem Gergonim. qua perfecta, Murates in Anatoliæ montana, captan- 125.
dæ frigidioris auræ cauſa, ſe contulit; anno DCCCLIII. C. 1448

E montanis reuerſus, expeditionẽ in Albaniam ſuſcepit, vt arcẽ 126.
Beligradẽſem occuparet. Sed irritus ille conatus fuit, ideoq; rediit Hadrianopolim, nec amplius ab illo tempore vlli vel expeditioni, vel bello interfuit: extinctus die quodam Mercurij, qui decimus erat menſis Mucherenis, anno DCCCLV, quũ annis 31 imperaſſet. C. 1450

Succeſſit patri Sultan' Muchemetes filius in adminiſtratione regni, ſtatimq; 16 die dictimẽſis exercitũ in Caramaniã duxit, & bellũ principi Caramano, Ibrahimi bego, intulit. Sed eo nõ multo poſt

compoſito,reuerſus eſt Hadrianopolim,atque ibi nouam arcem
C. 1450. ædificare cepit,eodem anno DCCCLV.
C. 1451. Anno ſequenti proximo,videlicet DCCCLVI,non procul a Cō-
127. ſtantinopoli,loco quodam a tergo Galatæ opidi ſito,munitiſſimā
128. arcem ad mare condidit.

Abſoluto huius arcis ædificio, mandata cum litteris in omnes prouincias ſuas expediuit,quibus omnes tam Anatoliæ,quam Romaniæ coëgit exercitus, conductis etiam vicies mille peditibus. Genizarorum erant ad decem millia. Conuolarunt & alij complures ad eum,quibus alioqui militandi neceſſitas non incumbebat. Bellica quoque tormenta fundi iuſſit,inſtar draconum.Ita cū omni tormentorum adparatu, tantiſque cum copiis Hadrianopoli profectus,caſtra Conſtantinopoli admouit: diſploſiſque tormentis,muros,& pinnas eorum,diſiecit. Chriſtiani,quotquot vrbi præſidio erant,fortiter illi quidem ſe defendebant: ſed vrbem tueri contra vim Muchemetis haud poterant. Is enim, conceſſa militi licentia diripiendi Conſtantinopolim,modo eam occupaſſent,vſque adeo Turcorum animos accendit: vt magno illam cū impetu inuaderent,oppugnarent,per vim denique caperent. Po-
129. titi vero ſunt vrbe Turci, die vigeſimo menſis Rebuilulæ. Sultanus Muchemeres vrbē captam ingreſſus, hinc inde per eam obe-
130. quitauit,obſtupeſcens ad inuſitatas ædificiorum formas. Quum in Atmindanem perueniſſet, columnam ibi lapideam vidit, cui triplex erat impoſitus ſerpens aheneus, idemque triceps. Illum conſpicatus,quidnam hoc eſſet idoli,quæſiuit. Simul in eum cō torta magna vi claua ferrea,quam puſdiganum Turci vocant,vni de tribus illis capitibus ſerpētinis labrum inferius cōminuit.Quo facto, mox ſerpentes in vrbe magno conſpici cepere numero. Quapropter auctores ei fuere quidam, vt miſſum dinceps illum ſerpentem faceret: quando per id ſimulacrum effectum fuerit, vti ſerpens in vrbe nullus eſſet.Hinc ea columna in hodiernum adhuc diem durat. Et quamquam vnius ahenei ſerpentis inferiore labro deiecto,ſerpentes in vrbem venerint: nocere tamen nemini poſſunt. Erat etiam erectus equus aheneus,cui ſtatua quædam eque-

equeſtris inſidebat. Vtrumque Muchemetes demolitus eſt. Fer-
tur autem hac ſtatua peſti præcluſus fuiſſe aditus, quo minus in vr
bem penetraret, ac in ea graſſaretur.
Occupata Conſtantinopoli, Anatoliæ montana, recreandi ſui
cauſa, Muchemetes petiit: & inde reuerſus in Albaniam copias 131.
duxit: vbi Siurigen in poteſtatem redegit, anno DCCCLVIII. C.1453.
Anno ſequenti, Nouam cum copiis adgreſſus, cepit. Quippe 132.
Chriſtiani rurſus hac potiti fuerant. Factum hoc anno DCCCLIX. C. 1454.
Secundum hæc, ad Albam Græcam exercitum adduxit: ſed 133.
quum eam expugnare non poſſet, abſceſſit. Periit ibi Dais Carat- 134.
zes baſſa, qui beglerbegi munere fungebatur. Eodē anno DCCCLX, C. 1456.
conſpecti ſunt duo cometæ, verſus orientem ſolem vnus, alter ad
occaſum.
Conſtantinopolim reuerſus, magnam celebritatē Mucheme-
tes inſtituit, dum Baiaſitem filiū circumcideret, anno DCCCLXI. C. 1457.
Deinde coacto exercitu, in Moream abiit, & vrbem Gordum,
cum opidulis quibuſdam, cepit; anno DCCCLXII. C. 1458.
Poſtea Semendriæ copias admouit. Rex autem Bozinenſis ſpō 135.
te ſua Semendriæ deditionem fecit, anno DCCCLXIII. C. 1459.
Hinc rurſus in Moream profectus, multa caſtella cum opidu-
lis occupauit. Id temporis, die quodam Veneris, primo diluculo,
ſol adeo lucem ſuam amiſit: vt omnia tenebris inuoluerentur, an- C. 1460.
no DCCCLXIV.
Tranſmiſit autem ſecundum hæc vniuerſis cum copiis in Ana-
toliam, vlteriuſque progreſſus, Caſtamonem, Sinopen, & Tara- 136.
boſanem ciuitates occupauit: imperio ſuo regionibus illis omni-
bus adiunctis. Vnde deinceps Hadrianopolim rediit, & in otio tē-
pus ad aliquod ſe recreauit. Acciderunt hæc anno DCCCLXV. C. 1461.
Rurſus expeditione ſuſcepta, Valachiam ingreſſus eſt, & Vai-
uodam Valachiæ, cui nomen Dracoles, magno cum exercitu in- 137.
uaſit. Hoc bello Vaiuoda Valachus conſilium cepit opprimendi
caſtra Muchemetis nocturno tempore, ſed parum efficere potuit.
Ideoque non ſuccedente conatu, profugit in Vngariam: vbi quū
in manus regis Vngari perueniſſet, carceri mancipatus fuit. In-

terea vero Valachiam ſibi Sultanus Muchemetes ſubdidit.
138. Miſit & claſſem in inſulam Mitylinen, eiuſque belli cauſa etiã
ipſe relicta Valachia Anatoliam adiit. Occupata vero fuit inſula
C. 1462. Mityline anno DCCCLXVI.
139. Ex Anatolia Conſtantinopolim ſe contulit, vbi quædam ædi-
140. ficia curauit exſtrui: & Machmutem baſſam, Vezirem ſuum, in
C. 1463. Moream ablegauit. Is aliquot ibidem opidula cepit, anno DCCC-
LXVII.

Secundum illa productis Muchemetes copiis, Bozinam ador-
141. tus eſt, & omnem illam regionem in poteſtatem redegit, regemq;
captum occidit. Inde ſub iugum ab eo miſſa fuit Herzegouina, cũ
Couadza: quibus rebus geſtis, itinere conuerſo, Conſtantinopo-
C. 1464. lim repetiit, anno DCCCLXVIIII.
C. 1465. Annus autem ſequens DCCCLXX, exactus ab eo Conſtantino-
poli fuit in otio. Sed in Albaniam deinde profectus, ditionem du
142. cis Ioannis iſtic imperio ſuo ſubiecit. Quum autem id temporis
exercitum ipſius dira quædam lues inuaſiſſet, ipſe Philippopolim
C. 1466. adiit, ibique ſe quieti dedit, anno DCCCLXXI.

Philippopoli diſcedẽs, rurſus in Albaniam perrexit, maiorem-
C. 1467. que prouinciæ partem occupauit, anno DCCCLXXII.

Ex Albania profectus in Anatoliã, Caramaniæ fines ingreſſus
eſt, & arcẽ Giolchiſarẽ expugnauit: vnde poſtea Cõſtãtinopolim
C. 1469. reuerſus, aliquãdiu bellicis a negotiis abſtinuit, anno DCCCLXXIII.

Non multo poſt, vt otij ſane diuturnioris erat impatiens, ipſe-
met itinere terreſtri profectus eſt verſus Egripon: quum Mach
mutem baſſam eodem ablegaſſet cum claſſe, duodecim millibus
hominum inſtructa. Poſteaquam huc adpuliſſent copiæ Turci-
cæ, Chriſtiani ſeque fortunaſque ſuas egregie propugnabant. Sed
quum tamdem muri tormentorum impetu pulſati corruiſſent, nõ
arce tantum, & ciuitate, per vim potiti fuere Turci: verumetiam
omnem finitimam regionem Muchemetis imperium accipere
C. 1470. coëgerunt, anno DCCCLXXIIII.

Egripo deuicta, Conſtantinopolim ſe recepit, & aſpros nouos
C. 1471. ſignari iuſſit, anno DCCCLXXV.

Dum

Dum Conſtantinopoli Muchemetes quieſcit, Vſumchaſanis Parthorũ regis militiæ dux,cui nomẽ Iuſufzes begus, cũ exercitu ſe mouit,& magnã illã vrbẽ Armeniæ Tocatã populatus,in Caramaniã venit.Erat id temporis Sultanus Muſtaphas iis locis a patre Muchemete pręfectus.Is collecto exercitu,Parthis obuium ſe dedit,eoſque fudit,Iuſufze bego capto,& Conſtantinopolim ad patrem Muchemetẽ miſſo:quod quidẽ euenit anno DCCCLXXVII. 143. C. 1473.

Tum vero Muchemetes ad arma ſe parãs,Anatoliam adiit:& mandatis hinc inde miſſis,vt omnes milites ad ipſum in Anatoliã ſe conferrent,edixit.Peditum ad viginti millia in armis eſſe iuſſit, & Genizarorum numeros ad decem vſque millia ſuppleri:quum aulicus etiam comitatus decem hominum millia complecteretur. Ad ſummam,coactus ei fuit exercitus,qui numerum LXX vel LXXX millium excederet.Cum hoc ergo milite verſus Parthiam profectus,Vſumchaſani regi bellum intulit: ſumtis etiam ſecũ in hanc expeditionem filiis,Sultano Baiaſite,Sultano Muſtapha, & Sultano Zeme.Progreſſus autẽ cũ ſuis in Aſiã,nõ plura dumtaxat occupauit opida:verũetiã ſublimi ſitã loco,munitamq; inſigniter arcẽ,Carachiſarẽ cepit.Vſumchaſanes obuiam Muchemeti non prodiit,ſed aſtu quodã excogitato,militẽ ſuũ hinc inde partitus, in inſidiis locauit.Et quia primã aciẽ in exercitu Muchemetis Romanię beglerbegus,Chas Murates,ducebat: forte accidit,vt inopinato quaſdã in Perſarũ copias incideret,ac manũ cũ eis cõſerere cogeretur.Ibi quũ maiores Parthorũ vires eſſent,diſſipatus Romaniæ miles,& ipſe beglerbegus occiſus fuit.Interea vero,dũ Parthi primã hanc Muchemetis aciẽ cæderent: etiã ipſi,deſertis ordinibꝰ ſuis,hoſtẽ cõfuſe perſequuti,tamdẽ ad illã peruenerũt aciẽ, cuius ipſe Sultanus Muchemetes dux erat. Is autẽ Parthorũ perturbatos cõſpicatus ordines,cũ ſuis eos adortꝰ eſt.quod a Muchemete fieri vidẽs Vſumchaſanes,magno animi ardore cõcitatus,& ipſe ſua in Turcos duxit agmina.Permiſtis vtrimq; tantis exercitibus,acerrimũ prœliũ commiſſum fuit:quũ Muchemetis filij ſuis cum copiis grauiſſime Parthos vrgerent, & in altero cornu Machmutes baſſa,cum Daute baſſa,Anatoliæ beglerbego, tormẽtis 144.

145. bellicis hoſtem vehementer adfligeret. Etiam Vſumchaſanis vni de filiis caput amputatum, & Sultano Muchemeti oblatum fuit. Quum ergo Parthi talem ac tantum impetum, præſertim tormẽtorum bellicorum, amplius ſuſtinere non poſſent: Vſumchaſanes cum ſuis vniuerſis fugæ ſe dedit, in qua magnam exercitus partem amiſit. Fuerunt & caſtra Parthi, cum impedimentis, direpta: Turchaneſque begus, Omeris filius, qui captiuus in caſtris hoſtiũ cuſtodiebatur, libertatem recuperauit. Plena denique Sultanus Muchemetes de Parthis victoria potitus eſt, idque factum anno
C.1474. DCCCLXXVIII.

Hoc tam illuſtri prœlio pugnato, Conſtantinopolim Sultanus Muchemetes rediit; & ipſe quidem ab armis abſtinuit, ſed interim Soleimanem baſſam eunuchum, Romaniæ beglerbegum, magna cum militum manu verſus Iſcodaram miſit. Soleimanes eò profectus, diu tormentis rem acriter egit: & quamquam ab vtraque parte magna periret hominum multitudo, potiri tamen Iſcodara non potuit, ſed infecta re copias abduxit. Sub id tempus Vezirem ſuum, Machmutem baſſam, in fruſta conciſum, interfici Sultanus Muchemetes iuſſit.

Soleimanes autem baſſa, quum abiecta ſpe capiundæ Iſcodaræ, militem inde reduxiſſet; in Moldauiam profectus eſt. Ei con-
146. feſtim Vaiuoda Moldauiæ cum exercitu ſuæ gentis occurrit. Pede collato, pugnatum inter eos animoſe. Verum quod partim in oppugnatione Iſcodarę Turcici milites defatigati vires amiſiſſent, partim etiam ipſis Moldauiam ingredientibus, ingens ea loca frigus occupaſſet: alacritate animorum exſtincta, parum fortiter in hoſtem pugnarũt, & a Moldauo Vaiuoda cæſi profligatique ſunt,
C. 1475. anno DCCCLXXIX.

Interim Conſtantinopoli quieſcens a rebus gerendis Sultanus
147. ipſe Muchemetes, Vezirem ſuum, Geducem Achmetem baſſam,
148. per id mare, quod Nigrum adpellant, Cofen cum claſſe miſit, inſigni militum exercitu inſtructa: quo in exercitu Azaporum erãt ad decem millia, totidemque millia Genizarorum. Eò quũ peruentum fuiſſet, obſeſſa ciuitas Cofe, cum finitima regione Mu-

chemetis

chemetis in poteſtatem venit. Quin & illi Tatari, quos Kerimos
vocant, & alij, qui totius prouinciæ Deſtenſis incolæ ſunt, Turcis
ſe dediderunt. Atque hoc modo Geduces Achmetes baſſa regio-
nem illam vniuerſam Sultani Muchemetis imperio ſubiecit, an- C.1476.
no DCCCLXXX.

Secundum hæc coactis Muchemetes omnibus ſuis copiis, in
Moldauiam expeditionẽ ſuſcepit. Eam regionem ingreſſo, Vai-
uoda Moldauus occurrit, ac ſtrenue quidem ille cum Mucheme-
te pugnauit: ſed prœlio victus, ditione ſua exceſſit, & cũ reliquiis
militum ſuorum aufugit. Tum vero Turci agrum illum omnem
diripere, ſecumque captiuos abducere, quotquot nanciſci pote-
rant, incolas. Inde Muchemetes relicta Moldauia, profectus eſt
ad amnem Morauam. Iis in locis Vngari munimentum & arcem 149.
quamdam exſtruxerant, quam Muchemetes quum occupaſſet, C.1477.
Conſtantinopolim reuerſus eſt, anno DCCCLXXXI.

Dum in Vrbe, nullis impeditus belli negotiis, pace fruitur: mu
ro nouam arcẽ Vrbanam cingit. Præterea beglerbegum Roma-
niæ, Soleimanem baſſam, cum copiis in Moream ablegat. Sed illi
parum hæc expeditio proſpere ceſſit. ideoque relicta Morea, ma-
luit Vngariam adgredi. Quum ne iſtic quidem ex voto rem gere-
ret, tamdem graui adfectus eſt clade, maioremque partem exer-
citus amiſit, anno DCCCLXXXII. C.1478.

Tum vero Sultanus Muchemetes, qui diutius vitam otioſam
agere non poſſet, expeditione inſtituta, ſemet ad oppugnandam
Iſcodaram contulit. Fortiter ei reſtitere Chriſtiani, magnamque
Turcorum multitudinem occiderunt. Ad extremum, quum hac
oppugnationis via nihil efficere poſſet: exſtructis vndique, com-
munitiſque caſtellis ligneis, abſceſſit. Hoc modo quum feſſi diu-
turnæ obſidionis tædio Chriſtiani, etiam cum inedia, ceterarum-
que rerum neceſſariarum pænuria conflictati, debilitarentur;
nec vlla iam ipſis alicunde ſpes ſoluendæ obſidionis adfulgeret: ita
cum Turcis tranſegerunt, vt ſaluis ipſi facultatibus ſuis inde mi-
grarent, & Iſcodaram Turcorum poteſtati permitterent. Factum
hoc anno DCCCLXXXIII. C.1479.

Quo tempore Sultanus Muchemetes Iſcodara diſceſſit, Con-
ſtantinopolim ad quietem ſe recepit. Nihilo minus duces ſuos,
quorum indicaturi nomina ſumus, multis cum millibus Acanzi-
150. orum in Vngariam expediuit: Alim videlicet begum, Michalis fi-
lium, & Iſam begum, Chuſeinis filium, & Balim begum, Malco-
zij filium. Quia vero res hoſtium ſuorum Vngari quam explora-
tiſſimas habebant, inopinato Turcos adgreſſi, prœlio cum eis a-
cerrimo cõfluxerunt: quo Iſa begus interemtus fuit, ceteris diſſi-
C. 1480. patis & cæſis, anno DCCCLXXXIIII.

Nihil hoc anno rerum Sultanus ipſe Muchemetes egit, ſed in-
151. terim tamen Vezirem ſuum, Meſitem baſſam, multis cum milli-
bus hominum, ac præpotenti cum claſſe, mari ablegauit: vt inſu-
læ, ciuitatique Rhodo bellum inferret. Obſedit autem Meſites
Rhodum, ſed expugnare non potuit: ideoque maximo cum de-
trimento & iactura rerum obſidionem ſoluere coactus fuit. Tum
temporis alterum quoq; Vezirem ſuum, Geducem Achmetem
baſſam, valido cum exercitu, magnaque claſſe, Muchemetes in
152. Italiam miſit. Is Otrantũ in ea ciuitatem occupauit anno DCCC-
C. 1481. LXXXV.

Secundum hæc reliquit Sultanus Muchemetes Conſtantino-
polim, & in Anatoliam trans mare profectus, die menſis Rebui-
lulæ tertio, qui tum Iouis erat, circa veſperam, in Teggiurum pra-
153. to mortem obiit. Exſtincto autem Muchemete, Conſtantinopo-
lim reuerſi Genizari, vrbem diripuerunt. Die vero XIX menſis
Rebuilulæ filius eius, Sultanus Baiaſites, Amaſia Cõſtantinopo-
lim adpulit: & occupata ſede regia, patris loco ſalutatus eſt impe-
rator.

154. Vix Conſtantinopoli paucis diebus hæſerat, quum frater eius,
Sultanus Zemes, ductis e Caramania copiis, Pruſam adiit, ibique
domicilium ſibi cõſtituit. Sultanus vero Baiaſites, arceſſito ex A-
pulia cum exercitu Geduce Achmete baſſa, magniſque cetero-
quin etiam collectis copiis, aduerſus Zemem fratrem in Ana-
toliam mouit. Quum prœlio congreſſi fuiſſent, inferior diſceſſit
Zemes, ac mox in Caramaniam profugit; vnde quum eum Sul-

tanus

tanus Baiaſites expuliſſet,itinere conuerſo, Cōſtantinopolim re-
petiit. Inde Geducem Achmetem baſſam in Caramaniam remi-
ſit,qui dum iſtic hæreret,Apuliam Itali recuperarunt. Turcis o-
mnibus,qui Otranti præſidio relicti fuerant, in captiuitatē reda-
ctis,anno DCCCLXXXVI. C.1482.

Rurſus autem Conſtantinopoli Sultanus Baiaſites diſceſſit, &
in Caramaniam cum exercitu venit.Quippe frater eius Zemes e 155.
peregrinatione Mechienſi iam reuerſus fuerat. Itaque denuo cō-
miſſo in Caramania prœlio, Sultanus Zemes iterū victus ad ma-
re profugit,& in Italiam ſe recepit.Hinc caſtris motis,Conſtanti-
nopolim Sultanus Baiaſites abiit, atq; inde profectus eſt Hadria-
nopolim.

Nocte ſexta mēſis Scheualis,omnes ad ſe Vezires ſuos inuita- 156.
uit,vnà cum Geduce Achmete baſſa: quo quidē in cōuiuio vinū
cum eis hauſit,& vnicuiq; Veziri veſtē donauit,excepto Geduce
Achmete baſſa:quem & interfici iuſſit,anno DCCCLXXXVII. C.1483.

Eodem tempore mortuus eſt Caramani principis filius, Caſa- 157.
nes begus,quem in comitatu ſuo Baiaſites alebat.

Hinc ſuſcepta Baiaſites expeditione, Sophiæ tēpus ad aliquod
ſubſtitit,vbi magnam militum manum collectam habebat. Horū
maiorem partem ad fluuium Morauam miſit, ibique duas arces
veteres communiri iuſſit. Quibus expeditis,Sophia Conſtantino-
polim reuerſus eſt,anno DCCCLXXXVIII. C.1484.

Menſe Rebiulula,die quodam Martis,vrbs Hadrianopolitana,
cum omnibus ad diſtrahendas merces, exſtructis ædificiis, igne
conflagrauit. Ibidem etiam id temporis Baiaſites Xenonem con- 158.
dere propter flumen cepit.Inde caſtris Hadrianopoli motis,Mol- 159.
dauiam tranſiit,& arcem Chilim occupauit. Neque multo poſt,
die quodam Mercurij, etiam arcem Chermen, iiſdem in finibus
ſitam, in poteſtatem redegit. Atque omni hoc agro potitus, mu-
tata profectione,Hadrianopolim rediit,anno DCCCLXXXIX. C.1485.

Tunc & lumen ſolis defecit, & Sultanus Baiaſites verſus loca
montana,recreandi ſui cauſa,ſe contulit. Heic eum adiere legati
tres,quorum vnus ex India miſſus fuerat,alter Alcairo, tertius ex

Vngaria: quos quidem ordine perorantes audiuit, & poſtulatis adſenſus, liberaliter donatos dimiſit.

Poſtea profectus eſt Alis begus eunuchus, qui beglerbegi munus adminiſtrabat, magno cum exercitu in Valachiam: conciliatoque ſibi Vaiuoda Valacho, cum ſuis & Valachi copiis in Moldauiam irrupit: ac rapinis, ferro, flammis, vaſtauit omnia: ſpoliis
C.1486. onuſtus denique rediit Hadrianopolim, anno DCCCXC.

Sultanus interim Baiaſites domi quieſcens, duces ſuos, Iſchenderem begum, & Balim begum, Malcozij filium, ablegauit: vt denuo Valachiam ingrederentur, & Vaiuodę Valacho perſuaderēt, vti coniunctis ſecum armis iterum in Moldauiam impreſſionem faceret. Adſentiente Valacho, mox ea ſuſcepta fuit expeditio: totaque regione direpta, magna cum præda diſceſſum.

160. Dū hæc in Romania gererentur, Alcairi Sultanus ab vna parte ſe commouit cum ſuis, quos inter erat Vſunes Vsbegus; & ſuas, ſuorumque copias in locis Adanis ac Terſo interiectis, collegit: ab altera Sultani Baiaſitis parte, Sangiachi Anatoliæ, itemq; Ferhates begus, Sultani Baiaſitis gener, Caramaniæ beglerbegus, Caragoſa begus, congregati; iunctis exercitibus, cōtra Sultaninos Alcairenſes profecti ſunt. Vbi ventū ad manus eſſet, ab vtraq; parte ſane quam viriliter dimicarūt. Sultanini deniq; Baiaſiticos terga
161. dare coëgerūt, ipſo etiam Baiaſitis genero, Ferhate bego, interēto.

Non multo poſt edixit Baiaſites, vti Muchemetes begus, Cheſeris begi filius, cum Ducis filio, qui beglerbegus Romaniæ creatus erat, Romaniæ copias in Anatoliam tranſiicerent: & adſumto Anatolico milite, Sultanum Alcairi bello inuaderent. His igitur Baiaſitis imperio parentibus, recta petitus hoſtis: qui quum & ipſe paratus ad dimicandum eſſet, vtrimq; concurſum acerrimo prœ-
162. lio, quo Ducis filius, Achmetes baſſa, cum equo prolapſus, in Sultaninorum manus venit: & deductus ad Vsbegum, cuſtodiæ traditus fuit. Ingentem Baiaſitici cladem id temporis acceperūt, quæ Baiaſiti ſignificata quū fuiſſet: Vezirem ſuum, Daudem baſſam, præpotenti cum exercitu contra Sultanum Alcairi miſit. Minime vero territi Sultanini, mox ei cum ſuis obuiā progreſſi ſunt. Dau-

des.

des illis haud occurrendum ratus, mature capto mutandæ profe-
ctionis conſilio, retro duxit exercitum. Adiit hoc in itinere Dau- 163.
dem Aladeules Dulgadiris dux, cui magnum ipſe honorem exhi-
buit. Poſteaquam a Sultaninis ſe Daudes auertiſſet, Varſacenſem
ditionem ingreſſus, proceres partim in vincula coniecit, partim
occidit, partim interueniente tranſactione recepit in gratiam, for-
tuniſque ſuis reſtituit. Turgutenſis prouinciæ proceres ſaluti ſuæ
fuga cōſuluere. Tādem tamen impetrato ſaluo cōmeatu, Daudē
baſſam adierunt, & pace cum eo ſancita, ſacramentū præſtiterūt.
His effectis rebus, Daudes exauctorato milite reuerſus eſt ad Sul-
tanum Baiaſitem, qui tunc in regione Viſenahieſi degebat.

Venit id temporis ad Baiaſitem legatus ex Vngaria, vir eximiæ
dignitatis, cui nomen Iachoſchicius. Is ad Sultanum adductus, & 164.
perbenigne fuit auditus. Expedita legatione, veſtem a Baiaſite do-
no, pro more gentis, accepit: & admodum honorifice benigneq;
dimiſſus fuit. In itinere vero, quo domum rediturus erat, quū iam
Semendriæ fines attigiſſet: quidam eques Turcicus, vir militaris,
cui nomen Gaſes Muſtaphas, & qui forte tum temporis iſtic e-
rat, equo conſcenſo, legatum adgreſſus eſt, & acinace ſuo tam gra
uiter vulnerauit, vt cōfeſtim ibi mortem oppeteret. Id vti faceret,
hæc eum impulerat cauſa, quod quū aliquando legatus ille Gaſim
Muſtaphā cum fratre captiuū detineret, Muſtaphæ fratrem veru
transfixiſſet; ipſumq; Muſtapham coēgiſſet, vt hoc modo trāſfixū
veru fratrem germanū aſſaret: excuſſis eidem Gaſi Muſtaphæ 32
dentibus ſuis. Hac ergo de cauſa repertum ibi legatum occidit,
quamquam & ipſe Gaſes Muſtaphas eodem loco vulneribus cō-
fectus viuendi finem fecit. Acciderunt hæc anno DCCCXCI. C.1487.

Secundum hæc profectus ex Anatolia Sultanus Baiaſites, Cō-
ſtantinopolim venit: & miſſis hinc inde per omnes prouincias
ſuas mandatis, ex Anatolia Romaniaque magnum coēgit exerci-
tum, eumq; miſit verſus Arabiam: ſummo copiarum omniū im- 165.
peratore deſignato, Ali baſſa eunucho. Is vbi cū milite perueniſ-
ſet ad ciuitatem Adanorum, arcē vrbis inſtaurauit, refecit, com-
muniuit: & aliis quibuſdam opidis captis, præſidia impoſuit, anno C.1489.
DCCCXCIII.

Interea dũ his arcibus occupandis & exſtruendis intenti ſunt Baiaſitici, etiam ab altera parte Sultanini expeditione ſuſcepta, in hoſtem profecti ſunt. Cõgreſſis exercitibus, vehemens commiſſum fuit prœlium. Ac tametſi Sultaninorum acies tamdem ſolutæ diſſiparentur, non tamen paſſus eſt Alis baſſa militem ſuum a tergo eos perſequi: quod vereretur, ne belli ſe conuerteret alea: ſimulque putaret, ſatis ſe conſequutum gloriæ, qui tam feliciter hoſtiles copias diſieciſſet: cauendum denique cenſeret, ne ſui nimio labore defatigarentur. Ideoque motis hinc caſtris, domum militem ſuum reduxit. Poſtquam vero Baiaſitici diſceſſerant, Sultanini ſuis denuo collectis, Adana Terſumque ciuitates obſidione cinxerunt: quibus quum potiri non poſſent, copias inde ſuas abduxerunt. Verum non multo poſt, tormentorũ & aliarũ rerũ adparatu inſtructi, rurſus adorti ſunt Adana, & expugnatã vrbis arcem diruerunt, atq; ita domum reuerſi ſunt, anno DCCCXCIIII.

C. 1490. Tunc & die quodam Iouis, circa meridiem, Conſtantinopoli terra mota tremuit, & multa corruerunt ædificia. Fuit & Pruſæ tãtum incendium, vt vrbis regiones XXV flammis abſumerentur.

Baiaſites magnam rurſus militum manum collegit, & in Anatoliam tranſmiſit, dato eis duce Iſchendere bego, Michalis filio: cui præcepit, vt Aladeuli Dulgadiris duci bellum inferret. Hi quũ ducis fines ingreſſi fuiſſent, rerum ſuarum ſecuri, tutos omnino ſe putabant. Ibi tum eos ex improuiſo adortus Aladeules, duobus Iſchenderis begi filiis interfectis, ipſum etiam Iſchenderem viuũ cepit, & Alcairum Sultano miſit. Hac clade accepta, nihilo minus 166. inſigni Baiaſites magnificentia trium filiarum nuptias celebrauit: quarum vna data fuit vxor Vſumchaſanis filio, altera Vſgurlis e filio nepoti, tertia Daudis baſſæ filio. Poſt eas nuptias, denuo litteris hinc inde miſſis, conuenire milites iuſſit: qui dum indies ad eum confluerent, forte legatus ab Alcairenſi Sultano miſſus aduenit. Eum Baiaſites inauditum iuſſit abſcedere.

Hoc tempore Conſtantinopoli, die quodam ſolis, primo diluculo, pluere cepit: ſequutoque tonitru, tactum de cælo templum fuit, in quo puluis tormentarius magna cum nitri copia recõditus

erat.

erat. Hac inflāmata materia, templū ipſum e fundamento diſiectū
fuit, & ignis vrbē peruagatus, non plurima dumtaxat ædificia, ve-
rumetiā quinq; hominū millia, cuiuſuis ætatis & ſexus, abſumſit.

Ab altera parte Sultanini rurſus expeditione ſuſcepta, Laren- 167.
dam captam direptamq; ſuccenderunt, & in cineres redegerunt:
aliiſq; præterea ſpoliatis opidis ac vicis, domum rediere. Periit i-
bidem & Iacupes begus, Vſumchaſanis filius. Acciderunt autem
hæc anno DCCCXCV.

Baiaſites hiſce de rebꝰ certior factus, Cōſtantinopoli diſcedēs,
Gumulzinam abiit, ac venando ſemet oblectauit. Gumulzina re-
licta, Ypſalam ſe contulit, ibiq; paucis diebus exactis, Conſtanti-
nopolim rediit. Venit huc ad eū legatus alter, Alcairo miſſus: quē
perhumaniter exceptum, & ampliſſimis donatum muneribus, bo-
na cum pace dimiſit. Neq; multo poſt, etiam ipſe quemdam e ſuis
Alcairum ablegauit, anno DCCCXCVI. Quum is Sultani Baiaſi- C. 1491.
tis legatus Alcairum veniſſet, pax inter eos ſancita fuit: & Sultanus
Alcairēſis Baiaſiti Terſum atq; Adana, cum opidulis eodem per- 168.
tinentibus reſtituit.

Hoc tēpore mortuo Vngariæ rege, ſucceſſor eius legatū ad Sul-
tanū Baiaſitē miſit. Huius poſtulata quū audiſſet, pacē Baiaſites cū
Vngaro fecit. Eodē anno rurſus exorto Pruſæ incendio, magna
pars vrbis, cū tabernis mercatorū plurimis, cōflagrauit. Miſit etiā
Sultanus Alcairi legatū cum ampliſſimo comitatu ad Sultanum
Baiaſitem. Referenda vero ſunt hæc ad annum DCCCXCVII. C. 1492.

Secundum illa diſceſſit Conſtantinopoli Baiaſites, & Hadria-
nopolim profectus, extra vrbem caſtra metatus eſt, ac ibidem ad
aliquot dies hæſit. Quodā vero die Vezires ſuos adloquutus, ha-
bere ſe in animo dixit expeditionem quamdam difficilem: geren-
dum cum Vngaris bellū intelligēs. Ideoq; coactis vniuerſis copiis
ſuis, Hadrianopoli Sophiā profectus eſt. Nō tamen Vngariam in- 169.
gredi fuit auſus, ſed Achmete bego cum milite Anatolico Sophiæ
iuſſo ſubſiſtere, Daudem baſſam cum parte copiarum Vſcopiam
miſit: ipſe cum Iochia baſſa, & cum milite Romaniç, Manaſtirum
abiit: atq; inde in Albaniam, duciſq; Ioannis regionē ſe contulit.

Expediuit & mari naues quaſdam, vt Albanorum itinera præclu-
derentur. Hæc quũ Albani animaduerterent, ad montes ſe rece-
perunt, & in eis ita ſe communierũt: vt magnum inde Turcis de-
trimentum inferrent. Ad extremum tamen Turci, conſcenſis lo-
cis altioribus, in eos irruerunt: & viris interfectis, mulieres ac pue-
ros abduxere captiuos, omnemq; regionem illã flammis vaſtarũt.
His rebus geſtis, Manaſtirum Baiaſites rediit, ac diebus aliquot i-
170. bi ſubſtitit. Manaſtiro quum diſcederet, obuium habuit in itinere
171. deruiſium quemdam Turcicum, gepeneci lacinia tectũ. Is & au-
ribus, & collo, & brachiis adpenſos anulos ferreos geſtabat, & il-
lorum ſectam profitebatur, quos Calenderes Turci vocant. Vbi
172. propius ad Sultanum Baiaſitem acceſſiſſet, acinacem gepeneco
tectum ſtrinxit, ipſum Baiaſitem inuaſurus. Quũ timidiores qui-
dam e Zauſiis illi de via cederent, liberum iam ſcilicet ad Baiaſitẽ
habebat aditũ. Sed Iſchender baſſa, qui præſens aderat, ea vi puſ-
diganum in hominem contorſit; vt humi prolaberetur. Inde pro-
ſtratum adgreſſi quidam, in fruſta diſſecuerunt. Tamdem Baia-
ſites Hadrianopolim peruenit. Acciderunt hæc anno DCCC-
C. 1493. XCVIII.

Quidam id temporis eunuchus, cui nomen Iacupes Aga, com-
173. mẽdatum fidei ſuæ Bozinenſem prouinciam adminiſtrabat. Hic
miſſis hinc inde per Romaniam præconibus, proclamari iuſſit:
velle ſe cum ſuis in Vngariam irruere. Si cui ſecum proficiſci lu-
beret, vt illa impreſſione rem faceret; is vti quamprimum ad ſe ve-
niret. Hoc intellecto præconio, Acanziorum aliquot millia ſe cũ
Iacupe coniunxerunt: qui tantis auctus copiis, Vngariam inuaſit.
174. Eis occurrit Vngaricus Banus, cum quadraginta millibus homi-
num, magnaque vi Turcis obſtitit. Tamdem ipſi diſſentientes
inter ſe Vngari, terga dederunt: captuſque Direnziles Banus,
ac vinculis conſtrictus, ad Sultanum Baiaſitem miſſus fuit. Is
rei tam bene geſtæ nuntio multum exhilaratus, ad tempus ali-
quod Conſtantinopoli quieuit. Euenerunt autem hæc anno
C. 1494. DCCCXCVIIII.

Poſteaquã Baiaſites, a rebus gerendis abſtinendo, ſatis diu ſe re-
creaſſet:

creaſſet: collectis iterum copiis, Moream ingreſſus, ad Inebech- 175.
tim acceſſit, etiam claſſe inſtructa, quam eodem adpellere iuſſit.
His quum Italica claſſis occurriſſet, cōmiſſo nauali prœlio, tam- 176.
dem Itali remiſſo pugnandi ardore, diſceſſerunt. Itaque videntes
Inebechtij, ſe terra pariter, & mari obſeſſos; aliquamdiu quidem
ſe defendere fortiter: ſed animaduerſo, nihil amplius opis ac præ-
ſidij ſibi reliquum, primatibus egredi iuſſis, claues vrbis Sultano
Baiaſiti per eos obtulerunt: atque hoc modo vrbem ipſius pote-
ſtati permiſere, anno DCCCCV. C. 1499.

Potitus Inebechti, præſidium vrbi captæ impoſuit: & Hadria-
nopolim reuerſus, ibidem hibernauit. Vbi iam æſtas adpetiiſſet,
coactis Romaniæ Anatoliæque exercitibus, denuo Moream in-
uaſit, magna etiam mari claſſe ablegata, Methonemque militum
corona circumdedit. Qui erant in vrbe Chriſtiani, adeo ſe defen-
dere ſtrenue; totius vt menſis ſpatio, citra intermiſſionem, inter-
diu noctuque dimicaretur, muris ipſis tormentorum impetu diſ-
iectis. Videns autem Baiaſites, vrbem a Chriſtianis egregie pro- 177.
pugnari: commotus ira, ſuis ſpem vrbis diripiēdæ fecit, ſiquidem
illa potirentur. Hac Sultani voce milites audita, quodā die, quum
iam adueſperaſceret, vehementiſſima vrbem oppugnatione ad-
orti ceperunt: omnesque mares, quotquot adoleuerant, occide-
rūt; mulieribus & pueris captis. Hoc modo redacta in poteſtatem
Methone, preces a Turcis in ea fuere conceptæ, quæ die Veneris
haberi ſolent. Inde Baiaſites Coronen copias duxit, vt illam quo-
que ciuitatē obſideret, & occuparet. Sed prima ſtatim nocte, poſt-
quam Methone diſceſſerat, venerūt in caſtra Baiaſitis Coronen-
ſes: oblatisq; clauibus vrbis, deditionem fecerūt, anno DCCCCVI. C 1500.

Dum his vrbibus expugnandis intentus eſſet Baiaſites, Vene- 178.
ti auxiliis Hiſpanorū impetratis, magna claſſe Mitylinen adgreſſi
ſunt, & tormentorum bellicorum vi muros opidi ad quingentas
vlnas vſque proſtrauerunt. Mitylinenſes ab hoſtibus obſeſſi, Con
ſtantinopolim miſere, qui opem poſcerent. Itaque collectis ſubi-
to claſſiariis copiis, inſignis exercitus naualis inſtructus fuit. Nū-
quam ante hoc tempus Cōſtantinopolitani vel pecunias, vel mi-

H

lites,vel claſſiarios conferre coacti fuerant. Sed tam graui tūc vrgente neceſſitate, non hæc dumtaxat ab eis exacta fuere: verumetiam vſu receptum, vti deinceps quoque, rebus ita poſcentibus, eadem ab ipſis præſtentur. Ante, quam claſſis illa Conſtantinopoli profecta, Mitylinen adpuliſſet: iam Chriſtiani decies & octies opidum adorti, non tamen expugnare potuerant. Itaq; quum intellexiſſent Veneti, venire Conſtantinopoli talem ac tantam contra ſe claſſem: naues ſuas ingreſſi, diſceſſere. Conſtantinopolitani vero Mitylinen delati, muros ab hoſte dirutos refecerunt, atque ita domum reuerſi ſunt. Ad extremum eo redactæ fuerunt Venetorum res, vti muneribus delenito Sultani Baiaſitis animo, pa-
C.1501. cem cum eo facerent, anno DCCCCVII.

Baiaſites e Morea Conſtantinopolim profectus, ita totum ſe dedit otio: pluribus vt annis expeditionem plane nullam ſuſciperet.

C.1509. Anno DCCCCXV, hora ſecunda noctis cuiuſdam, Martis diem ſequutæ, terra Conſtantinopoli vſque adeo moueri cepit: vt turres aliquot templorum Turcicorum corruerent, ipſorumq; templorum teſtudines partim rimas agerent, partim humi collaberentur. Ædificiorum vero priuatorū camini ſiue infumibula deiecta ſunt, & parietes partim fiſſi, partim proſtrati. Pinnæ murorum vrbis ad terram præcipitarunt, ipſaque mœnia cum turribus ſuis conciderunt. Pluribus denique magnifici operis ædificiis vſque ad fundamenta euerſis, magna hominum multitudo ſub ipſis exſtincta fuit ruderibus. Quo ſe conferret, norat nemo. Plebs vrbana ſuis ex ædibus migrans, partim in plateas, partim in areas ædium, partim in hortos ſe recipiebat: ne ſcilicet a corruentibus ædificiis opprimerentur. Quippe totam illam noctem primam terra tremere non deſiit. Quumque ſomnum oculis nemo videret ſuis, omnes & numinis, & Mahumetis opē votis adſiduis implorabant. Terræ motus hic denique continuis quadraginta diebus in horas ſingulas ſentiri potuit. Quum autem remiſiſſet, expeditis Baiaſites per vniuerſam Anatoliam Romaniamque mandatis ſuis; vti ſarchores, hoc eſt, mercennarij & opifices Conſtantinopo-

ſtinopolim mitterentur,edixit. Cõfluxerunt ad vrbem fabrorum, tam cæmentariorum, quam lignariorum, opificumque ac mercennariorũ ad octuaginta millia: quibus id datum negotij, vt accepta mercede, collapſa vrbis ædificia reficerent ac inſtaurarent. Præfectus a Baiaſite fuit operariis hiſce Ionuzes Aga, Genizarorum tribunus: qui & inſpector, & exactor operarum, ſumma cum poteſtate, ſuis cum Genizaris, eſſet. Interim ipſe, quietis capiendæ cauſa, ſemet Hadrianopolim contulit.

Erat id temporis in prouincia Tekienſi vir quidam primarius, 179.
cui nomen Chaſanes Chelifes. Is filium habebat, qui Scachoculis adpellatus fuit, & totis ſex vel ſeptem annis ita latuit, vt numquam prodierit: qua quidem de cauſa fuit habitus pro viro ſancto. Eidem Baiaſites quotannis ſeptem aſprorum millia ſuam in ſpeluncam mittere ſolebat, quum ignoraret, eum & ſectæ alterius, & Kiſelem baſſam eſſe. Hic ergo, quo tempore Conſtantinopoli ſtrenue laborabatur in vrbe reficiunda, ſuis illis e latebris & cauernis tamdem prodiit: & adiutus opera ſuorum quorumdam complicum, die quodam ſolis vrbem Antalienſem ingreſ- 180.
ſus eſt: quod eo facilius tum fieri potuit, quia cõmodum id temporis illic anniuerſariæ nũdinæ celebrabantur. Itaque captam ciuitatem diripuit, & Cadium eius in quatuor fruſta diſſecari, ac ipſa fruſta diſtinctis locis ſuſpendi iuſſit. Inde miſſis in prouincias proximas quibuſdam ſuæ ſectæ, ſuarumque partium hominibus, proclamari præcepit: aduenisſe iam tempus, ipſis oportunum: ſaltim correptis armis, ad ſe properarent. Quotquot igitur illam ſectam amplectebantur, & antehac eam ſecreto dumtaxat profiteri cogebantur, ad hunc eo numero confluxerunt: vt perbreui ſpatio temporis, hominum ad decem millia ſecum in caſtris haberet. Præterea complures e Tekienſi prouincia cum ipſo ſe coniunxerunt. Itaque tales ac tantas iam conſequutus copias, Antali relicta, Anatoliam petiit: & beglerbegũ Anatoliæ, Caragoſam baſſam, adortus eſt. Occurrit homini Caragoſa cum exercitu Anatoliæ, ſtatimq; inito prœlio, ſeditioſi victos ſe ſimulare, ac pedem nõnihil referre. Tum vero Turci, deſertis ordinibus ſuis, hoſtium

181. impedimenta diripere cœperunt. Perduelles vero, in tẽpore con-
uerſis habenis, Caragoſę copias ceciderunt: ipſumque captum ad
metropolim Anatoliæ Cutaigen adduxerunt, & opidum ſibi de-
di poſtularunt. Id quum ab opidanis impetrare non poſſent, in
eorum conſpectu Caragoſam baſſam viuum palo transfixere. Se-
cundum hæc profectus Maniſſa cum Sangiacis quibuſdam Sul-
182. tanus Corcutes, Sultani Baiaſitis filius, copias in ſeditioſos hoſce
duxit. Verum cæſus & ipſe cum ſuis, vix fuga ſaluti cõſuluit. Hinc
indies auctis viribus, Anatoliam Scachoculis vniuerſam agere,
ferre, multaq; fœda committere. Poſt etiam progreſſus vlterius,
Aidinenſem ditionem inuaſit. Corcutes fuga, ceu dictum eſt, e-
lapſus; ſumma celeritate datis ad patrem litteris, eum de re tota
certiorem fecit. Baiaſites excandeſcens aduerſus Vezires ſuos, ac
præſertim aduerſus Alim baſſam, & Ducis filium, quod nihil de
hoc motu ſibi ſignificaſſent: mox Alim baſſam cum exercitu in
Anatoliam proficiſci, ac ſeditionem hanc compeſcere, perduel-
lionis auctoribus capitis ſupplicio multatis, iuſſit. quod niſi feciſ-
ſet, imperaturum ſe minatus eſt, vt cutis ei toto corpore detrahe-
retur. Quapropter Alis, adhibita maxima diligentia, in Anato-
183. liam ſe contulit: quum Baiaſites ei non exiguam partem aulici
ſui comitatus, & Genizarorum, adiunxiſſet: filioq; præterea ſuo,
Sultano Achmeti, cuius Amaſiæ ſedes erat, mandaſſet; vti ſuis
cum copiis Ali baſſæ auxilio veniret. Achmetes Amaſia profe-
ctus, ad Alim baſſam acceſſit: qui mox inter ſe congreſſi, dies ali-
quot reficiundo militi dederunt, deque bello gerendo conſulta-
runt. Interea vero cum copiis in Caramaniam irruit Scachocu-
184. lis, cui Caramaniæ baſſa, quem Cheiderem baſſam vocabant, &
Sangiacus quidam in eadem prouincia, Zindis Kemales begus,
obuiam venerunt: prœlioque Culimadorti, non inferiores mo-
do diſceſſere: verumetiam vtrique, pro more, reſecta fuere ca-
185. pita. Seditioſi deinde Caramania relicta, verſus planiciem Zibuc-
ciam profecti ſunt: quod quum Ali baſſę ſignificatum fuiſſet, ma-
gnopere perturbatus animo: Quiſquis, ait, me amat, abſque mo-
ra conſcendat equum. Primusque ceteris exemplo præbito, con-
ſcendit

ſcendit equum: & veredariorum in morem feſtinato itinere, perduelles in campo Zibuccio tandem adſequutus eſt. Scachoculis autem, Oſmanicorum aduentu cognito, ibidem in planicie caſtra vallo cõmuniuit, camelis etiam in circuitu diſpoſitis: & cum animo ſuo conſtituit, hoc loco Martis aleam experiri. Præterea quibuſdam caſtrorum in locis, hoc modo munitis, turres excitauit: de quibus ſui ſeſe defenderent, & hoſtẽ ab oppugnatione caſtrorum arcerent. Erant igitur hi egregie ad prœlium ineundum parati. Ex aduerſo, licet Alis baſſa ſecum & ipſe multa millia militum adduxiſſet: tamen quia totos dies quatuordecim illo itinere veredariis prope paria fecerat, non viros dumtaxat, ſed equos etiam laboribus exhauſtos habebat. Nihilo minus hoſte conſpecto: Tendamus in eos, inquit. Sederat in exercitu quidam Caramuſes, ſtipendiariorum præfectus, quos Vloſezios dicunt, vir rei 186.
militaris inſigniter peritus. Is Ali baſſæ reſpondens: Exſpecta nonnihil, ait, o baſſa; donec exercitus alij ſe nobiſcum coniungant. Fieri nequit, vt hoſtis e manibus noſtris elabatur. Ad vnum dumtaxat, alterumue diem, prœlium differ. Etiam Ramaſanis filius, Adanorũ begus, nobis ſubſidio venit. Sine quæſo, noſtras vti copias aliorum acceſſione maiores & firmiores efficiamus. Alis autem baſſa viciſſim: Quis, inquit, eſt Alis baſſa, quisue tandem alter ille, nobis vt eius ſit exſpectandus aduentus? Nimirum Alis e poteſtate totus exierat: ideoque rabie quadam actus hoſtem inuaſit: quo factum, vt acre prœlium committeretur. Eo prœlio Chaſanes Chelifes, Scachoculis pater, ſagitta vulneratus, & paullo poſt exſtinctus fuit. quo mortuo, tumultus atque ſtrepitus ingens audiri cepit in caſtris ſeditioſorum. Quapropter Alis baſſa, concitato calcaribus equo, medios in hoſtes delatus, & ab eis occiſus eſt. Quod quidem ipſius conſpicati milites, terga dedere.
Scachoculis hac potitus victoria, verſus Parthicos fines iter dire- 187.
xit, Tebriſium profecturus. Quum prope iam Parthicis a finibus abeſſent, obuiam eis carauana quædam venit, ſecum e Parthia ſericas & alias merces vehens. Eam carauanam Scachoculis diripuit, & quotquot hanc comitabantur homines, interfici iuſſit:

188. quum ignoraret, eſſe opes illas Iſmailis Scachi, hoc eſt, regis Par-
thorum. Vbi Tebriſium veniſſent, tribuni militum, ceteriq; præ-
fecti, Scachum, Iſmailem adierunt: & ad pedes ipſius prouoluti,
honorem ei, pro more gentium illarum, exhibuere. Tum vero
Scachus Iſmail: Quis auctor vobis fuit, inquit, vt adoptiuo patri
meo baſſas & begos ſuos occideretis, eiusque præterea ſubditos
rebus ac facultatibus ſuis ſpoliaretis? Illis reſpondentibus, id ab ſe
factum, vt ipſimet Iſmaili Scacho rem gratam facerent, & homi-
nes a recta fide alienos, barbaros, facinoroſos, de medio tollerẽt;
rurſus eos compellans Scachus Parthicus: Et quid tandem, ſub-
iecit, carauana culpæ commiſit in vos, qua irritati, & homines oc-
cidiſtis, & opes ipſas diripuiſtis? Ad quæ illi quum nihil habe-
rent, quod ſui purgandi cauſa in medium adferrent: omnem il-
lam colluuiem hominũ ita diſtribui Scachus Iſmail iuſſit, vt ſin-
guli Parthorum proceres eius mandato viginti ad ſe reciperent:
189. ceteros vero præfectos, atq; tribunos ipſorum, trucidandos Co-
rizzis ſuis obiecit. Quod ſane quum abſque mora fieret, dignam
facinoribus admiſſis mercedem tulere.

190. Dum hæc in Aſia gererentur, Taraboſane profectus Sultanus
Selimes, nauigio Coſen adpulit; illinc in Romaniã abiturus. Itaq;
Coſe diſcedens, Chilim nauigauit: Chili Beligradum venit. Eius
rei fama Conſtantinopolim ad Sultanum Baiaſitem perlata, Ca-
dium vrbis Sarigreſem, & Seguanem baſſam, legatos ad filium
miſit: quorum & conſiliis vteretur Selimes, & monitis inſtruere-
tur. Hi quum ad Selimem perueniſſent, auctores ei fuerunt, vti
ſuam in ditionem rediret: ne forte fratribus etiam ſuis occaſio-
nem præberet, conſimilia quædam tentandi. Ad ea reſpondens
Selimes: An non mandatum diuinitus eſt, inquit, vti ſuos quiſq;
parentes tertio vel quarto quoq; anno inuiſat? Hac equidẽ cauſa
motus, iter hoc perficiã; & patre viſitato, meam in ditionẽ reuer-
tar. Ad ſummam, ab hoc inſtituto legati Selimem nullo dimoue-
re modo potuerunt. Ideoq; redeuntes ad Baiaſitem, filij mentem
ac ſententiam patri renuntiarunt. Is denuo legatos alios ad Seli-
191. mem miſit, ac dici filio iuſſit, vti Semendriam ſe reciperet: quem
ipſe

ipſe ſangiacatum illi adtribuiſſet. Negauit id ſe facturum filius,
omninoque ſe patrem prius aditurum reſpondit, eiusque manus
oſculaturum,atque ita deinde diſceſſurum. Euenerunt hæc anno
DCCCCXVII. C. 1511.

Secundum illa perrexit in itinere ſuo Sultanus Selimes,& Ha-
drianopolim petiit. Inde quum non procul abeſſet, relicta Baiaſi-
tes Hadrianopoli, verſus Cõſtantinopolim abiit. Habebat autem 192.
ſecum omnes vezires ſuos,& begos ſangiacos,& milites. Quippe
mandatis publicatis edixerat, vti ſecum eo proficiſcerentur. Qua
de cauſa commotus Selimes, & conſiliarios ſuos adpellans: Nul-
lum, inquit, hoſtem habemus inter Hadrianopolim & Conſtan-
tinopolim. Cur ergo tot proceres, & talem ac tantum exercitum
pater ſecum ducit? Haud dubie nihil aliud hæc portendũt, quam
quod fratrem meum, Sultanum Achmetem, rerum adminiſtra-
tioni præficere cogitat. Ideoque ſumma vſus celeritate, non pro- 193.
cul a Zorlo patrem adſequutus eſt. Ibi tum copiis vtrimque con-
currentibus, ad dimicationem ventum fuit. Erat id temporis im-
becilla Baiaſites valetudine, quum nec pedibus vti, nec equitarę
poſſet: eaq; de cauſſa curru vehebatur, cui velum obduxerat: nu-
minis interim, Mahumetisque ſui auxilium implorans. Quum
perexiguo temporis interuallo pugnatum eſſet, victus Selimes, o-
mni theſauro ſuo relicto, fugæ ſe dedit: ac tamdem peruenit in vi-
cum quemdam, ſitum ad mare, quod Nigrum vocant. Ei vico 194.
nomen eſt Midge. Heic nauim ingreſſus, tranſmiſſo mari, Cofen
ſe contulit. Sed eadem hieme rurſus in Romaniã nauigauit. Qui-
dam enim proceres aulici partes Sultani Achmetis fouebant, ni-
mirum ipſe Cadileſcherus, & Niſchanzis baſſa,& Ionuzes baſſa:
qui muneribus etiam, in hunc finem paratis, populo perſuaſerãt;
Sultanum Achmetem breui adfuturum, & loco patris impera-
turum. Hic autem conatus eorum quum Genizaris innotuiſſet,
nocte quadam in ædes ipſorum irruentes, quidquid in eis reper-
tum eſſet, diripuerunt. Itidem noctu Chaſanis baſſæ domum ad-
greſſi, fœde ſpoliarunt: adeoque ſeditionem excitauere maxi-
mam. Erant id temporis ad vrbem Sultani Achmetis legati, qui

furtim ſe ſubducere, ſalutique ſuæ fuga conſulere coacti fuerunt.
Secundum hæc legatos ad Sultanum Selimem miſere Genizari,
qui nuntiarent, ad vrbem modo veniret: ſe nimirum & ſalutatu-
195. ros ipſum imperatorem, & adgnituros pro domino. Achmetes
etiam eodem tempore propius ad vrbem ſe cōtulit, ſuis cum co-
piis ad Iſcodarā, e regione Conſtantinopolis, caſtra metatus: miſ-
ſisq; patri multis aureorum nummûm millibus, quo venerat iti-
nere, diſceſſit. Quumque vectigalia, tributa, ceterosque fructus
ac prouentus imperij, per Anatoliam ſibi vindicaſſet: violenter il-
las prouincias adminiſtrare cepit. Ac licet Sultanus etiam Corcu-
tes opida quædam Anatoliæ ſibi ſubieciſſet, retinere tamen ea nō
potuit, quum præfectorum Sultani Achmetis maiores eſſent vi-
res. Itaque diſcedens ex iis locis Corcutes, trans mare Gallipolim
abiit: ac duobus dumtaxat ſecum ſumtis, Conſtantinopolim na-
uigauit. Eo quum perueniſſet, exiguum quoddam templum in-
greſſus eſt, haud procul a domicilio Genizarorum. Hoc vbi nun-
tiatum Sultano Baiaſiti fuiſſet, aliam ei domum in vrbe iuſſit ad-
ſignari: quam, remotus a Genizaris, inhabitaret. In hanc igitur v-
bi commigraſſet, bona cum venia patrem adiit: eiusque manum
196. exoſculatus, in hoſpitium ſuum reductus fuit. Zecmen id tempo-
ris, quam minorem vocant, Sultanus Selimes aduenerat. Quum-
que propius Conſtantinopolim accederet, atque obuiam ei pro-
diret Sultanus Corcutes frater: equis inſidentes, manus ſibi mu-
tuo porrexerunt, ac peramanter inter ſe colloquuti ſunt. Hinc
197. vrbem ingreſſus Selimes, in prato Genibaxeo tentoria fixit, Cor-
cute ſuum in hoſpitium redeunte. Tum vero congregati Geni-
zari, decem ex omni ſuorum numero delegere; quos ad baſſas
ablegatos, dicere iuſſerunt: Adgnoſcere ſe pro domino ſuo Sul-
tanum Selimem, Baiaſitis imperatoris filium. Baiaſitem, propter
aduerſam valetudinem, & imbecillitatem virium, non iam am-
plius ad bella gerenda prodire poſſe. Quamobrem ſignificarent
Sultano Baiaſiti baſſæ, vt ſponte ſua rerum adminiſtrationem Se-
limi filio traderet. Id niſi fieret, in ipſos ſe baſſas animaduerſuros:
& præterea per vim collocaturos Selimem in thronum regium,

ac do-

ac dominum & imperatorem ſuum declaraturos. Hęc quum de-
cem illi Genizarorum legati baſſis expoſuiſſent, baſſæ cum his i-
pſis decem viris Sultanum Baiaſitem adierunt. Is intellectis eorũ
poſtulatis, quam quidem diu ſuperſtes ipſe foret, imperium ſe
nemini traditurum reſpondit. Ad ea ſupremus vezir, Muſtaphas 198.
baſſa: Vale igitur, inquit, imperator maxime. Nam mox, vbi abs
te digreſſi fuerimus, vitam hi nobis adiment. Tum Sultanus: Si-
quidem iam nos imperio non abdicauerimus, ait, an futurum pu-
tatis, vt in nos e medio tollant? Minime vero, ſubijciunt illi, vitam
eripient tibi: ſed iniectis vncis ſpiculorũ ſuorum veſti tuę de thro-
no imperatorio te detrahent. Quæ quum ab eis dicta fuiſſent, exi-
guo temporis ſpatio Sultanus Baiaſites re cum animo ſuo delibe-
rata, caput erigit, &: Rerum equidem, inquit, ſummam filio
meo, Sultano Selimi, traditam committo. Qua Baiaſitis oratione
Genizaris renuntiata, mox vnanimes ad Sultanum Selimem ſe
contulerunt. Hæc autem geſta fuerunt anno DCCCCXVIII. C.1512.

Poſtridie Sultanus Baiaſites ciſtas, quibus imperatorij theſauri
cõtinebantur, Sultano Selimi filio miſit: ac vezires, ceteroſq; baſ-
ſas, dominum ſuum, Sultanum Selimem, adire iuſſit, eique ſigni-
ficare: tantummodo ſibi, patri ſuo, dilationem dierum XX conce-
deret: quibus exactis, Dimotucum abiturus, & reliquum ibidem 199.
vitæ ſpatium tranſiturus eſſet. Interim Selimes in hoſpitio Geni-
baxeo commoraretur. Hæc quum illi Sultano Selimi expoſuiſ-
ſent: Quidquid, ait, patri & baſſis viſum fuerit imperare, ratũ eſto.
Res enim adhuc in ipſorum poteſtate ſunt & arbitrio. Poſtridie
illius diei patrem Selimes adiit, eique manum oſculatus eſt. Tum
vero ſurgens pater, Accede fili, ait, atque hoc loco ſede: quum re-
rum dominus, me quidẽ abdicato, & imperator factus ſis. Ad ea
Selimes: Minime vero, mi pater, inquit. Nam equidem domini,
patriſq; mei, famulus ſum: nec amplius quidquam petij, quam vt
mihi faciem tuam intueri, ac manũ deoſculari liceret. Id quũ im-
petrauerim, bona cũ pace tua mihi, famulo tuo, nũc abire fas eſto:
ſalua tibi rerũ adminiſtratione proſperrima. Sultanus aũt Baiaſi-
tes: Fili, ait, toto pectore atq; animo imperium tibi reſignaui. Sed

vnum hoc cõſulo, ne ſanguinẽ innoxium fundas, nec immerito quemquam occidas. Cui patris cõſilio quũ Selimes ſe pariturum promiſiſſet, in hortũ nouũ ſiue Genibaxen, ad tẽtoria ſua ſe recepit. Poſtridie, ſummo diluculo, pro tribunali ſedit, & aduocari Genizarorũ Agam iuſſit: qui mox vniuerſis cum Genizarorũ copiis corã eo ſe ſtitit. Ibi tum cõpellatis ipſis, Selimes interrogare: num ſe vellent dominũ & imperatorẽ adgnoſcere? Cunctis vnanimiter adclamantibus, id omnino ſe velle facere; mox iterũ Selimes eos adpellãs: Si quis, ait, inter vos aliquid culpæ cõmiſerit, an per vos mihi licebit, vt illũ puniam? Licebit vero, ſucclamant omnes. Ergo deinceps, ſubiecit Selimes, imperiũ meũ auſpicabor. Poſtridie, quum illuxiſſet, eodẽ in loco pro tribunali cõſedit: veziribus & baſſis omnibus hũc ad ipſum cõuenientibus. Illo die quemdam Genizarum, qui auream in capite geſtabat vſcufiam, ſiue pileum, cõpræhendi iuſſit, & ad arborem ſuſpẽdi: quodã etiam de Vloſeziorũ numero capite truncato. Genizarus ille propterea ſuſpẽdio ſublat⁹ e medio fuit, quod Sultani Achmetis ſocer eſſet. Hoc modo quum ſibi Sultanus Selimes imperiũ cõſtituiſſet, Corcutes cõſcenſa trireme Maniſſam, ditionẽ ſuam, repetiit. Non multis diebus interiectis, Cõſtantinopoli diſcedens Baiaſites, Dimotucum

200. abire cogitabat. Eum Sultanus Selimes extra portã Hadrianopolitanã, officij cauſa, quũ deduceret: Baiaſites e curru cũ filio colloquens, de multis eũ rebus admonuit. Inde mutuo ſibi pater atq; filius valedixere. Sed Baiaſites hoc itinere delatus in vicũ quemdã,

201. cui nomen Chapſe, vitam cum morte cõmutauit. Reuectus aũt a ſuis Cõſtantinopolim, in tẽplo, quod ipſe cõſtruxerat, cõdit⁹ fuit.

Secundũ hæc profectus eſt Sultanus Selimes vniuerſis cũ copiis in Anatoliam, quumq; iam perueniſſet Engurim; frater eius, Sultanus Achmetes, ad fines Arabicos profugit. Quod vbi Seli-

202. mes accepiſſet, itinere mutato, Pruſam rediit: ibiq; Muſtaphã baſſam, cum aliquot fratrũ ſuorũ filiis, ſtrangulari curauit. Inde Maniſſam cõtra fratrem, Sultanũ Corcutẽ, mouit. Sed is Tekienſem in prouinciã abiit. quo cognito, primum e ianitoribus ſuis, quem Azemim Caſanem Agam vocabant, fratrẽ a tergo perſequi iuſſit.

Is ad-

Is adhibitá diligentia maxima, tamdem illum in ſpecu quodam depræhendit,& cepit: iamq; captũ ad herũ ſuum Selimem adducẽs,obuios habuit nuntios, apud opidum Egrigos: vbi mox de mandato Selimis Corcutes ſtrangulatus,& cadauer eius Pruſam vectum,ibidem monumento fuit illatum.

Quum autem Sultanus Selimes etiam alterum fratrem ſuum, Sultanũ Achmetem, magnopere cuperet in poteſtatẽ redactum: aſtu excogitato,Baſſarum & Genizarorũ nomine litteras ad eum perſcribi iuſſit,quarum litterarũ hæc erat ſumma:Sultanum Selimem crudeliter in omnium ſæuire vitam.Ea de cauſa ſe iam pertæſos eſſe pumilionis iſtius. Prodiret modo Achmetes, ac ſe con- 203.
ſpiciendum præberet:mox ei ſe captum Selimem tradituros.Data vero fuit opera, vt eiuſmodi litterarum exempla L vel LX Sultano Achmeti redderentur.Itaq; numero litterarum deceptus,fidem eis habuit, & cum milite Caramano ſuis e latebris in apertũ prodiit. Quotquot erant cum eo proceres, hanc profectionem diſſuadebant; & futurum aiebant, vt circumueniretur. Sed ipſe, litteris illis exhibitis,ac perlectis: Demus,ait,exempla viginti harum litterarũ eſſe falſa & cõmenticia: num idem de ceteris quoq; pronuntiari oportet? Itaque ſuam ſequutus opinionem,copias in fratrem duxit.Quum in planiciem perueniſſet ad Neapolim Caramaniæ, ab exercitu Sultani Selimis obrutus, parum cum ſuis ſtrenue rẽ geſſit:ac victus, fugæ ſe dedit: in qua fuga captus Achmetes, & ſtrangulatus fuit. Exſtincti cadauer Pruſam deportatum, & ibidem in monumento fuit conditum. Hæc autem acciderunt anno DCCCCXX. C.1513.

Sultanus ergo Selimes iam ſolus imperio tranquillo potitus, ad bellum gerendum aduerſus Iſmailem, Scachum Parthorum, ſe cõparauit: & curribus ad vehenda tormẽta, ceterisq; rebus neceſſariis inſtructus,omnes ſuos exercitus collegit, in quibus erant hominũ ad quadringenta millia. Tantis cum copiis in Parthiam 204.
profectus, manum cum Iſmaile Scacho cõferere decreuit.Iſmail vero Sultani Selimis inſtituto cognito, cũ Parthis ſuis & ipſe hoſti obuiã prodiit: ac tamdem congreſſis in planicie quadã,quæ Zal-

derana dicitur,vtriuſq; partis exercitibus,a diluculo ad poſtmeri-
dianum vſq; tempus dimicatum inter eos fuit. Iſmailis Scachi ſu-
premus belli dux, Vſtazeluis filius, Anatolico militi oppoſitus e-
rat:Romaniæ copias ipſemet Scachus Iſmail ſibi debellãdas ſum-
ſerat..Sed Anatoliæ beglerbegus adeo fortiter hoſti reſtitit, vt tã-
dem Vſtazelues occideretur. Ab altero quoq; aciei latere pugna-
tum vtrimq; ſtrenue, donec ad extremũ Chaſanes baſſa, Roma-
niæ beglerbegus, occumberet. Nihilominus Thures Alis begus,
Malcozij filius, vna cum fratre ſuo, tam acriter hoc prœlio ſe geſ-
ſit: vt hoſtibus diſiectis, ad Iſmailis Scachi vexillum primarium
penetraret, ipſique Scacho vulnus infligeret. Verum a Scachi ſa-
tellitibus vterq; mactatus cecidit. Sub exitum diei feſſus iam cum
ſuis prœliando Scachus, hoſti ceſſit, & fugam arripuit: ordaq; ſua,
cum omnibus rebus, quæ illa continebantur, hoſtis arbitrio reli-
cta, Tebriſium ſe recepit. Itaq; Turcis orda Scachi prædæ fuit, qui
etiam in ea ceperũt vnam de Scachi vxoribus: quum ceteræ mu-
lieres, quæ illis in caſtris fuerant, pedites cum reliquo Parthorum
exercitu Tebriſium abiiſſent. Scachus aũt, relicto Tebriſio, cum
non magna ſuorum manu Sultaniam ſe contulit. Interea Tebri-
ſium progreſſus Selimes, omnes vrbis artifices, omnes eximios o-
pifices collectos, Cõſtantinopolim miſit. Quumq; illa hieme co-
gitaret in hibernis ad Carabagum ſubſiſtere, nõ hoc eum tumul-
tuantes facere paſſi fuere Genizari. Quapropter Amaſiam redu-
cto exercitu, ibidem hibernauit. Sub initium æſtatis Camachum
205. profectus, eam ciuitatẽ occupauit. Interim Sinanem baſſam eu-
nuchum in Dulgadirenſem prouinciam ablegauit, qui ducẽ eius
regionis Aladeulem bello inuaderet. Is Dulgadirem ingreſſus, A-
ladeulem minime reſiſtentem cepit, & capite truncauit: quam-
quã alij tradant, ſuſpendio necatũ fuiſſe. Ditionem vero Sultanus
Selimes Ali bego conceſſit, qui ex Aladeulis fratre natus erat.
206. Hoc tẽpore Genizari magnas Amaſiæ turbas excitauere, quũ
in Piris baſſæ caſtra per ſeditionem irruerẽt. Erat tum Sultani Se-
limis vezirazemes, Achmetes baſſa, Ducagini filius: quem Seli-
mes interfici iuſſit, collata in eum culpa, quod huiuſce Geniza-
rorum

rorum ſeditionis & conſcius, & auctor exſtitiſſet. Hinc Amaſia
diſcedens Selimes, Conſtantinopolim abiit: vbi generum ſuum,
Iſchenderem baſſam, vna cum Taziſade Cadileſchero, & Bali
Geme Seguane baſſa, ſupplicio capitis adfecit: quod ipſos etiam
diceret Amaſiani Genizarorum tumultus auctores fuiſſe. Conti-
gerunt hæc anno DCCCCXXI. C. 1514.

Secundum hæc collectis Selimes omnibus copiis ſuis, Cōſtan-
tinopoli tranſiecit in Anatoliam: quum alteram ſe cōtra Parthos 207.
expeditionem moliturum ſimularet. De hac Selimis profectione
certior factus Canſaues Gauris, Sultanus Alcairi; maximopere
cum ſuis proceribus & Mamelucis perturbatus, coactis militibus
ſuis, armatus Chalepum adiit. Qua re Sultano Selimi nuntiata,
miſſo itinere Parthico, in Sultanū Alcairēſem mouit. Eius quum
fines adtigiſſet, ac Sultanum haud impigre ſibi occurrentem cō-
ſpiceret: graui cum eo prœlio conflixit, in quo Sultanus ipſe Can-
ſaues Gauris cæſus fuit, eiuſq; copiæ diſſipatæ fugerunt. Poſt hāc
pugnam Selimes victor omnes munitiones & arces, in finibus ſi-
tas, occupauit: ac præſidiis in ſingulas impoſitis, Chalepum per-
rexit. Ibi quum omnia Chalepo vicina loca ſui iuris feciſſet, be-
gos ſangiacos prouinciæ præfecit. Chalepo Damaſcum abiit, &
vrbem cum omni agro finitimo, ſumma celeritate ſuo ſubiecit
imperio. Mameluci, qui & Circaſſi, Alcairum fuga delati; Tom- 208.
mambaim, qui erat id temporis Vlu Duueidar, Sultanum crea-
runt. Et Vlu Duueidar apud ipſos primus erat dignitate poſt Sul-
tanū. Potitus autem Damaſco Selimes, Sinanem baſſam cum ſe-
lecta militū manu Gazam præmiſit. Aliquot inde diebus elapſis,
etiam ipſe reliquo cum exercitu ſubſequutus fuit, Alcairum du-
cturus. Ex altera parte Damaſcum Tommambais Meliculem V- 209.
meram, hoc eſt, beglerbegum Damaſci, Zamberdim Gaſalim,
cum parte ſui exercitus miſerat. Is quum a Gaza prope iam abeſ-
ſet, etiam Sinan baſſa Remlen aduenit, eoq; loco caſtra metatus
eſt. Quumque certior factus fuiſſet, eſſe Gaſalim cum exercitu in
vicinia: noctu militibus indicta profectione, tanta cum propera-
tione ad hoſtem acceſſit, vt prima cum luce Gaſalis copias adſe-

quutus, non modo cum eis confligeret: verumetiam victoria potiretur, magnumq; Mamelucorum ſiue Circaſſorum numerum internicione deleret; ſuperſtitibus fuga dilapſis, & in ſolitudines illorum locorum ſemet recipientibus. Quibus rebus geſtis, placuit Sultano Selimi legatum ad Tommambaim mittere. Quippe domeſticum quemdam habebat, natione Circaſſum, quem vulgo Muratem Circaſſum adpellabant. Is ad Sultanum ire iuſſus, impetrare non potuit, vt a Tommambai vel in conſpectũ admitteretur, vel audiretur: adeoque cum iis, quos itineris comites ſecum adduxerat, iuſſu Tommambais fuit interfectus. Qua legati ſui cæde cõperta, motis Selimes caſtris, Remlen petiit. Eo quum perueniſſet, ſignificatum illi fuit, ciues Remlenſes id temporis, quo Sinan baſſa Remle nocturno itinere diſceſſerat, vt Zamberdis Gaſalis copias adoriretur, ſparſiſſe rumorem de fuga Oſmanicorum: & quotquot in caſtris Sinanis baſſæ remanſerant, non ſolum mactaſſe; verumetiam occiſorum cadauera paſſim in puteos & foſſas proieciſſe. Quo Remlenſium intellecto facinore, Selimes & congregari iuſſit opidanos, & omnes illius ſceleris
210. reos trucidari. Secundùm hæc Cudſimubarecum profectus eſt. Quumque ſub veſperam eo veniſſet, noctem illam iſtic manere voluit: ac veſpertinis precibus in Axa meſſita, nocturnis in cubei Sahara peractis, omnia loca ſacra viſitauit. Poſtridie circa meridiem reuerſus ad exercitum, Gazam contendit: vbi Sinan baſſa, potitus inſigni victoria, ſuas cum ipſo copias coniunxit, Gaza Bethlehemam profectus, illo quoque loco preces ſuas concepit: quibus abſolutis, in animum induxit, Alcairum petere. Præmiſit ergo Sinanem baſſam, qui ſuis cum copiis reliquum exercitum antecederet. Quippe proficiſcendum eis per illam ſolitudinem erat, quam ante id temporis numquam tam numeroſus exercitus tranſierat. Et aliam quoque cauſam habebat, cur eum præmitteret: quod vereretur ſcilicet, ne ſi tanta hominum multitudo coniuncta maneret; iter illud per ſolitudinem ſe ſuſcepturos negarent, atque hoc modo diffluerent. Sultanini quidem hoc deſertum ſemper antehac pro vrbis Alcairanæ propugnaculo quodam

dam

dam habuerant. Verum Sultanus Selimes iacta, quod dici-
tur, alea; militem cohortationibus animoſis ad capeſſendum hoc
iter impulit. Vbi ventum ad prima caſtra fuiſſet, in pago, qui Dei-
re vocatur, vezirem ſuum, Chuſeinem baſſam, interfici iuſſit:
quod dixiſſe perhiberetur, non temere per eiuſmodi ſolitudi-
nem, tanto cum exercitu, proficiſcendum. Atque hoc modo ſo-
litudinem ingreſſus eſt, quæ arida prorſus, aquis deſtituitur.
Quum de die in diem progrederetur vlterius, placuit Deo largi-
ri pluuiam: quo factum, vt vniuerſæ illæ copiæ nulla premeren-
tur aquæ pænuria. Vbi Salachigen peruentum fuiſſet, iam vi-
cerant ſcilicet, ſuperata ſolitudine. Quapropter oneratis aqua
potabili iumentis, Alcairum perrexerunt. Interea Tommambais
Alcairi Sultanus, ſuis & ipſe copiis inſtructus, ex vrbe militem e-
duxit: eoque modo caſtra metatus, vt vrbem a tergo haberet, ibi-
dem ſubſtitit. Coëgerat enim maximum exercitum, in quo mili-
tabant Æthiopes, cum aliis nationibus. Tormentis etiam bel- 211.
licis ea communierat itinera, quibus hoſtis venturus exſpectaba-
tur. Sed transfuga quidam ex caſtris ipſius ad Sultanum Selimem
ſe contulit, eique conſilia & inſidias hoſtium detexit. Quibus Se-
limes cognitis, diuerſo itinere copias Alcairum duxit. Hæc geſta
fuerunt anno DCCCCXXII. C. 1515.

Die XXVIII menſis Silchizis, ante prandium, ingens & cruen-
tum prœlium commiſſum fuit; quo in prœlio Sinan baſſa, cæſus
in dextro cornu, occubuit. Tamdem tamen Mameluci, qui &
Circaſſi, diſſipati profligatique, partim verſus montes, partim
in ſolitudinem, partim ad ipſam vrbem profugere. Verum vbi
mox Selimiani milites vrbem occupaſſent, reliquię Circaſſorum
& Mamelucorum, vrbe deſerta, in regionem, Saitenſem ſe re-
cepere. Selimes propter vrbem, ad Nilum fluuium, caſtris locum 212.
cepit: quo in loco dum ipſe quieſcit, miſſis Tommambais ſpecu-
latoribus, quum alia, tum etiam ſitum caſtrorum hoſtilium ex-
plorauit; quod ea nocturna impreſſione adgredi, ſuo cum animo
conſtituiſſet. Rebus omnibus exploratorum opera probe perqui-
ſitis; vrbem noctu cum ſuis ingreſſus, plurimos ex Selimianis in

vrbe oppreſſit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nunciatum fuiſſet, iuſſis arma corripere militibus, hoſti ſemet oppoſuit: tormentisq; bellicis in ea loca cõſtitutis, in quæ facturus impetum credebatur hoſtis, ab omni parte paratus erat.

C.1516. Anno DCCCCXXIII, quarto die menſis Mucherenis, miſſus in vrbem fuit a Sultano Selime Ionuzes baſſa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipſis plateis & vicis vrbis aduerſus Circaſſos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc prœlio ſagitta Ionuzes baſſa tam grauiter vulneratus fuit, vt a ſuis ſublatus, e media pugna exportaretur. Id conſpicatus Selimes, vſque adeo excanduit: vt milites ex equis deſcendere iuberet, ac pedites ſuis ſuppetias ferre. Quod quum abſque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare ſolebant, pedites vrbem ingre-
213. derentur: prope templum maximum, quod Chaſanis Zami vocant, cum Circaſſis & Mamelucis manum conſeruere: qua pugna tot ab vtraque parte cæſi ſunt, vt paſſim per plateas plena peremtorum cadaueribus eſſent omnia. Tamdem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis ſuorum in regionem Saitenſem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Poſt illa cum omni exercitu Selimes vrbem ingreſſus, in ipſo palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circaſſi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in cuſtodiis haberi iuſſit. His geſtis rebus, adactus extrema neceſſitate Tommambais, vt pacem peteret: inſignem legationem ad Sultanum Selimem miſit. Eam Selimes ſane quam humaniter excepit, ac poſtulatis omnibus adſenſus, non modo Tommambai reſcripſit: verumetiam ſuos homines ad ipſum viciſſim ablegauit, qui pacis ei auctores eſſent. Hos ad ſe iuſſu Selimis venientes, Tommambais interfici curauit vniuerſos. Quamobrem ſummopere cõmotus Sultanus Selimes, Circaſſos illos omnes, quos in cuſtodia detineri pręceperat, mox ita iuſſit occidi, neminem vt ſui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit,

Tom-

Tommambaim quæſiturus: quo ille comperto, fugam arripuit.
Selimes Romaniæ copiis iniunxit, vt eum a tergo perſequeren
tur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommam-
bai præcluſis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem
perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII menſis Rebiululæ, mandato Sul- C. 1517.
tani Selimis, in vmbilico vrbis Alcairẽſis, eo loco, qui Bab ſubei- 214.
le dicitur, Sultanus Tommambais ſuſpendio necatus fuit. Atque
hoc modo radicitus exſtirpatis Circaſſis ac Mamelucis, vniuer-
ſum illud Sultaninum Ægyptiumue regnũ ſuo Selimes imperio
ſubdidit, & in Sangiacatus diuiſit: quum vrbem Alcairanam Io-
nuzi baſſæ regendam commiſiſſet. Inde rebus omnibus egregie
conſtitutis & ordinatis, Alcairo diſceſſit, Gazam rediturus. Erat
autem quidam ex Sultaninis, Cheir begus, qui Sultanis illis adhuc
rerum potientibus, Chalepi copiis præfuerat; ſed ſponte ſua Sul-
tani Selimis poteſtati ſe permiſerat. Hic a Selime, pręter Ionuzem
baſſam, ad Alcairum relictus; litteras ad eum, iam inde digreſſum,
miſit obſignatas: quib⁹ in litteris, Ionuzem baſſam accuſans, per-
ſcripſerat; Æthiopes, & plebem vrbanã, Ionuzi baſſæ Sultani tri-
buere titulum, & omnia precari fauſta feliciaque; nonnullis etiã
criminibus aliis in eum cõgeſtis. His territus litteris Selimes, mox
alias ad Ionuzem baſſam dari iuſſit: quibus ei mandaretur, vti ma
xima celeritate ſemet ad Sultanum Seleimem conferret. Eadem
Cheiri bego ſcribi voluit, & vrbem ipſius fidei, per abſentiam baſ-
ſæ, commendauit. Vbi ſuum ad herum, Sultanum Selimem, in i-
pſa ſolitudine Ionuzes baſſa perueniſſet: equis inſidentes, inter ſe
colloquuti ſunt ambo. Verum ſubito Selimes furore correptus,
Ionuzem baſſam ex equo deiici iuſſit: & Solachorum præfecto
mandauit, vt eum, reſecto capite, iugularet. Quod ſtatim factum
quum fuiſſet, Selimes itinere continuato, tamdem Conſtantino-
polim reuerſus, quieti ſe dedit.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abſtinens,
anno denique DCCCCXXVI, menſe Remaſane, Conſtantinopoli C. 1520.
digreſſus, Hadrianopolim petere conſtituit. Hoc in itinere quum 215.

Inzuam veniſſet,balineum ingreſſo tumor quidam à tergo cepit oriri,qui reuera carbunculus peſtilens erat. Profectus autem vlterius,& illum ad locum delatus,vbi aliquando cum patre conflixerat: vrgente neceſſitate,fixis ibidem tentoriis,ſubſtitit. Interea vero, dum heic morbo ipſius curando ſe totos medici dabant: Deſterdaros, & Pirim Achmetemque baſſas, Hadrianopolim præmiſit: vt omnia ſollemnitati Bairami celebrandæ neceſſaria præpararent,ſolo Ferhate baſſa cum eo manente. Sed quum medici morbo remedium inuenire non poſſent,eo ipſo mortuus eſt loco,in quo cũ patre pugna congreſſus fuerat,die ſeptimo menſis
C. 1520. Schebalis,anno DCCCCXXVI. Imperauit annis VIII. menſib⁹ VIII diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipſius obitu totis diebus decem. Interea ſecreto Ferhates baſſa primarium ianitorem cum litteris Maniſſam ad Sultanum Soleimanem miſit, qui eum moneret,vti quamprimum illuc properaret. Sed quod his nihil litterarum reliquis a baſſis adiunctum fuiſſet,veritus eſt itineri ſe dare Soleimanes. Inde baſſis ceteris,qui Hadrianopoli degebant, rem omnem Ferhates baſſa patefecit: qui mox eò profecti,quum quo res eſſent loco,cernerent; litteris & ipſi perſcriptis, præfectum Iſpachiorum ad Soleimanem Maniſſam ablegarunt: ſignificantes, vt abſque mora veniret prius,quam de patris obitu Genizari, ceterique Portæ milites,quidquam inaudiſſent: ne fœde direptam vrbem excidio darent. Itaque Soleimanes,re tota penitus cognita,confeſtim ſemet adcinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdiu quiete interpoſita,peruenit Iſcodaram,e regione Conſtantinopolis ſitam. Hoc loci tribunus Genizarorum ad ipſum venit, quo comite triremem ingreſſus,Conſtantinopolim tranſiecit; in occurſum prodeuntibus Genizaris vniuerſis. E triremi quum exſcendiſſet,Genizarorum Aga, ſuos compellans Genizaros: Hic dominus veſter,hic imperator eſt,ait. Qua illi voce audita, mox ordine ceteros antegreſſi,Sultanum ſuum ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas,& donatiua petiere: Sultano Soleimane poſtulatis ipſorum adnuente. Poſtridie prima luce funus Selimis in vrbem deductum fuit, eiq; celebratæ in templo

plo ſiue zuma Sultani Muchemetis exſequiæ. Pedes ante pater-
num funus incedebat Sultanus Soleimanes, idque comitabatur
ad zumam ab ipſo Selime conditam, vbi monumento ſuo fuit il-
latus. Inde Soleimanes ad palatium reuerſus, in thronum impera-
torium ſe collocauit, & regni adminiſtrationem auſpicatus eſt,
anno DCCCCXXVI, die XVII menſis Schebalis. C. 1520.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapſis aliquot
menſibus, omnes ſuos milites conuenire iuſſit, & cum eis verſus 216.
Albam Græcam profectus eſt, anno DCCCCXXVII. C. 1521.

Quum prope iam abeſſet ab Alba, Vezirem ſuum, Achmetem
baſſam, cum Romaniæ copiis ad Burgurdelen ire iuſſit. Is illuc v-
bi veniſſet, tormentis bellicis mœnia diſiecit, militem immiſit, &
opidum cepit. Multi tamen in eius expugnatione Turci fuere tru
cidati, ac viciſſim Achmetes baſſa Sultano Soleimani cæſorum
Chriſtianorũ capita, cum quibuſdam captiuis & vulneratis, miſit.

Secundum illa Pirim baſſam præcedere iuſſit Soleimanes, qui
Albæ Græcæ ſitum ac munitionem, circumfuſis copiis, ſpecula-
retur: ſtatimque Pirim ſequutus, vniuerſum exercitum mœnibus
admouit, caſtra vallo muniuit, tormenta iuſſit expediri, muros e-
uerſos ſolo æquauit, ac tandem Albam expugnauit die XXV mẽ-
ſis Remazanis, anno DCCCCXXVII. qua potitus, Conſtantinopo-
lim rediit.

Anno ſequenti proximo DCCCCXXVIII, die XX menſis Reze- C. 1522.
bis, iterum Soleimanes expeditione ſuſcepta, copias vniuerſas in
Anatoliam transduxit, Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero
Muſtapham baſſam inſigni cum claſſe Rhodum nauigare iuſſe-
rat. Ipſe cum pedeſtribus copiis Anatoliam ingreſſus, in opidum
quoddam Menteſianæ ditionis, cui nomen Mermere, ſe contu- 217.
lit: vnde non magno ex interuallo in Rhodum tranſiicitur. Itaq;
militibus hinc in Rhodum tranſportatis, tandem & ipſe ſuo cum
comitatu tranſuectus in inſulam, graui vrbem obſidione cinxit.
Obſeſſi Chriſtiani muros pannis cocco tinctis, & ſericis, & auro
intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & ſpectaculis, ad
oblectandos animos, vtebantur. Quum ſerio denique oppugna-

rentur,longo temporis ſpatio ſe defendebant acerrime; quod vr-
bem ab hoſte nullo modo capi poſſe ſibi perſuaſiſſent . Ac Solei-
manis ſane res eo tamdem loci redactę fuerant,vt quanam ad ex-
pugnandam ciuitatem via deinceps progrederetur, ignoraret.
Quia tamen mons quidam haud procul ab vrbe diſtabat, ex eo
terram peti,qua vrbis foſſæ complanarentur,edixit. Actis præter-
ea cuniculis, ſuffoſſi fuere muri,tormentorum quoque vi magna
ex parte diruti. Quapropter exhauſto laboribus ac moleſtiis Chri
ſtianorum præſidio,quum vrbem non multo poſt in hoſtium po-
218. teſtatem venturam nemini dubium eſſet: ipſorum princeps, quẽ
Megalon Maſtora vocabant, inducias pactus, vrbem ſe deditur ũ
ſignificauit: modo ipſis abeundi poteſtas fieret,ſaluis facultatibus
ſuis; & Chriſtianorum vxores atque liberi nulli ſeruituti manci-
parentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes abſque mora
conſenſit. Itaque quum obſeſſi munera Sultano quædam,in eius
conſpectum admiſſi,obtuliſſent: cum rebus ac facultatibus,cum
liberis & vxoribus ſuis naues ingreſſi,Turcis Rhodo ceſſerunt, &
in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in vrbe captiui Turci,li-
bertati priſtinæ reſtituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio
menſis Sefferis:anno DCCCCXXIX. Simul etiam cum Rhodo Tur-
ci arcem Stancoin,& Bedrum,aliam arcem in Anatolia ſitam, in
poteſtatem redegere. Soleimanes inde Conſtantinopolim reuer-
ſus eſt.

Ceterum quo tempore ad obſidendam Rhodum proficiſci co-
219. gitabat,Ferhatem baſſam aduerſus Alimbegum, Scachi Suaren-
ſis filium, qui perantiquo maiorum ſuorum iure Dulgadirenſis
regionis dux erat,cum copiis ablegauit. Nam falſo delatus is fue-
rat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia cauſa, quod
Oſmanidæ neminem veteri natum familia ſuo in imperio tolera-
re poſſunt. Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione,
inſidioſo aſtu hominem ad ſe pellexit. Quippe morbum ſimulãs,
ſignificari bego iuſſit: velle ſe teſtamentum condere,atque ipſius
fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta,
mox Alis begus, nihil ab Oſmanicis periculi veritus, quibus in-
de

de vſque a prima ætate fidus ipſe fuerat, cum vtroque filio baſſam adiit: qui & patrem, & filios, innocentes occidi iuſſit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem, Rhodum obſidẽtem, Rhodo necdum capta, reuerſus eſt.

Quum autem confecto bello Rhodio, Conſtantinopoli Soleimanes quietus degeret: Genizari die XXIII menſis Rezebis ſeditionem mouerunt, & Aigaſis baſſæ, ſupremique theſaurarij, 220.
Abduſelamis ædes expugnatas diripuerunt. Poſtridie, qui Mercurij dies erat, noctu Ibrahimis ac Muſtaphæ baſſarum domos itidem adhibita vi aperuere: ſed ea cum moderatione, nullam vt inde prædam auferrent. Compoſito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam proficiſci ſtatuit: & collectis L vel LX millibus armatorum, pontibus Sauum, Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu 221.
nitis occupauit, Budam ipſam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione cognita, ſe quoque rex Vngarus ad bellum pa rauit; & cum milite ſuo, qui ferro totus armatus erat, obuium ſe Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurij, circa tempus Ikindi, vtrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa vt hominum millia ab vtraque parte cæſa caderent, plurimi vulnerarentur. Diu pugnatum quum fuiſſet, tamdem tamen victus rex Vngarus, etiam ipſe periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hoſtem perſequuti, multa ipſorum millia inter fugiẽdum contrucidarunt. Soleimanes re bene geſta, Budam ſuos duxit, | & vrbe ſine ſanguine potitus eſt; cuiuſuis ſexus & ætatis hominibus in ſeruitutem redactis, anno DCCCCXXXII. Poſt occupatam Budam, re- C. 1526.
uerſus eſt Hadrianopolim, & ad tempus aliquod ſe quieti dedit.

Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpella- 222.
batur, ex familia Chazis Bectaſis. Colunt autem Turci Chazim Bectaſem, ceu diuum quemdã, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis ſeditione mota, cum non magno Deruiſiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuerſam Anatoliã ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiuſce nuntio, Ibrahimem baſſam, inſigni cum exercitu, miſit; vti Calenderem Zele-

bim bello adgreſſus, in ordinem redigeret. Ibrahimes Calenderem cum copiis adſequutus, prœlium iniit: quo dimicatum ab vtraque parte fortiter, eo tamen euentu, Calender vt ipſe ſua cum factione victus occumberet.

Compoſitis Anatoliæ turbis, ad aliam ſe Soleimanes expeditionem parauit, Vngariam rurſus inuaſurus: ideoque militem, publicatis edictis, ad Albam Græcam conuenire iuſſit: quò quidem & ipſe ſe contulit, Budam inde perrecturus. Hoc in itinere dum
223. eſſet, Erdelij Banus ad eum venit, delatiſque ſuis obſequiis, Soleimanis imperio ſe ſummiſit: quum & munera ſecum ferret ampliſſima, & manum eius exoſcularetur. Quæ quidẽ res adeo grata Soleimani accidit, vt eum mox Vngariæ regem crearet. Secun-
224. dum illa Budam profectus eſt, qua occupata, Viennam cõtendit. Eò quum perueniſſet, Germani, qui ſe intra mœnia tenebant, vrbem communiere: quam Sultanus Soleimanes tormentis bellicis ad XX dies oppugnauit, actis etiam ſubter muros cuniculis, donec eorum pars corrueret. Ea re perfecta, ſubito cum niue frigus adeo vehemens incidit: vt ei tolerando neque milites, neque iumenta ſufficerent. Ideoq; deſtitutus omni ſpe Vienna potiundi, obſidionem ſoluere coactus fuit: & Conſtantinopolim reuerſus ad aliquod tempus a bellis abſtinuit. Geſta vero fuerunt hæc an-
C. 1529. no DCCCCXXXV.

Dum Conſtantinopoli quietus hæret, inuitatis magna ſollẽnitate baſſis omnibus, & proceribus, & exterorum principum legatis, omnique genere ſpectaculorum in Atmindane Conſtantinopoli exhibito; filios ſuos, Sultanum Muſtapham, Sultanum Muchemetem, & Sultanum Selimem circumcidi curauit, anno
C. 1532. DCCCCXXXIIX.

Eodem anno menſis Remaſanis die XXVIII, Conſtantino-
225. poli diſceſſit, Hiſpano bellum illaturus. Quumque perueniſſet in Alamaniam; duorum menſium ſpatio copias hinc inde circumduxit, ferro & igni cuncta vaſtans atque diripiens. Nullus a Chriſtianis oppoſitus ei fuit exercitus, nuſquam eorum conſpectæ acies: ab vtroque dumtaxat latere Soleimanis agmina carpebant,

ac

ac multos interceptos vel occidebant, vel abducebant captiuos. Miſit autem Sultanus Soleimanes, ductore Caſane Vaiuoda, qui Michalis begi filius erat, & Vaiuoda, duodecim millia militum, adiunctis eidem Acanziis; qui regiones illas vlterius incendiis & rapinis depopularentur, atque incolas ſeruituti mancipatos abigerent. Quod quum illi facerent, opima potiti fuere præda. Verum in reditu forte fortuna in Chriſtianorum incidere copias, cũ quibus licet acerrime dimicarent, ac fortiter hoſti reſiſterẽt: tamdem tamen ad internicionem, maiori ſaltim ex parte, cum ipſo Caſane Vaiuoda, cæſi captique fuerunt. Et quando iam hiems adpetebat, mutato Soleimanes itinere, Conſtantinopolim rediit: vbi quum ad tempus aliquod quieſceret, Sultano Muſtaphæ filio Maniſſam adtribuit, anno DCCCCXXXIIX. C.1532.

Interea vero, dum aberat peregre Sultanus Soleimanes, in Alamania bellum gerens: ſupremus Hiſpani claſſis præfectus, Andreas Doria, cum Megalo Maſtore, qui ſuperioribus annis Rhodo ceſſerat, corrogatis ceterorum quoque principum Italicorum auxiliis, magnam mari claſſem eduxit, qua naues quinquaginta maiores, & quinquaginta triremes continebantur. Et erant in his militum ad quinquaginta millia. Quo cum exercitu Moream inopinato adorti, primo Coronam vrbem cum arce, deinde inſulam Balu, & Badram opidum, cum aliis quibuſdam ca- 226.
ſtellis ceperunt: & immiſſis in ipſam regionem pedeſtribus equeſtribuſque copiis, vniuerſam depopulati ſunt; ingenti marium, feminarum, puerorumque multitudine ſecum in captiuitatem abducta.

Superioribus annis quidam natus in inſula Mityline, cui no- 227.
men Chairadines, inſigniter naualis militiæ peritus euaſerat: ac piraticam exercens, multoties mari cum Chriſtianis conflixerat. Vbi iam rem feciſſet, naues aliquot inſtruxit: adiunctoque ſibi ſodalitio quorumdam egregiorum hominum, & neminis addictorũ imperio, cum iiſdem in Barbariam profectus, vrbem Ceſairem occupauit, ac ſibi retinuit.

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuerſam Italiam nomen
ipſius inclaruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo
Barbaroſſa diceretur. Idem quotannis Sultano Selimi & Solei-
mani munera quædam miſſitabat. Quorum alter, Soleimanes,
viri virtute, rerumque geſtarum fama cognita: miſſis legatis, inui-
tauit hominem, vti ad ſe veniret. Chairadines idoneo Ceſairi præ-
ſidio impoſito, ſtrenuorumque virorum, & ſibi amiciſſimorum
fidei ciuitate credita: triremes aliquot milite compleuit, & Con-
ſtantinopolim profectus eſt. Eò quum adpuliſſet, manum pro
more Sultano Soleimani oſculatus eſt. Excepit hominem Sulta-
228. nus ſane quam honorifice, conſtitutoque ſalario quadragies cen
229. tum millium aſprorum annuo, Beglerbegum maris ſupremum
creauit, & ad Veziris dignitatem euexit: vnde nomen ei datum,
vt Chairadines adpellaretur. Nanctus ergo plena cum poteſtate
maris imperium, centum triremes in mare deduci, & inſtrui, mi-
liteque compleri iuſſit, & cum iis Moream adiit. Qua re Chri-
ſtianis nunciata, mox illi regionem & arces, quas occupauerant,
deſertas reliquere: conſcenſiſque nauibus ſuis, inde diſceſſerunt.
A Chriſtianorum abitu, CCC Genizari, Azapique totidem in ea
fuere loca miſſi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præſidio eſſent.
Inde Chairadines baſſa cum eadem claſſe in Barbariam profe-
ctus, vrbem celebrem Tuniſinam, quæ a Mauris incolitur, occu-
C. 1534. patam ſuo ſubiecit imperio, anno DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine baſſa Tuniſis, qui-
230. dam e numero Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Sca-
cho Techmaſi, filio Scachi Iſmailis, defecit; licet ipſius Scachi ſo-
rorem haberet coniugem. Itaque profugus e Parthia, Conſtanti-
nopolim acceſſit: & præſtito ſubiectionis ſacramento, Soleima-
ni ſe totum addixit. De huius viri conſilio Sultanus Soleimanes
expeditionem Parthicam ſuſcipere cogitabat, eam prætexens bel
231. li cauſam, quod Scachus, ſuis cum proceribus & ſubditis, mini-
me rectam religionis amplecteretur ſententiam, nec debito qua-
tuor Mahumetis prophetas honore proſequeretur. Hac de cauſa
digniſſimos cenſebat, quibus bellum inferretur, qui occiderētur,
adeo-

adeoque penitus exſtirparentur. Itaque Soleimanes hoc bello
decreto, Sangiacatum Vlumæ bego ſupra nominato, non pro-
cul a Carahemida, conceſſit. Vlumas vero Cõſtantinopoli qui-
buſdam conductis copiis, in Sangiacatum ſuæ creditum fidei
cum eis profectus eſt. Miſſa quoque fuerunt ad ceteros illius
prouinciæ Sangiacos a Sultano Soleimane mandata, quibus
præcipiebatur, vt Vlumæ bego, quoties in hoſtem profecturus
eſſet, obſequerentur. Vlumas ergo decretum ſibi Sangiacatum
ingreſſus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipſorum
adiutus auxiliis, Curdiſtanio principi, cui nomen Sereſes begus, 232.
bellum intulit: eoque interemto, ditionem ipſius in poteſtatem
redegit. Ea re Sultano Soleimani nuntiata, ſupremum Vezirem
ſuum, Ibrahimem baſſam, qui apud Sultanum ſummæ auctori-
tatis erat & potentiæ, ſupra baſſas ac Vezires omnes euectus, id-
que nomen ab eo conſequutus, vt Ser Aſker Sultani nominare- 233.
tur, Conſtantinopoli ablegauit in Anatoliam, & Romaniæ A-
natoliæque copiis præfecit: cum quibus ille Chalepum adiit, &
inde Carahemidam perrexit. Huc vbi veniſſet, Vlumam be-
gum præmiſit in Parthiam, qui dux itineris eſſet: atque ipſe ve-
ſtigiis illius inhærens, a tergo ſequutus eſt, anno DCCCC
XLI. C. 1535.

Hoc modo continuata profectione, nemine reſiſtente, Te-
briſium illi peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab
illa prouincia, bellum in Choraſane contra Kezien baſſam ge-
rens, qui ei Choraſanem eripere volebat. Quum propius ad 234.
Tebriſium acceſſiſſent, vrbem inuenere deſertam, & habitato-
ribus vacuam. Ibrahimem vero præmiſſum ad expeditionem
hãc, anno DCCCCXLI, ſequutus eſt ipſemet Soleimanes, cum C. 1535.
Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celeritate: vt quo tempore
Tebriſium Ibrahimes ingreſſus eſt, Soleimanes Carahemidæ
portis immineret. Interea Scachus etiam Techmaſes propius
ad Tebriſium ſuos adduxerat, vt iſtic Ibrahimem baſſam op-
primeret. Ibrahimes hoſtis conatu cognito, abſque mora So-

leimanem certiorem reddidit: qui duplicatis cottidianis itineri-
bus,celerrime Tebriſium aduolauit,& cum Ibrahime ſe coniũ-
xit. Quumque per exploratores intellexiſſent, quibus in locis
Parthorum exercitus degeret: recta in eos duxere. Tum vero
Parthi,qui de Soleimanis aduentu cum Genizaris ac Portæ mi-
litibus ceteris acceperãt,ſeque tali machinarum bellicarum ad-
235. paratui, tantiſque copiis nequaquam reſiſtere poſſe cernerent,
Sultaniam profugerunt. Oſmanici nimia tormentorum, anno-
næ,tentoriorum, curruum, & aliarum magni ponderis rerum
copia grauati,tormenta cum impedimentis ceteris ccc Geni-
zarorum,ac trium Sangiacorum præſidio munita, Tebriſium
remiſerunt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum mi-
litem acriter a tergo perſequi cepere. Tum vero fugere Parthi,
fugiẽtibus inſtare Oſmanici: donec haud procul ab opido He-
medane peruentum fuiſſet. Ibi cum pluuiis,& annonæ pænuria,
tantũ frigus Oſmanicos oppreſſit: vt plurimi tam manus quam
pedes a frigore læſos amitterent, ac incredibilis hominum iu-
236. mentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit,
vt in ipſo conatu tranſmittendi amnis, qui Docus Gezid voca-
tur,flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intume-
ſceret.Ideoque dici non poteſt,quot iſtic homines,iumenta,re-
rum aliarum ſarcinæ perierint: adeoque de ſua quilibet ſalute
deſperabat.Quando igitur exercitus Parthicus nuſquam adpa-
rebat,nec ſciri poterat,quonam ſe recepiſſet;aliaque nulla regio
Bagadate propinquior erat,quæ minus hiberni frigoris, & plus
caloris haberet: in hanc ſibi Soleimanes ducendum ſtatuit exer
citum. Vbi propius ad vrbem acceſſiſſet, apertis incolæ portis,
eam Soleimanis poteſtati permiſere. Quapropter ingreſſus, nõ-
237. nihil iſtic ſe recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima regio ſe
Soleimanis imperio ſummiſit. Quo factum,vt beglerbegum in
vrbe conſtitueret,ipſamque prouinciam in Sangiacatus parti-
retur. Præterea Bagadati militare præſidium impoſuit, eique de
tormentis bellicis, & aliis rebus neceſſariis, annonæque copia
proſpexit.

proſpexit: quum prius vrbem muniiſſet, & aquam e flumine deriuatam in foſſas vrbanas immiſiſſet. Hoc tempore ſupremus Dephterdarus ſiue maximus ærarij præfectus, Iſchender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem delatus fuit, ob tractatos nequiter theſauros regios: quem extra vrbem hoc nomine ſuſpendi iuſſit, vniuerſis facultatibus eius fiſco adplicatis. Interea vero, dum Soleimanes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo Scachus Techmaſes in apertum ſuis cum copiis, & Tebriſium iter inſtituit. Inde quum ipſum haud procul abeſſe relicti ad Tebriſium Sangiaci & Genizari, de quibus ſupra dictum, accepiſſent: quid agendum ſibi hoc caſu foret, ignorabant. Quia tamen animaduerterent, nec ad reſiſtendum hoſti tam potenti ſe ſufficere, nec in tempore ſibi ſuccurri poſſe: ſarcinas omnes, & tormenta bellica, cum rebus ad ea neceſſariis, & cuſtodiæ ſuæ commiſſis, ibidem reliquerunt, ac fuga ſaluti ſuæ conſuluere. Scachus Tebriſium ingreſſus, omnes iſtas ſarcinas & impedimenta militi ſuo diripienda conceſſit: bellica vero tormenta, cum vniuerſo ad ea pertinente adparatu, concremari iuſſit: & quidquid de machinis bellicis colliquefactum flammis abſumi non potuerat, ad ſignandos manguros deſtinauit. Vbi iam durior hiemis tempeſtas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno DCCCCXLI, ac denuo C. 1536. Tebriſium duxit: vnde quum non magno abeſſet interuallo, rurſum cum ſuis Techmaſes fugæ ſe dedit: atque vti facultatem ſui perſequendi Oſmanicis adimeret, ſuam ipſemet regionem vaſtauit, annonam omnem corrupit & exuſſit, ſubditos ſuos paſſim abegit. Vbi Tebriſium Turci perueniſſent, Soleimanes optimum quemque ſuorum, & præſertim egregiis inſtructos equis, delegit: eiſque mandauit, vt ſumma vſi celeritate, hoſtem alicubi adſequerentur. Quod quum illi facerent, omniaque miſere vaſtata conſpicerent: ad animum eis accidit, fieri poſſe, vt in redacta penitus ad ſolitudinem regione aliquod ipſis incõmodum eueniret. Ideoq; conuerſo itinere Tebriſium

rediere. Quum autẽ Soleimanes hoc modo deluſum ſe videret,
vehementi commotus ira, Scachi Techmaſis, & maiorum i-
pſius regias, amœnaque palatia, cum ipſius Sultani Iacupis ædi-
238. ficio, quod Heſte behiſte dicitur, & omnibus cum paradiſis di-
rui, vaſtari, cremari iuſſit. Præterea plurimos Tebriſij ciues com
pulit, vt inde Conſtantinopolim commigrarent. Ad ſummam,
inſigni regionem illam vniuerſam excidio adflixit, direptis mi-
ſerorum incolarum facultatibus, & abſumtis omnibus iumen-
tis. Poſt hanc vaſtationem, Soleimanes exercitum Carahemi-
239. dam reduxit. Et diſpoſitus ac relictus erat a tergo dundar, vt Tur
ci vocant: quod vereretur, ne in ipſa profectione Scachus im-
preſſione ſubita ſuos adgrederetur. Quod quidem ita prorſus
accidit. Nam Scachus, intellecto diſceſſu Soleimanis, ſelecta
Corizzorum quinque millia ſecum ſumſit, ac veredariorum in
morem Oſmanicos a tergo ſequutus eſt: in hoc vnum intentus,
vt eos aliquo detrimento adficeret. Tamdem in agmẽ illud ex-
tremum incidit, quod dundar adpellatur, vti diximus. Eius du-
ctor erat Vlumas begus, cui præter quinque Sangiacos, XVII
millia ſtrenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad hos
quum Scachus aduolaſſet propius, mox in eos irruit: & manu
conſerta, ſuperior ipſe, Turcis cæſis, euaſit. Interemta fuere Tur
corum ad XII millia, deſiderati que tres Sangiaci. Quartus in
hoſtium poteſtatem venit, quintus cum Vluma bego fugæ be-
neficio diſcrimini ſemet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pu-
gnato prœlio contentus, nihil periclitandum putauit vlterius,
quod hoſti ex aliqua parte par pari relatum arbitraretur: ideoq;
retro cum victricibus copiis ad ſuos abiit. Ipſe quoque Soleima-
nes iam Carahemida diſceſſerat, Chalepum petens: vnde di-
greſſus, die XIIII menſis Rezebis Conſtantinopolim adpulit, an-
C. 1536. no DCCCCXLII.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abſtinens quieſcit, ſu-
ſpectus ei cepit eſſe Ibrahimes baſſa, cuius & ex parte fuit dete-
cta perfidia. Quippe ferebatur cum Italis quoque ſecreto pepi-

giſſe

giſſe fœdus, vt imperium Turcorum in ſe transferret. Quapropter eum Soleimanes die quodam Mercurij, qui x x i i menſis Remaſanis erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis negotiis inter ſe collocuti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes quoque ſuum ad conclaue ſeceſſit, & in lecto ſe compoſuit. Quippe quoties ad Soleimanem noctu arceſſebatur, in ipſius imperatoris ſaraio cubabat. Quum obdormiiſſet, interfici hominem Sultanus iuſſit; omneſque facultates ipſius & opes, fiſco addictas, theſauris ſuis inferri. Factum hoc fuit anno D C C C C X L I I. C. 1536.

Diximus antea, Chairadinem baſſam magna cum claſſe profectum in Barbariā, Mauris famoſam vrbem Tuniſim eripuiſſe, ac ibidem ſibi conſtituiſſe domicilium. Is hoc tempore naues atque triremes in terram ſubduxerat, rerum ſcilicet ſuarum plane ſecurus, ſuoque dumtaxat, indulgebat genio. Princeps inte- 240. rim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hiſpaniā, opem Hiſpani principis implorauit. Hiſpanus ad conſilium reuocato negotio, verebatur propterea, quod Tuniſim Barbaroſſa cepiſſet, vt Hiſpanis idem aliquando damnum inferret. Facile putabat ignem exſtingui poſſe, ſi prius ſupprimeretur, quam latius erumperet. Eaque de cauſa datis ad Italicos principes litteris, vti ſubſidio ſibi venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis, & inſigni claſſe parata, eidem Andream Doriam ſuprema cum poteſtate prçfecit, atque ita Tuniſinam expeditionem inſtituit. Chairadines re comperta, Raiſos ſuos conuocauit, eiſque deliberandum propoſuit, quid hoc Chriſtianorum motu faciundum cenſerent. Illi reſpondere, claſſem mari prius inſtruēdam, quam Chriſtiani ſe coniungerent: omninoque præpediundos, ne conuenire poſſent. Ad ea viciſſim Chairadines baſſa: Si tulipantum, inquit, meum dumtaxat excelſo quodam in loco ſuper haſtam defixero, a Chriſtianis vt conſpici poſſit; formidine correpti, ad aliquot milliariorum millia retro fugient: tantum abeſt, vt bellum nobis illaturi ſint. Hac ergo ſecuritate ſuique

confidētia cæcatus, omnem ex animo ſollicitudinem & curam depoſuit. Verum non multo poſt Tuniſim præpotens Chriſtianorum claſſis adpulit. Ea quum iſtuc acceſſiſſet, occurrit hoſti Chairadines extra vrbem ſuis cum copiis, tametſi vix nouem decemue militum idoneorum millia ſecum educeret. Ad Chriſtianorum aciem progreſſus, animoſe cum eis conflixit. Et quāquam ingens hominum multitudo in Chriſtianorum eſſet exercitu, fama tamen perhibetur, multa Chriſtianorum millia tum cæſa fuiſſe, quum ex aduerſa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia deſiderarentur. Quum autē Chairadines hoſte ſe videret inferiorem, conuerſa ſuorum acie, ad vrbem ſe recepit. Eò quum ventum fuiſſet, occluſam reperit, & in mœnibus elata Chriſtianorū vexilla cōſpexit. Quippe captiuorū Chriſtianorum aliquot in vrbe millia reliquerat, qui quidem interea, dū extra muros ipſe cum exercitu Chriſtianorum præliaretur; perfractis carceribus, & arreptis armis, portas vrbis clauſerant, & in mœnibus vexilla Chriſtianorum erexerant. Id vero quum accidiſſet, maior pars militum Chairadinis cæſa, cunctaque nauigia, cum machinis & adparatu bellico, fuerunt amiſſa. Chairadines cum reliquiis ſuorum propter vrbem aufugit, & in ſolitudines ſe cum eis abdidit: quorum magna pars fame, ſiti, & æſtu periit. Ipſe varias expertus ærumnas, tamdem ad vrbem ſuam Ceſairem euaſit: vnde cum decem & octo triremibus Conſtantinopolim profectus eſt, quacumque tenderet, damnum Chri-
C. 1537. ſtianis inferens. Acciderunt hæc anno DCCCCXLIII.

241. Solebat hoc tempore Conſtantinopoli Soleimanes plerūq; degere. Verum iſta quum euenirent, forte migrauerat Hadrianopolim, vt iſtic hibernaret. Sub æſtatis initium reuerſus Con-
242. ſtantinopolim, ad bellum ſe parauit, & Chairadinem Lutſimq; baſſas magna cum claſſe dimiſit, qui mari rem gererent: ipſe Cōſtātinopoli digreſſus, Albaniam petiit. Auelonam quū perueniſſet, etiam̄ Chairadines & Lutſis eodem cum claſſe triremiū, ceteriſq; cum nauigiis, adpulerunt. Soleimanes in loca montuoſa profectus,

profectus,ibidem cum Portæ militibus & comitatu caſtris locũ
cepit: reliquum exercitum in Albanos perduelles immiſit, qui
res eorum agerent,ferrent,ac liberos & vxores ſeruituti manci-
parent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Ro
maniæ beglerbegum, cum Romaniæ copiis, in Apuliam trans
mare miſit: qui ea in regione quædã opidula cum pagis diripuit.
Quum denique Turcica claſſis Corcyrã præterlegeret, ex Cor-
cyrenſi præſidio Chriſtiani nauim annonariam,quæ claſſem ſe-
quebatur,bellicis petitam machinis demerſere. Soleimanes a-
nimaduerſa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indiciis
abunde perſpexerat;non parum excandeſcens,Chairadini Lut-
fique baſſis præcepit,vti cum claſſe Corcyram inſulam peterẽt,
opidula cum vicis deprædarentur, hominesque captiuos ſecum
abducerent. Id illi quum feciſſent,nauigia mãcipiis Chriſtianis,
cuiuſuis ætatis & ſexus,onerarunt: atque ita Conſtantinopolim
rediere. Quo delati, Chriſtiana mancipia ſupra opidum Gala- 243.
tam,eo loco,qui Beſictas vulgo dicitur,ad terrã expoſuere: miſ-
ſiſque Conſtantinopolim præconibus,proclamari iuſſerunt; vt
ſi quis mancipia Chriſtiana,feminas,mares,iuuenes, ſenes mer
cari vellet;ad indicatum modo locũ veniret,ibidem huiuſmodi
mancipia perexiguo comparaturus pretio.Quod quidem ita fa-
ctum fuit,tam vili pretio miſeris illis diſtractis: vti pleriq; duobꝰ
tribuſue Sultaninis væniret,hac ipſa pecunia regiis theſauris il-
lata. Poſteaquam domum itura claſſis diſceſſerat,etiã Sultanus
Soleimanes motis caſtris iter ingreſſus, die nono menſis illius,
qui Zemaſiel Achir Turcis dicitur,Conſtantinopolim reuerſus
eſt,anno DCCCCXLIIII. C. 1538.

Quum iſtic aliquamdiu hæſiſſet,armis in Moldauum expe-
ditis,XI die menſis Seferis Conſtantinopoli egreſſus,Moldauiã
verſus contendit. Vbi ad opidulum,quod Iſhacluam vocãt,per-
ueniſſet: tranſmiſſo Danubio,Moldauiam ingreſſus eſt. Ibi tum
fuga ſibi conſulere Vaiuoda Moldauus,nec vſquam in apertum
prodire:incolæ vero regionis Sultano ſe dedere,qui limites im-
perij ſui ad amnem vſque Berutem prolatauit. 244.

244. Erat in aduerſa ripa quoddam opidulum,quod Sangiaci do-
micilio ſatis eſſet idoneum. Quapropter eo loco Sangiacum
conſtituit.Sequebatur id temporis Portam Sultani Soleimanis
quidam natus ex familia Vaiuodarum Moldauiæ, cui & anno-
næ præbebantur. Hunc Soleimanes Moldauiæ Vaiuodam præ-
fecit. Quod prior ille Vaiuoda quum reſciuiſſet,Portam præpo-
tentem ipſemet adiit, & a Soleimane poſtulata impetrataque
gratia,reſtitutus in integrum fuit. Soleimanes e Moldauia re-
uertens,Hadrianopolim ſe contulit: vbi exacta hieme,ſub veris
initium Conſtantinopolim abiit,& quieti ſe dedit, anno DCCCC
C. 1539. XLV.

Secundum illa denuo cum claſſe Chairadinem mari able-
gauit. Is autem egregie inſtructus,vt hoſtem ſuum, Andream
Doriam,quæreret:abſque vllo impedimento penetrauit in Ita-
liam,ibique nõnulla cum vicis opidula depopulatus,etiam mu-
nera maioribus a ciuitatibus accepit. Quum diu hinc inde ob-
errallet, inopinato Andream Doriam reperit, & ſtrenue cum
eo confligens,naues hoſtiles aliquot ſubmerſit, & triremes ali-
quot cepit. Doria tamdem hoſti ſe imparem animaduertens,
245. cum reliquiis ſuę claſſis aufugit.Et quia tunc hiems imminebat,
verſis Chairadines velis Conſtantinopolim rediit, anno DCCCC
C. 1539. XLV.

Die Iouis, qui XV menſis Seferis erat, ſub veſperam,incen-
dium Conſtantinopoli,non procul ab illorum carcere, qui cri-
minum rei cuſtodiuntur, in eorum tabernis exortum fuit; qui
picem,reſinam,axungiam,aliaſque res tales vendunt.Hic ignis
ex indicatis tabernis in ipſam turrim,ſiue carcerem prædictum,
euaſit: qui clauſus quum eſſet,homines in eo DCC flammis exu-
ſti perierunt. Ex eo loco dilatatum in vrbem incendium,a dex-
246. tris & ſiniſtris vagari cepit. Ad publicanorum carcerem quum
perueniſſet,aperto carceris oſtio,dimiſſi fuere publicani. Quo
facto,turris ipſa,ſiue carcer, itidem conflagrauit. Latius inde
247. ſerpſit,vſque ad portam vrbis,quam Lignariam vocant, vbi ta-
bernæ

bernæ ſunt fabrorum ferrariorum. Iis in locis omnia flammis
abſumta fuerunt. Inde ſe conuertit hic ignis ad ædes Balis Agæ,
qui tribunus olim Genizarorum fuerat,totaque iſtæc deflagra-
uit regio. Poſtea perrexit ad Catauanæ ſaraium, vnde tabernas
eorum inuaſit, qui torno cælant, quarum ordine ſeries magna
conſpicitur. Hinc ad eam erupit aream, quæ Tachtal Cala dici- 248.
tur: vnde rurſus ad fabros ærarios, ab his ad vitriarios penetra-
uit: etiam illa regione incendio prorſus exhauſta, quæ pictum
balineum ambit. Longius inde progreſſum, ad Iudæorum per-
uenit ædes; ibidem maximo cum detrimento graſſatum pro-
pterea, quod admodum illæ ſibi contiguæ ſint. Hinc ſparſæ fue-
runt flammæ vſque ad portam fori piſcarij, & quidquid ædifi-
ciorum erat inter hanc, & Iudæorum portam, prorſus ab igne
deletum fuit. Ad ſummam, propemodum vniuerſæ Iudæorum
domus fuere concrematæ. Nam æſtiuo tempore contigit hoc
incendium, quum ingens eſſet ſiccitas. Arbores etiam virides in-
ſtar ſulpuris arſere. Nullus incendij reſtinguendi modus inueni
ri poterat. Nihil arborum reſectarum deiectio, nihil aqua iuua-
bat. Vnde factum, vt tota nocte duraret. Erant diſtributi per o-
mnes vrbis regiones Genizari, qui flammas exſtinguerent: ſed
incaſſum laborabant. Etenim poſtridie illius diei, a primo dilu-
culo, vſque ad veſperam, ita deſæuierunt: vt etiam maximi pre-
tij merces aut abſumerentur, aut direptionibus eſſent expoſitæ.
Quippe quibus in locis vrbis hoc graſſatum fuit incendium, in
iis maiori ex parte mercatorum, & aliorum tabernæ conſiſtunt:
ideoque potior pars vrbis in cineres abiit, quum idem accideret
omnibus ædificiis, quæ extra muros vrbis a foro piſcario ſita
ſunt in littore maris. Eodem tempore peſtis etiam in vrbe graſ-
ſabatur. Vtrumque Dei contigit nutu, anno DCCCCXLVI. C.1540.

Secundum hæc rurſum magna cum claſſe miſſus fuit Chai-
radines, vt arcem Nouam, quam Chriſtiani occupauerant, re- 249.
cuperaret: imperatumque Sangiacis omnibus eius prouinciæ,
vt vniuerſis ſuis cum copiis, & adparatu bellico, ad eam ſe con-

ferrent obſidionem. Vbi claſſis adpuliſſet, e nauibus in terram expoſitæ fuere machinæ tormentariæ, propiuſque militari more deductæ ad caſtelli muros, & tam diu diſploſæ, donec mœniorum pars diſiecta corrueret, ac per ipſas ruinas miles ad expugnandam arcem immitteretur. Erant in præſidio caſtelli milites Chriſtiani virtutis eximiæ, qui tam fortiter hoſti reſiſtebant, vt ab vtraque parte plurimi caderent. Ad extremum tamen animorum ardore remiſſo, ſuccubuerunt; & occiſis propemodum vniuerſis, captiſque ſuperſtitibus, euaſit nemo. Noua recepta, quidquid erat inter captiuos ætatis vegetæ, damnatum fuit ad triremes. Itidem reperta in arce mancipia Turcica, vindicata ſunt in libertatem. His rebus geſtis, & arcis mœnibus, quà diruta fuerant, refectis; Chairadines illinc cum claſſe digreſſus, aliquot nauigia mercibus onuſta Chriſtianis ademit, & opidulis quibuſdam maritimis flammis ac ferro coactis, vt incolumitatem ſuam pecunia redimerent, Conſtantinopolim rediit, anno
C. 1540. DCCCCXLVI.

Sultanus autem Soleimanes die ſecundo menſis Schabanis Conſtantinopoli profectus, Hadrianopolim acceſſit, & ibidem hibernum tempus exegit: quo durante, exortum incendium in ſaraio nouo, quo cõcluſæ Sultani vxores, liberi, puellæ virgines habitare ſolent, totum illud ædificium cum magni pretij rebus exuſſit. Rurſus tamen haud magno temporis ſpatio ſplendidius eſt inſtauratum, quam fuerat prius. Inde Soleimanes Conſtantinopolim die VII menſis Silchizis reuerſus, ibidem ad aliquod
C. 1541. tempus hæſit, anno DCCCCXLVII.

Expoſuimus ſupra, Soleimanem complura per Vngariam opida, cum ipſa regni metropoli Buda cepiſſe: motumque ſingulari quadam gratia, Banum Erdelij creaſſe regem Vngariæ:
250. Quum ad aliquot annos ille regno plena cum poteſtate præfuiſſet, filium moriens reliquit heredem, qui per ætatem adminiſtrandæ reipublicæ non erat idoneus: eaque de cauſa mater pueri gubernationem ad ſe tranſtulit. Hoc permoleſte ferens, quidam

quidam ex proceribus Vngaris, Petrus Perenius; ſuis ad eam miſſis hominibus, hęc ſignificari iuſſit: Eſſe ipſam feminei ſexus, & inſtitutis maiorum minime permitti, vt in Vngaria mulier regia cum poteſtate ſit. Quamobrem metropolim regni Budam Perenio dederet. Niſi faceret, vẽturum cum exercitu, & vrbem vi occupaturum. Mulier legatis reſpondit, vrbem Budam non ſuam eſſe, ſed Sultani Oſmanidæ: a quo ſi Perenius eam repeteret, ac impetraret, omnino ſe deditionem facturam. Vbi Perenius hoc ab ea reſponſum tuliſſet, cum Banis & proceribus ceteris in colloquium veniens, ſummo dedecori vniuerſis dominatum illum muliebrẽ eſſe dixit. Proceres hominis oratione permoti, libenter in eam ſententiam pedibus ibant, vt remouendã ab adminiſtratione feminam ſtatuerent: nec ipſis aduerſantibus epiſcopis, qui dicerent hoc modo rem Vngaram in poſterũ melius habituram. Itaq; proceres mutuo inter ſe fœdere deuincti, magnas coëgere copias, & inſigni cum adparatu bellicorum tormentorum ad Budam acceſſerunt. Ea re conſpecta, repente mulier exiguam militum manum colligit, & hoc vrbem præſidio munit: quum Soleimanem quoque de rebus omnibus certiorẽ feciſſet. Is ad huiuſce motus famam, confeſtim Muchemetem baſſam cum parte Genizarorum, & copiis Romaniæ præmiſit: ipſe die xxv mẽſis Seferis Conſtantinopoli digreſſus, Budam verſus cum Portæ comitatu, & reliquis Genizaris, Muchemetem baſſam continuo ſequutus eſt. Vrgebat interim Perenius vrbis obſidionẽ, ſed ea potiri non potuit. Vbi Muchemetes exercitum propius ad vrbem duxiſſet, magnopere Soleimanis aduentum deſiderabat. Quippe tam numeroſæ Chriſtianorũ erãt copiæ, magnam vt Muchemeti formidinem incuterẽt. Quinetiam ſpreto ipſius aduentu, ne latum quidem vnguem e caſtris ſuis ceſſere: ſed mœnia tormentis concutere, atque ipſam vrbem oppugnare perrexerunt. Ea vero quum in Vngarorum poteſtatem iamiam ventura eſſet, in tempore Soleimanes ſuo cum comitatu, & Genizaris, & exercitu Anatoliæ profe-

ctionem ita maturauit; vt itinere bidui dumtaxat a Muchemetis & hoſtium caſtris abeſſet. Id vbi Perenius reſciuit, commodam nactus occaſionem, furtim e caſtris ſe proripuit, & aufugit. Non enim futurum putarat, vt ipſe Sultanus ad ſoluendam vrbis obſidionem veniret. Milites Vngari, cognita Perenij clandeſtina diſceſſione, ſuos & ipſi deſeruerunt ordines, ſeque mox ad ineundam fugam pararunt. Id conſpicata mulier ea, quam diximus, ex vrbis ſublimiore loco, miſſo nuntio Muchemetem baſſam increpuit, cur hoſte fugiente quieſceret. Muchemetes, qui Romaniæ tum beglerbegus erat, his auditis, mox in Chriſtianos ſuum promouit exercitum. Quod illi fieri videntes, hoſtiſque conatui leuiter admodum repugnantes, in fugam ſeſe coniecere. Quidam naues ingreſſi, euaſerunt: alij ſemet in Danubium præcipitantes, aquis obruti periere: cæteris aut cæſis, aut captis. Ipſo conflictus momento Soleimanes etiam cũ ſuis aduenit. Direptis Chriſtianorum caſtris, machinas bellicas, & pertinentem ad eas adparatum, in vrbem conuehi iuſſit. Hinc Budæ beglerbegum ſiue baſſam conſtituit, & milites ibidem Turcicos in præſidio collocauit: adſignata mulieri, eiuſque filio, Erdelij regione; quam pueri pater antiquo iure maiorum poſſederat: atque illuc matrem, cum filio, mox ablegauit. Inde, qua venerat via, regreſſus Soleimanes, die menſis Schabanis octauo,
C. 1542. Conſtantinopolim rediit, anno DCCCCXLVIII.

Illic dum hæret, filiis duobus, Sultano Muchemeti, & Sultano Selimi ditiones adtribuit: illi Maniſſam, huic Caramaniam.

C. 1543. Factum hoc anno DCCCCXLIX.

Soleimanes ſatis ſibi diu Conſtantinopoli ſubſtitiſſe viſus, ad aliam ſe parauit expeditionem, denuo inuaſurus Vngariam. Itaque Conſtantinopoli diſcedens, Hadrianopolim in hiberna ſe contulit. Inde magno cum adparatu, & vniuerſis copiis, profectus eſt die menſis Mucherenis octauo. In Vngariam quum
251. perueniſſet, arces Petri Perenij primum adortus, Valpoum machinis, & militibus admotis, expugnauit & cepit. Inde Peſtum ad-

adgreſſus, itidem occupauit. Peſto diſcedens, vlterius perrexit, & Strigonium obſedit: vbi licet præſidiarij milites egregie ſe defenderent, tamdem tamen Soleimanes eo potitus eſt. Hinc exercitum ad Albam regalem adduxit, qua in vrbe reges Vngarorum ſepeliri conſueuerant. Huic quum militem Soleimanes admouiſſet, præſidiariis vrbem ſtrenue propugnantibus, ingens vtrimque cædes edita fuit: ſed nihilominus ad extremum Soleimanis in poteſtatem venit. Is vero poſtea, quam occupatis ciuitatibus, arcibus, opidis, præſidia Genizarorum, & aliorum militum, impoſuiſſet: itinere conuerſo, rediit Conſtantinopolim, & die XVII menſis Schabanis vrbem ingreſſus eſt, anno DCCCCL. C.1544.

Poſtridie, quam aduenisſet, adlatum fuit Conſtantinopolim cadauer filij, Sultani Muchemetis: quod peractis exſequiis, haud procul ab antiquo domicilio Genizarorum, monumento fuit illatum. Mortem filij Soleimanes pater acerbe luxit. Ideoque magnam ciborum copiam coqui curauit, & epulum funebre quibuſuis, tam pauperibus, quam opulentis, animæ filij cauſa, præbuit. Multa quoque mancipia ſexus vtriuſque, ſuo redemta pretio, libertate donauit. Præterea monumentum filio magnificum exſtruxit. Acciderunt hæc anno DCCCCL. C.1544.

Soleimanes ſecundum illa Conſtantinopoli tempus ad aliquod manſit, nec rei quidquam memorabilis eſt molitus. Interea mortuus eſt die quinto menſis Zemaſiellulæ vir rerum ſtrenue geſtarum gloria clariſſimus, Chairadines baſſa: ſepultus in loco, qui Beſictas adpellatur. Contigit hoc anno DCCCCLIII. C.1547

Hinc arma Soleimanes iterum expediit, in Parthiam ducturus exercitum: quod quidem bellum hanc cauſam habuit. Erat Scacho Techmaſi frater, cui nomen Ercaſes Imirſa, Siruanæ ſupremo cum imperio princeps. 252. Hic certas ob cauſas ab amicitia fratris, Scachi Techmaſis, diſcedens; vt ægre faceret

fratri, ad Sultanum Soleimanem profugit, eiuſque ſe fidei permiſit. Hoc autem iter ſic inſtituit, vt per regionem Circaſſorum longis ambagibus Coſen peteret, vnde Conſtantinopolim adpulit. Perquàm gratus Sultano Soleimani principis huius aduentus accidit. Ideoque magno cum honore exceptum, muneribus donauit ampliſſimis. Quinetiam ipſius cauſa numeroſis, vel omnibus potius copiis ſuis coactis, inſigni cum adparatu die
C. 1549. XIX menſis Seferis, anno DCCCCLV, Conſtantinopoli digreſſus, in Anatoliam tranſmiſit, rectaque Parthiam verſus duxit. Poſtea, quam ingreſſus fuiſſet hoſticum, tam arcem, quam ciuitatẽ
253. Wanum Waſtani obſedit. Parum hoſti ciuitas reſiſtere potuit, in quam ab omni parte pateret aditus: ſed arce non niſi magno labore Soleimanes potitus eſt, quod idoneo Parthicorum mi-
254. litum præſidio defenderetur. Vbi Wanum arcem Soleimanes expugnaſſet, ſparſus per omnem regionem miles Sultanicus, eam rapinis & ferro vaſtauit. Nuſquam Scachus Techmaſes reperiri, nuſquam conſpici potuit, nuſquam hoſti ſe oppoſuit. Ercaſes vero laborem nullum recuſans, dum hinc inde cum ſuis excurreret: quoſcumque theſauros adipiſci potuit, Soleimani miſit. Tamdem tamen Oſmanicos proceres, ac duces militares, magnopere belli tam diuturni, parumque fructuoſi, tædere cepit. Ideoque dolum excogitantes, vt vindictam de auctore belli Ercaſe ſumerent; variis eum mendaciis apud Soleimanem delatum onerarunt. Summa rei hæc erat, quod leporem dimittendum, canem vero capiendum ſuadebant. Quum Ercaſes Imirſa conſpirationem ipſorum animaduerteret, atque etiam perſpiceret, eos vitæ ſuæ inſidiari: vehementer animo perturbatus, in arcem cuiuſdam Curdiſtanij principis, præ formidine, ſe recepit: tametſi ne quidem illic vitare calamitatem imminentem potuit. Quippe Curdiſtanius ille princeps Imirſam captum fratri Scacho Techmaſi miſit, qui deinceps eum, cuſtodiæ mancipatum, in carcere detinuit. Expeditio Soleimanis annum durauit integrum, cum nouem menſibus.

Atque

Atque his rebus geſtis, Conſtantinopolim Soleimanes primo die menſis Silchizis, anno Mahumetano DCCCCLVI reuerſus eſt. C. 1550.

Hactenus expoſiti a Turcis annales deſinunt in annum Chriſtianum M. D. L.

SVPPLEMENTVM ANNALIVM,

Quo res Turcicæ continuantur ad annum Mahumetanum DCCCCXCVI. *qui Chriſtianus eſt* CIↃ.IↃ.LXXXVIII. *ex Ioan. Leonclauij aduerſariis.*

C.1550. ANno Mahumetano DCCCCLVI, ineunte vere, Dragutes Raiſus, pirata celebris, opidum Barbariæ (ſic Aphricam maritimam hodie vocamus, adpellatione Romanis etiam hiſtoriis non ignota) quod Mahadian Mauri dicũt, Aphricam noſtri, veteres Aphrodiſium, ſollerter occupauit, ac præſidio muniuit. Quo cognito, Karuli Auguſti claſſis imperator, Andreas Doria, mature cauendum ratus, ne quid ex eo loco barbarus detrimenti reipublicæ, ac præſertim Neapolitanis & Hiſpanicis litoribus daret: cum claſſe militeque profectus in Aphricam, Monaſterium opidum, Aphrodiſio proximum, expugnat; cæſis ex hoſtium præſidio CCC, abductis CIↃ CC mancipiis. Inde coniunctis cum Ferdinando Gonzaga prorege Siciliæ copiis, Aphrodiſium obſidet: quod menſe tertio tandem in poteſtatem venit. Cæſi ex barbaris plurimi, capta capitum ad VII CIↃ. Vehementer hoc Sultani Soleimanis animum pupugit, cui ſe non ita pridem, operamque ſuam, Dragutes addixerat. Cæſaris vero Karuli iuſſu funditus Aphrodiſium fuit euerſum.

Anno ſequẽti proximo Sultanus Soleimanes claſſem inſtruxit, eiq; Sinanẽ baſſam præfecit, adiũctis huic Dragute, Salaque, Raiſis:

Raiſis: qui quùm arcem Melitenſem fruſtra tentaſſent, tranſiectis in Aphricam copiis, Tripolim, arcem & opidum ditionis equitum Melitenſium, eorumque præſidio munitam, obſidione tentarunt; ac fraude Dragutis & Salæ, præfecti Gaſparis Vallerij Galli credulitate, Argoſini Hiſpani formidine, proditione deniq; cuiuſdam ex ea parte prouinciæ Narbonenſis oriundi, quæ Romano Pontifici ſub Auenionenſi ditione paret, in poteſtatem redegerunt. Collata tamen præcipue culpa fuit amiſſæ munitionis huius, ab ipſo equitum Melitenſium magno Magiſtro, eiusq; collegio, atque aliis, in Aramontanum Galliæ regis Henrici legatum: qui Soleimanis vt arma cōcitaret in Karulum Auguſtum, Conſtantinopolim miſſus, huc adpulerat; & ſub prætextu cōficiundæ pacis, obſidionisque ſoluendæ, Melitenſibus fraudi fuiſſe perhibetur. Occupata fuit Tripolis die XV menſis Auguſti, anno Mahumetano DCCCCLVII. cui Sultanus Soleimanes Dragutem cum C. 1551. imperio Sangiaci begi præfecit. Is deinceps infeſtus Caruennæ regi, cuius ditio CCC milliaribus Italicis a Tripoli diſtat, ob denegatā opem obſeſſo Aphrodiſio, maiori parte ditionis eum exuit: aliaque geſſit, de quibus ſuo loco dicetur.

Superioribus *annis Ferdinandus Cæſar, Vngariæ Bohemiæque rex, poſt obitum Perenij, Agriam, Vngariæ municipiū, quod Erlam vulgo vocant, ſui iuris fecerat: & illuſtriſſimi Comitis Salmenſis Nicolai opera Zabragium, Leuam, Zythnam, Muranum expugnarat. C.*1548. 1549. 1550. Nec multo poſt, eiuſdem regis mandato, Zolnoccū Turcis Agrienſes eripuerant. Has ob cauſas iritatus Soleimanes, Temeſuarum per ſuos obſedit, & deditione cepit, interfecto per ſcelus violatæ fidei Stephano Loſoncio, illius loci propugnatore: Lippam, Solimoſum, Chianadiam, cum aliis caſtellis occupauit: Eraſmum Teifelum, Ferdinandi ducem, cum Sfortia Palauicino, & Auguſtino Sbardellato, Vacienſi præſule ad Palaſtum, Alis baſſæ Budenſis ductu, cæcidit: eaque potitus victoria, Dregeltum arcem, Giarmatum, Zezenum, aliaq; loca vicina ſub iugum miſit. Tam proſpero rerum ſucceſſu elatus Alis baſſa Budēſis, quem Caram ſiue Nigrum Alim vocabant, adiuncto ſibi Achmete Ro-

maniæ beglerbego, & Caſanæ, aliiſque pluribus begis, Zolnoc-
cum adoritur: eoq;, præſidiariis die IIII Septembris vltro ceden-
tibus, vt Agriam, quæ momẽti maioris erat, aduerſus hoſtem de-
fenderent, potitur. Inde promotis ad Agriam caſtris, ſummo qui-
dem illam impetu adgrediuntur & oppugnant; ſed irrito cona-
tu, & magno cum baſſarum dedecore: quod feliciter a Stephanis,
Dobone Ruſcano, Mezikeio, Zoltaio, Gregorio Diaco, Ioanne
Figedæo, atque aliis fortibus viris defenderetur. Geſta fuerunt
C. 1552. hæc anno Mahumetano DCCCCLVIII.

Dictum paullo ante, Galliæ regem Henricũ, miſſo legato, Sul-
tanum Soleimanem aduerſus Karulum Auguſtum, ex lege mu-
tui fœderis, cuius auctor Franciſcus pater exſtiterat, incitaſſe. Per-
motus ab Aramontano Soleimanes, qui ad Perſicos fines poſtu-
latis eius adnuit, mox claſſem expediri iubet, quæ Gallicis iuncta
copiis, Karuli ditiones maritimas infeſtaret. Quod quidem ex
voto præſtitum a fidis ſociis, grauiſſimaque Neapolitanis & Si-
culis litoribus illata damna. Corſica quoque, Genuenſium inſu-
la, capta fuit; & incolæ cum præſidiariis partim cæſi, partim cru-
C. 1553. deliter habiti. quod quidem accidit anno DCCCCLIX. Nec reſti-
tuta Genuenſibus Corſica prius fuit, quam pax inter Philippum
& Henricum, Hiſpaniæ Galliæque reges, anno poſt ſexto coiuiſ-
ſet. Quippe non multo poſt confectam hanc pacem, infeliciter
exſtincto patre, Franciſcus II, Henrici II F. ex pacis eam legibus
reipublicæ Genuenſi reddidit.

Erat Sultano Soleimani filius Muſtaphas, natu maximus, ex muliercula Circaſſa, ſeruilis condicionis; cui pater initio Magneſiam, inde Amaſianam prouinciam dederat, vbi cum matre degeret: denique Carahemidam Meſopotamiæ, Perſicos ad fines ſitam, adſignarat. Erant eidem & alij liberi, quos ex femina formę (veluti quidem perhibetur) liberalis, natione Roſſa, ſiue Roxolana, ſuſtulerat mares quatuor, Muchemetes, Selimes, Baiaſites, & Ziangir: vnica femilla Chameria, quam alij Camenam vocant, Ruſtemis veziris vxor. Hæc Roſſa, quum præter Oſmanidarum morem, Soleimani legitime nupſiſſet; de filiorum in imperio ſuc-

ceſſione

ceſſione ſollicita, Ruſtemis generi criminationibus,& veneficiis quibuſdam, ab Hebræa ſtriga ſubminiſtratis, faſcinatum Sultani animum, a Muſtapha prorſus abalienarat. Fuerāt & baſſæ cuiuſdam patri exhibitæ litteræ, quibus ad Ruſtemem ſcriptis cōtinebatur; de matrimonio inter Muſtapham, & filiam Scachi Perſarum Techmaſis,quocum Soleimani pluribus ab annis bellū erat, tractari. Mirifice ſuſpicioſum, ex aliis quoq; delationibus,animū patris ea res perturbare:quod vereretur,ne Muſtaphas Techmaſis adiutus auxiliis, imperio patrem excuteret. Itaque miſſus fuit anno DCCCCLVIII cū exercitu Ruſtemes vezir azemes, ſub prætextu quidem belli Parthis inferendi; ſed reapſe cum ſecretis Sultani mandatis,vt quocumq; modo Muſtapham e medio tolleret. C. 1552, & 1553. Ruſtemes in Aſiam profectus, Soleimanem trepide certiorem facit, per calumniā tamen, in magno rem verſari diſcrimine: Genizaros, ceterosque milites ita Muſtaphæ ſtudere, de patris vt actum imperio videatur. Nullum aliud ſupereſſe remediū, quam vt ipſemet in Syriam aduolaret. Territus hoc nuntio Soleimanes, ſubito Chalepum cum exercitu properat, quaſi Parthis bellum facturus eſſet. Arceſſitur per litteras filius, vti Chalepum ad patrem ſine mora ſe conferret. Muſtaphas, licet de paternis inſidiis inaudiſſet,monitusque ſecreto fuiſſet ab Achmete baſſa, ſalūtis vt ſuæ rationem haberet; innocētia tamen ſua fretus, patris imperio paret. In caſtra quum veniſſet, ad tentorium paternum recta pergit: vbi patre mutis aliquot robuſtis, quos Sultani Oſmanidæ, velut hic etiam Murates III, in deliciis habere ſolēt, minaciter innuente, proſternitur; iniectoque neruo, ſtrangulatur. Inde Ziangir, qui gibboſus erat, minimusque natu Soleimanis filius, a patre quaſi per ludum ac iocum, Muſtaphę fratri, quem necatum ignorabat, obuiam prodire iubetur. Is vbi propius ad fraternum cadauer acceſſiſſet, quamuis conſternato mox interemti fratris equi, mancipia, tentoria, theſauri, ornamenta cetera, cum Amaſiana prouincia, mandato patris offerrentur: tamen his omnibus ſpretis, & exprobrato patri verbis acerbiſſimis tam impio diroque facinore, ſtatim ſuis manibus in viſcera pugionem adigit, & cada-

ueri fratris incumbens,exſpirat. Nec multo poſt,eiuſdem Roſſæ malis artibus etiam vnico Muſtaphę filio Murati,qui Pruſæ apud matrem educabatur,opera Ibrahimis eunuchi baſſæ iniecto neruo guttur eliditur,ipſius aui iuſſu:quum ei periculum,quod a nepote poſſet imminere, cuius patrem Genizari tantopere coluiſſent, numquam illa furia deſineret ob oculos ponere. C. 1553. Contigerunt hæc anno DCCCCLIX.

Poſt ſolutam anno ſuperiore, magno cum detrimẽto & ignominia Turcorum,obſidionem Agriæ: nunc tamdem Conſtantinopolim a Ferdinando rege legati mittuntur, Antonius Verantius,epiſcopus Agrienſis,& Franciſcus Zais, Caſſouienſis in Vngaria ſuperiore præfectus: qui de pace cum Sultano conſtituenda dum laborant,totum Conſtantinopoli biennium hærent.

De Galliæ regis, & Soleimanis fœdere diximus, cui Sultanus vt ſatisfaceret, aliquot annis hiſce claſſem ablegauit ad infeſtandum mare Thuſcum. Ea prius, quam longius nunc progrederetur,& cum Gallorum ſe claſſe cõiungeret: Marinianus Marchio, Karulini præfectus exercitus,portum Herculis,quem Galli tenebant,inuadit:arcemq;,præſidiariis obtruncatis,occupat. Secundum hæc Turci Plumbinum obſidione cingunt,& non ſine clade reiecti,Elbam inſulam, conatu itidem irrito, tentant. C. 1555. Acciderunt hæc anno DCCCCLXI.

Eodem anno,dum miſſi de pace legati necdũ rediiſſent, baſſa Budenſis,qui Tuigon, nomine cum ciconia communi, vocabatur;Capos Vhiuarum, præſidiariis ad deditionem compulſis, cepit. Eidem & Babotza,necdum aliquid ab hoſte perpeſſa grauius, fide militari deſerta, ſe dedidit. Cõſimilem de Zigeto ſibi ſucceſſum pollicebatur,ſed quum fortiter in hoſtem præſidiarij ſe gererent, ſuique monerent, ne temere tentatam obſidionem ſoluere coactus, Sultanum offenderet, ab inſtituto diſceſſit. Hæc per autumnum illius anni, quem diximus,apud Vngaros fuere geſta.

C. 1556. Proximo ſequentis anni DCCCCLXII vere, Soleimanes Alim baſſam cum copiis in Vngariam miſit, qui Zigetũ obſidione prẽmeret,ac in poteſtatem redigeret. Nihil nõ ille fecit, vt voti com-

pos

pos fieret, ad tertium vſque menſem continuata oppugnatione: ſed Chriſtianis omnem vim hoſtilem, magna cum ſtrage Turcorum, intrepide repellentibus, infecta re militem cum machinis bellicis inglorius abduxit. Turci prius, quam Zigeti obſidione ſoluta ſe reciperent, Babozam, S. Martinum, Geresgalum, Sallium, S. Laurentium, & Calamanciam, partim flammis iniectis abſumſere, partim ſolo æquarunt.

Secundum hæc, anno DCCCCLXIIII, Selimes Baiaſitesque fra- C. 1558,
tres, Soleimanis FF. ſuperſtite patre, inter ſe de imperio ſucceſſio- & 1559.
neque dimicarunt: victusque Baiaſites e Caramania cum XXCIↃ
armatorum, & IIII filiis, ad Scachum Perſicũ Techmaſem profugit. Veritus autem pater Soleimanes, qui Selimis partes fouerat, ne Techmaſis auxilio vel filius, vel exſtincto filio nepotes, res nouas molirentur: magnis pollicitationibus impetrauit a Techmaſe, mortis vt genere genti Oſmanidarum familiari de medio tollerentur. Ne qua tamen fraus interueniret, miſſus fuit ad interiorem Perſæ regiam Caſminũ Soleimanis Zeſchnegir, (ſic prægustatorem Turci vocant) cui Baiaſites cum filiis notus erat. Hoc præſente pater cum filiis, adhibito neruo, ſuffocatus fuit; & ab eodem necatorum cadauera Sebaſtiam deportata, proque more monumentis illata. Faciunt vero pleriq; omnes Baiaſitem hunc Selime natu maiorem, quod equidem non recte fieri puto. Nam in circumciſione filiorum Soleimanis, videlicet Muſtaphæ, Muchemetis, (qui multis ante patrem annis diem ſuum obierunt) & Selimis, nulla Baiaſitis huius in Turcicis mentio: quæ quidem cir-
cumciſio celebrata fuit anno Mahumetano DCCCCXXXVIII, Præ- 1532.
terea quum Soleimanes anno DCCCCXLIX Magneſiam Muche- 1543.
meti, Caramaniam Selimi traderet, nulla rurſum Baiaſitis mentio. De quo ſane liquet, Baiaſitem hunc Selime natu minorem fuiſſe.

Ante non multos annos Tripolim Aphricæ Meliteñſibus ereptam fuiſſe diximus, & a Soleimane ſangiacatum Tripolitanum Draguti conceſſum, cuius opera potiſſimum in poteſtatem venerat. Is ſuis finibus haud contentus, non modo Caruennæ re-

gem Maurum, cuius ſupra meminimus, maiore principatus ſui parte ſpoliauit: verumetiam progreſſus vlterius, corruptis Maurorum animis, qui Gerbenſem inſulam incolebant, olim (vt opinio multorum eſt) a Lotophagis tantopere celebratis inhabitatam, eo rē aſtu gerere potuit; vt Scheches ſiue regulus inſulæ Soleimanes, ſub amicitiæ prætextu, Tripolim deduceretur: vbi dum hæreret imprudēs, interueniente proditione, Dragutes inſulam occupauit. Neque multis elapſis diebus, Soleimanem Scechem ſuſpēdio necauit, & alteri Scechi, ſex aureorum millia tributi annui nomine pollicito, per traditionem vexilli viridis, inſulę dominium permiſit. Erat in omnem intētus occaſionem magnus Magiſter Melitenſis, vt Tripolis aliquando recuperaretur. Itaque facta inter Hiſpanum Gallumque pace, quod Hiſpani regis auxilio voti ſe compotem fore ſperaret, cuius plurimum intereſſet, mature nidos illos piratarum, Turcis eiectis, in poteſtatē redigi: multis Duci Medinæ Celi rationibus oſtendit, poſſe non magno negotio Tripolim expugnari: præſidium in eo quingentorū dumtaxat Turcorum eſſe: Caruennæ quoque regem, Draguti ac Turcis infeſtiſſimum, ad iungendam armorum ſocietatem haud difficulter acceſſurum; cuius opera tanto futura ſit eis vtilior atq; fidelior, quanto grauius ille ſuam ſibi regionem ereptam doleat, & certius ſibi polliceri poſſit futurū, vt Tripoli Turcis extorta, ſuam & ipſe ditionem recipiat. Hiſpanus hiſce propemodum certæ victoriæ permotus argumentis, claſſem inſtrui, militeque compleri iubet, ac ſummæ rerum cum imperio Medinenſem præficit. Feliciter ſucceſſura videbantur omnia, ſi mature Tripolim cum milite claſſis adpuliſſet. Sed profectione varias ob cauſas, & præſertim ventis ac tempeſtatibus aduerſis, impedita: Dragutes, intellecto Chriſtianorum inſtituto, præſidium Tripolitanum duobus auxit Turcorum millibus. Itaque Chriſtiani ſpe, in hoc quidem tempore, Tripolis expugnandæ deiecti; Gerbenſem, quam diximus, inſulam recta petunt, nec magno negotio Scechem Maurorum adigunt, vt tradito caſtello, deinceps Hiſpano ſe regi pariturum, & quotannis tot aureorum millia tributi nomine ſoluturū,

quot

quot Turcis pendere conſueuiſſet,datis ſubſignatisq; ſyngraphis, ſtipularetur. Mox inutilis &ruinoſi caſtelli loco,arx magnæ capacitatis exſtructa, & opinione multorum inexpugnabilis, ſi plene perfici,rebusque neceſſariis ex vſu muniri potuiſſet. Arci nomen inditum, vt Philippalcazer, in honorem memoriamq; regis Hiſpani, diceretur. Monitus interim a Dragute de Chriſtianorũ conatu, ac progreſſibus, Sultanus Soleimanes, ſumma celeritate claſſem parari, multisque millibus Genizarorum, Spachiorum, aliorumque militum compleri & expediri mandat. Rei ſummæ Pialim baſſam cum poteſtate præficit,claſſis ducẽdæ curam Muſtaphæ, quem Caram ſiue Nigrum adpellabant,committit. Eius rei nũtio diuerſis ex locis accepto, mox Ioan. Andreas Doria,magnæ vir ob ſingularem rei militaris ac naualis vſum auctoritatis, cum aliis quibuſdã monere,hortari,vrgere Medinenſem: vt idoneo nouæ arci præſidio impoſito, cum claſſe, reliquisque copiis, prius inde diſcederetur; quam Turci,rebus ab omnibus inſtructi, multitudine ſuperiores, ac recentes aduenisſent; ipſosq; nec numero pares,& viribus exhauſtos, vel inuitos ad dimicandum cogerent, vel pugnam detrectantes ad extremas rerum difficultates adigerent. Sed nihil apud pertinacem, & ab aliis præceptum Medinenſis animum, recta valuere conſilia. Nimirum ampliſſimæ claſſi fatalis quidam imminebat interitus. Id vel ex eo licebat conijcere, quod expeditionis initio, vix magna cum difficultate trium & medij menſis ſpatio vicinam Italiæ Siciliæque Barbariam (ſic Aphricam maritimam vocari, ſupra docuimus) adtingere noſtri potuerunt: quum Turcica claſſis adeo ſecundis vſa ſit ventis, vt poſtea, quam Conſtantinopoli ſoluiſſet, intra diem vigeſimum ad Chriſtianam prouecta fuerit. Vtque Turci tanto felicius animis deſtinata perficerent, ſub mediam noctem ventus Chriſtianis aduerſus eſſe cepit, Turcis propitius: quo nimirum prima Chriſtianos aurora nec opinantes opprimerent. Hinc miſerabilis illa clades ſequuta, qua vel ab hoſtibus occiſi, vel aquis abſorpti, vel in ſeruitutem abducti fuere, vel alioqui variis periere caſibus decies & octies mille Chriſtiani. Triremes amiſſæ ſunt

XXVII, naues onerariæ XIIII. Dux Medinenſis, arrepta fuga, cum Ioan. Andrea Doria Meliten euaſit. Gaſto, Medinenſis filius, in poteſtatem hoſtium venit: qui arce occupata, tamque ſplendida potiti victoria, ſub medium menſem Auguſtum diſceſſere, curſu verſus Aulonem Albaniæ directo. Contigerunt hæc anno Ma-
C.1560. humetano DCCCCLXVI.

Eodem anno Turci Filecum in Vngaria ſuperiore, locum ſatis munitum, ceperunt. Ibi Sangiacum Soleimanes conſtituit, qui Budenſi Baſſæ ſubiectus eſſet. Neque multo poſt, inducias Ferdinandus Auguſtus & Soleimanes pepigere, quæ vtrique parti gratæ durarunt, quam diu Ferdinandus ſuperſtes fuit.

C.1561. Anno DCCCCLXVII Iacobus quidam, natione Græcus, qui & Heraclidis, & Baſilici cognomen vſurpans, ab antiquis Valachiæ regulis genus ſuum repetebat, ſeque inſularum in Ægæo, Sami Deſpotam, Pari Marchettium ſiue Marchionem vocabat, apud quoſdam Poloniæ proceres, quibus innotuerat, tantum efficere potuit: vti complurium corrogatis auxiliis, inter quos principes erant, Albertus Laſcus, Philippouius, Laſſocius, in Moldauiam armata manu deduceretur. Erat tum eius regionis princeps, cum titulo Deſpotæ, Alexander; ob inauditam quamdam immanitatem erga ſuos infamis. Hunc numeroſo inſtructum exercitu, Laſcus longe copiis impar, fundit, fugat, Moldauiæ regno pellit: totamque ditionem, armis domitam, Iacobo poſſidendam tradit. Victus prœlio fuit tyrannus Alexander die XVIII Nouembris. Iacobus Moldauiæ Deſpota factus, profuſis apud Portam largitionibus a Sultano Soleimane impetrauit, vt in occupato principatu pro more confirmaretur.

C.1563. Anno DCCCCLXIX Iacobus Deſpota ſuis a Valachis, hominibus improbis, fraude circumuentus, vt elabi non poſſet, die V Nouembris occiditur. Hoc memorabile, quod moriendum ſibi videns, nullum abiecti animi ſignum dedit: ſed indutus amictu regio, vultu intrepido, oratione libera, bene recteque geſtam ab ſe rempublicam, multaq; ſingularia beneficia Valachis ſuis exprobrauit; Deum precatus vindicē, vti perfidiam & ingratitudinem barba-

barbaræ gentis vlciſceretur. Equidem aduleſcens hominem vidi & noui prius, quam in Poloniam proficiſceretur. Vultu præditus erat liberali, ſtatura non magna, robuſto tamen, neruoſoque corpore, capillo nigro, lingua diſerta. Rebus in omnibus quamdam præſeferebat dignitatem. Norat ſane quam eleganter Græce, Latine, Italice, Gallice. Cõmemorari & alia de hoc poſſent, quibus ſuperſedendum, quod huius non ſint loci. Quod autem inprimis huc pertinet, quando nulli ſunt in orbe barbari Valachis inconſtantiores erga dominos ſuos, quos frequenter, & temere mutãt: libet heic ſubijcere, quam multos paucis annis Iacobus hic Deſpota ſucceſſores habuerit. Quippe ſtatim ab eius interitu, vocatus a Valachis Dux Demetrius Viſnouecius, Soleimani Conſtantinopolim vinctus ad certam necẽ mittitur. Eius loco Thomſa princeps a factioſis ſalutatur. Is quum perexiguo tempore rem Valacham adminiſtraſſet, ab Alexandro iam reuerſo expellitur, & in Roſſiam profugus, Sigiſmũdi Auguſti Poloniæ regis iuſſu, ad Podoliæ Leontopolim capite plectitur. Alexãdro reduci, poſtquam rebus humanis exemtus fuiſſet, ſucceſſit filius Bogdanus: Bogdano Iuonia, qui ſe Stephani quondam Vaiuodæ filium ex concubina perhibebat. Iuonia, (ſic Ioannem ipſi vocant) quum iniqua petentibus Turcis denegaſſet, adiunctoque ſibi non magno Polonorum equitum militumque numero, nec contemnendis ſuorum coactis copiis, nimis graue barbarorum iugum excutere conaretur: a fideliſſimis ſibi creditis proditus, qui miſſi fuerant, vt a tranſiectione Danubij Turcos arcerent, indignam magnanimitate ſua mortem oppetiit. Ei Petrus, alterius Valachiæ principis frater, fauentibus Turcis ſuffectus fuit. Sed enim de his, hoc quidem in loco, ſatis: quando ad inſequentes annos pertinent. Nunc ad annalium ſeriem redeamus.

Anno DCCCCLXX, menſe Septembri, duce Garzia Toletano C.1564. feliciter occupata fuit arx in ora maritimæ Aphricæ ſiue Barbariæ ſita, quam vocant Pignonem ſiue rupem Velezi, quod opidi nomen eſt, in continente ſiti, a qua rupes arcis diſiuncta, vndique aquis cingitur. Turcicis ea piratis, Hiſpanum pelagus infeſtanti-

bus,ſecurum hactenus receptum præbuerat:quod eſſet in præruptis poſita ſcopulis, & vndique (ceu dictum) mari circumfluo munita.

Sub exitum eiuſdem anni, mortuo prius Ferdinãdo Auguſto, die xxv Iulij,filioq; Maximilliano vix imperium auſpicato, Ioannes Sigiſmundus princeps Tranſſiluaniæ, vel(vt Turci vocant) Erdelij begus, infelix Sultani Soleimanis ſucceſſione paterna cliens,fretus viribus patroni tam potentis,qui tamen ſuum,non clientis commodum captabat, & perduellium quorumdam procerum, inque primis Georgij Bebeci noxiis reipublicæ Chriſtianæ cõſiliis incitatus;Zatmarum,non exigui momenti munitionem, eiecto Melchiore Balaſſa, præfecto Cæſaris,ac theſauris eius,cõiuge, liberisq; captis, ſuam in poteſtatem redegit. Quæ res quum Maximilliano Auguſto nequaquam in ipſo regni exordio ferenda videretur,quum alios bello gerendo duces idoneos arceſſiuit: tum Lazaro Suendio, Baroni Altæ Landiſpergæ, rebus magnis ſollerter & præclare geſtis ad omnem poſteritatis memoriam illuſtri viro, ſummam belli adminiſtrandi, ampliſſima cum poteſtate,commiſit. Sub eo, præter Vngaros, feliciter hoc bello Germani aliquot nobiliſſimi tribuni militarunt: equitum, Ioannes Ruberus a Pixendorfo,Ioannes ab Aſcemburgo,Iacobus a Schulemburgo,Henricus a Gleizentala:peditum vero,Ioãnes Wernherus a Raitenau,Rudolfus a Salis, alijque complures. Suendius abſque mora non exiguas equitum peditumque Germanorum copias in agrum qui a Gepidis, antiqua natione Germanica, Cepiſienſis hodieque dicitur,eduxit.

C. 1565. Anni ſequentis initio,media bruma,Tocaium Suendius cele-
M. 971. ritate admirabili expugnat: quo capto, neq; multo poſt ictu ſclopeti occiſo Franciſco Nemethio præfecto, arx etiam a præſidiariis dedita fuit.Ii ſuis cum gladiis dumtaxat ex pacto dimiſſi, ceteris armis ac rebus in arce relictis. Viduæ Nemethij mundus tantummodo muliebris conceſſus. Quæ licet deinde mariti ſuoſque non exigui pretij theſauros aueheret,reclamãtibus Vngaris, Andrea Batorio,Melchiore Balaſſa,Gabriele Perenio,contraque le-

gem

gem deditionis id fieri cauſantibus: Suendij tamen auctoritate, qui vel cum aliqua iactura fidem datam religioſe ſeruandam diceret, quo minus iis ſpoliaretur, obtinuit. Inde Zerencium in poteſtatem venit, Erdelijque begus de Zatmari defenſione deſperans, incenſam munitionem hoſti reliquit inuitus: quam Suendius, ob naturalem ſitus commoditatem, mox inſtaurauit. Hinc tranſmiſſo Tibiſco, Erdeuda, Cuuara, Bator, Vibania, Sendereuia, (quod a S. Andrea deductum nomen eſt) proſpero victoriæ Suendianæ curſu, Maximilliani Cæſaris imperium acceperunt. Tam denique felices hi ſucceſſus erant, vt opem implorante bego Erdelij, Sultanus Soleimanes non ſuccurrere dumtaxat ei totis viribus: verum ipſus etiam huic in Vngariam expeditioni præeſſe decreuerit. Sed exiſtimabatur ab hoc inſtituto ſuorum conſiliis retrahi, qui ſuadebant, vt ingenti expedita claſſe, Meliten inuaderet, & fractis equitum Melitenſium viribus, inſulam occuparet. Quod quidem vt faceret, inprimis Chaſanes Ceſairis proſultanus, Chairadinis Barbaroſſæ filius, & Dragutes Sangiacus Tripolitanus, vrgebant. Itaq; hanc in ſententiam animo propendens, vt interim vafro commento Maximillianum partim graui ſumtu belli exhauriret, inſtinctu Erdeliani; partim inhiberet, quo minus vlterius progrederetur: apoſtatam Cibinienſem ablegat, qui eum ad pacem cum Erdeliano colendam exhortaretur. Venit & Viennam cum Erdeliani mandatis eodem tempore Georgius Batorius, & Sigiſmundi Auguſti, Poloniæ regis, qui Erdeliani auunculus erat, legatus; vt de componendo bello cum Maximilliano agerent. Verum hæc, vti diximus, aſtute gerebantur a Turcis: vt a curſu victoriæ Cæſar, cui rebus omnibus inferior erat Erdelianus, auocaretur: & Soleimanes interim vires ſuas in Melitenſes poſſet conuertere.

Rhodum his inſulam ſub initium regni, cum omnibus in Ægæo, & Aſia, Græciaque caſtellis, arcibus, ac territoriis; nec multis ante hoc tempus annis, Tripolim Aphricæ, ſicuti narratum a nobis eſt, ademerat. Quibus iniuriis eos adfeciſſe non contentus, etiam prorſus exſtirpatos volebat: quod & mercimonia ſuorũ im-

pedirent, & grauia ſæpe detrimenta nauibus Turcicis inferrent. Accedebat altius animi vulnus, quod hactenus a Melitenſi Chriſtianorum propugnaculo quoddam libidini ſuæ repagulum obijci doleret, quo minus in Hiſpaniarum & Italiæ viſcera iamdudum graſſaretur. Hos igitur vti bello perſequeretur & opprimeret, claſſem inſtruxit, quæ triremibus, onerariis, aliiſque diuerſis nauigiis CCL conſtabat. Vehebantur hac claſſe bello idoneorum militum ad XL millia. Terreſtribus copiis Muſtaphas, qui deinceps bello Cyprio ex immani crudelitate magis inclaruit, claſſi Pialis baſſa cum imperio præerat: quibus Soleimanes Dragutem proſultanum Tripolis adeſſe voluit, hominem rebus terra marique gerendis experientem, qui letaliter hoc bello vulneratus, cũ iactura ſuorum, & commodo noſtro interiit: fuitque ſuffectus a Muſtapha in eius locum, vt Tripoli præeſſet, Alis ille Calaber, quem etiam nunc ignominioſo Turcis nomine noſtri vocant Vluzalim, hoc eſt, Alim apoſtatam: quum a Turcis baſſa Capitaneus adpellari ſoleat, veluti maris præfectus: & ſolus poſt Chairadinem Barbaroſſam, ob res contra Chriſtianos gnauiter geſtas promeruerit, vt cum maris præfectura veziris dignitatem coniungeret. Adpulit etiam, durante obſidione, cum XXVII triremibus, Chaſanes Ceſairis proſultanus, Chairadinis F. cuius vt paullo ante, ſic & alibi ſæpius in annalibus hiſce Turcicis facta fuit mentio. Quum igitur hi baſſæ Iunio menſe litora Melites adtigiſſent, ac dies aliquot exponendis in inſulam militibus & annonis, locorumque ſitu explorando, conſumſiſſent: oppugnare machinis bellicis S. Elmum, (ſic Hermetem vulgo vocant) caſtellum in ipſo portus oſtio ſitum, cepere. Quod quum pluribus diebus facere non deſinerent, iamq; magna mœnium pars tormentorum globis deiecta ſic corruiſſet, vt in arcem latus hoſti pateret aditus: equites Melitenſes, perquam ſtrenue ſe gerendo XXXV diebus oppugnationem, magna cum hoſtium clade, ſuſtinuerunt: idque præter opinionem multorum, qui caſtellum cõtra vim hoſtilem nequaquam poſſe propũgnari putarãt. Tamdem quum equites nec hoſtium impetui ferendo, nec numero ſe pares viderent, &

arx

arx vndique tam terra, quam mari a barbaris cincta, nullum amplius alicũde ſubſidium exſpectare poſſet: occiſo Chriſtianorum, qui ſupererant, aliquo numero, Turcorum in poteſtatem venit. Qua hoſtes elati victoria, deinceps tormentis quatere S. Michaëlis munitionem inſanum in modum cepere, globos ferreos & lapideos quinque ſeptemue palmorum eiaculando. Sed quod totos quatuor hoc bello menſes abſumſiſſent, & hiems iam adpeteret: de diſceſſu cogitare ceperunt, & eo quidem maiori feſtinatione, quod iam Garzias Toletanus, Siciliæ prorex, inſtructis triremibus Hiſpanicis, quibus CCIↃↃ peditum vehebãtur, cum multis aliis Chriſtianis, ad ſuſcipiendam hanc expeditionem religioſæ pietatis zelo commotis, auxiliares haſce copias in inſulam expoſuiſſet. Quo factum, vt Turci fœdam, præ formidine, fugam arriperent: & multis ſuorum millibus deſideratis, ignominioſe domum redirẽt. Pigebat ac pudebat ſuſcepiſſe rem tam arduam, in cuius perficiendæ conatu vano XXIIICIↃ ſuorum amiſiſſent. Ex Melitenſibus CCXL equites, militum IIICIↃ, bello inutilis turbæ capita CIↃ IↃCC cæſa. Bellum ipſum geſtum fuit anno Mahumetano DCCCCLXXI. C. 1565.

Inauſpicato tentata Melites expugnatio, cottidianique Maximilliani Cæſaris Erdeliano bello progreſſus, pæne Sultani Soleimanis animum ad rabiem adegerunt. Quumque non ceſſaret is, quem diximus, Erdelij begus, eum perpetuis, ad inuadendã Vngariam, ſtimulis excitare: decreuit deniq; bellũ hoc non per legatos tantummodo, ſed etiam propriis auſpiciis gerere. Interim vero, dum maiorem ipſemet adduceret exercitum, baſſæ Budenſi mandat, vt ampliſſimis, quas poſſet, coactis copiis, bello principium daret. Temeſuarẽſis etiam baſſa, de voluntate Soleimanis, paullatim ad occupandam Giulam aditum ſibi patefaciebat, expugnato Pancota caſtello. Nec ſibi, ſuiſque rebus deerat Erdelianus, Zadanc Genoque, locis Giulæ vicinis, per ſuos octo Turcorum millibus adauctos, occupatis. Idem aſtu barbaro, perniciem ac furiam patriæ, patrem imitatus, qui ſimili ſtrategemate fuerat vſus, ad obſidendã Viennam aduentante tunc Soleimane,

1566. litteras per Vngariam initio anni Chriſtiani proximi, menſe nimirum Februario publicatas ſparſit: quibus in litteris Vngariæ ſe regem electum vocans, aiebat Sultani Soleimanis, clementiſſimi patroni ſui, hanc eſſe mentem, vt omnes regni ordines ipſius Erdeliani ſe ſubijcerent imperio, ſi ſalui eſſe vellent. Eam ob rem indixiſſe ſe cōuentum ad Thordam Erdelij, (Torrenburgum Germani Tranſſiluanienſes vocant) celebrandum proximo menſis Martij die decimo: quæ quidem ad comitia cunctos inuitabat, vti de conſeruanda patria communibus votis in medium conſulerent. Hæ litteræ, ne fucata boni publici ſpecie, minus circumſpectorum oculos perſtringerent: a Suendio mature ſolideque, ſcripto contrario ad eoſdem ordines, die Martij quarto, apud Vnguarum publicato, refutatæ fuerunt: quo ſcripto manifeſtas Erdeliani fraudes retegebat, quibus fideles Maximilliani Auguſti ſubditos perturbare conaretur, quaſi ſcilicet Soleimanes de ſalute regni Vngariæ ſollicitus eſſet: quum ſuis ille cum maioribus a cc annis hoc vnum ſpectarit, vt nobilis regni fundamenta vel vi & armis, vel diſcidiis ciuilibus, & machinationibus inſidioſis, ſubuerteret. Cauerent ſibi ab eiuſmodi tam Erdeliani, quam Soleimanis impoſturis: nec cum Erdeliano commune quidquam haberent, nec ad fraudulenta, patriæque nocitura comitia quemquam, ſub pœna perduellionis, ablegarent.

Eodem anno, vere ineunte, Pialis baſſa prius, quā Cōſtantinopolim, rebus ad Melitē infeliciter geſtis, cū claſſe rediret: ne nihil egiſſe hac expeditione videretur, Chium Ægæi maris inſulam, a Chriſtianis partim Italis, partim Græcis inhabitatā, ſub iugū mittere ſtatuit. Ea Genuēſium in poteſtate iam vltra duo ſæcula fuerat, inde vſque a Grecorum imperatorum temporibus libera. Sed creſcente tamdem potentia Turcica, ne prorſus in ſeruitutem redigerentur, ſponte ſua tributum obtulerant. Eius tributi nomine quotannis XCIↃ nummûm aureorum, quos Ducatos vocant, ſoluebantur: ac præterea diſtribuebantur in baſſas Vezires ad duo millia. Cauſæ, propter quas eam Pialis, abolita libertate priſtina, ſubiugandam ducebat, hæ prætexebantur. Prima, quod exploratis Tur-

tis Tur-

tis Turcorum conſiliis, anno ſuperiore Melitenſibus nuntiaſſent, quæ in eos Turci molirentur. Deinde, quod biennij tributũ Sultano Soleimani deberent. Id auaricia legati, Conſtantinopoli res ipſorum apud Portam gerentis, acciderat: qui etiam donanda Mechemeti baſſæ veziri & aliis munera, ſuos in vſus verterat. Præterea conferebatur in eos culpa receptorum Chriſtianorum mancipiorum, quæ cottidie Conſtantinopoli ad ipſos profugerent, eque Chio domum ad ſuos remitterentur. Et paullo ante ferebatur Mechemetis baſſæ veziris nobile quoddam mancipium eo ſe cõtuliſſe, cuius ipſe vel reſtitutionem, vel pretium ab eis poſcebat. Has igitur ob cauſas Pialis eos caſtigaturus, ad inſulam vniuerſa cum claſſe feriis paſchalibus, quas Chriſtianorum more Chienſes tum celebrabant, adpellit: confeſtimq; iubet ad ſe prætoriam in triremem venire præfectum inſulæ cum XIIuiris rempublicam adminiſtrantibus. Interea, dum hi ab ipſo in prætoria detinētur; palatium ciuitatis, in quo ſenatus haberi ſolebat, in poteſtatem a Turcis cum arce redigitur, magiſtratus eis Turcicus datur, templa Chriſtiana ſolo æquantur. Vnicum S. Dominici relictum, ritibus Turcorum initiatur, vt meſſitæ loco Turcis eſſet. Ipſius præfecti, ac XIIuirûm familiæ, cum aliis primariis, Conſtantinopolim mittuntur, & hinc inde varias in regiones deportantur: donec tamdem ſubſequentibus annis, intercedente rege Gallo, Turcis cõfœderato, patriæ reſtituti fuerunt, & vmbra quędam adminiſtrationis iudiciorumq; priſtinorum miſeris Chienſibus conceſſa, prouocatione dumtaxat ad iudicem Turcicũ remiſſa: quod eo facilius impetratum, ne Chriſtianis incolis alio cõmigrantibus, inſula deſerta nulli Turcis eſſet vſui.

Ad res in Vngaria geſtas vt redeamus, Baſſa Budenſis, vt imperio Sultani Soleimanis pareret, initio menſis Iunij Palotam militum corona circumdare cepit. Eam ſtrenue cum ſuis propugnabat Georgius Thuris Vngarus, vir magnanimus, & multis rebus fortiter geſtis clarus. Toto iam octiduo muros baſſa tormentorum continuis ictibus ita labefactarat, ad terram vt proſtrati collaberentur, & propugnatores in extremo diſcrimine verſarētur:

quum ecce, nec opinatum ſubſidium diuinitus eis offertur. Venerat Iaurinum Georgius Comes Helfeſtainus, adductis ſecum ſignis XII magnæ virtutis peditum. Is die XIIII Iunij plauſtra XC pabulatum emiſit, cum peditum DCCCC præſidio: quos conſpicati Turci, qui Palotam obſidebant, maioresque copias adeſſe rati, quam reapſe forent: miſſos ſuſpicabantur, vt obſidionem Palotanam ſoluerent. Confeſtim baſſa trepidus in fugam cum ſuis ſeſe conijcere, præque nimia feſtinatione tentoria, machinas bellicas, magnum vaſorum numerum, quibus vel farina, vel tormentarius puluis cõtineretur, cum aliis caſtrorum impedimentis hoſti relinquere: quæ quidem præda mox obſeſſorum commodo ceſſit Soluta præter ſpem in hunc modum obſidione, præſidium arcis auctum fuit, & inſtaurati muri, ab hoſte diruti.

Liberata obſidione Palota, mox itum ad eripiendam hoſti ciuitatem Veſprinienſem: quod captis Turcorum exploratoribus, intellectum eſſet, huius loci begum, ſtudio nocendi Chriſtianis egreſſum, meliore præſidij parte Veſprinium nudaſſe. Quapropter Egone Salmenſi Comite illuſtriſſimo ſuas cum Helfeſtaino & Nicolao Hateſtadio coniungente copias, penultimo Iunij die ceptum obſideri Veſpriniũ, poſtridie memorabili celeritate fuit
C. 1566. expugnatum, anno Mahumetano DCCCCLXXIII. Quinque dumtaxat exceptis, ceteri ad vnum trucidati fuere barbari, quod non ita pridem captiuos magno numero Chriſtianos immaniter occidiſſent.

Ab eodem Egone Comite Salmenſi capta fuit & Tata, menſe Iulio, cæſis præſidiariis: itemq; Geſter caſtellum, ab incolis Turcis metu aduentãtis Comitis deſertum: quos imitati Vethaimenſes, Iſcochiani, & aliorũ caſtellorum incolæ, flamma caſtellis ſuis iniecta, Strigonium ſe receperunt: quod obſeſſurus, victoriæ proſequendæ cauſa, mox erat Salmenſis Comes, niſi de quibuſdam cauſis aliud imperatori Maximilliano viſum fuiſſet.

Auguſto menſe Suendius, qui certo conſilio ſuperiore in Vngaria, & agro Cepiſiẽſi, dum Maximillianus Auguſtus inſigni & copioſiſſimo cum exercitu caſtris ad Iaurinum poſitis, omnes

Solei-

Soleimanis motus & progreſſus obſeruaret, ſubſiſtere ſuo cum milite iuſſus fuerat; cum excitis a Soleimane, rogatu Erdeliani, Tataris non parum, quod ageret, habuit. Quippe quum per Vngariæ ſuperioris agros, cis & vltra Tibiſcum, late diſcurrerēt, prædas abigerent, omnia flammis & ferro vaſtarent, cuiuſuis ætatis & ſexus homines partim trucidarent, partim in ſeruitutem raperēt: dilato Suendius in eos, multitudine ſuperiores, ad hoc vſque tempus prœlio, quo præcocium illi fructuum, & vuarum ingluuie, ſemetipſos perditū ituri erant; tamdem ex morbis languidos, & numero non parū deminutos adgreſſus, nullo prope negotio decē barbarorum millia ſuperauit, cæcidit, finibus eiecit: begorū Turcicorum, quibus vſi ducibus fuerant, altero interemto, altero letaliter ſauciato. Deinde Georgij Bebeci perduellis, qui cum Erdeliano & Turcis ſe coniunxerat, arces aliquot, Zabaticam, Pelſozium, Gombazzecum, Craſnahurcam, Gadigen, aliaque his vicina tum caſtella, tum munitiones expugnauit.

Duo deinceps munita noſtrorum loca Turcorum in manus venere, Giula & Zigethū. Giula, quæ ſecundo Iulij menſis a Pertauo Vezire baſſa, iunctis & baſſæ Temeſuarenſis, & Erdeliani Tatarorumq; copiis, cepta fuerat obſideri; ſcelerata Ladiſlai Kerezinij præfecti proditione, Georgij Bebeci perduellis & adfinis ſui colloquio corrupti, licet futurum nuntiaſſet Suendius, vt hoſtis intra biduum obſidionem ſolueret, Turcis dedita fuit. Eam Turci, præter Erdeliani ſpem, ſibi retinuerunt: hiantemque coruum, vt eſt in fabulis, more ſuo deluſere. Violata dediticij fide crudeliter interemti, paucis beneficio noctis & arundinetorum elapſis. Nefarius proditor non multo poſt in vinculis, apud Sultanū Selimem, Soleimanis ſucceſſorem, ob exercitam prius in captiuos Muſulmanos ſæuiciem accuſatus, de ſententia Selimis actoribus, vt ex eorum arbitrio pœnas lueret, traditus fuit: qui hominem vaſi clauis perforato ſic incluſerunt, vt dolio de monte per decliuia præcipitato, clauis oblongis & acutis confixus exſpiraret. Fuit & filius paternæ particeps exſecrationis, qui miſere, nullis relictis heredibus, diem ſuum obiit: caſtellis, pagis, & aliis fa-

cultatibus ampliſſimis, ad alienos deuolutis.

Interea dum hæc diuerſis per Vngariam locis gererentur, Sultanus ipſe Soleimanes tranſito primũ Sauo, deinde Drauo, quem ponte operis admirandi conſtrauerat, cum exercitu ducentorum millium, ad ſubiugandas Hungariæ reliquias venit. Occurrit aduentãti cum donis eximiis Erdelianus, fruſtra regnum ambiens, quod auaricie barbara Soleimanes ipſe iam ſpe, licet irrita, totum deuorauerat, ac libidini propriæ deſtinarat.

Die menſis Auguſti ſexto Zigetum obſidere Sultanus cepit, quod licet acerrime propugnaretur a Nicolao Comite Zerinio, fortiſſimo & immortalis gloriæ viro, præſidij præfecto: tamdem tamen die ſeptimo mẽſis Septembris expugnatum fuit, ipſo Comite Zerinio, cum inſigni nobilium Vngarorum, ſtrenuorumq; militum numero, ſic a barbaris interemto; non inultus cum ſuis vt occubuiſſe dici poſſit. Quippe non triginta millia ſuorũ dumtaxat hoſtes deſiderarunt, verumetiam triduo ante ſupremã noſtrorum cladem Sultanus Soleimanes, necdum victoria de Zigetanis potitus, fremens & frendens infelicem exhalauit animam. Eius obitus tantiſper occultatus fuit aſtu vaferrimi Veziris baſſæ Mechemetis, noctu etiam Soleimanis archiatro clam necato, ne per eum Sultani mors emanaret, dum ſocer eius Selimes, Soleimanis filius, occupato citra tumultum imperio, ad exercitum in caſtra veniſſet. Nã ſi tam Genizari, quam reliqui milites, de morte Sultani ſui maturius certiores facti fuiſſent: magno in caſtris excitato tumultu, tentoria theſaurosque regios, cum Chriſtianorum & Hebræorum rebus, pro more libidineq; ſua diripuiſſent: ac ſpoliis hiſce ditati, neminis auctoritate contineri ſe amplius in officio paſſi fuiſſent. Quæ ſane rerum apud hoſtes confuſio militarisque licentia, Maximilliano Cæſari, numeroſis & exquiſitis toto ex orbe Chriſtiano copiis inſtructo, pręberе peroptatam occaſionem rei feliciter gerendæ potuiſſet. Exſtinctus fuit Soleimanes anno Mahumetano DCCCCLXXIII, die quarto mẽſis Septembris. Agebat, quum moreretur, ætatis annum LXXVI. Imperio pręfuit annis XLVI, & ſex menſibus.

C. 1566.

Occu-

Occupato Zigeto, Babozam oppugnaturi Turci quoſdam e ſuis mittunt, qui arcem dedi iuberent. Id vero licet facturos ſe noſtri negarent, quod tamen eam defendi non poſſe cõtra vim tantam ſcirent, incenſam deſerunt: quorum exemplum Sachani & Zorgenſes ſunt imitati.

Eodem anno, die menſis eiuſdem XXIII, Sultanus Selimes II, ætatis annum XLII agens, in imperio Soleimani patri ſucceſſit. Quippe quũ ad Magneſiam intellecta morte patris, ex Aſia ſumma celeritate Iſcodaram, e regione Conſtantinopolis ſitam, hoc die perueniſſet: mox a Boſtange baſſa, hortulanorum præfecto, pro more triremi exceptus, & Cõſtantinopolim trans Boſporum vectus fuit. Et quia Selimes generum ſuum, Iſchenderem baſſam, quem proſultanum Conſtantinopoli diſcedens reliquerat Soleimanes, de aduentu ſuo certiorem reddiderat, cum mandatis, vt eius opera ſtudioque res ad ingreſſum in vrbem, pompamque regiam pertinentes, ſine mora pararentur: mox illo ipſo die deductus in ſaraium, ſolio conſedit imperatorio illius cubiculi, quod ſolis eſt Sultanis Oſmanidarum gente prognatis occupare permiſſum. Inde per vrbem proclamationes more maiorum factæ, quibus vota primum cõcipiebantur, vt anima Soleimanis in paradiſo felix æuum ageret, ac in perpetua gloria quieſceret: deinde, multos vt annos viueret Sultanus Selimes Chan, proſperique ſtatus incremento continuo frueretur.

Poſtridie, qui dies erat XXIIII Septembris, e ſaraio prodiit, ſeque per vrbem populo ſpectandum exhibuit. Peregit & paternas exſequias, ac magno animalium numero cæſo, cibisq; coctis itidem innumeris, epulum funebre quibuſuis, cum ingentis ſummę aſprorum erogatione, præbuit. Inde ſollemni pompa, maximoq; ſuorum adplauſu, in ſaraium rediit.

Ante, quam hæc fierent, per Iſchenderem baſſam proſultanum euocari ex omnibus locis Genizaros, paternæ mortis adhuc ignaros, in opidum non procul a Conſtantinopoli ſitum, ſub prætextu mittendi ad obſidionem Zigetanam militaris ſupplementi, iuſſerat. Ad eos Iſchender baſſa, Selime iam paternum in ſolium

collocato, de Selimis voluntate profectus; obitum Soleimanis, & ſucceſſionem Selimis exponit. Inde pro direptionibus vſu receptis in obitu principis Oſmanidæ, centum millia Sultaninorũ eis offert. Non ingrata fuit oratio baſſæ Genizaris, ea lege tamen adſentientibus, vt largiores annonæ militaturis darentur.

Selimes ergo Genizaris inauctoratis, die menſis Septembris XXVII Cõſtantinopoli diſcedit, & magnis itineribus Albam Græcam contendit. Quum iſtuc adlatum poſtea Soleimanis cadauer in vrbem deduceretur, pedes ante paternum funus incedebat habitu lugubri Sultanus Selimes, comitantibus baſſis, Cadileſcheris, ceteriſque begis. Inde Cadios populis, conſuetum donatiuum Genizaris dedit. Quibus peractis, Cõſtantinopolim cadauer paternum auehi iuſſit, & in Zuna, quam ipſe ſibi viuus exſtruxerat, condi. Curata fuit ea res ab Achmete baſſa, Ferhateque Capizilariorum Aga, deducentibus begis & Genizaris, cum vexillo regio: tamdemque die XXII Nouembris peruentum Conſtantinopolim. Ibi funus exceptum fuit frequentiſſimo concurſu mortalium, prȩeunte Muphti, qui apud Muſulmanos & iuris, & religionis, omniumq; ſacrorum rex eſt: ſubſequentibus, Iſchendere baſſa pro ſultano, Dephterdaris, qui Camerę vel ærarij præfecti ſunt, aliisq; begis, omnibus pullatis: quorum terga plebis infinita multitudo claudebat. Exemtam e curru ſandapilam vel arcã ligneam præcipui begi per vices, erectarũ in ſublime manuum palmis ſuſtinuere, ſicque per vrbem geſtarunt: eiulantibus interim Taliſmanis, & ad Zunam vſque leſſum quemdam, Mahumetano ritu, lamentabili voce, concinentibus. Hinc depoſitum in Zuna cadauer: inſtratus ſandapilæ pannus cymatilis præſtantiſſimus: & ſupra hunc alius auro intertextus: ad latus acinax poſitus, index profuſæ bello vitæ: ad caput collocatum e lino ſubtiliſſimo, ſpiris aptatum candidiſſimis tulipantum, quo viuus vti conſuerat, cum nigris ardearũ pennis ſelectiſſimis: pone caput, in pauimento poſiti cum candelabris ingentes, pyramidali forma, rotundi nihilominus cerei; qui tamen numquam accendi ſolent: mox adhibiti Taliſmani & Hoggiæ, (ſacerdotũ hæc Muſulmanis ſunt nomina)

qui

qui more gentis humi diuaricatis ſedẽtes cruribus, perpetuo preces quaſdam in eius Zuna murmurando deblaterarent. Hæc omnia, quum multis poſt annis Conſtantinopoli eſſemus, coram inſpeximus. Circum ſandapilam ipſius, & alię ſunt ſandapilæ; tam Sultanæ (de qua diximus) Roſſæ, quam liberorum Soleimanis. Acciderunt hæc anno Mahumetano DCCCCLXXIII. C.1566.

Interea Selimes, ob hiemis imminẽtis aſperitatem, Vngariam reliquit: & Pertauum baſſam, ſatis magnis eum Turcorum, Valachorum, Tatarorumque copiis, Erdeliano bego, qui bellum contra Maximillianũ proſequebatur, adeſſe iuſſit. Dolebat Erdeliano, Suendium anno ſuperiori cepiſſe Tocaium, in quo xxx maiora minoraque tormenta bellica, præter ingentem rerum bello neceſſariarum, annonæque copiam reperiſſet. Quapropter eam arcem recuperare ſtatuit, magni ſcilicet ſuas ad res vel tutandas, vel prolatandas momenti: quod eſſet in Vngariæ ſita limitibus, & Erdelij; duobus amnibus circumdata, Tibiſco & Bodrogo. Militem ergo, cum maioribus decem machinis adhibet, omnique vi & impetu oppugnare munitionem incipit. Ex altera parte Suendius eam minime deſerendam ratus, quum alia defenſioni parat idonea, quibus Iacobo Ramingero, cuius ipſe fidei Tocaiũ commiſerat, in tempore ſuccurreret: tum ab imperatore Maximilliano ſubſidia maiora poſtulat. Is Henricum Staupicium, cum mille Germanis equitibus, ſex peditum vexillis, ſtipendiis, & annona neceſſaria, mittit. Sed prius, quam auxiliares hæ copiæ Tocaium perueniſſent, ſparſa fuit in caſtris Erdeliani fama, decem millia Tatarorum, a Selime, defendendi eius cauſa, cum Turcis & Valachis relictorum, per ſeditionem totum populari Erdelium, ac inaudita crudelitate paſſim in fortunas & corpora miſerorũ, cuiuſuis ætatis & ſexus, graſſari. Quapropter obſidionẽ ſoluere coactus fuit, ne dum iſtic ipſe pertinacius hæreret; ſuos ad internicionẽ deleri ſineret. Liberato ab hoſtili oppugnatione Tocaio, Ramingerus in abſcedentes erumpens, pluribus cæſis, reliquos palantes & trepidos fugauit. Nec parum Erdeliano cum hiſce Tataricis, Turcicis, Valachicisque copiis negotij fuit, quum aliquot

eorum millia trucidaret, ac Vatadini viciſſim ab eis obſideretur. Vnde fuga dilapſus, recenti coacta ſuorũ manu, rurſus haud exiguam ipſorum ſtragem edidit: qua demum territi, ſemet in Podoliam & Roſſiam effuderunt; vbi crudelium belluarum im manes reliquiæ, fortiter á Palatino Roſſorum debellatæ, perierunt.

Poſt diſceſſum barbaricarum & Erdeliani copiarum, Suendius ſuis media bruma productis, ad obſidendũ Zatuarum profectus eſt, caſtrum momenti non leuis, in Erdelij finibus ſitum, quod Georgij Bebeci ditionis erat, hominis nefarij, qui primus auctor huius inter Cæſarem Erdelianumque belli exſtiterat. Bebecus iam ante perſpecta victrici toties virtute fortunaque Suendij, quod magnopere metueret, ne caſtro expugnato, in Maximilliani manus, cum præſenti vitæ periculo, veniret: vxore familiaq; Zatuari cum præſidio relicta, fugæ beneficio ſaluti ſuæ mature cõſuluit. Aliquamdiu perſtiterunt in obſidione toleranda præſidiarij, quod machinæ bellicæ nihil nec ipſis, nec caſtro damni dare poſſent. Cui Suendius incõmodo remedium quæſiturus, dum ipſemet omnia circum arcem loca perluſtrat & explorat: agnitus ab hoſtibus ex inſigni proceritate corporis, qua longe ſupra ceteros eminebat, deque comitatus frequẽtia, parum omnino abfuit, quin diſcrimen vitæ adiret. Petitus enim globis aliquot tormentariis fuit, e machinis non modicis, quorum vnus humerum ita ſtrinxit: vt etiam veſtis eius igne concepto, quod eſſet ad pellendum frigus hibernũ ſuffulta pellibus, arderet. Nihilominus commodiore pro machinis reperto loco, & iis mox in illum, magno cum militum labore, quos in officio, ſi quiſquã alius, hic ſane dux continere potuit, tranſlatis: ad extremam redacti deſperationem præſidiarij, coniugi perduellis, ac familiæ, ſibique ſalutem & incolumitatem pepigerunt, atque ita caſtrum Suendio dediderũt. Is vero non tantum pacta conuenta dediticiis bona fide ſeruauit, ſed etiam Bebeci coniugem, cum mundo ſuo muliebri, & aliis rebus, quas caras habebat, abire omni abſque iniuria paſſus eſt. Potitus fuit Zatuaro Suendius ſub medium menſem Ianuarium, an-
C. 1567. no Mahumetano DCCCCLXXIIII.

Non

Non magno poſt captum Zatuarum temporis interiecto ſpatio Suendius, qui bellum in Erdelij finibus gerere non deſinebat, nulla frigoris hiberni ratione habita, Muncazium cum ſuis obſedit, locum munitiſſimum, & huic bello conficiundo cum primis idoneum: cuius præſidiarij vitam facultateſque ſaluas pacti, deditionem fecerunt. Ea res animum Erdeliani mirifice perturbauit, nec minus accendit, vt totis viribus amiſſam munitionem recuperandam ſtatueret. Non enim ignorabat, hac patere tranſitum in Poloniam & Roſſiam: ſeque præpediri occupato Muncazio, quo minus in poſterum ſubſidiarias e regno Poloniæ copias habere poſſet: niſi eas per Moldauiam, variis ambagibus, & itinere difficili, venire vellet. At non contentus occupatione Muncazij Suendius, mox etiam corona militari munitionem Huſtianam cingere perrexit. Quod quidem non Erdelianus tantum grauiter ac moleſte tulit, verumetiam Budenſis baſſa: qui datis ad imperatorem Maximillianum frequentibus litteris, hortari nō ceſſabat, vt a cepta obſidione Suendium diſcedere iuberet, ne inchoatum pacis componendæ negotium impediretur. Simul etiam ſuis in cōſilium adhibitis, deliberabat; quanam via poſſet obſeſſis opem ferre. Quumq; iampridem de hiſce rebus omnibus ad Sultanum Selimem retrulıſſet, indignatus ille, Pertauum baſſam exercitum ſuum, cum Romaniæ beglerbegi copiis coniunctum, in Vngariam ducere iuſſit. Vtrumque tamen ab inſtituta Selimes expeditione mox reuocauit, quum intellexiſſet, Verantium Agrienſem præſulem, & Chriſtophorum Tiſembachum baronem, Vienna Conſtantinopolim ablegatos, ad ſe contendere. Quamobrem & Budenſis baſſa, miſſis ad imperatorem Maximillianum muneribus ampliſſimis, petiit; ne turbari pacis tractationem pateretur. Sua quidem ex parte futurum aiebat, vt palis transfigerentur omnes, qui per Cæſaris fines excurrendo damnum dediſſent. Hæc ille multoties pollicebatur, ſed e diuerſo duces Erdeliani, quum Suendium viderent abiiſſe Caſſouiam, ne ſpem pacis interturbaret: collectis non magnis copiis, impreſſione nec opinata Riſuarum adorti ceperunt, occupatis etiam thermis, quas Riuulos Do-

minorum adpellant. Has enim Suendius ante biennium eis ademerat. Id vbi factum Ruberus accepit, legatus Suendij, magnæ vir bellicis in rebus induſtriæ, mox cum iuſtis equitum peditumque copiis adcurrit, & hoſtibus inexſpectato ſuo territis aduentu; Riſuarum, adhibita vi maxima, recuperat: præſidiarios interficit: moxque Riuulos etiam nullo negotio recipit. Quippe caſu quodam accenſo puluere tormentario, caſtrum ardere cepit; ideoque maiori parte propugnatorum exſtincta, in Ruberi poteſtatem venit.

C.1568. Anno denique Mahumetano DCCCCLXXV, pax octauo quoque anno renouanda inter Maximillianum Auguſtũ, Sultanumque Selimem coiit, qua Erdelianus etiam comprӕhendebatur. Eius quum aliæ leges & condiciones erant, tum vti quiſque ſibi retineret, quidquid eo bello cepiſſet. Id vero plurimum Maximilliani rebus profuit. Nam fines ſuos opera Suendij ſic ampliarat, vt ad XL milliaria Germanica cis & vltra Tibiſcum late dominaretur: qua quidem in regione multæ ſunt arces, multæ munitiones inſignes, partim ab hoſte captæ, partim factæ diligentia Suendij, partim inchoatæ. Idem & ærarij noui (Cameram vulgo vocant) in iis locis auctor exſtitit; de quo non leue ſubſidium publicis rebus acceſſit: caſtris, aliiſque munitis locis, cum imperio Germanos, iuſtis & grauibus de cauſis, præfecit: totam deni-
C.1568. que rem limitaneam matura prouidentia, tam in Vngariæ, quam
&1569. vicinæ Stiriæ finibus cõſtituit: anno DCCCCLXXV, & DCCCCLXXVI.

C.1569. Hoc anno DCCCCLXXVI ſplendidiſſimum & inſtructiſſimum Venetiis nauale, ſub medium menſem Septembrem, accẽſo tormentario puluere, maximo cum reipublicæ detrimento conflagrauit. Ibidẽ tam in vrbe, quam terra continente, diuturna & inuſitata quædam erat annonæ caritas. Quamobrem Sultanus Selimes, licet initio regni pacem, a Soleimane patre cum Venetis initam, confirmaſſet; tamen vel ambitione propria, vel ſuorum impulſu, vel hoc Venetorum aduerſo caſu permotus, bellum eis inferre ſtatuit, quæſito prætextu, quaſi Cyprum nullo iure poſſiderent, quæ ob ſucceſſionem gentis Oſmanidarum in iura Sultanorum

norum Ægypti, ad ſe directo pertineret. Licet enim Selimes auus & Soleimanes pater, annui tributi, quod a Venetis eius regni nomine pendebatur, ſolutione contenti, poſſeſſionem inſulæ Venetis hactenus reliquiſſent: nullum tamen hoc ſibi gignere præiudicium poſſe dicebat, quo minus iam tributo repudiato, regnum ſui iuris occuparet, ac ſibi retineret.

Itaque menſe Februario ſequentis anni, Cubatem Zauſium Conſtantinopoli Venetias ablegauit, qui a Senatu Cyprum repeteret: ac recuſaturis, bellum denuntiaret. Adpulit is Venetias ſub initium menſis Aprilis, anno DCCCCLXXVII, & mandato Selimis C.1570.
expoſito, repulſam tulit.

Quapropter menſe Maio miſſi cum claſſe militeque fuerunt, qui bellum Cyprium gererent, Muſtaphas baſſa, copiarum terreſtrium, & Pialis Alisque baſſæ, claſſiariorum præfecti. Pialis prouectus cum ſuis ad Tenum, inſulam Venetorum in Ægæo, ferro ac flammis eam, non ſine graui tamen ſuorum iactura, direptam vaſtauit.

Menſe Iunio Sebaſtianus Venerius, inſulæ Corcyræ maxima cum poteſtate præſes, Soppotoum caſtrum Albaniæ, non procul a Corcyra ſitum, expugnauit: eiq; præſidio impoſito, ac rebus neceſſariis munito, Manuelem Murmurium, oriundum e Napolio Romaniæ, (Naupliam Argiæ veteres adpellauere) præfecit.

Sub eiuſdem menſis exitum Marcus Quirinus, claſſis in Hadriatico præfectus, arcē ſinus Mainenſis, (Mainam ſunt qui Leuctra veteribus adpellatam putant, ipſum vero ſinū Mainenſem, Meſſeniacum:) ad portum, quem vulgo Qualliarum ſiue coturnicum vocant, poſitam feliciter expugnauit: actisque ſub ea cuniculis, & ſuppoſito incenſoq; puluere tormentario, funditus euerſam diruit: ne barbaris amplius receptum præberet.

Nicoſia, Cypri metropolis, ſub exitum Iulij mēſis a Muſtapha baſſa obſideri cepta, & acerrime tam oppugnata, quam defenſa, tamdem die x Septembris in hoſtium poteſtatem venit, miſereq; direpta fuit: cæſis præſidiariis, exſtincta nobilitate, perexiguis reliquiis ſeruituti mancipatis. Erat olim Cypri regia, quę centum &

amplius ante hoc tẽpus annis redacta fuerat ſub imperiũ Sultani Cairenſis, eiq; hoc modo facta tributaria. An. Chriſtiano 1423 bellũ erat Iano Petri filio, regi Cyprio, qui penultimus fuit inter legitimos reges ex Luſignana familia, cũ Ægyptio ſiue Cairenſi Sultano Melechella: quo bello capt⁹ ab hoſte Cyprius, perſolutis CXVCIↃ Seraphinorũ, in regnũ cũ pacto tributi annui reſtituitur. Is moriens filiũ Ioan. reliquit impuberẽ, cui primo matrimonio, poſtquã adoleuiſſet, filia Marchionis Itali Mõtisferratenſ. nupſit: qua mortua, Helenã Palæologinã duxit. Ex ea nata fuit vnica filia Karulota, quæ Io. Luſitano primũ nupſit, cui prębitum venenum mortẽ adtulit. Erat Karulotæ Iac. frater, illegitimo toro natus, cui ſacris initiato pater archiepiſcopatũ Nicoſianũ adſignarat. Is imperãdi libidine ductus, eccleſiaſtica dignitate ſpreta, regnũ inuadit: a quo tẽpore dictus a Græcis Cypriis fuit Re Zages, (ſic enim in quodam manuſcripto libello meo Græco legitur) adpellatione partim Italica, partim Gallica. Nam Gallis *Roi Iaques*, rex Iacobus eſt. Karulota ſecũdas nuptias cum Ludo. Sabaudi Ducis filio cõtrahit. Is claſſem inſtruẽs, in Cyprũ cum Karulota coniuge proficiſcitur. Redeunte legitima regis defuncti filia, iuſtaq; regni herede, Iacobus nothus regno pellitur. Eiectus ad Sultanũ Ægypti Syriæq; confugit, Aleſſeraphũ, & opem eius ad recuperandũ regnũ implorat. Adſenſus poſtulatis Iacobi Sultanus, eum pulſo viciſſim cũ Karulota Sabaudo, in regnũ reducit: & nomine reſtitutionis huius ac beneficij, tributũ non inuito imperat. Id tributũ ex mercibus quotãnis Sultano ſoluendis cõſtabat, certo merciũ genere, ſpecierumq; numero expreſſo. Necdũ id temporis vxorem Iacobus duxerat. Itaq; Venetias profectus, Æcaterinã Cornarã, prius a Senatu S. Marci filiam adoptatã, conſtituta de publico dote, matrimonio ſibi copulat: vt hoc adfinitatis Venetæ vinculo, potẽtiſſimæ mari reipublicæ præſidio ſeq; regnumq; ſuum ſtabiliret. Nec multo poſt, relicta cõiuge prægnante, moritur. Cõtigit hoc anno Chriſt. 1470, qui Mahum. erat 874. Exſtincto rege, poſtumũ regina marẽ parit, qui tamen non diu ſuperſtes fuit. Tum vero Veneti viduæ perſuadent, vt regno cederet, cui defendendo par ipſa nõ eſſet, annuoq; reditu 4 aut 5 milliũ Zecchinorũ cõtenta, patriã

immortali beneficio ſibi deuinciret. Hoc modo redacta in poteſtatē inſula, nihilominus Veneti Sultano Ægyptio, tributi eius nomine, quod Iac. rex illi pol'icitus fuerat, merces in pactis cōuentis expreſſas quotānis mittebāt: donec an. Ch. 1517, qui Mahumetanus erat 923, Sultano Tōmambai & Mamelucis a Sultano Selime deletis, & Ægypto Syriaq; ſubiugatis cōuerſum a Selime victore, Mamelucorumq; ſucceſſore, tributum hoc fuit in certū pretium, videlicet VIIICIↃ Zecchinorū: quos Cypri nomine Sultanis Turcicis ex eo tēpore Veneti perſoluerunt, donec a Selime II, Cyprū ſibi ceu domino directo, repetēte; bellū, de quo nunc agimus, indictū Venetis fuit. Capta Nicoſia, Famaguſtā Muſtaphas baſſa tādem obſidere cepit an. Mahu. 978. ſub medium menſem Aug. C.1571.

Anno DCCCCLXXIX, dum obſideretur, & grauiſſime a Turcis oppugnaretur Famaguſta, claſſis Turcica damnum illatura Ve- C.1572.
netorum inſulis in Ægæo, Ali baſſa duce Cretam (Candiam nūc vocant) petiit: vbi expoſito in terram milite, ſæuitum in obuios immaniter. Munitis ciuitatibus & opidis ita proſpectum mature fuerat a gubernatoribus inſulæ, nullum vt ab hoſte detrimentum acciperent. Solum Rhetymum adortus Vluzalis, Aphricanæ Barbariæ proſultanus, cuius ante facta mentio, quod ab incolis deſertum fuiſſet, nemine reſiſtente, menſe Iunio vaſtauit. Alis baſſa tamdem recenſitis copiis ſuis, quod apud ipſos per fabas vel aſpros fieri conſueuit, quum IIICIↃ IↃCC amiſiſſe ſe videret: relicta Creta, Cerigum Veneti iuris e regione promontorij Maleæ ſitam inſulam, (Citheram dixere veteres) ad S. Nicolai portum inuaſit, & maiori ex parte diripuit. Inde Zacynthi & Cephallenię ſuburbiis ac vicis excidio datis, (arces enim præſidiis & opere ſic munierāt Veneti, vt eas hoſtis adgredi non auderet) Soppotoum pergit Alis baſſa: numeroq; militum ſuperior, cæſis captiſue pręſidiariis, arcem recipit: cuius etiā præfectus Manuel Murmurius, vir bello ſtrenuus, in hoſtis poteſtatem venit.

Hinc obſeſſum terra marique Dulcinium, ſitum in Albaniæ Dalmatiæque finibus opidum, menſe Iulio Turcis ſe dedidit: ciuibus libertatem ſuam, militibus vitę pactis incolumitatem. Sed dum contendunt inter ſe baſſæ, quorum alter opidū terreſtribus

copiis, alter mari obſederat, vtrius eſſe deberet: pleriq; omnes in ſeruitutem abducti fuerunt, exceptis Sarra Martinengo, Dalmatiæ ſupremo cum imperio gubernatore, ac Marco Venerio, Dulcinij præfecto.

Tunc etiam Turci potiti fuerunt Antibari, per ſummam ignauiam deditionem faciente Alexandro Donato præfecto: itemque Butua, quæ defendi non potuit, quod eſſet verſus mare parum munita.

Vluzalis & Caragoſa Raiſus, quum ad inſulam Lieſenam adpuliſſent, (Farum Dalmatæ vocant, vbi Farenſis eſt epiſcopatus) ſuburbia depopulati ſunt: arcem, quam egregie munitam vidimus, tentare non auſi. Lieſena relicta, Curzolam petierunt, quam Corcyram Nigram vocant, haud procul inde diſſitam: cui quidem inſulæ nihil aliud dedere damni, quam quod Vlatim pagum flammis iniectis exuſſerũt. Nam quum opidum inſulæ, quod ipſum quoque Curzolæ nomen habet, a viris deſertum, adgrederentur: a feminis, animoſe patriam defendentibus, memorabili cum marium Curzolanorum, & ipſorum hoſtium infamia, femineique ſexus immortali laude, reiecti fuerunt.

Famaguſtani per integrum annum obſeſſi, quum fortiter hactenus omnem vim hoſtilem ſuſtinuiſſent: tamdem in extrema rerum omnium pænuria deditionem fecerunt, his legibus: vt Venetis vitæ concederetur incolumitas, & vti cum armis ſuis ac facultatibus in Cretam deducerentur: Græci domos ſuas incolerent, poſſeſſionibus ſuis fruerẽtur, ritu Chriſtiano viuerent. Quibus condicionibus a Muſtapha baſſa, initio menſis Auguſti, anno
C. 1572. DCCCCLXXIX, laudatis & adprobatis, ipſiusque manu ſubſignatis: die quinto dicti menſis Auguſti prodiit ex vrbe Marcus Antonius Bragadinus, ſub quo defenſa fuerat hactenus, & cum illuſtri nobilium virorum comitatu in Muſtaphæ caſtra venit, eiq; claues ciuitatis, quod in deditionibus fieri ſolet, obtulit. Exceptus initio comiter a Muſtapha baſſa, mox ab illa crudeli bellua, per ſummum ſcelus violata fide, quum aliis per ludibrium adficitur exquiſitis iniuriis, tum ad extremum viuus excoriatur. Laurentium

tium Teupolum, Paphi præfectum, qui & ipſe cum aliis Famaguſtam ſingulari virtute propugnarat, ſuſpendio Muſtaphas necari, ceteros dediticios immaniter cõtrucidari iuſſit. Turcorum, qui obſidionis principio in vniuerſum ad ducenta millia cenſebantur, in quibus erant Azaporum LXXXCIↃ, Genizarorum XIIIICIↃ, volonum (Acanzios ipſi vocant) LXCIↃ, periiſſe conſtat obſidione durante, ſupra LXXXCIↃ.

Erat initio belli Cyprij, defendendæ contra Turcorum vim, reipublicæ Chriſtianæ cauſa, percuſſum fœdus inter Pium V Põtificem maximum, Philippum regem Hiſpaniarum, & Senatum Venetum. Eius fœderis copiarum omnium deſignatus fuit imperator, Ioannes Auſtrius, Karuli Auguſti F. Hiſpani frater. Pontifex ſuis triremibus Marcum Antonium Columnam, Ducem Talliacoccianum, nobilitatis Romanæ principem, præfecit: Veneti ampliſſimæ, quam inſtruxerant, claſſis imperium Sebaſtiano Venerio, quem poſtea Ducem quoque ſuum crearunt, commiſere. Præter hos & alij hac erant in expeditione principes & illuſtres viri, magnus regni Caſtiliæ Commẽdator, Aſcanius Cornianus, Ioannes Andreas Doria princeps Melphitanus, Auguſtinus Barbarigus, Marcus Quirinus, Antonius Canalis, Veneti: Alexander item Farneſius, Octauij Ducis filius, princeps Parmenſis; Franciſcus Maria, Guidonis Vbaldi filius, Rouereus, Vrbini princeps; Paulus Iordanus Vrſinus, Dux Braccianenſis; Aluarus Marchio S. Crucis, & alij plures. Hæc claſſis quum menſe Septembri Meſſana Siciliæ ſoluiſſet, hoſtileſque nauales copias ad Inebechtim ſubſiſtere (ſic Turci nominant ciuitatem, quam noſtri Lepantum adpellant, veteres dixere Naupactum) nunciatum eſſet: tamdem ad portum inſulæ Cephalleniæ, quem vallis Alexandrinæ vocant, adpulit. Stabat haud procul a noſtris in Inebechtino ſinu, qui Corinthius olim nũcupabatur, claſſis hoſtium: cui cum imperio pręerant, Pertauus baſſa copiarum terreſtrium, & Alis baſſa ſociorum naualium dux ſupremus. Inter hos, cognito Chriſtianæ claſſis aduentu, ſententiarũ diuerſitas exſtitit. Pertauus abſtinendum iudicabat a prœlio, quod cõiuncta iam Chri-

ſtianorum claſſis, vnius imperio ducis regeretur: exſpectandum eſſe perexiguum ad tempus, quo futurū ſit, vt, illo pręſertim anni tempore, ſoluatur. Alis e contrario ſentiebat, omnino dimicandum. A Pertauo ſtabant rei naualis peritiſſimi veteranique duces, Sirocus Alexandriæ ſangiacus, Carabuces ſangiacus Souriſaris in Caramania ſiue Cilicia maritima Mechemetes begus, Salæ Raiſi filius, ſangiacus Eubœæ ſiue Negroponti: cum Ali vero ſentiebant, Chaſanes begus, Chairadinis Barbaroſſæ filius, Vluzalis proſultanus Ceſairenſis, & Caias begus Smyrnenſis ſangiacus: quorum ſententia tamdem vicit, Vluzali iubente in medium proferri & recitari mandatum Sultani Selimis, quo victoriam vti proſequerentur, eis iniungebatur. Omnium ergo ſententiis decretum prœlium, quod non minori animorum alacritate noſtris etiam expetentibus, commiſſum fuit ad tres exiguas inſulas, vel marinos potius ſcopulos, quos Cuzolaros hodie tā Græci, quam noſtri vocant. Victoria potiti ſunt multis a ſæculis inaudita Chriſtiani. Periit occiſus Alis baſſa. Pertauus animaduerſo præſenti ſuorum interitu, non magno nauigio fugiens ad terram euaſit: Vluzalis mari profugit cum XXX plus minusue triremibus. Cæſa fuerunt hoſtium ad XXVCIↃ, capta IIIICIↃ. Claſſis hoſtilis vniuerſa, cum ſpoliis immenſis, Chriſtianorum in poteſtatem venit; iis dumtaxat exceptis triremibus ac nauigiis, cum quibus Vluzalim euaſiſſe diximus. Liberata Chriſtiana mancipia ſupra XIIIICIↃ. Pugnatum die VII menſis Octobris, anno Mahumetano DCCCCLXXIX.

C. 1572.

Hac Turcis illata clade, Veneti Margaritinum, in Chimeriotarum regione, quæ Albaniæ pars eſt, (ſic a Cerauniis dictam montibus aliqui putant) haud procul a Corcyra ſitum, deditione ceperunt XII die Nouembris, vitam facultatesque ſaluas paciſcentibus barbaris: & ipſum caſtrum mox igne concrematum diruerunt. Soppotoum quoque deſertum a Turcis, Albani occuparunt, & Venetis reſtituerunt: a quibus redditum deinceps Sultano Selimi fuit.

Anno

Anno ſequenti proximo, DCCCCLXXX, XV mēſis Ianuarij, ten- C. 1573. tata fuit a Venetis obſidio Caſtelli noui, captis ſuburbiis: ſed ſuccurrentibus barbaris, ab obſidione diſceſſum. Cupiebant Veneti hoc opido cum arce potiri, vt omni periculo Catarum, ciuitatem ſui iuris longe munitiſſimam, liberarent. Situm eſt enim Catarum in ſinu quodam maris, qui Rizonicus olim vocatus fuit, nunc ab ipſa ciuitate Catarinus dicitur: cuius oſtium Turci hactenus Caſtelli noui propugnaculo claudere, ne Cataro ſuccurri poſſit, fruſtra conantur.

Variæ contigerunt ætate noſtra mutationes in regno Tuniſino, quo ſuperioribus annis rex Aſſan, Machmetis filius, (Muleaſſem noſtri non recte vocarunt, quum Mule regem vel dominum ipſorum lingua ſignificare tradatur, Aſſan vero proprium fuerit ei nomen) excluſo necatoque maximo natu fratre Mamuna, qui noſtris eſt Maimon, potitus fuit. Idem ceteros quoque fratres ſuos, quos moriens ei pater XXI reliquerat, aut interfecit, aut ferro candenti oculis adhibito cæcauit: excepto Roſcette, qui ſecundo loco genitus fuerat. Is in conatu pellendi fratris Aſſanis, re parum feliciter geſta, Ceſairim (Algerium noſtri vocant) profugit ad Chairadinem Barbaroſſam: qui Roſcette Conſtantinopolim miſſo, ſub eius tamen reducendi prætextu deceptis Tuniſinis, Aſſanem expulit, vrbem cum arce totoque regno cepit, ac Sultano Soleimani, ſe proſultanum adpellans, ſubdidit: quod quidem accidit anno Mahumetano DCCCCXL. Aſſanem Karu- C. 1534. lus Auguſtus in regnum, expulſo Chairadine, reduxit anno DCCCCXLIII. quod ille deinceps a nemine vexatus obtinuit vſ- C. 1537. que ad annum DCCCCL, quo aduentantis cum claſſe Chairadinis C. 1544. fama territus, in Siciliam Neapolimque traiecit. Amida filius, Tuniſim cum arce per abſentiam patris Aſſanis occupat, reuerſumque patrem capit, & oculorum pupillis candenti ſcalpello læſis, viſu ſpoliat. Eadem immanitate tractati ab Amida fratres, Nahaſer & Abdallas, quos cum patre ceperat. Amidam regno patruus Abdamelechus eiecit. Is enim Guletam profectus, & Franciſci Touaris Hiſpani, Guletæ præfecti ope Tuniſim ingreſ-

ſus, mox in arcem velata facie pergit, eamque deceptis cuſtodibus, qui Amidam eſſe credebāt, occupat. Abdamelecho poſt trigeſimum & ſextum regni diem rebus humanis exemto, ſuccedit filius Machmetes, annos dumtaxat XII natus: quo necdum gerendæ reipublicæ per ætatem idoneo, quum intolerabilis curatorum eius adminiſtratio pleriſque videretur, rediens Amida, regnum patrueli eripuit. Amidam rurſus excuſſere Turci, duce C.1573. Vluzali, anno DCCCCLXXX. fuitque Sultani Selimis auctoritate ſuffectus in ipſius locum rex alius. Amida Guletam profugiens, quæ Hiſpanorum præſidio tenebatur, priuatam cum duobus filiis vitam egit. Quumq; magno recuperandi regni deſiderio flagraret, ſuos ad Ioannem Auſtrium, nauali de Turcis victoria toto iam orbe celebrem, mittit: qui opem eius auxiliumque poſcerent, vt regno reſtitueretur. Simul habiturum ſe promittit ingentes ab amicis ſociiſque copias, & eam annonæ abundantiam, quę ipſius exercitui vel maximo ſuffectura ſit. Adnuit eius poſtulatis Auſtrius, & inſigni cum claſſe, quam aliis etiam cum triremibus Dux Sueſſanus, & Melphitanus princeps, Ioan. Andreas Doria comitabantur, in Africam tranſijcit, Tuniſim occupat, regem a Turcis datum in poteſtatem redigit, vrbem captam militi ſuo diripiendam concedit. Quum autem promiſſis Amida non ſatisfaceret, fluxæque ceteroquin etiam fidei ſigna quædam præberet, ſollicitatis ſecreto Turcicis auxiliis: cum duobus filiis in Siciliam, iuſſu Auſtrij, trāſuectus fuit. Ibi quum futurum accepiſſet, vt frater eius Machmetes, cui maxime infeſtus erat, regno præficeretur: in eum furorem adactus eſt, vt de triremi ſe pręcipitaturus, & aquis ſuffocaturus eſſet; vix Amida filio, quo minus id faceret, impediente. Machmetes Amidæ frater, ab Auſtrio regnum impetrauit, præſtito prius in Auſtrij præſentia ſacramento, quo ſe perpetuo fidelem Hiſpano regi clientem futurum promiſit. Is proximo deinde bello, quod expoſituri ſtatim ſumus, in Turcorum poteſtatem venit, & Conſtantinopolim trans mare vectus fuit: vbi ſuperſtes adhuc ante triennium, quum iſtic eſſemus, in arce, quæ de ſeptem turribus a Græcis Hepta Gulades, a Turcis Iadi-

cula

cula dicitur, ſub cuſtodia detinebatur. Hinc Auſtrius ſuorum cōcilium cogit, in quo variis dictis examinatisque ſententiis, tandem concluſum: debere nouam munitionem inter Guletam & Tuniſim, ad interiectum vtrique lacum exſtrui, quæ x milliaribus Italicis a Guleta, paulloque minus a Tuniſi diſtaret. Eius rei perficiundæ cauſa relictus iſtic Gabriel Serbellonius Mediolanenſis Italus, cum IIICIↃ Italorum peditum; & Salazarus Hiſpanus, cum totidem Hiſpanis: quorum vterque muniendarum vrbium & arcium peritiſſimus erat. Conſilij totius hic erat finis & ſcopus, vt hoc modo Guleta firmior efficeretur, & tanto facilius in fide barbari continerentur, ob viciniam vtriuſq; præſidij, commoditatemque lacus, ad quem quia ſita eſſet vtraque munitio, nullo negotio alteris alteri ſubuenire poſſent. Geſta fuerunt hæc anno DCCCCLXXX. C.1573.

Ægerrime ferebat Sultanus Selimes hos Chriſtianorum in Aphrica progreſſus. Itaque Sinanem baſſam, virum aſtutum, reique militaris peritiſſimum, claſſi ſupremo cum imperio præficit, qua CLX triremes, & XXXIII diuerſi generis nauigia continebantur. Is in Aphricam menſe Iulio, anno Mahumetano DCCCCLXXXI, adpulit. C.1574.

Quamquam vero nouæ munitioni abſoluēdæ præfectus Serbellonius magna rebus in omnibus diligentia fuiſſet vſus, tamen ea necdum erat perfecta, quod ſerius architecti, cum fabris cæmentariis, & omni materia miſſi, tandem in Aphricam ſub finem menſis Martij perueniſſent: quorum aduentus Octobri menſe præcedentis anni promiſſus fuerat, cum XL triremibus, quarum nauales ſocij muros Tuniſinæ vrbis ad ſtructuram nouæ munitionis demoliri debuerant: quod factum non fuit, quantumuis Auſtrius in vicina Sicilia degeret. Erat etiam præſidiariorum militum deminutus numerus, exauctoratis temere nonnullis, quos omnem in euentum retentos oportuit. Hoc modo per ignauiam ſocordiamque factum, vt in hoſtium poteſtatem munitiones hæ nullo prope negotio venirent.

Turci primum Guletam obſidere ceperunt, cui Petrus Carrera Hiſpanus præerat. Ei Serbellonium de ſubſidiis mittendis vrgenti, quamquam loco munitiori eſſet, Serbelloniano necdum ad finem perducto; tamen DCL pedites partim Itali, partim Hiſpani fuere miſſi. Hinc a Turcis etiam Serbellonius obſeſſus fuit, quorum exercitum nouis adductis copiis Ramadam Ceſairis beglerbegus adauxerat. Carrera denuo ſubſidium petit. Ea res anxium Serbellonij animum non parum torquere. Si nullos miſiſſet, futurum verebatur, vt in ipſum amiſſæ Guletæ culpa conferretur: ſin autem, vt ſuo ſemet præſidio nudaret. Nihilominus conceſſa Carreræ manus ſubſidiaria. Duobus interea nauigiis adpulerunt ex Hiſpania DC milites Hiſpani, qui noctu per ipſas Turcorum excubias penetrantes, quum vexillis & veſtibus Turcicis vterentur, & quoſdam Turcice loquentes ſecum haberent, Guletam ingreſſi ſunt. Tamdem & tertio Carrera militem ſibi ſummitti a Serbellonio poſtulat, & quingentos beneficio noctis vſos impetrat, cum egregiis præfectis, ac inter alios, Salazaro magnæ virtutis & exiſtimationis viro. Nihilominus arx Guletana Turcorum in poteſtatem venit. Neque defuere, qui Carreram proditionis inſimularent. Prius quidem certe, quam Turci adpuliſſent, vel per inſcitiam, vel ſuperbiam, quingentos milites veteranos Italos admittere noluit: quod minime cõceſſurum ſe diceret, vt in eius gloriæ partem venirent Itali, quam Hiſpani Guleta defendenda conſequuturi eſſent. Equidem apud ipſos Turcos ex fide dignis hominibus accepi, Carreram fuiſſe virũ prorſus ignauum & formidoloſum, qui pulueris tormentarij nidorẽ ferre non poſſet, nec tolerare fulmina diſploſarum machinarum: quæ ſane quoties in hoſtem exonerabantur, ipſe ſubterraneis ſe teſtudinibus, cõcameratisq; locis abdebat, bombaceque ſuas obthurabat aures. Ferũtur ei Turci proditionis obtuliſſe præmium, regni Cyprij præfecturam: neq; tamen dediticio pepercere, ſed tamquam vili mancipio ſunt vſi. Capta Guleta, præter aliam prædam, potitus eſt Sinan baſſa quingentis machinis bellicis, cum ingenti tormentarij pulueris, aliarumque bello neceſſariarum rerum, & an-

nonæ

nonæ copia. Noua quoq; deinde munitio a Turcis occupata fuit,
nõ tamen multo ſine ſanguine: capto etiã Serbellonio, qui crude-
liter a Sinane baſſa tractat' fuit. Hoc modo prorſus eiecti ſunt Hi-
ſpani ex Aphrica, intra trigeſimum & ſextum diem: amiſſaq; per
ſummam ignauiam ea, quæ Karulus Auguſtus in poteſtatem o-
ptimo conſilio redegerat, vt ſecuritati Siciliæ, regni Neapolitani,
totiusque tum Italiæ, tum Hiſpaniæ conſuleret. Fuerunt autem
hæc anno DCCCCLXXXI geſta, cuius initio Veneti certas ob cau- C. 1574.
ſas, non conſultis, & inuitis adeo, Pontifice atq; Hiſpano, contra
leges fœderis, pacem cum Sultano Selime II fecerant.

Tunc etiam Corcyrę muniendæ Venetis occaſionem præbuit
exſcenſus crudelis in eam inſulam Sinanis baſſæ, redeuntis ex
Aphricano bello. Nam licet ab inſulanis ei, placãdi hominis cau-
ſa, cuius præſertim tunc victoris inſolentiã norant, munera quæ-
dam offerrẽtur: tamen illis reiectis, immaniter in eos graſſatus eſt.
Miſſi hoc nomine fuerunt in Corcyram quum alij rerum milita-
rium periti, tum etiam Sfortia Palauicinus, Marchio Curtis ma-
ioris. Horum conſiliis ita tum munitæ cum opido fuerunt arces
illæ præaltis in rupibus ſitæ, vereq; caput inter nubila (quod Ma-
ro dixit) condentes, quas ipſum mare circumfluit: nihil vt equi-
dem viderim aduerſus omnem vim hoſtilem firmius, nihil inex-
pugnabilius.

Annus DCCCCLXXXII memorabilis eſt plures ob cauſas. Nam C. 1575.
exſtincto Sultano Selime II, filius Murates III eius nominis, au-
ſpicatus eſt imperium, cum ipſo huius anni Chriſtiani principio.
Agebat id temporis annum ætatis XXVII. Ante omnia recepto
more barbaro ſtrangulari quinque fratres ſuos, natu ſe minores,
in præſentia ſua iuſſit: quorũ minimi ceruicibus & iugulo quum
pro more neruus adhiberetur, incertum an tenerioris in hunc a-
moris cauſa motum, an cõſcientia patratæ crudelitatis in omnes,
illacrumaſſe quidem ipſum conſtat.

Itidem mortuo Scacho Techmaſe Parthico, ſucceſſit filius nõ
primogenitus, Muchemetes Hodabendes; nec Iſmail, eius no-
minis in hac Sophina familia ſecundus, ſecundo loco genitus; ſed

proximus ab his Haïdar Miriſes, qui annis aliquot antea patris in regno ſuprema cum poteſtate vices geſſerat. Is tamen vix xv diebus regno frui potuit, occiſus a Sultanis quibuſdam, ſiue proceribus regni, qui eum oderant. Hi deinde ſecundogenitum Scachi Techmaſis filium Iſmailem, eius nominis ſecundum, e carcere productum regno præficiunt. Fuerat enim a patre coniectus in carcerem, propter quorumdam procerum delationes, & in eo pluribus annis hæſerat. Iam regno potitus, vt animos ſuorum exploraret, ac præſertim vt cognoſceret, quinam eſſent illi Sultani, quorum impulſu & conſilio cuſtodiæ mancipatus a patre fuiſſet: ſecretum in locum ſemet abdit, & quorumdam opera, quibus maxime fidebat, mortem ſuam publicari curat. Eius rei fama diuerſos in hominum animis motus, prout adfectus in Iſmailem quiſque fuiſſet, excitauit: in aduerſariis & hoſtibus lætitiam, in amicis luctum. Hoc modo prodentibus ſemet inimicis ac delatoribus, illatum ab Iſmaile mortis ſupplicium fuit. Idem non Sultanos dumtaxat ſibi ſuſpectos, verumetiam fratres ſuos omnes, quotquot nanciſci potuit, e medio ſuſtulit. Et quia deficiente tūc a Turcis ſangiaco quodam Curdo, de quo mox dicturi ſumus, aliqui proceres Iſmaili auctores erant, vt illum Turcis dederet, ne pax inter vtramque gentem dudum inita ſeruataque violaretur: non modo conſiliis eorum non obſequutus eſt, verum etiam dedendi ſupplicis auctores, bellique Turcici diſſuaſores, pœna capitis, vt proditores, adfecit. Qua hominis ſeueritate nimia plerique grauiter offenſi, ſexto regni menſe venenum ei, ſororis opera, propinarunt: quo hauſto, vitam cum morte commutauit.

C. 1576. Anno DCCCCLXXXIII, Stephanus Batorius, Somlianus, nobilis Vngarus, ceteroquin heroici vir animi, qui paucis ante annis exſtincto Ioanni Sigiſmundo Erdeliano bego, (mortuus enim is fuit an. Chriſtiano CIↃ IↃ LXXI, qui Mahumetanꝰ erat DCCCCLXXVIII) cum onere tributi annui, Sultano Muſulmanorum ſoluendi, ſucceſſerat; commendatione Sultani Muratis, patroni ſui, Poloniæ rex factus eſt: quum Henricus Valeſius Gallus, quem ipſum quoque Poloniæ regno potitum opera ſua Murates iactitare ſolebat,

a morte Karuli fratris e Polonia profugus, de ſententia procerum, regno fuiſſet abdicatus.

Eodem anno Scachi Techmaſis filius primogenitus, Muchemetes cognomine Hodabēdes, quod Perſarū lingua Dei ſeruum ſignificat, mortuis fratribus, Haidari Miriſæ, atque Iſmaili ſecundo, ſuccedens; licet a natura quietis cupidus eſſet, inchoatum tamen ab Iſmaile fratre contra Turcos bellū proſequi ſtatuit: quod ei filius eſſet Emir Chan Miriſes, magni iuuenis animi, gerendarumque rerum inprimis auidus. Hunc copiis ſuis ſupremo cum imperio præfecit. Cauſæ belli variæ fuerunt, quas paulo altius heic repetemus, nuſquam ab aliis hactenus ita proditas. Operam enim dedimus, vt in ipſa Turcia certi aliquid de rebus hoc bello geſtis cognoſceremus a fide dignis hominibus, ſpretis vulgo iactatis, perque litteras ſparſis hinc inde rumuſculis, & rerum nouarum nuntiis.

Iſmaile Scacho ſuperſtite, quidam ſangiacus natione Curdus, cui nomen Abdallas begus, quum quaſdam ob cauſas in ſuſpicionem veniſſet, imperante Sultano Selime II, patre Muratis III, euocatus fuerat a Sultano Selime, ſub alio prætextu, qui barbarorum mos eſt, ad Portam vti ſe conferret. Paruit Sultani mandato Curdus, nullius ſibi culpæ conſcius, & Hadrianopolim ad Sultanum Selimem venit. Mādat Selimes, vt captus in carcerem conijceretur. Solet hoc fieri, quum magnæ auctoritatis vel familię viri adpræhendendi ſunt, per Zauſiorum baſſam, qui præeſt aulicis nobilioribus, quibus Sultanus Muſulmanorum vtitur, quemadmodum principes noſtri Commiſſariorum variis in rebus expediūdis opera. Dum Zauſiorum baſſa ſangiacū hūc Curdum Hadrianopoli præhendere ſuis cū Zauſiis conatur in Sultani Muratis II meſſita, Curdus ſecum ſuis defendēs, ipſum ibidē interficit, ceteris partim occiſis, partim vulneratis. Hac de cauſa Selimes, ei, cum omnibus ſuis, ceruices amputari iuſſit. Quum illo iugulato, fratris eius filius ſucceſſionis iure ſangiacatū ipſius poſſideret; quidā alius adgnatus adita Porta Oſmanica, partim oblatis, partim promiſſis ingentibus donis tam ipſi Sultano, quam cōſiliariis

eius,quos Vezires adpellant,adgnati ſui ſangiacatum impetrauit. Citatus alter ad Portam, qui rem omnem intellexiſſet, ſibique metueret, ne abſque culpa ſua ferret eamdem pœnam, qua patruus adfectus fuerat: deuitata profectione ad Portam, quaſi de Sultani Selimis obtinenda gratia deſperans, in Parthiam profugit ad Scachum Iſmailem ſecundum, qui tunc rerum apud Parthos potiebatur. Sciendum vero, ſangiacos illos Curdorum, licet imperio Sultani Oſmanidæ contineantur, non tamen ita præfici, quemadmodum alij ſangiaci ſolent: ſed ſimiles eſſe Vaiuodis, ſiue Palatinis, & præſidibus Erdelij, Valachiæ, Moldauiæ; quos oportet eſſe filios procerum, in ipſa regione patria natos, & a ſuis optimatibus ac populis electos. Curdi vero haud dubie ducunt originem a Chaldæis & Meſopotamiæ populis. Nam in hodiernum vſque diem multi Curdorum principes reperiuntur in regione Bagadatis, quæ Babylonia veteribus eſt, & Carahemidæ, quæ Amida, & in Diarbekir ſiue Meſopotamia: quarum regionum populi Chaldæi ſunt & Aſſyrij Wano & Scheherezuli vicini, ac Perſarum ad fines vſque ſe porrigentes. Præterea conſtat, Arabes hodieque Chaldæam vocare Keldan, quam Perſæ cum Oſmanicis Curdiſtanum, hoc eſt, regnum Curdorum adpellant. Et omnes iſti populi ſectæ ſunt Mahumetanæ. Quum igitur ad Perſas ſangiacus ille Curdus, de quo diximus, ſe cōtuliſſet: nō modo perhumaniter eum excepit Iſmail Scachus, verumetiā omnē ſuam opem illi ad recuperandam auitam patritamq; ditionē obtulit. Huſreues aūt baſſa, qui Wani finitimæq; regionis tum beglerbegus erat, ceteriq; ſangiaci limitanei, qui ad beglerbegatum ipſius pertinebant, quum haſce res intellexiſſent: damnum Perſicis finibus per excurſiones inferre ceperunt, quod dicerēt, Iſmailis Scachi culpa mutuam pacem violatam eſſe, qui Sultani Muſulmanorum fugitiuos & perduelles ſuam in tutelam contra pacis leges recepiſſet, eisq; decreuiſſet opitulari. Hoc belli grauiſſimi, quod hactenus inter Perſas & Turcos geritur, exordium fuit.

Accedebant & aliæ cauſæ, præſertim ex ſuperſtitionum diſcidiis, vanaq; ſomniorum obſeruatione, cui gens Turcica nimium

quantum

quantum obnoxia eſt, collectæ. Nam ante triennium per Anatoliam paſſim aliquot illorum millia, qui ſacris Turcicis, eorumque diſciplinis ac ſtudiis incumbunt, (Schophtalarios ipſi dicunt) ſeſe commouerant, ac Perſarum ſiue Sophinorum religionem Turcicis opinionibus anteferre ſe profeſſi fuerant: adeoque longius ea ſecta cottidie ſerpendo, tantum incrementi ſumſerat; vt etiam Conſtantinopoli reperirentur, qui eam probarent. Somnia vero fuerunt huiuſmodi, quamuis apud Turcos necdum certo conſtet, an Sultani Muratis hæc fuerint, an eius ſacerdotis, quem Sultani ſui Scheichem Turci vocant. Creditum tamen a pluribus, ipſimet Sultano Murati oblatum fuiſſe ſomnium prius, & alterum Muratis Scheichi: quo nomine veniũt certi ſacerdotes, pro viris ſanctis apud ipſos habiti. Quippe per quietem ſtare ſibi viſus eſt in medio mundi, ſub arbore maxima, cuius eſſent rami duo, longiſſimum ad interuallum exporrecti. Nam alter ad extremos ſolis orientis, alter ad occidentis fines extendebatur. Præterea ſibi viſus eſt conſpicari ſerpentem magnitudinis immenſæ, quem ab oriente profectum, & ad ſe prouolutum, fuſte, quem manu teneret, interfecerit. Hoc ſomnio nonnihil commotus, & experrectus fuit. Prius vero, quam ad explicationem alterius ſomnij accedamus indicandum lectoris cauſa venit; Mahumetanos, vltra quatuor Mahumetis ſocios, quorum nomina ſunt, Ebubekir, Omer, Oſman, & Alis, (& fuere Mahumetis hi ſucceſſores, ac propagatores Mahumetanæ ſuperſtitionis) alios quatuor eximios Imamos ſiue Doctores venerari: quorum primum Ebuhanifem, propterea quod ſupremum inter hos locum obtineat, Imamum azemem ſiue Doctorem ſummum adpellare ſolent: alterum vocant Imamũ Malichim, tertiũ Imamum Schaaffim, quartũ Imamum Achmetem Henbelim. Hi quatuor ſiue doctores, ſiue ſacerdotes, Perſis infeſtiſſimi fuerunt: ac viciſſim magno Perſis eſt in pretio Scheiches Haidar, auctor religionis ipſorũ hodiernæ, quẽ extreme Turci deteſtantur. Quũ igitur obdormiiſſet, videre ſibi viſus eſt prope portã paradiſi Ebuhanifem, quem (vti modo diximus) Imamum azemem vocant, hoc eſt ſummũ ſiue ſacerdotem ſiue

pontificem. Is compellato Sultani Muratis Scheiche vel viro illo religioſo: Abi, inquit, ad Chalifen terræ;(hoc eſt, ad vicarium ſiue ſucceſſorem prophetæ Mahumetis. Nam perſuaſi ſunt Oſmanici, principem ſuum eſſe Chalifen huius ſæculi) eique dicito, Imamum azemem hoc ipſo die, quum egredi e paradiſo vellet, Scheichem Haidarem ante paradiſi fores inueniſſe: quem prœlio adortus, non modo vicerit, verumetiam occiderit: adeoque ſectam ipſius nunc finem habituram. Hortaberis ergo Chalifen, vt aduerſus hæreticos arma capiat: quos auxilio diuino ſuperabit, deque facie terræ diſſipabit.

Recitatis duobus hiſce ſomniis, primũ Sultani Muratis Scheiches ſic interpretatus eſt, vt diceret medium mundi ſignificare ſedem ipſius Sultani Muratis imperialem: & arborem cum duobus maximis ramis, denotare amplitudinem imperij Sultanici. Per ſerpentem intelligi hoſtem ipſius orientalem, hoc eſt Scachũ Perſicum: quem bello ſuperaturus ſit, & occiſurus, eiusque regnum adiuncturus Oſmanidarum imperio. Conſimiliter etiam per id, quod Imamus azemes prœlio Scheichem Haidarem adortus vicerit, futurum ſignificari; vt Perſarum hæreſis, vna cum omnibus, qui eam ſectarentur, vſque adeo diſſipetur & aboleatur: nullum vt ipſorum veſtigium futurum ſit reliquum. Præterea Sultanum Oſmanidam futurum mundi totius Chalifen ac dominatorem.

Hoc modo quum vtrumque ſomnium Scheiches interpretatus eſſet, voluit Sultanus Murates etiam Hoggiæ ſui (ſic apud ipſos vocantur, qui noſtris ſunt presbyteri) iudicium audire: cui ſtatim ea placuit interpretatio. Neque defuere, qui dicerent, ſecretum quemdam inter hunc Hoggiam Scheichemque conſenſum mutuumque de perſuadendo Sultano pactum interueniſſe. Solus Mechemetes baſſa vezir azemes, quem ſupra Selimis II generum fuiſſe diximus, & qui deinceps anno Chriſtiano 1579 domi ſuæ, quum omnibus adeundi ſe facta copia ius diceret, nequiter a deruiſio quodam interfectus fuit; auctor eius belli eſſe noluit, quod libere conſulenti ſe Murati diceret, nequaquam Perſis

ſis

ſis bellum inferendum, qui iam tot ab annis pacem Oſmanidarum cum gente coluiſſent. Rationibus & argumentis aliis adiungebat elegans, quod Græcis & Turcis vſitatum eſt, prouerbium: Caudam ſerpenti, qui dormit, non eſſe calcandam: ceteroqui futurum, vt excitatus, capite ſurſum erecto, terribiliter pungat. Ad ſummam, bellum hoc Mechemetes baſſa modis omnibus diſſuadebat.

Addendum & hoc, vt odia gentis vtriuſque mutua rectius intelligantur, Perſas inimiciſſimos eſſe tribus Mahumetis prophetæ ſociis, Ebubekiri, Omeri, & Oſmani: ſtudioſiſſimos autem quarti, videlicet Alis. Iidem Perſæ tradunt, angelum Gabrielem, quum e cælis in terras portaret Alcoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtuliſſe: Deumque, velut ea re nequaquam offenſum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum eſſe. Præterea dicunt iidem Perſæ, primam vxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aiſche, numquam fuiſſe caſtam. Immo prophetam Mahumetem, qui ſe putaret inuenturum virginem, ac pudicam, reperiſſe plane contrarium. Addũt etiam, quod exſtincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener eius, electus fuiſſet Chalifes ſiue vicarius & ſucceſſor ipſius; Ebubekir fauore malignorum quorumdam adiutus, per iniuriam, contra factum a propheta teſtamentum, ſe conſtituerit Chalifen. Idem poſt ipſum, reliquos etiam duos, Omerem & Oſmanem, factitaſſe. Alim interea quadam in ſpelunca ſemet abdidiſſe, donec omnes ordine morerentur, atque ita tamdem eis ſucceſſiſſe. Quum ergo tres iſti contra ſupremum ellogium teſtamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam iis Perſæ fidem adhibent, quæ a tribus illis vel tradita voce, vel litterarum monumentis prodita ſunt. Immo vbicumque libros ipſorum & ſcripta reperiunt, confeſtim flammis exurunt, & crudeliter in eorum obſeruatores animaduertũt. Iidem Perſæ Scachum ſiue regem ſuum adorant, & ita venerantur, ac ſi Deus quiſpiam terrenus eſſet. Non etiam quinquies in-

terdiu noctuque precari ſolent, Oſmanicorum more; ſed ſemel dumtaxat. Ad ſummam, ſectatores ſunt religionis a doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Scheiches Haidar: & quidam ex ipſis alterius quoque doctoris veſtigiis inſiſtunt, quem Imamum Haruſtim adpellant. Hi duo doctores vel Imami, exſtiterunt in vrbe Perſarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, Vſumchaſanis Scachi Perſarum gener, & Scachus Iſmail, eius nominis primus, Erdebilis filius, Vſumchaſanis ex Martha filia nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam ſcribendo, ea propoſuiſſent, quæ diximus: duo illi principes, Erdebil & Iſmail, pater & filius, eorum doctrinam ſectamq; probarunt & amplexi ſunt. Ac filij quidem Iſmailis, cognomento Sophini, ea felicitas fuit: vt nouæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipſum paruis initio, deinde maioribus hominum copiis, tamdem prœliis victos Perſarum reges, Iacupem auunculum ſuum, eiusque filium Aluantem, occiderit; ac ſibi regnum ſubiecerit, ad poſteros etiam dignitate regia in hunc vſque diem propagata. Nihilominus illi duo Perſarum Imami ſiue doctores, Haidar & Haruſtis, non Oſmanicorum dumtaxat, verumetiam aliorum Mahumetanorum exſecratione damnantur, tam in Barbaria vel Aphrica, quam in Keziis baſſæ latiſſimo imperio, qui magnus Tatarorum Chan Chitainus vulgo dicitur. Has omnes igitur ob cauſas adeo Perſis infeſti ſunt Oſmanici, vt horum Muphtis, hoc eſt patriarcha vel ſummus pontifex, hanc de ipſis ſententiam tulerit: Gratius nimirum, & acceptius eſſe Deo, religionis Mahumetanæ cauſa Perſam vnum occidi, licet profeſſione Mahumetanus ſit; quam ſi quis LXX Chriſtianos, a Mahumetanis in religione prorſus diſſidentes, interficiat. Denique conſtat id temporis, quum illuſtris & generoſus Cæſaris Chriſtianorum ad Portam Oſmanicam orator, Dauides Vngnadius, Baro Sonneccianus, Conſtantinopoli diſceſſurus, & Sultano Muſulmanorum valedicturus erat, eamdem ob cauſam legatum etiam Perſicum ad Diuanum ſe contuliſſe. Hunc paullo ſerius adueniens orator Cæſaris noſtri locum primum, ſibi debitum, occupaſſe

conſpi-

conſpicatus: inſalutato Sultano, diſceſſurus erat. Sed Mechemetes baſſa Vezirazemes, cuius mentionem fecimus, ea re animaduerſa: Perſam, licet Mahumetanum, inferiore loco ſedere iuſſit. Vnde paret, apud Turcos pluris Chriſtianos religione diuerſos, quam Perſas Mahumetis cultores fieri.

Expoſitis belli cauſis & initiis, & plenius quidem ac verius, quam antehac præſtitum a quoquam ſit, cuius quidem labor in publicum exierit: nunc ad ipſas bello geſtas res accedamus.

Dictum ſuperius, inchoatum fuiſſe bellum ſub Iſmaile ſecundo, Scacho Perſarum: quo non multo poſt mortuo, licet frater & ſucceſſor in regno Scachus Muchemetes Hodabendes ceptum a fratre bellum proſequi decreuiſſet: tamen vt eo paratior accederet, aliud agendum, & aliud ſimulandum duxit, regno præſertim non ita pridem adito, nec ſatis adhuc compoſitis rebus, quas Iſmailis temeraria crudelitas non parum perturbarat. Itaque moderationem quamdam præſeferens, qua turbis inter vtramque gentem nuper exortis remedium adferre cuperet: legatos cum litteris ad Sultanum Muratem miſit, quibus ſignificabat, numquam ſe fratris in abrumpenda pace conſilium probaſſe: ſed inprimis hoc ſemper deſideraſſe, vti ſemel inter vtramque familiam conſtituta, totq; iam ab annis culta pax & amicitia mutua, perpetuo conſeruaretur.

Ab altera parte Murates, qui veram crederet expoſitionem ac declarationem indicatorum ſomniorum, & citra intermiſſionem ad inferendum Perſis hæreticis bellum accenderetur a prædictis Scheiche atque Hoggia, flocci legationes ac litteras Scachi Muchemetis faciebat: adeoque vix auditis legatis imperabat, vt numeroſus ac præpotens cogeretur exercitus. Accedebat impulſor alius, nec minus acer, Huſreues baſſa Wanenſis: qui cottidie veredarios cum litteris Conſtantinopolim miſſitabat, per quas litteras Sultanum Muratem certiorem reddebat, reapſe Perſas pacem non expetere: ſed dicis dumtaxat cauſa, litteras & legatos ad Portam miſiſſe, quo ſcilicet

moratu interponerent, ſeque gerendo bello rebus ab omnibus inſtructiores efficerent.

C.1577. Anno Mahumetano DCCCCLXXXIIII Scachus Muchemetes cum iis populis, quorum imperator longe omnium toto terrarum orbe potentiſſimus, Vlu Chan Chitainus, & Kezies baſſa cognominari ſolet, fœdus iniit, eosque ſibi bello contra Turcos gerendo ſocios adiunxit: tametſi maiores ipſius continua cum eis bella geſſiſſent. Licet enim & ipſi Mahumetani ſunt, tamen quibuſdam de religione ſententiis a Perſis diſcrepant. Habuit etiam præter hos, complures ex ipſis Turcis non paruæ auctoritatis auxiliares, qui ab aliis Turcis Oſmanicis in religionis opinione diſſidebant, & ad Sophinos inclinabant. Denique non exiguas a Georgianis quoque copias impetrauit, qui antiquitus Iberi dicebantur, & religionem Chriſtianam hodieque profitentur, nonnihil tamen a Græcis & noſtris diſſidentes. Principibus diuerſis parent, & animis ad Perſas propendunt, quibus hoc bello plurimum profuerunt.

Ex aduerſo Sultanus Murates exercitui ſuo longe ampliſſimo, quo contineri credebantur hominum ad ducenta millia, Muſtapham baſſam ſupremo cum imperio præfecit, cuius immanitas ac perfidia bello Cyprio nobilitata fuerat. Is die Vmenſis Aprilis, anno DCCCCLXXXV, Conſtantinopoli diſcedens maximo cum Portæ procerum comitatu, qui honoris eum cauſa deducebant, Iſcodaram tranſmiſit. Inde ductis ad hoſtium fines copiis, quum ſub initium Auguſti menſis eo perueniſſet: Georgianorum res per ſummam crudelitatem agere, ferre cepit. Inter hos erat femina quædam princeps, quam vulgo vetulam vel annoſam vocabant. Ea quum de potentia Sultani Muratis accepiſſet, ſub fide publica filios duos ad Muſtapham baſſam miſit, vt ſubiectionis & obœdientiæ ſignum erga Sultanum Oſmanidam ederet. Illi quum primum ad Muſtapham tyrannum veniſſent, mox ab eo, viro ſcilicet aſtuto, nulla datæ fidei ratione habita, quam more ſuo tam erga Chriſtianos, quam Mahumetanos pro libitu ſolebat violare, Conſtantinopolim ad Sultanum Muratem

C.1578.

mittun-

mittuntur. Simul ab ipſo certior Murates redditur, numquam
ditionem principis annoſæ, matris eorum, ſub Muratis iugum
venturam: ni vel vterque, vel alteruter dumtaxat ad amplecten-
dum religionem Muſulmanorum permoueatur. Qua quidem in
re tam diu laboratum fuit ab Oſmanicis, vt tamdem minor natu
frater muſulmaniſſaret anno DCCCCLXXXVI, die XXV menſis Iu- C.1579.
nij: cui propterea paterna maternaque ditio cum hac lege con-
ceſſa fuit, vt eam titulo beglerbegatus, beneficio Sultani Mura-
tis poſſideret. Eſt autem ea regio Tſchildiri Tiphliſioque con-
termina. Maior natu frater in retinenda religione Chriſtiana con
ſtantem ſe præbuit, ac tametſi multum precibus, promiſſis, mi-
nis denique formidabilibus tentaretur: numquam tamen addu-
ci potuit, vt fidem Chriſtianam deſereret. Vnde factum, vt ipſis
Conſtantinopoli profectis eodem anno DCCCCLXXXVI, die XV
menſis Auguſti, ſimul ac reuerſi fuiſſent in patriam, frater hic
Chriſtianus confeſtim exſpiraret: de cuius morte diuerſæ fuerũt
hominum opiniones, aliis a fratre venenum ei datum in itinere
perhibentibus, aliis pro certo adfirmantibus, id ei propinatum
fuiſſe Conſtantinopoli a Turcis, arte tali paratum, vt ad certum
terminum paullatim hominem exſtingueret.

Ad Muſtapham vero baſſam vt redeamus, iter is ſuum & ex-
peditionem proſequens, poſt varios conflictus & pugnas, quibus
modo cum Perſis, modo cum Georgianis, inſigni exercitus ia-
ctura congreſſus fuit: (menſe quidem Auguſto primi ſtatim an-
ni, Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, qui Scacho Muche-
meti militabat, vno prœlio Turcorum XVCIↃ cæcidit) tamdem
Tiphliſium cepit in regione Georgianorum, ciuitatẽ finitimam
ditioni principis Simonis, & Leuentis begi, qui & ipſe princeps
Georgianus eſt. Accidit hoc anno Mahumetano DCCCCLXXXV, C.1578.
menſe Septembri.

Poſteaquam redacto in poteſtatem Tiphliſio beglerbegum
præfeciſſet, ac dephterdarum ſiue Rationalem, vel quæſtorem:
flumen quoddam ſuis cum copiis tranſmiſit, quod ab aliis Ares,
ab aliis Caraſu, id eſt Aqua nigra vocatur propterea, quod in-

petu veloci fluat, & profundum ſit. Dum id flumen tranſijceret, vno dumtaxat die xvIIcIↃ ſuorum amiſit, quos vorticoſus amnis, præter equos, camelos, & mulos, abſumſit. Aiunt hunc amnem diſterminare Mediam, hoc eſt Siruanum, a Georgiana. Tranſiectis copiis, iter ſuum direxit verſus eam ciuitatem, quæ communi nomine cum ipſa regione Siruanum dicitur, illaque nemine reſiſtente potitus eſt: quod Perſæ facultates ſuas omnes auexiſſent, totamque viciniam ferro & igni vaſtaſſent. Iſtic quoque beglerbegum, cum dephterdaro, conſtituit. Et ciuitas ea totius Mediæ metropolis eſt. His rebus geſtis, ad xxv dies ibidem Muſtaphas hæſit. Inde rediturus Arzerumen, ſuprema cum poteſtate ducem limitum & exercituum Mediæ, veziremque Portæ creauit Oſmanem baſſam, qui poſt etiam vezir azemes Oſmanicæ Portæ factus eſt: relicto ei ſatis magno Genizarorum, aliorumque militum numero, cum ſufficiente tormentorum bellicorum, rerumque ad ea neceſſariarum, & annonæ copia. Quibus omnibus ita conſtitutis, cum reliquo Muſtaphas exercitu Arzerumen ſe contulit, Armeniæ maioris ciuitatem, quæ ſex dierum itinere Trapezunte diſtat. Apud Arzerumen alius eſt beglerbegus, & dephterdarus Sultani Oſmanidæ.

Poſteaquam huc reuerſus fuiſſet Muſtaphas baſſa, Muchemetes rex Perſicus numeroſum miſit exercitum aduerſus hoſtes, Siruani relictos: quibus inter ſe prœlio congreſſis, victus fuit Siruanenſis beglerbegus, omnique cum exercitu cæſus. Perſa tam inſigni potitus victoria, triumphabundus ad ciuitatem Siruanum properat, eamque pauciſſimis diebus obſeſſam recuperat. Oſman baſſa, qui ante prœlium hoc ad vrbem erat, quum primum de morte beglerbegi, & exercitus clade nuntium accepit; quod iam præ oculis obſidionem Siruani, ſuumque videret interitum, nocte quadam cum paucis ſuorum verſus Temircapim, hoc eſt Portam ferream, ſiue Derbentum, aufugit. Id ſitum eſt ad mare Caſpium, quod ipſorum lingua Beherculzum, ſiue Culzum denizi dicitur.

In

In hunc modum recepto Siruano, res a Turcis relictas Perſæ diripiunt, muris Siruanum nudant, propugnacula cepta diruunt, regionem cum incolis ab Oſmanico iugo liberant, qui maiori ex parte ſunt Armenij, reliqui legis Mahumetanæ ſectatores: tam Oſmanicæ, quam Perſicæ ſuperſtitionis. Oſman vero baſſa quum Temircapim veniſſet, aſtute ſibi Schemhalim Chanem, hoc eſt regulum ſiue principem Derbenti, amicum reddidit, addictum Mahumetanæ Oſmanicæque ſectæ, Perſis infeſtum, natione Tatarum: cuius & filiam duxit vxorem, quæ poſt inſtinctu mariti patrem veneno ſuſtulit. Id factum ab Oſmane perhibent duas ob cauſas. Primum, quod vereretur, ne ſucceſſu temporis eum ſocer ipſe de medio tolleret. Deinde, vt in poteſtatem redacta munitione Temircapina regioneque ſoceri, patrocinio Sultani ſui Oſmanidæ ſe traderet, quod etiam reapſe fecit. Quippe mortuo Schemhali Chane, Oſman baſſa ſolus & abſolutus princeps manſit in ditione ſoceri, nemine prorſus impediente. Confeſtim vero per Capham, quæ inter Tatariam Moſcouiamque ad ſeptemtriones ſita, Circaſſiam verſus meridiem habet, ablegatis veredariis, cum litteris ad Sultanum Oſmanidam Muratem, eius ſe fidei poteſtatique totum dedidit & commendauit: ſimul exponens ea, quæ ab ſe geſta fuiſſent: ac petens, vt ſiquidem non de illius dumtaxat loci ac ditionis, verumetiam de totius Caſpij maris, Moſcouiæ, Orientalis Indiæ, Samarcandæ Choraſanis & Chilanis, Perſicarum regionum, imperio ſummo cogitaret: primo quoque tempore ſibi exercitum, pecunias, annonas mitteret. Sultanus Murates lætis hiſce nuntiis permotus, quum alias ei res neceſſarias curauit, tum etiam LXCIↃ Tatarorum miſit, cum duobus fratribus eius Tatariæ regis, qui deinceps anno DCCCCXCI ab Oſmane C.1584.
baſſa ſtrangulatus fuit. Et hæc quidem anno belli primo geſta fuerunt, nimirum DCCCCLXXXV: quo Turcorum tam C.1578.
in prœliis, quam commeatus inopia, periiſſe ſupra LXXCIↃ conſtat.

C.1579. Hieme vero exacta, quum æſtas anni DCCCCLXXXVI adpetiiſſet, auxiliareſque copiæ cum pecuniis ad Temircapim acceſſiſſent: ſolitis in Siruani fines excurſionibus Oſmanici ex arce Temircapina hoſti damnum inferebant. Ea res ingenti cum Perſis prœlio cauſam præbuit, quo Tatari ad internicionem, vna cum altero Tatari regis fratre, cæſi deletique fuerunt; altero fratre viuo ab hoſtibus capto. Oſman ipſe baſſa cum pauciſſimis ſuorum vix ſaluus euaſit. Quumque perexiguas ſane copias aduerſi prœlij caſus ei reliquas feciſſet, more latronum Turcicorum cottidie vicinas ſibi ditiones prædis agendis infeſtare cepit; nullo nec amicorum, nec hoſtium diſcrimine rationeque habita: quibus ex rapinis & ipſe victitabat, & ſuos alebat, ſubinde ſe cum eis, ſi hoſtis immineret, ad indicatum caſtellum recipiens. Et perhibetur eius caſtelli ſitus natura munitiſſimus eſſe, cui quum manum quamdam Genizarorum ſclopetis vtentium impoſuiſſet, cum machinis aliquot campeſtribus & falconetis: in loco tantopere a natura munito, contra nudos & inermes illos populos, qui nec oculis ſuis toto vitæ ſuæ tempore tormenta bellica ſclopetoſque vidiſſent, nec auribus eorum fulmina percepiſſent, adeo ſe tutum, ipſumque caſtellum inexpugnabile reddidit; vt ſibimetipſi monarcha quidam eſſe videretur.

Ab altera parte prædictus baſſa Muſtaphas hunc rerum ſuc-
C.1578. ceſſum cōſpicatus, nihil omnino per hiemem anni DCCCCLXXXV
geſſit, ad Arzerumen cum copiis hærens, vti ſuperius indicaui-
C.1579. mus. Sub initium vero ſequentis æſtatis, anno DCCCCLXXXVI,
ad fines Perſicos exercitum duxit, diuerſiſque prœliis modo cum
Perſis, modo cum Georgianis cōfligens, inferior ſemper, inſigni
cum ſuorum clade, diſceſſit.

Eodem anno Carſeum muniuit, locum ab Arzerume verſus Reuanum, quatuor dierum itinere diſtantem: eiq; beglerbegum & dephterdarum præfecit. Conſimiliter ad Tſchildirim, ſitam in Georgianæ limitibus, alium beglerbegum cum dephterdaro conſtituit.

Miſit

Miſit etiam hoc anno cum claſſe Sultanus Murates Vluzalim baſſam, præfectum maris, in Mengreliam, regionem populorum Colchidis, vt iis in locis munitionem ædificaret. Huic abſolutæ beglerbegus ab eo datus fuit, ac dephterdarus. Ipſi loco nomen eſt Faſſa. Curauit autem Faſſam Sultanus Murates exſtrui, vt iis in locis aperiret iter breuius ac ſecurius: quo facilius in Georgianos duci copiæ poſſent, & iis ab illa parte debellatis ac ſub iugum miſſis, tanto commodius vltra Temircapim, ad inferendum Siruano bellum, iri. Non multo poſt tamen, quam inde maris præfectus Vluzalis cum milite claſſeque diſceſſiſſet: Faſſana munitio penitus ab hoſte diruta, vaſtataque fuit.

Quum parum proſpere bellum a Muſtapha baſſa gereretur, adflictis miſere militibus, ob annonæ pænuriam, & immaniter graſſantem in caſtris peſtilentiam: litteris Sultani Muratis Amaſiam, vt iſtic hibernaret, concedere iuſſus fuit. Ille tamen nihilominus in Arzerume cum reliquiis exercitus hac hieme ſubſtitit, maiori militum parte propter egeſtatem, luis contagioſæ vim, & imminens hibernum frigus, dilapſa: domumque beglerbegis etiam reuerſis, quum nihil in hoſtem recte geri poſſe cernerent.

Interim Perſa Caſmino, quæ altera penitiorque imperij eius eſt regia, Tebriſium cum copiis proficiſcitur. Ibi quum de diſperſis hinc inde, profugiſque Turcis, certior factus fuiſſet; in hoſticum procurrit, ingentique præda onuſtus, in hiberna militem & ipſe dimittit. Hac Perſarum excurſione cognita, veritus Murates, ne hoſtis progrederetur vlterius: continuo Muſtaphæ per litteras imperat, vt omni cum exercitu ſemet ad Perſarum fines denuo conferret. Is vero nihil horum fecit, quod iam de Perſarum abitu per exploratores intellexiſſet: & ceteroqui ſi maxime copias in hoſtem ducere voluiſſet, nihil potuiſſe efficere, propter contumaciam exercitus, qui prorſus dicto non erat audiens. Immo conſultatum aliquando conſtat in caſtris de necando Muſtapha, cuius in eum odij cauſæ in primis

erant, inexplebilis quædam auaritia, ſupinaque ſecordia in procurandis annonis, & aliis militum commodis: vnde factum fuerat, vt enectis fame peſteque militibus, caſtra modo non exhauſta conſpicerentur. Has ob cauſas a Sultano Murate reuocatus ad Portam fuit Muſtaphas, & in eius locum ſuffectus Sinan baſſa: quem ſupra commemorauimus Guletam & Aphricæ maritimæ ſiue Barbariæ poſſeſſionem Hiſpanis eripuiſſe. Fuit confeſtim huic imperatum, vt primo vere ſemet ad expeditionem Perſicam, rebus ab omnibus egregie paratus & inſtructus, adcingeret.

Muſtaphas interea ſemel atque iterum arceſſitus, de ſignis minime dubiis iram Sultani Muratis, & odium, ex militum delatione, depræhendebat: accedente præſertim conſcientię morſu, ex officiis in exercitu pecunia venditis, aliiſque criminibus. Quippe tanta ſupremi apud Turcos militum ducis, qui Ser aſker apud ipſos dicitur, auctoritas & poteſtas eſt: vt non ſolum officia militaria minora maioraque pro arbitrio lubituque ſuo conferre, verumetiam Portæ vezires creare poſſit: quemadmodum & ſupra narrauimus, Oſmanem baſſam ab hoc ipſo Muſtapha ſupremam ad illam dignitatem hoc euectum bello fuiſſe.

Quum igitur ob haſce cauſas vereretur inſidias ſibi ſtrui, diligenter ac mature ſibi cauebat. Mittitur in caſtra denique iuſſu Muratis Capizilariorum Kihaias, qui ianitorum præfectus eſt, cum aliis quindecim Capizilariis ſiue ianitoribus. Huic a Sultano Murate diuerſæ datæ fuerant litteræ ſiue mandata, quibus ad expediundum negotium ſibi commiſſum, prout ferret occaſio, prudenter vteretur. Vnæ ſic erant ſcriptæ, vt ipſi Muſtaphæ, per occaſionem hanc ſtrangulando, redderentur. Alteræ Sultani mandatum continebant, ne qua miſſis ab ſe hominibus hiſce vis inferretur, quo minus id, quod ipſis ab ſe iniunctum eſſet, exſequerentur. Tertiæ diuerſam ab vtriſque ſententiam, vti paullo poſt apparebit, complectebantur. Erant caſtra Muſtaphæ tripertita. Quo factum, vt vbi Kihaias in caſtra

veniſſet,

veniſſet, ab vnis ad altera tertiaque viciſſim perduceretur, nec tamen in Muſtaphæ baſſæ conſpectum, varias ipſo cauſas prætexente, admitteretur. Tamdem quum Muſtaphæ colloquium ſerio poſceret, quodam a Muſtapha deſcripto circulo, intra quem nemini liceret ad ipſum accedere propius: ex interuallo fuit admiſſus, diſpoſitis vndique ſatellitibus armatis: quod procul dubio ſuboleret, quidnam ea ſibi legatio vellet. Ex altera parte Capizilariorum Kihaias & ipſe Muſtaphæ mentem animaduertens, mandatum tertium profert, quo Niſchanzim Muſtaphæ, qui noſtro vocabulo cancellarius eſt, ac dephterdarum, qui Rationalis & quæſtor, nomine Sultani Muratis ſibi dedi poſtulabat. Ibi tum mirifice tergiuerſari Muſtaphas, & Cretenſium (quæ vocant) effugia quærere. Sed quum acriter vrgeretur, & aliud in hoc tempore nullum huic rei remedium inueniret: hac condicione dediturum ſe ſuos promittit, ſi de ipſorum vitæ incolumitate caueretur. Qua condicione admiſſa, dediti & Conſtantinopolim abducti fuerunt ambo, & in Iadiculam ſiue ſeptem turrium arcem, in qua Sultani Muſulmanorum theſauri recondi ſolent, incluſi: velut ibidem ſingulari cum ſeueritate de omnibus Muſtaphæ baſſæ factis examinandi.

Muſtaphas denique Conſtantinopolim IX die menſis Aprilis ingreſſus, anno DCCCCLXXXVII, placato nonnihil Sultano Murate, ſi non ex animo, ſaltim per ſimulationem; ſuos illos homines, Niſchanzim ac dephterdarum, cuſtodia liberat. Ac licet a conſpectu & colloquio Sultani Muratis arceretur, tamdem tamen aliquam largitionibus immenſis, quæ nihil non apud barbaros efficere poſſunt, gratiam redemit. C. 1580.

In eius locum diximus ſuffectum fuiſſe Sinanem baſſam. Hic enim prius, quam vezir azemes, & ſupremus bello Perſico gerendo dux, a Murate declaratus fuiſſet; quoties ad Portam rerum infeliciter aduerſus Perſas geſtarum nuntij venirent, Sinoniis artibus vtens, per ſummam arrogantiam dictitare ſolebat: ſe, ſi belli dux ampliſſima cum poteſtate deſignaretur, penetra-

turum vel ad intimam Scachi Perſici regiam Caſminum, indeque regem viuum in poteſtatem redactum Sultano ſuo miſſurum. Hi Sinanis baſſæ ſermones quum Sultani Muratis ad aures perueniſſent, adeo placuerunt: vt eum Sultanus parare ſe iuberet, quod futurum eſſet, vti ſummo cum imperio contra Perſas mitteretur. Sinan hoc non contentus, tantum efficere præterea Sultanæ commendatione potuit: vt Murates diceret, ſiquidem præſtaret id, quod toties ſe præſtiturum recepiſſet, omnino etiam ſe dignitatem ei veziris azemis, hoc eſt, ſupremi conſiliarij Portæ, conceſſurum.

Poſteaquam ergo Conſtantinopolim Muſtaphas adpuliſſet die IX menſis Aprilis, vti dictum eſt ſupra: Sinan eodem adhuc menſe contra Perſas ire iuſſus fuit. Nullus id temporis Oſmanicæ Portæ vezir azemes erat, exſtincto nimirum Achmete baſſa, qui occiſo domi ſuæ a deruiſio quodam Mechemeti baſſæ, quemadmodum antea narrauimus, ſucceſſerat: paucisque menſibus hoc fuerat officio functus. Vacantem veziazematum Muſtaphas baſſa non tantum ambiebat, verumetiam ſpe prope certa ſibi pollicebatur: partim, quod inter vezires ordine proximus eſſet ab Achmete baſſa vezirazeme, nuper mortuo: partim, quod ætatis eſſet prouectioris, humanarumque pariter ac bellicarum rerum maximum haberet vſum. Sed iſta ſpes hominem plane fefellit. Quippe Sultanus Murates Sinani baſſæ Conſtantinopoli profecturo, per Capizilariorum Kihaiam ſigillum ſuum imperiale, cum dignitate veziris azemis, pro more miſit.

Diſcedit ergo Sinan ab vrbe XXV die menſis Aprilis, quum Muratis manum oſculatus, quod valedicentes facere ſolent, acinace magni pretij cinctus ab eo fuiſſet, vexillumque prætorium, cum equo generoſo, accepiſſet. Ad eum ex Anatolia tota paſſim confluxere militum copiæ, Tataro quoque noua ſubſidia parante.

Quamquam vero melius adminiſtrare bellum hoc cupiebat Sinan baſſa, quam factum a Muſtapha fuiſſet: tamen propter

pter

pter abſumtorum inedia peſteque militum paucitatem, nihil admodum memoria dignum efficere potuit: niſi quod in Georgianorum limitibus duos beglerbegos, cum duobus dephterdaris, conſtituit: alteros ad Sochumam, alteros ad Batinum. Ea ciuitatum in iis finibus nomina ſunt. Beglerbegatus tamen illi non magno æſtimandi veniunt. Plures nimirum in iis locis limitaneis beglerbegatus inſtituti fuere, quam ſangiacatus. Idem Sinan baſſa, quum aliquando regionem Curgginorum, id eſt Georgianorum ingreſſurus eſſet: grauem ſuorum cladem expertus fuit, multis ibidem machinis etiam bellicis relictis. Et alio tempore, quum Tiphliſium, quod ab hoſtibus obſidebatur, auxiliares copias atque pecunias mitteret, tanto cum impetu a Perſis & Georgianis inuaſus fuit ipſius exercitus: vt omnibus rebus amiſſis, prope nullus ex eis ſaluus ad caſtra Sinanis reuerteretur. Quo factum, vt intra Tiphliſium obſeſſi Turci dira fame, guſtatis etiam canum muriumque carnibus, exſtinguerentur.

Die quarto menſis Auguſti, anno DCCCCLXXXVII, Con- C.1580.
ſtantinopolim venit a Scacho Perſico miſſus orator, Maxudes Chan, qui regis ſui nomine Sultano Murati componendæ pacis auctor eſſet. Magnifice a Muſtapha baſſa, & aliis Portæ proceribus, exceptus fuit.

Eiuſdem menſis die ſexto moritur Muſtaphas baſſa, quum biduo dumtaxat antea morbum contraxiſſet ex eſu melopeponum auidiore, quibus aquæ ſaccaro dilutæ (Turcis ea Zerbetum dicitur) copiam largiorem ſuperinfuderat. Pleriſque putabatur ipſemet ſibi mortem attuliſſe, ſumto præterea veneno, metu ſupplicij: quod vereretur, ne priores ad cauſas, ob quas Sultani Muratis indignationem incurrerat, accedente Perſici oratoris accuſatione, de ſuppreſſis aliquot regis ſui legationibus, magna cum infamia vitæ periculum adiret. Conſtans quidem id temporis erat fama per vniuerſam Conſtantinopolim, futurum, vt ſtrangularetur. Facultates mortui fiſco fuerunt illatæ, portione quadam nepotibus relicta, qui tunc adhuc impube-

res, ad Portæ miniſteria traducti fuerunt. Olim Sultanus Selimes II eo præceptore fuerat vſus. Inde quum beglerbegus Cairenſis factus eſſet, parum abfuit, quo minus iuſſu Selimis interficeretur. Dignus omnino, qui ſibimet tamdem fieret carnifex, ob exercitam, capta Famaguſta, in Bragadinum & alios perfidiam, ac belluinam prorſus immanitatem.

Die XVII menſis Auguſti, conceſſa fuit Oratori Perſico legationis exponendæ facultas: quæ licet ab initio per eſſe grata Sultano Murati videretur, omni tamen fructu caruit. Quo minus enim pax coire poſſet, hæc erat cauſa: quod eam Oſmanici maximo cum ſuo commodo, Perſarumque detrimento, facere vellent: nimirum vti Perſæ Turcis omnia tam Siruano cõpræhenſa, quam extra Siruanum poſita loca territoriaque relinquerent, quibus hoc bello calces (ita loqui ſolent) equus Muſtaphæ baſſæ ſuas impreſſiſſet. Id vero numquam facturi videntur Perſæ, qui hac lege dicunt illis ſe locis ceſſuros Oſmanicæ familiæ, ſiquidem ea Turci tam armis in poteſtatẽ redigere, quam gladio tueri ac retinere poſſint. Præter hanc, nullam ſe pacis aliã legem admiſſuros, aliquoties expreſſe denuntiarunt. Ceterum Maxudes ille Chan legatione ſua defunctus, & ad principem ſuum reuerſus: aliquãto poſt, perduellionis crimen incurrit, & hero ſuo deſerto, Muratis ſe fidei permiſit, Ferhatemq; baſſam deinceps ad bellum Perſicum proficiſcentẽ ſequutus eſt, vt aliquem nanciſci ſangiacatum in illis finibus poſſet.

C.1581. Anno DCCCCLXXXVIII nihil fere geſtũ memorabile, propter extremam in limitibus & caſtris inopiam: ipſis etiã militibus ab hoc bello prorſus alienis, & quacumque ratione poſſent, ſe ſubducentibus. Sinan quoque baſſa belli pertæſus, quod nullo cum fructu gereretur, & redire Conſtantinopolim cupiens, vbi maiora de vezirazematus officio commoda percepturus eſſet, vt erat ingenio ſagaci, non bellum contra Perſam continuandum, ſed pacem aliqua ratione ſtatuit ineundam. Ea de cauſa miſſis ad regem Perſarum Zauſiis atque litteris, ſignificat; ſiquidem ſuo cum principe pacem facere vellet, legatum modo pruden-

tem,

tem,& auctoritatis eximiæ,tantoque negotio parem,ablegaret. Ita futurum haud dubie, feliciter vti pax inter vtroſque conficeretur, & arma deponerentur. Interea vero pangendas indutias, quæ vtrimque bona fide ſeruarentur. Simul ad componendas æquis legibus diſcordias, omne ſtudium operamque ſuam pollicebatur. Non ingrata Scacho Perſico pacis ea mẽtio fuit,ideoque mox cõceſſis & adprobatis indutiis, oratorem ſe miſſurum, cauſa prius deliberata, reſpondit. His perfectis rebus, caſtra Sinan baſſa relinquit,& Cõſtantinopolim profectus,ſub medium menſem Iulium exquiſita cum pompa, prodeuntibus obuiam Portæ proceribus,vrbem ingreditur.

Initio veris, anno ſequenti DCCCCLXXXIX, die Martij menſis C. 1581.
XXIX, miſſus a Scacho Muchemete quidam ex procerum Perſicorum numero,cui nomen Ibrahimes Chan,Cõſtantinopolim magno & inſigni cum comitatu CCC plus minus equitum venit: partim vti de pace cũ Sultano Murate tractaret, partim vt intereſſet cærimoniæ Muſulmanicæ, qua Muratis filius Muchemetes, XVI plus minus annorum adoleſcens ſollemni ritu circumcidendus erat. Die menſis Maij XXVIII cepit inaudita ſæculo noſtro celebritas circumciſionis huius,præſentibus Cõſtantinopoli maximorum prope totius orbis principum legatis, Rudolphi II Chriſtianorum imperatoris auguſti,Henrici III Galliç regis, (cuius tamen orator Germinius Germollæus ſecundo, poſt Cæſaris legatos, loco ſpectare iuſſus, quum primum adfectaret, partim per inuidiam, partim quod obtinere nõ poſſet, vt legati Poloniæ regis excluderentur, quem pro rege non adgnoſcebat, hero ſuo regnum illud adſerens,domi ſuæ ſe continuit) Stephani regis Poloniæ,Reipublicç Venetæ,Scachi Perſici, Regum Aphricanorum Maroci & Feſſæ,ac Tatarorum; Principum Erdelij,Moldauiæ, Valachiæ, & aliorum. Durauit ipſa feſtiuitas totis XL diebus & noctibus continuis. Muchemetes tamdem VII Iulij die,ſub ipſum noctis initium, a Mechemete baſſa, poſtremo inter vezires,qui Sultani Soleimanis tonſor aliquando fuerat, non publice,ſed in cubiculo patris circumciſus fuit.

Dum hæc Conſtantinopoli geruntur, Oſman baſſa per inducias Siruanum inuadit, maximumq; damnum Perſis infert. Sed viciſſim ab eis ceditur, omniſque præda recuperatur. Eius rei nuntio, necdum finita circumciſione, Cōſtantinopolim adlato: ſuccenſus iracundia Murates, legati Perſici ſtationem ac ſedem in Atmindane dirui iubet, ipſumque in ſaraio Mechemetis baſſæ cum ſuis includi, donec Oſman baſſa Temircapi Conſtantinopolim veniſſet. Fuit autem habitus eo loco tam ſtricta in cuſtodia, tamque inhumaniter: vt peſte Conſtantinopoli graſſante, ſuisq; miniſtris ea correptis, quorum ad C hac dira lue fuerunt abſumti, nullam tamen relaxationem, nullam mutationem loci potuerit impetrare.

Non multo poſt nunciatum fuit, Perſas & Georgianos cōiunctis viribus iterū Oſmanicos adortos fuiſſe: qui Tiphliſio recentes copias, cum annonis, ſoluendiſq; militi ſtipendiis inferre conabantur: multis eorū millibus occidione deletis, & annonis ac pecuniis interceptis. Fertur eius apud Georgianos principis feminæ filius, quam diximus annoſam vulgo vocatam, cladis huius auctor Oſmanicis fuiſſe: quod Perſas de Turcorum inſtituto ac profectione monuiſſet, hoſtileſque copias adgrediundi viam eis monſtraſſet. Murates intellecta cæde ſuorum, & principis annoſæ filij colluſione cum Perſis, qui tamen ſuperioribus annis muſulmaniſſarat, Muratiq; ſemet in clientelam dederat: prius, quam Ferhates baſſa, quem ad gerendum poſt Sinanem bellum Perſicum ablegare decreuerat, Coſtantinopoli diſcederet; mandatum ad beglerbegos quoſdam limitaneos miſit, quo præcipiebat, vt aſtu principis annoſæ filium de medio tollerent. Is vero, patefactis per amicos inſidiis, a Sultano Murate defecit, & fuga ſibi conſulens, ditionem ſuam ab Oſmanico iugo tyrannideque liberauit: ſeque cum aliis principibus, tam Georgianis, quam Perſis, coniunxit: ac perpetuis excurſionibus fines Oſmanicos infeſtare non deſiit. Iiſdem Georgianis etiam princeps Simon, & Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, fœderis mutui religione obſtricti erant.

Huic

Huic Tocmaci, Georgianorum partes ſequenti, quaſi quoddam vt frænum Murates iniiceret, omneſque nocendi vias intercluderet: Ferhatem baſſam magno cum exercitu, fabrorumque non exiguo numero, ad eos fines miſit: vt arcem ad Reuanum conderet, quod & ciuitatis & regionis Tocmaci ſubiectæ nomen eſt. Ferhates eo profectus, primo caſtellum quoddam inter Carſeum & Reuanum exſtruxit: inde cum copiis progreſſus, arcem Reuani fabricauit. Ei Cigaloglim, (ſic baſſam natione Genuenſem, e nobili Cigalarum familia natum, quaſi Cigalæ filium Turci vocant) cum poteſtate beglerbegi, & cum titulo Veziris in iſtis limitibus, adiuncto eidem dephterdaro, præfecit: relictis illi numeroſis militum copiis, Genizaris ſclopetariis, machinis bellicis, rebus ad eas pertinentibus, annonis, & aliis neceſſariis. Hinc Oſmanici more ſuo per Reuanenſes agros aliquoties excurrentes, omnia rapinis exhauſere: ſed ſua potius cum iactura, quam lucro. Geſta vero ſunt hæc, quæ commemoraui- C. 1582. mus, anno DCCCCLXXXIX.

Anno ſequenti DCCCCXC, Ferhates baſſa Georgianorum in C. 1583. agros eductis aliquoties ſuis, duas in iiſdem finibus arces ædificauit. Cigaloglis, quem diximus, ſemel atque iterum a principe Tocmace prœlio victus fuit: aliquando etiam vulneratus, tantum non in hoſtium poteſtatem venit.

Oſman vero baſſa, qui ad Temircapim hærebat, vti ſuperius indicatum, ſuos ad Sultanum Muratem ablegat, qui ab eo mitti ſibi peterent Genizaros ſclopetarios, artifices machinarum fundēdarum peritos, architectos triremibus tàm maioribus, quam minoribus fabricandis, quos calaphagilarios Turci vocant, (hybride ſcilicet a Græcis accepta, qui calaphatas dicunt) itemque ſocios nauales, cum Raiſis eorum, ſiue triremium nauiumque præfectis, a quibus gubernarentur. Præterea rogabat, vti pecuniæ ſibi ſubminiſtrarentur, vna cum aliquibus Rumeliæ, hoc eſt Græciæ, & Anatoliæ, hoc eſt Aſiæ minoris, & Siuaſtæ ſiue Sebaſtiæ Sangiacis. Adſenſus eſt Sultanus Murates poſtulatis eius omnibus. Quare quum Temircapim hi perueniſſent, nauigia

quædã fabricari curauit, eaque miſit ad infeſtãda maris Caſpij litora. Conſimiliter & terreſtres ablegauit copias, vt tam Siruanenſium, quam aliorum ſibi finitimorum agros, nõ minus amicorum, quam hoſtium, rapinis dirum in modum agerent, ferrent. Sed plerumque magno cum detrimento, ſuorumque cæde reuertebantur.

Diximus antea, Perſas & Georgianos vnitis copiis, Turcorũ exercitum adortos, qui Tiphliſio ſuccurrere properabat, ingẽtem eorum ſtragem edidiſſe. Quum eius cladis acceptæ nuntius Conſtantinopolim veniſſet, compellato Sultanus Murates Sinane baſſa, qui tũc Vezirazemes erat: Quid hoc, ait, eſt rei? quęnam indutiæ, quod laxamentum hoc belli? Ad quæ Sinan, temeraria quadam cum audacia, reſpondens: Vt his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponẽdus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduerſus regem, regis opus eſſe opera: planeque neceſſario requiri ad obtinendam de hoſte victoriã, vt ipſe Sultanus Murates dux belli aduerſus Muchemetem Perſarum regem proficiſceretur. Murates eo Sinanis accepto reſponſo, mox Sultanam matrem adit, & ab ea conſiliũ in hac cauſa dari ſibi petit. Tum illa: Mi fili, ait, hæccine ſunt illa magnifica promiſſa Sinanis? itane pollicitus eſt, iturum ſe capiẽdi Perſici regis cauſa, vel ad intimam Perſarum regiam Caſminum: & nunc auctor eſſe vult tibi, vt ipſemet ad gerendum hoc bellum proficiſcaris? Non dignus eſt, qui deinceps munere Veziris azemis tui fungatur. Quo conſilio Sultanæ matris intellecto probatoque, confeſtim Murates Sinanem Maſulem pronũtiat, hoc eſt, honoribus omnibus, ac pręſertim dignitate ſupremi Veziris, exuit. Parum quidem abfuit, quin occideretur. Bona condemnati fiſco fuerunt adplicata. Relegatus & exſul, hodieq; Malagræ degit, quod opidum Macedoniæ ſitum eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Raguſium itur. Sinani ſuffectus fuit in Vezirazematus officio Siauſes baſſa, natione Vngarus, quo cũ nupta Sultani Muratis ſoror erat. Quod mores & ingenium Sinanis adtinet, crudelem & auarũ ſe geſſit erga quoſuis, erga Chri-

ſtianos

ſtianos,infeſtiſſimum, ſuperbum & arrogantem erga maiores & pares. Iactantia tanta fuit,vt quum aliquando negotiorum publicorum cauſa conueniretur ab illuſtri & generoſo Rudolphi II Auguſti legato,Friderico Breinero,Barone Fladiziano, inuerecunde prædicaret;ſe, ſuprema cum poteſtate profectum ad Perſarum fines, tantum in iis locis occupaſſe regionum: vt Sangiacatus ibidem quinquaginta conſtituerit. Id vero quanta cum vanitate fuerit ab ipſo dictum,vel ex eo paret:quod vniuerſa Rumelia,qua tamen ampliſſimæ prouinciæ, nec vno a Turcis acquiſitæ ſæculo,Thracia,Macedonia,Seruia,Bulgaria, Albania, Theſſalia,Morea,ſiue Peloponeſus,Achaia,ſiue Liuadia, Ætolia, ſiue Deſpotatus cum aliis continẽtur,vltra XXII Sangiacatus non habeat. Immo conſtat,Sinanem in iis locis nihil admodum memorabile geſſiſſe, niſi quod vnum & alterum beglerbegatũ inſtituerit. at quales beglerbegatus? Alba Græca, vel Alba regalis; Strigonium, vel Sigetiuarum; quæ loca Sangiacatuum nomine tantummodo cenſentur hactenus,recte iudicantium opinione ſingula præferenda veniunt quatuor eiuſmodi, vel quinque beglerbegatibus. Rident quidem certe viri prudentes, rerumque Turcicarum, & illorum finium periti, quum recitari tot beglerbegatus eorum locorum audiunt: Tiphliſium,Tſchildirim,Sochumam,Carſeum,Batinum,& alios. Reuanum facile nomen hoc tuetur. Itidem Siruanum quoque beglerbegatus titulum mereretur,ſi Turcorum eſſet in poteſtate, quemadmodum initio belli,ductu Muſtaphæ baſſæ Veziris,Oſmanidarum imperio fuerat adiectum. Sed beglerbegatus ceteri ſuis cum territoriis,ad octo decemue dierum iter ab ipſis vaſtati Perſis, vſq; adeo redacti ſunt ad ſolitudines: vix vti paullum aquæ reperiatur,nedum panis,aut carnes, aut aliæ res,tam ad victum hominum,quam iumentorum alimenta neceſſariæ. Quæ ſola certe cauſa eſt,quamobrem hactenus Oſmanidæ in iis locis annonæ caritate laborauerint. Ac ſunt in ipſa Turcia, qui exiſtiment, Turcos hoc bello ſemper inferiores futuros, licet plures ad annos etiam in poſterum continuetur.

Verum ne longius extra oleas, quod aiunt: ad annalium ſeriẽ redeamus. Miſit ſecũdum hæc aliquoties Oſman baſſa petitum Sultani Muratis opem atque auxilia, quæ ſuppeditata quũ fuiſſent, iamque Temircapim acceſſiſſent: ad Siruani fines ciuitatẽ Somachiam cepit, ibique beglerbegum & dephterdarum collocauit. Præterea locum alium redegit in poteſtatem, cui non longe a Temircapi diſſito, nomen eſt Tabbaſſaran. Paullo poſt ibidem & aliam ciuitatem occupauit, quæ Cabba dicitur. In omnibus hiſce locis gubernatores & præfectos, idoneis cum pręſidiis, machinis bellicis, rebus ad eas neceſſariis, annoniſque, reliquit. Turci quidem aiunt, Oſmanem præter indicata loca & opida, complures alias quoq; ciuitates & caſtella cepiſſe. Quinetiam conſtat, Oſmanem baſſam, anno ſequenti proximo, quo tempore Coſtantinopolim profectus, manum Sultano Murati deoſculabatur, inter alia munera, quæ pro Sultano Murate ſecũ aduexerat, eidem obtuliſſe XVII plus minuſue claues argenteas. Et ſingulis clauibus inſcriptum erat nomen certæ ciuitatis aut caſtelli, ab Oſmane in poteſtatem redacti. Significare nimirum huius oblatione doni XVII clauium volebat, ſe totidem cepiſſe vel opida, vel caſtra, quot eſſent ipſæ numero claues. Quod equidem memini pleriſque viris prudentibus, & rerum Turcicarum gnaris, nequaquam vero viſum ſimile: quum potius ea pagorum eſſe iudicarent nomina, quam vel opidorum, vel caſtellorum. Sed enim per me liberum hac de re iudiciũ cuiuis eſto.

Quum hic rerum in iis locis ſucceſſus eſſet, denuo ſuos ad Sultanum Muratem miſit Oſman, qui peterent, vt ipſummet Tatariæ regẽ Muchemetem ferre ſibi ſuppetias iuberet. Fecit hoc quidem Oſmanis rogatu Murates, ſed Tatarus ſuis hominibus ad Muratem ablegatis, libere reſpondit: ſe mandatu Muratis ſuperioribus annis duos fratres ſuos, cum multis millibus hominum, miſiſſe Temircapim: quorum nemo quum ſaluus domũ redierit, etiam fratrum altero cæſo, altero in carceribus apud hoſtes mortuo: videri ſibi nouum quiddam & inſolens, ſe quoque iuberi tamdem ad bellum hoc proficiſci, quod per legatos geri poſſit.

poſſit. Nihilo tamē minus, ſe, quando Murates ita pro ſui auctoritate imperij præciperet, ſuſcepturum hanc expeditionem: modo ſibi mitti curaret arma, pecunias in militum ſtipendia, cum aliis rebus neceſſariis. Murates, accepto Tatari reſponſo, rem cum ſupremo conſiliario ſuo, Siauſe baſſa, & cum Rumeliæ ſiue Græciæ Cadileſchero deliberat. Hi quum ei perſuaderent, eſſe Tataro mittenda illiuſmodi ſubſidia: dari iuſſit omnia, quæ bello gerendo neceſſaria requireret. Centum quidem ei miſſa fuiſſe iumenta ſagmataria perhibentur, onerata nūmulis argenteis, quos aſpros adpellatione Græca Turci vocant. Horum ſumma conficiebat centum & octuaginta millia talerorum Germanicorum, ad ad aſpros LX reuocato taleri pretio, quod id temporis huic nūmo ſtatutū decreto Sultani Muratis erat. Adeoq; iumēti vnius onus taleros mille cum octingentis cōtinebat. Hanc Tataro pecuniam miſit, præter alia donatiua, nimirum veſtes ex panno ſericoque confectas, & omnis generis arma. Sciat autem lector, propterea fuiſſe Murati Chanem hunc Tatarorum Muchemetem obligatum ad educendas mittendasue domo ſuorū copias, in quemcumque viſum Murati fuiſſet hoſtem, & quocumque tempore: quod ſingulis annis eo nomine pro ſe ſuiſque ducibus acciperet a Murate ſummam ducentorū plus minuſue millium Sultaninorum: præter impenſas diurnas, quarum ei nomine, pro more Turcico, ſingulos in dies aſpri mille numerabātur. Tatarus vbi a Murate, quæ diximus, accepiſſet: Crimio, ciuitate regiaque ſua, diſcedit; ſeque Temircapim perrecturum ſimulat. Sed aliquāto ſpatio progreſſus a Crimio, domum reuertitur: quum modo ſuis id ſe facere diceret, ob anni tempeſtates, profectioni aduerſas: modo ſuſpicionis cauſa, quam de fratribus ſuis concepiſſet: modo propter Coſacorum motus, (ſic adpellantur in Moldauicis Valachiciſq; finibus, qui Marteloſi, Vſcochi, Morlachi dicuntur in Vngaricis, Croatinis, & Dalmatinis: niſi quod maiore numero Coſaki rem gerunt) qui cōtemni non poſſent, quum non dudum adeo Potocoua Polono duce, finitimam ſibi Benderiam, Oſmanici iuris opidum, verſus Ni-

grum mare ſitum,ceperint atque diripuerint: nũc has denique, nunc illas cauſas & excuſationes prætẽdens,expeditionem Murati promiſſam non ſuſcepit. Equidem de viris ſapientibus, & Turcicæ fraudulentiæ gnaris,audire memini: cõcluſum in Muratis fuiſſe conſilio, Tatarum Chanem procul ad remotas illas regiones ablegandum: vt interim, dum abeſſet domo, regnum eius,quod etiam ceteroqui Sultani Muratis contineretur imperio,in formam beglerbegatus redigeretur. Ac fieri poteſt, has eum ſubolfeciſſe Turcorum inſidias,ideoque profectionis conſilium mutaſſe: ne dum alienis augendis& conſeruandis intentus eſſet,propriis exueretur. Vtut ſeſe res habeat,Murates ægerrime ferẽs,hoc modo deluſum ſe tantam cum pecuniæ, tum aliarum rerum iacturam feciſſe: cogitare cum animo ſuo de vindicta cepit.Itaque mandatum ad Oſmanem baſſam mittit, quo præcipiebat, vt vbi primum id ipſi mandatum offerretur: iſtic ſuo loco relinqueret Giaferem baſſam,(is aliquando Temeſuari beglerbegus in Vngaria fuerat)cum titulo Veziris Oſmanicæ Portæ,ſummique copiarum ducis in illis locis: atque ipſe celeritate,qua poſſet,maxima Capham, ad caſtigandum Tatarum, proficiſceretur. Erat huic Tataro nomen, Muchemet,Kerai Chan, hoc eſt,Muchemetes rex Keraius,ſiue Keraiorũ. Oſman baſſa mandato Muratis accepto,quidquid ab eo ſibi fuiſſet iniũctum,fecit. Quippe Capham profectus, totam iſtic hiemem illã
C. 1584. tranſegit. Quum æſtas adpetiiſſet,anno DCCCCXCI,miſit eò Sultanus Murates fratrem Muchemetis Tatari,cui nomen erat Iſlan Chan. Is hactenus adſeruabatur apud Iconium vrbem Aſiæ. Nunc vero Capham eo conſilio mittebatur,vt Oſman baſſa necato Muchemete,regem hunc Keraijs Tataris loco Muchemetis daret. Cum Iſlane Chane,Muratis mãdato,Capham nauigauit Vluzalis præfectus maris, cum aliquot triremibus, nec mediocri Genizarorum Portæ ſclopetariorum pręſidio. Poſtquam hi Capham adpuliſſent,infelix ille Muchemetes Chan deſertus a ſuis,& potiſſimum proditus a Kihaia ſiue præfecto curiæ ſuæ, Turcorum in manus venit: & ab eis,vna cum duobus filiis,eliſo gutture

gutture ſtrangulatus fuit. In eius locum mox ab ipſis, nemine refragante, ſuffectus eſt Iſlan Chan, ex decreto Sultani Muratis, vt Keraiorum Tatarorum Chan ſiue rex eſſet. Alius quidam filius eius ad Nogaiorum Tatarorum principem, ſocerum ſuum, profugit. Muchemeti quidem non immerito, propter impietatem erga patrem exercitam, eiuſmodi mors obtigiſſe vero ſimile videtur. Nam quum is ſenio confectus, parum filio putaretur ad gubernationem idoneus: ope Sultani Turcici patrem abdicare ſe regno coëgerat Muchemetes, idque mox in ſe tranſtulerat: Tataris fratrem eius, Iſlanem Chanem poſcentibus, cui pater etiam magis fauebat. Iſlan cum alio fratre, natu minore, Polonorum ad regem Stephanum Batorium, fraternæ crudelitatis metu, ſe contulit. Rogatu Muchemetis Sultanus Turcicus Polonũ regem vrget, vti ſibi dederentur. Erat apud Turcos Tranſſiluanus quidam, Marchatzi Paul vulgo dictus, id eſt Paulus Marchatzius: qui rebus Trãſſiluanis inſidiatus fuerat. Eum viciſſim poſcenti regi ſpes aliqua deditionis facta. Quamobrem Tataros fratres Sultano mittit, qui tamen Polonum ludificatus, promiſſo non ſtetit. Auctor enim dedendo fuit, vt muſulmaniſſaret. Quod quum is feciſſet, religione ſe prohiberi Murates Polono reſpondit, quo minus Muſulmanum Chriſtiano ad ſupplicium dederet. Ipſe quidem Marchatzius apoſtata ſuperſtes adhuc eſt, Babotzæ præfectus, haud procul a Zigeto; & Ibrâhim beg a Turcis nunc adpellatur. Tataris fratribus Conſtantinopoli degentibus in domo Zauſij cuiuſdam Vngari ſenis, fuga natu minor ad Perſas elabitur: cuius exemplum ne Iſlan imitaretur, Rhodum primo triremibus deportatur: inde transfertur Iconium, ibidem adſeruatus, donec tãdem factus liber, fratri Muchemeti, quemadmodum iam indicauimus, ſubſtitueretur.

Ceterum rebus ex animi ſententia curatis, Oſman baſſa, mariſque præfectus Vluzalis, triumphabundi Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Poſt paucos dies Siauſes baſſa, quum alias ob cauſas ſecretiores, tum vero quod mittendorum Tataro pecuniæ reliquorumque ſubſidiorum auctor Murati fuerat, vt antea nar-

rauimus, interuenientibus etiam occultis aduerſus Oſmanem inimicitiis,quæ poſtea patefactæ fuerunt, a Vezirazematus officio remotus, eiuſque loco princeps Sultani conſiliarius factus eſt Oſman baſſa,facile Turcorum omnium, ſecundum Oſmanidas,nobiliſſimus: quod patre Damaſceno beglerbego, matre beglerbegi Bagadatēſis ſiue Babylonij filia natus eſſet. Hoc quidem memorabile, quod Siauſes in publico diuano condemnatus & maſul factus fuit. Sed deinde Sultani Muratis ſoror, cōiux eius,apud fratrem ſuppliciter interceſſit. Cui Murates: Beatus eſt,ait, quod te coniugem habeat. abſque hoc fuiſſet, eum ſine vlla commiſeratione in pleno diuano iuſſiſſem interfici. Amiſſa dignitate,coniugis tamen cauſa ſaluis annonis, quæ ſingulos in annos ſex millibus Sultaninorum æſtimabātur, & ſaluo timaro duûm millium Sultaninorum, migrauit in domum ſuam, quā ad litus Aſiaticum ſitam in hortis vidimus, quum ad Euxinum nauigaremus. Secretior illa cauſa,cuius modo meminimus,fuit, quod Muratis animum contra Muchemetem filium exacerbaſſet,quum is forte Kihaiam ſiue præfectum ſuum indigne tractaſſet. Ægro tulit hoc animo Sultana, Muchemetis mater, ac maritum in ſuſpicionem adduxit: quaſi Siauſes æmulationis ac diſcidiorum ſeminibus inter patrem filiumque ſparſis, acrius tādem(quod humanis in rebus fieri ſoleat) iritato patre, vt vnicum filium occideret, imperium poſtea ſuis liberis,ex Sultani ſorore natis quæſiturus eſſet. Hinc in primis illa Siauſis calamitas.

Poſteaquam Oſman baſſa Vezirazemes creatus fuiſſet, tantopere ſuum apud Sultanum laborauit & inſtitit: vt tādem Perſicus orator,Ibrahimes Chan,qui tamquam incarceratus, in ſaraio concluſus erat, vti ſupra diximus, bona cum pace ſuum ad principem redeundi facultatem impetraret. Sed quum Oſmanici natura duplices ac fraudum pleni ſint,vbi primum Perſicus hic orator perueniſſet Arzerumen,quæ maioris Armeniæ ciuitas eſt,iuſſu Muratis ibidem detentus fuit, ne vlterius progrederetur.

Non multo poſt, certior factus eſt Sultanus Murates, ſtrangulati

gulati Muchemetis Tatari Keraij filium,qui Nogaiorũ ad principem fuga ſe receperat, vti ſupra memorauimus, magno cum exercitu,ſocerique ſubſidiis.profectum cõtra patruum Iſlanem Chanem,eo tam ciuitate Crimio,quam ditione paterna eiecto, pleraque amiſſa recuperaſſe: Iſlanemque patruum,fuga ſibi cõſulentem,Capham contendiſſe.Quo quidem Murates accepto nuntio,tum vt obuiam iret ac remedium adferret omnib' hinc orituris incommodis,tum vti perduelles caſtigaret: Oſmanem baſſam, qui ſupremo cum imperio terreſtrium copiarum dux in iis locis eſſet,ablegauit. Eum in caſtris ad Chalcedonem cum LX plus minuſue millium exercitu vidimus, vnde poſtea per Anatoliam,ſiue Aſiam minorem,iter fecit:hoc eſt,Iſcodara Chalcedoneque profectus eſt itinere terreſtri Sinopen verſus,vt inde Capham per Euxinum tranſiiceret.Sed quod illis in regionibus, Ponto vicinis,ingens tum frigus eſſet,maluit ad opidum Caſtamonam ſubſiſtere, quod nõ procul a Sinope ſitum,itinere XIIII vel XV dierum Conſtantinopoli diſtat, vt iſtic vſque ad veris initium hibernaret. Itidem maris præfectus Vluzalis, qui cum triremibus ad Nigrum mare vel Euxinum ſe contulerat, vt prædictum Oſmanem baſſam cum terreſtribus copiis Sinope Caphã tranſueheret;in portum Sinopenſem triremes deduxit, quo cõmodius nauigationi tempus,& Oſmanis Serdaris,hoc eſt,generalis ac ſupremi copiarum imperatoris aduentum iſtic exſpectaret. Diuerſæ tunc hominum de hac expeditione Conſtantinopoli opiniones erant, aliis exiſtimantibus, Oſmanem iter hoc tractandæ cum Scacho Perſico pacis cauſa ſuſcipere, aliis adfirmantibus,Capham iturum,indeque perrecturum vlterius,vt in vrbe Crimio munitionem exſtrueret,ibique beglerbegum cum dephterdaro ſiue quæſtore conſtitueret. Sed euentus docuit, hanc expeditionem Perſici potiſſimum belli continuandi cauſa fuiſſe ſuſceptam.

Expoſitis hactenus continua ſerie Perſicis rebus,nunc ſubiicienda quædam veniunt, quæ licet ad ſuperiores annos pertineant: tamen huc referre maluimus,ne belli memorabilis ſeries interrumperetur.

Iam ante diximus obiter, annis ſuperioribus proximis Coſacos, Potocoua generoſo viro Polono duce, captam Benderiam, (quod alioqui nomen in genere arcem ſiue munimentum ſignificat) Turcici iuris opidum, diripuiſſe. Tantum in hoc Potocoua robur erat, vt equorum ſoleas ferreas, etiam recentes, nullo negotio manibus, inſtar chartæ, vel alterius rei fragilis, rumperet. Ideoque ſibi ducem hunc Coſaki præfecerant, & auſpiciis eius Turcis, qui ab aliis lædi ſe nolunt, quum maximam ſibimet ipſi nocendi licentiam in finibus ſumant, grauiſſima damna dederant. Quum id contra leges antiqui fœderis inter Oſmanicam familiam regnumque Poloniæ fieri videretur, mittit ad Stephanum regem Sultanus Murates Zauſium Portæ, repetitum res ablatas, & non ſine minis poſtulatum, vti Potocoua quoque, Coſacorum dux, præſente ac inſpectante Zauſio ſuo, capite plecteretur. Venerat in poteſtatem regis Potocoua nefario quorumdam amicorum ſuorum aſtu & ſcelere, qui ſtudio gratificandi voluntati regiæ, per litteras a Potocoua petierāt, vti ad ſe veniret, quo cum colloqui de rebus ad ipſummet pertinentibus cuperent. Simul fidem nomine liberi commeatus regij ſuam interpoſuerant. Acceſſerat vir integer, ac minime ſuſpicioſus. Monebatur, Coſacos vti deſereret, ſtatimque regē adiret: quem ſancte pollicebantur, nihil in eum ſtatuturum aſperius. Quum hoc modo deceptus, ad comitia ſe Varſouiam contuliſſet: deliberatum in ſenatu, quid agendum hoc eſſet in negotio. Viſum maiori ſenatorum parti, nequaquam hominē Chriſtianum, militem Polonum, virum deniq; fortem, qui robore corporis admirabili cunctis in eo regno præſtaret, barbaro certam ad necem prodendum. Ad Zauſium, quam commodiſſimis fieri poſſet, purgandum rationibus. Omni denique modo conſulendum ipſius ſaluti, qui ſalui commeatus regij promiſſo fretus, Varſouiam venire non dubitaſſet. Rex Stephanus e diuerſo dicere, ſub fide quidem publica Potocouam acceſſitum: ſed aliter eam datam non intelligi, niſi quatenus cauſam ſuam iuſtam docere probareque poſſet. Nunc vero quum pareat, eum contra

fœderis

fœderis pacta conuenta feciſſe, quod indigniſſime Sultanus Murates ferat: non poſſe fœdifragum, paciſq; publicæ violatorem, ſalui commeatus regij beneficio frui. Auditas eſſe minaces Sultani Turcorum litteras, cuius iras ſi tanti non facerent, ac Potocouam potius ſeruatum vellent: ſe quidem ipſorum volũtati nõ aduerſaturum, ſatiſque facturum officio ſuo contra quoſuis regni hoſtes: monere tamen, ne bello Moſchouitico necdum cõfecto, nouas temere ſibi cumularent inimicitias. Hoc modo cedentibus regiæ ſententiæ Polonis, ſumtum de Potocoua ſupplicium fuit. Secundum hæc, anno Mahumetano DCCCCXC C. 1583.
quidam Podolouius Polonus, (hoc nomine Conſtantinopoli adpellabatur. alij Polidouium vocant) nobili genere natus, ſtabuli regij præfectus ſecundus, quem vulgo ſupræfectum vocant, miſſus fuit extra ordinem legatus a Stephano rege cum litteris ad Sultanum Muratem, quibus inter alia petebatur; vt ei regis ſui nomine liceret equos aliquot generoſos in Anatolia comparare, quibus in Poloniam deductis pro ſe rex vteretur. Impetrato Muratis conſenſu, in Aſiam proficiſcitur, & XXIIII equos inſignes ac plane regios emit. Cum his in Europã tranſiicit, domum non ſine ſaluo Sultani Muratis cõmeatu rediturus. Sed quum forte tum noui Coſacorum motus & excurſionis nuntius ad Portam veniſſet, illico Murates Zauſium Conſtantinopoli ablegat, qui Podolouium adſequutus in itinere, cũ ſuis iugularet; & equos regios, cum ceteris legati, comitumq; rebus, Conſtantinopolim reduceret. Venit hic ad Podolouium non procul Hadrianopoli, mandatumque ſibi narrat a præpotẽti Sultano ſuo, litteris etiam prolatis, vt eum cum equis & comitibus Conſtantinopolim reduceret. Negat id ſe facturum Podolouius, litteraſque ſalui commeatus oſtendit. Nec has, nec legati perſonam, contra ius gentium violari debere, præſertim a cõfœderatis, ait. Zauſius ad proximi Cadij ſiue iudicis cognitionem prouocat, qui e loco maxime vicino arceſſitus, quum ad eos veniſſet: quæ in medium ab vtroque proferrentur, audit. Iubet exhiberi ſibi tam Podolouio, quam Zauſio datas a Sultano litteras:

quibus inſpectis, quum Zauſij mandatum recentius eſſe cognouiſſet: vim prioris exſpiraſſe, poſterioris exſequutionem requiri, pronuntiat. Ceptum ergo rediri. quumque de via regia cum eis Zauſius deflecteret: monetur a legato viam vti regiam teneat. Occlamat barbarus, Ipſene Sultano Muſulmanorum, ac ſuis, in regno ſuo præſcribere leges vellet, quo reducendus eſſet itinere? Sic igitur itum in ſiluam, vbi ad mortẽ parare ſe iubẽtur omnes, ex ſententia mandati Sultanini. Erant ei XXXIIII famuli, quibus ordine trucidatis, (vno tantum excepto puero, qui ſollerter in ſiluam profugiens euaſiſſe perhibetur) vltimo Podolouio, poſt cõceptas ad Deum preces, caput amputatum a Zauſio fuit. Res omnes ipſius & comitum Zauſius Conſtantinopolim, cum equis regiis, reduxit. Equi, iuſſu Muratis, partim Sultaninũ in Saraium, ad ipſius Muratis vſus, recepti: partim inter baſſas diſtributi, digitiſque ſingulari cum ignominia Stephani regis paſſim monſtrati fuerunt.

C. 1584. Quum hæc per autumnũ accidiſſent, anni ſequentis DCCCCXCI initio venit Grodnam, quæ in Lituania ſita eſt, ad Stephanum Poloniæ regem miſſus a Sultano Murate Muſtaphas Zauſius, qui cædem legati regij Podolouij, de qua modo dictum, excuſaret. Aiebat is, falſo tamen rem narrans, illum fuiſſe necatũ, nullo Sultani Muratis interueniente iuſſu: quum præſcriptos legationi limites egreſſus, copias Turcicas ſpectatum veniſſet, quę tum temporis contra Perſas mittebantur. Nunc ab ſe mandato Muratis adduci cædis auctores, de quibus rex Stephanus ſupplicium ſumeret. Quia vero Coſaki recẽs magnum finibus Turcicis damnum intuliſſent, viciſſim petere Muratem, vt ablata reſtituerentur, & Coſacorum dux ad necem ſibi dederetur. Venerat is hoc tempore Grodnam, eadem illectus fraudulentorum verborum eſca, qua prius etiam circumuentum fuiſſe Potocouam diximus. Vir erat bellicoſus, & Turcos in finibus more ſuo ſemet inſolentius gerentes, aliquoties cæciderat. Hũc ſibi Murates, loco duorum vix triobolarium nebulonum, quique fortaſſis aliud ob maleficium capitis anquiſiti fuerant, mitti volebat. In-

terce-

tercedentibus apud regem pro eius incolumitate præcipuis regni proceribus, non ille quidem Turco deditus: ſed tamen incertum quo deportatus, nuſquam ex eo tempore conſpectus fuit. Solebat narrare Conſtantinopolim reuerſus iſte Muſtaphas Zauſius, qui non ex primariis, ſed vilis inter ſuos erat, ſe a principio conſpicatum terribiles ac minaces Polonorum oculos, ob indignam, & contra ius gentium admiſſam, legati regij cædem, grauiter frementium; non exiguo ſibi viſum in periculo verſari. Verum quod antea Potocouam de medio, præ formidine Sultani ſui, ſublatum meminiſſet: animo prorſus obfirmato, tam audacter, minis etiam interiectis, vt voluntati principis ſui ſatisfieret, vrſiſſe: tamdem vt omnis ei Coſacorum præda cum captiuis: abſque cuiuſquam impedimento, reſtitueretur: quam pæne triumphabundus ad Sultanum ſuum Conſtantinopolim adtulit.

Iam de noſtris etiam rebus vt aliquid interſeram, ante biennium ſex, plus minuſue, Turcorum millia, duce Sangiaco Solnoccenſi, qui deinceps Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa nominatus fuit, prædæ faciundæ cauſa collecta, celeritate quadam inexſpectata regionem Cepiſienſem inuaſerant: Onodium, quod iis in locis opidulum eſt, direptum incenderant: multa Chriſtianorum capita cum ampliſſima præda ſecum abduxerant. Quia vero reditum iſtorum noſtri ad Agriam, quam Erlam vulgo vocant, præſtolabantur: vbi primum Turci adueniſſent, dimicari ceptum, licet illi numero ſuperiores noſtris eſſent. Sed quum noſtris auxilia deſtinata ſummitterentur, quæ Vngarorum erant equitum ad IICIↃ: denuo pugnatum acriter, numero Turcis, virtute noſtris fidentibus. Iam anceps erat victoria, quum equites Germani ſclopetarij CL ſuperuenientes, noſtris eam vindicarũt. Nam a latere Turcorũ in aciẽ irrũpẽtes, diſploſis ſclopetis eam ſubito ſoluerunt ac turbarũt. Hoſtibus in fugã coniectis, plures eorũ cæſi, nec pauciores capti: pręda cũ mãcipiis Chriſtianis recuperata. Cædis huiuſce Turcorũ nũtio Cõſtantinopolim

adlato, mirifice perturbari Turcorum animi. Sinan baſſa, qui tũ adhuc Vezir azemes erat, fremere, furere, maxime terribilia minari. Sed poſtridie illius diei, quo primum nuntium acceperant, quidam Sangiacus ex Vngaria veniens, ad baſſas Vezires deductus, & ab eis de re, quonam modo geſta fuiſſet, interrogatus; reſpondit, ſuos nulla laceſſitos iniuria regionem imperatoris Chriſtiani temere inuaſiſſe, mancipia Chriſtiana, prædamque maximam, abduxiſſe: qua quidem onuſti, dum ſuos ad fines domum properarent, in hoſtico cæſi fuerint. His intellectis, & indies ab aliis quoque confirmatis, iræ nonnihil ſopitæ fuerunt: præſertimque cogitatum de renouandis & prorogandis vlterius cum C. 1583. Imperatore Chriſtianorum induciis, quæ anno DCCCCXC exſpiraturæ eſſent: quamquam illas impediturus videretur Sinan Vezir azemes, ni maſul factus fuiſſet, vti ſupra commemorauimus.

C. 1584. Anno igitur DCCCCXCI, ſequuta fuit inter Rudolphũ II, Chriſtianũ imperatorem, & Muratem III, Imperatorem Muſulmanorũ, induciarum prorogatio: quæ Kal. Ianuariis, anno Chriſtiano CIↃ.IↃ.LXXXIV, qui Mahumetanus eſt DCCCCXCI, inciperent; & nonum ad annum vſque durarent.

Hoc primò prorogatarum induciarum anno, ſub finem menſis Auguſti, Rudolphi II Rom. Imp. iuſſu vir illuſtris & generoſus, Henricus Baro de Lichtenſtain, de Nicolſpurg, sereniſſimi principis Matthiæ, Archiducis Auſtriæ, primus a cubiculis, conſueta munera Sultano Murati, Muſulmanorũ imperatori Conſtantinopolim laturus, Vienna quinque nauibus ſecundo Danubio diſceſſit, Budamque feliciter quinto die menſis Septembris adpulit: ac perhumaniter exceptus, negotia ſibi demandata cũ Sinane baſſa Budenſi, patria Florentino, licet alij Mediolanẽſem ex Vicecomitum familia perhiberẽt, ex animi ſententia peregit. Ibi poſtridie, quàm aduenisſet, qui fuit ſextus dies Septẽbris, quum deduceretur ad baſſam, inſolens ei barbarumque ſpectaculum exhibitum fuit.

Primum magno populi concurſu, tres habitu Turcico præcedebant Zingani, quos Ægyptios nonnulli, Arabes alij vocãt.

Horum

Horum medius teſtudinem, vſitatis maiorem, pulſabat: reliqui duo duabus fidiculis, admodum ſtridulis, ſtrepitum faciebant; & voce barbara Sultanorum Oſmanidarum res geſtas, omnibus ad hunc vſque Muratem ordine recenſitis, accinebant.

Hos ſequebantur tres limphatici robuſti homines, caligis tãtum induti, cetera nudi: niſi quod capitis vertex paruo pileolo rubro, & humeri nudi ſuperiniecta, deque collo pendente pelle tigridis, exornabantur. Hi ad concentum Zinganorum tripudiabant, tenentes ſinguli vexillum Turcicum rubri coloris, cuius haſtile intra cutem & abdomen ventris, emanante multo ſanguine, defixum erat.

Hos duo pueri ſequebantur, qui cuti frontis perforatæ pẽnas gruis inſertas ferebant.

Secundum pueros incedebant quatuor virorum paria, peruulneratis lateribus.

Primi duo clauas ferreas, quas puſdiganos dicũt: proximi duo nudos acinaces, per cutem transfixos, geſtabant.

Rurſus alij duo ſequebantur, quorum vnus ſecurim militarẽ Vngaricam, (ſchacanum vocant) alter oblongum Genizari ſclopetum, apertis lateribus, in transfixo corpore portabat.

Vltimo loco viri duo robuſti ſpectaculum hoc claudebant, qui tempora rectis, latis, & oblongis enſibus, quos Vngari palaſtos vocant, transfixerant. Horum capulos manibus tenebant. In enſium cuſpide pomum erat adfixum, & pomo penna gruis inſertæ.

Vniuerſi raſis nouacula capitis & barbæ pilis, excepto muſtace, caligis tantum largioribus, qui Turcorum per æſtatem mos eſt, induti; ſupra cingulum plane nudi erant: niſi quod in vertice, ſicut & antea diximus, rubrum ſtrictumque pileolum, quem takiam (ni fallor) adpellant, & pendentes de collo per humeros tigridum pelles geſtabant. Omnes etiam tripudiantes continuo ſaltabant, cum multa ſanguinis effuſione, quem ſpongiis abſtergebant.

Hoc genus hominum, quod animo ſcilicet imperterrito

quiduis audeant, a Turcis Delilari, hoc eſt, ſtulti delirique vocantur, a Græcis Rhipſokindyni, quod præcipites in pericula ruant. Quum autem rurſus eadem peragētes, quæ prius, ex ædibus baſſæ noſtros, ad nauium ſtationem, præcedendo deduxiſſent: accepto munere, quod eis legatus auguſtalis dari iuſſit, ad ſuos reuerſi ſunt.

Comitabantur hoc itinere legatum aliquot Barones, virique nobiles, quorum nomina ſubiicere libuit ex commentario Melchioris Beſolti, qui noſtrum hoc iter deſcripſit.

Karulus a Dietricſtain, Baro in Holenburg & Finckenſtain.

Sigiſmundus Ludouicus, Baro de Polhaim.

Ioann. Bernardus a Lembach, &c.

Wolfius Vngnad, Baro in Sonneck.

Ceorgius Hartmanus Baro de Lichtenſtain, legati frater.

Ioan. Vlricus Baro de Starhemberg.

Georgius Andreas Baro de Buchaim.

Stephanus de Reua, Comes Turocenſis, Vngarus.

Wilhelmus a Dietricſtain.

Ioannes Lewenklaw.

Franciſcus Georgius Oberdorf.

Melchior Beſolt.

Maximilian' Mager a Fuchſtat.

Antonius a Stamp.

Georgius Rothut.

Hector ab Eltz, aulæ præfectus.

Ioan. Iacobus Eglof, ſtabuli præfectus.

Iacobus Mielich.

Victor Rechlinger.

Ioannes Baſilius ab Hohenwart.

Aderant Baronum ac nobilium addicti miniſteriis adoleſcētes nobiles XVI, præter alios plebeios. Totus deniq; comitatus, extra legatum conſtabat LXXXIX perſonis. Equi LXVI erāt, præter X vel XII cōducticios: currus (vulgo coccios vocant) XVII, quibus Taurun o ſiue Belgrado Conſtantinopolim veheremur. Illic enim exſcenditur, & itinere terreſtri, Danubio ad læuam relicto, per Seruiam, Bulgariam, Macedoniæ partē, Thraciam,

Con-

Conſtantinopolim itur. Adiunxerat itineris comites Baſſa Budenſis, vnum ex proceribus, qui Begi Turcis dicuntur, itemque tres Zauſios, qui Commiſſariorum in aulis noſtris locũ iſtic obtinẽt, & tres Genizaros. Hi ſuis cum famulis & ipſi præter equites, ſeptem thedis ſiue curribus vehebantur. Henricus Baro de Liechtenſtain, poſt oblatum Sultano Murati munus, amiſſo fratre Georgio Hartmano, qui Conſtantinopoli obiit, iam & ipſe diuturno morbo debilior factus, maiorem familiæ partem cum equis & curribus Cõſtantinopoli die XII menſis Decembris in Auſtriam remiſit: ipſe naui Veneta, ſub initium veris, per mediã Græciam domum redire ſtatuit. Anno ſequenti, XIII die menſis Aprilis, Calliupolim ad Helleſpontum ſitam, venit: vbi morbo inualeſcente, magno cum ſuorum dolore XVI die menſis eiuſdem, continuas inter preces velut obdormiſcens, vitam hanc mortalem feliciter cum immortali commutauit. Aderat tunc ad beatas piorum ſedes migranti Ioannes Leunclauius, quem inprimis vt huius itineris comitem haberet, domo litteris amantiſſime ſcriptis accitum inuitauerat. Is Dionyſio Chienſi, monacho docto, & optimo viro, eccleſię S. Marci Calliupolitanæ prępoſito, memorię defuncti cauſa, ſchidam heic ſubiectam, lingua Græca, Latina, Italica, Germanicaque perſcriptam reliquit: donec a fratribus, generoſiſſimis Baronibus, Georgio Eraſmo, & Ioanne Septimio, quo nullus ordinis ſui noſtro ſæculo Germanus maiorem orbis partem peregrinando felicius perluſtrauit, debitũ virtuti pietatiq; Baronis optimi monumẽtum excitetur.

ANNO CHRISTIANO CIↃ. IↃ. LXXXV.
DIE XVI M. APRILIS. PIE MIGRAVIT
EX HAC AD CÆLESTEM VITAM
ILLVSTRIS ET GENEROSVS DN.
HENRIC. BARO DE LICHTENSTAIN.
DE NICOLSPVRG. RVDOLPHI. II. IMP.
AD PORTAM OSMANICAM LEGATVS.
SEPVLTVS IN HOC TEMPLO S. MARCI
CALLIVPOLI. AD GRADVS. PROPE
CONVERSIONEM S. PAVLI. DIE M.
APRIL. XX. AN. SVPERIVS INDICATO.

Equidem mihi polliceor, humano lectori hâc itineris noſtri mentionem non ingratam fore: qua libuit obiter etiam meo erga beatos Henrici Baronis eximij manes officio defungi, cuius erga me perpetuam inde vſque a primis ipſius adoleſcentis adhuc annis beneuolentiam & amorem expertus fui. Nunc ad inſtitutũ redeuntes, tamdem aliquando penſum hoc abſoluamus.

C. 1584. Hac etiam æſtate anni DCCCCXCI, Sultanus Murates dum ſe cum mutis ſuis oblectat, pæne periit. Diximus enim ſupra, mutos Sultanis Oſmanidis in deliciis eſſe, qui animi ſenſa ſignis quibuſdam aperire ſollerter norunt, & viciſſim intelligere nutibus ac ſignis indicata. Solebat hos Murates equis prægrandibus, & ob corporum molem tardis imponere: quum ipſe maxime agilibus, ac præſertim Arabicis, vteretur: & modo in hunc, modo in illum prouectus, nerui bubuli (carauazzam ipſi vocant) verberibus tam mutos, quam equos eorum cæſos, ad curſum impelleret. In hoc ludo correptus comitiali morbo, ſibi familiari, tam graui lapſu ex equo decidit ad pauimentum alliſus: vt omnino per vrbem vel iam moriturus, vel mortuus crederetur. Adeoque Genizari, pro more, velut exſtincto Sultano, iam Chriſtianorũ Hebræorumque tabernas inuoſando deripiebant: maximuſq; tumultus in vrbe ſequuturus erat, niſi mature Genizarorum Aga, ſiue tribunus, quemdã in ipſo deprahenſum facinore mox, ad incutiendum ceteris terrorem, ſuſpendi iuſſiſſet: mancipiis etiam nonnullis, Genizarorum habitu veſtitis, ad vncos ſcalæ Sycenæ ſiue Galatenſis, pro more Turcico deductis, & ſupplicio mortis ibidem adfectis. Si Muchemetes, Muratis filius, qui Magneſiæ degebat, id temporis ad vrbem fuiſſet: actum plane de vita patris erat, & imperio. Conualuit tamen Murates, ſtatimque poſt aduentum noſtrum, die quodam Veneris, qui Turcorum hebdomadario feſto ſacer eſt, eques e ſaraio nouo (Geniſaraium a Turcis adpellari, deinceps parebit ex annalium declaratione) prodiit, nobis inſpectantibus cupide, quemadmodum fieri ſolet, & ſacræ ſanctæ Sophiæ, ſiue ſapientiæ Dei templum, nunc profanatum a barbaris, adijt: vt ſcilicet nobis & aliis, (erat enim ma-

ximus hominum concurſus) oſtenderet, ſe necdum mortuum. Ipſa facies adhuc colore lurido deformis conſpiciebatur.

Hoc eodem anno DCCCCXCI, die XXIIII menſis Octobris, ali- C. 1584.
quot begi Turcici cum ſuis copiis, in quibus erant, ipſorummet confeſſione, hominum ad XCIↃ, Carniolæ fines ingreſſi, grauiſſimam impreſſionem fecerunt: direptis paſſim vicis ac pagis, magnaque Chriſtianorum mancipiorum multitudine ſecum in ſeruitutem abacta. Quum noſtri nuntium aduentus & populationis hoſtilis accepiſſent, hominum ad IICIↃ ſubito cogũt, Iuſto Ioſepho Comite Turriano, & Thoma Erdendio Comite Muſlouinæ, Sclauoniæ Croatiæque Bano, ducibus: ac ſine mora maximis itineribus hoſtis tergo inhærentes, ad Slunum Croatiæ tãdem eos die XXVI eiuſdem menſis Octobris adſequuntur, inuadunt, cædunt. Liberati captiui, & præda recepta fuit, cum interitu IIIICIↃ Turcorum. Eramus nos Conſtantinopoli, quo tempore de hac ſuorum clade Sultanus Murates certior reddebatur: qui ſane quum intellexiſſet, a ſuis iniuriæ factum initium, iure cæſos pronuntiauit. Nam nolle ſe quidquam aiebat a ſuis, contra leges induciarum, ad turbandam pacem in Vngariæ limitibus adtentari. Iuſſit etiam, illuſtri & generoſo Rudolphi II Cæſaris oratori, Paulo Baroni Eizingano, ſuarum ad vtrumque baſſam Vngariæ, Budenſem ac Temeſuarenſem, litterarum exemplar exhiberi: quibus ſeuere mandabat, vti milites ſuos limitaneos in officio continerent. Idem vt a noſtris quoque præſtaretur, impetrari viciſſim petebat.

Sub exitum eiuſdem anni Turcus quidam Conſtantinopolim adpulit, nuntius cædis ſuorum, e qua ſolus (vt ipſe quidem aiebat) opera chirurgi cuiuſdam Cretẽſis, cui fuerat antea notus, euaſerat. Res ipſa relatu non indigna, quod prope nouo tunc inter Venetos ac Turcos bello cauſam præbitura videretur. Ramadanis baſſæ Tripolitani vidua cum filio, familia, mancipiis vtriuſque ſexus, Coſtantinopolim profectura, triremem in Barbaria vel Aphrica maritima curauerat inſtrui, qua facultates ſuas ampliſſimas ſecum aueheret. Eas equidem memini a Turcis &

Hebræis octies cētenis millibus nummûm aureorum æſtimatas: veréne, an ſequius, equidem dicere non habeo. Huic triremi, ſecuritatis ſuæ cauſa ſemet adiunxerant aliæ duæ, quas iccirco vulgus nautarum conſeruas adpellare ſolet. Quum ipſum oſtium ſinus Hadriatici, non procul ab inſula Corcyra, (Corphū nunc dicunt, quæ vox Græcis vulgari lingua ſinū ſignificat) præterlegerent: ingens ſubito coorta tempeſtas eos vel inuitos in ſinum, quem diximus, Hadriaticum reiecit. Erat id temporis cura ſinus, cum certo triremium numero, cōtra quoſuis piratas & alios tuendi, (quod officium qui gerit, Prouiſor ſinus adpellatur) commendata Petro Emo, patricio Veneto: qui quidem iuniorum ſuffragiis ad eam dignitatem peruenerat. Is vbi Turcos ſinum ingreſſos accepit, mox in eos prouehitur, numeroque triremium ac militum, & aliis rebus longe ſuperior, omnes in poteſtatem redigit. Inde diro quodam & inaudito furore ſæuitum in captiuos, tam mares, quam feminas. Maribus occiſis CCL, filioque Ramadanis baſſæ matris in complexu & gremio confoſſo, feminæ XL prius nefariis pollutæ ſtupris, vberibus mutilatæ, (quæ quidem viuis adhuc, ſpectantibuſque miſellis, a quibuſdā crudelitate plus quam barbara in mare proiecta perhibentur) diſſectæ tandem atrociter ad vnam omnes, in aquas a piſcibus deuorandæ præcipitantur. Ipſius Emi fratris filius in puellam quamdam egregij oris incidiſſe fertur. Ea quum ipſum pudicitię ſuæ vim illaturum conſpiceret, mox Chriſtianam ſe profiteri, & virginem, & in Cypro natam nobili familia Cornara, quæ ſuam originem ad Cornaros Venetos referret. Captā ante XII annos, quum Cyprus ſub iugum Turcicum veniret, ex eo tempore miſeram apud barbaros ſeruitutem ſeruiiſſe. Nunc quādo poſt tot ærumnas in hominis Chriſtiani, pudoris virginei vindicis, nobilis denique Veneti manus incidiſſet: obteſtari ſe per immortalē Deum, ne Chriſtianæ faceret iniuriam, ne virginem inceſtaret, ne Veneto ſanguini fœdam labē aſpergeret: ſed potius in optatū hūc diem, quo Chriſtianam ad rempublicam poſtliminio rediret, diuina quadam prouidentia conſeruatam, ſaluo pudore li-

bertati

bertati reſtitueret. Nihil apud immitem animum, ac prodigioſe crudelem ſalacemque, tam ſanctæ preces valuere; quo minus violaretur, & ſuffocata cũ aliis mancipiis Turcicis in mare proiiceretur. Exiſtimabantur indignam hanc immanitatem Veneto nomine, tam pio, tam pudoris & omnis virtutis ſtudioſo, tam a ſæuicia denique alieno, exercuiſſe: ne quis ſuperſtes vel amplitudinem prædæ, quam conſequuti fuiſſent, vel admiſſorum ſcelerum fœditatẽ proderet. Huius facinoris fama Conſtãtinopoli percrebeſcente, incredibile dictu, quantopere commoti fuerint Turcorũ animi. Paſſim audiſſes omnes omnia Venetis extrema minitantes. Vix a Bailo (magiſtratus Veneti nomen eſt, qui de ſuorum cauſis iſtic cognoſcit, & iniurias ſuis illatas ad Sultanum Turcicum eiuſque Vezires, defert:) abſtinebant, quo minus homini manus iniicerent, aut fœde ſaltim in os exſpuerent. Fungebatur id temporis hoc munere Ioannes Franciſcus, Maurocenorum familia natus, (Moreſinos vulgo vocant) qui paullo poſt epiſcopatum Brixienſem, mortuo doctiſſimo Cardinale Delphino, abſens impetrauit. Is quum Zauſium quemdam Sultani Muratis iuſſu, Conſtãtinopoli die XXVII Decembris Venetias iturum cum mandatis, accepiſſet: interceſſit, ac tantum obtinuit, vt ablegandus Venetias Zauſius Conſtantinopoli maneret. Miſſi tamen, qui Muratis ſententiam Venetis ſignificarẽt. Volebat is pœnas in tanti facinoris auctores ſtatui, ablataſq; res cum perſonis, tam liberis, quam ſeruis, reddi. Habuerat autem vidua Ramadanis Chriſtiana CCCC mancipia, quæ ſane quoniã pro more Chriſtianorum, triremi capta, libertate donata fuerãt: alia Murates horum loco mancipia flagitabat. Simul eam præ ſe ferebat animi moderationem, vt minime ſe diceret ipſis illaturum iniuriam, nec pacem violaturum; modo poſtulatis, rationi & æquitati conſentaneis, ſatisfeciſſent. Ceteroqui ſe bello ſuorum cædes & iniurias vindicaturũ. Senatus intellecta querela voluntateque Muratis, & re diligenter, vti geſta fuiſſet, perquiſita: Murati reſpondet, exſtincti Ramadanis baſſæ Tripolitani familiam primum ad inſulam Veneti iuris Zacynthum

adplicuiſſe, neque dumtaxat ab inſulanis humaniter exceptam; verumetiam munuſculis quibuſdam honorariis, ac xeniis adfectam fuiſſe. Poſtea vero, quam hinc diſceſſiſſent, alteram inſulã ſuam Cephalleniam hoſtiliter inuaſiſſe, prçterque pacis leges omnia deripiendo, nec hominibus, nec iumẽtis pecoribuſue pepercisse. Præfectum ſinus Hadriatici, quum certior de hac ipſorum inſolentia factus fuiſſet, eos e veſtigio perſequutum, nõ modo intra ſinum armatos reperiſſe: verumetiam ab eis, quũ propius accederet, non fuiſſe pro more ſalutatum, nec demiſſis velis editum ſignum, quod humiliationis adpellant. Horum vtrũque pactis conuentis aduerſari, quibus armatæ naues ſinum ingredi vetentur, & omnes Præfecto ſinus honorem exhibere, certo ſalutationis ſummiſſioniſque genere, iubeantur. His de cauſis commotum grauius Præfectum ſuum, acerbius in eos animaduertiſſe. Nihilominus in hac ſe cauſa facturos, quidquid homines æqui iuſtique tenaces facere par ſit. Nonnihil hoc reſponſo mitigatus fuit Sultani Muratis animus, qui præſertim necdum grauiſſimo contra Perſas bello defunctus, nouis aduerſus præpotentem mari rempublicam inimicitiis implicare ſe nollet. Secundum hæc Petrus Emus capite plexus, & ipſa triremis cum omni armorum & inſtrumenti genere, totidemque mancipiis, quot in ea Veneti reperiſſent, reddita fuit: quo tempore nos ad Zacynthum, Cephalleniam, Corcyram, aliquamdiu hærebamus, & claſſem Venetam, quæ Turcis eam triremem reſtitueret, vidimus. Ceterum libet obiter hoc loco de interitu ipſius quoque Ramadanis baſſæ Tripolitani, cuius viduam cum filio familiaque cæſam ab Emo diximus, perpauca quædam commemorare: futura, vt opinor, auido cognoſcendi res exteras animo non iniucunda.

Tripolitanus igitur hic baſſa, bellum cõtra barbarum regem Aphricanum geſturus, quum alios milites ſuos, tum etiam miſſos ſibi a Sultano Genizaros Portæ ſclopetarios in hoſticum ducit. Conſtat autem, magnas in Aphrica ſolitudines eſſe, per quas profecturi, copiam rerum neceſſariarum, & in primis annonæ,

ſecum

ſecum vt ferant, neceſſe eſt. Itinerum quoque periti duces, in locis adeo deſertis & inuiis, vel maxime requiruntur. Ramadan baſſa, quum horum vtrumque parum ad animum, ante profectionem, reuocaſſet; in eas tam annonæ, quam viarum difficultates, cum ſuis, incidit: vt neque progredi poſſet vlterius, nec ſine iactura militum, pedem referre liceret. Tamdem tamen nõ ſine ſuorum cæde, ac præſenti cũ periculo totius amittendi exercitus, domum reuerſus eſt. Tum vero cæco perciti furore Genizari, nulla nec ipſius viri dignitatis, nec Sultani ſui ratione habita, qui huic eum prouinciæ præfeciſſet, hominem obtruncant. Neque Murates hactenus eos ob hanc baſſæ ſui cædem, pro auctoritate imperij caſtigare potuit: quod nemini mirum videri debet. Quippe non amplius illa nunc apud Turcos obœdientia, non diſciplina militaris eſt, quæ fuit olim apud ſæculum prius. Quod tametſi docere pluribus exemplis poſſem, tamen ne modum annalium excedam, dumtaxat vnicum adhuc recitaſſe ſuffecerit. Anni non multi prætereriere, quum Achmetes baſſa, beglerbegus Cypri, Famaguſtæ ſuis & ipſe trucidatus a Genizaris fuit. Illam ſe cædem admiſiſſe palam profitebãtur, ob interuerſa ſtipendia ſua, quæ per auariciam Achmetes ſibi retinuiſſet. Atq; vti prętextum, palliando facinori ſuo, magis ſpecioſum haberẽt: ab eo miſeros etiam inſulanos exactionibus grauiſſimis & intolerandis exhauſtos, aiebant. Indigne Sultanus Murates hanc Genizarorum ferebat inſolentiam, qui beglerbegum ſuum tam fœde necaſſent, nullis ad Portam querelis delatis, nullo crimine quo ſe obligaſſet. Pertinere putabat ad tuendam maieſtatem imperij ſui, ne facinus hoc impune ſic abire ſineret, vt horum exemplo, corruptis & aliis, contumacia militum latius ſerperet. Quapropter in Cyprum alius ab eo beglerbegus mittitur cum x triremibus, tam aliarum rerum adparatu neceſſario, quam eo militum numero inſtructis, quo cædis reorum coherceri petulantia poſſet. Nouus ergo beglerbegus, quum primum ad inſulam adpuliſſet, diſſimulatis illis occultis mandatis, quæ diſcedẽti Murates dederat: homines quoſdam ſibi fidos, adire Genizaros iu-

bet,ac paſſim rumorem didere,quaſi Murates eis ob interemtũ Achmetem baſſam minime ſuccenſeret. Immo dictitare Sultanum confirmarent,iure ſceleſtum hominem de medio ſublatũ, qui Genizaros,vnicos imperij ſui cuſtodes,annonis ſuis defraudaſſet. His auditis, hilari fronte Genizari beglerbegum, & qua par erat obſeruantia,excipiunt. Verum non multo poſt inexſpectato quodam aſtu milites eius circumueniunt,& vniuerſos cædunt,ipſis etiam triremibus in poteſtatem redactis. Murates,licet ægerrime ferret alterum hoc Genizarorum in Cypro facinus,quo grauiſſime lædi ſuam,& prorſus imminui maieſtatem videbat: tamen,quod infeliciter hactenus geſti belli Perſici cauſa,condonandũ his aliquid cenſeret, ne nouas & inteſtinas præterea turbas excitaret: iris animi diſſimulatis, nihil amplius in eos tentauit.

C. 1585. Anno DCCCCXCII,menſe Martio, in omnium erat ore Conſtantinopoli, Ferhatem baſſam, qui Turcico militi ſuprema cũ poteſtate,necdum ad fines Perſicos progreſſo cum exercitu Oſmane baſſa Vezirazeme,præerat;debitam militibus annonam, ſordida quadam auaricia diſtractam,ſuos in vſus vertiſſe: cuius tamen graui pænuria laborabat exercitus. Idem quum imperaſſet,duarum in iis locis munitionum excitandarum cauſa, de prouinciis vti vicinis conuenirent incolarum ad ſexaginta plus minus millia,qui operas ſtructuræ neceſſarias in ſe reciperent: a ſingulis aliquid nummorum,pro ratione facultatum exegiſſe ferebatur: illiſque domum remiſſis, ad functiones ſordidas ipſos Spachios,Genizaros,ceteroſque milites adegiſſe. Menſis eiuſdem die XV conceſſum in diuano fuit Siauſi baſſæ,quem ſupra maſulem factum diximus,vt libere,quibus in locis vellet,verſari poſſet. Hoc decretum ei viam aperuit,priorem ad dignitatem redeundi: quod quidem,mortuo Perſicos ad fines Oſmane baſſa,non multo poſt accidit. Conſtat cum vtroque, tam Ferhate, quam Siauſe mitius egiſſe Sultanum Muratem; quod eorum indigeret opera. Nam qui per Oſmanis abſentiam, ſupremi Veziris loco res adminiſtrabat Meſites baſſa,caſtratus & ſenex; licet

alioqui

alioqui iuſtus & ſeuerus, tanto tamen muneri parum erat idoneus.

Die XIX menſis Aprilis, rediit Sinope Conſtantinopolim Vluzalis præfectus maris: quod argumentum erat, eo loco tum res fuiſſe Tataricas, vt Oſmanis in Tauricam Cherſoneſum trāſiectione non eſſet opus.

Eodem anno, quum Oſman baſſa Perſicos ad limites acceſſiſſet: occurrentibus intrepide Perſis, modo mille, modo plures, ad decem vſq; millia, de ipſius exercitu carptim fuere cæſi. Tādem Auguſto menſe, Perſis inſciis, & nihil de hoc ipſius itinere cogitantibus, per obſcuras, opacas, anguſtas valles, inter altiſſimos vtrimque montes profectus, vbi militis animādi cauſa multoties diſploſa fuere tormenta bellica, Tebriſium acceſſit. Facillimū hoſti fuiſſet, his in anguſtiis eum toto cum exercitu ad internicionem delere, ſi maturius de hac eius profectione cognouiſſet. Oſmanis aduentu intellecto, Cadius ſiue iudex vrbis fuga ſibi conſuluit. Tum ceteri, præſertim viri ſexaginta in vrbe primarij, variis cum inſtrumentis muſicis in caſtra Turcorum exeunt: Oſmani ſe baſſæ, ſaluam libertatem immunitateſque ſuas pacti, dedunt: eumque noctu cum ſuis in vrbem, ceteroquin apertam, nec vllis clauſam muris, deducunt. Eſt in vrbe ſaraium longe ampliſſimum, altera Scachorum Perſicorum regia: quum interior ad Caſminum ſit, quemadmodum aliquoties alibi diximus. Hoc ſaraium propugnaculis Oſmanes, intra diem trigeſimum, egregie munit: arci abſolutæ mille Spachiorum, duumque millium Genizarorum, præter alios milites, præſidium imponit: machinarum denique bellicarum in ea magnum numerum, cum aliis rebus neceſſariis, relinquit. Inde Tebriſio copias vniuerſas abducit, ac in itinere dyſenteria, quinto poſt die, moritur. Erat in exercitu ſecundus ab ipſo Cigaloglis baſſa, beglerbegus Reuanenſis, cuius ſupra quoque mentionem fecimus. Hic Oſmane mortuo, ſupremum nanctus imperium, ſuos in tutum reducere nititur. Inſtant Cigalogli a tergo Perſæ, quibus ipſe Scachus adfuiſſe perhibetur.

Acerrimo conflictu,& aliquoties quidē repetito, maxima Turcorum ſtrages editur. Nihilominus, quocumque poteſt modo, Gigaloglis iter continuat: quum hoſtis impetum frangeret obiectu Genizarorum, qui ſclopetis ſuis terrori Perſis erant. Quoties autem Perſæ grauius vrgerent, premerent, Turcorum profectionem impedirent: ſubſiſtere legiones, & fortiſſime prœliari iubet. Transfugas deniq; ſubornatos in hoſtium caſtra mittit, qui de ipſius profectione conſilioque longe diuerſa referrent ab iis, quæ cum animo ſuo facere conſtituiſſet. Hac eius impoſtura decepti Perſæ, dum & ipſi ſubſiſtunt: maxima celeritate cum ſuis aufugiens Gigaloglis elabitur, & Wanum reliquias incolumes ducit. Perſæ fugam hoſtis conſpicati, Tebriſium reuertuntur: & vrbe recuperata, mox arcē obſidere ceperunt. Periiſſe conſtat in hiſce cōflictibus haud dubie Turcorum ad LXXXCIↃ. in quibus erant veteranorum militum lectiſſimorū ad XLCIↃ. Prœlia totum continuata triduum trinoctiumque. Captæ centum ac plures machinæ bellicæ maiores. Scachus Perſicus, re bene geſta, regno ſemet abdicaſſe fertur, idq; ſic tradidiſſe filio: vt eum ſacramento prius obſtringeret, quo ſancte polliceretur, nūquam ſe cum Turcis pacē facturum, ni prius recepiſſet omnia, quæ iuris aliquando Perſici fuiſſent. Hæc tametſi geſta fuere poſt diſceſſum e Turcia noſtrum, nec ita comperta damus, vti quæ ſupra de rebus Perſicis, ex interuallo propiori obſeruata deſcripſimus: tamen ab iis accepta referimus de quorum fide non dubitamus: ſequius ac illi ſolent, qui rerum ipſarum, quas ſcripturiunt, rudes & ignari, ridiculas nobis (vtinam ſine fraude periculoque veritatis nugas obtrudunt.

Hac etiam æſtate bellum aduerſus Maronitas & Truſcos geſtum fuit. Inhabitant hi populi mōtem Libanum, qui haud procul diſſitus ab vrbe Syriæ Phœnices Tripoli, (Tarabolos ea Turcis eſt) non exiguum ad ſpatium ſe porrigit. Religionem Chriſtianā profitentur, ac Maronitis etiā patriarcha ſacrorū princeps eſt. Is habitat in monaſterio Virginis Deiparæ, quod itinere medio montem Libanum adſcendētibus occurrit. Habent & Hie-

roſoly-

roſolymis Maronitæ tẽplum S.Georgij martyris, vbi vulgo vocantur Chriſtiani cincti ſiue zonarij,propter longas lataſque zonas ſiue cingula,quibus vtuntur. Aythonus alicubi Maroninos dixit,& his verbis eorũ meminit: Sunt in monte Libano Chriſtiani degentes prope Tripolim,ſagittarij pedites valde boni,circa XLCIↃ virorum. Hi multoties fuerunt Soldano rebelles,& damna plurima Saracenis intulerunt. Hactenus Aythonus. Maronitis vicini fœderatique ſunt Truſci,qui ſe profitentur eſſe reliquias illorum occidentalium Chriſtianorum, quos imperatoris Henrici IIII tempore,ſub annum Chriſtianum CIↃ.XCIX Dux Bullionenſis Gotefridus in terrã ſanctam duxerit,& quorũ vſus opera tam Hieroſolymis,quam reliqua Palæſtina, potitus fuerit.Gens vtraq; tam eſt numeroſa,tam rei bellicæ addicta ſtudiis. vt hominum iam ad LXCIↃ facile poſſint in hoſtẽ educere, qui maiori ex parte peritiſſimi ſclopetarij ſunt. Hos populos anno Mahumetano DCCCCLXXXI Sultanus Selimes II ſub iugum C. 1574.
mittere,ſed fruſtra conatus fuerat. Itaque Turcis ex illo tempore libertati ac fortunis eorum inſidiantibus, nunc tamdem vndecimo poſt anno domiti fuerunt ab Ibrahime baſſa, Cairi vel Ægypti beglerbego: qui de ſpoliis thronum regium ex auro puro puto Conſtantinopolim miſiſſe Sultano Murati dicitur, æſtimatum ſexies centenis aureorum millibus. Idem Sultanæ, cuius filiam dudum ambit, & haud dubie ducturus tũ credebatur, aliiſque ſaraij mulierculis miſiſſe munera fertur, quorum pretiũ ducenta millia Sultaninorum æquauerit.

Anno DCCCCXCIII, Perſis arcem Tebriſianam, ab Oſmane C. 1586.
baſſa ſuperiori æſtate munitam, obſidentibus; quum obſeſſi propemodum ad extremam rerum omnium pænuriam redacti eſſent, Ferhates baſſa, veluti peritus architectus, munitionem nouam e regione Tebriſij ſtruere inſtituit. Cigaloglis autem baſſa Caſminum, quæ Perſarum (ceu diximus) interior eſt regia, petiturum ſe cum exercitu ſimulat. Dum hoc eius iter impedituri Perſæ, maximis cũ copiis aduolant: ſimulatione pugnæ ſuccurſum obſeſſis, eæque res omnes in arcem, cum nouo ſupplemẽto

militum,inuectæ fuerunt;quarum inopia laborabatur.

Eodem anno magnus ille Chitainus Chan, qui Vlu Chan & Kezies baſſa dicitur, Perſarumque Scachus, quem Kiſelem baſſam vocant, nouum inter ſe fœdus pepigere, quo mutuis ſe ſubſidiis aduerſus Oſmanidas ferendis obligarũt. Nam quod Tatarus oppreſſo Perſa, proximum ſe fore potentiæ Turcicæ videret, cui plurimum ex ruina tanti regis virium eſſet acceſſurum: quam fieri maturrime poſſet, obuiam eundum creſcenti malo cenſebat. Itaque maioris etiam coniunctionis cauſa cõtractum fuit inter liberos vtriuſque matrimonium, Tatari Chanis filia, Scachi Perſici filio nuptui data. Simul etiam ſtipulatus eſt Tatarus, ad vſum Perſæ, hominum ſe xxcIↃ proprio ære tam diu contra Turcos in armis habiturum: donec bello finis, ex voto Perſici regis, impoſitus eſſet.

Iunio menſe huius anni, orta quædam obſcura Cõſtantinopoli nebula fuit: qua deſinẽte, locuſtis pluit, quæ fructus omnes, & arborum abſumſere folia. Diuerſum quid apud nos accidit anno ſequenti 1587, Decembri menſe; quum Croatinis in finibus, ad Wihitzium, Karuli Archiducis Auſtriæ caſtrum, quaſi nubes quędam anatum & anſerum, aliquot ſane myriadum, aduolauit; ſeque proximum, in ſtagnum demiſit: vbi noctu ſtrepitus ingens pugnantium inter ſe volucrum in tota vicinia, ſeque mutuis conficientium vulneribus, auditus fuit. Egreſſi poſtridie milites, ciues, agricolæ, tantam & anatum & anſerum copiam, ad fumum, ad aërem exſiccandorum, congeſſerunt: vt diu tam opima ſint victitaturi commode præda. Nam alij 100, alij 200, plures alij, paucioreſue collegerunt mactatas ab ſe inuicem volucres. Tamdem e prato quodam ſpatioſiſſimo ſublatis ſuperſtites alis, auolarunt.

Sub finem anni, Decembri menſe, Croatinis in finibus aliquot millia Turcorum a noſtris, numero longe imparibus, fuere cæſa. Periit inter alios, baſſæ Boznenſis frater: cuius caput a ceruicibus reciſum, miſſumque cum captiuis quibuſdam fuit Viẽnam ad ſereniſſimum Auſtriæ Principem Erneſtum. Hic baſſa

Boznenſis,

Boznenſis,& frater eius, quem cæſum hoc conflictu diximus, nati perhibentur ex familia Mechemetis baſſæ Vezirazemis,cũ quo nuptam fuiſſe Sultani Selimis II filiam, Muratis ſororem, ſuperius oſtendimus.

C. 1587.

Anno ſequenti proximo, nimirum Mahumetano DCCCCXCIIII, menſe Februario, noſtri Copanum, arcẽ non procul ſitã lacu Balatone, tum temporis cõgelato, quo tres Turcorum begi conuenerant, ex inopinato adorti, ceperũt. Erant in arce quũ noſtri eam inuaderent, mille Turcorum plus minuſue capita. Ex his præter alios vilioris fortunæ, CXC nobiliores, cum LXX feminis, in poteſtatem noſtrorum venerunt: reliquis aut fuga dilapſis, aut ſub terra ſemet intra ſpecus abdentibus. Equi generoſiores abducti centum, præda XL nummûm aureorum millib' æſtimata. De tribus begis, quos id temporis illic fuiſſe diximus, Sangiacus Copanenſis, Cara ſiue Niger Alis captus fuit, & Viennam prius, inde Pragam ad Rudolphum Auguſtum miſſus: alter ſuffocatus in loco ſubterraneo concamerato, quo ſe defendebat, igne vi tormentarij pulueris accenſo: tertius fugæ tum beneficio ſeruatus, vbi cum aliis deinceps Auguſto menſe, quemadmodum mox indicaturi ſumus, fines noſtros ingreſſus eſſet; quam hoc in loco captiuitatem fugiendo declinarat, iſtic in poteſtatem fatali quodam caſu redactus, effugere non potuit.

Anno eodem, menſis Auguſti die octauo, (faſtos veteres Vngari retinent) quatuor begi Turcici, Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa, Sangiacus Mohazienſis, Sangiacus Petſcheuius ſiue Quinqueccleſienſis, & nouus ille captiui loco ſuffectus Copanenſis, quinque ſuorum millibus collectis, intra fines noſtros, verſus Nemphtim, irruperunt: & pagis aliquot cis & vltra Limpacũ, vna cum opidulis, (Germani marctas, emporia Græci vocant) Moracio, Dobronacis ambobus, Reſneccio, Tarnoco, ſeptem ac decem in ſumma pagis, repentina impreſſione obrutis, ac miſeris vtriuſque ſexus incolis captis, omnia depopulati diripuerũt. Eius rei factus certior illuſtris pręſidiariorum caſtri Caniſani tribunus, Georgius Comes Zerinius, Comitis Nicolai, fortiter ad Zigetum mortui, filius; quanta celeritate maxima poteſt,

e caſtellis proximis aliquam militum manum, cum ſuis ſubditis ex inſula Murakeoza, quæ inter Muram & Drauum amnes eſt ſita, cogit. Præterea proceres ſibi vicinos, vigilantiſſimos Ciſdanubiani limitis cuſtodes, Comitem Franciſcum Nadaſdium, Balthaſarem Bathianium Baronem Guſſingenſem, itemq; præfectum Copreinitzæ Ioannem Globitzium, & Ioannem Fridericum Trautmãsdorfianum, Bandi equitũ pręfectum, per ſuos, & per exploſarum machinarum teſſeras, hoſtilis irruptionis certiores facit, ac ſuas vti copias ſine mora ſecum coniungant, hortatur. Illi mox ſuis excitis, ad locum deſignatum in tempore cõuolant. Inde data diligenter opera, Turcorum vti reditum anticiparent, eoſque loco maxime idoneo, quaſdam inter anguſtias paludum, quæ tranſeundæ ipſis erant, inuaderent. Feliciter noſtris hoc conſilium ceſſit. Reuerſos cum præda, magnoque captiuorum, cuiuſuis ætatis & ſexus, Chriſtianorum numero barbaros, ſupra Catzerolacum, ad vnum a Caniſa miliare, necdum diſſipatis omnino tenebris, ſub primum diei crepuſculum viriliter adoriuntur, manum conſerunt, animoſe cædũt, omni armorum genere vulnerant, cedentibus inſtant, aduerſos mactant: eo denique trepidationis ac deſperationis adigunt, vt acinaces noſtris ſuos vltro porrigerent, obiicerent: itidemque ceteris armis depoſitis, alij vitam & incolumitatem voce geſtuque lamentabili deprecarentur, alij quacumque via poſſent, in ſiluas ac ſaltus aufugerent, ipſiſque ſe paludibus immergerent: vbi quum moribundi, quod viribus exhauſtis, vlterius pergere nõ poſſent, opẽ hoſtis implorarent, a noſtris miſeratione tantæ calamitatis ipſorum commotis, plures erepti ſeruatique fuerunt. In conflictu Machmutes Sãgiacus Quinqueccleſieſis, filius Alis baſſæ, prælio nauali ad Cuzzolatos occiſi, de quo ſupra dictum, quique captiuus a morte patris Romam perductus fuerat, noſtrorũ in poteſtatem venit. Mohazienſis, Sinan begus, paluſtris loci tranſiciendi ſpe, adacto calcaribus equo, dum defixus hæreret in vligine; ſclopeti per frõtem mediam petitus ictu, occubuit. Saſuarenſis baſſa, quo nomine dignitatis illuſtrioris Zigetanus adpel-

lari

lari ſe vult, vna cum bego Copanenſi Chaſane, fuga ſe ſubduxit e prœlio, quũ res ſuas iam deſperatas cerneret. Copanenſis prima poſt pugnam nocte, quodam in ſaltu oberrans, cum aliis captus fuit. Zigetanus ſeptimo tamdem die pedes Breſenzam, fame atque animi dolore confectus, euaſit. Capti ex hoſtibus fere CIↃ CCC, de quorum numero multi grauiſſime vulnerati, poſt exſpirarunt. Cæſi tam in ipſo prœlio, quam deinceps, & in paludibus ac ſiluis exſtincti, multo plures, & ad duo fere millia. Capita cæſorum CCCC, pro more militari eorum limitum, cum DC viuis, Caniſam dumtaxat relata. Potiti præterea noſtri CIↃ ac IↃ, & amplius, Turcorum equis. Erant noſtrorum pedites CIↃ IↃ. equites IↃ. ex quibus deſiderati dumtaxat vndecim: nonnulli, ſed pauci tamen, vulnerati. Præda, cum captiuis Chriſtianis, recepta. Non deſiere noſtri, iuuantibus etiam agricolis, ad aliquot dies fuga dilapſos indagine quadã, velut in ferarum venatu fieri ſolet, cingere: quorum quidem non exiguus numerus, vel inueſtigantium ſtudio repertus, vel ſua ſponte, quod omnem euadẽdi ſpem ſibi præciſam conſpiceret, nihil profuturas deſerens latebras, in poteſtatem venit.

Et hactenus, in hoc quidem tempore, Turcicos annales, adiecta rerum XXXVII propemodum annis geſtarum expoſitione, continuare voluimus. De quo ſane labore noſtro, cuicuimodi ſit, iudicium lectoris humani, candidi, & intelligentis, minime reformidamus. Ceteros vel improbitatis & malitiæ, vel ignorationis morbo cæcutientes;

Manguri vnius æſtimamus omnes.

Veritati quidem certe ſtuduimus, qua, velut anima ſua, ſi careat hiſtoria: mox in fumos abeat, neceſſe eſt. Teſtes idoneos, & auctores fide dignos habeo, quum magnificum & ampliſſimũ virum, Bartholomæum Pezzenum, Cæſ. Ma. conſiliarium, nuper ad Portam Oſmanicam miſſum cum ordinarij legati munere: tum etiam viros nobiles & egregios, Paulum Roſam Vngarum, beate non ita dudum Conſtantinopoli mortuum, Nicolaũ Haunoldum Vratiſlauiẽſem, Hieronymum Arconatum Leon-

torinum: qui Conſtantinopoli,quum iſtic ipſe peregrinaret, in auguſtalibus ſcriniis ſecretioribus militabant. Horum conſuetudine cottidiana, planeque ſincera, qui virorum optimorum candor eſt,multa me percepiſſe de Turcicis rebus, ingenue fateor.Nec prætereundus ſilentio Matthias Pharenſis, Rudolphi Cæſaris noſtri ad Portam Oſmanicam Dragomanus vel interpres: ex cuius narratione pleraque de hoc decennali aduerſus fortiſſimam,vereque victricem hactenus gentem Perſicam, bello geſtis,plene cognouimus. Quod ſi viſum Deo fuerit,diutius hanc nobis prorogare vitam;dabimus abſolutam aliquando hiſtoriam Conſtantinopolitanam, qua res inde vſque ab vrbe cōdita,tam a Romanis, Græcis,Flandris imperatoribus, quam a Sultanis Muſulmanorum geſtæ, ſerie perpetua contextæ legentur.

Supplementi annalium finis.

PRINCIPES

O-
R

'd

n heic 1.
ıs Oſ-
t:cum
ɔrum,
ı hunc
ıealo-
ı Tur-
·mam
anim-
ıuo fa-
ı Chal
retum
l Lao-
·eum-
icitur,
ɔia, cu
o Ma-
·adem

PRINCIPES MACHANENSES, CONTINVA SVCCESSIONIS SERIE, CVM OSMANIDARVM GENEALOGIA,

qui ab eis originem ducunt.

Lecrac

Cutludzec.

Cata Chan.

Oguz.

Giokelp, vel Kukelp.

Verſaiob.

Toctemur.

Ciac Agá.

Baki Agá.

Baiſunger.

Oiculuc.

Bainder.

Cuſul buga.

C[illegible]i Elp.

Sul[illegible]an Seach.

Sungurſengi. | [illegible] | Gandogdi.

Gundas, qui & Cundus Elp. — Agdemur.

Sa[illegible] qui & [illegible].

I. [illegible] Gaſi, regnauit annis 29.

II. [illegible] Chan [illegible]aſi, an. [illegible]. | Ali baſſá.

Soleiman baſſá, Geilenſis & [illegible]lenſis ſangiacus, mortuus duobus ante Patrem menſibus.

III. S[illegible] lan Murat Chan Gaſi. an. 32.

Siaus Zelebi, cæcatus a patre. — Daut Zelebi, exſ[illegible] apud Vngaros.

IIII. Baiaſit G[illegible]ciun Chan. annis 14.

Iacup Zelebi, ſtrangulatus iubente Baiaſite fratre.

* Orthobules, cuius annales Turcici nullã mentionem faciunt, sed Græci tantum. — * Ziches, quẽ Turci, ſicut & patrẽ, non adgnoſcunt. Vide notas noſtras numero 59.

V. Emir Soleiman. annis 7. regno exutus a Muſa fratre. — Vtchan Zelebi. profugit a patris morte Conſtantinopolim. — N. filia, quæ & ipſa Conſtantinopolim profugit.

Muſtapha Zelebi, cæſus in prœlio Temiriano.

Iſa Zelebi, occiſus a Muſa fratre.

VI. Muſa. regnauit annis $3\frac{1}{2}$. occiſus a Muchemete fratre.

VII. Sultan Muchemet Chan. an. 8.

VIII. Sultan Murat Chan II. an. 31. — Muſtapha Zelebi. Nicææ necatus a fratre.

Aladin Zelebi, ante patrem mortuus Amaſiæ. — IX. Sultan Muchemet Chan II. an. 30. — N. Zelebi, natus ex Iſuendiaris begi filia, nominatus a baptiſmo Calixtus Oſmanides.

Muſtapha, Caramaniæ begus, ante patrem mortuus. — X. Sultan Baiaſit Chan II. an. 33. veneno ſublatus a Selime filio. — Zemi, qui Gemes, Italica pronuntiatione, pulſus a fratre moritur exſul in Italia.

Caſan Zelebi, obſidis loco miſſus Cõſtantinopolim a fr. Soleimane.

N. filia miſſa Conſtantinopolim cum fratre Caſane.

* Duſine Muſtapha, ſe cæſũ prœlio Temiriano Baiaſidis filiũ Muſtapham mẽtiebatur. De imperio cum Murate II dimicauit annis 3. Tamdem captus, Muratis II iuſſu de muri pinnis Hadrianopoli ſuſpenditur.

N. filius Zemis, [illegible]ctus Chriſtianu[s], Rhodi vixit. E[t] vero capta, con[-]ſtans in religion[e] Chriſtiana interfectus eſt a Sulta[-]no Soleimane.

Sinan Scach, Caramaniæ begus, ante patrem moritur. — Muchemet Zelebi, ſtrãgulatus iuſſu Sultani Selimis patrui, Pruſæ. — Aladin Zelebi, ſtrãgulatus cũ fratre.

Alẽ Scach, qui & Allama Scach: ante patrẽ, miſſus ad fines Perſicos, moritur. — Vrchan Zelebi.

Achmet Amaſiæ præfect⁹, occiſus a Selime. — Murat Zelebi, pfugit ad Iſmailẽ Sophinũ Perſam, cuius filiam duxit vxorem. — Aladin Zelebi, profugit ad Sultanum Ægypti, mortuus exſul.

Muchemet, Magneſię prefectus, a patre veneno necatus. — N Zelebi. N Zelebi. N Zelebi. cũ patruelibus necati Pruſæ, iuſſu Selimis.

Corcut primum Caſtamonæ, poſt Magneſiæ præfectus, occiſus a Selime germano fratre.

XI. Sultan Selim Chan. regnauit annis 8. menſibus 8. diebus 8.

XII. Sultan Soleiman Chan II. ann 47.

N & N filij, necati cum patre. — N & N filiæ abductę Cõſtantinopolim.

Muſtapha necatus in conſpectu patris a mutis. — Murat Zelebi necatus aui iuſſu poſt patrem.

Muchemet Amaſiæ mortuus ante patrẽ, cui carisſimus erat, anno Chriſti 1544.

XIII. Sultan Selim Chan II. annis 8.

Baiaſit, victus a Selime fratre, fugit ad Perſas, vbi ſtrãgulatus eſt cum 4. filiis. — Omer. Murat. Selim. Muchemet.

Ziangir gibboſus, Muſtapha fratre necato, ſeipſum interfecit.

Chametia, Ruſtemis baſſæ coniux.

XIIII. Sultan Murat Chan III. regnare cepit ſub principium anni Chriſt. 1575.

Muchemet, poſt circumciſionem ablegatus Magneſiam, ibidem adhuc degit. — Selim, iamdudum mortuus.

Muchemet. Aladin. Ziangir. Abdalla. Soleiman. Hos quinque fratres ſuos Sultanus Murates in ipſi auſpiciis imperij, ſe præſente ſtrangulari iuſſit.

Debet hæc Tabula ſubiici paginæ 184.

Io. Levnclavii

PANDECTES HISTORIAE TVRCICAE, LIBER SINGVLARIS, AD ILLVſtrandos annales.

De Genealogia Sultanorum, Oſmanidarum, tum etiam, quid Scach, Gaſi, Zelebi, Emir.

1. ANte omnia lectori duximus depingēdam heic ſeriem principum Machanenſium, a quibus Oſmanidas ortos, annales hi Turcici tradunt: cum arbore, quam vocant, genealogica Sultanorum, inde vſque ab Oſmane primo, ad Muratem hunc tertium, eiuſque filium Muchemetem. In hac autem genealogia retinui nomina barbara ſimpliciter, vti pronutiantur a Turcis: quibus tamen in explicatione Annalium eam dare formam libuit, quam Græcis probari video. Obiter etiam lector animaduertat, Vguzem vel Oguzem heic quarto loco poni, a quo familiam hanc Oguziam Turci dictam aiunt, quā Laonicus Chalcocondyles, Latine Galliceque non magna cum interpretum laude publicatus, adpellat tribum Oguziam: videriq; apud Laonicum, Oguzalpem (licet confuſis temporum rationibus) eumdem eſſe, qui Oguzes Turcis vocatur. Oguzalpes enim dicitur, velut Oguz Elp, id eſt, Oguzes Elpius, vel familia natus Elpia, cuius in annalibus mentio fit in vita Sultani Muratis II, anno Mahumetano 849, ſiue Chriſtiano 1444, quæque videtur eadem

eſſe cum Oguzia. Præterea Giokelpem nos vocamus, ſequuti Gauderium, linguæ Turcicæ Cæſareum interpretem, qui Turcis eſt aliorum pronũtiatione Kukelpes vel Gukelpes. Sic apud Vincentium Beluacẽſem corrupte legitur quidam Kiocay, pro Kioc Chan, pronuntiando vocem Kioc vnica tantum ſyllaba, qui alibi Gog Chan dicitur: vt etiam Gukelp, & Gog Elp, pro eodem accipiatur. quod nomẽ indicandum putaui, propter adpellationem gentis, quæ ſacris in litteris exſtat. Scachi autem adpellatio, quæ tribuitur Soleimani, Ertuculis patri, vel regum, vel magnorum eſt principũ, præſertim apud Perſas: ſicut apud Hiſpanos Doni vocabulum in vſu eſt. Apud Iacobum Fontanum Tſaccus nomen eſt, quod vix adgnouerit aliquis idem eſſe cum Scacho. Nec recẽs hoc eſſe Scachi vocabulum, vel ex eo paret, quod apud Aythonum hæc 15 capite verba, licet corrupte, legantur: Poſtmodum quidam rex Perſarum, nomine Coſſoraſſath, fuit primus auſus Romanorum imperio rebellare, ac ſe fecit imperatorẽ Aſiæ nominari. Quippe vox illa Coſſoraſſath mutanda prorſus in Coſroas Sach, quod Choſroas Scach, id eſt, rex Choſroës, enuntiandum. Obiter hoc indicare propterea libuit, quod inſignis hiſtoricus Reineccius, auctor editionis Aythoni poſtremæ, de Choſſoraſſath putauerit Artaxerxem faciũdum: qui tamen Agathiæ noſtro non Artaxerxes eſt, ſed Artaxares, vti Bizarus quoq; noſter, V.C. ex obſeruationibus noſtris adnotauit. Rurſus alibi apud eumdem Aythonum Soliman Sa, non eſt Soliman baſſa, ſicut in Adpendice ſua Reineccius opinatus eſt, ſed Soliman Scach. Ertucul & Ertucrul (diuerſa nãque ſcriptura reperitur) a Turcis dicitur, quem Laonicus Ortogulem vocat, Oſmanis patrem. Et Oſmanem hunc dico, non Otmanem, vel Otomanum; itemque non Otmanidas, ſed Oſmanidas: quod ita poſtulet Arabicæ Turcicæq; linguæ pronũtiandæ ratio, cui Græca prolatio nominis, per Thita litterã ſcripti, non aduerſatur: quando iſtæc littera non Latinæ T vel T H. reſpondet, ſed ex vſu Græcorum, gemino potius S, cum ſibilo quodam expreſſo. Sic enim Aſſimanem pronuntiauit Chalco-

condyles,

condyles,non Athmanem. Nec aliud hoc Oſmanis illius eſt nomē,quam Oſmanis baſſæ,qui ante bienniū bello Perſico periit. Ortelium ſane miror Oſmanem,quem Ottomanum vocat,Zichi filium facere,tam Græcis,quam Turcis repugnātibus.Gunduſelpis nomen,qui & Gundus a Turcis vocatur, idem prorſus eſt cum Duzalpe Laonici,per aphæreſim, quam vocant,detractionemque primarum litterarum.Et in margine Latini Laonici adſcriptum legitur huius Duzalpis nomen aliud ex alio libro, Iudiſalpes:quod ad Gunduſelpem vel Ionduſelpem,propius accedit. Errat autem in his Laonicus, quod Duzalpem ponit primum in hac familia,qui Gundus & Gunduſelp, Ertuculis filius: quod Oguzalpem Duzalpis facit filium, qui ab hoc XIII gradu eſt inter adſcendentes: quod Orthogulem Oguzalpis filiū, Duzalpis nepotem ſtatuit,quum XII gradu abſit ab Oguze,qui eſt inter adſcendentes, & Gunduſelpis ſeu Duzalpis fuerit pater. Oſman a morte patris annos quidem 39 Mahumetanos ex annaliū auctoritate vixit, ſed 29 tantum imperaſſe ſcribitur: quod primis 10 annis principatum adquiſiuerit, & cōſtituerit. Sultani nomen huic ab annalium auctore non tribuitur,ſed Murati primum nepoti, & abnepoti deinde Muchemeti: quod de hoc Muchemete Theodorus etiā Spāduginꝰ adnotauit. Gazi vero cognomen Oſmani datur,ſicut & Vrchani filio,Muratique nepoti, quod ſtrenuum magnanimumq; militem ſignificat. In Vrchane(ſic enim ſcribendum)notāda cum Ali baſſa fratre cōcordia, quum omnes alij,quorum de rebus Turcicis exſtant ſcripta,dicant ab Vrchane principatus initio ſublatos fuiſſe de medio fratres duos:aperte reclamantibus hiſce Turcicis annalibus,qui primum a Baiaſite Gilderune Chane paricidium,regni cauſa commiſſum fuiſſe,necato Iacupe Zelebi fratre,docent. Zelebis nomen,quod nobilem ſignificat,a Turcis arbitror vſurpatum,ad imitationem Romanorum & Græcorum,quorum hi filios Imperatorum natu minores Nobiliſſimos vocabant, illi Nouelliſſimos,voce nōnihil corrupta,ſicuti patet ex hiſtoriis, inſcriptionibus,nummiſmatibus antiquis,& Faſtis. Vnicam tantum hoc

loco lubet inſcriptionem, fidei cauſa, licet in re manifeſta, ponere. tum quod pro ſe vetus, iam noua ſit, hoc eſt, recens primum inuenta: tum quod antiquitatem nobilis vrbis Auſtriæ Viennēſis, quōdam ſeu Vindobonæ, ſeu Vindonianæ, quod magis probamus, inſigniter illuſtret. Eam magnifici equitis. DN. HIERONYMI BECK A LEOPOLDSTORF, Cæſ. Maieſt. Cameræ aulicæ conſiliarij, ſtudio liberali debemus: qui columnæ fragmentum veteris, quæ integra Milliarium Romanum fuit, in vinea quadā, haud procul a S. Marci noſocomio, ad vnum a Vienna lapidem, repertum quum intelligeret: operam dedit, vt domū ſuam deportatum, poſteritati conſeruaretur. Eius inſcriptionis hæc verba ſunt, litteris expreſſa nobis familiaribus. Nam ductus earum, quales in archetypo conſpiciuntur, hoc quidem tempore dare non potuimus.

IMP CÆS
P LICINIO CORNEL
VALERIANO NOBILISS..
CES.. PRINCIPI
IVV..NTVTIS VA..
ET PONTES VETVSTA
CONLAPSA RESTI
A VIND.. M P
I F.

Intelligitur autem nomine Nobiliſſimi, iuuētutiſq; principis, minor natu frater Gallieni Auguſti. Sic igitur & Turci Zelibes ſuos dixere, quamquam in annalibus his animaduertere liceat, Muchemetis II, & ſucceſſorum filios non amplius Zelibes, ſed Sultanos cepiſſe nominari. Ceterum eſſe Turcos veluti ſimias quaſdam Romanorum Græcorumue, quibus ſucceſſerunt, pluribus in rebus animaduertimus: in titulis, officiis militaribꝰ, prouinciarum præfecturis, legibus, & vniuerſo imperio cōſtituēdo. Iam quod Baiaſitis Gilderunis ſiue Lælapis filios adtinet, in eis recenſendis auctorum magna diuerſitas eſt. Turci primogenitū faciunt Emirem Soleimanem, quos equidem ſequor. Et Soleimanes hic dictus fuit Emir, auctoritatis maioris cauſa. Nam Emi-

res

res adpellati ſunt præſides & propagatores imperij Mahumetis, quaſi ſuperiores:(Gulielmus Tyrius ſatrapas ſeu principes maiores interpretatur)quos Græci Amires & Amirades vocarũt,de quibus non recte vel Ameres,vel Amerades,vel Admiratos,vel Admirales,vel Admiraldos fecere Beluacenſis, & interpres Cedrini,& alij. Nec hodieq; nomen hoc aſpernantur ipſi Turcorũ Sultani. Laonicus vero poſt Ieſum ſuum maiorem,quem ſimpliciter Iſam Turci vocant (quod nomen etiam propius imitatus eſt Laonicus libro 6,quum Ieſſen Brenezis F. quem alibi Ieſum vocat,ſcribit.)quemdam Mulſumanem nomine ponit. Idẽ facit primogenitum Orthobulem,a patre Sebaſtiæ præfectum, & ibidem ab hoſtibus vrbe capta cæſum. Turcici vero annales expreſſe tradunt,Sebaſtiam Emiri Soleimani filio natu maximo,a patre datam fuiſſe: qui tamen a Temire capta Sebaſtia, nõ fuerit interfectus. Plura de his allaturi deinceps in medium ſumus, ad numerum notarum 59,& 67. Tertij quidem Cyriſcelebim patris Baiaſitis ſucceſſorẽ faciunt,cuius nomen nec in Turcicis commẽtariis,nec apud Laonicum reperitur,& ficticium plane videtur. Eum dicũt a Temire fuiſſe captum, ſed e cuſtodia tamẽ euaſiſſe. Laonicus autem ſcripſit,prœlio Temiriano captũ fuiſſe Moſem qui videretur reliquis præſtãtior robore. Proinde Temir eum circũduxit,& ſecum in caſtris habuit, victũ miniſtrãs. Poſtea Laonicus hæc ſubiicit: Temir Cheriam properauit, Baiaſitem & filium eius ſecum vehens, cuius paruum reſpectum egit. proinde in patriam regionem fuga euaſit. Denique tertio reperit Laonicus initio quarti libri, Moſem dimiſſum a rege Temire, mari ad regionem patriam rediſſe. Similis eſt confuſio in minorum natu Baiaſitis filiorũ mentione. Nam Laonicus & Ieſum minorem commemorat,qui nuſquã in annalibus Turcicis reperitur, & vltimo inter omnes loco ponit Muſtaphã, reſpiciẽs (vt arbitror) ad illum Muſtapham, cui Duſmis cognomẽ a Turcis datur, quiq; Baiaſitis ſe filium mentiebatur. Atqui differte Turci tradũt, minimum natu fuiſſe Caſanem Zelebim, qui tempore calamitatis paternæ fuerit adhuc ætate tenera: narrãtq; deinceps ab Emire Soleimane fratrẽ hunc natu minimum, Ca-

ſanem Zelebim,fuiſſe Conſtantinopolim miſſum,vt obſidis loco ibidem eſſet.Laonicus etiam alicubi Ieſum minorẽ,facit minimum natu,&Conſtantinopoli baptiſſatum ait:de quo ſane vero fit ſimile,Ieſum minorem Laonici,eſſe illum ipſum natu minimum Baiaſitis filium,quem annales Turcici Caſanem Zelebim vocant. Error Sanſouini duplex Oſmanidarum in arbore, quo Sultanos iam ſuperſtites a Cyriſcelebi propagat,& Baiaſitis ex Cyriſcelebi nepotem facit Muchemetem primum, tam manifeſtus eſt:nullius vt refutationis indigeat. Alis vero,qui Conſtantinopolim & ipſe profugerit,nulla Turcicis in annalibus mẽtio.Repoſuimus etiam ſuo loco germanum illum, & natalibus opera noſtra nunc reſtitutum,Baiaſitis filium , Muſtapham Zelebim: qui vt Temiriano prœlio,ſic etiam hactenus ex Oſmanidarum ſtemmate,haud ſcio quo fatali caſu excluſus,periit: locũ eius inuadente Muſtapha, ſuppoſiticio Baiaſitis filio, quẽ annales hi Duſmis adpellant cognomẽto. De Sauze iuſſu patris excæcato,nullum in annalibus verbum. Nomen Sauzis illud eſt, quod Soleimanes hodierno Veziri azemi adhuc puero dediſſe fertur.Siaus enim baſſa vocatur,cuius ſupra quoq; aliquoties in ſupplemento annalium noſtro facta mẽtio. Quod autem Sauzi a Reineccio Taures filius adtribuitur, qui exſul in Vngaria vixerit: & quod idem dat Muſtaphæ ſuppoſiticio filium Dauidẽ, ex auctoritate Ioan. Baſilij Heroldi, qui & ipſe diu exſularit apud Vngaros:errore quodam factum,ex vitioſa ſcriptura,&Heroldi alucinatione,profecto.Nõ enim Taures apud Chalcocõdylem legi debet, ſed Tautes, tribus ſyllabis,quod nomen eſt Taut vel Daud,quemadmodum noſtris in annalibus Daud baſſa legitur, ſub imperio Baiaſitis II.Et Turcis Daud dicitur, qui Dauid Hebræis.Hic ergo Tautes verus eſto Sauzis filius,alter autem Duſmis Muſtaphæ filius Dauid,ceu commenticius,expũgitor. Perperam deinde traditur a noſtris,Iſam ſiue Ioſuã, ſiue Ieſum maiorem, a Mulſumane,qui Turcis eſt Emir Soleiman, occiſum: quum eius necis culpam Turcorũ annales in Muſam, ſiue Moſem,fratrem alium,deriuent. Volũt etiam noſtri, quos Reineccius in Oſmanidarum ſtemmate ſequitur,Muchemetẽ II fuiſſe

natum

natum ex Irene, Georgij Bulcouizij, Seruiorum Deſpotæ, filia. Falſum hoc eſſe, manifeſto paret ex annalibus hiſce noſtris, & annorũ ſupputatione. Natus enim fuit Muchemetes anno Turcico 833. Murates autem duxit Irenen quinq; poſt annis, Mahumetano ſcilicet 838. C. 1430. Nõ ergo potuit Irenes eſſe filius Muchemetes. Prçterea non potuiſſet ex Irene natus initio regni plures ætatis annos habere, quam XVI: quũ tamen cõſtet, imperare cepiſſe natum XXI plus minus annos. Nec Irenen fuiſſe dictam Georgij Deſpotæ filiam, ſed Mariam; oſtendemus infra, numero 96, quem locum lector cum hoc coniungat. Quem porro Spõderbeium, nobilem in Panderatia Satrapam ex Ænea Siluio vocat Reineccius, patrem ſecundæ Muratis II coniugis, Spenderem dictum legimus in edito Laonico: quod nomen idem eſt cum Sphendere, quem Iſuendiarem Turci adpellant. Quippe ſolent iis nominibus, quæ a gemina cõſonante incipiũt, litteram I, vel V Gallicũ præponere: verbi gratia, quum pro Scendere dicunt Iſchender, pro Scodra, Iſcodara; pro Scopia, Vſcopia. Frequens vero in annalibus hiſce mentio fit Iſuendiaris, quod cognomẽtum principibus illis datur, quorum erat ad Pontum Euxinũ ditio, in ipſa Ponto prouincia, vicinaque Paphlagonia. Chalcocõdyles quemdam ex eis nominat Iſmailem, Sinopę principem, & alibi principem Sinopæ & Caſtamonis, amicum & ſocium Moſis. In noſtris autem annalibus hiſce legitur, Iſuẽdiari Temirem Chanem vel dediſſe, vel ademtas a Baiaſite reſtituiſſe, Caſtamonam, Congerim, Calazugen. Idem narratur hoſpitio Muſam excepiſſe, clamq; ſecum habuiſſe, quũ ab Emire Soleimane fratre bello peteretur. Notanda quoq; verba Laonici, quũ ait: Scenderis, qui Sinopen regebat, fuiſſe filium Iſmailem. Quippe legendum puto Spenderis, non Scenderis: licet mihi nomen Scẽderis non ſit ignotum. Panderatiæ ſatrapiam quod adtinet, eſt ad Pontum Euxinũ ciuitas, in Ponto prouincia, quæ hodie Penderachi dicitur; eo poſita ſitu, veteris vt Heracliæ Ponticæ locũ occupaſſe videatur. Ab hac ſi dicti non ſunt Sphenderes, Iſuendiares ue begi, quos alij Spẽder aut Sponderbeios vocarũt, ſaltim Spenderes opido regioniq; nomen dedere. De his & alia leges.

infra,numero 13. Nunc ad Oſmanidarũ genealogiam vt redeamus,equidem non abs re dubito, an duos ex illius Sphenderis filia Murates ſuſceperit filios. Laonicus certe dũtaxat vnius mẽtionem facit,quem Cambrinius adpellat Calapinum, a cognomẽto potius,quam nomine proprio. Nam Calapinus vocabulũ corruptum eſt ex Zelebi,de cuius ſignificato ſupra monuimus. Alij Chialapum dixere, quod ex eodem Zelebi factum paret. Maior aliorum opinione,qui duos faciũt, Turſines ætatis mẽſe XVII necatus (vt aiunt) a Muchemete II, nomen habet inſolẽs & incognitum Oſmanidarum familiæ. Per me tamen de his vt quilibet arbitratu ſuo ſtatuat, licet. Similius etiam vero, ſiquidẽ omnino fuere duo fratres, Muratis ex Sphẽderina filij, vnus poſt alterum tam breui temporis interuallo nati; puerum natu maiorem XVIII menſium deportatum fuiſſe Cõſtantinopolim & Venetias,vt ſeruaretur, quod Geufræo placet: quam VI menſium infantem, quod Reineccio. Ceterum inter Baiaſitis II liberos, nec Alim Caphæ ſatrapam,nec Muratem ſatrapam Trapezuntis poſui:tum quod Menauinus,teſtis oculatus,horum non meminerit: tum etiam,quod Trapezuntis præfecturam Selimem obtinuiſſe,noſtris ex annalibus,& ipſo Menauino conſtet,indeque Capham tranſmiſiſſe, quum de occupando imperio cogitaret: quo ſe non contuliſſet,ſi fuiſſet iſtic Alis frater, conatibus haud dubie Selimis obſtiturus,qui aliorum fratrum impedimẽta metuens,hoc ipſum iter arripuerat, Aſiatico magis compendiario,minuſq; difficili,relicto. Zemi fuiſſe filium,tradit etiam Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ,qui multis in Græcia tunc & Aſia geſtis rebus interfuit. Fortunam huius, & liberorum, memoriæ prodidit Spanduginus,ſed nomina non expoſuit. Vide quæ infra notabimus,capite 155. Sultanum Soleimanem, Selimis filium, ſecundum voco,non reſpectu Soleimanis, Vrchanis filij,qui non Sultanus,ſed Sangiacus dumtaxat fuit,nec patri ſuccedere potuit, quum ante patrem ſit mortuus: ſed ratione illius Emiris Soleimanis, Baiaſitis Gilderunis filij, Sultanorum in ordine quinti,quem perperam alij Mulſumanem vocant. Deniq; monitũ lectorem volo,me hac in genealogia notaſſe, Sultanorũ

annos

annos,quibus imperarint,Mahumetanos:qui quidem ad annos Chriſtianos qua redigi ratione debeant, paullo poſt expoſituri ſumus. Cetera huius genealogiæ,prolixioris explicationis haud egent. Vnum dumtaxat hoc addo,liquere de hac ſerie Sultanorum Oſmanidarum,hactenus regnaſſe Sultanos XII,linea directa,filiis in patrum loca ſuccedētibus: duos vero, videlicet Emirem Soleimanem,& Muſam Zelebim, ex tranſuerſo irrepſiſſe, nullis in imperio poſt ſe relictis liberis:quod vaticinij cuiuſdam antiqui cauſa diſſimulare non debui, cuius exitum fortaſſe tamdem aliquando videbimus.

De origine Sultanorum Turcicorum.

Equidem nihil hactenus inueni memoriæ proditum aut plenius,aut verius,aut ſaltim vero ſimilius, de origine Sultanorum Oſmanidarum,quam quod heic in annalibus legitur.Facere tamen non poſſum,quin lectoris cauſa,cognoſcendi res Turcicas ſtudioſi,quædam hoc loco ſubiiciam,a Theodoro Spandugino Cantacuzeno tradita.Narrat is,ſe quanta maxima potuerit diligentia conquiſiuiſſe ſcriptores rerum Turcicarum, qui originē Oſmanicæ familiæ retulerint in litteras,deq; his tamdem intellexiſſe:principium huius exſtitiſſe quibuſdam ab armētariis,natione Tataris,ex poſteritate cuiuſdam Oguzis.Multas enim Tatarorum familias id temporis, quum Sultanus Aladines,Iconij princeps,rerum in Aſia minore potiretur, veniſſe quæſitum ſedes ſub Aladinis imperio: quas inter & iſta fuerit. Aladines autem grauia bella gerebat,inquit,aduerſus imperatorem Conſtātinopolitanum,qui erat ex familia Comnena. In hiſce bellis accidit,vt quidam eques,natione Græcus, vir magnanimus & bellicoſus,in omnibus duellis contra quoſuis ſuperior euaderet: atque inter alios,etiam quemdā in primis Sultano Aladini carum, prœlio ſingulari victum,occideret.Aladines magno cum animi dolore conuerſus ad ſuos: Quis veſtrum,ait, congredi cum hoc auſit Chriſtiano,qui tot hactenus ex meis,& nunc præſertim vel maxime familiarem hunc mihi de medio ſuſtulit? Quum autē propter illius Græci virtutem,fortiaque facinora, territis omnibus,nemo cum hoc dimicaturus certamine ſingulari prodiret:

tamdem armentarius quidam ex poſteris Oguzis, quem nemo ſcriptorum Turcicorum alio, quam Delis nomine, propterea quod ſtulte temerarius, & infimæ condicionis homo fuerit, appellat; Aladinis in conſpectum veniens, vindicaturum ſe profitetur iniurias ab illo Chriſtiano tot viris fortibus illatas. Quibus auditis, mirum ſibi videri dixit Aladines, ex ſuis tot militaribus viris reperiri neminem, qui ſua cauſa tot neci datas animas vlciſci vellet, præter vnum hunc ſtultum hominem. Is vero iterum: Obſecro te princeps, inquit, vt pace tua cum hoc mihi Chriſtiano pugnare liceat. Quippe ſi maxime moriar, exiguã ipſe iacturã facies, amiſſo dumtaxat homine ſtulto. His dictis, impetrata pugnandi licẽtia, quamuis ægre permoueri ſe pateretur Aladines, vt ei cum altero congrediundi poteſtatem faceret: prodit in hoſtem, manibuſq; cum eo conſertis, ſtrenue dimicando victoriã tamdem apiſcitur. Aladines, vt hominis virtutem aliquo præmio remuneraretur, ei villam Otomanzicam dono dedit: a qua nomen Otomanorum, Delis huius poſteri ſumſere. Quũ enim per eam, quam diximus, victoriam nominis ſui famam longe lateque propagaſſet: non ipſe tantummodo, verumetiam cõplures alij, quos e Tataria veniſſe memorauimus, habitatum in Otomanzica pago ſe contulerunt. Quippe volebat res iſtic ſuas cum aliis ſibi communes eſſe: qua de cauſa nullo prope negotio perfecit, vt eò ſponte ſua magnus hominum cõcurreret numerus, ipſeque pagus incrementum non exiguum caperet. Et quia Chriſtianorum in iis locis excidium, a ſuis profecturum poſteris, præuidebat: etiam durantibus indutiis excurſiones in pagos Chriſtianorum faciebat, eoſque direptos ferro & igni depopulabatur. Primus ex his pagis Dimbos adpellabatur, quod nomẽ lingua Turcica fidei mutationem ſignificat, quã reuera ſucceſſores ipſius introduxerunt. Aladines intellectis hiſce Delis rapinis, miſit ex ſuis, qui eum arceſſeret. Nam ægre ferebat, hæc ab eo pacis & indutiarum tempore cõmitti. Delis ab illo domi ſuæ quæſitus, forte tunc aberat, excurſioni nouæ intentus, qua pagũ occupauit, qui Sar dicitur. In itinere, quo domum cum præda reuertebatur, a ſuis ei ſignificatũ fuit, Aladinem moleſte ferre,

quod

quod per indutias ab eo Dimbos,aliique pagi capti fuiſſent: ideoque miſiſſe,qui coram Aladine Delim iuberet cõparere. Delis hoc cognito,mox ſecum ſtatuit prius, quàm cum præda domũ rediret, Aladini ſe ſiſtere: quo ſuam illi demõſtraret obœdiẽtiã. Id conſpicatus Aladines, culpam Deli condonauit ea lege, ne deinceps vicinis moleſtus eſſet: ac retinere ſibi mancipia iuſſit,e Sari pago rapta: cuius a pagi nomine deriuata creditur ab aliquibus deinceps Geniſarorum adpellatio, quæ Turcica lingua iuuenes e Sari pago ſignificet. Præter iſta,nihil ait Spanduginus extare de hoc Deli memoratu dignum: niſi quod hiſtorici Turcorum tradant,eum Sultani Aladinis iuſſu veneno ſublatũ fuiſſe: nec ab illo tempore de hac familia quidquam recitari poſſe, quod operæpretium ſit: donec tamdem primus Turcorum Sultanus Oſman in iis locis principatum conſtituere ceperit. Hæc prima de Oſmanidarum origine Spandugini narratio eſt, cuius fides penes auctorem eſto. Deinde ſubiicit, Sultanum Muchemetem,qui Conſtantinopolim cepit,nullo modo vmquam admittere voluiſſe narrationes illorum, qui familiam Oſmanidarum a Tataris armentariis ortam traderent: quum ipſe referret originem eius ad Comnenos imperatores Conſtantinopolitanos. Aiebat enim,in iis bellis,quæ geſta fuerint inter imperatorem Comnenum,& Sultanum Aladinem,quemdam magnę nobilitatis ac virtutis virum ab occidente ſe contuliſſe ad Comnenum,vt ei militando ſubſidium ferret. Eum prœlio quodam in hoſtem fortiſſime dimicantem,confoſſum ab hoſtibus equũ amiſiſſe. Tum imperatorem Comnenum fratris ſui filio, cui nomen eſſet Iſacius,mandaſſe: vt ex equo deſcendens,eum viro illi forti traderet. Qua quidem re factam Iſacius inſignem ſibi ratus iniuriam,deſperabundus ad Sultanum Aladinem ſe contulerit,ac reiecta deſertaque fide Chriſtiana, Mahumetanam religionem amplexus fuerit. Hinc Aladinem ei filiam ſuam dediſſe vxorem,dotiſque nomine multa prædia cum pagis adſignaſſe: quos inter etiam Otmanzica fuerit. Adeoq; ſtatuebat Sultanus Muchemetes, ab hoc Iſacio Sultanum Oſmanem, qui pater & auctor eſt ſtirpis Oſmanidarum, originem duxiſſe. Hactenus a

Spandugino tradita duximus commemoranda, de quibus integrum lectori iudicium relinquimus. Sane reperitur apud Græcos hiſtoricos, ac præſertim apud Nicetam Choniatem, mentio Comneni apoſtatæ, qui tamen non Iſacij, ſed Ioannis nomen habuerit. Quippe quum Ioãnes Comnenus imperator, quem Caloioannem non a forma, ſed bonitate vocabant, in obſidione Neocæſariæ diutius hæreret: Ioannes, Iſacij Sebaſtocratoris, fratris eius filius, tali quadã ab imperatore patruo iritatus iniuria, qualem Spãduginus expoſuit, fœde transfugit ad Sultanum Iconienſem, ſimulque muſulmaniſſauit. Hãc fortaſſis ad hiſtoriam vel Spanduginus, vel Muchemetes reſpexerit. Ac Muchemeti quidem, longe omnium mortalium ambitioſiſſimo, natales maiorum obſcuros diſplicuiſſe, non mirum eſt: ideoque facile crediderim, ab eo quæſitam fuiſſe de induſtria quamdam ſuorum ab origine magis illuſtri commendationem. Hoc tamẽ minime ſilentio prætereundum, Turcos, auctorum bonorum conſenſu, non e Tataria, ſed Perſia, pulſos a Tataris, in Aſiam minorem cõmigraſſe. Qua de cauſa Græciæ Prætor meus necdum editus, qui Conſtantinopoleos a Flandris captæ, rurſumque recuperatæ a Michaele Palæologo, hiſtoriam LX plus minus annorũ deſcripſit, Sultanos Muſulmanorum Iconiẽſes, Aladinis poſteros, Azatinem & Iathatines duos, Perſarchas adpellat, quod e Perſia profectis in ea minoris Aſiæ loca populis cum imperio præeſſent. Idẽ obſeruare licet, ab aliis etiam fieri Græcis hiſtoricis. An autem ex Tatarorum regionibus, & quibus temporibus, in Perſiam commigrarint: heic exponi non eſt neceſſe, ne nimis excreſcat commentatio.

Aiem. Padiſcach. Sultan.

2. Quod Oguziorum familia ſucceſſione perpetua rerum apud Parthos potita fuiſſe dicitur, id his fere verbis in archetypo Turcico legitur: De ſtirpe in ſtirpem fuere Padiſchachler in Aiem. Quæ verba vt intelligantur, ſciendum; a Turcis Aiem Vilaget, vel Aiem Memleket, vocari regionem vel regnum Perſarum ac Parthorum: Padiſchachler autem numero multitudinis, a ſingulari Padiſcach, eſſe ſupremos principes ſiue Scachos, de qua

voce

voce paullo ante dictum. Rectius enim Padiſcach interpreteris Pantocratora, velut habentem vniuerſum imperium, regemq; regum: quàm ſi vocem Sultani ſic explices, quod Cedrinus fecit. Etenim qui Turcis Sultanus eſt, Græcis hodieque vocem hanc lingua ſua reddētibus, Aphentis vel Megas Aphentis dicitur: corrupto nonnihil, ratione pronuntiationis, antiquo vocabulo αὐθέντης, cuius eſt nota ſignificatio. Laonicus libro nono Muchemeti II titulum hunc tribuit. Planeque noſtris etiam Turcorum princeps, in cottidianis ſermonibus, numquā aliter, quam il grand Signor, adpellatur: quod quidem fit imitatione Turcorum Græcorumque. Ne dicam, Aythonum Armenium quoq; tradere, Sultanum Agarenis ſignificare dominum. Quod autē apud Chalcocondylem Parthi & Perſæ dicti leguntur Arzamij, ex ſcriptura vitioſa profectum puto. Nam Azamij vel Azemij rectius ſcribentur, quod idem eſt cum Aiemiis propter adfinitatem litterarum I, G, & Z, ante litteram E poſitarum, etiam apud Italos & Gallos. Geufræo, qui Azamiam dictā vult ab Aſſambego (quo nomine alibi vocat, quem Vſum Chaſanem Turci dixere) ſicut a Caramanbego Caramaniam, per me quidem, vt ita ſentiat, licet: quando libere quiuis opinionem ſuam proferre poteſt. Nam tametſi non abs re quis obiecerit diſſimilitudinem vocum Aiem & Chaſan, tamen pluris hoc faciundum, quod idem ſibi parum alibi conſtat, dum ait ab Aramo, Semi F. Nohæ N. Syriam dictam Azamiam, quaſi Aramiam. Nō enim parum a Perſis, & Parthis, Syri diſtant: vt non immerito quis Geufræo prouerbium vetus Græcum obiecerit:

Sunt ſeparati fines Lydorum & Phrygum.

CHAN. VLV CHAN. HVNGGIAR. HVNCHER. Seriphe. Chaliſe. Chitaia. Choraſan. Belch. Machan. Tatari.

Qui Turcis eſt Zingis Chan, Beluacenſi eſt Chingis Cham, quod idem eſt pronūtiatione Gallica. Ex Pachymerio, ceteriſq;

Græcis, non Tzinkis, vel Tzincis, ſed Tzingis Can ſcribi debet ratione pronuntiationis vſitatæ. Exſtat liber Aythoni Armenij, qui & Curchinus vocatur, & Antonius creditur a quibuſdam fuiſſe dictus poſt ſumtum monaſticum habitum: quum Aythonus idem videatur eſſe cum Antonio: & Curchinus a S. Georgio factum nomen ſit, quemadmodum Curchini vel Curggini dicuntur etiam hodie Georgiani, qui Armeniis vicini a S. Georgij veneratione dicti putantur Georgiani, ſicut a S. Iacobo Iacobini & Iacobitæ, quorum patriarchæ nomen vitioſe ſcriptum legitur apud Marcum Paulum Venetum Iacelich, pro Catolich, qui Catholicus eſt. Is Aythoni liber nomen habet Zingis huius nonnihil immutatum, videlicet Changis, vnde Cangius etiam Can ab aliis vocatur. Chanis vel Hanis (aſpiratione forti) adpellatio perquàm vſitata Perſis & Tataris eſt, apud quos reges & principes, etiam minorum (vt dici ſolet) gentium, Chanes dicuntur: verbi gratia, Kerai Chan, Crimski Chan, Precop Chan, Nogai Chan, Schembal Chan, Maxud Chan, & alij, quorum in annalium quoque ſupplemento facta mentio. Sic etiam inter Oſmanidarum maiores in genealogia quidã Cara Chan legitur, quo ſignificatur rex aut princeps niger. Conſimili ratione filij principũ Chanoglani vocantur. Reperitur in hiſtoriis Græcis & Latinis nomẽ Chagani Auarum, quod idem eſt cum hoc Chan vel Chahan. Nam Auarum ſiue Chazarorum patria Cherſoneſus eſt Taurica, quæ hodieque ſuos habet Chahanes. Maximus vero Tatarorum omnium Chan, cui ſubiecti ſunt Chanes ceteri, quique Chitainus adpellari ſolet, vti ſtatim dicturi ſumus, excellentiæ cauſa, qua cunctis aliis præſtat, Vlu Chan nominatur, hoc eſt, magnus, vel potius excelſus Chan. Vnde factum, vt Spanduginus & Iouius Chanem interpretentur imperatorem. Turcici quoque Sultani poſt Oſmanem Gaſim, ſe Chanes dici voluerunt, vt ex genealogia patet, idque retinent in hodiernum vſque diem. Solet enim, more maiorum, Murates iſte III hoc vti plerumque titulo: Sultan Murat Chan, bin Sultan Selim Chã, elmuzaferu daima: hoc eſt, dominus Murates rex, domini Selimis regis filius, victorioſus ſemper. Quibus in verbis obſeruare

licet obiter imitationem titulorum, quibus imperatores noſtri, veteres & recentes, vocare ſe Victores ac Triumphatores, ſemperque Auguſtos, conſueuerunt. Sed hos titulos aliis interdum adiectis nominibus augēt, in quibus ſunt Emir, de quo ſuperius dictum, & paullo poſt dicetur numero 14: & Padiſcach, quod itidem explicatum: & Muſulmanorū Padiſcach, quo nuper Murates vſus eſt in litteris ad ordinum regni Poloniæ comitia, creādo rege, miſſis: & Huncher vel Hunker, quod Spanduginus ſcripſit Condichiar, Ludouicus Baſſanus Iadrenſis Chunchier, quū Italico modo rectius exprimatur Hunggiar. Id proprie titulo noſtrorum Auguſtorum reſpondere volunt, quo ſe Imperatores Cæſares adpellant. Et primum eo tradunt vſum Muchemetem II, poſt captam Conſtantinopolim, ſedem orientalis imperij, quem imitati ſunt Baiaſites filius, & Selimes nepos. Qua de cauſa, partim vt ambitionem; partim vt ſuperſtitionem eorum, ab eſu ſuillæ abhorrentium, irrideret Scachus Iſmail primus, a quo Sophinorum apud Perſas profectum nomē eſt, præpinguē alere porcum ſolebat, cui nomen eius Turcorum indebat principis, qui tunc rerum potiebatur: vt vel Hunker Baiaſit, vel Hunker Selim adpellaretur. Denique Seripharum etiam titulum ſibi tribuunt, & Chalipharum nomen ne hodie quidem vitant, velut inuidioſum, potiuſque competens editis Mahumetis ſanguine, quemadmodum Reinerus Reineccius, amicus noſter putauit. Nam hic quoque Murates eo ſe ornat titulo in litteris ad Imperatorem noſtrum, quarum exempla vidi: & ſuperius de hoc a nobis notata quædam ſunt in expoſitione cauſarū decennalis huius belli, quod inter Sophinos & Oſmanicos adhuc geritur. Diximus enim, Chaliphis nomen ſignificare vicarium, vel ſucceſſorem, vel heredem prophetæ Mahumetis: & Oſmanicis perſuaſum eſſe, principem ſuum eſſe Chaliphen huius ſæculi. Secundum Chaliphen, proximus eſt Seriphis locus. Sic enim & Cedrinus, & Zonaras tradiderunt, Seriphis nomē apud Mahumetanos eam reſpectu Chaliphæ rationem habere, quæ fuerit apud Græcos olim Syncelli ad Patriarcham, quum mortuo Patriarcha, mox in eius ſolium Syncellus collocaretur. Ho-

die vero notum, quanto ſint apud Mahumetanos in honore, qui recta linea tam a propheta Mahumete, quam ab Ali, Mahumetis genero, deſcendunt, aut ſe fingunt deſcendere. Hi Turcis Tatariſque Seithi vulgo dicuntur, Arabibus autem Seriphæ: quos maxima ſane veneratione atque obſeruantia quum proſequantur, etiam ipſi Sultani Seripharum adpellatione velut auguſtiores ſe reddere volunt. Ad Tatarorum Chanem vt redeam, traditur a pleriſque omnibus, hic Zingis Chan in primis claruiſſe anno Chriſtiano 1202, vel 1203. quo tempore Tatari iugum Indorum, hoc eſt, eius regis, quem ab aliquot iam ſæculis Preteianum ſiue Presbyterum Ioannem vulgo vocamus, excuſſerunt. Et exſtant pleraque de his rebus a Vincentio Beluacẽſi, & Marco Paulo Veneto, memoriæ prodita, lectu non indigna. Chitaia, (quam itidem Ioannes de plano Carpi, qui vixit anno Chriſtiano 1245, legatus ad illa loca miſſus a Papa Romano, Kithai vocat) Laonico Chataia; Chitaini Tatari, Chataidæ dicũtur: & vero eſt ſimile, Chætas Ptolemæi, & Chatæos Ariani, hos ipſos eſſe Chitainos horum Annalium, vel Chataidas Chalcocondylis, vel Marij Nigri Chatainos. Choraſanis regionis nomen ne hodie quidem obſcurum eſt, ex recentioribus hiſtoriis: populos ipſos Iouius Coraxenos vult dictos antiquitus. Cedrini verba ſunt in Iuſtiniano Rhinotmito: ſubiugata fuit ab Arabibus (id eſt Saracenis) etiam Perſis interior, quæ Choroſan dicitur. Choraſan ab Ortelio Charaſſan ſcribitur, & Belch, tam vrbs, quàm regio Choraſani vicina, Balch eidem eſt, verſus Tatariam tendẽs. quam annales noſtri Machan vocant, vrbi regionique commu ni nomine; haud ſcio num eadem ſit cum illa, quæ Macran ab Ortelio dicitur, verſus ſinum Perſicum, & mare rubrum ſita. Tataros ſcribo, non Tartaros, tum quod ita dicti ſint a Tataro flumine, cuius accolæ Sumogli vel Sumongli dicũtur, hoc eſt, Mogli, vel Mongli, Tatariue aquatici: tum etiam ex auctoritate Saxonum noſtrorum, eiſque vicinorum, qui Tataros adpellant, & Græcorum quorumdam librorum, quos manu ſcriptos habeo: in quibus eſt Prætor ille Græciæ noſter, & Pulologus, qui vbiq; Tataros vocant. Adde teſtimonium veteris epigrammatis, ante

ccc annos Ottocaro regi Bohemiæ poſiti: qui a Rudolpho imperatore cæſus inter auxiliares Tataros Comanos, hoc epitaphium, verſibus factum Leoninis, pro illorū more temporum, habuit: repertum in libro annaliū Auſtriacorum manuſcripto, quem Magnificus dominus Hieronymus Beck a Leopolſtorf vtendum mihi pro ſua humanitate conceſſit:

O rex Ottocare quondam pugnaſtis honeſte.
Nunc ſtas in pannis depictus cum Tateranis.

DE VRBE BAGDAT, SIVE BAGADAT.

4. Vrbē Bagadatim accipe de hodierna Babylone, propter priſcæ Babylonis ruinas a Sultanis Chaliphis exſtructa. Zonaræ Bagdas genere maſculo dicitur. Laonicus Pogdatim vocat, & Pogdatinam vel Pagdatinā Babylonem: apud quem nota corrupte ſcriptum hoc vltimum in Latinis editis, Padagtinam Babylonem. Petrarcha ſuis in poëmatibus Italicis Baldaccum nominat.

DE ALADINE, SELGVCE, TANGROLIPICE. Siuas.

5. Aladinis origo a Turcis refertur ad Selgucem, qui Gulielmo Tyrio, fortaſſe librarij culpa vitioſe, Selduch dicitur. Hunc Reineccius, vir doctiſſimus, & diligentiſſimus in explicādis genealogiis hiſtoricis, putat eumdem eſſe cum Tangrolipice (Tragolipix non recte ſcribitur) Græcarum hiſtoriarum: quod vero nō abſimile, quum Tangrolipix cognomentum quoddam eſſe videatur, a Tangri deductum, quod Turcis Deum ſignificat, adiecta voce, quam equidem diuinare non poſſum. Fratris eius filius in Cedrino meo manuſcripto, quo eius auctoris non edita fragmenta quatuor, cum aliquot imperatorum vitis hactenus deſideratis continentur, non Cutlumus, ſed Cutlumuſes vocatur: quod ſignificat Muſem, ſiue Moſem fortunatū ac felicem. Aladin vel Aledin ſignificat diuinū. Reineccius exiſtimat eſſe commune nomen omnibus Turciæ vel Iconienſibus Sultanis, ceu cognomentum, vel dignitatis adpellationem, quod equidē pro-

bare non poſſum: perinde ac dicere nō poſſum propterea, quod plures inter Oſmanidas, velut e genealogia patet, Aladinis habuerint nomen, Oſmanidas omnes Aladines vocatos, ceu cognomento quodam, aut dignitatis adpellatione. Similiter & alius reſtat ſcrupulus de eo, quod addit, videri quemdam ex Giazadinis liberis Aladinem nominari, qui Chalcocondylæ ſit Germianus. Nos de begis Germianis ſuo loco dicturi ſumus. Ibidem Siuaſtam ſcripſimus, quæ vulgo Siuas, quaſi Siuaſt, vrbs Armeniæ, (minorem intelligo) ſecundum conſtitutionem Leonis Auguſti de ordine thronorum, qui Conſtātinopolitano Patriarchæ ſubiecti ſunt, quam manu ſcriptam habemus. In hac Sebaſtia vocatur, & Camachus ei vicina ſtatuitur, quam idem Leo facit archiepiſcopatum ſiue metropolim Armeniæ. Kemach hodie nominatur, etiam Turcicis in annalibus expreſſa voce. Apud Laonicum in Baiaſite Lælape Iamaca vitioſe legitur. Vide notata deinceps capite 204. Libuit autem hæc eam ob cauſam indicare, quod Ortelius varias, & inter ſe diſſidentes opiniones de Sebaſtiā proferat: alijs eam non procul ab Euphrate ſtatuentibus, alijs in Cilicia: quum Armeniæ ſit illa, quæ Siuas adpellatur, Turcis Siuas ſcheher, hoc eſt, vrbs Siuaſte.

ERZINGA. ROMANIA ASIATICA. Amaſia. Chalep Syria.

6. Ertzinga, cuius heic mentio fit, & quæ Erzinzan quoq; ſcribitur, vrbs eſt Armeniæ, cuius nomen in edito Laonico diuerſe legitur, & ad vicinam Armeniæ Cappadociam refertur, modo Artzinga, modo Artzinganis vrbs. Arzingam vocat Aythonus. Reperitur apud Laonicum & Ertzica, ſicut apud Leonem Auguſtum in eadem Armenia ponitur Artzice, ſub metropoli Keltzina. Romaniam vero, non pro Europæa Græcia, in hoc quidem loco, accipies: ſed pro Romanorum (ſic Græci ſe volebant vocari) prouincijs Aſiaticis, quas etiam recentiores hiſtorici Græci Romaniæ vocabulo complexi ſunt. Amaſia nomen hodieq; retinet, vrbs Cappadociæ: licet in cōſtitutione Leonis imperа-

peratoris, quam diximus, ad Helenoponti prouinciam, de qua in Iuſtiniani Auguſti nouellis pleraque conſtituta legunrur, velut eius metropolis referatur, ſub qua præter alios epiſcopatus, etiam Sinope recenſetur. Chalepum Syriæ notiſſimam nunc etiam vrbem, & orientis emporium celeberrimum, male Chalcocondylis interpres cum Geufræo facit Epiphaniam, Bellonius Hierapolim, Seidlizius Antiochiam magnam in Comagena, magis imperite: quum Zonaras, Cedrinus, Nicetas, expreſſe Chalep dictam olim tradant Berrhœam. Halepo iam vulgo dicitur. Ridicula Geufræi notio, qui Aleph vult dictã, & a prima Hebræorum littera deriuat, quod prima Syriæ ciuitas ſit; quum hodieque Damaſcus eam longe ſuperet.

MAPALIA TVRCORVM ET TATARORVM.

Quæ de mapalibus Ertuculis dicuntur, intelligi commode 7.
poterunt ex hiſce Marci Pauli Veneti verbis, ædiculas Tatarorũ, ſiue mapalia potius deſcribentis, antiquis hiſce Turcicis ſimillima: Domunculas, inquit, habent in modum tabernaculorum, filtro coopertas, quas ſecum deferunt, quocumque migrant. Laonicus tentoria pileata dicere videtur, quibus vtantur paſtores apud Turcos.

ROMANIA DVPLEX. ANATOLIA.
Rumelia. Rumiler.

Quum Aladines occupaſſe complures in Romania prouin- 8.
cias narratur, accipe Romaniam Aſiaticã vel Anatolicam; Romanis, hoc eſt, Græcis imperatoribus ante illa tẽpora ſubiectam: quemadmodũ paullo ante notauimus. Nam alioqui notum, a Turcis Anatoliã, qua minor Aſia cõpræhenditur, a Rumelia diſtingui: & Rumeliam, ſiue Rum vilaget, proprie dici Græciam Europæam, vel verbum verbo ſi reddas, Græciæ regionem: quũ Græci a Turcis eleganter loquentibus, Rumiler vel Rumilar adpellẽtur, Vrumilar a vulgo. Rumes Garzię ab Orta, cuius interp. clar. & opt. viro, Karulo Cluſio noſtro debemus, Thraces ſunt: dum partem pro toto ſumit. Quippe vniuerſa Europæa Græcia,

ceu diximus, Romania vocatur: cuius & partes duæ, Thracia ſcilicet, Argiuaque regio, cuius vrbs munitiſſima Napoli di Romania dicitur, Romaniæ nomen obtinent.

TANCHARI, TANGORI, TONCHARI,
Tatarorum natio.

9. Nomen nationis, quæ bellū Aladini fecerit, annales hi nō exprimunt: ſed ex Prætore Græciæ noſtro paret, Sultanis Iconienſibus perpetua fuiſſe cum iis Tataris bella, quos ipſe Tancharos vocat, Aythonus Tangoros. Non enim Tangot apud hunc ſcribendū, ſed Tangor. Itidem Ortelio Tangut regio vocatur, quæ rectius Tangur. Apud Pachymerium, & alios Græcos, Tochari, detracta littera ν, leguntur: qui verius adpellabuntur Tonchari.

VRBS ENGVRI, ANCYRA. MONVMENTVM
vetus Ancyranum.

10. Engurim Turci vocāt vrbem Aſiaticæ Galatiæ, quę dicta priſcis fuit Ancyra, & Leoni Auguſto quarta thronorum in ordine metropolis eſt ſub patriarcha Conſtantinopolitano: ſatis olim celebris etiam ob antiquiſſimam Chriſtianorū ſynhodum, quæ iſtic habita fuit, & cuius acta decretaque plena pietatis exſtant. Hodie magna illic copia cymatilis vel vndulati panni (camelotum vulgo vocant) longe præſtantiſſimi tingitur & elaboratur, alioque diſtrahenda vehitur.

Quodā in hiſtoriæ Græcę libro, cuius quia perierat initiū, ne quidē auctoris ſciri nomen poterat, legere memini, de Ancyrani municipij cōditore Auguſto. Verbis ea referūtur huiuſmodi. Κτίσας δὲ πόλεις, μίαν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ δευτέραν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἑτέραν ἐν * Συρίᾳ καταπεσοῦσαν ὑπὸ θεομηνίας, ὀνόματι Σαλαμίνην, ἀνεγείρας· ἐκάλεσε τὴν μὲν, Ἄγκυραν, διὰ τὸ μέσην αὐτὴν εἶναι τῶν δύο θαλασσῶν, τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς· τὴν δὲ, Βόστραν, εἰς ὄνομα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν στρατηγοῦ Βόστρου· τὴν δὲ, μετωνόμασε Διόσπολιν. Quorum hic ſenſus eſt. Quum condidiſſet Auguſtus vrbes, vnam in Ponto, alteram in Arabia, tertiam in * Syria, vi numinis irati collapſam, nomine Salaminen, reſtituiſſet: primam adpellauit Ancyrā, hoc eſt ancoram, propterea quod eſſet medio ſita loco inter duo maria,

* Κύπρῳ.

* Cypro.

ria, Ponticum & Aſianum: alteram Boſtram, a prætore Boſtro, quē ſtructuræ præfecerat: tertiæ nomen in Dioſpolim mutauit. Busbequius, vir illuſtris, in itinerario meminit, hāc vrbē ab Aſiæ cōmunitate (τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας dixere Grȩci) Auguſto fuiſſe dicatam. Merito quidem id factum, ſi vel conditor, vel inſtaurator eius erat Auguſtus. Ideoq; non abs re voluit idem Auguſtus rerum ab ſe geſtarum, quas incidi Romæ duabus in aheneis pilis iuſſerat, exemplar heic exſtare. Cōſpiciuntur aūt qualesquales huius reliquiæ marmoreis inſculptæ parietibus ædificij veteris, quod ædem Apollinis fuiſſe putant aliqui, Busbequius prætoriū. Id vero tam inſigne monumentū antiquitatis Romanæ, quia lector exiſtimare facile poteſt, a XXXIIII & amplius annis admodū eſſe deformatum, & ab infeſtis omni Grææ Romanæq; elegantiæ barbaris cottidie magis etiā lacerari ac dirui: placet eorum cauſa, qui antiquitatū vere magni æſtimandarū ſtudioſi ſunt, ſic expreſſum hoc loco ſubijcere; quemadmodū id temporis legatus Cæſaris Ferdinādi, maximæ vir dignitatis, Antonius Verantius, Epiſcopus Agrienſis, per ſuos transſcribi curauit. Mecum vero cōmunicabat ante profectionem ad Turcos noſtram, vir nobilis, & antiqua virtute ac fide, Karulus Cluſius Atrebas, acceptū ab Antonij præſulis nepote, Fauſto Verantio: quorum omnium ſane mentionem fieri, viſum fuit æquiſſimū, vti conſeruatorum fragmenti penitus aurei, quod cæli ac Turcorum iniuriis expoſitum, ne ceteroqui nobis Ancyrȩ prorſus, ac breui quidē pereat, haud abſq; cauſa metuendum. Sed reliquas tamdem e naufragio tam præclari tabulas operis lector accipiat, ita dictis in parietibus exſtantes: vt dimidia pars intrantibus ædificium ad dextram, altera ſemet ad ſiniſtram offerat.

Series prima.

RERVM. GESTARVM. DIVI. AVGVSTI. QVIBVS. ORBEM.
TERRARVM. IMPERIO. POPVLI. ROMANI. SVBIECIT.
ET. IMPENSARVM. QVAS. IN. REMPVBLICAM. PO
PVLVMQVE. ROMANVM. FECIT. INCISARVM. IN.

DVABVS.AHENEIS.PILIS.QVÆ.SVNT.ROMÆ.
POSITÆ.EXEMPLAR.SVBIECTVM.

ANNOS.VNDEVIGINTI.NATVS.EXERCITVM.PRIVATO.
CONSILIO.ET.PRIVATA.IMPENSA.COMPARAVI.TERQVE.
M——FACTIONIS.OPPRESSAM.IN.LIBERTATEM.
VINDICAVI——DECRETIS.HONORIFICIS.ORDINEM.
SVVM.

cetera deſiderantur.

Series ſecunda.

PATRICIORVM.NVMERVM.AVXI.CONSVL.QVINCTVM.
IVSSV.POPVLI.ET.SENATVS.SENATVM.TER.LEGI.ET.
IN.CONSVLATV.SEXTO.CENSVM.POPVLI.CVMLEGA.M.
AGRIPPA.EGI.LVSTRVM.POST.ANNVM.ALTERVM.ET.
QVADRAGESIMVM.FECI.LEGI.QVO.LVSTRO.CIVIVM.
ROMANORVM.CENSITA.SVNT.CAPITA.QVADRAGIENS.
CENTVM.MILLIA.ET.SEXAGINTA.TRIA————CVM.
NVPER.LVSTRVM.SOLVS.FECI.LEGI.CENSORVM——SINIO
COS.QVO.LVSTRO.CENSA.SVNT.CIVIVM.ROMANORVM——
QVADRAGIENS.CENTVM.MILLIA.ET.DVCENTA.TRIGINTA.
TRIA.——IN.CONSVLATV.FI————CVM.NVPERIME.
LVSTRVM.CVMLEGA.TIBERIO.SEXT.POMPEIO.ET.SEXT.
APVLEIO.COS.QVO.LVSTRO——ROM.CAPITVM.QVADRAGIENS
CENTVM.MIL——IGINTA.ET.SEPTEM.MIL.LEGI.PNO.——
——EXEMPLA.MAIORVM.EXOLESCENTIA.IAM.EX.NOS.——
MVLTARVM.RERVM.EXEMPLA.IMITANDA————

reliqua deſiderantur.

Series tertia.

HONORIS.MEI.CAVSA.SENATVS.POPVLVSQVE.ROMANVS.
ANNVM.QVINCTVM.ET.DECIMVM.AGENTIS.
CONSVLIS.DESIGNAVIT.VT.CVM.MAGISTRATVM.INIRENT.
POST.QVINQVENNIVM.EX.EO.DIE.DVO.DEDVCTI.IN
EORVMVE.INTERESSENT.CONSILIIS.PVBLICIS.DECREVIT.

SENA-

SENATVS.EQVITES.AVTEM.ROMANI.VNIVERSI.PRINCIPEM. ———— HASTIS.ARGENTEIS.DONATVM.ADPELLAVERVNT. LIBRI.ROMANI.VIRITIM——CENOS.NVMERAVI.EX.TESTAMENTO.PATRIS.MEI.ET.NOMINI.MEO----DRINGENOS.EX. BELLORVM.MANIBIIS.CONSVL.QVINCTVM.DEDI.ITERVM. AVTEM.IN.CONSVLATV.DECIMO.EX.PATRIMONIO.MEO. BIS.QVADRINGENOS.CONGIARI.VIRITIM.ITERVM.AERE. MERVI.ET.CONSVL.VNDECIMVM.DVODECIM.FRVMENTATIONES.FRVMEMTO.PRIVATIM.COLVMPLO.EMENSVS.SVM. ET.TRIBVNICIA.POTESTATE.DVODECIMVM.QVADRINGENOS. NVMMOS.TERTIVM.VIRITIM.DEDI.QVALIMEA.CONGIARIA. FRVMENTI----NVM.NVMQVAM.MINVS.QVINQVAGINTA.ET. DVCENTA.---SIA.DVODEVIGINTESIMVM.CONSVL.TRECENTIS. ET.VIGINTI.MILLIBVS.PLEBIS.VRBANÆ.SEXAGENOS.SEX. AGENOS.DENARIOS.VIRITIM.DEDI.ET.QVINIS.MILITVM. MEORVM.CONSVL.QVINCTVM.EX.MANIBIIS.VIRITIM.MILLIA. NVMMVM.SINGVLA.DEDI.ACCEPERVNT.ID.TRIVMPHALE. CONGIARIVM.IN.COLONIAS.HOMINVM.CIRCITER.CENTVM. ET.VIGINTI.MILLIA.CONSVL.TERTIVM.DECIMVM.SEXAGENOS. DENARIOS.PLEBI.QVÆ.TVM.FRVMENTVM.PVBLICVM.ACCE--DEDI EA.MILLIA.HOMINVM.PAVLLO.PLVRA.QVAM.DVCENTA. FVERVNT.AGRIS.QVOS.IN.CONSVLATV.MEO.QVARTO.ET. POSTEA.CONSVLIBVS.MARCO.ET.CN.LENTVLO.AVGVRE. ADSIGNAVI.MILITIBVS.SOLVI.MVNICIPIIS.P----ERTIVM. CIRCITER.SEXGENSIM.ITINERIS.EMIT.QVAM.ROMANIS. PRÆ——NVMERAVI.———QVOD.PRO.AGRIS.PROVINCIA LIBVS.SOLVI.VNVS.ET.SOLVS.OMNIVM.QVI.DEDVXERVNT. COLONIAS.MILITVM.IN.PROVINCIS.AD.MEMORIAM.ÆTATIS. MEÆ.FECI.POSTEA.NERONE.ET.CN.PISONE.CONSVLIBVS.ITEM. QVE.———GANTISSIMO.ET.D.LELIO.CONSVLIBVS.ET.L.CANINIO. ET.Q.FABRICIO.CONSVLIBVS.——QVOS.EMERITIS.STIPENDIIS. IN.SVA.MVNICIPIA.PRAEM——PERSOLVI.QVAN.--IN.SEST——. MILI———IMPENDI.

QVATER.——AVI.ÆRARIVM.ITA.VT.SESTERTIVM.MILLIA.

QVINGENTA. DEDI———RAVI. AERARIO. DETVLI.———
QVOD. EX. CONSILIO——— ———————MILITIBVS.
QVIN———————————————
————MERVISSENT. HS. MIL.——————
———————O. DETVLI.———————
—————————CN. P. LENTVLO.——————
SVLES. FVERVNT. CVM. D ---- CERENT -------- CENTVM.
MILLIBVS. HOMINVM———O. FRV———————

desunt lineæ quinque.

Aduerſi parietis ſeries prima.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE.
APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII.
LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM.
ADPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM. EODEM.
IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM.
MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS.
TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS.
---. ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM.
IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.
AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG DELÆ. IN. PALATIO. FECI.
SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE.
OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.
NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM. COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE.
LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. MARIA. ADPELLATVR.
DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM.
IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS.
ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.
PATRE. MEO. PERFECI. ET. EAMDEM BASILICAM. CONSVMATAM.
IN. AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO ---- NOMINIS.
FILIORVM ----- VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HE
REDIBVS ----- VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV-
FECI. FLVVIO, PRÆTERMISSO. QVOD. TEME -----FT.———
—————————————————
—————————————————— VLTO-

VLTORIS,TEMPLVM.QVORVMQVE.AVGVSTVM.ET.TEMPLVM.
APOLLINIS.IN.SOLO.MAGNAM.PARTEM.----EMPTO.FECI.
QVOD.SVO.NOMINE. M.MARCELLI.VENERI.----MANIBVS.
IN.CAPITOLIO.ET.IN.ÆDE.DIVI.IVLII.ET.IN.ÆDE.
APOLLINIS.ET.IN.ÆDE.VESTÆ.ET.IN.TEMPLO.MARTIS.
VICTORIS.CONSECRAVI.QVÆ MIHI.CONSTITERVNT.CIR
CITER.MILLENIS.AVRI.CORONARI.PONDO.TRIGINTAQVINQVE
MILLIVM.MVNICIPIIS.ET.COLONIIS.ITALIÆ.CONFERENTIBVS.
AC.TRIVMPHOS.MEOS.QVINCTVM.CONSVL.REMISI.ET.POSTEA.
QVOTIENSCVMQVE.IMPERATOR.M.——AVRI.CORONARIVM.
NON.ACCEEPI.DECERNENTIBVS.MVNICIPIIS.——QVÆ.ANTE.
TEMPVS.DEFVNCTARVM.AFRICANARVM.DECREVERAM.
MEO.NOMINE.AVT.FILIORVM.MEORVM.
ET.NEPOTVM.IN.CIRCO.——AVT.IN.FORO.AVT.IN.
AMPHITHEATRIS.POPVL.——QVIBVS.CONFECTA.SVNT.BESTIARVM.
CIRCITER.TRIVM.MILLIVM.ET.QVINGENTA.NAVALIS.PRÆLII.
SPECTACVLVM.POPVL. —-LIBERVM.IN.QVO.LOCO.NVNC.
NEMVS.EST.CÆSARVM.CAVATO.----- LONGITVDINE.MILLE.
ET.OCTINGENTOS.PEDES.IN.LATITVDINE.PEDES.DVCENTI.
IN.QVO.TRIGINTA.ROSTRATÆ.NAVES.TRIREMESQVE.PLVRIMÆ.
——RVMORES.INTER.SE. CONFLIXERVNT.------RVNT.
PEÆTER.REMIGES.MILLIA.——CIRCITER——————
IN.TEMPLIS.OMNIVM.CIVITATVM.PONTI.ET.ASIÆ.VICTOR.
ORNAMENTA.REPOSVI.QVÆ.SPOLIATIS.TEMPLIS.QVIS.PRIVATIM.
POSSEDERAT.STATVÆ.——QVADRAGENIS.ARGENTEIS.
STETERVNT.IN.VRBE. AC.CIRCITER.QVAS.IPSE.SVSTVLI.EX.
QVA.DE.PECVNIA.DONA.AVREA.IN.ÆDEM.APOLLINIS.MEO.
NOMINE.ET.FILIORVM.QVÆ.MIHI.STATVERVNT.HONOREM.
HABVERVNT.POSVI.

Series ſecunda.

MARE.PACAVI.A.PRÆDONIBVS——DOMIBVS——————
——SVIS——————————————CONTRA.REM.——
——DOMINI.————————————————

cetera deſiderantur.

DD

Series tertia.

REGIS. PARTHORVM ———————————

Poſt aliquot lineas.

A.ME.GENTES.PARTHORVM.ET.MEDORVM.———————

rurſum poſt aliquot alias.

IN.CONSVLATV ———————————

cetera prorſus abolita.

Habes, optime lector, reliquias Ancyrani monumẽti, facile omniũ, quæ nunc exſtant, præſtantiſſimi; ſiquidem eſſet integrum. Eius illuſtratio, cum aliquorum reſtitutione, non huius eſt loci.

ANNI, MENSIVM, DIERVM APVD TVRcos ratio, & adpellationes.

11 Notaui ad marginem libri, annum Mahumetanum 687, quo mortuus Ertucules traditur, eſſe Chriſtianum 1289. Hoc vt planius intelligi poſſit, libet hoc loco quam pauciſſimis explicare temporum apud Turcos rationem, videlicet annorum, menſium, dierum, quantũ quidem hactenus intelligere de his potui. Conſtat igitur apud Turcos annus XII menſibus, ſed lunaribus: & tradunt ipſi, poſt 32 annos Turcicos firmamentum cæli curſum ſuum abſoluere. Vnde propemodũ colligi pleriq; putant, annis 31 Chriſtianis, reſpõdere Mahumetanos 32, cum exiguo additamento. Præmittitor id etiam, hunc annum Chriſt. 1587, quũ inciperet, fuiſſe cõputatum a Turcis pro Mahumetano 994. Quippe licet hoc intelligere de verbis vltimis in diplomate Sultani Muratis III, quo continetur prorogatio pacis cum Rudulpho II Imp. Auguſto. Leguntur enim iſtic hæc in extremo verba: Die primo proximi menſis Ianuarij, anno Domini Ieſu, ſupra quem ſit gratia & auxiliũ diuinum, 1584: qui erit annus tranſmigrationis magni prophetæ noſtri, ſupra quem ſit gratia ſalusq; diuina, 991: die 27 ſacræ lunæ Silchidze. Quibus in verbis notandũ, annos Mahumetanos, Turcis vſitatos, non eoſdẽ eſſe cum annis Hegiræ, quæ incipit a natiuitate Mahumetis, videlicet ab anno Chriſtiano 592. Nam expreſſe dicitur, a Turcis anno Chriſtiano 1584, fuiſſe computatos annos 991 a tranſmigratione ſiue morte Mahumetis: quibus ſi tres ab illo tẽpore elapſos adijcias, erit annus hic Chriſtianꝰ 1587, a morte Mahumetis 994. Iam ſi de 994 detrahas

trahas

trahas annos 687, quo tēpore mortuus Ertucules traditur, reliqui erũt anni Mahumetani 307, qui trāſiere ſcilicet ab Ertuculis morte, vſq; ad hunc annum præſentem. Diximus aũt paullo ante, Turcicos annos 32 propemodũ reſpondere Chriſtianis 31. Quamobrem de 307 Mahumetanis detrahendi veniunt anni 9 $\frac{8}{11}$, ſiue paullo minus, quàm decem: & erunt 307 Mahumetani, ſi 10 integros deducas, redacti ad annos Chriſtianos 297. His rurſus detractis de 1587, reperiemus annum Chriſti 1290, quo ſcilicet mortuus fuerit Ertucules, Oſmanis pater. Tradunt autem annales hi noſtri mortuum Oſmanem ipſum anno Mahumetano 727, qui Chriſtianus erat 1328. Ergo poſt obitum patris ſuperſtes fuit paullo amplius, quam 39 annis Mahumetanis, ſiue 38 Chriſtianis. Et quia Turci volunt eum regnaſſe 29 annis, noſtri 28, quod idem eſt: neceſſe eſt verum fateamur, quod hiſtorici diligentes & fide digni ſcripſerunt, Oſmanem perpetuis excurſionibus ac rapinis collocupletatũ, magnā partem Bithyniæ, vicinæq; Ponto Euxino regionis, intra ſpatiũ 10 annorũ, a morte patris ſcilicet numerandorum, in poteſtatē redegiſſe. A quo decennij tēpore, principatu iam conſtituto ſtabilitoq;, recte rerũ potitus dicetur annis Chriſtianis 28. Itidemq; veriſſime ſtatuetur, initiũ regni Oſmanici referendũ ad annum Chriſt. 1300, quod ſane multas ob cauſas diligenter obſeruandũ.

Quod mēſes adtinet, iam antea monuimus, in vſu Turcis eſſe lunares. Hos nominare incipiũt ab ipſis nouiluniis. Et numerantur ab eis 12, ſicut etiā nos totidem habemus. Anni principiũ referunt ad menſem Silchidze, qui late loquendo, quod Græci dicere ſolent, Decembri fere noſtro reſpondere debebat ex opinione cōplurium: ſicuti plerumq; Ramazan menſis ad Septembrem debebat ex eorumdē ſententia referri: quo menſe Ramazane ieiunium ſuũ menſtruum ſeruant, a crepuſculo matutino ad ſolis occaſum vſq;, donec ſidera conſpiciantur, nihil cibi potusue ſumentes: & finito ieiunio, ſuum illud buiuc bairam, ſiue magnũ feſtum inſtar paſchatis noſtri, celebrant. Sed progreſſu temporis tam Silchidze quam Ramazan in alios mēſes noſtros

tranſeunt. quippe celebrandi Bairami tempus ſingulis annis anticipare Turci ſolent diebus vndecim: qui dies emboliſmi fere loco ſunt ad cōplendum annum lunarem. Nam ſi dies vndecim cōputentur tricies & ſemel, efficientur dies 341: qui paullo minus quam integrum annum conſtituunt, addendum triginta & vni Mahumetanis annis; vt Mahumetani triginta duo anni, Chriſtianis triginta & vni reſpondeant; quemadmodum a nobis indicatum paulo ante hoc ipſo capite.

Nomina menſium hæc ſunt.

1. Silchidzé.	7. Dſiumaſiel Achir.
2. Mucharen.	8. Rezeb.
3. Sepher.	9. Schaban.
4. Rebuil Euel.	10. Ramazan.
5. Rebuil Achir.	11. Schewal.
6. Dſiumaſiel Euel.	12. Silcadé.

Sicubi lector aliquod nomen ex his paullo aliter ſcriptum in Annalibus repererit, ſciat id factum a nobis, ſcripturam Ioannis Galderij, interpretis Cæſarei, ſequentibus.

Hos autem menſes in dierum hebdomadas, ſiue ſeptimanas, diuidunt: diebus hæc tribuunt nomina.

1. Baſar iuni, hoc eſt, dies mercatus hebdomadarij, qui reſpondet diei dominico noſtro.

2. Baſar Erteſi, hoc eſt, dies poſt mercatum hebdomadariū proximus, ſiue poſtridie mercatus: qui dies Germanice dici cōmode poſſet, *Aftermarcktag.* Reſpondet diei lunæ noſtro.

3. Salli. Reſpondet diei Martis noſtro.

4. Dſar ſchambá, id eſt, quartus dies: quem Perſica lingua ſic & ipſi vocant, vti nos feriam quartā dicere ſolemus, qui Mercurij dies eſt.

5. Peſchembé, hoc eſt, dies quintus, lingua itidem Perſica: veluti nos feriam quintam vocamus, qui Iouis dies eſt.

6. Dſiuma, duabus ſyllabis, (alij Zuma ſcribunt, & Zuna) vel Dſiuma iuni, quod ſignificat diem eccleſiæ ſiue templi. Nam Veneris diem feriantur.

7. Dſiu-

7. Dſiuma Erteſi, hoc eſt ἐπίβδα, Græco vocabulo Pindarico,quaſi ſi dicas poſtfeſtum,vel *Afterfeirtag* Germanice. Vulgo Saturni dies.

SOMNIVM ERTVCVLIS. CONIA. LVNA Turcis auſpicata.

Valde ſuperſtitioſos eſſe Turcos in obſeruandis ſomniis,animaduertere lector potuit ex narratione Supplementi noſtra, de initiis decennalis huiuſce belli Perſici. Hoc aũt Ertuculis de Oſmane filio ſomnium, quo ingenti comparabatur arbori,cum aliis ſequentibus, per eſt ei ſimile, quod Aſtyages rex Medorũ de Cyro,ex filia nepote ſuo, ab Herodoto & aliis expoſitũ, habuit. Conia vero Turcis vrbs eſt Caramaniæ ſiue Ciliciæ,quam Græci dicebant Iconium. Leonis Sapientis imperatoris Nouella de Thronis accuratius hãc in Lycaonia collocat. Chalcocondyles Cariæ facit vrbes Larandam & Toconeium, vbi nota cõfuſum cum nomine articulũ Toconeium,pro To Iconion: vt alibi Toſibiniũ quoq; ſcribit idem interpres, Ardelij ſiue Tranſſiluaniæ vrbem,q̃ ia articulo a nomine diſiuncto Sibinium eſt, vel Cibinium,vt hodie ſcribunt. Conia recẽtioribus Geographis adpellatur Cogna,pronuntiatione Italica.Quod aũt Edebalis filia per Lunæ ſplendorem ſignificaretur, in eo feliciſſimum quoddam omen erat,ex opinione Saracenorum ac Turcorũ: qui Lunam, velut imperio ſuo fatali quadam lege propitiam & auſpicatam, mirum quantum habere virium in portendendis adiuuandisq; ſucceſſibus conatuum ſuorum,vt etiam nunc hodie,ſic ſemper exiſtimarunt. Errant enim, (& in his eſt Franciſcus Sanſouinus Venetus) qui Turcos ſcribunt ſubacto primũ Bozinenſi regno, imperante Sultano Muchemete II, Lunã creſcentem ſignis militaribus adpoſuiſſe. Nam ſi verum hoc eſſet,non Lunam dumtaxat accepiſſent,excluſis ſtellis,quæ in eius regni ſignis cũ Luna coniunctæ cernuntur. Conſtat etiam e Beluacenſis hiſtoria, Saracenos ante conſtitutum hoc imperium Turcicum, eamdem habuiſſe de Luna, Mahumetanorum conatibus & expeditionibus bellicis fauente,perſuaſionẽ. Anno,inquit, 1218, ſtatim poſt

aduentum Chriſtianorum ad Damiatã, facta fuit eclipſis Lunæ quaſi generalis: quam cõtra Saracenos interpretati ſumus, veluti portendentem eorum defectum, qui ſibi Lunam adtribuunt, in incremento decrementoq; Lunæ magnam ſibi vim ponentes.

DE DVCIBVS TVRCICIS, A QVIBVS ANATOLIÆ regiones nomina ſortitæ ſunt.

13. Annales hi nec ducum nomina, nec prouinciarum, hoc loco exprimunt: quæ nos tum e Laonico, tum alijs annaliũ locis heic eruemus. Facit Laonicus ſeptem numero Duces, qui regionem armis ſubactam, inter ſe diuiſerint. Hos vno tantum loco nõ recenſet omnes. Caramano dicit obtigiſſe mediterranea Phrygiæ maioris, cum Cilicia: cuius a nomine Cilicia dicta deinde Caramania fuit, in hodiernum vſq; diem hac adpellatione durante. Sarchani ſors maritimam Ioniæ regionem, Smyrnam vſque, tribuit. Vnde Sarchaniæ nomen eſt adepta, teſtibus his annalibus, & Laonico, & ſecretario Sigiſmundi Malateſtæ, qui res in Aſia Græciaq; ſe præſente geſtas, ante annos plus minus 80, deſcripſit. Ortelio Sarcum dicitur. Calami, & filio Caraſi, obuenit Lydia, vſque ad Myſiam: quæ regio Caraſia fuit adpellata. Reperitur hoc nomen in his annalibus, & apud indicatum modo Malateſtæ ſecretarium, qui Pergamum in Caraſia collocat. Ab Ortelio Becſangil ea pars Anatoliæ nominatur. Oſman Ertuculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum verſus ſpectãtibus, & cũ Tekie, nanctus eſt. Ab hoc Oſmania, vel Othmania, quẽadmodum hactenus alij ſcribunt, dicta: cuius in annalibus ſub Baiaſite primo fit mentio. Atq; haud ſcio, an non in Synonymia Geographica Ortelij, quo loco de Aſia minori agit, Cottomanidia ſit rectius hæc ipſa ſiue Othmania, ſiue Othmanidia, cuius tamen limites iſtic latius, quàm par ſit, videntur extendi. Amuræ filios tradit Laonicus accepiſſe Paphlagoniam, cum ijs, quæ ad Euxinum vergunt. Ea fuerit Penderatia ſcilicet, de qua ſuperius dictum in Oſmanidarum genealogia, vel potius Penderachia. Vocatur aũt hic Amuras Pachymerio Amurius, cum quo Reinec-

Caramania. *Sarchania.* *Caraſia.* *Othmania.* *Pẽderatia vel Pẽderachia.*

Reineccius alicubi, Gregoram ſequutus, Aliſurium Caramanum confundere videtur: Omer in annalibus Turcicis dicitur, qui Omeris filios adpellant Iſuendiares begos, Sinopes etiam dominos, Laonico Sphenderes aut Spenderes, vnde nomē Penderachiæ, veluti Sphenderachiæ. Bolli nominatur hæc ipſa Penderachiæ vel Sphenderachiæ regio in Ortelij tabula Natoliæ, priſcis Paphlagonia. Et credo Bolli vocem prouinciæ datam a ciuitate Bolli, quæ Turcicis annalibus eſt Boli, ſicut ijdem & agri Bolenſis meminerunt. Eſt etiam in Aſia minori Mendeſia *Mēdeſia.* regio, cuius principem Laonicus Mendeſiem & Mendeſem vocat, nepotem Calamis: quod Mendeſiæ nomen non Turcicum origine puto, ſed Græcum, & eius prouinciæ, quæ ſic adpellata fuerit a ciuitate Mendos, cuius mentio fit in conſtitutione Leonis Auguſti de ordine thronorum, tamquam epiſcopatus pertinentis ad metropolim Stauropolitanam in Caria. Videtur etiam eadem eſſe Mendus cum illa, quæ Myndus aliis dicitur, & ad Cariam quoque refertur. Regio Mendeſia ſcribitur Ortelio Menteſe, ſicut & noſtris in annalibus. Ædinis denique ducis apud Laonicum typis editum nomē legitur, qui regionem à Colophone ad Cariam vſque ſe porrigentem poſſederit. Hic Aidin *Aidin, & Aidinelli.* beg Turcis eſt, vnde reponendum apud Chalcocondylem Aidinis ducis nomen, & apud Ortelium pro Aldinelli reſtituendū Aidinelli. Sunt aliæ quoque regiones in Anatolia, quæ nouas adpellationes, veteribus incognitas, habent: ſed eas dumtaxat heic enumerare voluimus, quibus indita fuiſſe certis a ducibus nomina, Laonicus & annales hi noſtri tradunt.

BASSA. EMIR. SARAI. CARAVANSARAI. VEzir. Vezir azem. Beglerbeg. Emir Halem. Emir Achur.

Filius alter Oſmanis, Vrchanis frater, alium nō habet in annalibus titulum, quàm Alis baſſa: quod baſſæ vocabulū Turcis caput ſignificat. Falluntur autem qui pro Sultanis vezires fuiſſe dictos, ac Emirum (Ameres ipſi vocant) in locum putant ſucceſſiſſe baſſas, & beglerbegos: (quibus & begos ab eis, & ſangiacos 1.

adiungi, velut & ipſos Emirum ſucceſſores, magis etiam miror) quum vox Emir ne hodie quidem exſtincta ſit, ac præterquam quod ipſi Sultano proprie competat, vt ſupra diximus, etiam certis in aula tribuatur officiarijs. Quippe ſunt ad Portam, Emir Halem, Buiuc Emir Achur,(qui Prætori etiam Græciæ noſtro Amyrachures dicitur) & Cudzuc Emir Achur. Baſſæ nomen hoc tempore datur ijs primum, qui Vezirum dignitatem obtinent: deinde beglerbegis. Ipſa nomina cum officijs, ſuo declarabuntur a nobis loco prolixius. Heic paucis addo, Portæ Oſmanicæ duum eſſe generum officia: quorum alia miniſterijs obeundis intra ſaraium Sultani deſtinata ſunt, alia procurandis negotijs publicis extra ſaraium. Et ſaraium Turcis palatium principis eſt, vel aliud amplum ædificium, non a Czar voce Tatarica, quæ regem ſignificat, dictum: vnde Reineccius Saragliam Turcis vocari putat, vt regiam. Nam aliæ quoque domus, extra Sultani regiam, nomẽ hoc ferunt: vt illæ, quas Sultanorum mulierculæ ſiue concubinæ inhabitant, vt Atſchamoglanorum ædes, vt ampla Turcorum hoſpitia, ſiue diuerſoria publica, quas vulgo Carauaſarias noſtri vocant. Quippe a Turcis Carauanſarai vel ſerai dicuntur, hoc eſt, ædificia deſtinata carauanis: quæ hominum agmina ſunt cum iumentis, ob itinerum pericula turmatim ſe coniungentium. Conſule de his expoſita prolixius capite 247. De officijs intra ſaraium alibi, ſicut & de alijs extra ſaraium. Baſſæ, de quibus heic agimus, extra ſaraium muneribus ſibi mandatis funguntur. Et inter hos qui primi ſunt, Vezires dicuntur: noſtris, conſiliarij ſecreti, vel arcani. Supremus autem, Vezirazem nominatur: quæ apud Saracenos etiam in vſu dignitas, & exiſtimatione præcipua fuit. Cedrinus & alij Protoſymbulum interpretantur, cuius etiam mentio fit in libro de ſignificatis inſomniorum, quem antehac, Sambucani exemplaris mutili fidem ſequentes, Apomaſari tribuimus: quum Achmetis eum poſtea cognouerimus eſſe, de libro bibliothecæ Cæſareæ, ex quo viri Clariſſ. Hugonis Blotij I. C. & Auguſtalis bibliothecarij beneficio, noſtri

codicis lacunas omnes expleuimus. Symeon Magiſter Officiorum, alicubi Solemanem Protoſymbulū Balſamæ vocat, quem Zonaras archiſatrapam Maſalmæ dixit. Similiter extra ſaraium ſunt Beglerbegi, qui & ipſi baſſæ vocantur. Prætori Græciæ noſtro, qui ante 320 annos vixit, Peclarpaces ſcribuntur. Et erant in imperio Saracenico ſimul & Emires, & Vezires, & beglerbegi, etiam ante monarchiam Turcicam: prorſus vt dici nequeat, pro Sultanis vezires adpellatos, in Emirum locū ſucceſſiſſe baſſas & beglerbegos. Quippe meminit beglerbegorum officij vetuſtior Prætore Cedrinus, & ipſum nomen interpretatur Archontas Archonton, vt noſtri dominos dominorum: veluti qui ſub ſe, præter gregarios milites, ſpachios, ſubaſſas, etiamq́ ſangiacos & begos habeant: vtroſque minorum (quod aiunt) gentium dominos, de quibus ſuo loco. Prætor addit, officium Beglerbegorum reſpondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchi, quem nunc Generalem campi vocare ſolemus. Itidem Sultano ſeruit extra ſaraium is, qui dicitur Emir Halem, cuius paullo ante meminimus. Vexillorum præfectus ſupremus eſt, ac tum ipſe vexillum regium geſtat in expeditionibus, tum vexilla Beglerbegis offert ſua, itidemque ſua ſangiacis begis. Emir achur ſtabuli præfectus eſt, cui vocabulo ſi Buiuc prçponatur, maior vel primus; ſi Cudzuc, minor aut ſecundus ſtabuli præfectus intelligitur. De his iam percepiſſe lectorem opinor, qui Turcis baſſæ, qui beglerbegi, qui Emires ſint. Nec ignoro nomen Emir Quibir, dignitatis in aula Sultanorum Cairenſium maximæ. Sed intra limites cohercenda ſcriptio, ne commentarius prolixior lectorem offendat, aut ſæpius eadem repetat.

ISNIC. BVRSA. TEGGIVR.

Iſnicam dixi, nomen hodiernum & Turcis vſitatum retinens, 15
licet ab aliis aliter ſcribatur, quæ Nicæa priſcis eſt. Caſtaldus per errorem nō vrbem Nicæam vocat Iſnicham, ſed lacum ſiue paludem Aſcaniam, quæ tamen hodie Turcis Acſu dicitur, nomi-

EE

ne ſignificante aquam albam ſiue limpidam. In multis enim antiqua nomina ſic immutant, vt priſcorum ſimilitudinem retinentia, tamen aliquid in lingua ſua ſignificent. Pruſæ nomen antiquum retinui, tametſi nunc Burſa vulgo dicatur: quæ vox in errorem impulit Bonfinium, vt Byrſam adpellaret: quaſi nomen hoc aliunde, quam a Pruſa rege Bithynorum, acceperit. In Leonis Auguſti conſtitutione de Thronis, etiam Theopolis ſiue Dei ciuitas cognominatur. Idem Claudiopolitano prouinciæ Honoriadis archiepiſcopatui Pruſiadem ſubijcit, quod ideo notandũ, quia Busbequius in itinerario Pruſiadem cum Pruſa confudit. Teggiur Turcis eſt prouinciæ præſes, quem ipſi more ſuo denominant a cuiuſque prouinciæ metropoli. Laonicus Harmoſten reddidit, quæ vox antiquo Laconum vſu ſignificat eum, qui vel in vrbem, vel regionem imperio ſubiectam mittitur, vt eius res conſtituat ac diſponat. Prætor noſter ducem regionis interpretatur, qui Græcis eſt Higemon. Sic enim perturbationem rerum in Aſia minori deſcribens, poſt occupatam a Flandris Conſtantinopolim, ait: Qui duces aliis in locis alij fuerant hactenus, ſinguli regionem adminiſtrationi ſuæ commiſſam, nunc ſui iuris efficiebant: vel ad hoc impulſi motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arceſſiti. Quæ ſane verba me commonefaciunt de imperij noſtri ſtatu non diſſimili, poſt exſtinctos imperatores Sueuos.

EDRENOS. VLVBAT. CAPLIZE.

16. Edrenoſium Teggiurem dixi, ab opido, quod Turcis vocatur Edrenos. Adranuſium ducem ſiue præſidem dixiſſent Græci veteres. Ciuitas ipſa Bithyniæ, non procul a Pruſa diſtat. Conſtitutio nouella Leonis Auguſti de Thronis, epiſcopatũ Adranuſium metropoli Nicomedienſi Bithyniæ ſubijcit. Opidum Adranes, genere neutro, priſcis adpellabatur. Vlubat opidum vocant Turci, quod Lupadi noſtris Geographis dicitur. Prætor Græciæ noſter, & Chalcocondyles, Lopadium nominant. Nec procul

procul a Palormo ſitum eſt, (Panormum dixere Græci ſuperiorum ætatum) vbi veteris vrbis Cyzici ruinæ inter copioſa rudera marmorum conſpiciuntur,& vina nobilia naſcuntur,quibus cum voluptate Conſtantinopoli ſalubriter vtebamur. Vox Caplize Turcis calidam aquam ſiue balineum ſignificat,quæ Græcis thermę ſunt.Et ſuperant Pruſæ nunc etiam ad montis Olympi pedem thermæ præſtantiſſimæ, ac in primis celebres: quum ex interuallo non magno, aquæ calidæ pariter,& frigidæ, miro naturæ beneficio, largiter ebulliant. Apud Stephanum, qui librum de vrbibus ſcripſit, Ortelio citante, Therma legitur, locus Pruſiæ, (Pruſæ vult puto dicere,quamquã & alioquin hæc mendoſa arbitror) qui & Baſilica vocetur. Hic ille locus eſt Baſilicarum ſiue regiarum thermarum,quo de nũc agimus. Nam quod opidum Thermarum Baſilicatum in Nouella Leonis Auguſti reperitur,aliud eſt,ac longius remotum a Pruſa:quum epiſcopatus ille metropoli Cæſarienſi Cappadociæ ſubijciatur.

MONS CALOGERORVM. GENISCHEher. Iuſſuph.

Montem monachorum,qui legitur heic in annalibus, Turci ſua lingua vocant Geſchis dage, Græci Kalogeron oros. Intelligitur autem hoc nomine mons Olympus Bithyniæ, qui Conſtantinopoli degentibus,& in Propontide nauigantibus, inſigni altitudine cõſpicitur. Nomen hoc inde tulit, quod olim frequentia Calogerorum haberet monaſteria,velut hodieque mons Athos in Europa,quem ſanctum vocant: vbi XXIII ſuperſunt monaſteria,ſingula quondam CC aut CCC a calogeris inhabitata,cõtraque vim prædonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, tamen adhuc eorum eſt magna copia. Vocatur autem monachus a Græcis Calogeros, non veluti Kalos Hieros,id eſt, bonus ſanctus, quod noſtris perſuaſum eſt: ſed quaſi Kalos geros,(ſic enim hodie loquũtur) id eſt, bonus ſenex. Nam ſenilis ætas huic profeſſioni aptiſſima eſt. Neapolim interpreta- 17.

tus ſum, voce Græca, quæ Turcis eſt Geniſcheher, id eſt, noua ciuitas. Ea non procul a Nicæa diſtat, & Busbequio, ſicut & Ortelio, Ieniſar dicitur: ac intelligi eamdem arbitror a Spandugino, in expoſita ſuperius narratione, de origine Sultanorum Turcicorum. Iuſſuph, Pruſæi nomen præſidis, idem eſt cum Ioſepho. Gauderius, Ferdinandi Cæſaris interpres, ſcripſit Iuſſuc in verſione ſua, quod vocabulum Turcis anulum ſignificat.

DE VARIIS MONETIS. QVID MANGVRI, Aſpri, Siderocapſia, Hyperpyra, Hyperpyrarij, Dramæ, Scachi, Sultanini, Seraphini, Byzantij, Chryſini, Altumler. AEgyptiæ Syriacæque monetæ ratio.

18. Neceſſario nobis heic agendum de variis tam Græcorum, quam Turcorum Ægyptiorumque monetæ generibus: vt vno loco poſita, velut in conſpectu lectori ſint. Ac primo quidem, vt pretium ſingulorũ, quæ Turcis in vſu ſunt, indicemus: animaduertendum, ante annos 40 vel 50, quo tempore ſcripſit Turcica ſua Theodorus Spanduginus, octo manguros æreos vnũ aſprũ argenteum valuiſſe. Rurſum quatuor aſpros effeciſſe dramam. Dramas vero nouem, pretium fuiſſe taleri vnius Germanici, qui 36 aſpros valebat: quum Sultaninus aureus, tam pondere, quam auri bonitate par Zecchino ſiue Ducato Veneto, 54 aſpris æſtimaretur, hoc eſt, vno talero Germanico, cum ſemiſſe. Deinde pretium taleri diu ſtabile fuit, aſpri quadraginta: Sultanini vero, ſeu ducati, ſexaginta. Nos autem Conſtantinopoli quum eſſemus, ſic erant horum omnium aucta pretia, propter grauamina (quemadmodum aiebant) belli Perſici, & alias cauſas explicatu non neceſſarias: vt manguri 24 vno commutarẽtur aſpro: aſpri quinque dramam efficerent: dramæ duodecim, talerum Germanicum: vnus cum ſemiſſe talerus, Zecchinũ Venetum, hoc eſt, aſpros 90: quum paullo minus eſſet Sultanini pretium. Hoc modo drama, quinque conſtans aſpris, valebat ſex noſtros cruciatos ſeu quarantanos Venetos: decem dramæ, vel aſpri 50, flo-

renum

rénum Germanicum: aſpri 60, ſeu duodecim dramæ, talerum noſtratem. Quæ ipſa quoque pretia deinceps adeo ſunt aucta, talerũ vt vnum aſpris æſtimatum 80 intelligam. Expoſito pretio ſingulorum, addamus nunc de monetis ipſis quædam, futura lectoribus, vt ſpero, non iniucunda cognitu. Primum igitur ærei manguri ſucceſſerunt in nummulorum locum, quos aſſes priſci dixerunt. Ex argento ſignati ſunt his proximi, qui Græcis aſpri, Turcis Acſe nominantur. Reineccius noſter, in Adpendice ad Beluacenſem, perperã ſcribit Aſperos. Ibidem facta mentione de 500 iperperis, addit: hoc monetæ Tataricæ genus eſſe. Ego vero vtrumque dico pro Græcæ monetæ genere habendũ. Et aſpri quidem Græcis, Turcis Acſe, ſic ab albedine dicti ſunt; vt Italis bianchi, Gallis les blancs, certa nimirum & ipſa monetę genera. Sicut enim Mauros Græcis eſt niger, vnde Moros Itali noſtrique vocant Æthiopes: ita color albus eiſdem Aſpros dicitur. Nec recens adeo vocabulum hoc eſſe, paret ex gloſſario peruetéri, quod Aſpraturam interpretatur Græca voce Κόμμυβον, hoc eſt, monetam minorem: cuius generis aſpri ſeu bianchi vel in primis ſunt, cum quibus collybiſtæ ſiue nummularij monetam maiorem, tam argenteam, quam auream, commutare ſolent. Aſpros autem voco, Latinam vocem Nummulos reſpiciẽs, quæ ſubintelligitur. Nam Græci quidem Aſpra dicunt. Et ſunt duplicia, maiora minoraque. Minora vulgo in vſu ſunt, maiora vocantur peculiari voce Siderocapſia. Quippe Siderocapſa nomen eſt opidi, quod e regione Thaſſi ſitum eſt, prope montem ſanctum, de quo paullo ante dictum. Eo loco tam auri, quam argẽti fodinæ ſunt, (vnde Chryſiten Liuij putat eſſe Bellonius) & aſpra ſignantur, ceteris maiora, quibus ab opido Siderocapſiorũ manſit hactenus adpellatio. Recipit hæc tantum Sultanus Turcorũ, & ſuis theſauris infert. Eadem erogat in militum miniſtrorumque ſuorum ſtipendia. Minora plane non admittit, quidquid tamdem ei ſoluendum ſit. De iperperis obſeruanda primum vitioſa ſcriptura. Non enim iperpera ſcribi debent, ſed hyperpyra. Pulologus noſter hyperpyri vocem habet. Manuel Muſicius A-

thenienſis interrogatus a me, quanti putaret æſtimandum hyperpyron: reſpondebat, propemodum par huius pretium eſſe Marcelli argentei Veneti pretio. Quidam Italico nummo Iulio putant æquandum. Equidem accurate pretium ſupputans, hyperpyron inuenio valere nouem cruciatos ſeu quarantanos. Incolæ Cyprij regni prius, quam barbarorum ſubirent iugum, in quinque diuerſa hominum genera diſtribuebantur. Horum aliis omiſſis, quod huic inſtituto noſtro quadrat, exponam. Infimi generis adpellabantur Pariki, condicionis homines ſeruilis, vſq; adeo dominis obligati propemodum vt vitæ necisque poteſtatem in eos haberent. Nomen ipſum Pariki, Græcæ originis eſt. Nam πάροικοι dicuntur Græcis coloni, ſicut & Iuſtiniano Auguſto παροικικὸν νόμιμον, ius colonarium eſt. Secundum hos proximi vocabantur vulgo Lefteri, qui quidem & ipſi Paricorum ſeu colonorum erant e numero, ſed qui vel interueniente pecunia, vel gratia dominorum, vel alia quadam via libertatem impetrauerant, diuerſa tamen ratione. Quippe nonnulli abſolute liberi efficiebantur, quum alij perſonali dumtaxat libertate potiti, nihilo minus rerum ſuarum nomine dominis eſſent obligati: puta, quotannis vt ſoluerent principibus aut nobilibus viris, 15 vel 16, plus aut minus, perpira: (ſic enim corrupte vocabant) cuius in perpiris numerandæ pecuniæ cauſa, Perpiriarij dicebantur. Adgnoſcit, opinor, voces lector deprauatas, quum & hyperpyra dici debeant, & Eleutheri, qui liberi ſunt, & Hyperpyrarij, qui ſingulos in annos hyperpyra ſoluunt. Si quis denique pretium hyperpyrorum cognoſcere cupit, expendat hęc Beluacenſis verba, de libri 30 capite 143: Terra Soldani valebat ei cottidie 40000 iperpera, id eſt, 57000 marcas argenti. Sed prius ſcripturæ tollendum vitium, pro 57000 marcis argenti, 5700 marcas vt reponamus. Et nihilo minus hæc ipſa ſumma prouentus cottidiani tanta videtur eſſe, pæne fidem vt mereri nequeat. Sed enim pergendum ad alia. Quam diximus dramam, pro certi ponderis apud Turcos nomine lector accipiat, quod quidem ex drachmę vocabulo Gręco mutilatū eſt. Ipſius ponderis rationem in aſpris

iam

iam expoſuimus. An vero Turcicum antiquo ponderi Græco reſpondeat, diſputare nunc religio eſt, ne lectori nimium velut extra metas vagando moleſti ſimus. Scachi perquam frequentes in Turcia ſunt hoc tempore, moneta Perſici Scachi ſiue regis, vnde nomen habent, Turcorum hoſtis acerrimi. Singuli valent aſpros Turcicos octo. Sultanini ex auro ſunt, quondam adpellati Soldani. Sic enim apud Beluacenſem loco iam indicato legimus, argentariæ fructum in Lebena (non procul a Sebaſtia) fuiſſe tres rotas argenti depurati, hoc eſt, tria millia Soldanorũ. Eiuſdem cum Soldanis erant tum ponderis, tum pretij, qui Græcorum imperatorum temporibus Byzantij nominabantur, & Byzantini: characteris dumtaxat ratione diuerſi. Cõſimiliter & Seraphini, quos primus ex Soldanis Ægyptiis ſignauit Melechſeraph, a quo nomen etiam hoc conſequuti ſunt. Chryſini Græcis a chryſo dicuntur, vt ab auro nobis aurei: quod imitati Turci, ſuos ſiue ducatos, quod nomen a Venetorum Ducibus profectum arbitror, ſiue Sultaninos, ab Altum vocauerunt Altumler. Chryſinorum quidem in aliquot Græcis & Aſiaticis monumentis antiquis nomen obſeruauimus, quæ alio lectores habituri loco ſunt.

Quod Ægyptias, Arabicas, Syriacaſque monetas adtinet, harum quoque nunc mutata ratio: ſicut ex hac conſignatione D. Hieronymi Beck a Leopoldſtorf videre eſt, qui pretia ſingularum notauit, vt erant anno 1551, quum illas terras perluſtraret. Zibit, ærei nummuli perexigui, ſigna potius ſunt, quam moneta. Duo valent vnum Direm, qui & ipſe nummus eſt æreus. Duo Direm valent Nuccarum vnum, qui nummus eſt æreus maior, cum litteris Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Oſmannũ, Turci Achs, Græci Aſpron vocant. Nuccari ſex faciũt nummum argenteum maiuſculum, quem Maidinum vel Cattam nominant. Maidinus vel Catta, Oſmannum vnum cum dimidio facit, & quatuor Marchettis Venetis æſtimatur, vel octo Bezziis ſiue nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt vnum cruciatum. Scachi, ma-

iores argẽtei nummi, quorum ſinguli quatuor maidinos; decem vero, Turcicum aureum valent. Altum, aureus Turcicus, valebat id temporis XL maidinos, vel aſpros LX. Coronati aurei pretium erat, maidini XXXV. Horum vero quam nunc ſint aucta pretia, depræhendere lector ex ſuperius indicatis poteſt.

Obiter deniq; huic explicationi de monetis adiungitor, Sultanos Turcorum tam in ipſis auſpiciis imperij, quemadmodum Spanduginus memoriæ prodidit, quam victoriis potitos illuſtribus, aut natis heredibus maſculis exſultantes, ſicut in annalibus hiſce noſtris paſſim animaduertere licet, aſpros nouos ſignare ſolitos. quod quidem vbi factum eſt, vſum aſprorum veterum interdicto publicato prohibent. Quapropter ab omnibus ad rei monetariæ præfectos deferuntur veteres, ac pro duodecim veteribus aſpri decem noui ſoluuntur. de quo ſane lucrum Sultanis haud exiguum prouenit. Inquiſitores etiam conſtituuntur, qui an aliqui veteres aſpros retineant, obſeruent. Hi variis vtuntur fraudibus, & multa nequiter committunt. Eius autem lucri cauſa Muchemetes II, qui Cõſtantinopolim cepit, ſingulis X annis aſpros ſignabat nouos. Fortaſſe tamen hoc etiam feciſſe videri poſſit ad imitationem antiquitatis Romanæ, cuius in numiſmatis toties eſt reperire vota decennalia, vicennalia, tricennalia. Non enim dubium eſt, Muchemetem ſecundum, quem diximus, velut in ipſo ſucceſſorem imperio, multa priſcis in Auguſtis, quos pro deceſſoribus ſuis habebat, ex ambitione quadam æmulari voluiſſe.

SVGVTZVC, GERLE, BOLI.

19. Dicit auctor annalium, exiſtimari vulgo, ſepultũ Oſmanem ad Sugutzuc, qui locus a ſalice nomen habeat. Narrat aũt Laonicus, eſſe vicum iuxta Myſiam, quem incolæ Sogutam vocent, vbi flumen ſit eiuſdem nominis. In hoc vico tradit aliquamdiu habitaſſe Oguzios, & ipſum Othmanem domicilium ibidẽ habuiſſe. Putabatur igitur iſtic conditus, vbi plerumque degere ſolitus

ſolitus fuerat. Addit etiam, poſſe locum adpellari vicum Itææ. Sic enim reddidit interpres, ſecum in errorem & alios abripiens. Non enim Itææ, ſed ſalicis vicum dicere debuerat, quæ Græcis itæa vocatur. Germani, quorum lingua componendis nominibus per eſt idonea, Falberdorf interpretarētur. Sed notandum, a Laonico poſt Sogutæ vocem, omitti alteram Turcicam Gui, duarum ſyllabarum, quæ vicum ſeu pagum ſignificat. In annalibus noſtris Sugutzug legitur, voce nouellas ſiue teneras ſalices ſignificante, vel ſalicetum potius: ſicut iiſdem Turcis Belezug teneræ ſiue nouellæ quercus ſunt, aut quercetum: quod ipſum quoque nomen eſt opidi Anatolici, cuius infra meminit annalium auctor. Hinc etiam pagi Oſmanzug, vel Othmanzug, nomen deriuo: veluti quo ſignificetur Oſmanis ſiue ſeminarium, ſiue plantatio. Apud Abrahamum Ortelium in tabula Natoliæ legitur Othmangiuch, quod tribus ſyllabis Italico more pronūtiatum, idem eſt cum Othmanzug. In itinerario Busbequij legitur Othmanlick, deprauate puto, quum Otmanſick vel Othmanſuck ab ipſo ſcriptum fuerit: vt poſterius hoc V Gallicum habeat, Turcis etiam vſitatum. Longius ab origine vocis recedunt, qui Otmanic ſcribunt. De Boli, tam regione, quam opido, ſupra diximus numero 13. Bellonius opidum priſcis Abonitichos dictum putat. Gerle non procul a Boli opido diſtat. ſed in Ortelij Natolia puto non recte ſcribi Gerede, pro Gerele, quod idem eſt cum Gerle.

SANGIAC, SANGIAC BEG. MESCHIT, VEL Meſzit. Dſiuma, ſiue Zuma. Imaret. Candri. Cangri. Chiangare.

Sangiac diſſyllabum, ſiue Sanzac, Turcis vexillum ſignificat. 20.
Sunt autem ipſis loco vexillorum ſiue ſignorum militariū, globi, ærei deaurati, ſummo in haſtili defixi: circumplexis ac dependentibus vndique ſeu crinium colligatorum manipulis, ſeu caudis equinis. Vertici pomorum ſiue globorum, quos diximus,

nonnumquam luna creſcens imponitur. Huiuſmodi ſigna militaria plura geſtari vidimus ante baſſam ſeu beglerbegum Temeſuarenſem, quum is nobis Conſtantinopolim ituris occurreret in planicie, poſt deſcenſum a montis Hæmi cliſuris, non procul a Tatarbaſare, qui locus a foro Tatarorum nomen habet, ad tertium a Philippopoli lapidem: vbi nos prætereuntem regio cum comitatu, magnoque camelorum & aliorum iumentorum numero, (ſummarios corrupte vocat Beluacenſis, qui Græcis ſamarij ſunt, & ſagmarij, & ſagmatarij) vidimus. Ab his ſignis militaribus dicũtur Sangiacbegi, prouinciarum ſcilicet præſides, ſiue prætores: qui quum ad expeditiones ſuſcipiendas mandato Sultani euocantur, curant ante ſe ſignum eiuſmodi, quale diximus, cum ſtrepitu tympanorum, & aliorum inſtrumentorum, quibus vtuntur valde ſtridulis, geſtari. Græci Turcicũ illud Sanzac, flambarum & flambulum adpellant: Sanzacos autem, flambulares. Leo Sapiens, Imp. Aug. librum de adparatibus bellicis ſcripſit, conuerſum liberius, quam par erat, in linguam Latinam a Ioanne Checo Anglo, quem Græcum habemus. In eo Flamulum, quo Cedrinus etiam vtitur, & forma deminuta Flamuliſcium, & Flamulares reperiũtur, nomina Gręcis & Turcicis hiſce reſpondentia. Non enim temere dictum a nobis, ſimias eſſe Græcorum Turcos, in rebus plurimis: maxime quæ ſpectant ad officia militaria, prouinciarumque præfecturas ac præſidatus, & earum diſtributiones. Meſſitæ ſeu Meſzitæ Turcis proprie templa dicuntur, e lignis fabricata: qualia ſcilicet ab eis exſtruebantur, quum necdum imperij creuiſſent opes. Zuma vero, (cuius vocabuli ſupra quoq; facta fuit mentio) templum ſignificat amplum, operis lapidei. Medreſſa quid ſit, quid Imaretum, Gauderius ipſe tam heic, quam aliis in locis, in ipſo contextu expoſuit. Nimirum xenodochia ſunt, vt eſt videre apud Busbequiũ, haud ineleganter conſtructa, ſuiſque diſtincta cubiculis: in quæ non modo Turci diuertunt, ſed etiam aliis quibuſuis homines addicti de religione ſententiis. Quippe nec Chriſtianus quiſquam, nec Iudæus, ſeu diues, ſeu mendicus, ab iis arcetur. Baſſæ quoq;, ac ſan-

ac ſangiaci,quum peregrinantur,illis vtuntur. Mos ita fert Turcorum, vt ſingulis,qui eò diuertunt, cibum præbeant. Quum cenæ tempus adpetiit, adeſt miniſter cum ingenti ligneo diſco, qui menſæ inſtar videri poteſt. Hoc patinæ plures continentur, impletæ vel oriza cocta, vel decocto ad cremorem ordeo, addito carnis plerumque veruecinæ fruſto. Circum patinas poſiti panes ſunt, & nonnumquam aliquid faui. Sumit ex his, qui vult. Ac fas eſt peregrinantibus,his cibis toto triduo gratis frui.poſtea mutandum hoſpitium. Sane Turcici proceres maximis impenſis exſtruere potiſſimum ſtudent hæc ſeptem: Meſſitas,imareta,Græcis Maratia,carauāſaraia,balinea publica:quibus etiam pulcherrimos fontes adiungunt,in ceteris,ad vſus hominum iumentorumque cottidianos;in meſſitis,ad luſtrationes vel ablutiones quaſdam peragendas prius,quam templa ſua ſiue meſſitas ingrediantur. His adde fluminum pontes,& vias publicas, lapidibus ſtratas. quæ quidē omnia perinde ſpectabilia ſunt apud Turcos, & eximia: ſicut apud Anglos iſta, verſu comprehenſa veteri:

Mons, & fons, & pons: eccleſia, femina, lana.

Propemodumque licebit & Turcica diſticho complecti:

Meſſita, maratium: carauanſaraia, lauacra,
Fontes, & pontes fluuiorum, ſtrata viarum.

Obiter hoc etiam addo, Conſtantinopoli Meſſitis, quæ iſtic numero plus minus quadringentæ ſunt, tot huiuſmodi adiuncta eſſe maratia: vt ſi quis in vno triduum victitet, ac deinde pergat ordine ad cetera, totius anni ſpatio vel inuiſere nequeat omnia, vel omnium vti beneficio. Sequitur etiam paullo poſt hunc locum in annalibus explicatus imaretorum vſus, quum narrant, ipſummet Vrchanē in exſtructo ab ſe imareto cibos diſtribuiſſe.

Candria regio ſita eſt ad Pontum Euxinum, inter Bithyniam, & Pontum, hoc nomine, prouinciam: vbi & opidum Candria reperitur in Ortelij Natolia, ſitum eo plane loco, quo Dedacana vetus a Nicolao Sophiano ponitur. Diuerſum ab hoc opidum eſt Cangri, verſus Amaſiam ſiue Cappadociam, quod olim

Gangra nominabatur, vnde Turcis & regio Chiangare dicta.

ZERCOLAE, TAM ALBAE, quam rubræ.

21. Zercola capitis e filtro tegumentum eſt, latam auream fimbriam habens, qua parte capiti imponitur: de penulæ manica tegminis ipſius petita forma, ſicut ipſimet aiunt Turci. Superiori Zercolæ parti, ſeſquiſpithamam altæ, caput inſeritur: inferior a vertice capitis infra ceruices in dorſum non aliter ad tres ſpithamas vſque demittitur, ac feminarum Gallicarum tegmen, quod Chapperon ab eis dicitur. A media fronte ſurgit oblonga quædam quaſi vel fiſtula vel vagina ex ære, partim deaurata, partim argento foris obducta, cui gemmas inſerunt, non magni tamen pretij. Hæc Zercola Genizaris albi coloris eſt, aliis nonnullis rubri, de quibus alio dicendum loco. Fiſtula ſiue tubulus excipiendo cono de pennis auium facto ſeruit, vel belli tempore, vel quum ſatellitio ſuo Sultanum ſtipant.

MVSVLMANI, MVSVLMANISSARE. MAgariſſare. Turci. Laonicus emendatus.

Muſulmanos dici ſe volunt Mahumetani, tamquam re-
22. cte credentes: vt Arianicis temporibus ceteri Chriſtiani, quotquot abominabantur eorum furores, Orthodoxorum nomen profitebantur. Ac tametſi Mahumetanis honeſtiſſima ſit Muſulmanorum adpellatio, principibus ipſis Muſulmanorum Sultanos ſe nominantibus, vti frequenter apud Prætorem noſtrum videre eſt: tamen Græcis vicinis, vt Chriſtianis, erat exſecrabile nomen, qui verbo Muſulmaniſſare de omnium grauiſſimo apud Chriſtianos flagitio deſertæ religionis vtebantur: cuius etiam vim declarantes, aliud Magariſſandi verbum adhibebant, quod ſignificat ſtercore faciem conſpurcare. Cedrinus, aliique ſcriptores hiſtoriæ, cum iis, qui ius Canonicum orientalis eccleſiæ tractarunt, vtroque vtuntur. Oſmanici tamen adfectant hanc adpellationem, & Turcos ſe dici nolunt. Quo de vo-

cabulo facere non poſſum, quin Philippi Mornæi ſententiam exponã,ex libro eius Gallice ſcripto,de veritate religionis Chriſtianæ contra paganos,Iudæos,Mahumetanos,& alios,cui ſimilis in hoc argumẽti genere nullus antehac prodiit. Nam eadem opera de Turcorum etiam origine quiddã non temere reijciendum intelligemus. Ait ergo Mornæus, Iſraëlitas fuiſſe tranſportatos,etiam Herodoto teſte, vltra Mediam, ad regiones id temporis inhabitatas:& ab eis partim Colchos originem duxiſſe,qui Herodoti tempore circumcidebantur: partim Tataros, qui circa annum Chriſtianum 1200 ductu Zingis Chanis velut inundatione quadam orbem terrarum obruerunt, & imperium deinde Chanis illius Chitaini conſtituerunt. Erant autem, inquit, hi circumciſi prius etiam, quam Mahumetis nomen audiſſent: eoque procliuiores fuerunt ad amplectendum legem Mahumetis,quod ex parte cum ipſorum religione conueniret. Vox ipſa Tatari ſiue Totari, lingua Syriaca reliquias ſiue reſiduos ſignificat, ait. Inter hordas quoque Tatariæ, verſus partem eius magis aquilonarem,nonnulli nomina Dan, Zabulon, Nephtali,retinuerunt. Vnde non eſt,quod miremur,tantam Hebræorum eſſe copiã in regionibus Ruſſiæ, Sarmatiæ, Lithuaniæ. Putat etiam,eo plures iſtic Hebræos inueniri,quo propius ad Tataros accedatur. Equidem vt obiter aliquam de meo velut ſymbolam his adijciam,adoleſcens in Liuoniam,necdũ collegio Teutonicorum equitum diſſipato,a Cunrado patre miſſus ad Albertum patruum, quum alia iſtic animaduertere memini: tum etiam verſus Lithuaniam, in vicinia metropolis Rigæ, (quæ in edito Laonico vitioſe tranſpoſitis litteris ſcibitur Vcra, pro Ryca: ſicut ibidem pro Euphlaſte reponendũ Eiflante. Sic enim Germani ceteri vocant Liuoniam, Saxones noſtri Liflandam. Gallicus interpres Vcram vult eſſe Nouogrodiam, puerili errore: quum dicat auctor, ſuis vrbem legibus & libertate frui: ab optimatibus regi: ad mare ſitam eſſe: Danos, Anglos, Gallos eò commerciorum cauſa nauigare: quæ de Nouogrodia intelligi nequeunt) in huius ergo Rigæ vicinia, nationem quamdam eſſe

barbaram Lettorum, a ceteris Liuoniæ barbaris incolis, Curonibus & Eſtonibus, lingua plane diſcrepantem: qui perpetuo in ore quaſi lamentationem quamdam habent, quam vociferando per agros adſiduo repetunt, Ieru Ieru Maſco Lon. quibus verbis Ieruſalem & Damaſcum intelligere creduntur, ceterarum in antiqua patria rerum, tot a ſæculis, & in remotiſſimis ab ea ſolitudinibus, obliti. Ad Mornæum vt redeamus, putat hoc idem non minus eſſe vero ſimile de Turcis, quàm de Tataris: quum nomen ipſum Turcorum Hebraica lingua ſignificet exſules, & contumelioſum apud ipſos habeatur. Viderique Mahumetem non abs re, ne populos illos longe numeroſiſſimos offenderet, qui tum temporis incipiebãt ſe commouere, retinuiſſe circumciſionẽ, luſtrationes, & alias quaſdã legis Moſaicæ cærimonias.

GENISCHEHER, GOINVC, CARASI, *Coſri, Bergama, Edremit, Gelipoli.*

23. Opida ſunt Iſnicæ vicina, Geniſcheher & Goinuc, vel Guinuc triſyllabũ, vt heic in archetypo ſcribitur. Illud nouam ciuitatem ſignificat, & in Ortelij Natolia, ſicut & Busbequio, Ieniſar vocatur, vt ſupra dictum numero 17. Goinuc in eadem Ortelij Natolia reperitur. De Caraſi expoſuimus antea numero 13. Coſri cum Cariſto Natoliæ puto eadem eſt. Bargama vetus eſt illa, celebriſque membranarum nomine Pergamus, Galeni medici patria. Quæ Turcis heic Edremit, olim dicebatur Atramyttium, Leoni Auguſto epiſcopatus Epheſinæ metropoli ſubditus. Nautæ noſtri vocabant nomine magis corrupto, Landemiti: quod propius ad originem ſuam accederet, ſi lingua ſua, hoc eſt Italica, dixiſſent L' Adremiti. Nobis quidem articuli cum ipſo nomine confuſio perdifficilem reddebat de adpellatione veteri coniecturam. Sunt autem hæc Troadis opida. De Vlubat ſuperius quædam numero 16 notauimus, infra daturi plura. Paullo poſt Gallipolim dixi, more nautarum noſtrorum, quum Turcis Ge-

eis Gelipoli nominetur. Ridicula ſunt ſomnia Nicolai Nicolaidis Delphinatis, de nomine atque origine huius vrbis: quum a C. Caligula conditam, ab eodem nomen accepiſſe tradit. Mox opinione mutata, quod fuerit a Gallis exſtructa, Gallipolim vult dictam, ceu Gallorum ciuitatem: perinde ac Philippopolis ſit Philippi ciuitas, Nicopolis quaſi Nicolopolis, Nicolai ciuitas: perbelle, ne dum Gallos ſuos ornat, ſuimet obliuiſcatur. Non enim aliam in Græcia reperimus vllam Nicolopolim, quam hãc: cuius vt auctor eſt Nicolaus Nicolaides, ita merito nomen hoc ei relinquamus, vt a duplici Nicolao, Nicolopolis adpelletur. Sed omiſſis iocis, amplius CCCC annis ante C. Caligulam apud Xenophontem noſtrum ciuitatis huius fit mentio. Nec a Gallis etiam condita fuit, ſed ab Athenienſibus: quorum dux Callias, initio ſtruendæ dato, promeruit: vt ab ipſo Calliupolis, (Calliopolim fere Latina conſuetudine vocamus) ceu Calliæ ciuitas, diceretur. Epiſcopatum huius ad Heraclienſem Thraciæ metropolim Leo imperator in Thronis refert.

DE PRIMO TVRCORVM IN EVROPAM tranſitu. De caſtellis, Zemenic, Chiridocaſtro, Maito.

Prius, quam de caſtro Zemenico dicatur, recitabimus heic 24.
verba Laonici de prima Turcorum in Europam tranſiectione, cum quibus deinde locum hunc annalium conferemus. Capto, inquit Laonicus, præſidio Cherroneſi, & Madyto, in Thraciam Turci progreſſi ſunt, vſque ad fluuium Tænarum. Notetur in his verbis interpretis oſcitantia, qui præſidium Cherroneſi dixit, pro Cherroneſi caſtro. Id caſtrum accipi non poteſt de Dardanellis. Nam eas arces, quæ duæ ſunt, non vna, Muchemetes II exſtruxit poſt captam Conſtantinopolim, vel ipſo teſte Chalcocondyla. Ergo Cherroneſi caſtrum illud intelligitur, quod verſus Ægæum mare duobus abeſt milliaribus Græcis vel Italicis a Maito, verſus Propontidem vero duobus & viginti a Calliupoli.

Et Maitos hodie dicitur eiuſdem Cherroneſi opidum, ne Xenophōti quidem ignotum, cui Madytos adpellatur, ſicut & Laonico, tribus dumtaxat a Dardanellis verſus Ægæum diſtans milliaribus. Prætor Græciæ noſter Aſty vel vrbem Madytorum nominat, ſicut & Leonis Auguſti nouella de Thronis Madyta pariter, & Madytum dixit. Caſtro autem, quo de agimus, nomen eſt apud Græcos Chiridocaſtron. Helleſpontus iſtic vſque adeo in anguſtum cogitur, vt a litore Aſiatico Cherroneſiacum Europæ tantum vno milliari Græco diſiungatur. Hoc igitur in loco Turci primum ex Aſia tranſmiſerunt in Europam, & induſtria quadam Zemenicum, vt ipſi narrant; Chiridocaſtron, vt Græci; a captiuo quodam Chriſtiano ducti, occuparunt. Inde diſſitam ad alterum lapidem adorti Madytum, quam incolarum frequētia territi tentare prius auſi non fuerant, quum hodieque ſupra ccc Græcorum domos habeat, & ipſam in poteſtatem redegere. Nos iſtic in itinere noſtro vinum coloris rubri comparabamus, quod menſibus aliquot durante nauigatione, variis in malis, & nauſea perpetua, præcipue nos recreabat. Nicolaides, de quo paullo ante diximus, fabulas vt de Gallipoli, ſic etiā de hoc caſtro, nobis obtrudit. Narrat enim, dici caſtrum viduarum, ex huiuſmodi occaſione. Quum Turci, ait, ope duorum mercatorum Genuenſium Helleſpontum tranſmiſiſſent, pro ſingulis capitibus tranſportandorum ſolutis duobus ducatis: primum omnium in Europa caſtrum hoc ceperunt, in quo mares omnes immani ſæuicie contrucidarunt, vita femillis tantummodo cōdonata. Qua de cauſa nomen ei deinceps manſit, vt caſtrum viduarum adpelletur. Hoc ſi verum eſſet, adpellandum erat Græce Chiron caſtron, vel Chirocaſtron, quod nomen ipſe non poſuit. Sed ſatis animaduertit peritus hiſtoriæ lector, in ipſo fabulæ peccatum initio. Nō enim ad primum in Europam Turcorum tranſitum pertinet illa de Genuenſibus hiſtoria, ſed ad inſequentia tēpora, ſicut ſuo loco deinceps numero 87 indicabitur. Deinde Chiridocaſtri nomen exſtitiſſe conſtat etiam prius, quam Turci tranſmiſſo Helleſponto caſtrum ipſum occupaſſent. Erat

in naui

in naui noſtra ſenex multarum rerũ peritus, Antonius Meliẽſis, Græco patre natus in Melo inſula (Milon Græci pronuntiant) conductus a Nauarcho, vt index itineris interdiu noctuque nobis eſſet, quem Podotam Græci nunc dicunt vocabulo peculiari, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotã vocat. Is mihi, quum Calliupoli relicta, iam XXII milliaribus emenſis, Chiridocaſtrum præternauigaremus, & ruinoſi caſtri nomen ſignificabat, & hiſtoriam non friuolis de cauſis obſeruandã commemorabat. Quo, inquit, tempore Turci primũ haſce freti Helleſpontici tranſmiſerunt anguſtias, vt Aſia potiti, Europæ regiones inuaderent: hoc ipſo caſtro, quod vides, in poteſtatem redacto, primum in Europa pedem fixerunt. Eius rei nuntio, ſumma celeritate, Conſtantinopolim perlato: tanta Græcorũ, maiorum noſtrorum arrogantia, tanta ſecuritas fuit: vt minime cogitarent de caſtro mox recuperando, & eijciendis prius ex Europa Turcis, quam maiores in ea vires adquiſiuiſſent, altiusq; ſuas egiſſent radices: ſed accepti damni grauitatem verbis eleuando dicerent, eſſe dumtaxat amiſſum ſtabulum porcorum. Ludebant enim, vt Naziãzeni noſtri verbis vtar, in rebus minime ludicris: ridebãt, in rebus minime ridiculis, ſed deplorandis potius: dum ex Chirido caſtro per iocum, ſtabulũ porcorum faciebant. Græcis enim Chiridia dicuntur porci. Sed riſus iſte tamdem in amaras cõuerſus fuit lacrumas. Audiamus maiorem nunc ex eiuſdem Antonij narratione Græcorũ inſaniam. Venit inde, non magno temporis interiecto ſpatio, Turcorum in poteſtatem & Calliupolis, vt in his annalibus quoque recitatur: Græcis interim altum dormientibus, nec de rationibus occurrendi conatibus hoſtium vel tantillum ſollicitis. Quid fit? Huius etiã detrimenti accepti nuntius Conſtantinopolim venit. Tum magis vt Græcos dementes cerneres, amiſſam illi Calliupolim flocci facere, iacturam publicam reapſe magnam, verbis ſecordiæ plenis extenuare, non niſi amphoram vini a Turcis ereptam ſibi dicere. Sed eos Turci paucis annis in Thracia fecere progreſſus, vt huius Soleimanis baſſæ, qui Calliupolim tunc eis eripuit, fratris filius Baiaſites, occu-

patis etiam ſuburbanis agris, Conſtantinopolim pluribus annis obſideret: quam quidem omnino redacturus erat in poteſtatem, ni Tatari Temiris interueniſſet expeditio Baiaſiti fatalis: qua proſperrimi Turcorum ſucceſſus aliquamdiu, diuino conſilioque fuerunt inhibiti, ne ante tempus a Deo deſtinatum, imperij Græci reliquias deuorarent. Hæc narratio licet in hiſtoriis Græcis non extet, dignam tamen cenſui, quæ memoriæ proderetur: vt ex ea noſtri homines exemplum capiant, nobis quod ex vſu ſit. Vtinam ne nos etiam modo tam altum, veterno Græcorum correpti, ſterteremus, vix vt expergiſci poſſimus: dum non Chiridocaſtra, porcorumue ſtabula, ſed hactenus inuicta Chriſtianorum propugnacula: non Calliupoles, aut amphoras vini, ſed Pannonias, ſed Cypros, integra regna ſcilicet, amittimus. Sed reprimo me. Nam plura vetat dolor, & ominis infauſti metus.

TRITVRANDI MOS APVD GRAECOS, & Aſiaticos. Bolair. Aſproli-miona.

25. Arearum in quas meſſis tẽpore ſegetes tam in Græcia, quam in Aſia, colliguntur: & ipſa triturandi ratio, huiuſmodi eſt. Solent illarum regionum incolæ, poſtquam demeſſæ fruges ſunt, non domum eas ex agris, more noſtro, granis necdum excuſſis, in horrea conuehere: ſed in aream quamdam ſub dio comportare. Deinde ſparſis per aream manipulis frugum boues & bubalos immittunt, qui dum pedibus ſubiectas proterunt, ariſtis grana nullo negotio excutiuntur. Et ſolent hæc ſub dio fieri, extra pagos & opida. Semper autem mos hic apud orientales triturandi fuit, inde vſque ab antiquiſſimis temporibus, ſicut & in ſacris libris interdictum vetus repetitur: Os boui trituranti ne obligator. Secundum hæc, mentio fit expeditionis Turcorum, primum mari, nauigiis oram Cherroneſi verſus Ægæum legentibus, & præterito Rumeliæ vel Europæ promontorio, ſinum Magariſium (ſic a fœdis tempeſtatibus ac pluuiis dictum

dictum, quæ illis in regionibus exiſtere boreis flantibus ſolent, quum apud nos aquilo ſerenitatem aeris ferat) intrantibus, vbi Cherroneſi latus alterum, longo tractu, in mare ſe porrigit: deinde terra, miſſis equitibus, qui cum Edzebego planiciem Cherroneſi verſus amnem Maritzam peruagarentur, & Album ad Portum naualibus ſe cum copiis coniungerent. In his verbis obſeruandum, illam Bolairis planiciem Turcis dictam, Prætori Græciæ noſtro vocari Bolerum, qua ſcilicet per ipſam Cherroneſum, Hadrianopoli procul ad dextram relicta, cum Didymoticho, verſus Ænum opidum, & Maritzam fluuium, quondam Hebrum dictum, ac longius inde Theſſaliam verſus itur. Nam a Chiridocaſtro ſiue Zemenico, per excurrentis in mare Cherroneſi campos, ad Maritzam fluuium, & illum maris ſinum, in quem ſe Maritza ſiue Tænarus, vt Laonicus de cauſa deinceps exponenda vocat, propter Ænum ciuitatem effundit, directum iter non magnum eſt. Quippe Thracica Cherroneſus inſtar linguæ ſe porrigit in Ægæum mare, tam anguſto terræ continentis ſpatio: ſex tantum vt milliaribus Græcis diſtet Helleſpontus a ſinu Magariſio, qui eſt ab altera Cherroneſi parte: quibus a ſex milliaribus etiam dictum eſt Hexamilium Cherroneſi, ſex tantummodo milliaribus Græcis a Calliupoli diſſitum: vt alterum celebrius illud Hexamiliũ Iſthmi Corinthiaci totidem patet in latitudinem milliaribus, & vtrimq; gemino ſimiliter a mari alluitur. Begi vocabulum, quod hic Edzi cuidam ex proceribus Turcicis tribuitur, interpretati iam ante ſumus. Hoc tantum lector obſeruet, planiciem Bolairenſem, ſiue Bolerenſem, vt Prætor vocat deinceps apud Turcos Edzeæ vel Ezeæ planiciei nomen ab hoc Edze bego conſequutam, vt infra, certis ex locis horum annalium, parebit. Portus Albus denique Græcis eſt Aſprolimiona.

DE OPIDIS CHEREPOLI ET ZORLI. CIVITAtes Cherroneſi, ab Europæ promontorio Conſtantinopolim vſque, cum interuallis vnius ab altera.

26. Quæ opida Thraciæ Cherepolim & Zorlum Turci vocant, Græci dixere Chariupolim & Tzurulum. Chariupolis ſiue Chariopolis, perinde ac ſupra de Calliopoli dictum, ab Athenienſi Charia conditore fuit adpellata. Nam præpotens mari populus Athenienſis ante bellum Peloponeſiacum, propter amplitudinem claſſis, & vſum rerum naualium, Cherroneſum cum maiorĩ parte maritimæ Thraciæ ac Macedoniæ, cum Perintho, (nunc Arachlea, quod idem eſt cum Heraclea) cum Selybria, cum ipſo Byzantio, poſſidebat: in eaq; loca, ſemel occupata, colonias deducebat: Thucydide, Xenophonte, atque aliis, teſtibus. Prætor Græciæ noſter Chariopolim cõmemorat, & quo ſita loco ſit, indicat: dũ ordine ciuitates has in Cherroneſo recenſet, Heracleã, Panium, Rhædeſtum, Chariopolim.. Meminit & Cedrinus in Conſtantino Monomacho Auguſto, vbi de Patzinacis in Macedoniam profecturis explicat.. Leo Sapiens Auguſtus in Nouella de Thronis, Heracleæ metropolĩ, quam Thraciæ Macedoniæque ſimul adtribuit, velut in confinio ſitam, inter alios epiſcopatus, hos ſubijcit: Madytum, de qua diximus, Rhædeſtum, (nunc Rhodoſtum) Panium, Hexamilium, (nunc Xamili) Calliopolim, Periſtaſim, Chariopolim, Tzurolloën, (nunc Zorli) & Athyra, qui nunc Pons grandis nominatur. Quod ſi lubet intelligendarum hiſtoriarum cauſa noſſe interualla horum opidorum, vt ordine ſita ſunt ad litus Helleſponti ac Propontidis, inde a Dardanellis, vbi fauces Helleſponti ſunt, in Ægæum curſu rapido ſemet exonerantis, ad ipſam vſque regiam vrbem Conſtantinopolim: hæc peraccurate cõputata illius, quem dixi Melienſis Antonij ſtudio, notabis:.

A Rumeliæ, vel Romaniæ, Græciçue promontorio, quod extremum eſt in Europa propter Helleſpõti anguſtias, ad arces;

ces faucium,ſiue Dardanellos,milliaria Græca ſunt - —18.
A Dardanellis Maitum vſque, M.3.
Maito Chiridocaſtrum, M.2.
Chiridocaſtro Calliupolim, M.22.
Calliupoli Hexamilium, M.6.
Hexamilio ad S. Georgij promontorium, M.6.
A S.Georgio Periſtaſin, M.6.
Periſtaſi Arachlizam, M.7.
Arachliza Myriophytum, M.7.
Myriophyto Coram, M.6.
Cora Gainum, M.4.
Gaino Rhodoſtum, M.25.
Rhodoſto Arachleam, M.30.
Arachlea Silyuream, M.20.
Silyurea ad Pontem grandem, M.15.
A Ponte grandi ad Pontem paruum, M.10.
A Ponte paruo ad S.Stephanum, M.10.
A S.Stephano ad Heptapyrgium, ſiue Iadiculam, vel arcem ſeptem turrium, ſitam in extremo vrbis Conſtantinopoleos ad Propontidem angulo, M.5.
Ab Heptapyrgio ad Sultani ſaraiũ, vbi alter eſt vrbis angulus ad Boſporum, Propontidi ſemet infundentem, M.7.

Tzurulus, (Caſtaldo Chiorli, Busbequio Chiurli) quam Leo imperator Tzurolloën vocat, nonnihil a Propontide verſus mediterranea diſtat, a Sclybria maritima ſex plus minus horarum itinere. Nos iſtic ſatis commode diem ac noctem egimus. Fallitur in Selime primo Iouius, & auctor annalium Sileſiæ Cureus, qui pagum ignobilem & obſcurum vocant: quum hodieque ſit opidum, & a Prætore dicatur Aſty, quod ciuitatem ſignificat, ac in Græcorum hiſtoriis etiam Mauricij Auguſti temporibus, ante CIↃ ſcilicet annos, mentio Tzuruli fiat, vbi dicitur, Chagano cum infinita multitudine Thraciam ingreſſo, Romanorum ducem territum, in caſtello Tzuruli, tamquam loco munito, ſe cõcluſiſſe. Nam hæc ipſa leguntur apud Zonaram verba.

EVRENOS, ET CETERI TRES APVD Turcos illuſtrium quatuor familiarum auctores.

Tradunt noſtri, & in his Geufræus, Oſmanem ſibi tres fœderatos adſciuiſſe, quorum adiutus ope, compluribus opidis ſubactis, auctoritatem ſibi, potentiamque comparauerit. Horũ duos fuiſſe Græcos, religionis Chriſtianæ deſertores, tertiũ verò Turcum. Græcorum vnus, Michaël nominabatur: alter, Marcos: Turco nomen Aurami fuiſſe ſcribit. Ab his propagatas eſſe tres familias apud Turcos, ceteris omnibus, ſecundum Oſmanidas, nobiliores: a Michaële, qui Michalogli, quaſi Michalides, dicantur: a Marco, qui Marcozogli, quaſi Marcozides: ab Aurami, qui Auramogli, & Auramides. Nos hactenus horum in annalibus hiſce mentionem nullam habuimus. Eurenoſis nomen heic primum anno Chriſtiano 1357 legimus, quem ex procerum numero fuiſſe non dubium eſt, quum begus adpelletur. Et Turcos heic quidem ſequi malo, quibus Eurenos; quam Geufræum, cui Aurami vocatur. Vnde poſteri quoque non Auramogli cum Geufræo, ſed cum Turcis Eurenoſogli, velut Eurenoſides, ſunt adpellandi. Michalogli ſerius his commemorãtur in annalibus, & nominatim Mechemet beg Michalogli, dux Acanziotũ, ſub initium Muchemetis primi, anno Chriſtiano 1414. Malcozogli longe poſt hos, anno Chriſtiano 1480, quo tempore Bali beg Malcozogli nominatur, ſub Muchemete ſecundo. Quartæ familiæ non fit apud Geufræum mentio, quam Turchan begus propagauit. Hoc nomen in his annalibus reperitur ſub Murate II, anno Chriſtiano 1433. Eurenoſes apud Laonicum Brenezes ſcribitur, pro Eurenezes, aut Vrenezes. Idem Michaloglios etiã Michalines alicubi vocat. Malcozzides & Malcozogli cur a Turcis pro Marcozziis & Marcozogliis dicantur, ſcio: cur a Reineccio Malaconij, neſcio. Eurenoſis etiam poſteri rectius Eurenoſij vel Eurenoſij vocabũtur, quam Ebrenes. Turchan begus Chalcocondylæ Turachanes nominatur. Noſtra ætate nullam horum

rum

rum extra Malcozzios, & Michaloglios, mẽtionem inuenimus: & Michaloglioꝝ ſane recentiorem, ex quibus Achmetes Acanziis præfuit in exercitu Soleimanis, ad obſidendam Viennam proficiſcentis. Caſanen vero Michaloglium triennio poſt in his annalibus expeditione Soleimanis altera contra Germanos, a noſtris cæſum, magnis cum copiis, legimus.

DIMOTVC. BVRGOSINE. BERGAS. Plagiari.

In vicinia Tzuruli, de qua dictum, Didymotichum Prætor 28.
cum aliis opidum ponit, a geminis muris ſic adpellatum, Turcis mutilate Dimotuc: quod Nicetas Latine verſus, Eurũ fluuium ambire tradit, pro quo ſcribere debuit interpres Hebrũ fluuiũ, cuius nomen in pluribus hiſtoriarum Græcarum locis ita corruptum reperitur. Opidi Dimotuci adpellatio ne hodie quidem eſt obſcura, præſertim propter elegantiſſimos vrceolos, qui ab incolis elaborati, quum alia in loca, tum etiam Conſtantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipſe Turcorum Sultanus, quam alij magnates, aquam haurire. Didymotichum nouella Leonis imperatoris Traianopolitanæ montis Rhodopes metropoli ſubijcit. Andronicus autem Palæologus II huius nominis imperator, ab epiſcopatu ad metropolis dignitatem in ſynhodo prouexit. Vicina Didymoticho eſt Burgoſine, quæ Caſtaldo Bergas eſt, aliis vulgo Bregas, magis etiam vitioſe. Noſtri comites Turcici, quum iſtic eſſemus, Burgos adpellabant. Gerardus Mercator cum aliis ex Bergas facit Bergulam & Bergelen Ptolemæi, Bergülion Cedrini, & Arcadiopolim. Proximum ab hoc opidulum verſus Hadrianopolim medij diei diſtat itinere, quod idem Caſtaldus Sitibabam nominat, quum a Turcis noſtris Eskibaba diceretur: id eſt, Baba vetus. Soleimanes baſſa mortuus eo caſu, qui recitatur in annalibus, in pago non procul a Calliupoli ſepultus traditur, cui nomen Plagiari. De monumento tamen eius nihil iſtic intelleximus, licet ad Calliupo-

lim quatuor fere ſeptimanis hæreremus. Obſeruandum in annalibus, mortuum hunc Soleimanem duobus ante patrem Vrchanem menſibus: cui filius Murates natu minor, non Soleimanes ſucceſſerit. Nam plerique Soleimanem inter Sultanos referunt, & primum huius nominis faciunt.

BELEZVG. CHELIL. CADILESCHER, & Cadi Asker.

29. Belezuga locus eſt Anatoliæ, cui nomen a querceto. Significat enim vox ipſa nouellas quercus, vt adnotatum ſupra, numero 19. Zenderlu Chelil eſt is, qui edito Chalcocondylæ corrupta ſcriptura Chatites adpellatur, pro Chaliles, quod ei nomen eſt apud Gregoram. Ex eo qui Halim facit interpres Laonici, errat: quum diuerſa plane nomina ſint Chelil & Ali. Vox Cadi Turcis iudicem ſignificat, qui de cauſis litigantium aliquo in opido, vel vrbe, vel prouincia cognoſcit. In Italia Poteſtatum vocant, cuius officij mentionem Prætor Græciæ noſter facit, quo loco narrat Venetiis miſſum fuiſſe Conſtantinopolim nouum Exuſiaſten, (quo nomine ſignificatur is, qui eſt cum poteſtate, ac iuriſdictionem exercet) quem ipſi, ait, Poteſtatum nominant. Cadi vero Leſcher, ſiue Lesker, ſignificat iudicem ſupremum, qui Arabum Maurorumque lingua dicitur Cadi Asker: qua voce ſolent vti, qui elegantius loquuntur, vulgus altera. Erant autem prius in vniuerſo Turcorum imperio duo tantum Cadileſcheri. Primus Anatoliæ, alter Rumeliæ, hoc eſt Romaniæ vel Europæ. Sed a Selime primo tertius his adiunctus fuit, poſt ſubactos populos principis Aladeulis, & Sultani Cairenſis, videlicet Ægyptios, Syros, Arabes, & Armeniorum partem: quæ regiones quum latiſſime pateant, etiam tertij huius Cadileſcheri officium maioris eſt momenti, quam reliquorum. Habent autem imperium Cadileſcheri ceteros in Cadios ſiue iudices, & Hoggias, & Taliſmanos: velut apud nos ſub iuriſdictione Archiepiſcoporum, epiſcopi, presbyteri, diaconi, conti-

continentur. Iidem & Cadilicatus ſiue iudicum officia (Poteſtarias Itali vocant) arbitratu ſuo conferre ſolent, ſed ea lege tamen, vt conſtituti ab ipſis iudices, a Sultano confirmentur. Addendum & hoc, duos illos primos iudices maiores accepiſſe Turcos a Græcis, quorum (vti dictum ſæpius) æmulati ſunt imperij veterem formam. Quippe Græci etiam Dicaſtas ſiue Iudices Anatoles & Helladis habebant. Adeoque magna fuiſſe iſtæc officia vel ex eo paret, quod imperatrix Zoë iudicem Græcorum fecerit Cōſtantinum Monomachum, cui tamen non multo poſt ipſa nupſit, & per nuptias imperium tradidit, ſicut in eius vita Cedrinus ſcripſit. Idem in Paralipomenis, quæ necdum habemus edita, Iudicis Hellados (quæ Græcia eſt) ac Peloponeſi, tamquam magno præditi officio ſiue dignitate, meminit.

SCACHIN. SIS OPIDVM. MEritza flumen.

Qui Turcis heic Lala Scachin, Laonico Saines vocatur. Et 30.
prædicat eum valde Laonicus, optimumque virum adpellat. Quænam vero ſit illa Sis, cuius captæ ſit mentio, videndum. Ponit Marius Niger in Thracia Siſſopolim, quę olim dicta fuerit Apollonia: ponit & Pinetus in Macedonia Siſſopolim, quæ veteribus fuerit Apollonia Taulantiorum. Vtrius ſit opinio melior, ipſi viderint. Equidem neutram harum accipi de Sis opido poſſe puto, quum Siſſopolis Thraciæ verſus Euxinum, haud procul ab Anchialo, quam nunc Achelò Gręci vocant, collocetur: Macedonia vero remotior etiam ſit ab illis locis, quæ huic proxima ſtatuuntur, nimirum a Tzurulo & Burgoſine. Reſtat igitur, vt aliud his vicinius opidum quæramus, quod Sis annalium ſit. Hoc vero nobis monſtrat Græciæ Prætor eſſe Ciſſum, non procul a Tzurulo ſitum, ſicut ex his verbis eius adparet: Cepit Imperator Ioannes Ducas Vatatzes & Ciſſum caſtellum, & vſque ad eum fluuium, quem vulgus Maritzam vocat, limites conſtituit. Potitus eſt & monte Tugano, & opidulum in eo condidit:

quò Nicolaum Cotertzen ablegauit, vt excubias ibidem ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia faceſſeret: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis in poteſtatem redactum fuit. Quibus in verbis obiter & Maritzæ fluminis mentio fit, quod ſtatim heic in annalibus etiam reperitur, & a Turcis Meritza nominatur. Sed Prætor paullo poſt, hæc de Maritza ſubijcit: Alij ſedes cõſtituebant verſus inferiores partes, & eum fluuium, quem lingua vulgaris, vt antea dictũ eſt, Maritzam vocat. Reapſe quidem is Hebrus eſt, qui verſus Ænum opidum excurrens, ibidem in Ægæum ſe pelagus effundit. Sed quia cum hoc & alij ſe coniungunt amnes, ac maiorem efficiunt: iccirco nomen etiam apud accolas mutat. Flumina vero, quæ Prætor ab Hebro ſiue Maritza recipi commemorat, alia non eſt neceſſe receſeri, quod Turcicis noſtris illuſtrandis non ſeruiant: ſed duo tantum præterire ſilentio non poſſum, quæ Hadrianopoli ſe in Hebrum exonerant. Vnius fluuioli nomen eſt Harda, nec olim, nec hodie celebris: alterius Tunſa, cuius faciunda fuit mentio, quod Chalcocondyles ſæpe Tænarum nominet, ſicut ex vita Muchemetis II, quem Hadrianopoli regiam ſedem vltra Tænarum, qua Hebrum illabitur, muniuiſſe ſcribit; & ex allegatis ſupra, numero 24, videre eſt. Quippe Tænarus fluuius idem eſt cum Tunſa, videturque nonnumquam Tænari nomen manere flumini, abolita Hebri adpellatione, ad ipſam Ænum vſque ciuitatem, vbi mari Ægæo miſcetur. Hebrum denique Valizam nemo vocat, nec Mazeram: vt exiſtimarunt Nicolaus Nicolaides, & Oliuarius.

YPSALA THRACIAE opidum.

31. Poſt captam Didymotichum tradunt annales, Chazim Elim begum verſus Ypſalam cum copiis perrexiſſe. Huic nomini ſimillimum eſt Cypſala, quod opidum ab Antonino in Thracia commemoratur. Alij Cypſella ſcribunt, vti legitur etiam in Nouella

uella Leonis Auguſti de Thronis. Non procul ab Æno ciuitate collocatur, de qua mox dicturi ſumus. Chypſala Sophiano dicitur, Chapſilar Bellonio, qui haud ſcio an non erret, ſimilitudine nominis Chapſe vel Chaphſe deceptus, qui vicus exiguus eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Didymotichum itur: vt infra parebit in extremo Baiaſite II. Diſtat etiam ab Hadrianopoli, qua Selybriam tenditur, non magno itinere diurno quoddam opidulum, cui nomen Hapſala, nobilitatum meſſita & carauanſaraio Mechemetis baſſæ, ambobus ſane pulcherrimis & ſumtuoſis. Eo nos in loco pernoctabamus. Sed vti diuerſus eſt ab Ypſala, ſic eum Caſtaldo eumdem eſſe cum Capſa, ſtatuere non poſſum.

YGNOS, AD MERITZAE FLVminis oſtium.

Hæc ciuitas Græcis dicitur Ænos & Oenos, quorum poſte- 32.
rius ipſi pronuntiant Inos, vnde nomen Ygnos, quod heic in annalibus legitur, molli pronuntiatione litteræ N per Gn, Græcis, & Turcis, & Italis, & Hiſpanis, qui ñ ſcribunt, familiari. Inter metropoles vel archiepiſcopatus Thraciæ refertur ab Imperatore Leone in Nouella de Thronis. Virgilius & alij Ænum ab Ænea poſt excidium Troiæ conditam in Thracia, ſicque nominatam ab eodem, narrant. Propter Ænum fluuius Meritza vel Hebrus in mare ſemet exonerat, vti paullo ante dictum ex Prætore noſtro. Principes aliquando Cateluſios Genuates habuit, ſicut & Lesbus inſula, (de quibus infra dicemus capite 138.) quum illi a ciuibus arceſſiti temporibus imperatorum Græcorum inter ſe diſcordium, vrbis defenſionem ſuſcepiſſent, ſicut apud Laonicum legitur. Caſtaldus Enio ſcripſit, quod duabus (vt opinor) ſyllabis enuntiandum. Antonius Bonfinius in hiſtoriis Vngaricis corruptius Eniam vocauit, quum anno 1469 Nicolaum Canalem præfectum Venetæ claſſis Eniam Thraciæ vrbem direptam incendiſſe tradit.

ZAGORA, DEBELTVS, Philibe.

33. Zagora Thraciæ prius adpellabatur Debeltus, vt eſt apud Cedrinum & Zonaram. Debelti epiſcopatum Leo Sapiens Imperator in Nouella de Thronis metropoli Hadrianopolitanæ montis Hæmi ſubijcit. In hiſtoria Symeonis Magiſtri officiorum manuſcripta legitur, Iuſtinianum Rinotmetum imperatorem reſtitutum opera Terbelis Bulgarorum principis, ei quum alia dona dediſſe, tum defalcatam ab imperio Romano regionem, quæ poſtea Zagoria dicta fuerit, poſſidendam conceſſiſſe. Deueltus, quam adhuc ita Græci vocant, ſiue Zagora, quod ei nomen Bulgari tribuerunt, milliario ſexageſimo ab Hadrianopoli diſtat. Philibe vero Turcis eſt Philippopolis Thraciæ, Debelto vel Zagoræ vicina: quam vrbem qui a Philippo Macedone, magni Alexandri patre, conditam cum vulgo exiſtimant, falluntur. Nam Philippi Cæſaris opus eſt, vt aliæ complures in Thracia ciuitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipſa quoque nomina teſtantur, vt Traianopolis montis Rhodopes, vt Hadrianopolis Hæmi montis, vt Arcadiopolis, vt Anaſtaſiopolis. De Philippopoli vero expreſſe ſcriptum his verbis reperi quodam in hiſtoriæ Græcę libro, cuius & principium, & nomen auctoris perierat, quum ceteroqui multa ſcitu digna contineret: Philippus imperator vrbem in Europa condidit, quam Philippopolim adpellauit. In hac vrbe totum nos triduum commorabamur, dum Turci comites noſtri ſuum Bairam maius, exacto ieiunio triginta dierum, diebus menſis Octobris quinto, ſexto, ſeptimo, celebrarent. Eſt adhuc archiepiſcopatus, cui tunc præerat is, qui poſtea factus eſt patriarcha nobis Conſtantinopoli degentibus, Theoliptus: de ſententia ſynhodi Græcorum abdicato Pachomio, viro prophano, & litterarum plane rudi, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.

GRADVS LEGIS MAHVMETANAE PEritorum apud Turcos, & qui Taliſmani dicantur.

Vt Taliſmani qui ſint, commodius intelligatur: ſciendum, 34.
certos eſſe gradus Mahumetanis eorum, qui legis apud ipſos periti ſunt, & partim ius dicunt, partim legem interpretantur. Ludouicus Baſſanus Iadrenſis in hunc modum comparat eos cum noſtris Eccleſiaſticis. Primum Muphtim dicit eſſe inter ipſos inſtar vel Papæ noſtri, vel Patriarchæ Græcorum. Quippe iuris omnis & ſacrorum Rex eſt, vti veteres etiam Romani loquebantur. Huic proximi ſunt Cadileſcheri, de quibus dictum numero 29. Baſſanus hos cum Archiepiſcopis noſtris comparat. Sequuntur Cadij, veluti proximum poſt Archiepiſcopos locum obtinent Epiſcopi. Secundum hos ſunt eis Hoggiæ, qui ſeniores dicuntur, vt Græcis & noſtris Presbyteri. Excipiunt Hoggias Taliſmani, ſeu Presbyteros Diaconi. Vltimi ſunt Deruiſij, qui Calogeris Græcorum, monachis noſtris reſpondent. Taliſmani Mahumetanos ad preces interdiu & noctu quinquies dicendas excitant, de quibus aliâs agemus. Clepſydris, veteri more Græcorum, vtuntur ad diſtinguenda tam diurna, quam nocturna temporum ſpatia. Nam quæ a noſtris artificioſe confecta perueniunt ad Turcos horonomia, longe ipſis gratiſſima, planeque admiranda, procerum dumtaxat vſibus ſeruiunt. Quum precum tempus adpetiit, turres adiunctas meſſitis præaltas conſcendunt. Eæ ſic factæ ſunt, vt in ſuperiori parte, propemodum vbi occipiunt deminui, vt tamdem in acuminatum faſtigium deſinant, in proiecto quaqua verſum obambulari poſſit. Heic ergo circumeuntes, acutiſſima voce clamorem tollunt, digitis alteram aurium obſtruentes, & homines ad inuocandum numen exhortantur. Vox ipſa longius, quam quiſquam noſtrum credat, qui ea loca non adierit, pertinet. Communis autem precatio muſulmanorum huiuſmodi eſt, au-

ctore Poſtello: In nomine Dei miſericordis, propitij. Laus Deo, regi ſæculorum, miſericordi & pio, regi diei iudicij. Heus ſeruiamus illi, & heus adiuuabimur. Dirige nos in punctum rectum, punctum eorum, in quibus tibi beneplacitum eſt, & quibus non iraſceris: & non errabimus. Hæc tam illis eſt vſitata precatio, quam nobis dominica: & a quibuſdam ad battologiam vſque adeo recitatur, vt centies eam repetant. Idem facit in oratione publica Taliſmanus pro his, qui negligenter orant: aiuntque hac repetitione ſuppleri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tanta repetunt adſiduitate, tamdem vt concidāt: alij corpus ita circumagitando, vt omnino extra ſe rapiantur.

DE GENIZERIS, VEL GENIZARIS: vnde ſic dicti.

35. Nuſquam reperi Genizarorum originem verius deſcriptam, quam heic: ideoque locus eſt memorabilis, quo plurium alucinationes refutantur. Nam alij volunt inſtitutos ab Othmane vel Oſmane Gaſi, nonnulli (quos intereſt Iouius, & Geufræus,) fuiſſe referunt ordinatam ipſorum militiam primum omnium a Murate II, quem ego numerum potius auxiſſe dixerim, quam fuiſſe militiæ ipſius auctorem. Vocis etiam etymon controuerſum eſt. Initio declarationis annalium, Spandugini opinionem recitaui, de Sari pago, quem Delus ille ceperit, a quo fuerit ortus Oſman. Ea locum habere nequit. Reineccius aliquoties repetit, Ianizarorum nomen ad notionem reuocatum, a Ianua deduci: quum Turcis IANVAM aulam dici conſtet. Ego vero fateor, adeoque vulgo notum eſt, aulam Sultani (Romani veteres comitatum Principis adpellabant) a Turcis vocari Portam Oſmanicam, quod Portæ nomen idem eſt fere cum Ianua: ſed (quod ipſius pace, citra inſectationem vllam, dictum eſto) cogitare debebat, Turcis Portam dici ſua lingua, CAPI: de quo vocabulo deriuari non Ianizarorum vel Genizarorum nomen poteſt, ſed Capiſilarorum, de quibus alibi. Paucis vt verum etymon

mon

mon indicem, nomen Genizeri Turcis nouos homines, ſeu milites nouos ſignificat, ſeu Latina voce veteri Tirones: cuius etymi ratio patet ex iis, quæ heic in annalibus expoſita leguntur. Geufræi ſomnium de Cham & Ieſer, ceu ridiculum exploditor.

CHAIRADIN. BVGA: Iſcheboli.

De Baſſarum & Vezirum officio ſupra diximus, numero 14. 36.
Quod Chelili datum fuiſſe traditur cognomen Chairadin, lingua Turcica ſignificat eum, qui bene ſtrenueque ſe geſſit, vel bene meritus eſt: vt Græcis Euergetes dicitur, quod ſibi cognomentum priſci reges, aliquot Ægypti Syriæque ſumſerunt. Ex Chairadin Laonicus fecit Charatinem: & in fine libri octaui, Charaitinem: Iouius, Hariadenum. Idem enim nomen noſtra memoria datum fuit a Soleimane II piratæ nobili, ſed ſtrenuo ceteroqui viro, Barbaroſſæ: de quo dicturi ſuo loco ſunt annales. Buga Calliupoli tranſiecto Helleſponto Pruſam ituris occurrit. A Geographis recentioribus Iuba, tranſpoſitis litteris ſcribitur, vti deinceps repetemus initio Muratis II. Opidum Iſcheboli Græcis eſt Scopelos, Zagoræ vicinum. Leo Sapiens Auguſtus inter epiſcopatus metropolitani Hadrianopoleos Hæmi montis, Scopelum refert: vnde ſitus intelligi poteſt.

SERVII, SERBI, SORABI, ZIRFI, ZERFI, Seruoctonium.

Seruios collocat Laonicus in antiqua regione Triballorum, 37.
Myſiaque ſuperiori: quo nimirum ex ſeptemtrione paullatim cōmigrarunt, debilitatis imperij Romani Græciq; viribus. Nam Serbos circa Mæotidem Plinius collocat, vnde partim profecti fuere verſus Danubiū, & Myſiam hanc ſuperiorē: partim itinere diuerſo, per Sarmatiæ ſiue Poloniæ latiſſime patētes cāpos in oram Germaniæ, Polonis vicinā (Luſatia nūc dicitur) infuſi, ſedes

ibidem, & in vicinia conſtituerunt, inter Salam & Albim fluuios. Hinc Sirbos ibi Dubrauius recte collocat, hinc Miſnia quoque Imperatoris Henrici Aucupis tempore dicta fuit a vicinis Sirbia, hinc in iis locis & Serbi Wenedi, & Serbecum, & Serbeſtum opida. Ne lingua quidem defecit, in vtraque Luſatia Wenedis incolis vſitata. Nec l littera cum E permutata nos moueat, quod in hac voce frequenter fieri notauimus. Nam & annales Auſtriaci Syruiam dixerunt, quorum verba reperies numero 54. Hiſtoriæ Saxonum Sorabos vocant, quos Sorabros apud Laonicum vitioſe legimus. Vocantur & Raſcij vel Razij, quod a Ros ſiue Roſſis deductum puto, cum quibus originem & linguam communem habent. Bonfinius Ratianos dixit, & melius Roxianos, quod eſt a Græcorum illo Ros haud dubie. In actis Concilij Conſtantienſis Sirfi dicuntur, quod nomen eis hodieque datur a vicinis Carniolanis, Carinthiis, Stirienſibus, Croatis, Dalmatis, Vngaris. Ideo locus ille, quem noſtri Annales a Seruiorum clade nomen accepiſſe narrant, in archetypo Annalium Serf vel Zerf Zunguni dictus fuiſſe ſcribitur. Hoc enim Gauderius Cæſaris interpres in verſione ſua non inſeruit, vim ipſius adpellationis explicaſſe contentus. Facit alterius loci mentionem Cedrinus, & alij, qui a Bulgarorum cæde vocatus fuerit Bulgaroctonium. Ad eius vocis imitationem licebit hoc Serf Zunguni Turcicum reddere compoſita voce Græca, Seruoctonium.

GILDERVN BAIASIT. IACVP Zelebi.

38. Quod Baiaſiti datum fuit cognomen Gilderum ſiue Gilderun, ſignificationem fulminis habet: perinde ac de priſcis illis regibus, Alexandri ſucceſſoribus, quidam Cerauni ſiue fulminis cognomen habuit, eadem ex cauſa celeritatis, & impetus in bellis gerendis ſubiti. Lælapis adpellatio, quam ei quidam ex Laonico tribuunt, ſignificati alterius eſt. Sic enim turbinem Græ-

ci vo-

ei vocant. Et Baiaſites, quum vehementioris eſſet ingenij, facile turbini adſimilabatur, vt idem Laonicus inquit. De cognomine Zelebi, quod heic Iacupi tribuitur, dictum ſuperius, eſſe profectum ex conſuetudine Romana, qui Nobiliſſimos vocabant Auguſtorum filios natu minores. Iacupem (qui Iagupes Laonico, noſtris Iacobus eſt, non Ioſephus, vti putauit Laonicus. Nam Iuſſuph Turcis dicitur, qui Ioſeph noſtris: nonnulli temere vocarunt Soleimanem: quum potior habenda ſit fides, hac quidem in parte, Turcis & Græcis, quam ipſis.

GERMIANI DITIO. GERmian beg.

39. Germianum Aſiæ minoris pars eſt, quæ Cariæ veteri, cum parte Lydiæ Mæoniæque reſpondet, quatenus ad mediterranea Phrygiamque maiorem hæ tendunt. Licet hoc vel ex eo colligere, quod nunc etiam Niſa collocetur in Germiano, quæ veteribus eſt Nyſa Cariæ mediterraneæ ciuitas, verſus Mæandrum fluuium. Leo Sapiens imperator in nouella de Thronis adpellat Nyſſam, ſub Epheſina metropoli. Præterea Germianum fluuius Madre nunc interluit, vt olim Mæander indicatas regiones, qui prorſus idem eſt cum Madre. Nomen ipſum Germiani vnde factum ſit, certo dicere non poſſum: niſi velimus a Germe deriuare, quod opidi & epiſcopatus nomen eſt in Leonis Auguſti nouella de Thronis, Cyziceno Helleſponti metropolitano in Aſia ſubditi. Prætor noſter, qui cc plus minus annis ante Chalcocondylem ſuam ſcripſit hiſtoriam, videtur in locis Germiano reſpondentibus, regionem Celbianum ſiue Celuianum ponere: quum narrat, Theodorum Laſcarim, occepto imperio, Celuianum vniuerſum, cum Mæandria regione, cum Philadelphia, & Neocaſtris, occupaſſe. Referenda vero ſunt hæc ad annum Chriſtianum plus minus 1206. quo tempore necdum ſeu Germiano, ſeu Celuiano imperabant Iconienſes Sultani, ſed erat adhuc ea regio Gręci iuris, & a Duce Græ-

co adminiſtrabatur. Flandris autem Conſtantinopoli potitis, Theodorus Laſcaris in Aſiam minorem profectus, vrbes ad imperium ſpectantes a Ducibus Græcis, qui ſe in iſta rerum perturbatione dominos earum fecerant, ſicuti ſupra dictum numero 15, repetebat. Atque hoc modo Celuianum quoque redegit in poteſtatem, Duce Theodoro, quem a ſtoliditate Morotheodorum adpellabant, eiecto. Poſtea tamen decreſcentibus paullatim Græcorum viribus, Celuianum a Turcis occupatum fuiſſe, conſentaneum eſt: quippe cuius agri principem Turcum Laonicus Germianum vocet. Reineccius Meleci & Azadini fratrem Aladinem tradit eumdem eſſe videri cum Laonici Germiano, qui regnarit Iconij, atque hac dignitate exutus, in Ioniam profugerit, ibique vitam priuatam, quietem amplexus, egerit. Ita quidem e verbis Laonici colligi poſſe fateor, adeoque non abs re videri, Germen eum commigraſſe, deque loco domicilij priuati cognomen accepiſſe. Verum non video, cur hominis priuati, priuatiſque parentibus orti filiæ nuptias tantopere Murates pater Baiaſiti filio conciliare, pompaque magnificentiſſima celebrare ſtuduerit, qui præcipue potentiam adfinium in deligendis vxoribus ſpectabat, vti deinceps adparebit, ex inito cum illuſtri Deſpina Seruiæ, Bulci filia, coniugio. Nec item ſcire poſſum, qui fuerint hi Germiani principes ab Iconienſibus orti: quum eiecti a Tataris Iconienſes, non in Ionia, ſed ad Ænum vrbem in Thracia exſularint. Velim hoc etiam explicari, quonam modo Germianus ex horum poſteris a Baiaſite ſpoliari potuerit ea regione, quam priuatus ipſe, priuatis (vt dictum) parentibus natus, non poſſidebat? quo item modo dici poſſit a Temirlanco reſtitutus in id, quod in poteſtate non habuerat? Hæc enim in annalibus hiſce diſerte tradita leguntur. Sunt alia quoque plura, quæ de his in medium adferre poſſem, ac nominatim docere, duos fratres Iathatinem & Aladinem, quos Reineccius in Iconienſium ſtemmate Caichoſrois filios facit, vti commenticios, & qui rerum in natura numquam exſtiterint, expungendos eſſe. Verum hæc aliò pertinent,

nent, futura cuiuis manifeſta, quum Prætor aliquando noſter in lucem exierit. Quod denique Reineccius ait, videri Chalcocondylem in Thracia collocare regionem Germianum: de hoc quidem Germiano non poteſt accipi, quum ſitum in Anatolia ſit, & ſub Iconienſium imperio Turcos necdum in Europa fixiſſe pedem conſtet. Si quis tamen deſiderat noſſe, quid hoc nomine Laonicus intelligat: is ſciat, apud Leonem Auguſtum mentionem fieri archiepiſcopatus Germiorum, ſiue Germiani, quem inter Maroneam & Arcadiopolim Thraciæ medio ponit loco. Nec in nouella Leonis Cermia, ſed Germia legi.

HEMID. ACSCHEHER. CVTAHIGE. SEIdiſcheher. Geluazi.

Hemid, quæ aliis Emid, Omidie Nigro dicitur, adpellata fuit 40.
priſcis vrbs Ceraſus. Ad Pontum Cappadocicum noſtri referunt, Leo Sapiens in Thronis ad Pontum Polemoniacum: ſubijcitque Ceraſuntis epiſcopum metropolitano Neocæſariæ. Acſcheher in Ortelij tabula Natoliæ ſcriptum legitur Acſara, nonnihil immutato nomine Turcico. Veteribus Græcis dicta fuiſſet Leucepolis, recentioribus Aſprapolis: quorum vtrumq; Turcicæ adpellationi reſpondet. Sed nulla tali nomine ciuitas in iis locis apud priſcos reperitur. Cutahige maioris eſt ciuitas Phrygiæ, quondam dicta Cotyaium. Leo Sapiens imperator metropolim Phrygię facit, ſicut & hodie celebris eſt in Anatolia, cuius in medio ſita eſt, propter ſedem ſiue domiciliũ Beglerbegi Anatoliæ, qui priſcis Romanis erat Præfectus Prætoriorum Oriẽtis, Græcis autem magnus Orientis Domeſticus, quod ſane propter imperij veteris imitationes Turcicas notandum. Non recte noſtrorũ aliis in Galatia ponitur, & Cute nominatur, vt Bellonio: Iouio Cutia, & Cuteiæ: aliis Chiutai, vel Kiuthai: aliis Chuta vel Chuteo, qui tamen hoc nomine Corycum per errorem accipiunt, de quo in Muchemete II. latius. Seidiſcheher Turcis, Græcis Hierapolis, ciuitatem ſanctam ſiue ſacram ſignificat. Sunt autem

Hierapoles in Anatolia vel Aſia minori plures, præter Syriacam & alias, quæ huc non pertinent. Vnam Leo Sapiens Auguſtus collocat in Phrygia Salutari, ſub metropolitano Synadenſi. Alteram facit metropolim Phrygiæ Cappatianæ. Sic enim in ipſa Leonis nouella legitur, quum rectius hæc dici Phrygia Pacatiana videatur in libro de vtriuſque imperij noticia. Lector vtram volet, accipiat. Geluazi denique reperitur in Anatoliæ tabula, non procul a Ceraſunte vel Omidie ſita: ſed immutatione litterarum exigua, Giuluaza ſcribitur.

MAGALGARA. BOLINA.

41. Quod opidum Turci Magalgaræ nomine accipiant, ſcire certo non poſſum: id quidem dicere licet, quodcumque tandem ſit, in finibus Thraciæ, Theſſaliæ, Macedoniæ quæri debere. Gauderius interpres Cæſaris adnotarat videri, quod ſit Megalepolis. Sed illa non in his regionibus locum habet, ſed in Morea ſeu Peloponeſo: nec Magalgara nunc dicitur, ſed Leontari vulgo, Leontarium Laonico & aliis recentioribus. Si quis adpellationem Græcam Magalgaræ proximam requirit, Megalagoram accipiat: qua forum magnum ſignificatur. Ex eodem locorum ſitu colligo, Bolinam Turcis dictam, quæ Græcis eſt Apollonia montis Athi, qui nunc Hagion oros, ſiue mons ſanctus adpellatur, a frequentibus (vt opinor) Calogerorum monaſteriis, nomine non adeo recenti. Nam Leo quoque Imperator ſub Theſſalonicenſi, metropolitano Theſſaliæ, collocat epiſcopatum Hieriſſi, quem alia dictum adpellatione tradit epiſcopatum Montis ſancti.

VSCVFIA. TILIA FELIX. TANgri Gictugi.

42. Caſſidis formam hodieque retinent Vſcufiæ Turcorum inſtar pileoli rotundi, oualis figuræ, vel rotundi calicis abſque pe-

dunculo, factæ: cuiuſmodi coronas ouales ex auro ſolido geſtare ſolebant imperatores Græci. Planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto Patriarchæ, cum nos Conſtantinopoli eſſemus, a duobus aliis tunc ibidem præſentibus Patriarchis, Silueſtro Alexandrino, & Michaële Antiocheno, die x Martij menſis, anno Chriſtiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genizari & alij ditiores ex auro ſolido factas vſcufias geſtare. Pecos ipſe vidi ſic ornatos, qui Sultani Turcorum curſores ſunt, circum ipſum ſemper obambulantes, quum e ſaraio prodit. Nomen tiliæ Felicis Turcicum in archetypo legitur, Deuetlu Caba Agaz: quarum vocum prima felicem ſignificat, altera tiliam, arborem tertia. Quæ vero Bolinæ ab euerſione diuina manſiſſe dicitur adpellatio, lingua Turcica Tangri Gictugi pronuntiatur: id eſt, Deus euertit.

GVMVLZINA. MAROLIA. Seres.

Hæc opida locis paullo ante nominatis vicina ſunt, vlterius 43. in Græciam de die ſcilicet in diem progredientibus e Thracia Turcis. Sunt enim in finibus Thraciæ Gumulzina & Marolia, non magno diſiunctæ interuallo. Gumulzina Caſtaldo in tabula Græciæ recentiori Culmaza corrupte ſcripta legitur, pro Cumulza vel Gumulza, quam Turci Gumulzinam vocāt. Marolia Græcis eſt Maronia, quæ inter archiepiſcopatus refertur a Leone Auguſto, Geographis noſtris iam Marogna dicitur. Sita eſt vltra ciuitatem Ænum, de qua numero 32 diximus, qua itur in Theſſaliam e Thracia. Seres Græcis numero multitudinis Serræ dicuntur, vrbs ſatis celebris, quam Leonis Auguſti nouella refert inter metropoles. Prætor Græcię noſter haud procul a Ciſſo, de qua dictum numero 30, verſus Maritzam, vel Hebrum flumen, collocat.

gai Tatari nationis eſt nomen, cuius princeps hodieque Nogai Chan dicitur. Sic apud Pachymerium Nogas Scytha legitur, & Cazanes Scytha, pro Nogaiorum vel Nogæorum & Caſaniorum Chane ſiue principe. Qui vero ſint hi Deſtenſes, intelligere licet ex iis, quæ deinceps in vita Muchemetis II leguntur de ſubactis incolis Tauricæ Cherroneſi, poſt captam vrbem Capham. Quippe Deſtenſes cum Kerimiis ſiue Crimiis Tataris, (Crimski nunc a vicinis dicuntur) eo loco noſtrorum annalium coniunguntur: de quibus Crimiis nos in ſupplemento annalium, vbi bellum hoc decennale Perſicum exponimus, luculente.

LAZARI SERVIAE PRINCIPES. BVLCOgli, Bulcouitzij, Bucouitzij. Crateuitzij. Cernouitzij. Karlouitzij.

46. Ex iis, quæ deinceps in his annalibus ſequuntur, animaduertere licet: Turcos a Lazaro vel Eleazaro Bulco, ſicut adpellatur a Chalcocondyle, qui primus regionem Iſtro adiacentem ſiue Seruiam a Stephano rege Bulgaro nanctus fuit, ſucceſſores omnes, Seruiæ Deſpotas ſiue principes, adpellaſſe Lazaros, vt omnes Conſtantinopoleos Imperatores itidem dixere Conſtantinos. Laonicus ipſe quodam in loco Georgium Seruiæ Deſpotam more Turcico Eleazarum ſiue Lazarum vocare videtur, vbi dicit Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia conſequutũ a Sigiſmundo. Quippe Thomas Ebendorfus Haſelbachius, qui tunc vixit, in Auſtriacis manu ſcriptis tradit, hanc permutationem non inter Sigiſmundum & Eleazarũ, ſed inter Albertum II Auſtriacum & Georgium Seruiæ principem factam: quem quidem ipſe norat, quum in aula Friderici IIII Cæſaris exſul honorifice aleretur. Iidem principes a Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur, ab hoc primo Lazaro Bulco, tamquam Bulci filij vel poſteri, ſicut & Michalogli & Malcozogli ſunt Michalis & Marci poſteri. A Seruiis aũt, ratione prorſus conſimili, Bulco-

Bulcouitzij fuere vocati, velut Bulci filij ſiue poſteri. Nam id linguæ Slauorum aut Venedorum, qua Seruij vtuntur, familiare eſt. Sic etiam hodieque Moſcouij Baſilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios, pro filiis Baſilij, Theodori, Ioannis, dicunt. Item Crateuitzij Bulgarorum principes erant, a Crate, quem Vngleſis fratrem Laonicus celebrat, oriundi. Sic ab auctore generis adpellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regioniſque vicinæ quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania vel Epiro Dyrrhachini vel Durazzij principes, quod a Karulo propagati fuiſſent, ex regum Galliæ familia. Nam Ludouicus Galliæ rex, quem canoniſſatum (vt aiunt) a Pontificibus Romanis, Sanctum cognominant, fratrem Karulũ habuit, Andegaui Prouinciæque Comitem, qui Cunradino Friderici II Cæſaris nepoti regnum Neapolitanum cum vita per ſas nefas eripuit. Eius filius fuit Karulus II, nepos Petrus Grauinæ Dux, pronepos Karulus Dyrrhachij princeps: a quo Karlouitzij Dyrrachini, poſteri. Pronuntiandi tamen diuerſitas in cauſa fuit, cur Geufræus & alij quidam Bulcouichios, Crateuichios, Cernouichios, & Karlouichios ſcriberent. Ac Geufræus ſane non Bulcouichios, ſed Vucouichios adpellauit, enũtiatione Græca, qui nõ Bulcos, ſed Vulcos; non Bucos, ſed Vucos dicunt. Et animaduerti ſemel etiam apud Laonicum legi Bucus, non Bulcus. Sic in itinere noſtro mox, vbi Belgrado a tergo relicto, Seruiam ingreſſi fuiſſemus, occurrere nobis opidula vel pagi potius (vti quidem nunc ſunt) duo: quorum prior Bucouarum minus, alter Bucouarum maius adpellatur. Ea nomina ſunt his locis a Bucis, Seruiæ Deſpotis, indita. Nam Bucowar ciuitatem Buci ſignificat. Hanc vero regionem poſſeſſam fuiſſe ab illo ipſo Lazaro Bulco, qui cum Murate primo bellum hoc geſſit, ex his Laonici verbis manifeſto paret: Vngleſe Crateque mortuis, Priſtinum & Niſtram, ſic dictam regionem, ſubigens Eleazarus, vſque ad flumen Sauum progreſſus eſt. Huic tamdem bellum intulit Murates propterea, quod ad Pannonios ſe cõtulerat, & eos in Muratem concitabat. Quibus in verbis quod Priſtinũ nominatur, haud procul a Co-

ſobo campo Laonicus ipſe ponit. Obiter hoc etiam adiicitor, a Reineccio Cratis loco Cralem, Vngleſis fratrem, non recte dici: nec minus ab aliis Crateuitziorum adpellationem corrumpi, modo Cratis nomen apud Laonicum recte ſcriptum ſit, quum eos Craiouichios vocant.

CAMPVS COSOVA. CAEDES MVRATIS PRImi. Sultanorum anni, quibus regnarunt, ad numeros certos reuocati.

47. Quem Chalcocōdyles in huius prœlij deſcriptione campū Coſobum vocat, noſtri Coſouæ planiciē nominant, a copia merularum. Bonfinius eleganter his verbis deſcripſit: Planicies in Raſciæ Bulgariæq; finibus lata, quam Rigomezeu Vngari, Raſciani Coſouam vocant, nos Campum Merulæ. Hunc fluuius interſecat, qui Schitnitza dicitur, & ab Illyrici montibus defluēs, in Iſtrum fluit. In hac ergo planicie cæſus fraude licita Murates pater ab hoſte, ſcelerato dolo Iacupes filius ab amicis ſtrangulatus fuit. Annales hi Baiaſitem culpa cædis fraternæ liberant, in proceres Turcicos eam conferunt. De Muratis nece Laonicus dubitat, quonam modo cædis auctor arripuerit haſtam, regemque mox inuaſerit, nemine prohibente: tum quo deinde modo Baiaſites acie iam inſtructa, breui temporis ſpatio, fratrem necauerit, & in prœlium illico redierit. Sed ita deſcriptæ ſunt in annalibus facti circumſtātiæ, nullum vt dubium relinquatur: præſertim, quū domeſticus ille Lazari Cabilouitzius narretur Muratem nō hoſtiliter haſta petiiſſe, qui hominis impetus potuiſſet a Genizaris & aliis cuſtodibus corporis inhiberi: ſed prætextu defectionis & transfugij ſic Turcis impoſuiſſe, nemine vt impediente admitteretur, abditamque ſub veſte ſicam letaliter in viſcera Muratis adigeret. Vnde profectus ab illo tēpore mos Turcorum, deducendi legatos, & alios exteros, ad Sultanum ſuum per cubicularios, qui brachia eorum vtrimque tenent. His maioris illud momenti, quod plerique tradunt, Muratem XXIII annis

annis imperaſſe: Laonicus editus, LVII: quum Turci rectè XXXII regni huius annos Mahumetanos numerent. Item, quod alij notant, hæc in planicie Coſoua cõtigiſſe anno Chriſtiano 1351, manifeſto prorſus errore: alij 1373, quos itidẽ falli, vel hoc argumẽto colligere licet. Oſtendimus ſupra, declarationis initio, principium regni Oſmanis rectiſſime referri ad annum Chriſtianum 1300. Præfuit autem rebus Oſman 29 annis, Vrchan filius annis 32, Murates nepos annis itidem 32 Turcicis: qui ſuperius indicata ratione redacti noſtros ad annos, in annum Chriſtianum 1390 deſinunt: à quo tempore Baiaſites Muratis filius annis dũtaxat 14 in imperio fuit, vt Turci vere ſcribunt. Et quia tanta diuerſitas eſt in annorum notatione, quibus apud Turcos Sultani priores imperarunt: lubet hoc loco, quæ de his a noſtris ſunt tradita, cum Turcicis ex aduerſo collocatis conferre. Sequar autẽ Franciſci Sanſouini rationes, qui diligenter ab omnibus hiſtoricis (quos quidem habere potuit) ſcripta, quaſi faſcem in vnum collegit.

Anni Sultanorum, a ſcriptoribus Chriſtianis proditi.		Anni Sultanorum, ex annalibus Turcicis excerpti.		Anni Turcici ad Chriſtianos lato modo redacti.
Othoman.	28.	Oſman.	29.	28.
Orchan.	22.	Vrchan.	32.	31.
Amorat.	23.	Murat.	32.	31.
Baiazit.	26.	Baiaſit.	14.	$13\frac{1}{2}$.
*Ciriſcelebi.	6.	Soleiman.	7.	7.
Moſe.	0.	Muſa.	$3\frac{1}{2}$.	$3\frac{1}{2}$.
Mahomet.	17.	Muchemet.	8.	$7\frac{1}{4}$.
Amorat II.	34.	Murat II.	31.	30.
Mahomet II.	31.	Muchemet II.	30.	29.
Baiazit II.	30.	Baiaſit II.	33.	32.
Selim.	7.	Selim. an. 8. mẽſ.	8.	$8\frac{1}{4}$.
Soliman.	48.	Soleiman II.	48.	46 [illegible].
Selim II.	8.	Selim II.	8.	$7\frac{1}{4}$.
Amorat III. hactenus,	12.	Murat III. hactenus,	$12\frac{1}{2}$	12.

Horum annorum, ad præſentem vſque 1587 collectorum, hæc in qualibet ſerie ſumma fuerit:

292. $296\frac{1}{3}$ $287\frac{1}{4}$.

Quum autem anni Turcici 296, Chriſtianos efficiant 287: ſequitur omnino, tot annis hactenus imperium Oſmanidarum duraſſe, ſumto eius initio, ſicut indicatum eſt, ab anno 1300. Sin aliorum ſequi rationes velimus, neceſſario referēdum erit principium regni Oſmanidarum ad annum Chriſtianū 1295, quod omnium Chronographorum & Hiſtoricorum illuſtrium ſententiis aduerſabitur: aut omnino fatendum, in illa ſupputatione noſtrorum quinque totos annos eſſe ſuperfluos.

MONVMEMTVM MVRATIS IN campo Coſoua.

48. De ſepultura Muratis obiter habeto, tradi a quibuſdam, cadauer eius Sophiam fuiſſe deportatum. Alij cum Turcis cōſentiunt, qui Pruſam memorāt auectum, & iuxta thermas Pruſæas maiorum monumentis adgregatum: ita tamen, vt prius euiſceraretur, & inteſtina in planicie Coſouana (Caſſouianam Sanſouinus vbique non recte vocat) terræ mandarentur. Id verum eſſe colligitur ex his Bonfinij verbis, quibus etiam monumenti, eo loco relicti, hodieq; ſuperſtitis, & nobis a comitibus Turcis mōſtrati, mentio fit: In media (inquit) fere planicie Coſouæ collis modicus adſurgit, euius radices Schitniza lambit. Non multo vlterius, ad caput æquoris, quædam turris erat, cuiuſdam olim Amuratis tumulus & pyramis: qui profligato exercitu, ibi cæſus & ſepultus eſt. Hactenus Bonfinius, cuius verbis nonnihil inhæreamus. Schitnizam alij Schinitzam temere nominare malunt. An idem fluuius ſit cum Moraua, videbimus deinceps, numero notarum 124. Amuratis tumulum & ſepulturam intelligit, quo loco fuerunt ipſius condita viſcera. Quemdam dicit Amuratē, indefinite; pro Sultano Murate primo. Profligatū prius ait exercitum, non exprimens, Turcicusne profligatus fuerit, an hoſti-

lis

lis exercitus, ac deinde Muratē cæſum: quum cæſo Murate, Lazari Seruiæ principis exercitum a Baiaſite filio Muratis heic audiamus fuiſſe prœlio victum.

¶ *KIRATOVVM. MONS ARGENTI. VIDINA ſiue Vidinum. Citros. Bozina. Patzinacæ.*

49. Kiratouum Turcis adpellatur opidum Seruiæ ſitum ad mōtem, quem Argentarium vocant, a fodinis argenti. Gallicus interpres Laonici Rhodopen hunc eſſe vult, quum ſit Hæmus. Antonius Bonfinius argenti fodinarum in Seruia mentionem facit, vt admodū nobilium. Kiratouum Caſtaldo ſcribitur Cratouo, quod idem eſt cum Kiratouo. Vidinam hodie dicunt, quā Marius Niger olim vult adpellatam fuiſſe Viminacium. Eius in Iuſtiniani Auguſti amiſſæ nouellæ titulo fit mentio, cuius epitomen in Paratitlis meis Græcis reperi. Sambucus noſter in Vngariæ chorographia quoddam Viminatz, diuerſum a Vidina, mox infra Belgradum ponit. Chalcocondylis interpres Latinus Bydenam reddidit, quam Vidynam ſcribere debuerat: quemadmodum legitur etiam in poſteriore nouella de ordine Thronorum, quam in Synhodo Andronicus Palæologus II imperator edidit. Eius enim hæc verba ſunt: Vidyna, quæ prius erat epiſcopatus ſanctiſſimi archiepiſcopatus Bulgariæ, in metropolim euecta eſt. Bonfinius Budinum nominat, Michael Ritius Bidinum, apud quem tamen male ſcriptum legitur Biolinium pro Bidino. Vidinēſis ſangiacatus, nunc inter alios Beglerbego Temeſuarenſi ſubiectos recenſetur, de quo plura ſuo loco, in Noticia videlicet imperij Oſmanici. Citros in nouella Leonis imperatoris epiſcopatus eſt Theſſaliæ, ſub metropolitano Theſſalonicenſi. Bozinæ regionis vulgo quoque notum eſt nomen. Incolas hiſtorici Græci dixere Patzinacas. Origine ſunt Venedi, quod ex ipſa lingua, qua vtuntur hodieque Veneda, liquet. Antiquitates horum Cedrinus in Monomacho Auguſto luculenter deſcripſit. Sed eo loco deeſt in edito Cedrino fragmentum

inſigne,quod cum hiſtoriæ ſtudioſis aliquando communicabimus. Vir acris iudicij Peucerus,quem adoleſcens in Geometricis & Aſtronomicis audire memini,Patzinacarum ſeu Patzinacorum nomen a Pozina ſiue Pozinania, nobili Poloniæ municipio,deriuare ſolebat: quod in iis ſcilicet finibus aliquando ſedes habuiſſe videantur, antequam verſus Triballos commigrarent.Et dicti videntur a Græcis Patzinacæ, noſtrorū more, quibus Bozinachi non aliter adpellantur,ac Slaui,Slauachi: Poloni, Polachi: Bœmi,Bœmachi.

ALASCHEHER, IN CARAMANIA.

50. Alaſcheher lingua Turcica ſignificat Altam ciuitatem. Græcis vno vocabulo diceretur Hypſilipolis. Sed eiuſmodi nomine nulla reperitur in hiſtoriis vrbs,nec apud Geographos, quod equidem ſciam.Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis ſub metropoli Neocæſariæ Ponti Polemoniaci recenſet epiſcopatū Hypſilon,id eſt,altum vel ſublimem.Idem ſub Synadenſi Phrygiæ Salutaris metropoli collocat epiſcopatum Hypſu, quod itidem Græce alludit ad altitudinem. Sed an ad Alaſcheherim ea nomina congruant, vt exiſtimentur adpellationem Græcam Turci lingua ſua reddidiſſe: iudicio lectoris eruditi relinquo. Quia tamen ſtatim heic ſequitur Aidinenſis agri mentio, qui verſus Cariam Phrygiæ maiori finitimā ſe porrigit, & Alaſcheheri capta veniſſe Baiaſitis in poteſtatem traditur: facile perſuaderi equidem mihi paterer,opidum poſterius Hypſu,abolito vocabulo Græco,Turcicùm Alaſcheher eiuſdē ſignificati diuerſa in lingua nomen accepiſſe. De regionibus, Aidinenſi & Sarchania,ſuperius a nobis numero 13 tractatum.

CONSTANTINI A TVRCIS ADPELLATI Græcorum imperatores omnes. Nigeboli. Prælium Nicopolitanum.

51. Ei Græcorum imperatori,cui Baiaſites intuliſſe bellum dicitur,nomen erat Ioannes Palæologus,(Caloioannem vulgo no-

mina-

minabant, non a pulchritudine, ſed bonitate) qui Manuelem filium, cuius nos præcepta educationis regiæ Latina fecimus, cõſortem imperij viuus deſignauit. Nihilo minus hunc Turci Cõſtantinum vocant, non Ioannem: prorſus eadem ex cauſa, quã ſupra, numero 46, de Seruiæ Deſpotis expoſuimus, qui ſimiliter eis Lazari vocantur omnes, & Bulcogli. Quamquam hoc quoque verum, videri Gręcos ipſos imperatores adfectaſſe Cõſtantini nomen, vt noſtri Cæſaris & Auguſti, tamquam primi Conſtantinopoleos & orientalis imperij conditoris. Sic Heraclius Auguſtus in Nouellis ſuis, quas aliquot habemus necdum editas, Heraclium filium cognominat NEON ſiue nouum, aut iuniorem, aut alterum Conſtantinum. Sic in monaſterio Conſtantinopoli, quod Græci Suluna vulgo vocant, adpellatũ quondam Peribleptæ ſiue ſpectatiſſimæ Deiperæ, Armeniorumq; ſacris nunc dicatum, verſus occidentalem templi partem Michaël Palæologus imperator cum Theodora Auguſta pictus conſpicitur, inter vtrumque parentem collocato Conſtantino filio, cũ inſcriptione triplici. Primæ verba ſunt hæc, quæ Latine proferã, Græca cum aliis daturus alibi:

MICHAEL IN CHRISTO DEO
FIDELIS REX ET IMPERATOR,
DVCAS, ANGELVS, COMNENVS,
ET NOVVS CONSTANTINVS.

Quod ille cognomen Cõſtantini magis profecto mereri videbatur, quam alij, propter recuperatam, expulſis Flandris, Cõſtantinopolim. Vrbem vero Nigebolim Turci vocant, quæ priſcis a victoria Traiani Auguſti de Dacorum rege Decebalo dicta fuit Nicopolis. Ea duplex eſt, maior & minor: quas medius rex fluuiorum Danubius interlabitur. Hodie Sangiacatus Nigebolẽſis ſub Rumeliæ ſiue Græciæ Beglerbego cenſetur. Nomine regis Vngarorum intelligitur Sigiſmundus, qui poſtea factus fuit imperator. Is anno Chriſtiano 1392 Nicopolim obſedit, vti Bonfinius commemorat. Geufreus, & alij quidam, pugnatum volunt anno 1396, profeſto Michaëlino. Sed vero

ſimilius eſt, quod a Turcis etiam traditur, quum a Sigiſmundo Nicopolis oppugnaretur, eo ſe cum exercitu Baiaſitem obſidione Conſtantinopoleos ſoluta contuliſſe: dumque ſuis obſeſſis ſuccurrere niteretur, anno proximo 1393 prœlium fuiſſe commiſſum. Et annus iſte Chriſtianus Mahumetano 794, quo pugnatum annales aiunt, reſpondet. Impreſſionis nocturnæ nulla mentio noſtros apud hiſtoricos. Froiſſardus, Bonfinius, Geufræus, prœlij tam infeliciter pugnati culpam in Gallorum proteruiam conferunt, ſicut ex ipſorum narrationibus cognoſcere, qui volet, poteſt.

PAX INTER BAIASITEM ET GRAECOS.

52. Nuſquam noſtris in hiſtoriis legitur, Baiaſitem cum obſeſſis Cõſtantinopoli toto vel octennio, vel decennio, Græcis principibus pacem feciſſe: minus etiam, quod expreſſa in annalibus condicione, de recipiendis in vrbem Turcis, ea pax facta fuerit: ſed vrbe iamiam peritura, nec opinatum ſuperueniſſe tradunt auxilium, mouente contra Baiaſitem maximis cum copiis Temire Chane Tatarorum. At vero quum apud Laonicum legatur, ingratum erga patrem filium Andronicum, dum a Baiaſite regno præfici cuperet, eiecto patre Caloioanne, cum Manuele filio regni conſorte, verbis inter alia talibus vſum: Habebo in vrbe iudicem ſiue præfectum Turcum: non abſimile vero fuerit, adigente Baiaſite Græcos ad extremam deſperationem, tamdem eorum imperatores, Caloioannem & Manuelem, in id etiam adſenſos, quod vltro de Turcis in vrbem admittendis Andronicus obtulerat. Cur enim habiturum ſe iudicem Turcum promittebat, ſi nulli erant in vrbe domicilium habituri Turci, quibus ille Cadius ſiue iudex in occurrentibus controuerſiis ius diceret?

MELATIGE. SILISTRA. EMPOLI.

Quæ ſit vrbs Melatige,de his Laonici verbis intelligitur:Poſt 53.
Ertzicam (rectius ſcripſiſſet interpres Ertzincam, vel Ertzingã, duplici gamma)captam,progreſſus Baiaſites,Melitinen vrbem, Euphrati impoſitã,in deditionẽ accepit.Hinc.n.paret,Melatigẽ Turcos dicere, quæ olim vocata fuerit Melitine. Prothyſteron dũtaxat animaduertendũ, quod prius Ertzingam a Baiaſite captam fuiſſe commemorat,quàm Melitinen: quum a Turcis cõtrarium ſcribatur.Eſt autem Melitine Leoni Auguſto in nouella de Thronis Armeniæ ſecundæ metropolis. In Anatoliæ deſcriptione Geographica reperire eſt Malatiam ad Euphratem fluuium,quæ Turcorum eſt illa ſiue Melatige,ſiue Melatie,Græcorum Melitine,collocante hanc etiam Laonico ſuper Euphratem fluuium.Siliſtræ nomen hodieque Turcis notum,ciuitatis in Macedonia,vbi Siliſtrenſis Sangiaci ſedes,Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubiecti. Empolis haud ſcio an non ſit Amphipolis,vicina Serris,de qua dictum capite 43. Lembalo quidem reperitur in Græcia Caſtaldi,ſita verſus Theſſalonicam,Emboli fortaſſe Turcica, cum articulo Italico. Niſi quis malit, datum loco nomen ab Embolo,propter ſimilitudinem cum roſtro nauis.Sed Amphipolim potius heic arbitror intelligi.

DESPOTARVM DIGNITAS. CRALES, Cralena. Quiſnam Turcis Bulcus Deſpota. Bulcouitziorum genealogia.

In Græcorum imperio prima,ſecundum regiam vel impera- 54.
toriam maieſtatem,dignitas erat eorum,quos ipſi vocabant Deſpotas: vti videre licet in Officiorum Palatij catalogo, paſſimq; Græcis in hiſtoriis. Vicini principes Græcorum exemplum imitati, ſe quoque Deſpotas nominarunt, præſerim Bulgari, Seruiique: licet eoſdem videamus in Græcorum hiſtoriis interdum regio quoque cenſeri titulo, quum Crales pro Deſpotis

adpellantur,& ipſorum coniuges Cralænæ,pro Deſpinis. Idem in noſtris etiam obſeruauimus. Sic enim Thomas Ebendorfus in Auſtriacis annalibus manu ſcriptis: Eliſabet, inquit, filia Friderici Auſtriaci regis Romanorum deſponſata fuit aliquando Ioanni Bohemo regi Lucelburgico,qui eam reliquit, impotentiæ mendacio prætenſo.Solicitata quoque,vt regi Syruiæ nuberet, torum ſchiſmatici(hoc eſt,religioni Græcæ addicti)recuſauit. Emmundus Bonefidius I. C.putabat Cralis vocabulum a Karulo deriuari,& apud has gentes in honore habitum,propter Karuli magni noſtri ſingularem virtutem, & famam rerum geſtarum illuſtrem: vt a Karulo ſcilicet omnibus eorum populorum regibus nomẽ velut auſpicatum inderetur. Sed ignorabat Vngaris, Bulgaris, Seruiis Kiral, aut contractius enuntiando Cral,vocari regem:Cralna,reginam: quæ Polonis ſunt Crol,& Crolna. Chalcocondylis etiam interpretes ambo in hac voce alucinati ſunt. Ad Seruiorum principes,& hunc annalium locũ vt redeamus,narratur Bulcus Deſpota Baiaſiti filiam ſuam dediſſe vxorem. Monuimus ſupra,Seruiæ principes omnes a Turcis fuiſſe dictos aut Lazaros,aut Bulcos,aut Bulcoglios: eiuſque rei cauſam reddidimus.Interim tamen ipſi peculiare quoddam ſinguli nomen, ritu Chriſtiano in baptiſmi cærimoniis ſibi datum habebant. Hoc igitur loco Bulcus Deſpota nominatur a Turcis,quem Stephanum Bulcouitzium,Seruiæ Deſpotam,ſui vocabant. Id vel ex hiſce Laonici verbis intelligitur: Poſtquam Eleazarus vitam finiit principatum Stephanus Eleazari, cui Bulco nomen erat,Triballorum Dux,quorum metropolis Spenderobe dicitur,arripuit: Baiaſiti ſtrenue nauans operam, quandocumque auxilium eius implorallet. Quæ verba rectius vt intelligantur,obiter addo, Stephanum Eleazari filium, debuiſſe interpretem dicere. Tum etiam nomine Triballorum intelligi Seruios,quorum regia ſiue metropolis Spenderobe dicitur,hoc eſt,Senderouia. Nihilo minus & hic Stephanus,& filius Stephani Georgius,deinceps in Muratis II vita Lazari nominãtur. Quũ autem frequens horum Seruiæ Deſpotarum, quos ſupra diximus.

mus adpellatos fuiſſe Bulcouitzios, mẽtio fiat tam aliis in hiſtoriis, quam hiſce noſtris annalibus: lubet hoc loco genealogiam ipſorum ſubiicere, de Turcicis, Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis, Vngaricis expoſitionibus, ac præſertim Bonfinianis, excerptam: quæ nonnullis, vt ſpero, locis hiſtoriarum lucis aliquid adferet. Sumemus autem principium ab eo vel Lazaro, vel Eleazaro Bulco, quẽ Laonicus ſcripſit a Stephano rege Bulgaro nanctum regionem Iſtro adiacentem, ac deinde redactis in poteſtatem ditionibus aliis, ad Sauum flumen vſque progreſſum fuiſſe. quibus verbis haud dubie Deſpotatus Seruiæ fines deſcribuntur.

LAZARVS BVLCVS, Seruiæ Deſpotes, in prœlio captus anno Chriſtiano 1390, & vindicandæ Muratis I mortis cauſa, coram Baiaſite filio fruſtulatim conciſus. Annal. Turc.

STEPHANVS Bulcouitzius, a Murate II ditione ſua ſpoliatus, anno Chriſtiano 1427. Annal. Turc.

GEORGIVS Bulcouitzius, Baiaſiti militauit contra Temirem Chanem. a Murate II reſtitutus in paternum Deſpotatũ, anno 1442. Annal. Turc.	N. Deſpina, Baiaſiti Gilderuni nupta.

Stephanus candẽti ferro cæcatus a Murate II.	Georgius, Laonico Gurgurus, ab eodẽ Murate viſu priuatus.	Lazarus, ſucceſſor patris in regno.	Maria, Sultani Muratis II vxor. Sic eam Spãdugin⁹, nõ Irenẽ, vocat.

Lupus, vir fortiſſ. cui Matthias Vngariæ rex, ob rem bello Bohemico ſtrenue geſtam, caſtellum Feiezco donauit.

Ioannes, cum aliquot fratribus.

N. Deſpina, nupta Stephano Bozinæ regi, qui ſoceri quoque principatum cõſequutus, tãdem e caſtello Iaitzæ Muchemetis II blãditiis euocatꝰ, cute viuus exuitur: vitamque cum regno, quod patri dolo ſurripuerat, amittit.

CARA RVSTEM. ALI.

Cauſa prohibitæ monetæ veteris apud Turcos.

Nomen hoc, Cara Ruſtem, ſignificat Ruſtemem nigrũ. Ruſtemes vero Turcis dicitur, quem noſtri vocant Roſtanem, quo nomine Sultanus Soleimanes memoria noſtra Vezirem & generũ habuit. Ali Turcis eſt ſine aſpiratione, qui Laonico dicitur Alies, aut Halies, vt interpres ſcripſit. Cauſa, vel prætextus cauſę potius, cur Taliſmani, velut admodum religioſi & accurati Mahumetanæ legis obſeruatores, vſum nummorũ veterũ e medio tollendum cenſerent, explicationem minime difficilem habet. Quippe nota lex Mahumetis, qua ſtatuas, ſimulacra, ſculptas & pictas imagines, ex interdicti diuini pręſcripto ſeuere prohibuit: notum, quanto zelo Muſulmani Chriſtianorum in templis imagines mutilare, frangere, deſtruere ſoleant. Itaque quum Romanorum & Græcorum imperatorum imagines in nummis & aſpris expreſſæ cõſpicerentur, violari Prophetæ legem clamabãt, & abolendæ monetæ veteris auctores erãt. Sed interim ſub prætextu religionis impoſtores nequiſſimi quæſtum faciebant, vt ipſimet Turci ſatis ingenue fatẽtur. Hodie non amplius animos Turcorum illa religio tantopere tangit, vt ſignatos Chriſtianorũ principum charactere nummos auerſentur. Immo nummos ſiue ducatos Venetos, quibus vetitæ lege Mahumetis impreſſæ ſunt imagines, Sultaninis ſuis, qui nihil habent legi contrarium,

Ara-

Arabicis dumtaxat inſigniti litteris, longe præferunt. Taleris autem Germanicis, præſertim quibus aut ipſius Imperatoris, aut Ferdinandi Archiducis, aut Septemuiri Saxonis inſculpti ſunt vultus, vſque adeo non infeſti ſunt, vt ex illis ipſis ſibi prohibitis adgnitos imaginibus expetant auidiſſime: nec dubitent, modo ſe pro mercibus ſuis eos habituros intelligant, de communi pretio trientem vel quadrantem remittere. Ne pondus quidem horum explorant, quod tamen in Sultani ſui, ceteriſque monetis vſitatis, ſcrupuloſe facere ſolent.

Cur Imperatores Græcorum a Turcis dicti Teggiures.

Teggiures ſupra, numero 15, diximus a Turcis adpellatos Græ 56.
corum tam in vrbibus, quam prouinciis, præſides. Nomẽ ipſum a ſollertia militari deducunt. Et ſcimus hos a Græcis non duces modo, qui ſunt eis Higemones; verum etiam Stratigos & Stratilatas dictos, vocabulis duces militares ſignificãtibus. Quod autem Turci Teggiurum nomen etiam Græcorum Imperatorib⁹ tribuerunt, ex alia nulla factum eſt cauſa, quam irriſionis & cõtemtus: quaſi ſcilicet Imperatorum nomine digni nõ eſſent, qui peranguſtis incluſi finibus, ipſiuſque propemodum Conſtantinopoleos mœnibus circumſcripti, præſides vrbis potius, quam auguſti Romanorum imperij reges dici mererentur. Laonici locus eſt in hiſtoriæ principio, quo paucis exponit, quam in artum redacti tamdẽ fuerint imperij Græci limites. Animaduerti Græcos, inquit, & regnum eorum primo ſub Thracibus exſtitiſſe. Poſtea reliquo regno a barbaris exutos, paruum quoddã regnũ gubernaſſe: videlicet Byzantium, Byzantiique maritimam regionem inferiorem, Heracleam vſque: ac iuxta Pontum Euxinum maritimam regionem ſuperiorem, Meſembriam vſque: præterea Peloponeſum totam, extra tres aut quatuor vrbes Venetorum. Ad hæc, Lemnum & Imbrum, & inſulas ibidem in Ægæo ſitas. Hactenus Laonicus. Baiaſitis vero tempore ceteris exuti, cum ipſis etiam ſuburbanis agris, vix intra muros vrbis ſe tuebantur. Propterea per ignominiam Teggiures a Turcis audiebant.

CARAMANIAE BEGVS ALISVRIVS. Tekienſis regio.

57. De Caramania quære notata ſuperius numero 13. Saltim hoc indicare nunc lubet, eum Caramaniæ Principem, cuius heic mentio fit, a Laonico nominari Aliſurium. Narrat autem hũc, quum ceteros Aſiæ regulos Baiaſites ditionibus exueret, pacem cum eo feciſſe: atque ita ſuis ipſum, licet aliqua cum iactura, cõſuluiſſe rebus, ne regno prorſus exturbaretur, annales addunt. Nomẽ diuerſe ſcriptum legitur, Aliſurius, Alidurius, Aliderius, Aluris, ex Laonici deprauatis exemplaribus. Notandũ hoc quoque, quem Aliderium Caramanum a Murate II bello petitum ſcribat Laonicus, in his annalibus Ibrahimem vocari: ſicut videre eſt in iis, quæ anno Chriſtiano 1437 geſta referuntur. Hemidam eſſe Ceraſuntem, oſtendimus numero 40. Tekienſis regio Phrygia maiori continetur, quatenus in mediterraneis ea verſus Cappadociam, Armeniã, & Ciliciam ſe porrigit. Interpres Laonici Tecien pro Tekie ſcripſit. Et alicubi Laonicus ait, Tekien eſſe regionem vt Bithyniæ, ſic etiam Ciliciæ vicinam: id eſt, a Bithyniæ finibus, ad Ciliciæ fines vſque pertinere. Coniunctas vero, Bithyniam Tekienſemq; regionem, Othmaniam fuiſſe vocatas vno nomine: ſupra, numero 13, docuimus. Coniam eſſe priſcum illud Iconium, prius dictum fuit numero 12. Triturandi quoque modus explicatus numero 25.

ACSERAI. NIGDE. CAISARIA. BORLI.

58. Caſtrum album Turcis Acſerai, ſiue domus alba dicitur. Vetus aliquod hoc nomine caſtrum vel opidum in iis locis nullum reperitur. In Ortelij tabula Natoliæ legitur Acſara. Ibidem quæ Turcis heic Nigde, Nigdia ſcribitur. Vtraque non magno a Conia vel Iconio diſtat interuallo. Vincentius Beluacenſis Acſerai vocabulum mutat in Hacſar, quum ait: Apud Hacſar inuenitur coctus & aluminis minera. Caiſaria Ciliciæ, quã ſic etiam Marcus Paulus Venetus nominat, dicta priſcis Cæſaria fuit. Apud Belua-

Beluacenſem Gazaria corrupte ſcribitur. Borli duplex in Natoliæ deſcriptione conſpicitur, vna Borli ſimpliciter adpellata, nõ procul ab Enguri vel Ancyra ſita: altera cum cognomento, Tarachi Borli, nõ procul a Caſtamona & Sinope. Ad Ponti prouinciam vtraque pertinet, quæ regio principum erat Iſfendiarum, quibus intuliſſe Baiaſites bellum dicitur. Et quinam principes hi fuerint, explicatũ abunde ſuperius. Sinopen nouella de Thronis ad Amaſianam metropolim Helenoponticam refert.

CASI BVRCHAN, ORTHOBVLES, ET MVLſumanes, & Cyriſcelebis, an iidem cum Emire Soleimane.

Quis begus ille Turcicus fuerit, cui Baiaſites Sebaſtiam ade- 59.
mit, propter annalium narrationes nimis ſuccinctas ſciri nõ poteſt. Hoc tamen minime diſſimulandum, Sebaſtiam fuiſſe primam Turcorũ in Aſia ſub Aladine regiam, ſicut annales ab initio teſtantur, & Laonicus, qui progreſſos ex hac Turcos ait Aſiã ſubegiſſe totam, vſque ad Helleſpontum. Quapropter ſi hoc tẽpore ſuperſtites erant Aladinis poſteri, vero ſimile eſt, eos Sebaſtiæ præfectum habuiſſe quemdam: cui ab æquitate ſumma inditum nomen Caſi Burchan, lingua Turcica iudicem Dei ſignificabat. Ad Sebaſtiam annales noſtri a patre relictum fuiſſe tradunt Emirem Soleimanem filium, qui tamen a Temire Chane nuſquam occiſus legitur, ſed imperaſſe poſt Iſam fratrem a Muſa necatum, totis ſeptem annis. Laonicus autem Sebaſtiæ præfectum a patre memorat Orthobulẽ, qui captus ibidem a Temire, ac poſt aliquot dies interfectus fuerit. Vnde Baiaſites accepto de morte filij nuntio, cuidam paſtori tibia canenti dixerit: Cane carmen, cuius argumentum ſit: Nec Sebaſtiam, nec filium Orthobulem amittas. Equidem ſæpe multumque cogitans de cõciliandis annalibus Turcicis cum Chalcocondylis & noſtrorum expoſitionibus, quorum illi maximum natu filium Baiaſitis vnũ faciunt Emirem Soleimanem, hic duos diuerſos ceteris maiores.

ponit, Orthobulem & Mulſumanem, noſtris Cyriſcelebim ficticium ingerentibus: in eam denique ſententiam veni, vt Cyriſcelebi citra controuerſiam excluſo, veluti quem nec Turci, nec Græci adgnoſcant; reliquos duos, Orthobulē Mulſumanemque, pro vno & eodem Baiaſitis filio Soleimane ſtatuam habēdum, quem tamen interfectum a Temire, capta Sebaſtia, per errorem Græci crediderint. Eius opinionis meæ cauſam hanc habeo, quod nomen Orthobulis non Turcicum eſſe, ſed Græcum arbitrer: & idem ſignificare Græcis, quod Turcis Muſulman. Quippe quum in Turcia verſarer, interrogatū a me virum magnificum & ampliſſimum, D. Bartholomæum Pezzenum, Cæſ. Mai. a conſiliis, & nuper ad Portam Oſmanicam cum munere Legati miſſum, quidnam vox Muſulman Turcis ſignificaret, reſpondere memini, vim illius eamdem eſſe cum Orthodoxi nomine Græco. Vixerat autem ille totos octo reipublicæ cauſa tūc annos inter barbaros, eorumq; linguā norat. Quū igitur Græcis Orthodoxus ſit, qui rectam ſententiam tenet, idemq; ſignificet vocabulum Turcicum Muſulman: ſequitur, Orthobulis quoq; nomen idem eſſe cum Muſulmano, quando ſic Græcis adpellatur is, cuius rectum conſilium, recta voluntas eſt. Hoc modo manifeſto paret, vnde Chalcocondylis error manarit, duos ex vno Baiaſitis filios facientis: ex eo nimirū, quod vnum in duos diſtingueret, cui diuerſis in linguis diuerſum, ſed vnius tamen ſignificati, nomen erat. Nec mihi quiſquā obiecerit, aliud eſſe Muſulman, & aliud Mulſuman. Quippe vocem Muſulman a Græcis enuntiari Mulſuman, & in hiſtoriis, & aliis ipſorum libris ſæpiſſime depræhendi. Quinetiam verbum Muſulmāniſſare, de quo ſuperius dictum numero 22, multis in locis apud Græcos ita mutatum reperi trāſpoſitis litteris, vt Mulſumaniſſare legeretur. Ne hoc quidem tacendum, quæcumque Turci de Soleimane memorant, a Laonico ad Muſulmanem referri. Quis ergo fieri poſſe non exiſtimet, vt nomen Mir Sulman ab exteris commutaretur in Muſulman? Sic certe Mirchan alicubi ſcriptū legere memini, qui nomine integro diceretur Emir Chan. Quod vero

necem

necem Orthobulis adtinet, quæ recenſetur a Græcis, a Turcis ſilentio præteritur: nihil ea noſtris rationibus officit, quum vice verſa Turci, Temiriano prœlio Muſtapham Baiaſitis filium occubuiſſe memorent, quem Græci tam certo non periiſſe credebant, vt alium quemdam mentientē hoc nomen, veluti ſuppoſiticium fratrem poſcenti Muchemeti dedere nollent, mortuoq; Muchemete contra Muratem II, Muchemetis filium, ſua cum pernicie fouerent. Præterea non abs re mirum alicui videatur, Laonicum dicere, necatum a Temire Baiaſitis filium Orthobulem: quum is auctori belli & iniuriarum, patri pepercerit; & expreſſe Laonicus idem poſtea ſcribat, (fide licet dubia) Mulſumanem, Moſem, Ieſum, Mechmetem, & reliquos filios Baiaſitis in poteſtatem Temiris veniſſe. Quid optatius accidere Temiri poterat, quam præter ipſum patrem filios habere in poteſtate, quibus occiſis, Oſmanidarum in Aſia regno, nemine repugnāte perpetuo frueretur? At tantum abfuit, vt id faceret, vt etiam diſerte Laonicus initio libri 4 fateatur, Moſem a rege Temire annonas in caſtris habuiſſe, tandemque dimiſſum ex captiuitate, mari ad regionem patriam rediiſſe. Qui plurium, vel omnium potius vitæ pepercit, cur in vnum ſæuiiſſe credatur? Adde teſtimonium hoſtis. Nuſquam Turci ſcripſerunt in annalibus, interemtum a Temire Baiaſitis aliquem fuiſſe filium: ſed ſperaſſe Temirem potius, quempiam filiorum Gilderunis ſe conuenturum, quod illi formidine non neceſſaria trepidi, omiſerint. Immo ferociam potius, & iracundiam ſui Baiaſitis, vituperant; Temiris humanitatem ac modeſtiam laudant. Supereſt vnū, quod obiici poſſit, de Ziche Orthobulis filio, quem Laonicus ait bellū intuliſſe Ioanni Comneno, Trapezuntino Imperatori. Sed heic mihi reſpondeat aliquis, vnde tamdem Ziches ille poſt mortē patris Orthobulis anno denique ſexageſimo primum in ſcenā prodiit? quoue modo ſaluus euaſit e tot parricidiis & lanienis horum temporū in Oſmanidarum familia, ſub Muſa, Muchemete I, Murate II, Muchemete II, qui omnes parricidæ fuerunt? Cur huic tam diu ſęuus ille Muchemetes II pepercit, qui vix mortuo

patre, ſanguinem ſtatim fraternnm ſitiit? An huic credidit exercitum ſuſpicioſiſſimus omnium tyrannus? Denique conſtat ex Turcicis annalibus, id temporis viciniæ Trapezuntis præfectũ a Muchemete fuiſſe maximum natu filium Muſtapham, qui tãtum decennio poſt illa cum Trapezuntinis bella, Parthis in Armeniam & Caramaniam infuſis occurrit, eiſque cæſis, Iuſufzembegum ducem viuum cepit, & patri miſit: quod argumentum eſt euidens, fuiſſe tum Muſtapham virilis ætatis, nec Zichem Oſmanidam in iis locis vel imperium aliquod, vel exercitũ habuiſſe. Quæ quum ita ſint, reſtat vt ſtatuamus quatuor omnino nomina, Orthobulis & Mulſumanis, quæ Græci tradiderunt; Cyriſcelebis, quod noſtri; Soleimanis, quod Turci; tamdem in vnum conferenda Soleimanem Baiaſitis germanum filium, natu maximum: cuius ſi Ziches ille filius non fuit, nuſquam ne nomine quidem tenus Turcis notus; cum Orthobule ficticio patre, ſuppoſiticius filius Græcis defendendus relinquitor. Habẽt lectores eruditi rationes meas, quas vel adprobandi, vel confutandi, liberam eis poteſtatem facio. Neutrum tamen ex duobus illis a Laonico memoratis, in Oſmanidarum omiſi familia, ne quis nimiæ me temeritatis arceſſat: qui præter hos, necdum auditis aliorum iudiciis, pluribus etiam Baiaſitis filiis, Ieſu minori, Ali, Duſmi Muſtaphæ, natalium controuerſiam mouere non dubitauerim.

TECHRIN BEGVS, ERZINGAE princeps. Diorryge.

60. Qui Turcis eſt Techrin-begus, Erzingæ vel Erzinzanis princeps, a Laonico vocatur Scender, rex Armeniorum: cui Baiazitem illato bello, Ertzingam ademiſſe, cum annalibus hiſce conſentiens, narrat. Poſtea tradit Tezetinem, virum regio ſanguine ortum ab Ertziganis rege, puero Muſtaphæ, Muratis II fratri, auxilio veniſſe. Hoc ego nomen, ſiue Tezetinis, ſiue Tezerinis, idẽ eſſe puto cum Techrine noſtrorum annalium. Diorryges opidi nomen Græcũ a foſſis ab Euphrate perductis factum arbitror.

QVI

QVI TVRCOMANI. SVLTANVS ALcairenſis. Cair. Miſzir. Mizraim.

Turcomanos vocat auctor annalium, Turcos omnes in Aſia, 61.
ceteris ſubiectos begis, extra Oſmanidas. Sic Turquia Beluacenſi regnum Iconienſe dicitur, Aythono minor Aſia. Prætor Græciæ noſter ſubditos Iconienſi Sultano duplices facit, partim Muſulmanos adpellans, partim Turcomanos. De Muſulmanorum nomine dictum antea, quod haud dubie tunc etiam paret habitum velut honeſtius. Turcomanos ait eſſe gentem, quæ Perſarum (ſic Turcos Iconienſes vocat, velut e Perſide oriūdos) extremos fines inſidebat, & implacabili odio Romanos (id eſt, Gręcos) perſequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur, præſertim illo tempore, quo res Iconienſes fluctuabant, mirificeque Tancharorum impreſſionibus turbabantur. Ergo Turcomani tunc erant infami vocabulo inſtar illorum prædonum, quos nunc Marteloſos & Vſcochos (vnde Scacchorum ſiue latrunculorum nomen) vocamus. Prætor quidem tunc Michaëlem Palæologum, ad Iathatinem Sultanum Muſulmanorum ſe conferentem, ab his Turcomanis omni comitatu & ſupellectile ſpoliatum fuiſſe narrat, nec quidquam ſuorum ab eis potuiſſe recipere, licet hinc inde dimiſſis mandatis, Sultanus imperaſſet: vt ſpoliato tam corpora, quàm res ademtæ reſtituerentur.

Alcairenſem Sultanum annales more Turcico nomināt Ægypti Syriæque Sultanum, ab aulæ ſiue regiæ loco. Cairum Laonicus antiquam Memphim facit. Al, vt articulus, additur. Vox ipſa ſignificat vrbem, excellentiæ cauſa: quod vrbiū maxima ſit. Hodie Turcis & Arabibus incolis Miſzir adpellatur, a vetuſtiſſimo tam Ægypti, quàm Ægyptiorum nomine, Mizraim.

CHEMES. MVEIGE. Bealbec.

Ciuitas Syrię Chemes, olim dicta fuit Emiſa: Gregorio Emiſeno 62.

alumno clara,cuius exſtant octo libri de homine,qui nonnullis in exemplaribus non recte Gregorij Nyſſeni noſtri nomẽ præferũt. Ortelius notauit,quod Turcis & Arabibus ſit Hamſa. Sed heic Chemes legitur, quod aliorum ſcripturæ vicinius, quibus Hames vocatur. Fit eius apud Aythonum his verbis mentio: Ciuitas Syriæ Hames,quæ Camela hodie adpellatur a pluribus. vbi videndum,an non pro Camela,ſcribi debeat Cameſa. Mucige Turcis eſt,qui Græcis hiſtoriis nominatur Moauia & Mauia. Curſorem dixi,quem Turci Pec aut Peic, noſtri lacqueium dicunt. Bealbec Syriæ cauæ ciuitas,Poſtello Balbec,priſcis Heliopolis fuit.

CARABAG. VNÇRA.

63. Ad Carabagum hibernaſſe Temirem tradunt annales, vrbẽ ſiue Parthiæ,ſiue Perſiæ:quibus nominib⁹ indifferenter vtimur, pro ea regione,quæ Turcis eſt Aiem, vel Aiem vilaget, de qua ſuperius dictum numero notarum ſecundo. Vox Carabag ſignificat lingua Turcica vineam nigram. Chalcocondyles ſcripſit, Temirem ſolitũ ſe recipere Cheriam: quod primum Sebaſtia, quod itidem Chalepia (ſic interpres ſcripſit) Damaſcoque captis,fecerit. Ergo veri ſit ſimile,Cheriã a Laonico dici,quæ heic Carabag nominatur, nonnihil mutato vel a Græcis vel Turcis vocabulo. Engurim ſupra,numero notarum 10, diximus Ancyram eſſe. Tantum heic addendum putauimus obiter,hanc etiã in edito Chalcocondyle Vnceram nominari:quod quum Græci mollius enuncient Vngra,propius accedit ad Turcicam adpellationem Enguri.

BVLCI FILIVS. DERVISLAR. MVSTApha mors. Græcorum de Baiaſitis filijs errores.

64. De Bulcis & Bulcouitziis prolixe tractauimus ad notarum numeros, 46,& 54. Heic tantum hoc moneamus, iſtum Bulci filium (qui Turcis eſt Bulcogli) expreſſe nominari a Spãdugino Geor-

Georgium, Seruiæ Deſpotæ filium: cuius maiores & poſteros continuato ſuperius ſtemmate complexi ſumus. Ac temporum ſane ratio Spandugini ſententiæ nequaquam aduerſatur. Deruiſij ſeu Deruiſlari ſunt illi quidem apud Turcos aliqua ex parte Calogeris Græcis, monachis noſtris adfines, vti ſuperius indicatum: ſed aliis tamen de cauſis (modo Paulum Tomorreum, fratrem Georgium Vngariæ perniciem, & alios de noſtris excipias) ea comparatio, quod vulgo ſolet dici, claudicat. Quippe quum vniuerſa lex & religionis profeſſio Mahumetana ſanguinaria ſit, ſpeciem Turci quidem religioſæ pietatis in legis peritis ac Deruiſiis ſuis requirunt: at interim ab agendis eos rebus, tam pace, quam bello, præſertim contra Chriſtianos, & hoſtes reipublicæ ſuæ, nequaquam arcent: ſed magis etiam, quam ceteros, deuouere vitam ſuam pro religione, proque lege patria, ſuos illos religioſos volunt. Hinc aliquot in Vngaricis finibus captos a noſtris recordor, viros ceteroquin alicuius auctoritatis & exiſtimationis, qui Deruiſlaros ſe profitebantur. Hinc in vita Muchemetis primi ſeditionem Torlacis monachi Turcici, & in vita Baiaſitis II, Scachoculis eremitæ ſanguinarij pugnas, & cædes, & graſſationes immanes, quibus multa millia hominum abſumta fuerunt; & in vita denique Soleimanis, ad annum Chriſtianum, 1526, Calēderis Zelebis & Deruiſlariorum motus ac prœlia legimus. Hac ergo de cauſa Seruianos illos fortiſſime pro Baiaſite dimicantes Bulci milites, truculentos ac feroces Deruiſios adpellabat Temir, qui ſe vitamque ſuam pro ſalute ſuorum animoſe deuouiſſent. Germanum vero Baiaſitis filium Muſtaphā hoc prœlio periiſſe diximus ex fide horum annalium antehac aliquoties, idque licet Sultanus Muchemetes primus, itemque Murates II poſt mortem patris ſæpius verum eſſe proteſtaretur: tamen vſque adeo Græcis impreſſa de hoc diuerſa erat opinio, Muſtapham vt alium, pro legitimo ſe venditantem, obuiis vlnis exciperent, & armis contra Muratem magna cum imprudētia, maloque ſuo, tuerentur: offerente ampliſſima quæque Murate, modo neutrius a partibus ſtarent, ac ipſos inter ſe rem armis.

decernere paterentur. Conſimilis huic Græcorum eſt error de Baiaſitis filio, quem fidium (ſic enim chordas interpres reddidit) opifex Pruſæus incolumem Byzantium perduxerit: quum tamen nulla fiat in annalibus Alis cuiuſpiam, Baiaſitis filij, mẽtio; nec ab ipſo quidem Laonico, quum alibi Baiaſitis filios recenſet. Notandum magis, quod etiam Mulſumane regnante narrat a Moſe Ieſuque fratribus occultatum fuiſſe Pruſæ puerum Muchemetem apud illum ipſum opificem chordarum, a quo Muchemetes hoc opificium didicerit. Et factum id ſcilicet a Moſe, omnium crudeliſſimo, vel ipſo Laonico teſte, ne ab aliis carus ſibi puer occideretur. Muchemetẽ vero iam grandiuſculũ inde profugiſſe ad Alurim Caramanum, a quo adiutus, ſeruatori ſuo Moſi bellum intulerit: ſed victum confugiſſe ad Alim fratrem, exſulem ac inopem, & quidem Conſtantinopolim: vbi nonnihil reſpirauerit, collectiſque ſuorum reliquiis, denuo tentare belli fortunam decreuerit. Hæc Laonicus de puero Muchemete, chordarum opificis diſcipulo, pæne pueriliter, nec vero multas ob cauſas conſentanea. Magis idonei rerum Turcicarum ſcriptores, ipſi Turci, tradunt; rebus Temiriano prœlio deſperatis, Baſſas abduxiſſe ſecũ, arrepta fuga, maximũ natu Baiaſitis filiũ Soleimanem, veluti legitimum patris in imperio ſucceſſorem: & illorum exemplo Muchemetem, non puerum, (vt Laonicus putauit) ſed copiarum ex imperio paterno quarumdam ducem, ſuis itidem rebus vti conſuleret, Amaſiam cum ſuis ſe cõtuliſſe: quo loco deinceps eum vixiſſe, non ſemel annales tradunt: & indidem cum exercitu contra Muſam fratrem mouiſſe, poſtquam interfecto Soleimane, vindicem necis ipſius ſe profeſſus eſſet. Quæ res, meo ſane iudicio, dignæ ſunt hominum hiſtoriæ ſtudioſorum obſeruatione: quum in publicatis hactenus ſcriptis hiſtoricis, nihil intricatius de Turcicis rebus reperiamus, quàm quæ de hoc ipſo tempore ſummæ Turcorum infelicitatis, memoriæ prodita legimus.

SEMER-

SEMERCANT. BAIASITIS MORS.

Annorum ratio.

Regionis Zacatainæ, cuius incolæ id temporis imperio Te- 65.
miris parentes, Laonico Tzachataides nominantur, caput eſt vrbs Semercant, hodie mercium Indicarum emporio celeberrimo Septemtrionalibus etiam nota. Samarcanda plerumque vocatur, edito Laonico Samrachanta, litteris tranſpoſitis, pro Samarchanta. Sunt qui dictam putant a Sem, Nohæ filio, quorum opinioni Turcorum pronuntiatio Semercant adſtipulatur. Maracandam Sogdianæ veteribus adpellatam exiſtimant aliqui. Ceterum Baiaſitem ex animi ægritudine doloreque mortuum ſcripſit Chalcocondyles, cui Turcicæ narrationes nõ aduerſantur: ſed addunt, hoc mœrore velut ad deſperationem adactum, mortem ſibimet ipſi conſciuiſſe. Quod dilucidius exponens Theodorus Spanduginus, ait Baiaſitem, ſpe libertatis amiſſa, cõſtituiſſe cum animo ſuo ſeipſum occidere. Sed quum nullũ eius peragendæ rei modum inueniret, tam denique diu caput alliſiſſe illi caueæ de ferro factæ, qua tenebatur incluſus: donec præ furore fremens ac frendens, miſere ſibi mortem adferret, tyranique vita, ſecundum poëtam, indignata ſub vmbras fugeret. Interpres Laonici pugnatum notat inter Baiaſitem & Temirem anno Chriſtiano 1397. Mortuum Baiaſitem ſcribit Franciſcus Sanſouinus anno 1398, Geufræus anno 1400. quos equidem falli opinor. Quippe ſecũdum rationes accuratas annalium deprahẽdimus, cõmiſſum fuiſſe prœlium anno vel 1399, vel 1400. Gilderunem vero mortuum anno 1403. Similiter in annis regni huius erratum a Laonico, qui 25 numerat, pro ſolis 14: de quo vide ſupra, numero 47, notata.

CASTAMONI. CONGERI, CONGI.

Claudiopolis ciuitas eſt Honoriadis, in Ponto prouincia, quã 66
nou. Leonis Aug. metropolim facit, eiq; pręter alios epiſcopatꝰ,

Heracliam quoque Ponticam ſubiicit. Hanc Marius Niger recenti nomine dici putat Caſtamenam, ſiue Caſtamonam: ſed fallitur, quum rectius Caſtromena ſit Claudiopolis. Caſtamona vero ſita longius eſt, verſus Sinopen opidū Helenoponti, & Paphlagoniam. Tam Sinopes, quam Caſtamonæ nomina, cum ipſis opidis, ſuperſunt: vti videre eſt in annalium ſupplemento noſtro, ad annum Chriſtianum 1584. Iſtic enim tūc Oſman baſſa Vezirazemes contra Perſas iturus, militem in hibernis habuit. Menauinus alicubi Caſtemolen nominauit. Cedrinus in Michaële Stratiotico ſiue militari, Caſtamonem adpellat, & in Paphlagonia collocat his verbis: Caſtamonem in Paphlagonia ſitam veniunt, quæ ſane Caſtamon domiciliū erat Magiſtri [Officiorum] Iſaacij Comneni. Prætor Græciæ noſter Caſtamonā vocat in hiſtoria ſua, de Michaële Palæologo, poſt victos a Tataris Iconienſes, hæc commemorans: Michaël Comnenus, hoc prœlij euentu, cum maximo Perſicorum exercituum duce, quē Peclarpacem Perſæ (hoc eſt, Iconienſes Turci) vocare ſolent, in viam ſeſe dabat: adeoque pluribus vnà diebus iter faciebāt, quū hoſtem ſibi a tergo inhærentem haberent, horiſq; ſingulis cum eo dimicarēt. Tamdem feſtinabūdi Caſtamonam perueniūt, iuxta quam domus indicati Peclarpacis erat. Hactenus Prætor. Quæ vero heic Congeri nominatur, eam ipſam eſſe puto, quam in Anatoliæ tabula Congi ſcriptam legimus, haud procul a Caſtamona diſſitam.

GENVINI BAIASITIS FILII SEcreti a commenticiis.

67. Quæ de Baiaſitis liberis hoc loco non multis verbis exponūtur, diligenti conſideratione memoriaque digna ſunt. Quippe quum illi de Turcorum ſententia, nō plures numero, quam ſex omnino fuerint: quid aliud ſtatuamus, quàm reliquos hactenus nobis obtruſos, velut in iudicio ſtatus ab ipſis Turcis cōdemnatos, pro genuinis deinceps adgnoſci nō debere? Neque vero vel

vnum,

vnum, vel alterum dumtaxat hoc iudicium tangit, ſed reiiciendi omnino totidem veniunt, quot extra controuerſiam legitimi cenſentur: nimirum hi ſex, Orthobules, Mulſumanes, Cyriſcelebis, Alis, Ieſus minor, Muſtaphas cognomento Duſmes: cum primi ex his Orthobulis filio Ziche, quem ipſum quoque Turci ceu cretum Oſmanidarum ſanguine non adgnoſcunt. Interim vero pro duobus exploſis, duo ſuccedunt hactenus quidem ignoti, ſed a Turcis pro legitimis adgniti: Gilderunis filij pro Duſme Muſtapha; Muſtaphas Zelebis, amiſſus in pugna contra Temirem: pro Ieſu minore, Caſanes Zelebis.

A QVO NECATVS FVERIT ISA. Conſtantinus, pro Manuele Græcorum imperatore.

Scripſit Laonicus, inter Mulſumanem Ieſumque maiorem 68.
geſta fuiſſe de imperio bella, quorum tamē annales hi non meminere, tamdemque Ieſum a Mulſumane peremtum. Eius parricidij culpa Mulſumanem, hoc eſt, Soleimanem profecto immerentem onerat, cuius auctorem Turci Muſam produnt, quibus cum ipſa rerum geſtarum ſeries conſentit. De nomine Cōſtantini, quo Turcos Græcorum imperatores omnes adpellaſſe, numero notarum 51 diximus, exemplum heic aliud habes. Is enim Græcus imperator, ad quem narratur Emir Soleimanes obſidum loco miſiſſe ſororem ſuam, fratremque natu minimum, non Conſtantini nomen habebat: ſed Manuelis, ex Palæologina familia, cuius & ſuperius facta mentio.

SEDES IMPERII TVRCICI DIVERSAE.

Quanam cærimonia Sultani Turcici regnum auſpicari con 69.
ſueuerint, expoſitum a nobis eſt prolixe in annalium ſupplemēto, initio regni Selimis II, quod incidit in annum Chriſtianum 1566. Solebat autem hoc in ea fieri ciuitate, quæ ſedes eſſet imperij. Principio Turcis ea fuit Pruſa Bithyniæ, paullo ante mor-

tem Oſmanis ab Vrchane filio capta: quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex priſtina tamen prærogatiua meruit, vt longiſſimi temporis ſpatio Sultani Turcorum mortui paternis & auitis iſtic monumentis, etiam diu poſt captam Conſtantinopolim, ſicut in vita Sultani Selimis II de Achmete Corcuteque fratribus ibidem ſepultis videre licet, inferrentur. Poſtquam vero tranſuectis in Europam copiis, Murates I, Vrchanis F. Oſmanis N. Hadrianopolim cepiſſet: eodem & regni ſedes ex Aſia commigraſſe videtur, quod recte ſe facturos Sultani ducerent, ſi rebus Anatolicis iam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur Hadrianopoli velut in excubiis haberent: vnde, momentis rerũ ex vſu ſuo gerendarum animaduerſis, progredi paullatim latius, & in Europæ viſcera graſſari poſſent. Sanſouinus exiſtimat, primum omnium Muchemetem, Gilderunis filium, huc imperij ſui ſedem tranſtuliſſe, quod vrbium Thraciæ facile caput eſſet Hadrianopolis. Sed ante Muchemetis etiam tempora certum ſiue regiæ, ſiue Portæ Oſmanicæ locũ, Sultanos priores Hadrianopoli conſtituiſſe: pluribus ex locis Laonici manifeſtum eſt. Quippe de Mulſumane loquens: Profectus, inquit, Hadrianopolim, regni ſedem, (hoc eſt, quæ regni ſedes erat) regnum ordinauit. Et paullo ante de Moſe: Hadrianopolim, ait, quæ regni ſedes eſt, profectus; ibidem rex declaratur. Quam vero ad vrbem tranſlata tertium fuerit Porta, nemo non nouit.

GERLE. DOLAP. SOLEImanis mores.

70. De Iſuendiarum ditione ſuperius explicatum numero notarum 13, qua & Gerle compræhendebatur opidum. Id nota 19 diximus in tabulis Geographicis corrupte ſcriptum inueniri Gerede, pro Gerele. Narrãt vero annales, Soleimanem caſtra propter Gerlen, ad ripam fluminis, locaſſe. Non exprimitur eius fluminis heic nomen, ſed in Anatoliæ deſcriptione Dolap vocatur. Soleimanis indolem Chalcocondyles quoque ceu bo-

nam

nam prædicat,eique magnas virtutes tribuit:ſed eadẽ cum Turcis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ homini minus rerum ſuarum prouido ſollicitoque, tamdẽ exitium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. NEmetſaſſij. Iſlach. Gallicia. Vaiuoda. Murze. Bogdan.

Dacia quondam adpellabatur ampliſſima regio,quæ Tranſ- 71.
ſiluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ Valachiæ Tranſſiluaniam, quarum vna maioris nomen habet, altera minoris. Maior ad Euxinum mare ſe porrigit, & noſtris Moldauia, Turcis Carabogdania, quaſi nigra Bogdania, ſiue Bogdani regio,dicitur: a frumento nigro,cuius eſt ager ille feraciſſimus. Gallicus,& alter Chalcocondylis interpres,Podoliam perinſcite faciunt,regionem iuris Polonici. Minor propter Danubij ripas extenditur,& plerumq; Tranſalpina, Bonfinio Mõtana quoque, ſicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ,Cedrini,& aliorum hiſtoricorum reddidere Blachiam & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos imitantes Turci, non Iblach, ſed Iſſach,dicunt. Nomen Valachorum non a Flaccis Romanis, origine fabuloſa, quæ pluribus tamen placuit: ſed a Germanis noſtris profectum arbitror. Habuerũt enim vicinos Daci Germanos,puta Quados,Gothos, Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepiſienſis dicitur,incolæ præſertim Caſemarco vicini ſe Nemetſaſſios hodieq; nominãt, voce de Nemetis (ſic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ nationes Nemitzos) & Saſſiis compoſita,quæ Saſſios ſiue Saxones Germanos ſignificat. Germani vero pleriq; tã Italos, quam Gallos,(qui Germanis ſunt Walli,ſicut Gilimer nomẽ Gothicũ

eſt Wilmer. Et in Anglia quoque Wallorum nomen priſcis incolis prouincialibus, ab Angloſaxonibus noſtris inditum, manet) vocare ſolent Walchos & Waliſchos: quorum linguæ prouinciali quum lingua Daciæ, quæ ipſa quoque Romanorũ prouincia quondam fuit, adfinis eſſet: idem a noſtris Walchorum nomen accepere, quod enunciatione molliori mutatum in Walachos. Suffragatur huic opinioni meæ vetus etiam Galliciæ nomen, frequens in antiquis Vngariæ regum titulis, quo Valachia ſignificabatur, eadem cum Gallis & Italis vtens lingua, ſicut & nunc adfinitatem aliquam cum eorum lingua prouinciali retinet. Vaiuodæ vero nomen generaliter ſignificat præfectũ militum, quem capitaneum vulgo vocant. Sed apud Vngaros vt olim, ſic etiam hodie, duæ ſunt adpellationes adminiſtrationum maximarum: vna Bani, de qua ſuo loco, nimirum capite 174, plenius dicturi ſumus, altera Vaiuodæ. Banus eſt præſes regius in aliquo ex regnis Vngariæ adiunctis. Vaiuoda vero præſes dicitur, loco regis adminiſtrationem habens in aliqua prouincia, puta Tranſſiluania, Valachia maiori, Valachia minori: ſed ea lege tamen, vt gubernatore ſit inferior. Vaiuodæ Valachi, poſtquã ab Vngariæ regum obœdiencia ſe ſubtraxiſſent, more Græcorũ Deſpotæ, de qua dignitate ſuperius numero notarum 54 prolixe dictum, pro Vaiuodis audire maluerunt, quaſi ſi principes eſſent abſoluti: nec regibus ſubiecti, ſed potius dignitate regibus proximi. Verum vſuuenit eis, quod Græcis accidiſſe cõſtat, qui maximas ad anguſtias redacto imperio, titulos ampliores excogitarunt: vti nunc etiam apud Auſones nonnullos in ipſo propemodum amittendæ libertatis articulo, conſimilia quædã adfectare, præter morem maiorum, videmus. Deſpotarum certe nunc illorum ea ſub Turcica ſeruitute condicio eſt, mancipiorũ vt nomine potius, quam principum, cenſendi veniant. Sed pergendum ad alia. Valachorũ ille Vaiuoda, quem annales hi Murzen vocant, Laonico Mirxes dicitur, Bonfinio Merches, hoc eſt, Marcus. Reperitur apud eumdem Laonicum & Mirdan, Valachiæ principis nomẽ, compoſitum ex hoc ipſo Mirx & Dan ſiue

Gdan.

Gdan. Nam & ipſa regio Bogdaniæ nomen accepit a Bogdanis ſiue principibus ſuis, qui vocabulo ſane pio dicuntur Bogdani, tamquam Dei munus, vel Theodoſij, vel Theodori, vel Dorothei. Meminit huius vocis & Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, quum ait: Occurrit etiam imperatori Bogdanus, caſtrorum interioris regionis toparcha ſiue regulus.

SAMOBVNOGLI. AZAPI VEL AZEPI.

Laonici locus emendatus. Emir Halem.

Quem heic annales Samobunogli, ſiue filiũ Samobunæ vo- 72.
cant, infra Scheich Bedredin adpellatur, vbi de ſeditione per ipſum mota prolixæ ſunt narrationes. Stipendiariorum nomine intelligunt Azapos vel Azepos. Laonicus alicubi peregrinos dixit, more Græco, quibus Xeni vocantur, id eſt, peregrini, qui ſtipendiis conducti militant, hoc eſt, qui ſunt miſthophori, ſicut iidem adpellant. Idem alibi: Turcorũ pedites, ait, quos Azapidas vocant. Et omnino militiam hi pedeſtrem obeunt, licet alio libri octaui loco legantur hæc verba in vita Muchemetis II tunc Belgradum oppugnantis: Azapides (quos Huſſarones noſtri vocãt) diripuerunt forum. Rex clamabat, vt eximerent eorum puellas. Heic primum lector obſeruet, Azapidum nomine pedites Vngarorum ab auctore intelligi, qui regis ſiue Sultani Muchemetis forum, ſcilicet caſtrẽſe rerum in exercitu venalium, diripuerint. Ergo quæ interiecta verba ſunt, Quos Huſſarones noſtri vocãt, gloſſema ſunt interpretis imperiti, Azapidas pro Huſſaronibus accipientis: quũ Azapidæ pedites ſint, Huſſarones equites. Deinde puellas eximere dixit, quum Græci Laonici verba ſignificent, oculorum coras ſiue pupulas aut pupillas eruere, vel effodere: quod paullo melius adiectis margini verbis redditum, Vt hoſtium oculos exſculperent. Præfectus autem ſigniferorum Turcis eſt Emir Halem, cuius ſupra, numero notarum 14, facta fuit mẽtio. Sane magnum huius officium eſt, & fructuoſum, dignitateque proximum ab Aga Genizarorum. Sed Officiorum

Portæ,tam eorum,quæ intra ſaraium,quam quæ foris ordinatã ſunt,expoſitio plena,locum poſcit alium.

MVSAE SIVE MOSIS CRVDELITAS.
Lazarus, pro Stephano Seruiæ Deſpota, Lazari filio.

73. De Vidina dictum numero notarũ 49, de Buruuada & Matera deinceps, loco magis idoneo, ad annum Chriſtianũ 1444, dicetur. Muſæ ſiue Moſis crudelitatem,& iracundiam, ac tyrannidem in ſuos, Laonicus etiam commemorat, partim his verbis: Moſes iræ imperare non poterat, ſed præceps in eam ferebatur, quidquid illa dictaſſet, faciens: partim alio loco, verbis conſimilibus: Optimus quiſque indignabatur, ob Moſis violentiam & tyrannidem. Cauſam vero, cur bello Seruiæ Deſpotam perſequeretur, Laonicus expoſuit: quum recitat, eum a Deſpota deſertum fuiſſe, Græcorum perſuaſionibus adducto, Mulſumanis vt partibus ſemet adgregaret, quod Moſes ægerrime tulerit. Et Deſpotam hunc annales vocant Lazarum, quum tamen ex hiſtoria conſtet, hæc a Stephano geſta, Lazari filio, Georgij patre: quo de ſuperius numero notarum 54 tractauimus.

GEIVISE, GEBISE. LIBYSSA, LEBVSA.
Aſtacus. Sinus Aſtacenus. Intzu.

74. Geiuiſe opidulum eſt Bithyniæ, ſitum ad Nicomedienſem, vel Aſtacenum potius antiquitus dictum ſinum, in ipſa via, qua Conſtantinopoli, quæ hinc itinere bidui abeſt, Nicomediam itur. Ea vero vlterius a Geiuiſe diſtat vnius itinere diei. Geographica Natoliæ deſcriptio Abrahami Ortelij Geiecen habet, voce nõnihil mutata: Busbequius in itinerario Gebiſen ſcribit, additque putari, hanc olim fuiſſe Libyſſam, Hannibalis ſepulcro celebrem. Ego pace tanti viri Geiuiſen hanc, ſiue Gebiſen, non Libyſſæ reliquias arbitror, ſed Aſtaci. Nam Libyſſa lõgius a ſinu

remota

remota eſt, verſus Bithyniæ mediterranea, & vrbem Nicæam: hodieque vocabulo propius ad Libyſſam accedente, Lebuſa dicitur. Aſtacum vero propterea puto nunc eſſe Geiuiſen, quod heic in amœniſſimum illum maris ſinum proſpectus pateat, quē ab Aſtaco, quondam hoc loco ſita, veteres adpellauerunt Aſtacenum: vt paullo vlterius idem, mutato nomine, Nicomedienſis dicitur. Aſtacus ipſa, cum Aſtaceno ſinu, ſic ab aſtacorum copia, quæ cancrorum marinorum ſpecies eſt, nomine vulgo Græcis hodieque Conſtantinopoli noto, mihi quidem videtur adpellata. Quæ paullo poſt nominatur Intzua, pagus aut vicus eſt ignobilis, haud procul a Tzurulo ſitus in itinere, quo Conſtantinopoli Selybriam, & vlterius Hadrianopolim itur. Eius deinceps quoque fit mentio in extremo Selime I, qui correptus iſtic peſtilenti morbo fuit, quo ſubito periit.

AKENZI, VEL ACANZII.

Sine ſtipēdio militant apud Turcos Akenzi, ruſticum genus 75
hominum, ſicut apud Vngaros Haiduchi. Quidquid conſequi prædæ poſſunt, ſibi retinent: non totum tamen. Quippe non aliarum dumtaxat rerum ſuarum, quas poſſident; verumetiam omnis tum prædæ, tum lucri, quod in bellis percipiunt, decumas Sultano ſuo ſoluere cogūtur. Itali genus hoc militum ſua lingua Ventureros adpellant, priſcis Volones dicti fuiſſe videntur: vnde Callimachus Experiens non inelegāter noſtros Cruce ſignatos, Volones nominauit.

MICHALOGLI. TOCAT.

Prima nominis Michalinorum, ſiue Michalogliorum, ſiue 76
Michalidum mentio, in his quidem annalibus, hoc loco repetitur. De his dictum a nobis antea numero notatū 27. Vrbs Tocat, quo relegatus fuiſſe dicitur Mechemetes Michaloglius, exiſtimatur a pleriſque, quos inter & Marius Niger eſt, reſpondere

veteri Neocæſariæ,quam in Cappadocia collocant,ipſam quoque prouinciam Cappadociæ Toccatum adpellãte Pineto:quũ Leonis Auguſti Nouella de Thronis, Neocæſariam faciat metropolim Pōti Polemoniaci. Tocatam hanc noſtram Laonicus Tochatam ſcripſit,nec deſunt,qui malint eam referre ad Armeniam. Bellonio certe Niſar eſt Neocæſaria, nomine recentiori,quod paullo propius ad priſcum illud videtur accedere. Pedites,quorum dux in Valachiam profugiſſe dicitur,paullo ante dicti fuere ſtipendiarij, Turcis Azepi,de quibus numero 72.

VARSAC, SIVE VERSAC. CONIAE BEGVS.

77. Opidum Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quod annales Varſac & Verſac adpellant,in Anatoliæ tabula Geographica Verſageli ſcribitur. Coniæ princeps, ſiue begus Iconij, Caramaniæ princeps dicitur,ab aula ſiue regia Iconienſi. Et bello petiit hunc Muchemetes,propter ſocietatem cum Muſa: cuius adiuuãdi cauſa Pruſam Caramanus obſederat, dum Muchemetes abſens,in Europa rem contra ipſum Muſam fratrem gereret.

SAMPSONIS OPIDVM.

78. Huius ciuitatis Cedrinus & alij meminere,tamquam in Pōto prouincia ſitæ. Prætor Græciæ noſter ait, in illa regni vel imperij Græci confuſione,quæ a Flandris capta Cōſtantinopoli extitit,Sabam quemdam pro ſe hanc vrbem Sampſonis occupaſſe cum tota vicinia, cui prius imperatoris Græci nomine præerat: ſtatimque ſubiicit mentionem Cappadociæ ſiue regni Trapezuntij,velut huic vicini,quod in poteſtate Dauidis Comneni tunc fuerit.

ROMANIA. CVNVZA, CONOZVS. TAtarbaſar. Tatargoi.

79. Quum Tatari dicuntur in Romaniam ex Aſia migrare iuſſi, Romaniæ

Romaniæ nomine Thraciam accipito, cuius hoc annalium loco expreſſum caſtrum Cunuza, non procul abeſt ab vrbe Philippopoli, & Conozos Græcis nominatur. Caſtaldus in hodiernæ Græciæ tabula Geographica vocat Cognuzam, Italica Græcaque pronuntiatione. Nos in itinere noſtro per hæc ipſa loca proficiſcebamur, & in opidulo quodam pernoctantes, ibidem deprehendebamus ex ipſo nomine loci, fuiſſe regionē hāc olim Tataris, huc velut in coloniam deductis, ad inhabitandum conceſſam. Nam opiduli nomen incolæ dicebant eſſe Tatarbaſar, quæ vox emporium ſiue forum Tatarorum ſignificat. Nec longius, quam ſex aut ſeptem horarum itinere, diſtat a Philippopoli. Ponitur ibidem a Caſtaldo Tartagi, prorſus vbi Tatarbaſar viatoribus ab Hæmi iugis altiſſimis in plana Thraciæ deſcendētibus occurrit, in æquore ſpatioſiſſimo, longeque pulcherrimo ſita: quod nomen a Tataris itidem videtur deriuatum, fortaſſe Tatargoi ſcribendum, quod Tatarorum eſt pagus, & idem ſcilicet cum Tatarbaſar.

MANISSA. TORLAC.

Turci Maniſſam vocant vrbem Aſiaticam, quæ Græcis eſt 80.
Magniſia, Latinis Magneſia. Sanſouinus & alij non recte Mangreſiam putant hodie nominari. Sunt autem in Aſia minori ciuitates huius nominis duæ, quarum vna dicitur ad amnem Mæandrum ſita Magneſia. Hanc Epheſinæ metropoli nouella Leonis Auguſti ſubiicit. Alteram ad Smyrnenſem metropolim refert, ameniſſimo ſitam verſus Ægæum mare loco. Supereſt etiam nunc vtraque, ſed poſteriorem illam puta, quam Sultani Turcici filiis ſuis inhabitandam adſignare ſolent inueterata cōſuetudine: ſicut ibidē diximus ſupra, iuſſu paterno iam Muchemetem, vnicum Sultani Muratis III filium, degere. Torlac, nomen eſt apud Turcos certi generis religioſorum, diuerſa quædā a Calenderum & Deruiſiorum profeſſione ſequentis inſtituta: de quibus omnibus ſuo dicendum aliquando loco. Et hic ille Torlaces monachus ſiue religioſus eſt, cuius obiter mentionem

ſupra fecimus numero notarum 64. De Serris antea dictum numero 43. Salonicam vulgo notum priſcis dictam fuiſſe Theſſalonicam.

SCHEICHE. SOPHI. PRIMA Sophilariorum ſeditio.

81. Sunt hæc quoque nomina ſiue ſacerdotum, ſiue peritorum Mahumetanæ legis, & eiuſdem interpretum. Scheiches apud Turcos pæne pro viris ſanctis habentur, veluti qui animarum curam gerant. Ex horum numero quemdam ſibi deligit etiam ipſe Turcorum Sultanus, quem in omnibus, quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinere putat, conſulit. Ceterum hoc loco prima notanda Sophilariorum in annalibus hiſce mentio, de quibus infra ſuo dicturi loco ſumus. Eorum nomen non a Græco Sophos, quod ſapientem ſignificat, ſed a Sophi, voce Arabica deriuatum eſt, quā denotatur lana. Nam hi Sophi profitentur religionem ceteris Mahumetanis nouam, quæ præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis ſpiris inuoluatur, quod Turci factitare ſolent: ſed vti capitum tegumenta dumtaxat humilitatis modeſtiæque declarandæ cauſa, de lana conficiantur. Plura de his, vbi deinceps ad Sophinorum mentionem peruentum fuerit, expoſituri capite 188 ſumus.

ANNI MVCHEMETIS. ISMYR IN ANATOLIA.

82. Redegimus ſupra, numero notarum 47, Sultanorum annos, quibus regnarunt, ad certos numeros. Ibi traditum inter alia, Muchemetem primum octo dumtaxat annis imperaſſe. Licet hoc colligere de Turcicis annalibus, qui principium regni Muchemetis ad annum Mahumetanum 816 referunt, anno Chriſtiano 1414 reſpondentem: mortuum vero notant eumdē Muchemetem anno ſuo 824, qui noſter eſt 1422. Ergo dumtaxat annis octo rebus præfuit. Hoc ideo ſignificandum putaui, quod

loco

loco prius indicato ſcripſerim ex Sanſouino, regnaſſe Muchemetem annis 17, pro quibus 12 annos Chalcocondyles poſuit: quum accuratior ſit annalium Turcicorum computatio. Ciuitas Iſmyr a Turcis dicitur, quæ Græcis eſt in Aſiæ minoris Ionia nobilis illa Smyrna.

MVSTAPHAS ALIENVS, IN OSMANIdarum ſe familiam ingerit. Exemplum huic ſimile de Voldemaro Brandeburgico.

Ne mirum aliquibus videatur, potuiſſe Duſmen Muſtaphā, 83.
pro Muſtapha Zelebi, dudum amiſſo Baiaſitis filio, ſe tanto vēditare artificio, vt eius patrocinium non Græcus dumtaxat imperator, ſed etiam magni Turcorum principes, Smyrnæus ille Chuſeines begus, Aidinenſis, Sarchanienſis, Menteſianus, Chemidenſis, ſuſciperent: libet heic ex annalibus manuſcriptis exēplum ſubiicere ſimillimum de quodam, qui 60 plus minus ante hos Duſmis Muſtaphæ motus annis, ſe principem Brandeburgicum, Imperij Romani ſeptemuirum, mentitus fuit. Et ipſis hæc annalium verbis, e lingua Germanica Latine redditis, exponemus. Anno (inquiūt) 1348 Rudolphus Saxoniæ Dux ſecū ipſe diſpiciebat, qua via Ludouicum Bauarum, Ludouici Auguſti Bauari filium, principatu Brādeburgenſi pellere poſſet: quod quidem parum abfuit, quin perficeret. Diuulgabat enim, Marchionem Voldemarum Brandeburgenſem, qui ante triginta & vnum annos amiſſus, peregrinationes varias priuati hominis habitu ſuſceptas obiuiſſet, nunc tamdem inuentum eſſe. Hoc modo productum in ſcenam molitorem quemdam, verum adſerebat eſſe Voldemarum Marchionem Brandeburgicum. Ille vero molitor in Saxonia ſecreto pluribus annis habitus, ea ſigna corporiſque notas, quibuſcumque fieri potuerat artibus & aſtu, acceperat: vt confidenter profiteretur, certis ſe probaturum documentis, vere ſe Marchionem Voldemarum eſſe. Mox ergo reperti denuo Voldemari Marchionis,

tot ab annis amiſſi,fama per omnes regiones didita fuit: eoque rumore permotis multorum animis,complura caſtella,cum ciuitatibus & opidis,molitori deditionem faciebant. Si qui vero dedere ſe nollent,tam auxiliaribus Karuli Bohemiæ regis,& Imperatoris Septemuirûm quorumdam ſuffragiis electi,qui Bauaro infeſtus erat,quàm Saxonis Rudolphi copiis,ad accipiendum molitoris imperium,adigebantur:adeo quidem,minor vt Brandeburgici principatus pars in poteſtate Bauari maneret. Tamdem intellectum,molitorem eſſe,qui ſe pro Marchione Voldemaro gereret. Qua de cauſa Daniæ rex, & Ludouicus Romanus,alter imperatoris Ludouici Bauari filius,Ludouici Brandeburgici frater,itemque Cracouiæ rex,& Stetinenſium Dux, ac plures Poloniæ Sileſiæque tunc ad Poloniæ iura ſpectantis proceres,cum Bauaro ſe coniungebant: quorum auxiliis adiutus, varias rerum difficultates vtcumque ſuperabat.Committebantur & diuerſa prœlia,nonnumquam vincentibus molitoris illius copiis,qui Marchionem ſe Voldemarum adſerebat: ac viciſſim Bauari militibus aliquando ſua quoque tropæa ſtatuentibus. Vna tamen in pugna quadam dimicatum a Bauari partibus ſanequam infeliciter, Ludouici Romani, qui Bauari frater erat, auſpiciis parum auſpicatis. Nam is vix ſaluus euaſit, captuſq; magna cum fictitij Voldemari gloria fuit ex partibus Bauari, Dux Rudolphus Palatinus Rhenenſis cum LXXIX nobilibus galeatis: quos inter XL Poloni numerabantur,& in his XIIII tum fratres, tum adgnati,qui eaſdem geſtabant galeas,& gente Zetlizia nati erant.Ea clades tantum de Bauari opinione deminuit, vt aliquot ab eo ciuitates deficerent, quæ prius ab ipſo ſteterãt.Hoc modo totum triennium durante bello, tranquilla principatus Brandeburgici poſſeſſione Bauarus potiri non potuit:donec tãdem redactus in poteſtatem molitor ille, cõmẽticius princeps, & ad ignis ſupplicium damnatus exureretur. Non ouum ouo magis ſimile,quàm hic Voldemari molitoris motus, illi Muſtaphæ ſuppoſiticij conatui ſimilis erat. Ac ne quis inæqualẽ Duſmi fuiſſe Voldemarum,ratione poteſtatis & imperij, quod ad-

fectabat,

ſectabat, ſuſpicetur: vt nihil de labefactatis Oſmanidarum viribus poſt calamitatem Baiaſitis dicam, ſaltim videamus ex ipſis aliorum annalium manu exaratorum Latinis verbis, quam potenti principi molitor ille ſuccedere voluerit. Anno, inquiunt, 1310 Voldemarus Brandeburgenſis Marchio, mortuis fratruelibus & patruis, diuiſum in multas partes totum ſolus illius tituli obtinuit principatum: & glorians in fortitudine ac magnitudine potentiæ ſuæ, curiam celebrem & famoſam indixit regibus & principibus, prope lõgeque poſitis: habiturum ſe nuptias cum filia patrui ſui ſignificans, & omnes miſſis veredariis ad huius ſollemnitatis gaudium inuitans. Eam tenuit in ciuitate maritima Roſtochio, ſita maris ad portũ, vnde verſus Daniam, Suetiam, Noruegiam, & ad partes alias nauigatur: in quem etiam nauigia mercium diuerſarum de diuerſis & remotis regionibus adpellunt. In hac curia fuit rex Daniæ, cum duobus ducibus, fratribus ſuis, & immenſa multitudine populi terræ ſuæ: Duces, Comites, Liberi Barones innumerabiles de Saxonia: Marchiones & magnates tam de illis, quàm de exteris partibus, quorum numerus vix poterat æſtimari. Marchio manibus regis Daniæ miles cum magno decore inſignitur. Mille ſeptingenti nobiles, in hoc tirocinio, nouæ militiæ cingulo per Marchionem cum pompa maxima decorantur. Ibi Dominarum de diuerſis partibus formoſarum, ſicut & militum, innuberabilis exſtitit copia. Tentoria per campos erecta, ſcarlato circumdata, cum opperimentis, ſubſelliis, & ſtratoriis, velut aurum micantia videbãtur. Putei pleni vino, cereuiſia, & medone, ad potãdum: ſpecus repletæ carnibus, piſcibus, & frumento: naues onuſtæ ſpeciebus aromaticis, ad corporales explendas delicias, habebantur. Quæ quidem gloria poſt hæc in fauillam breui eſt redacta, propter nuptias illicitas, & faſtum gloriæ temporalis. Nam ipſe Voldemarus Marchio ſine hærede deceſſit, & ad Imperium totus ille principatus ampliliſſimus deuolutus fuit. Hactenus Annalium verba, quorum lectionẽ Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, vt alia plura, debemus. Ex his autem liquido

paret, non minoris fuiſſe momenti Voldemarianum hoc negotium, quàm illud Muſtaphæum. Recenſeamus & alia, quæ in comparationem vtrimque venire poſſunt. A Muſtapha ſtabat Imperator Græcus iſtic, a Voldemaro ſtabat Germanus Imperator heic: & tanto quidem potentior, quanto Græcum imperium id temporis Germanico debilius erat. Præter Imperatorē cum Muſtapha coniuncti principes illic erant, heic Voldemarū quoque principes præpotentes fouebant. Debilitatam Muratis potentiam Græcus imperator, & Turcici volebant principes, quod a Murate ſibi metuerent, ſuaque tueri pariter, & prius ab Oſmanidis ſibi per vim erepta recuperare niterentur: itidem volebat deminutas Bauari vires, Karulus imperator Occidentis electus, quod illum velut æmulum, qui patrem habuiſſet imperatorem, non abs re ſibi ſuiſque rebus formidabilem putaret: volebat eumdem ditione Brandeburgica pulſum Rudolphus Saxo, ſtirpe Anhaltinorum ex Alberti Vrſ. poſteris editus, vt aliqua ratione principatum illum ſibi ſuiſq; repetere tamdem aliquando poſſet, quem iure propinquitatis & adgnationis cum Brandeburgicis principibus exſtinctis, ad ſe pertinere putabat. Triēnio toto Murates imperio potiri quieto non potuit, defendente ſe iſtic Muſtapha, reſque turbante Turcicas: heic triennio nec Bauarus vti frui Brandeburgica regione, nec vinci potuit Voldemarus. Muſtaphæ triſtis fuit illic exitus, heic infelicior molitoris Voldemari. Muſtapham neci dedit iſtic laqueus, heic Voldomarum rogus abſumſit. Hoc modo cauſas, conſilia, perſonarū rationes, & rerum euenta fuiſſe conſimilia, reſpondentibus etiā temporibus ipſis, videmus: ideoque tam ſibi rebus omnibus gemina, tam illuſtria duo ſæculi vnius exempla, iucunda lectu, conſideratione digna, libenter heic ob oculos ponere ſtudioſis hiſtoriarum voluimus.

VARDA-

VARDARIVM OPIDVM. VARDARIVS amnis. Vardariotæ. Vardari. Verdari.

Quod legitur in annalibus Vardarium, Theſſaliæ opidũ eſt, 84.
eſt, ad Vardarium flumen, quod Axium priſcos dixiſſe, Prætor noſter & alij notant, ad ſeptimum a Theſſalonica lapidem ſitũ: licet foſſæ Vardariæ 100 milliaribus Græcis abſint a Theſſalonica, de quibus alibi. Meminit Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis epiſcopatus Vardariotarũm, quẽ metropoli Theſſalonicenſi ſubiicit. Et hoſce Vardariotas etiam Turcos nominat, tranſlatos aliunde ſcilicet huc, ad Vardarium fluuium. Scribimus autem Vardarium, more Græco: quum alij Bardarium malint, contra pronuntiationem incolarum, quibus eſt Vardari, & Verdari.

CHVSEIN BEG, GRAECIS ZVNAITES.

Quem Turcici annales Chuſeinem begum, Iſmyræ princi- 85.
pem nominant, Laonicus Zunaitem vocat Smyrnæum principem: qui cum Duſme Muſtapha captiuus a Græcis cuſtoditus fuerit in Epidauri arce, nunc Monemuaſia ſiue Maluaſia, & in Imbro Lemnoq; inſulis, quàm diu Sultanus Muchemetes vixerit, cui quidem hac in re gratificati ſint. At Muchemete mortuo, Muſtaphas cum hoc liberatus, & Murati Muchemetis filio fuit oppoſitus, præſenti cum rerum Græcarum diſcrimine, ſicut idem prolixe commemorat. Obiter hoc etiam adiicitor, Zuanitem hunc dici Sanſouino, non Zunaitem: per oſcitantiam ſcriptoris, vt puto,

VLVBAT. LOPADIVM. LVPADI. Rhyndacus. Michalizi.

Monuimus ſupra, numero notarum 16, quod Turcis opidum 86
minoris Aſiæ dicatur Vlubat, Laonico Lopadium eſſe, nunc vulgo Lupadi nomen habere. Melienſis Antonius, Podota

noſter, cuius ſupra meminimus numero notarum 24, Lapidum quoque dici volebat. Sed heic addendum, non opidum dumtaxat eſſe Lopadium: ſed etiam lacum Lopadium & profluentem e lacu Lopadium amnem, eodem conſpici loco, & iiſdem adpellari nominibus. Licet hoc etiam perſpicue de Laonici verbis intelligere, quum res eaſdem referens, ait: Eo tempore caſtra Murataei metabātur prope Lopadium lacum, & regionem Michalicij vaſtabant: vbi lacus multis ambagibus per anguſtias in mare ſemet effundit, & ibidem pons eſt. Muſtaphas autē accedens, caſtra locauit iuxta oſtium fluuij, qui ex lacu promanat. Quibus in verbis quae Michalicij regio vocatur, nunc Michalizi, tam ab huius nominis fluuio, quam ab opido dicitur: quod a Lapido ſiue Lopadio milliaribus Graecis 10 diſtat. Addendum & hoc, amnem Lopadium priſcis dictum fuiſſe Rhyndacum.

Falſo rumore didito, res magni momenti confecta.

87 Praeter illud ſtrategema, quo Mechemetes begus Michaloglius Muſtaphaeos proceres ac milites in partes Muratis adtraxit; aliud etiam a Laonico memoriae proditum eſt, quo ſingularis vafriciei commēto res pariter ac ſpes omnes Muſtaphae funditus euerſae corruerunt. Ait enim, miſſis ad Graecorum imperatorē ac proceres, tam a Murate, quàm Muſtapha legatis, Graecos tamdem re deliberata Muſtaphaeis adſenſos, Murataeorum poſtulata reieciſſe. Tum vero Murataeos ſuorum in caſtra, maxima cum feſtinatione reuerſos, mox falſum ſparſiſſe rumorē, quo Graecos adfirmabant Muratis partes amplexos. Ea re per transfugas, vt fit, in hoſtium quoque caſtris didita, ſummopere perturbatos Muſtaphaeos, quorum legati cum peroptato Graecorum reſponſo necdum adpulerant, abiectis animis vel Muratis ſe gratiae ac fidei permiſiſſe, vel fuga ſaluti cōſuluiſſe: quod ab ipſo quoque Muſtapha factum, Zunaite patritum ad principatū ſe recipiente. Memorabile profecto exemplum, quo pacto nōnumquam in bellis res maximae rumoribus vel proſperis, vel aduerſis, cum dexteritate ſparſis, perficiantur.

BVGA.

BVGA. GVBA, PRO BVGA.

Quo loco ſita ſit Buga, ſatis intelligi poteſt de notatis ſuperius 88.
ad numerum 24. A Lopadio non longe diſtat, habetque lacum, ex quo promanat amnis Buga, ciuitati cognominis. Recentioribus Iuba vel Guba ſcribitur, litteris tranſpoſitis. Amnis Buga, (quem diximus) Lopadio flumini miſcetur: quod itidem Græcos olim Rhyndacum adpellaſſe, paullo ante notauimus.

GENVENSES QVIDAM IN EVROPAM MVratis II *copias trans Helleſpontum, accepta mercede maxima, tranſportant.*

Referunt Turci, Muratem, vt Muſtapham fugientem oppri- 89.
meret, quum omnes ad Helleſpontum propter Calliopolitanũ traiectum naues in terram ille ſubduxiſſet, mercatorum impoſitas nauigiis copias ſuas trans Helleſpontum vehi curaſſe. Quibus in verbis, quinam illi mercatores fuerint, nõ exprimitur. Sed Laonicus, rem diſertius exponens: Præuerterat, inquit, Amuratem Muſtaphas, Callipolim transfretando. Amurates vero nactus Ianuenſium nauim maximam, quæ forte adpulerat, cum gubernatore paciſcitur, vt ſe cum Peregrinis & militibus Ianuę, (ſtipendiarios & Portæ milites vertere debuit interpres) reliquiſque copiis, in Europam tranſueheret. Mercedem gubernatori ſoluit maximam, quantam pollicitus pecuniam fuerat, impigre numerando. Hinc ergo iam cognoſcitur, mercatores illos fuiſſe Genuenſes, quibus alij Muratem in ſingula tranſuehendorum capita ducatos ſingulos, alij binos ſoluiſſe memorant. Et notandus hic locus tam Laonici, quam annalium, propter noſtrorum alucinationes, quorum alij nauatam hanc Turcis aiunt a Genuenſibus operam tempore primæ Turcorum tranſiectionis in Europam, in quibus eſt Nicolaides, de quo ſupra dictum numero notarum 24: alij referunt ad id tempus, quo reſciſſis auctoritate Pontificis indutiis, quas Vladiſlaus Polonus Vngariæ rex cum Murate pactus fuerat, Eugenius IIII Pontifex, & Ita-

liæ principes, Vngaro promiſerunt, ſe triremibus obſeſſuros Helleſpontum: quo minus ex Aſia Murates, vbi bellum contra Caramanum gerebat, in Europam tranſmittere, conatuſque Vladiſlai regis, Europa Turcos eiecturi, poſſet impedire. Quo ſane tempore, ſi Genuenſes tranſportandis Turcis operam Murati nauaſſent: ceu peſſime de tota meriti republica Chriſtiana, diris omnium deuoti fuiſſent. Sed hoc quidem eos Laonicus & annales hi crimine liberant, quum interim negari nequeat, hanc Genuenſium, priuatorum tamen hominum operam, in hoc tẽpore contra Muſtapham Murati præſtitam, nõ leue Græcorum rebus adtuliſſe damnum, ac proinde ceteris etiam totius Europæ populis Chriſtianis fuiſſe noxiam. Bolairis & Ezeæ planiciei loca ſuperius expoſita ſunt numero 25. Tantum heic obſeruandum, nomine Boleri ſiue Bolairis, etiam opidum heic ſitum intelligi. Mortis genus, quo Muſtapham Murates adfici iuſſerit, nimirum vt de pinna quadam murorum vrbis Hadrianopolitanæ ſuſpenderetur; a Chalcocondyle ſilentio præteritũ, a Turcis memoriæ proditur.

LAZARI DVO, SERVIAE DESPOTAE, ſimul.

90, His annis Bonfinius cum vno Georgio, Deſpota Roxianorũ ſiue Razianorum, qui & Seruij, Muratem bella geſſiſſe ſcripſit. Annales vero Turcici tradunt, anno Chriſtiano 1427 Lazarum Deſpotam ſenem ditione ſua prorſus exutum: nibiloq; minus anno ſequenti proximo Muratem, inſtaurato bello, Lazari regionem vniuerſam populatum eſſe. Quibus ex verbis equidem colligo, nomine Lazari ſenis intelligi Stephanum, Lazari primi filium, quem Murates regno eiecerit: ſed ab eius filio receptam mox ditionem, a Murate direptam anno proximo fuiſſe: Lazarum vero iuniorem hunc, Georgij nomen habuiſſe perſpicit ex horum Deſpotarum ſtemmate lector, quod ſupra, numero notarum 54, dedimus.

IBRAHIM

IBRAHIM, PRAIMES, ET MPRAIMES.

91. Qui Turcis Ibrahim baſſa, Chelilis baſſæ pater dicitur, Laonico Praimes eſt, Aliis filius: quo loco notauit ad libri marginē interpres, hunc eumdē eſſe cum Chaiambego. in quo ſane fallitur. Nam hic Chaiambegus interpretis, Laonico libro ſexto Carambes dicitur, Priami filius, Chelilis frater. Vbi nota, Priamum vocari nomine corrupto, loco Praimis, quem Gręci Mpraimem ſcribunt, ob difficilem ipſis pronuntiationem litteræ noſtræ B, pro qua M P ponunt: vt Mpaiaſites, pro Baiaſites: Rompertus, pro Robertus: Mpiperius, pro Biberius, cognomine Tiberij: Mpaiulus, pro Baiulo: quæ poſteriora duo reperiuntur apud Cedrinum & Gregoram. Laonicus libro deinde octauo etiam Preimem, ſiue rectius Mpreimem dixit. Et Græcum Praimes ſiue Preimes, Turcicū Ibrahim, facta ſunt ex Hebræo Abraham.

MVRATES SALONICAM EXPVGNAT.

92. Annales hi quidem non indicant, cuinam Murates Salonicā ſiue Theſſalonicam ademerit: ſed res ſic habet. Anno Chriſtiano 1423 Theſſaliæ ciuitas Theſſalonica vendita reipublicæ Venetæ fuit ab Andronico Palæologo, Manuelis Imperatoris Græcorum antepęnultimi filio, pænultimi Ioannis, & vltimi Conſtātini fratre: cui lege permutationis, annui reditus ciuitatis Taruiſinæ ceſſerunt. Sed mortuus fuit Andronicus in itinere, dum Venetias nauigaret. Nihilo minus vrbe potiti Veneti, ſuos eò Rectores miſere: quorum primus fuit Marinus Bondomerius, cum titulo Comitis Theſſalonicæ. Vēditio propterea facta fuit, quod Gręci nullo ſe modō Theſſalonicam aduerſus Turcorum vim poſſe tueri viderent: licet vrbs ipſa magnitudine inſignis, copiis locuples, Thermaici ſinus portu nobilis, nec vlli Græcarum ciuitatum ceteris ornamentis inferior eſſet. Anno deinde 1431 Sultanus Murates eam obſedit, ac multoties oppugnatā, Venetis tamdē eripuit: cæſis defenſoribus, ac præſidij Veneti reliquiis naues ingreſſis, quæ in portu ſtabant, earumque ſubſidio Turcorum e manibus dilapſis.

MONS ZOGA, QVI ET TOganus, & Tuganus.

93. Quæ Turci montana Zogæ vocant, Græci vel Toganũ montem, vt Laonicus; vel Tuganum, vt Prætor noſter, dixerũt. Laonici locus hic eſt. Muſtaphas, inquit, tamdem nuſquam tutus, fuga ſe contulit in montem, quem incolæ Toganum vocăt. Prætoris autem hæc verba ſunt: Imperator etiam montem Tuganũ in poteſtatem redegit, & opidulum in eo condidit: quo Nicolaũ Cotertzen ablegauit, vt excubias illic ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia faceſſeret: quod quidem opidũ Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis occupatum fuit. Quibus e verbis intelligitur, Thraciæ mõtem eſſe Tuganum vel Toganum, vicinum Tzurulo, de qua ſuperius dictum, numero notatum 26. Zoga vero Turcicum, eam ad Toganum rationem habet, quod pronuntiationem adtinet, quam Ozman vel Oſman, ad Othman.

ARBANIA. ALBANVM. ARNAVTLAR.

94. Quam Græci veteres Epirum dixere, nunc Arbaniam vocant, & Albaniam. Nomen Arbaniæ reperitur in libro Græca lingua vulgari ſcripto, cui nomen Portolanus. Albanum Prætor Græciæ noſter hanc regionem indigetat. Incolæ Turcis Arnautlari nominantur, a quibus iam maiori ex parte Morea quoque, ſiue Peloponeſus, inhabitatur.

HERZEC, HERZEGOVINA. BOZINA duplex. Sandalis regio. Dux Sancti Sabæ.

95. Regia Bozinæ ſuperioris, verſus Iadram ſiue Zaram, & Epidaurum, nunc Raguſam ſe porrigentis, Herzec a Turcis adpellatur, a Caſtaldo, Cherſec: ab aliis Orzega, a Bozinacis & Croatis Herzegouina: quod Ducis ſiue Principis ſedes eſſet, quem Bozinaci Croatique, cum Vngaris, Germanico vocabulo nominant

nominant Herzog. Quippe duplex erat olim Bozina, ſuperior & inferior: quarum hæc regem habebat, quem Illyricorum regem nuncupat Chalcocondyles: illa principem ſiue Ducem, quem etiam Sancti Sabæ Ducem vocabant. Laonico Sandalis regio dicitur, & incolæ Cuduergi ab eodem adpellantur, haud ſcio an non corruptis vocabulis, vno ex Sanſaba, ſicut Itali pronuntiant, altero ex Herzecoui. Sed plura de his infra, quum in Baiazitis II vita de Achmete baſſa Cherſeogli ſiue Cherſecogli tractabimus, notarum 161 & 162 capitibus. In tabulis chorographicis pro Hercego ciuitate reperias alicubi ſcriptum Sercico, ſed corrupte.

BVLCI FILIA MVRATI NVPTA.

Nomine Bulci accipe Georgium Bulcouitzium, Seruiæ De- 96.
ſpotam, & vide notata ſuperius ad numeros notarum 46 & 54. Filiam huius, Murati nuptam, plerique vocant Irenen, cognomento Cantacuzenam, in quibus eſt Geufræus, quem Reineccius ſequitur. Sed hi quidem errant. Nam recte ſcripſit Spanduginus hanc Mariam fuiſſe dictam, quæ nata fuerit non Cantacuzino, ſed Iurgo (ſic Seruij Georgium vocant) Deſpota patre, Cantacuzina tamen Irene matre, quæ ſoror fuerit Georgij Cantacuzini. Georgius autem, quod Spanduginus non addidit, nepos erat imperatoris Ioannis Cantacuzini, ex Matthæo filio, Albanenſium principe. Quapropter hæc etiam Maria neptis fuit eiuſdem Ioannis Imperatoris Græci. Fallitur & Bonfinius, qui Deſpinam hanc Synderouia capta Turcorum in manus veniſſe ſcribit: quum ex annalibus his conſtet, illam vrbem anno demũ poſt initum hoc matrimonium tertio fuiſſe occupatam. Et notandum, hanc Murati nupſiſſe anno Chriſtiano 1435, vel Mahumetano 838. poſt biennium vero, circumciſum fuiſſe Muchemetem Muratis filium. Hinc enim intelligitur, non fuiſſe natum ex Maria Deſpina Muchemetem, quod vulgo magnis etiam a viris memoriæ proditur. Quippe bimuli apud Turcos circumcidi non ſolent Et tradunt annales, Muchemetem natum anno Mahumetano 833, circumciſum anno 841. vnde colligitur, o-

ctennem fuiſſe, quum circumcideretur. Adde teſtimonia Græcorum, Chalcocondylis & Spandugini; quorum ille Georgij Deſpotæ filiam, Muchemetis nouercam expreſſe vocat: hic vero Muratem ex Maria Deſpina nullam ſuſcepiſſe ſubolem, diſertis itidem verbis tradit. Habes etiam initio declarationis huius, prima ſtatim nota, de hoc quædam a nobis expoſita.

BVRVZ, BARAZ, CIBVRA.

97. Caſtrum (hoc nomine ciuitates etiam Turci vocant) Buruz, in Anatoliæ tabula chorographica Baraz nominatur, & ad fluuium Madren collocatur, qui veteribus eſt Mæander. Olim Cibura dicebatur, vnde per aphæreſin Buruz fecere barbari, quod verum huius nunc opidi nomen eſt, non Baraz. Græci veteres Cibyren nominarunt, & allui a Mæandro flumine ſcripſerunt. Leo ſapiens imperator hanc primo loco refert inter epiſcopatus Stauropolitanæ metropoleos in Caria.

RITVS PONENDI PRIMVM IN SACRIS ædificiis lapidem.

98. Inter alia, quæ Græcorum imitatione Turcos factitare ſolitos, aliquoties monuimus: hoc etiam refertor, quod heic narratur, Muratem nouum templum Hadrianopoli cōditurum, quodam die Veneris (quo Turci feſtum ſuū hebdomadariū celebrāt) ſummo mane, primum templi lapidem manibus ſuis poſuiſſe. Nam is quoque ritus a Græcis imperatoribus ad Turcos manauit. Recitabo dumtaxat vnum exemplum de omnium illuſtriſſimo totius orbis ædificio templi Conſtantinopolitani ſacræ ſanctæ Dei ſapientiæ, qui Chriſtus eſt. Id quo conditum modo, quantis ſumtibus, quot annis fuerit: expoſitum a Græcis eſt libello quodam manu exarato. Leguntur autem in eo quædam huc pertinentia de Iuſtiniano Auguſto, tanti operis auctore, quę Latinis verbis fere totidem lectori dabimus. Quum ponendo, inquit,

inquit,fundamento principium daret imperator,Eutychium patriarcham aduocauit,qui preces eccleſiæ ſtruendæ cauſa concepit. Imperator autem manibus ipſe ſuis calcem teſta præhendit, ac primus omnium in fundamentum proiecit. & cetera. Quib' ſane verbis,quonam modo primus lapis in ſtructuris talibus poni ſoleat, declaratur. Nam quum maxima fundamentis eiuſmodi ſaxa ſint adhibenda,quę vix plures operarij ſimul, nedum vnus aliquis princeps,loco mouere poſſunt: ampliſſimus ſcilicet lapis ipſo præſente,manumque nonnihil admouente,ad inchoandum opus ab his ſuo loco ponitur: cui deinde primus imperator,aut princeps auctor ædificij,calcem iniicit: atque ita ſtruẽdo ædificio principium dediſſe intelligitur.

OPIDI SEMENDRIAE DIVERSA NOMINA.
Georgij Deſpotæ Seruiorum varij caſus.

Quod opidum Seruiæ,non procul a Belgrado ad ripam Da- 99.
nubij ſitum,Semender Turcis adpellatur,aut Semendre: diuerſis eſt nominatum vocabulis ab hiſtoriarum ſcriptoribus. Synderouiam vocat Bonfinius,Spenderoben & Spenderouiã Laonicus, Simandriam Busbequius, Iouius Samandrium, Smendrouium Spanduginus: ex quo Laonici Spenderoben arbitror equidem mutandam in Smenderouen. Vngaris eſt Zendrew aut Sendrew, nomine a vulgo corrupto ex Sancto Andrea,cuius hoc cognomen habet & aliud caſtellum in Vngaria ſuperiori,quod hodieq; noſtri iuris eſt. Seruiana Semẽdria ſiue Sendreuia nunc Sangiacatus eſt,Budenſi Beglerbego ſubditus. Obſeſſa tunc a Murate,defendebatur a Georgij Deſpotæ maiorib' natu filiis,Stephano(qui per errorem a Laonico iunior creditus fuit) & Georgio,ſicut ait Bonfinius. Laonicus enim in eo quoq; fallitur,quod Stephanũ id temporis in caſtris ad Semendriã Muratęis fuiſſe ſcripſit,obſeſſumq; dũtaxat Georgiũ,tamdẽ feciſſe deditionẽ. Quippe fratres ambo deditione facta Muratis in poteſtatem venerũt,& eamdem ſuſtinuere pœnam, oculis adhibito

candēti ferro viſu ſpoliati propterea, quod patrem inſtigaſſe filij ad defectionem putarentur. Is autem cum filio minimo natu Lazaro profugerat ad Albertum II Imperatorem Auſtriacum, & Vngariæ Bohemiæque regem, Sigiſmundi Auguſti generum & ſucceſſorem, vt ab eo contra Muratis vires auxilia poſtularet: quæ quidē impetrata fuere, ſed nihilominus ſuccurſum tardius, & interim dedita Murati Semendria. Quapropter Georgius cū Lazaro filio, ſuiſque theſauris, qui ducatorum quinquies centena millia continebant, ad Raguſæos ſe recepit, & ibidem in exſilio priuatus aliquamdiu vixit. Sed quum Murates non deſineret agere cum Raguſæis, vt ipſi dederetur, quo quidem nomine maxima quæque Raguſæis offerebat ac pollicebatur: præmonitus ab eis Deſpota, cum theſauris ad Alberti ſucceſſorem Vladiſlaū Polonum, Vngariæ regem, ſe contulit: eiuſque tamdem ope reſtitutus in integrum fuit, vti deinceps ſuo loco dicetur.

ALBA GRAECA. BELGRADVM CHRIESCH.

Permutatio Georgij Deſpotæ cum Alberto II Auguſto, nomine Belgradi.

100. Huius etiam vrbis varia nomina ſunt, Alba Græca, Nandor alba, Beligrada numero multitudinis Cedrino, Belgradū, quod Seruiorum lingua ſignificat arcem albam, (Poloni Bialogrod dicerent) Geufræus denique Chrieſch etiam dici vult, quod mutilatū eſt ex integro nomine Germanico, Griechiſch Weiſſenburg, id eſt, arx alba Græca. Priſcis Taurunum fuit, vti Busbequius ex antiquis numiſmatibus recte docet. Propugnauit eam hoc tempore contra vim Muratis Ioannes Auranes. Obſidionē, quæ ſeptem menſibus durauit, decadis II libro IIII deſcripſit Bonfinius. Erat tunc in Vngarorum poteſtate Belgradum, quorum rex Albertus Auſtriacus eam munitionem a Georgio Deſpota Seruiorū iure donationis, vt Lazius; lege permutationis, vt alij ſcripſerunt: conſequutus fuerat. In Auſtriacis genealogiis Lazianis hæc legimus: Alberto II vix regni gubernacula ingreſſo, Amurates Seruiæ Deſpotā adortus, Albā Græcā ad cōfluentes Danubij & Saui poſitā, natura & opere munitam, obſidione cingere

eingere cogitabat, omni genere adparatus terra & aqua inſtructus. Quam vim ac potentiam hoſtis Deſpota conſiderans, quo in ceteris tuendis auxilio ſibi rex Albertus eſſet, munimentum illud ei donauit. Ab hoc Huniades illi loco præficitur, ob eius ſingulare momentum: quippe qui ad trium fluminum cõfluentes ſitus, Sauo in Italiam, Hiſtro in Auſtriam atque Germaniam, Tibiſco denique in Tranſſiluaniam, Poloniam, & Morauiam, hoſti potentiſſimo viam oſtentaret. Aduentu Alberti cum copiis, Albæ obſidio ſoluitur. Hactenus Laziana, quæ errore nõ carent, quum donationem interueniſſe, non permutationem, tradunt. Audiamus & Laonicum. Erat, inquit, huic in Pannonia non contemnenda regio, cum vrbibus multis & opulentis, quas permutatione facta cum Sigiſmundo, pro Belgrado Eleazarus acceperat. Hęc enim vrbs mire placebat regi, vt opportuna, propter portus commoditatem. Quippe Belgradum duobus circumfluitur fluuiis. Ab vno Iſter, ab altero latere Sauus fluit, qui iſtic in Iſtrum effunditur. Ergo Lazius ex Chalcocondyle corrigendus, vt permutationem factam ſciamus, non donationem: ac viciſſim Chalcocondyles emendandus ex Lazio, pro Sigiſmundo vt Albertus, pro Eleazaro Georgius ponatur. Bonfinius etiam ipſa loca recenſet, quæ pro Belgrado hac permutatione Georgius acceperit: caſtella nimirum hæc, Zalonkemen, (Salankemen vocabant noſtri comites. ſitum eſt ſupra Belgradum, ad ripam Danubij, e regione ipſius oſtij Tibiſci, qui ſe in Danubium heic exonerat) Bechien, Kelpen, (Vngari Kerpen dicunt) Vilagoſuarum, Tocaium, Moncachum, (Vngari Muncazium nominant) Thaalliam, Regezum: opida vero hæc, Zathmarum, Bezermem, Debrezen, Thurum, Varſanum, & alia.

NOVA. NOVOGROD.

Quæ Turcis & Croatis Noue dicitur, arcis nouæ ſignificationem habet, in Seruiæ finibus ſita. Nunc ibidẽ ſangiacus eſt Turcicus, Budẽſi ſubiectus beglerbego, cum nomine Nouogroden- 101.

ſis. Primus hanc Murates cepit, ſed Chriſtiani recuperarunt: & ſub Muchemete II rurſus eam amiſerunt: in cuius vita de hac quædam adijciemus alia, capite notarum 132.

SCACH ABEDIN BASSA.
Sabatines.

102. Qui a Turcis heic nominatur Scach Abedin, Italis hiſtoricis Sciabadin, ex Bonfinio, Chalcocondyli Sabatines eunuchus eſt, quaſi Sa Badines. Sic Busbequio Sagtamas Perſarum rex eſt, qui & nobis, & ipſis dicitur Scach Tamas, vel rectiꝰ Scach Techmas: & idem Bagtamas eidem, qui nobis Beg Tamas, vel Techmas beg, id eſt, Dominus vel princeps Techmas. Sic & Tzaniſa Philippo Bergomati eſt Scach Tzanorum. Edzis begi natales ad illum Edzem begum refero, qui ſub Vrchane, Soleimani Vrchanis filio militauit: & propterea begos hos Edzeos ipſis etiam Eurenoſiis, & aliis nobilioribus Turcorum familiis, ſecundum Oſmanidas, præferendos puto.

MESID BEG INTERFECTVS. PANNODACIA. Ardelium. Erdel, ſeu Ertel. Toſibinium. Laonici Cudunidas.

103. Narrant annales Turcici, mandato Muratis Meſitem begum per Valachiam in Vngariam, cum exercitu, penetraſſe: ſed omnibus ibi cum copiis fuiſſe cæſum. Heic primum notabit lector, Meſitem Laonico dici Mezetem, Europæ præfectum, hoc eſt, Romaniæ beglerbegum, Bonfinio Mezethum. Valachiæ vero nomine, Tranſalpinam heic intelligi, auctore Bonfinio, de qua ſuperius numero 71 dictum. Quod aũt iuſſum referant Meſitem ingredi Vngariam, accipiendum de Tranſſiluania: quam hoc loco, ſicut alibi quoq;, Pannodaciam Laonicus a Pannonibus ſiue Pæonibus, & Dacis, qui Valachi gemini ſunt, a quibus Trãſſiluania circũdatur, adpellat. Idem mox ſubijcit hæc verba: Panno-

Pannodaciæ regio, Ardelium nominatur. Addit etiam, metropolim huius eſſe Toſibinium: quæ vox quomodo ab interprete corrupta ſit ex Cibinio, quod nūc manet apud Vngaros nomen, & Germanis eſt Hermeſtadium, ſupra capite notarum 12 docuimus. Et ſunt profectò corrupta mirifice in edito Laonico vocabula propria. Quis Cudunidã cogitaret eſſe Culionidem, niſi valde peritus eorum temporum hiſtoriæ? Bartholomæus is certe Collionus erat, nobilis dux Bergomas: cuius etiam gentiles ſi natos quis dicat ex familia de Colliſionibus, quis diuinare mox poſſet, hos ortos familia nobilium Bergomatum, quibus nomen ſit a Collionibus? Ita nimirum corrupta vox legitur in vita Karuli IIII Auguſti, quam Reineccius noſter publicauit. Ad annalium noſtrorum ſeriem vt redeamus, erat id temporis Ardeli regio (nunc Vngaris Ertel dicitur) Iango Choniati commiſſa creditaque, ſicut Laonicus ait: id eſt, Ioanni Huniadi, longe illuſtriſſimo duci, Matthiæ regis Vngariæ patri: quem Geufræus, Iancū Banum adpellat, vocabulis infra declarandis. Hic Meſitem Romaniæ beglerbegum, auctore Bonfinio, cum XXCIↃ Turcorum fudit, cæcidit, interemit.

SOPHIA. TIBISCA. SCOPIA. SARDACIA. Sardica. Triaditza.

Satis notum eſt Sophiæ nomen, opidi Bulgariæ magni & po- 104.
puloſi, licet nulla ſit ex parte munitum. Ibi diem nos vnum & alterum hęſimus. Ad marginem Chalcocondylis hæc adſcripſit interpres verba: Sophia, nunc Scopia. manifeſtus hic error eſt, quum vrbem Scopia diſerte Laonicus in Macedonia collocet. Vide notata inferius capite 169. Marius Niger Sophiam veteribus adpellatam putat Tibiſcam. Bonfinius ait, vrbem a templo, quod magnifico ſumtu Iuſtinianus exſtruxerit, nomen accepiſſe. Atqui nullum heic templum tale vel olim fuit, vel hodie ſaltim ex aliquibus ruinis adgnoſci poteſt: & a templo Conſtantinopolitano, quod Iuſtinianus Sanctæ Sophiæ ſiue Dei ſapientię

nomine ſplendidiſſimum condidit, hoc opidum, 14, vel 15 dierum itinere diſſitum a Conſtantinopoli, vocatum fuiſſe, quis credat? Idem addit, Sardaciam hanc olim fuiſſe dictam, a Sardis & Dacis: hoc eſt, a gentibus longiſſimo terrarum ſpatio, & ipſo quoque mari diſcretis. Subijcit deinde, celebratam ibi fuiſſe quondam ſynhodum Sardacienſem vel Sardaicenſem. Hinc vero tamdem intelligitur, de Sardica loqui Bonfinium, vbi Sardicenſis habita ſynhodus fuit, ſub imperio filiorum Conſtantini Magni. Ea vero non heic quærenda, nec hodie Sophia dicitur, ſed Triaditza: quod ei nomen etiam ætate ſua fuiſſe, Glycas noſter ſcripſit.

SCACHI ABEDINIS EXPEDITIO INFELIX.
Iancus Turcos cædit.

105. Quum heic dicatur ablegatus fuiſſe beglerbegus Romaniæ, hoc eſt Europę, Scachus Abedines, cum vniuerſis Romaniæ copiis, & Acanziis, & Genizaris: haud dubie magnus illi a Murate datus fuit exercitus, quem Bonfinius æſtimatum fuiſſe ſcribit octuaginta Turcorum millibus: quod equidem annalium verba conſiderans, vero conſentaneum puto: quamuis adijciat Bonfinius, id non facile fidem admittere. Cæſorum certe numerus ei fidem facere debebat, quum fateatur triginta Turcorum millia fuiſſe tunc interfecta, capta quinque millia. Expeditioni cauſam præbuit tum Meſitis baſſæ calamitas, paullo ante cum ſuis ad internicionem deleti: tum vtriuſque Valachiæ defectio, quæ auctore Ioanne Huniade, Turcorum a fide diſceſſerat. Hunc enim annales intelligunt Ianci nomine, quo gentibus illis Ioannes dicitur. Laonicus (vt indicatum) Iangum Choniatem, Spanduginus recte Iancum Vaiuodam adpellat, videlicet Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ, Geufræus Iancũ Banum: de quibus officiorum ac dignitatum in Vngariæ regno præcipuarum nominibus, partim capite notarum 71 diximus, partim infra dicturi ſumus.

VLADISLAI REGIS VNGARIAE PRIMA contra Turcos expeditio.

Ante omnia declaremus heic poſitarum in annalibus perſonarum aliquot nomina. Rex Vngarorũ, expeditionis huius auctor Vladiſlaus erat, ex Poloniæ regum, Iagelloniæ ſtirpis, familia: quem Vngari plerique, deſerto Ladiſlao Auſtriaco, Alberti II Auguſti poſtumo regni adminiſtrationi præfecerant. Iancus qui nominatur, Ioannes eſt Huniades: Lazarogli, ſiue filius Lazari, Seruię Deſpota Georgius, Græcis & noſtris Stephani filius, Lazari nepos. Caſan vel Caſam baſſa Turcis ſcribitur, quẽ Geufræus Carambegum nominat, & nigrum dominum ſiue ducem interpretatur: Philippus Callimachus magis corrupte Carambum vocat, Laonicus Chaſanem, ſicut & Turci: quod verum ei nomen fuiſſe crediderim, & alterũ cognomen, a nigredine: ſicut & aliud Celepini cognomen eidem tribuit Bonfinius, a nobilitate. Turci tradunt, Romaniæ ſiue Græciæ beglerbegum hunc fuiſſe, Laonicus Europæ ducem, quod idem eſt. Bonfinius vero Natoliæ facit beglerbegum, & copias huc e Natolia traduxiſſe memorat, quod vero non ſit ſimile. Nam, vt nihil de conſenſu horum annalium cum Laonico dicam, ſane credibilius eſt, hũc Græciæ vel Europæ beglerbegum fuiſſe, qui occiſo ab Huniade Scacho Abedini Romaniæ beglerbego ſucceſſerit, & e propinquo cum Europæ copiis hoſti occurrerit: quum Anatoliæ beglerbegus ab hiſce regionibus longius remotus eſſet, nec cum exercitu tam facili momento poſſet Helleſpontum tranſmittere: vt interim taceam, quantum periculi rebus Anatoliæ creaturus fuiſſet beglerbegi diſceſſus in Europam, necdum ab Oſmanidis oppreſſa Caramani, hoſtis perpetui, & aliorum potentia. Quod cæſus fuiſſe cum ſuis Caſanes in annalibus legitur, non ſic accipiendum, ac ſi fuerit interfectus. Tradunt enim ſcriptores hiſtoriarum magno cõſenſu, (præſertim Bonfinius, & Callimachus, qui aut tunc, aut non multo poſt vixit, & Poloniæ regibus, Ioan- 106.

ni præſertim Alberto, familiaris fuit) hunc baſſam non occiſum fuiſſe, ſed captum.

CLISVRAE ISLADINAE. SLADITZA, PRISCIS Oſmus fluuius. Capi Derbent.

107. Cliſuras dixi, nomine Græcis hiſtoriis noto, vias ſiue tranſitus anguſtos admodum, per loca montuoſa, quæ Latinis olim furcæ nominabantur, & fauces. Sic Iuſtiniano Rinotmito Cedrinus: in reditu eius obſederant Bulgari vias in anguſtia cliſuræ. Expoſuit & reſtituit alicubi vocem Cuiacius, Iureconſultus clariſſimus, deriuatam a verbo Græco, quod occludendi ſignificationem habet. Iſladinas vero cliſuras heic intelligunt Turci, quæ in Thraciam ex Bulgaria profecturis in Hæmo monte occurrunt eo loco, quo paruus amnis Sladitza ſubter cliſuras Hæmi labitur. Nam vti Bonfinius ſcripſit, a Sophia duplex iter eſt, ad ſuperandum Hæmum, in Thraciam & Macedoniam euntibus. Vnus aditus a Traiano pleriſque putatur factus, vbi adhuc quadrato lapide porta maxima ſpectatur. Alter ad paruũ eſt amnẽ, quem Sladitzam Bulgari vocant. Prius iter nos tenebamus, in quo portam illam reperimus, ad pagum Bulgaricum ſitam. Et locum hunc Turci comites noſtri nominabant Capi Derbent, hoc eſt, portam fauciũ vel anguſtiarum. Alter aditus eſt ille, de quo heic agimus, & quem Iſladinum annales vocant, a Sladitza fluuiolo. Cedrinus heic amnem Oſmũ ponit, quem arbitror eſſe Sladitzam. Locus eſt in vita Conſtantini Monomachi ſiue Gladiatoris. Baſilitzæ nomen apud Laonicum, in expoſitione cladis huius Turcorũ, vitioſe ſcriptum vix dubito: licet non ignorem, velle Geufræum, Baſilitzen nouo vocabulo nunc Hæmum dici: cuius opinionis penes ipſum fides eſto.

GEORGIVS DESPOTA CVM LAZARO filio reſtitutus a Murate.

108. Lazarogli, ſiue Lazarides, Georgius ſcilicet Deſpota, poſt primam hãc expeditionem Vladiſlai regis, in gratiam rediiſſe cum

Murate

Murate traditur heic in annalibus, idem & Laonico referente: ſed addit hic, fuiſſe tunc reſtitutum cum patre Georgio Lazarum quoque minorem natu filium, cum tributi quotannis ſoluendi onere, quod erat definitum parte dimidia redituum totius Seruiani Deſpotatus. Hinc ergo Cureus Sileſiorum chronographus refutatur, qui ſcripſit, Georgium poſt cladem Varnenſem Amurati reconciliatum, ſua recuperaſſe: hoc eſt, anno poſt hanc Vladiſlai victoriam tertio: quum omnino conſtet, ante Varnenſem expeditionem inuitatum a Vladiſlao rege Deſpotam ad belli contra Muratem ſuſcipiendi ſocietatem, id nullo modo facere voluiſſe: regemque cum Huniade propterea ſibi reddidiſſe infeſtum. Capita pacis inter Vladiſlaum & Muratem, poſt cæſos ad Iſladinas fauces Turcos, apud Laonicum, Bonfinium, & alios, leguntur.

CHELILIS BASSAE NOMEN corruptum.

Adtigimus de hoc quædam numero notarum 29, & rurſum 109.
91. Apud editum certe Laonicum tam filij Chelilis, quam patris Ibraimis heic corrupta leguntur nomina. Sunt enim hæc eius verba: Potentiam maximam tenebat Chatites Priami filius, quo in ianuis regis vir prudentior non erat. Primum in his Chatites, mutandum in Chaliles, & Priamus in Praimem vel Mpraimem: quibus litteris Mp Græci noſtrum B conantur exprimere, ſicuti cap. 91 dictum: prorſus vt Mpraimes ſit Braim vel Ibraim. Geufræus etiam nomen eius corrupit, cui Chaly bacha ſcribitur, & Haly bacha, pro Chalil vel Chelil baſſa. Laonico ſane Chaliles, & Alies, vel Halies, (qui Turcis Ali) diuerſa nomina ſunt.

EXPEDITIO SECVNDA VLADISLAI REGIS, poſt violatas decennales indutias.

Cauſas expeditionis ſecundæ Vladiſlai regis annales hi Tur- 110.
corum nō expoſuerunt, ſed apud noſtros, Laonicum, Callimachum, Bonfinium, plene cōmemoratas legimus. Tradunt enim,

Eugenium IIII Pontificem, vbi decennales Muratem indutias cum Vladiſlao rege pactū accepiſſet: tantum opera Iuliani Cardinalis Cæſarini legati a latere, apud iuuenem & auidum gloriæ regem, aduerſantibus interim magnis viris, qui religionem pacis ac fœderis, interuenientibus ſanctiſſimis iuriſiurandi vinculis icti, minime violandam adſererent, perficere potuiſſe: tamdem vt auctoritate pontificia reſciſſis indutiarum pactis, arma contra Muratem rurſus capiēda decerneretur. Aiebat enim Pontifex, initam cum infidelibus pacem, non conſulta prius Apoſtolica ſede, ratam haberi non poſſe: præſertim, quod ea videretur in perniciem ac detrimentum reipublicæ Chriſtianæ facta. Sic redintegratum temere fuit bellum, de cuius exitu plerique viri ſapientes male tunc etiam ominabantur. Quippe Murates bona fide præſtiterat, quæcumq; mutuæ pacis tabulis ad ſe pertinentia continebantur, & præſtiturum ſe fuerat policitus: nihil minus fore veritus, quam vt Chriſtianus rex, tantæ virtutis ac fidei, cum Huniade, ceterisque præſtantibus viris, tam infami perfidiæ ſcelere ſemet obſtringeret. Sed enim lectorem ad eos, quos dixi, Callimachum præſertim, ac Bonfinium, remitto.

MATERA. SCHVLI. NIGEBOLI. Buruuad.

III. Pro Matera Callimachus & Bonfinius nominant Pezechiū, pro Schulio Callimachus Sumium, Bonfinius Sunium: quę Sulio reſpondere arbitror, molliori pronuntiatione, verioriq; ſcriptura. Bonfinio Macrapolis etiā recitatur, quæ Matera ſit, necne, videāt alij. Vi quidem capta fuiſſe Pezechium & Sulium, annales innuunt, Callimachus & Bonfinius adfirmant: quumque neminis vitæ parceretur, interfecta Turcorum ibidem quinque millia periiſſe. Nigebolim ſupra diximus capite notarū 51 Turcis eſſe dictam quam nos vocamus Nicopolim. Buruuadam annales occupatam, præſidium accepiſſe narrant. Ergo illa ſponte ſe dedidit, nec vaſtata fuit. Vnde colligitur a Turcis Buruuadam vocari.

vocari, quam Callimachus Tauarnam, Bonfinius Cauarnam dixit. Hanc enim vltro deditionem feciſſe commemorant, exemplo Pezechij Sulijque territam.

DIVERSAE DE ALTERA MVRATIS in Europam tranſiectione cum exercitu opiniones.

Diximus ſupra, numero notarum 89, Muratem bello contra 112.
Muſtapham ſuppoſiticium fratrem, Genuenſium quorumdam opera, numerato his maximo pretio, trans Helleſpontum perueniſſe cum copiis: idque verum eſſe, teſtimonio Laonici docuimus. A quibus autem hoc bello contra Vladiſlaũm Vngariæ regem, Muratis exercitus in Europam tranſuectus fuerit, equidem hactenus intelligere non potui. Non auſos id tunc facere Genuenſes, facile crediderim, propter Italiæ totius conſenſum: quæ maxima Turcorum ex Europa pellendorum, ac radicitus exſtirpandorum ſpe concepta, claſſem ad anguſtias Helleſponti miſerat: qua fatentur ipſi Turcorum annales impeditum fuiſſe Muratem, quo minus in Europam tranſijcere cum ſuis per Helleſpontum poſſet. Nec diſſimulaturus tanti ſceleris auctores erat Cardinalis Florentinus, Italicæ claſſis præfectus: ſiquidem illius adfines eſſe culpæ Genuenſes, conſtitiſſet: minus eis parſurus Eugenius, Papa Venetus, exitiali Genuatibus odio cum aliis Venetis infeſtus. Dumtaxat in litteris ſuis, quarũ Bonfinius meminit, Muratem Cardinalis ſcribit, eluſis aſtu vel largitione ſpeculatoribus, ad Calliopolim tranſieciſſe. Quæ verba quonam modo cum verbis annalium concilianda ſint, aut aliter intelligi poſſint, quam cum ipſius Cardinalis ignominia, negligentiæ ſemet arguentis, equidem non video. Cur enim Italicæ claſſi præfectus, nõ impediebat, quo minus vel ad Calliopolim, vel alium Helleſponti locum ille tranſijceret? cur in ſe culpam tacite confert? cur oſcitantiæ ſemetipſum accuſat? Ait enim, ad Calliopolim tranſmiſiſſe Muratem, a quo trãiectu ipſe Muratem arcere

iuſſus fuerat. Ex aduerſo ſcribũt Turci, claſſem Italicam in tempore Calliopolim adpuliſſe, Muratemque præpediiſſe, quo minus illic tranſmittere potuerit. Audiamus & Laonicum, qui per otium traieciſſe Muratem narrat, quum aduerſo vento diebus aliquot durante, impedirentur Itali, quo minus ex Propõtide in Helleſpontum contra Muratem venire poſſent. Interea vero Muratem ad turrim ſacram, quæ in Aſiatico litore ſita ſit, ad anguſtiſſimũ in Propontide locum, tranſmiſiſſe. Excuſat hic quoq; Cardinalem claſſis præfectum, & vbi tranſiecerit, ſua quidem opinione, Murates, indicat: niſi quod per errorẽ ſcribit interpres, factum hoc ad anguſtiſſimum in Propontide locum: pro quo, in Helleſponto, dicere debebat. Boſporus enim anguſtias habet, commodas ad tranſijciendum: Propontis vero nullas, niſi qua in Ægæum mare per Helleſpontum erumpens, a Calliopoli vſque ad arces, quas Dardanellos vocant, ſpatio 27 milliarium, in artum cogitur, vt antea capite notarum 24 diximus. In hac ergo narrationum diuerſitate, nihil inuenio probabilius, quam quod annalibus his memoriæ proditur: Muratem ſcilicet ab Italis impeditum ad Calliopolim, ea relicta, ſurſum (non deorſum, vbi ſitum erat illud Dianæ fanum vel Hieron, quod male turrim ſacram reddidit interpres) cum exercitu per Bithyniam profectũ, e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ ſtructura cernatur, mercatorum nauigiis in Romaniam ſiue Thraciam tranſieciſſe. Nam hinc manifeſto paret, eum nec ad Calliopolim, nec ad Dardanellos, nec ad vllas alias Helleſponti anguſtias tranſuectum: ſed ſupra Conſtantinopolim, verſus Pontum Euxinum, in ea Boſpori parte, qua is artiſſimus eſt inter Aſiam & Europam, & vbi propterea nouam arcem (Neocaſtron Græci vocant, vt paullo poſt dicetur capite 128, ad vnum ſupra Conſtantinopolim milliare Germanicum) Muratis filius Muchemetes exſtruxit, vt heic ex Aſia in Europam, vel viciſſim ex Europa in Aſiam, tranſiectu facili ac breui, quoties libuiſſet, nemine prohibente, cum exercitu poſſet tranſmittere. Quidquid dicat Laonicus, quidquid ſcripſiſſe Cardinalem, male fortaſſis ab

explo-

exploratoribus inſtructum, Bonfinius adſerat; hæc potius ego vera puto.

VARNA. STAGNVM VARNENSE. Caliacra.

Ciuitas eſt ad Pontum Euxinum Varna, quam Ortelius Odeſſum priſcis, vel Odyſſum dictam tradit, alij Dionyſopolim faciunt. Anchialus eſſe de Curei ſententia nequit, quum ea ſuperſtes Achelo nunc dicatur, nomine non admodum recenti. Nam & Cedrino Acheloum vocatur, & apud Symeonem magiſtrum Officiorum in hiſtoria necdum edita legitur, Anchialum recentiori vocabulo nominari Achelo. Barnam ſcribunt Chalcocondylis interpretes, & apud Cedrinum tum Barnam, tum Barnas numero multitudinis, doctiſſimus Xylander, nobis, dum viueret, amiciſſimus. Ad Varnas, ait Cedrinus, caſtra Bulgari poſuerunt. Item, Catacalo (inquit idem Cedrinus) ſitarum ad Iſtrum vrbium locorumque preſes, quum Roſſis occurriſſet iuxta litus Varnæ, quam ita vocant, manumque conſeruiſſet: eos in fugam egit. Heic litoris Varnenſis fit mentio, Callimachus etiam ſinum maris, & ſtagnum, Bonfinius paludem nominat. Hæc pactionibus regi Vladiſlao dedita fuit, vt ſcripſit Laonicus: Caliacra vero vi capta, cuius heic in annalibus nulla mentio. Bonfinius tamen eam ſilentio non præteriit, & male Callacrium ſcripſit: nomen hoc addens opido datum, a Gallis ex Aſia, re infeliciter geſta, reuerſis: vt Callacrium quaſi Gallacrium diceretur. Atqui Caliacra ſignificat Græcis bonum vel elegans promontorium. Mario Nigro, hodiernam Græcorum pronunciationem ſequuto, Chaliacra vocatur. 113.

PVGNA VARNENSIS. CARA Michail.

Hoc prœlio Vladiſlaus rex pugnaſſe dicitur ab vno latere, vel 114.
ſecundũ Laonicum, in dextro cornu: Cara ſiue Niger Michaël

in ſiniſtro, de quo tamen aliud præterea nihil memoriæ proditum reperio. Bonfinius eadem de Nigro Michaële commemorat, ac diſerte profitetur, ex Turcorum ſe narrationibus illa repetere: ne verbulo quidem adtingẽs, quis fuerit iſte Michael. Laonicus ait, Dacos in ſiniſtro curaſſe cornu, quibus fortaſſe Michael Zilagius pręerat, cuius ſororem Huniades habebat in matrimonio. Equidem alium diuinare Michaëlem, id temporis apud Vngaros celebrem, non poſſum.

LAONICI LOCVS EMENDATVS ET EXpoſitus. Chazilar. Vitezi.

115. In primo conflictu cæſus fuiſſe refertur ex parte Muratis Anatoliæ beglerbegus. Hanc interemti Anatoliæ beglerbegi gloriam Laonicus Huniadi, fortiſſimo duci, tribuit. Hoc autem loco facturum me pretium operæ ſpero, ſi verba quædam Laonici partim corrupta, partim obſcura, reſtituero & illuſtrauero. Ea vero tam apud Latinum, quam Gallicum interpretem, huiuſmodi ſunt: Ioannes Choniates habẽs Phazen, id eſt eos, qui Bitaxides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Opinor aliis hæc legentibus idem accidere, quod initio mihi contigiſſe memini. Nimirum monſtrum quoddam arbitrabar eſſe Phazen, ex quo vno mox plures neſcio qui Bitaxides, velut ex equo Troiano, prodierint. Ne diutius auidum lectoris animum detineam, dico ſic iſta legenda: Ioannes Choniates habens ſecum Chazes, id eſt eos, qui Vitezides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Quæ verba lector vt intelligat, Turcis Chazi norit ſignificare ſtrenuum militem, quæ vox numero multitudinis Chazilar eis effertur, Gręcis Chazes, hoc eſt, ſtrenui milites. Iidem vero lingua Vngarica dicuntur Vitez, vt Germanica *Rittersleut*. Ex hoc autem Vitez, Chalcocondyles more Græco formauit Vitezides. Hoc modo nihil in Laonici verbis obſcuri reſtat. Gallicus interpres Vngaricarum rerum imperitus, alio loco Bitezides cum Huſſaris confundit, qui leuis apud Vngaros armaturæ ſunt equites. Solent

autem huiuſmodi Chazilari & Vitezi tam apud Turcos, quam Vngaros, habere certas quaſdam notas, quibus ipſi præ ceteris militibus cõſpicui ſunt: & in primis tot geſtant ardearum in capite pennas, quot hoſtes vel in prœliis, vel duellis, quæ vtrique genti frequentiſſima ſunt, occiderunt. His ergo militibus ſtrenuis ſtipatus Huniades, Anatoliæ beglerbegum inuaſit, & cum ſuis occidit.

PRECIBVS MVRATIS MVTATA PROELII facies. Inauditum pignus fidei cauſa Murati datum.

Nõ a Turcis tantummodo memoriæ proditum eſt, conſtitutum in maximo diſcrimine Muratem auxiliũ cælitus imploraſſe: verumetiam ab hiſtoricis Chriſtianis idem relatum in litteras, quorũm aliqui rem non temere ſilentio prætereundam produnt. Quippe commemorant, poſcente Murate certum aliquod a Vladiſlao rege pacis inuiolabiliter obſeruãdæ documentum, profano quorumdam conſilio traditam ei fuiſſe hoſtiam, eccleſiaſtico ritu conſecratam: ne ſcilicet vllo modo de fide voluntateque regis, accepto tam auguſto pignore, dubitaret. Poſtea vero perturbatis (vt dictum) induciis, quum ad arma deducta res eſſet, ac prœlio Varnenſi cæſis in vtroque cornu Murataxis, in extremo res Turcorum diſcrimine verſarentur: Muratem e ſinu prolata Chriſtianorum hoſtia, & erectis ad cælum oculis, in huiuſmodi quædam prorupiſſe verba: Chriſte, ſi Deus es, vt Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihiloque minus adeo religioſe ſancitam pacem per ſummum ſcelus violarunt. Quibus in hunc modum ab ipſo prolatis, ea ſcilicet euenerint, quæ tam ab hoſtibus, quam a noſtris recitantur. Philippus tamen Callimachus hanc rem tam ſecreto referre videtur actam, nihil vt certi de tradito tali pignore vulgo conſtaret. 116.

CHESER, ET CHETER BEG, IDEM.
Vladiſlao regi caput amputat. Elpiorum familia.

117. Narrant annales ei, qui Vladiſlao regi proſtrato caput amputarit, & Murati obtulerit, nomen fuiſſe Cheſer beg, eumdemque natum ex Elpia fuiſſe familia. Chalcocondyles autem ſcripſit, nomen peregrino, qui Murati caput interemti Pannonum regis adtulerit, fuiſſe Therizes: qui virtutis inſigne præmium a rege conſequutus ſit. Heic inter ſe diuerſa duo recitari videmus. Primum eſt, peregrinum Laonico fuiſſe, qui caput regis adtulerit, hoc eſt Azepum ſiue peditem ſtipendiarium, pro quo begum poſuerunt annales. Et begorum nomine proceres apud Turcos adpellantur. Alterum, nominis ipſius diſcrepātia, quum ille Therizem dictum fuiſſe velit: Turci vero Cheſerem nominent. Quod prius adtinet, potius equidem Turcis habendam fidem arbitror, vt ex procerum numero fuiſſe credatur, qui Elpiorum familia natus erat. Hanc enim initio declarationis huius videri eamdem eſſe cum Oguzia, monuimus. Is ergo regi caput amputauit, quum alius quidam ex Azeporum ſiue peditum numero, inciſis equi regij tendinibus, eum cum ipſo rege humi proſtrauiſſet, vt Turci referunt. In nomine non magna diuerſitas eſt, niſi quod Laonicus vulgo notum & mutilatum poſuit. Quippe Cheſer elegantius apud Turcos loquentibus idem eſt cum eo, qui a vulgo pronuntiatur Cheter, ex quo Cheterjs nomen Laonicus ſub finem octaui libri fecit: heic Therizem mutilate ſcripſit, pro Cheterize. De ipſo Vladiſlai regis amputato capite quid factum poſtea fuerit, paucis Thomas Ebendorfus in Auſtriacis ſuis expoſuit. Caput, inquit, Vladiſlai, cum armis, & dextra, fertur pro iocalibus (id eſt, cimeliorum loco) regi Tatarorum oblatum. Nimirum in vindictam perfidiæ dextra quoque mortuo præciſa fuit, qua fidem dederat.

INTER-

INTEREMTORVM VTRIMQVE PROELIO *Varnenſi numerus, & alia.*

118. Dies ille, quo pugnatum ad Varnam, traditur a noſtris fuiſſe decimus mẽſis Nouembris, anno 1444. Geufræus vndecimum ſtatuit. Bonfinius cæſa prodidit Chriſtianorum ad XCIↃ, Turcorum ad XXXCIↃ. Numerus militum, qui regis in exercitu fuerit, a Bonfinio poſitus plurimum diſcrepat ab eo, quem Turci memorant. Nam hi de LXXXCIↃ loquuntur, ille tantũmodo de XVICIↃ.

CHADVM BASSA. SEMISSE ASPRI AV*ctum Genizarorum ſtipendium.*

119. Quem heic annales noſtri Chadumem baſſam vocant, Laonico Phatumes eſt, regiæ domus iudex. Hoc ideo duxi notandum, quia confirmat id, quod paullo ante ſcripſi numero 115, Phazen alibi mutandum in Chazes, vt heic Phatumes in Chatumes, quod idem eſt cum Chadumes. Id vero nomen Chadum vel Hadum, caſtratum vel eunuchũ ſignificat. Inde quod dicitur, adieciſſe Muchemetem ſtipendio Genizarorum ſemiſſem aſpri: ex more Turcorum intelligi debet, qui a Sultano ſuo diurnas annonas accipiunt: non menſtrua, nec annua ſalaria, quæ principes noſtri dare ſolent. Cauſas reuocati a baſſis ad gubernationem Muratis, Chalcocondyles expoſuit.

MOREAS. GEREME. TZACONIA.

120. Moreas, genere maſculo, dicitur a Græcis hodie, quæ Peloponeſus olim vocabatur. Nomen ipſum, quod apud Damaſcenum Studitam reperitur, deriuant Græci nunc ab arbore moro, quod tota regione ſcilicet arbor hæc frequens ſit. Heic expugnatam a Murate Geremen, excidioque datam, tradunt annales: quam arbitror eſſe veterem Gereniam Peloponeſi, quod o-

pidum Ptolemæus in ea Peloponeſi parte collocat, quæ Laconia dicebatur olim, nunc Tzaconia, non Sacania, ſicut Ortelius praue ſcripſit.

IBANIS SEV IOANNIS DITIO. COTZIAcum, ſiue Getia. Iſcodar, Scodra, Scutarium. Iſchender beg.

121. Annales hi ditionem Ioannis vocāt, quam Ibanis regionē dixit Laonicus. Iuanē vero ſcribere debuit interpres. Etenim Seruianis Iwan, vt hodie Roſſis quoq;, Ioannes vocatur. Intelligitur aūt Ioannes Caſtriotes vel Caſtriotus, partis Albaniæ princeps, pater Georgij Caſtriotis, qui nominabatur a Turcis Iſchender beg, id eſt dominus Alexander, ex quo Schanderbogum fecerunt alij, magnumque Alexandrum non recte interpretati ſunt. Corruptius eumdē Bonfinius Sandorobechum adpellauit. Laonicus Scenderem ſcripſit, qui puer in ianuas regis venerit, hoc eſt, ad Portam Oſmanidæ principis: & hoc tempore Muratem ei bellum feciſſe commemorat. Chalcocondylis interpres hoc loco margini Calcioli nomen adſcripſit, pro nomine Caſtrioti. Cotziacum in huius belli narratione, libro VII Laonici, Getia vocatur: vicina Cruæ, (Croiam noſtri dicunt, de qua plura paullo poſt) quam poſt Getiam, licet fruſtra, Murates adortus fuit. Iſcodarbeg Turcis eſt Scodræ dominus ſiue princeps, videlicet hic ipſe Georgius Caſtriotus, de quo dictum. Scodra vero Græcis eſt integra voce Scutarium. Plinius tamen alicubi Scodram vocat, & in nouella Leonis Auguſti de Thronis etiam Scodrarum epiſcopatus ſub Dyrrachina metropoli reperitur, qui ſane non diuerſus eſt ab eius ciuitatis epiſcopatu, cuius heic fit mentio. Fallitur Barletius, quum Turcis Scandriam dici putat, quaſi Alexandriam. Nam Iſcodar non eſt Scandria, nec Alexandria vocatur eis Scandria, ſed Iſchendrie.

SAXO-

SAXONES IN HVNIADIS EXERCITV.
Sazij. Saſſij. Saſſia.

Mirum alicui videatur, cur annales mentionem Saxonũ heic ſeorſum faciant, quum ſtatim in genere Germanorum nomen ſubijciant, quo Saxones etiam continentur. Eius eximendi ſcrupuli cauſa dico, non heic noſtros in Germania Saxones intelligi: ſed Saxones Tranſſiluaniæ, vel Erdelij, vel Septemcaſtrenſis in Vngaria regionis incolas, qui Saſſios ſiue Saxones hodieque ſe profitentur, & a Ceculis, eiuſdem regionis incolis, tam lingua, quam aliis rebus omnibus, differunt. Hinc Bonfinius in Tranſſiluania ſitæ Saxobaniæ mentionem facit, pagina 612 poſtremæ Francofurtenſis editionis, quam Sambuco noſtro clariſſimo debemus: cuius equidem mortui memoriam cum beneuolentia vſurpo, & præter meritum a quodam excellentis ingenij doctrinæque viro, nobis itidem amico, mox a morte paullo tactam inclementius, doleo. Et ibidem Sambucus margini nomen Saz, ad Saxobaniam adſcripſit: quo ſignificare voluit, hanc a Saziis ſiue Saſziis ſic dictam. Notum vero, Saxones a Germanis, quos ſuperiores vocant, ita nominari: quum ipſi patriam ſuam Saſſiam, ſeque Saſſios indigitent. His coniũge, quæ ſupra de Nemetſaſſiis capite 71 expoſuimus. An autem victi Saxones noſtri a Karulo magno Auguſto, quemadmodũ in Flandriam, ſic etiam in hæc Erdelij loca tranſlati fuerint, quod aliquibus perſuaſum video: non huius eſt loci, prolixius diſcutere. Mihi quidem vix vero ſit ſimile, qui ſciam non vno ſæculo Saxones ante Karulum magnum in Pannonia cum ipſis fuiſſe ciuibus ſuis Longobardis; vt omittam alia, quæ ſane plurima poſſent in medium adferri. Copiæ noſtrorum, quas Turci maximas fuiſſe dicunt, hominum viginti duo millia continebant: præter Valachos tamen, vti Bonfinius meminit. 122.

VALACHI A TVRCIS CAESI. IVSTO IVDI-cio vindicatum in transfugas.

123. Aiunt annales, cæſos a limitotrophis aliquot proceribus Turcicis fuiſſe Valachos ante cōmiſſum in planicie Coſouana prœlium. Chalcocondyles vero tradit, Valachos ab Vngaris, & ceteris Chriſtianis, ad Muratem ſub ipſam defeciſſe Coſouanam dimicationem: deque ſententia Muratis arma ponere iuſſos, in exercitus vtriuſque conſpectu, ſumma cum omnium admiratione, ceu perfidos transfugas ac deſertores, trucidatos fuiſſe. Quod equidem exemplum ſingularis in Murate ſeueritatis ac iuſticiæ, præteritum a Turcis eſſe ſilentio, non abs re miror.

ANNVS PROELII COSAVANI. NVMERVS vtrimque cæſorum. An Morana fluuius idem cum Schitniza.

124. Notauimus in margine libri annum Mahumetanum 853, quo pugnatum in Coſouana planicie, reſpondere Chriſtiano 1448: quo Bonfinius etiam dimicatum ſcripſit. Idem addit, periiſſe continuis hiſce conflictibus Turcorum ad XXXIIIICIↃ, Chriſtianorum vero dumtaxat VIIICIↃ, quemadmodum Murates ipſe ſuis in litteris ad Corinthios faſſus fuerit. Ceterum hoc loco præterire ſilentio non poſſum, me ſuperius numero notarum 48 policitum explicationem quæſtionis, an Schitniza fluuius idem ſit cum Moraua. Sic enim hunc cum incolis voco, qui Chalcocondylis interpreti Morabas ſcribitur. Cedrinus alicubi Morauen tam fluuium, quam caſtellum ad eius ripam poſitum, non procul a Beligradis, nominare videtur. Peruenit, inquit, vſque ad Morauen & Belegrada, quæ caſtra ſunt Pannoniæ, in Tranſiſtriana regione ſita, & Crali Turciæ vicina. Quibus verbis vltimis Crales Turciæ ſignificat Vngariæ regem. Sæpius enim repetit Cedrinus, Vnnos & Vngros dici Turcos. Idem hos in Pannonia Turcos occidentales diſcernit a poſitis in vicinia Perſa-

Perſarum Turcis orientalibus. Et Turci a Perſis hodieque dicuntur Mogores, quod nomen genti ſuæ nunc etiam tribuunt Vngari, ſicut Eginhartus quoq; Karuli magni tempore ſcripſit, Vgros vel Vngros & Magores eoſdem eſſe. Nota vox Vngarorum, Maggior mudra. Sed redeamus ad Morauam. Geufræus Morauam olim Moſchum fuiſſe nominatum putat. Meminit autem Laonicus, ſepultos fuiſſe Turcos, hoc prœlio cæſos, ad ripam Morauæ fluminis. Bonfinius vero proceres ait ibidem ſepultos, gregarios in profluentem Schitnizam coniectos. Hinc parere videtur, idem eſſe flumen, Schitnizam & Morauam. Sed quum equidem recordari videar, comites noſtros iſtic vnum Morauam nominaſſe: reſtat vt concludamus, Schitnizam hactenus conſeruato nomine, poſtquam ſe Morauæ miſcuit, amiſſo priori vocabulo deinceps ſolo Morauæ nomine cenſeri, donec ita coniunctus vterque fluuius in Danubium labatur. Memini vado nos tranſire Morauam, magna menſium aliquot ſiccitate plurimum deminutis eius aquis: ſed nuſquam ab incolis Schitniza, vbiq; Moraua nominabatur, contra interpretis Gallici opinionem.

FERIS BEG. GERGONI SIVE CHRYSONIcum. Anatoliæ montana.

Nomen beglerbegi Romaniæ, qui Gergonim arcem vel opi- 125.
dum inſtaurare iuſſu Muratis debebat, annales ipſi non expreſſerunt. Bonfinius autem ſcripſit, hunc adpellatum fuiſſe Frigibechum, quod Italica pronuntiatione tantumdem valet, ac Friſibeg. Turci Feriſi beg, aut Feris beg enuntiant. Reperitur enim ſuperius tale begi cuiuſdam alterius nomen, initio vitæ Baiaſitis primi, qui progreſſus cum copiis ad Danubium vſque, primus iſtic Vidinam occupaſſe traditur. Opidum Gergoni Turcis dictum, Bonfinius Chryſonicum nominat. Situm eſt in Roxiana ſiue Raſciana Seruianaue regione, ad Morauam fluuium. Anatoliæ montana Turci vocant hoc loco, ſicut alibi quoq; ſæpius,

montem Olympum, ſiue Calogerorum, in Bithynia, prope ciuitatem Pruſam: de quo dictum antea, capite notarum 17.

BELIGRADVM ALBANIAE. CRVA, CROA, Croa, Croia. Principum Croianorum in Belgio familia.

126. Idem cum ſuperiori, ad Saui Danubijque confluentes ſito Belgrado Seruiæ, nomen habet hoc Albaniæ vel Arbaniæ (ſicut vulgus Græcorum vocat) Beligradum, hoc eſt arx alba. Quippe coniuncta cum opido arx eſt, quæ a Valona, celeberrima nunc etiam Epiri ciuitate, (Leo Imperator Auloniam, veteres Aulonem dixerunt) vnius itinere diei diſtat. Ceterum diſſimulare nō debeo, nullam obſeſſi a Murate paullo ante mortem Beligradi mentionem reperiri vel apud Martinum Barletium Scodrenſem, rerum a Scanderbego geſtarum ſcriptorem, vel apud Bonfinium, vel Geufræum: ſed obſidium Croiæ dumtaxat ab his exponi, quam prius etiam capto Cotziaco ſiue Getia, quatuor ante hoc tempus annis, irrito conatu tentauerat: vt ſcripſit Laonicus, qui Cruam nominat, vrbem Albanorum primariam. Nouella Leonis Auguſti, quam toties citamus, velut alteram quamdam imperij Conſtantinopolitani Noticiam, numero multitudinis Croas adpellat, & harum epiſcopum Dyrrachino ſubijcit. Idem ei nomen eſt apud Prætorem Græciæ noſtrum. Barletius Croiam vocat, idque nomen Epirotarum lingua fontem ſignificare dicit: quod intra munitionem iugis aquæ fontes ſint. Primus hanc Murates bis obſedit, quo de nunc agimus: & quum ea potiri ſecunda oppugnatione non poſſet, in morbum letalem præ indignatione lapſus, rabidam exhalauit animam. Imitatus eſt patrem perſequendo Caſtriote, vexandaque Croia, Muchemetes II filius: qui continuis munitionibus vndique circumdatam, & artiſſime clauſam, capere tamen non potuit. Scanderbegus tamdem ſponte Venetis eam donauit ante mortem, ne tantæ reipublicæ deſtituta præſidio, Turcorum in manus mox a

morte defenſoris veniret. Obiter hoc adijcitor, ab hac Croia nomen tuliſſe nobiliſſimos Belgij proceres Croianos, qui Croiam aliquando poſſediſſe traduntur: ſicut in iiſdem Albaniæ locis & Karlouitzij principes, origine Galli, de quibus dictum cap. 46, Dyrrachium ſuo cum agro tenuerunt: & Achaiæ principes in eadem vicinia rerum aliquando fuerunt potiti, Sabaudoſaxonica nati familia. Ex Croianis regulis ſummæ fuit auctoritatis apud Karulum V Auguſtum Hadrianus, Chiurij dominus. Eadem editus gente fuit Antonius, Princeps Portianus in Gallia. Nunc apud Belgas ſuperſtites ſunt duo fratres, Dux Areſcotanus, & Hautechius Marchio, cum principe Chimæo, Areſcotani filio.

GALATA. CERAS. SINVS CERATINVS. PERA. Syca. Scala Sycena.

Vrbs Galata vulgo etiam nota eſt, e regione Conſtantinopo- 127.
leos ſita, trans ſinum, quem Ceras ſiue Cornu, & Ceratinum ſiue Cornutum, veteres etiam vocarunt: quod inſtar cornu ceruini ſparſim ramis quaſi quibuſdam litus vtrumque amplectatur. Patet in ambitu totus hic ſinus milliaribus Græcis 20. Galatas hodie maſculo genere Græcis effertur, ſicut & Prætori Græciæ noſtro, qui Phrurion ſiue caſtellum vocat. Eadem & Pera dicitur, & Peræa Nicetæ hiſtorico, quod vltra ſinum poſita ſit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quæ vox apud Zoſimum quoque noſtrum legitur. Xylander apud Cedrinum Ficus interpretatur, & ſuburbium eſſe dicit Byzantij: quum tamen intermedio mari ab vrbe diſiungatur. Qua Conſtantinopoli Galatam tranſijcitur, Scalam Sycenam ponit vetus vrbis Conſtantinopolitanæ deſcriptio, quæ libro Noticiæ vtriuſque imperij adiecta eſt. Et ſcalam in Portolano ſuo Græci hodieque dicunt eum locum, quo naues adpellunt, & vbi exſcenditur. Vſus eſt hac voce Cedrinus in Copronymo, quum narrat, vnum glaciei fragmentum cum impetu delatum & impactum in ſcalam Acropoleos, (id eſt, arcis Byzantinæ, de qua

capite 139) eam comminuiſſe. Latitudo ſinus inter hanc ſcalam & opidum Galatam, vel inter ambas potius ſcalas, e regione poſitas, ad paſſus 300 patet. Galata Genuenſium colonia eſt, etiam hodie maiori ex parte a Chriſtianis inhabitata, præſertim mercatoribus.

NEOCASTRON, RVMELI CHISAR. ANATOLI Chiſar. Caſtellum Lethes. Turres nigræ. Hermæum promontorium. Lamus. Læmocopia. Bogazi. Bogazi Chiſar. Boſporus. Brachium S. Georgij. Loca Boſporana tam Europæi, quam Aſiatici litoris, a Conſtantinopoli vſque ad Euxini maris oſtium. Cyaneæ. Symplegades. Planctæ.

128. Arcem munitiſſimam, quam a tergo Galatæ Muchemetes II. ad mare, id eſt, ad Boſporum e mari Euxino profluentem, cōdidiſſe narratur; Grçci Neocaſtron, hoc eſt, caſtrum nouum vocarunt, vt & Turci Geni Chiſar, cuius & ſupra mentio facta capite notarum 112. Iidem tamen nobis etiam Rumeli Chiſar adpellari dicebant, quum hac præterueheremur ad Pontum Euxinum, quod arcem Romanię vel Europæ ſignificat: ſicut alteram huic oppoſitam in Aſiatico litore, nunc ruinoſam, Anadoli Chiſar, id eſt arcem Anatoliæ vel Aſiæ nuncupabant. Neocaſtron vulgus occidentalium Chriſtianorum, præſertimque Germani, Turres nigras dicunt. Abeſt a Conſtantinopoli ad vnum milliare maius Germanicum, locus ſane munitus, & formidabilis admodum miſeris captiuis, prçſertim lautioris fortunæ: qui hos intra carceres concluſi, numquam fere libertatem recipiunt: eaq; de cauſa caſtellum hoc Lethes vel obliuionis olim quoque vocatum fuiſſe puto, cuius in Boſporo poſiti Gregoras meminit, ab eo dicti, quod perpetuos ad carceres damnatorum nulla exſtet amplius memoria. Cōſtat autem, fuiſſe iſtic etiam ante Muchemetem II. illa, quæ diximus, in vtroque litore caſtella: ſed imperatorum Græcorum incuria ſic neglecta, nulli vt vſui ſeruirent alij, quam cuſtodiendis captiuis. Cauſas condendi Neocaſtri Muchemetes habuit, vt tranſijcere tam in Aſiam, quam Europam,

pam libere poſſet: ne Chriſtiani nauibus ſuis tranſuectionem exercitus prohiberent: vt denique Conſtantinopoli capiendæ ſeruiret. Laonicus arcem ita deſcripſit, vt hodie cōſpicitur. Ait eam conſtare tribus turribus magnis, quarum vna ſuperior in accliui colle prominet: reliquæ duæ conſiſtunt inferius ad ipſum litus Boſpori: quo videlicet hinc in naues præterlegentes impetus fieri poſſit. Harum duarum vna maxima eſt. Tecta ſunt plumbea. Murus ambit arcem craſſus pedes XXII. Turrium craſſicies ad XXX pedes extenditur. Petrus Gyllius, illuſtrator vrbis & Boſpori diligens, antiquis Hermæum hoc loco promontorium fuiſſe ſtatuit. Boſporo datum nomen eſt a tranſnatatu bouis, aut buculæ vel iuuencæ potius, videlicet Iûs, Inachi regis Argiuorū filiæ, de qua eſt in fabulis hiſtoricis. Ita nimirum in Originibus Byzantij Græcis manuſcriptis legimus. Nullibi Boſporus anguſtior eſt, quam inter Neocaſtrum & Anatoli Chiſar. Idem Gyllius auctor eſt, Boſporum Græcis vocari Læmon, Turcis Bogazi, quæ noſtris ſunt fauces, vel anguſtiæ maris, vt etiam in homine fauces adpellantur Læmos. Hinc Læmocopiam Laonicus hoc loco poſuit. Noſtri Boſporum etiam S. Georgij brachium nominarunt, velut anguſtum maris meatum, propter monaſterium & ædem S. Georgij Manganorum dictam Propontidi ſe miſcentis. Id propterea notandum, quia complures in hoc alucinantur, dum S. Georgij brachium ad Seſtum & Abydum collocant: vt Volaterranus, quem citat Ortelius in voce Helleſpontus, vt Geufræus, vt Thomas Porcacchius, vt alij. Saltim rectius hoc vel ex hiſce Vincentij Beluacenſis verbis didiciſſent: Hoc eſt mare magnum, (id eſt Pontus Euxinus, nunc etiam Italis mare maius) de quo brachiū S. Georgij exit, (id eſt Boſporus) quod in Conſtantinopolim vadit. Ergo S. Georgij brachium eſt ſupra Conſtantinopolim, ad cuius orientalem angulum, ſubter ipſam Sultanorum arcem, in Propontidem Boſporus illabitur. Adeoque a S. Georgij brachio ſiue Boſporo, per Propontidem & Helleſpontum, Seſtum & Abydum vſque, 180 milliarium Græcorum eſt iter. Gallicus interpres Laonici mirifice profecto cæcu-

tit,ac ſibimetipſi contradicens,ait: Mechemetes arcem Læmocopiæ condere cepit in ora Propontidis, ex parte Europæ, in eo proprie loco, qui Boſporus adpellatur. Et adſcripſit margini, verbis his locum ſignificari,quo Seſtus olim ſita fuerit: cumque Turcica lingua dici Bagazaſar,ſiue præciſionem faucium.Quid magis abſurde dici potuiſſet, quam conditam ad Boſporum arcem,intelligi debere ſitam eodem loco,quo Seſtus olim exſtiterit?Certe Neocaſtrum hoc Muchemetis a Seſti veteris loco prope ducentis milliaribus Græcis diſtat, totumque Propontidis & Helleſponti ſpatium his interiectum eſt. Quod autem dicit,eum locum lingua Turcica vocari Bagazaſar, ſiue præciſionem faucium:in eo quoq; fallitur,& vocabulum corruptum ponit.Nam ſcribere debuit Bogazi Chiſar, & interpretari arcem faucium. Læmocopiæ quidem Græca vox, qua Laonicus vtitur, inciſuram faucium ſignificat, hoc eſt locum, vbi finis eſt harum Boſpori faucium, qui deinceps in multo capaciorem Propontidis ſinum magna cum vndarum violentia ſemet effundit. Quum autem ſuperius capite notarum 26 loca totius Helleſponti & Propontidis, inde vſque a Dardanellis vel arcibus, hoc eſt,a cadaueribus Seſti & Abydi, ad vrbem Conſtantinopolim, & ad ipſum adeo Sultani ſaraium, vbi Boſporus in Propontidem præcipiti maxime curſu illabitur, enumerauerimus: libet a ſaraio Sultani rurſus incipiēdo, ſurſum quaſi mentis nauigatione quadam ad ipſum vſque maris Euxini oſtium progredi,& vtrimque ſita loca, quum ad dextram in Aſiatico litore, tum ad ſiniſtram in Europæo, nominibus partim priſcis, partim nunc vſitatis, ordine recenſere: ſic tamen, vt nimis ſcrupuloſe, more Gylliano, vetuſta, cognitu parum neceſſaria, non inſeramus.

Igitur angulo Sultanini ſaraii reſpondet e regione Scutarium in Aſia,diſiunctis a ſe inuicem locis hiſce dumtaxat vno milliari Græco. Ante vero,quam traiectus hic ſuperetur,occurrit in ipſis aquis exſtructa quædam arx parua, quam Turrim Scutarinam Græci vocant,Turci Kiſculam, hoc eſt arcem virginis, ex cauſa quadam alibi exponenda. De hac arce ſunt intelligenda Nicetę

verba,

verba, libro quarto, quum ait: Ab hoc imperatore Manuele turris illa (potuiſſet arcem vertere) non procul a continente in mari exſtructa eſt, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris e regione, iuxta Manganium monaſterium, (ſcilicet S. Georgij) eo conſilio, vt ferrea cathena vtrimque extenſa, barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem, vſque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Quibus in verbis Arculæ nomen ſignificare puto paruam arcem. Idem poſt inquit: Imperator in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, verſabatur. Diſtat a continenti Aſiana Scutarium centum paſſibus. Nomen opido vicino dedit, vt Græcis hodie Scutarium, Turcis Iſcodar dicatur: olim non Chalcedon, vti Iouius, Peucerus, Busbequius, alijque magni viri putarunt, (Chalcedonis enim rudera 10 milliaribus ab angulo Sultanini ſaraij verſus Aſtacenũ ſinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropij, ſita ſunt:) ſed Chryſopolis. Id autem opido nomen inditum aliqui putant, vt auri ciuitas diceretur, ab auro, quod olim antiquiſſimis temporibus pro Perſarum regibus heic tributi nomine congeri ex Aſia tota ſolitum fuerit. Sed Origines vrbis Byzantinæ aliam nominis rationem, verbis Græcis, in hanc fere ſententiam, referunt. Conſpecta (inquiunt) confeſtim aquila, cor victimæ rapit, & in promontorium Boſporij litoris defert, e regione Chryſopoleos, cui Chryſes Agamemnonis ex Chryſeidæ filius, poſt necem patris, Clytæmneſtræ fugiẽs inſidias, & ad quærendum Iphigeniam properans, nomen hoc apud incolas reliquit, ſepulturæ ſuæ monumentum, quum iſtic viuendi finem feciſſet. Quibus in verbis promontorium Boſporij litoris, illud ipſum intelligitur, in quo nunc ſaraium Sultaninum orientale ſitum eſt.

A Chryſopoli ſiue Scutario, litus Aſiaticum legentibus, occurrit primũ pagus, qui Stauros Græcis dicitur, ab aurea cruce, quam in templi ab ſe ibidem conditi vertice Conſtantinus magnus inſigniter ornatam conſtituiſſe perhibetur. Sic enim audire de Theodoſio Zygomala, patriarchali Protonotario, valde

docto viro, memini. Et ipſius tẽpli ruinas ampliſſimas aliquando cum admiratione, comitibus Hieronymo Arconato, & Paulo Roſa, ex eo tempore pie mortuo, viris optimis & amiciſſimis, inſpexi: quum nauigio trãſuecti Chalcedonem, in Eutropij portum, terra deinde promontorium Damalicum pedibus emetiremur, in quo rudera templi S. Euphemiæ, concilio Chalcedonenſi nobilis, in horto quodam ſuperant: & ad hunc deinde pagum Staurum, aliaque loca, progrederemur.

A Stauro, locus in Anaplo (ſic enim frequẽter hiſtorici Græci vocant hæc ab vtroque latere loca, quæ ſurſum ad Euxinum mare nauigantibus conſpiciuntur) proximus eſt in eodem Aſiatico litore, monaſterio quondam inſigni celebris, qui nunc Akimitos Græcis dicitur. Olim Akimiti vocabantur, hoc eſt, monachi peruigiles, totasq; noctes ſine ſomno, precibus & hymnis dicendis, exigentes.

Ab Akimito pergitur ad Chryſokerama, locum ab æde ſacra dictum, tegulis olim inauratis ornata.

Chryſokeramis vicinum eſt Anatolis Caſtelli. Sic Græci nũc mutile vocant, quod integre diceretur Anatolis (hoc eſt Aſiæ) Caſtellion. Et paullo ante meminimus, idem Turcis eodem ſignificatu vocari Anadoli Chiſar.

Vltra Caſtellion Anatolis, eſt Megalocarya, magnis a nucibus auellanis dicta: quam rectius Græci volunt ad ſanctos Angelos nominari.

Supra Megalocaryam conſpicitur vetus Hieron, (ſic & Turci cum Græcis vocant) id eſt Fanum ſiue templum, a Conſtantino Magno conditum: quo tempore confecto bello Gothico, reuerſus fuit, vt Græci nunc aiunt. Cõſtat tamen, hoc olim quoque loco fuiſſe temporibus antiquiſſimis templum Argonautarum, quod adpellatum fuit Hieron ſiue fanũ Iouis Vrij, hoc eſt, largientis ventos ſecundos. Et notum eſt, ſolitos imperatores Chriſtianos mutare templa paganorum in noſtri ritus eccleſias.

Vlterius caſtellum Argyron ſitum eſt, quod Caſtaldus etiam poſuit, Algyrum vocans.

Hacte-

Hactenus in Aſiatico, ſiue dextro Anapli latere, ſita loca numerauimus. Nunc idem iter ab imo repetituri, litus Europæum legamus ad læuam, donec itidem ad oſtium Ponti Euxini perueniamus.

Itaque Galata Ceratinum ad ſinum relicta, tranſeundum primo promontorium, ſaraio Sultanino, e regione trans ſinum cornutum ſito, reſpõdens: & mox offeret ſeſe Carauoli, locus omni variorum ædificiorum & hortorum cultura, ne templis quidem Turcicis deficientibus, ameniſſimus: vbi diuerſorium Anglicanæ reginæ legato adſignatum erat, quum nos iſtic eſſemus. Ibidem Iuliæ Peſcenniæ marmor Græcum eſt elegantiſſimum, cuius inſcriptionem habemus.

Carauoli proximus eſt locus a S. Phocæ templo Chriſtianis adpellatus, Ortachioi Turcis. Archion priſcis dictum refert Gyllius.

Vltra S. Phocam, Archangelus eſt, locus ſic ab Archangelo Michaële dictus. Veteres Cataſcepen nominaſſe, patet ex his Nicetæ verbis: Monaſterium in Ponti faucibus loco, qui Cataſcepe dicitur, exſtruxit archiducis Michaëlis nomine. Vocant nunc etiam Græci Aſomaton, propterea quod angeli corporis expertes ſint.

Inde peruenitur ad Diplokionion, ſic dictum a geminis columnis, quod Turci Beſictas, veluti lapidem cunarum vocant. Ibi monumentum eſt ſepulturæ Chairadinis baſſæ, cui ab Italis nomen Barbaroſſæ datum fuit. Meminit heic eum ſepultum liber ipſe annalium, ad annum Chriſtianum 1547. Diplokionion priſcis dictũ erat Iaſonium. Ortelius non recte Diplociana ſcripſit, pro Diplokionio: & Biſitas, pro Beſictas.

Vltra Diplokionion eſt id, de quo prolixe nunc egimus, Neocaſtron.

Hinc itur ad locum, Stenia nunc dictum, nomine corrupto de Soſthenio, ni fallor. Aut hoc illud eſt Stenon, Cedrino & aliis frequenter nominatum.

Sequitur Neochori, quod ſic enuntiatur a Græcis hodie, quũ

ſit Neochorion. Significat autem locum vel agrum prædiumue nouum.

Supra Neochorion pagus eſt Pharapia. Sic enim a Græcis effertur, a noſtris Therapia.

Peruenitur hinc ad Panagian ſtô mauro molo, id eſt ad ſanctiſſimam Deiperam virginem, ſitam ad nigram molem portus. Quidam e vulgo nominant, ad ſanctiſſimam Deiperam die xv Auguſti.

Vltima Turris eſt, ad ipſum Ponti oſtium, cum pago a Græcis inhabitato, ſita: ſicut & hactenus indicatorum vtriuſque litoris locorum incolæ fere Græci ſunt. Eam turrim Busbequius Pharum vocabulo veteri nominat, ſed accolę Phanarion adpellant, a Græco verbo deriuata voce, quod lucēdi ſignificationem habet. Quippe noctu faces accenduntur in ſuprema turris parte, quam animi cauſa conſcendimus, vt ad oſtium Ponti nauigantium incolumitati conſulatur. A Conſtantinopoli diſtat hoc oſtium maris Euxini milliaribus Græcis plus minus 35. Scopuli ſaxo viuo ſiti duo ſunt ante Ponti oſtium, quo in Boſporum magna vi ſemet exonerat. Hæ ſcilicet illæ Cyaneæ ſiue Symplegades, ſiue Planctæ ſunt, quas ipſe Busbequius pæne putauit fabuloſas, aut inuenire ſe ſaltim, velut alio deuolutas, potuiſſe negauit. Inſulæ priſcis hæ dicebantur, non quod ſint magnę, ſed quod vndique mari velut inſulillæ vel niſidia, ſicut Græci vocant, alluantur: Cyaneæ, quod ex interuallo magno adnauigantibus cęruleum de ſe colorem præbeant: Symplegades & Planctæ, a cōquaſſatione mutua, qua ſpectantibus ex remoto ſpatio non tangere ſe tantum exiſtimātur, verumetiam loco moueri, & ita coire: dumtaxat vnus vt eſſe ſcopulus, vnum niſidion, videantur. Hāc opinionem de Cyaneis meam Gregoræ verba hæc, e libro hiſtoriarum IIII, cōfirmant: Promontorium, inquit, templi Argonautarum, quod Os Ponti adpellatur: vbi Cyaneas & Planctas eſſe Græci quondam dixerunt: nimirum in ipſo Ponti oſtio. Hæc omnia ſane diligenter inſpicere bis memini, præſente Hieronymo Arconato, præſtātis ingenij viro: qui rem memoria dignam

gnam

gnam heic mihi primus ſuggerebat. Altera Symplegadũ,quam ſimpliciter ſaxum Busbequius adpellauit,habet columnam veterem ex albo marmore,quam vulgus iſtic Pompeij columnam falſo vocat. In hac præter alia, quæ Gyllius diligenter obſeruauit & deſcripſit, Auguſti Sphingem mihi monſtrabat Arconatus, a Gyllio non animaduerſam. Sphingi reſpondet inſcriptio, quam ab aliis omiſſam ponere libuit.

DIVO CÆSARI AVGVSTO
L. CLANNIDIVS
L. F. CLA. . PONTO.

Nec tamen defuerunt heic olim etiam Cn. Pompeij monumenta, relicta in his locis inde ab illis vſque temporibus, quum imperator Populi Romani, contra Mithradatem, Ponti regem, bellum gereret. Exſtat vnum adhuc liberti cuiuſdam Pompeiani marmor,quod non procul a Caſanis baſſę meſſita,(quondam illuſtri S.Theodoſiæ templo) ſupra nauale Sultaninum ſita,conſpicitur. Id pulcherrimis exaratum litteris Romanis, hæc verba continet.

V. CN. POMPEIVS. PHILINVS.
POMPEIAE. PHILVMENAE
FILIAE
ET SIBI

Habet lector vno compræhẽſa capite non pauca, quibus tam prolixe recenſendis ſi præter officium & inſtitutum alicui feciſſe videbor: excuſabit apud æquos me iudices infixũ animo feruens explicandi res Græcas & Turcicas ſtudium, cum rerum ipſarum varietate tam vtili,quam minime tædioſa.

TEMPVS CERTVM CAPTAE Conſtantinopoleos.

Certum eſt, captam Conſtantinopolim a Muchemete II, die 129.
29, menſis Maij, quem IIII kal. Iunias vocamus, anno Chriſtia-

no 1453, non 1452, quemadmodum apud Æneam Siluium, per errorem librarij fortaſſe ſcriptum legitur. Poteſt hoc etiam ex collatione Mahumetanorum annorum ad Chriſtianos colligi. Cetera de vrbis tam obſidione, quam occupatione, licet paucis expoſita ſint verbis, vt in annalibus fieri ſolet; iis tamen conſentanea ſunt, quæ Chalcocondyles prolixius, vt in hiſtoria, memoriæ prodidit.

ATMINDAN. COLVMNA SERPENTINA. Statuarum ſtichioſes.

130. Atmindan ſignificat Turcis eum Conſtantinopoli locum, quem ab equorum curſu Græci dixerunt Hippodromum. Nam ſi verbum verbo reddas, At & Mindan, ſignificant equorum locum capacem & amplum. Columna ſerpentina nunc etiam ſupereſt, ex ære facta, ſic ab imo conuolutis inter ſe ſpiris ſerpentis triplicis, vt in parte ſuperiori tamdem ſeſe tres ceruices, triaq; ſerpentina capita, diuidant ac ſeparent in formam triquetram: quibus quondam accepimus impoſitũ ab vrbis conditore Conſtantino magno fuiſſe plurium ſcriptis celebratum illum tripodem Apollinis Delphicum. Quod ait, effectum fuiſſe per hoc ſimulacrum, vt eo durante nullus eſſet in vrbe ſerpens: ex opinionibus Græcorum Muchemeti relatum fuit: quorũ in libro manuſcripto de vrbis ædificiis, quem habemus, Stichioſes eiuſmodi (ſic enim adpellant) ſtatuarum variæ leguntur, & quidem ab Apollonio Tyaneo profectæ, ſi quidem vera narrãt. Certe quod ſtatim ſequitur de ſtatua equeſtri ahenea deſtructa, qua peſti præcluſus fuerit in vrbem aditus: ſuperſtitioſis videri poſſet aliquam mereri fidem, quum ſingulis annis ea nunc fœde menſibus æſtiuis calidioribus graſſetur. Qua nos iſtuc æſtate venimus, abſumſiſſe credebatur intra quatuor menſes hominum ad CLCIↃ. Nec anno ſequenti pauciores interierunt.

SIVRIGE. SPHETIGRADVM.
Sphetia.

Duxit in Albaniam copias Muchemetes aduerſus Iſchende- 131.
rem begum, ſiue Georgium Caſtriotem. Siurige lingua Turcica ſignificat arcem acutam. Græci dicerent Oxypyrgion. Laonicus Sphetiam vocat, adpellatam a Barletio Sphetigradum, lingua Slauonica, quam idem a Croia diſtare 58 milliaribus ait.

NOVE. NOVA. NOVOGRAD. NOVVS MONS
Raſciæ. Neopyrgium.

Noue Croatis & Seruianis dicitur, quæ heic noua nomina- 132.
tur, opidum Seruiæ, cuius tunc Deſpota Georgius adhuc ſuperſtes erat: ſed non multo poſt moritur, impetrata pace a Sultano Muchemete, filioque minimo natu Lazaro, ſucceſſore poſt ſe relicto. Notauimus ſupra, capite 101, Nouogradum nunc vulgo dici, quod arcem nouam ſignificat, non nouum montem, vt Bonfinius interpretatur, dum Nouum montem Raſciæ vocat. Apud Laonicum Nouopyrgum legimus, pro quo Neopyrgum reponemus, nomen id Græcis ſonãs, quod Venedis Nouograd. Ibidem margini adſcriptum Nouobardum, mutabimus in Nougardum, vel potius Nouogradum. Ait heic Laonicus magnũ eſſe metalli prouentum, & alluentem opidum Morauam, Iſtro miſceri. Sangiaci nunc ſedes eſt, Budæ beglerbego ſubditi.

BELGRADI VEL ALBAE GRAECAE
ſecunda obſidio.

De Belgrado, & Muratis obſidione, dictũ antea numero 100. 133.
Nunc iterũ obſeſſa fuit a Muchemete Muratis filio, qui eam repetebat ab Vngaris, vt membrum Seruiæ nunc ſui iuris effectæ, de quo prolixe tractatum indicato capite. De hac obſidione ſecunda Thomas Ebendorfus, in Auſtriacis annalibus ſuis, hæc

retulit. Anno 1455, Turcus Machumet ſecundis elatus fortunis, Deſpotam Georgium, Ratziæ principem, in ſuis terris hoſtiliter inuaſit, & plura hominū millia crudeliter abduxit. Hinc & Deſpota verſus Vngariam, ad Albam Græcam, cum ſuis ſecretis ſe contulit, terramque ſuam gubernandam Ioanni de Huniad, Vngariæ Gubernatori, dum Viennam (ad Fridericum IIII Imperatorem) pergeret, commēdauit. Inde Nandoralba, ianua & clauſura regni Vngariæ, obſidetur a Machumeto, anno 1456, oppugnatione acerrima facta die 21 Iulij: quum prius hoc in itinere caſtrū etiam S. Andreæ, (Nota margini adſcriptum nomen Senderouiæ) quod erat Georgij Deſpotæ, adgreſſus incaſſum fuiſſet. Soluta obſidione, mortuus Ioānes de Huniad, Comes Biſtricenſis, XI die Auguſti. Eum deplorauit Fr. Ioannes de Capiſtrano, Huniadis commilito: Salue aureola cæli, quæ cecidiſti, corona. Regni exſtincta es lucerna. Orbis corruptum es ſpeculum, in quo nos diutius inſpicere ſperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram Deo & angelis, o bone Ioannes. Sane quam fortiter, & immortali cum laude ſua, hi duo ſe geſſerunt, hoc propugnaculo Chriſtianorum defendendo, Huniades & Capiſtranus, monachus ordinis prædicatorum, clarus in hiſtoriis, Volonum cruce ſignatorum dux, qui mortuum Huniadem paucos intra dies ſequutus fuit. Muchemetes in oppugnatione diei 21 Iulij, cuius Ebendorfus meminit, letali accepto vulnere, vix incolumis euaſit. Obſidio ſoluta fuit die 6. Auguſti, quē Calixtus III Pontifex haberi feſtum ex eo tēpore voluit, ſub nomine Transfigurationis Chriſti: quod tamen feſtum illo die, multis ante ſæculis, Græci celebrare conſueuerant, adpellantes id Sacram ſanctam metamorphoſin Domini & Dei, Seruatorisq; noſtri, Ieſu Chriſti.

DAI CARATZE BASSA. BONFINIVS ET Chalcocondyles emendati.

134. Hic Baſſa Bonfinio Caracia vocatur, Chalcocondyli Caratzies. Europæ ne beglerbegus fuerit, an Anatoliæ, nō exprimitur in an-

in annalibus. Laonicus tamen diſerte Ducem Europæ nominat, ex quo corrigendus Bonfinius, qui Aſiæ ducem fecit; errore conſimili cum eo, quem ſupra numero 106 de Chaſane baſſa notauimus. Verba Laonici hæc ſunt: Europæ dux Caratzies, qui gloria & virtute excellebat omnes, qui regiis in ianuis militabant, ab opidanis bombardæ globo ictus occubuit. Eum rex (Muchemetes) multum lugebat. His verbis etiam mortis genus indicatur, quo periit. In obſidione vero Conſtantinopolitana corrupte nomen huius Saratzies legitur, pro quo reponendum, Caratzies. Huc etiam pertinet ille Laonici locus de oppugnatione Belgradi, excerptus & emendatus ſupra, capite 72.

REX BOZINAE STEPHANVS.

De Semendria diximus capite 99. Bozinacorum origo de- 135.
clarata legitur capite 49. Duplicem eſſe Bozinam, docuimus capite 95. Qui Bozinæ rex heic memoratur, Stephanus erat, de quo plura non multo poſt. Is ſponte ſua deditionem Semendriæ feciſſe narratur, quam a morte ſoceri occupauerat. Erat autem vxor huic, Lazari Bulcouitzij filia, Georgij Deſpotæ neptis, quẽadmodum in genealogia Bulcouitziorum, capite 54, indicauimus. Et adparet hinc, Lazarum Seruiæ Deſpotam, Georgio patri, qui diutiſſime regnauit, non diu ſuperſtitem fuiſſe.

TARABOSANIS IMPERATOR A MVchemete II victus.

De Caſtamone dictum capite 66. Sinopes etiam frequens 136.
hactenus facta mentio. Nouella Leonis imperatoris, cognomine Sapientis, epiſcopatum Sinopenſem Amaſianæ metropoli ſubijcit in Helenoponto. Pordapam dici tradit Laonicus, nouo vocabulo, licet heic in annalibus parum mutato veteri, Sinap ſcribatur. Taraboſan Turcis eſt Trapezus, nota ſedes Comnenorum principum, qui audire volebant imperatores. Vltimus eius gentis, a Muchemete victus, fuit Dauides Comnenus.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA.
Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum ſcribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & poſt etiam Draculam, paterno nomine. Callimachus integre Vladiſlaum Draculam ſcripſit. Hunc qui conieciſſe dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Auſtriaci Ladiſlai, Pragæ ſubito exſtincti, Vngarico in regno ſucceſſor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam ſibi ſubieciſſe narratur. Id vero factum potius exiſtimandum a Dracula iuniore, Vladiſlai fratre: qui tamen poſtea ſe, cum ipſa regione, Muchemetis imperio ſummiſit, accepta ſoluendi annui tributi condicione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teſte Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladiſlaum regem anno Chriſtiano 1441, poſt victos ad Iſſadinas fauces Turcos: vt Valachi Turcorum quidem eſſent tributarij, ſed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSII,
Lesbi principes, origine Genuenſes.

138. Mitylin, pronuntiatione Græca, quæ Mitylene noſtris eſt, vocatur a Turcis inſula Lesbus, ipſis etiam Græcis hanc ita nominantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius inſulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat inſula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Cataluſium vel Cateluſium, quem Græci Kyriacon vocabant. Interpres Laonici Nicolaum Cateluſium, pro Dominico, haud ſcio cuius auctoritate fretus

frecus ex hiſtoricis antiquioribus margini adſcripſit. Nam Geufræus, qui nomen idem habet, recentior eſt, & alios ſequens falli potuit. Ipſa Catelusiorum gens origine Genuenſis erat. Oriundus ex ea Franciſcus Catelusius, quum Ioannem Palæologum Imperatorem, a bonitate Caloioannem vulgo dictum, Andronici II filium, Michaëlis II nepotem, Andronici I pronepotem, Michaëlis primi, qui Flandris Conſtantinopolim eripuit, abnepotem bello contra Ioannem Cantacuzenum, tutorem & ſocerum, & vſurpatorem imperij, iuuiſſet: inſula Lesbo donatus, etiam Caloioannis ſororem in matrimonium accipere promeruit. Acciderunt hæc anno 1355. De quo colligitur, non totos 100 annos in eorum poteſtate Lesbũ fuiſſe. Lucij Catelusij, qui Æni princeps in Thracia fuerit, apud Laonicum fit mẽtio: ſicut obiter etiam principes Æni ſupra memorantur, capite notarum 32. Idem Chalcocondyles Dominici fratrem facit Luciũ, quem rectius a Sanſouino Turcicis in annalibus Dominici huius propinquum vel adgnatum nominari arbitror.

MVCHEMETIS AEDIFICIA CONSTANTINOpolitana. Geniſarai. Eskiſarai. Iedicula.

Non exprimunt annales, quænam ædificia Conſtantinopoli 139.
Muchemetes exſtruxerit. Ideo lubet hæc de Laonico & aliis promere. Statim enim proxima poſt Lesbum captã hieme, narrat eum quieuiſſe Laonicus, intentum ædificiis vrbanis, templis, nauali, arce Byzantina, quam condidit iuxta portam a Græcis Auream vocatam, vbi & turres maximas excitauit, ſpectatuque dignas, & ipſam regiam interius eleganter ornauit. Hactenus Chalcocondyles paullo commodius redditus, in cuius verbis notãdum, intelligi templorum ſtructuram, de cõmutato Chriſti Dei ſapientiæ templo Iuſtinianeo in meſſitam Mahumetanam, deque diruto antiquiſſimo Chriſtianorum templo, quod ædificatum a Cõſtantino magno Sanctorum Apoſtolorum nomen habebat, cuius ipſe loco ſuam ſtruxit cum imareto meſſitam, Turcicarum omnium in vrbe primam, & operis magnifici,

quemadmodum hodieque conſpicitur. Nauale Chriſtianis ab imperatoribus neglectū inſtaurauit, ornatum & extenſum a poſteris ea cura, nunc vt ampliſſimum ſit. Supra Galatam ſitum eſt in ſinu cornuto, verſus aquas dulces, vbi nimirū celebrati a priſcis fluuioli, Cydarus nunc Machleua, & Barbyſes, nunc Chattaticon, & a vico vicino Pectinachorion dictus, in ſinum hunc influunt. Continet iam nauale loca concamerata 187, exporrecta longa ſerie, magniq; triremium numeri capax eſt: licet aliud Sanſouinus ex antiqua relatione quadam Veneta, parum præſenti rerum formæ conſentaneum tradat. Fuit & illo quondam loco regia, quo loco dicit Laonicus eum ſtruxiſſe Byzantinā arcem, propter Auream portam, quę ab vna parte meridiē ac Propontidem, ab altera ſolem occidentē reſpicit. Hæc ædificia Muchemetem cōdidiſſe, Laonicus ſcripſit. Menauinus aūt, ſicut & alij, tres ait arces a Muchemete Conſtantinopoli ſtructas: Geniſaraiū, Eskiſaraium, & Iadiculam. Ad orientem ſolem, e regione Scutarij, ſiue Damalici promontorij, ſitum eſt Geniſaraium, (ſic dictum, quod nouū ſit) in extremo vrbis angulo, qui a templo vicino, ſancti Demetrij vocatur: vbi Boſporus impetu maximo, ad ipſam crepidinem collis, in quo ſaraiū vel arx poſita eſt, in Propontidem irruit. Olim Palatium Byzantinum, & Acropolis Byzantina dicebatur, velut arx in vno de tribus extremis angulis vrbis ſita, quo loco Byzas initio Byzantium cōdere ceperit. Hæc Sultanorum Oſmanidarum ſedes, hoc domicilium & aula eſt, quam Capi ſiue Portam Oſmanicam vocant. Vndiq; muris (de quibus infra, capite 149) ac turribus incluſa, tribus in circuitum milliaribus Græcis patet. Voluit huius ſaraij noui nomine Muchemetes poſteros & ſucceſſores in imperio ſuos obligatos eſſe ſoluendis meſſitæ ſuæ nouæ, ſingulos indies, aſpris mille: quæ ſumma, computatis pro vno talero Germanico aſpris quadraginta, cottidie ad 25 taleros excreſcit: in annos vero ſingulos, ſupra nouies mille, centum taleros efficit. quibus alios annuos reditus ad ſummam CLCIↃ ducatorum, adiecit. Eskiſaraium, voce ſignificante ſaraium vetus, in vrbis meditullio ſitum eſt: ſicut

& olim ibidem in vrbis omphalo vel vmbilico, priſcorum erat imperatorum regia. Vaſilia ta megala Græci quondam nominabant. Nunc illa gynæconitidi Sultaninæ præcipue ſeruit, ſpatio ſaraij, ratione circuitus, ad duo paſſuum millia exporrecto. Iadicula deniq; Propontidis in litore condita eſt, ad meridionalem & occidentalē partim vrbis angulum, verſus Auream portam, nunc quidem ſuperſtitem, ſed obſtructā tamen, ac verſus vrbis terreſtres muros: qua in Thraciam, Macedoniā, vniuerſam deniq; Græciam, itur. Sic autem adpellata Turcis eſt a Iedi & Cula, quorū illud eſt ſeptem, hoc turrium ſignificationem habet. Græci nunc Heptapyrgion dicunt, aut Heptapyrgon, puro puto vocabulo Græco: ſemiturcico, vel hybride potius, Hepta gulades: ex quo etiā obiter intelligi poteſt, quod Aphricanæ Guletæ ſit etymon ſiue notio. Ipſa quidem arx cuſtodiæ regiorum theſaurorum eſt adſignata, perpetuasque militum excubias habet, qui feruntur eſſe numero quingenti, de quibus alio loco.

MACHMVT BASSA. VARIA SCRIPTVRA vocis vnius.

De hoc Machmute Laonicus hæc: Mechumetes, inquit, regij 140.
palatij dux, (poſtea ducem ianuarū vocat) & Europæ præfectus, filius Michaëlis, Græcus. Et addit, Græcos pueros (Græcorū filios dicere debuit interpres, id eſt Græcos) qui abducti Byzantio, cum rege cōmorabantur, magnam potentiā ſibi peperiſſe. Nominis ſcripturam, tam in hoc, quam aliis locis, ab interprete Cæſaris acceptā Galderio, retinui. Triplicem ſane reperi, noſtris his in annalibus: Machemet, Mechemet, Machmut. Hiſtoriæ Græcorum & noſtrorū hominum præterea diuerſitates alias habēt, vt Muchumet, Mahumet, Machomet, Mahomet, Mohamed, quod Moamed Græcis eſt, abſq; aſpiratione. Stephanus Vngarus, ſane peritus interpres linguarum plurium, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæ, quem nobis impetrante magnifico domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, conſulere de multis licuit, recte putabat in genere tum ſcribi, tum enunciari, Mohammet.

FINIS REGNI BOZINENSIS. OBSERVANDA diuerſitatis annorum ratio. Stephani regis excoriati calamitas. Matthias Vngariæ rex Bozinam recipit. & Muchemetem fama ſola fugat. Couadza.

141. Bellum hoc, quod Bozinẽſi tam regno, quam ducatui finem adtulit, Bonfinius refert ad annum Chriſtianũ 1463. Turci vero tradunt, hoc annis XI poſt captam Conſtantinopolim fuiſſe geſtum. De quo ſequitur, ad annum Chriſtianum 1464 referendũ eſſe. Solet etiam vſuuenire plerumque, vt noſtri numeros annorum ad initia bellorum referant. Annales vero Turcici finem rerum geſtarum reſpiciunt, ideoque fere iam rebus ipſis expoſitis, annorum numeros adijciunt. Hoc diligenter obſeruare lectorem velim, ne me putet alicubi temere mutaſſe numeros ab aliis poſitos. Hertzegouinæ ſub iugum miſſæ nomine, Ducatus Bozinenſis intelligitur, alius a regno: cuius interitum deinceps numero notarum 162 exponemus. Quod autem dicitur, Muchemetem Bozinæ regem captum occidiſſe: paullo explicandũ latius, vt plenum tam barbaræ perfidiæ Muchemetis, quam immanitatis horrendæ facinus cognoſcatur. Stephanus ergo rex Bozinenſis, & vxorio iure (ceu dictum paullo ante) Seruiæ Raſciæue Deſpota, bello petitus a Sultano Muchemete II, & obſeſſus Iaitzæ, blanditiis tyranni per quoſdam de induſtria ſubornatos e caſtello Iaitzano euocatur, & ad colloquium arceſſitur. Quum barbaro temere fidem habuiſſet, manuque capita pacis inter ſe ac Muchemetem initæ geſtãs, in caſtra veniſſet, capitur: cute, iuſſu Muchemetis, viuus exuitur: iuſto denique Dei iudicio cum vita regnũ, quo fraude patrem filius ſceleratus excuſſerat, amittit. Hoc modo tum Bozina, Raſcia, Seruiæ magna pars, Turcorum in poteſtatem venit. Matthias tamen rex Vngarus Iaitzam, cum XXVII Bozinæ opidis, recepit: quam militum corona deinde rurſum Muchemetes circumdedit, & oppugnauit: irritoque conatu, fama dumtaxat aduentantis Matthiæ territus, ab ob-

ab obſidione, Bozinæque finibus, diſceſſit. De opido Hertzegouina dictum ſuperius, capite 95. Couadzam Turci cum Bozinacis & Croatis adpellant, quæ Iaitza Bonfinio, Chalcocondyli Gaitia, paulloque rectius Gaitza nominatur.

PLVRES IN ALBANIA PRINCIPVM DItiones. Giolchiſar. Egripos.

Erant in Albania plures reguli, qui ſuas ſinguli ditiones habe- 142.
bant. Inter has erat Ibanis, ſiue Ioannis Caſtriotæ regio, de qua ſuperius dictum capite 121. Hanc armis nunc imperio Muchemetis ceſſiſſe referunt annales, quod alij factum deditione narrant. Laonicus hac ſerie ditiones enumerat. Primum ait Sandalis in Epiri vicinia ſitam eſſe regionem, cui finitimæ ſint Venetorum aliquot vrbes, Albaniæ proximæ. Ioannis inde Caſtriotis agrum ſuccedere, cui ſit adnexa regio Comneniadarum. Hinc ſitam vlterius Arianitæ, Comneni filij, ditionem aſperã & montuoſam. Eius regiam vocabulo nunc etiam noto, Cannina dicebant, numero multitudinis: quæ ſupra Valonam vel Auloniam in ſublimi poſita conſpicitur. Arx Caramaniæ Giolchiſar, cuius paullo poſt mentio fit, in Anatoliæ tabula chorographica ſcribitur Culchiſar. Egripos inſula Turcis dicitur, quã vulgo iam Negropontum adpellãt, ſicut & primariam inſulæ ciuitatem: quæ ponte, cui caſtellum adiunctum eſt, cum Achaiæ cõtinenti cohæret. Vrbi nomen apud priſcos erat Chalcis, inſulæ vero, Eubœa: quam Euripi fluxus nobilitauit, vt Euripum princeps ille philoſophorum Ariſtoteles. Nam ſi vera ſunt, quæ de ipſo, cauſas motus Euripi perueſtigante, referuntur: quum tamdem Ariſtoteles Euripum capere non poſſet, cepit Euripus Ariſtotelem. Erat Eubœa, quum a Muchemete bello peteretur, Venetorum in poteſtate. Defendebant eam contra Turcos acriter nomine reipublicæ, Ludouicus Calbus, & Paulus Erizzus, vel Ericcius, prætor Chalcidis, quem Poteſtatum Veneti nominãt. Sed claſſe Veneta ſuis ſuccurrere non auſa, tamdem opido per vim potiti

fuere Turci. Filia Pauli Prætoris, vrbe capta, propter inſignem formæ venuſtatem ad Sultanum Muchemetem deducta, memorabili exemplo pudicitiæ mori maluit, quam eius ſe libidini proſtituere.

VSVN CHASAN. IVSVFZE BEG. MVSTApham filium Muchemetes ſtrangulari iuſſit.

143. De huius Chaſanis origine Reineccius exquiſite diſſerit. Vſun a Turcis ob ſtaturam corporis eximiam dicebatur. Nam Vſun eis ſignificat longum ſiue procerum, qui Perſica lingua Diras diceretur. Laonicus quoque Chaſanem Longum adpellat. Ioachimus Cureus, Sileſiorum hiſtoricus, nominat Huſſancanum, vel corrupta voce, vel in Haſſan Chan mutanda, quod eſſet Hiſpanico more, Don Haſan vel Chaſan. Sed ipſos Perſicos reges eo nomine vſos non memini vel legere, vel audire: quod tamen proceribus eidem regi ſubditis tribui ſcio, & antea notaſſe recordor. Iuſufze vel Iuſufge nomen itidem factum eſt a ſtatura, forma deminuta. Significat enim Ioſephulum. Iouius ſimpliciter Ioſephum nominat. De Tocata ſuperius quædam habes capite 75. Quum dicitur a patre Muſtaphas fuiſſe præfectus iis locis, intelligitur Amaſia: de qua dictum initio declarationis, cap. notarum 6. Muſtaphas hic ante patrem exſtinctus fuit, aliis venationi cauſam mortis adſcribentibus, aliis nimiæ Veneri. Nobis ea lubet interpretando adijcere, quæ digna memoratu de ipſius interitu prodidit Spanduginus. Ait enim, Achmetem baſſam, cognomento Bidicem, de quo ſtatim plura dicturi ſumus, habuiſſe feminam forma præſtantem, cuius amore captus fuerit Muſtaphas hic, Muchemetis filius: quum aliquando in aulam, officij cauſa, manum patris exoſculaturus, veniſſet. Inde factum, vt illa quodam tempore balineum (pro more Turcico) ingreſſa, Muſtaphas eodem ſe conferret, & nudam (vt erat) nulla pudoris habita ratione, violaret. Indignum hoc facinus quum Achmetes ad Sultanum Muchemetem deferret, laceratisq; veſtibus ac tulipanto, de tam graui quereretur iniuria, vindictam ſceleris expoſcens:

poſcens: reſpondiſſe Muchemetem, cur iis querelis vteretur? an neſciret, Sultani ſe mancipium eſſe? Si maxime filius, inquit, meus Muſtaphas in vxoris tuæ complexus venit, an non meo cum mancipio rem habuit? Nihilo tamen minus patrem de tali patrato facinore filium ſecreto quam acerrime increpaſſe, iuſſiſſeque, ſuo vt e conſpectu ilico diſcederet. Et quia deeſſe non ſoleret officio, in obſeruatione iuris & æqui, ſi quidem ita libitum ei fuiſſet: miſiſſe poſt triduum quemdam e ſuis, qui Muſtaphæ neruo iniecto fauces iuſſu patris eliſerit. Hæc Spanduginus. quæ ſane ſi vera ſunt, vt pluribus ex cauſis eſſe videntur: memorabile nobis exemplum paterni rigoris erga filium, ceteroqui præſtantem virum, in ea gente præbent: cuius Sultani ſuos in ſubditos, velut in viliſſima mancipia, ne maxima quidem dignitate viris ſecundũ ipſos principes repugnantibus, quiduis ſibi licere putãt.

CARACHISAR. CHAS MVRAT.

Clauſerus in Chalcocondylis conuerſione ſua nomen vrbis, 144.
quam Muchemetes in Chaſanis regionem pergens occuparit, non repertum (vt arbitror) in ſuo codice, omiſit. Adſcriptum tamen eſt margini de libro Gundeliano Coryci nomen, ac recte quidem. Nam Corycum cepit, quam Turci ſuam ad linguam nonnihil accõmodarunt, & Charachiſar dixerunt. Monuimus enim ſupra, cap. 15, Turcis eſſe in more, ſic antiqua mutare nomina ciuitatum, caſtrorum, ſtagnorum, fluminum, regionum: vt priſcorum adfinitatem retinentia, nihilominus in ſua lingua quiddam ſignificent. Ita de Coryco factum Carachiſar, quod Turcice ſonat arcem nigram. Apud Ortelium in Synonymia Geographica Curcu Nigri, & Corcos ex itinerario Beniaminis, admitto: Mercatoris vero Chutam, cum Chuteo Ioſephi Barbari, nihil ad Corycum pertinere puto. Murates ille, Romaniæ vel Europæ beglerbegus, cuius nomen heic ſubijcitur, cognominatus fuit Chas, hoc eſt, elegans aut venuſtus.

VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAEſus in prælio contra Muchemetem.

145. Qui hoc prœlio fuit interfectus Chaſanis Longi filius, nullum heic in annalibus nomen habet. Secretarius aũt Sigiſmundi Malateſtæ, reguli Ariminenſis, qui tunc vixit, & pleriſq; rebus id temporis in Græcia & Anatolia geſtis cum hero ſuo, magnæ virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Iouio Zeynal dicitur. Is vero Turcis eſt Zeineli, vocabulo ſignificante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes ſunt. Illum Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor: qui an Latine Maxillatus dici poſſit, alij viderint.

MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS ingenti clade adficit.

146. Moldauiæ Vaiuodam quum dicimus, ſemper illum intelligimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, monuimus ſupra, cap. 71. Qui vero cædem hanc Turcorum inſignem edidit, adpellatur a Bõfinio & Cureo Stephanus, magnus ſane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verumetiam illuſtri de Tataris potitus eſt victoria. Quæ Turcis Iſcodara ſit, explicatum ante, numero 121.

ÇEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN, varie corruptum. Achmetis fortuna, non minus varia.

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic baſſa, tam apud Sultanum Muchemetem II patrem, quam apud Baiaſitem filium: de cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuiſſe filium Stephani, non regis, ſed Deſpotæ Bozinenſis. Nam Bozinæ Ducis filius fuit alius ab hoc Achmetes baſſa, cui cognomen erat non Çeduc, ſed Cherſeogles, vt eum noſtri vocant, de quo infra, ſuo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanenſis erat origine, vel Epirota. Sigiſmundi Malateſtæ ſecretarius ſcripſit,

eum fuiſſe virtute militari parem antiquis ducibus: adeo quidem, vt ſola nominis ſui famá, quocumque ſe conferret, omnibus formidinem ac trepidationem inijceret. Addit, cognominatum vulgo Gendich, propterea, quòd ei dens vnus deeſſet. Quam vero a tenui fortuna maximam ad dignitatem ſubito peruenerit, Spanduginus hiis propemodum verbis expoſuit. Erat, inquit, Sultano Muchemeti ſatelles, (Solacos Turci vocant) qui Bidic Acmat ex eo nominabatur, quod in oris antica dentium ſerie, dentem vnum amiſiſſet. Hic quum aliquando cum principe ſuo colloqueretur, vt fieri nonnumquam ſolet, adſerebat inter alia: non poſſe principem reuera ſe magnum prædicare, ſi non ex paruo magnum, & viciſſim ex magno paruum facere poſſet. Hæc eius verba tantum in animo Muchemetis habuerunt efficaciæ, vt Achmetes hactenus ſatelles, ab ipſo ſupremum ad primarij baſſæ gradum proueheretur. Quid ei poſt hæc euenerit, quum ipſius vxori a Muſtapha, Muchemetis filio, ſtuprum inferretur, paullo ante narratum, capite 43. Mortis genus, conſentaneum fortunæ ſubitæ, nimiumque blandienti, ſuo loco deinceps commemorabitur, numero notarum 156. Nunc diuerſitas indicanda cognominis, & verum cognomen oſtendendum. Diximus eum a Spandugino vocari Bidic, & alibi Vidich, a ſecretario Malateſtæ Ghendich: quam ſcripturam Geufræus retinet. Nominis notionem priores duo pæne rectam attingunt, quum ita fuiſſe vocatum ab amiſſo dente referũt: Geufræus in expoſitione vocis fallitur, quum ſic ait ipſum a magno dente nominatum. Sciptura hoc modo mutanda, vt apud Spanduginum pro Bidic & Vidich, legatur Gidic: apud reliquos duos pro Ghendich, Gedic: quod idem eſt cum Geduc. Peritiores Arabicæ linguæ Gutuc enuntiant per V Gallicum, quod parum abeſt a Gidic ſiue Gitic. Significat autem vocabulum hoc truncum alicuius rei fractæ. de quo animaduertitur, hoc ei datum fuiſſe cognomen a trunco dentis, qui adhuc in ore ſcilicet reliquus hæreret.

MARE NIGRUM, ET MARE maius. Cofé.

148. Pontus olim dictus Euxinus vel hoſpitalis, per contrarium ſenſum, velut Axenos & inhoſpitalis, nunc a Turcis Caradenizi vocatur, a Græcis Maura thalaſſa, idem vtroque nomine ſignificante, videlicet mare nigrum. Vſus eſt hac adpellatione Damaſcenus Studites in theſauro concionum ſuarum, ſcripto lingua Græca vulgari. Nomen hoc ei datum perhibent, non quod aquas habeat nigras, quæ profectò limpidiſſimæ ſunt: ſed a ſubitis fœdisque tempeſtatibus, quæ prius placidum ac ſerenum, paullo momento nigris tenebris inuoluunt. Ediuerſo mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, ſed longe ſerenius, illis Acdenizi dicitur, his Aſpra thalaſſa, id eſt album mare. Itali diſſentiunt ab vtriſque, ac a nobis etiam Germanis, qui hos ſequentes & ipſi nigrum mare nominamus. Etenim adpellare ſolēt mare maius, quod idem eſt cum mari magno. Id ei nomen dat Vincentius Beluacenſis, vti ſupra notatum capite 128. Cofé Turcis ſcribitur, quæ Capha noſtris eſt, in Taurica Cherſoneſo trans mare nigrum ſita, Genuenſium quondam colonia. Notum eſt, olim dictam fuiſſe Theodoſiam. De Kerimis, Crimiis, Keraiis, (ſic diuerſis iidem nominibus adpellantur) Deſtenſibusque Tataris, dictum ſuperius, numero notarum 45.

MUCHEMETES OBSESSAE SEmendriæ ſuccurrit.

149. Obſcuriuſcule quædam heic dicuntur, quæ ſic intelligenda. Muchemetes ad Morauam fluuium profectus eſt, hoc eſt, in Seruiam ſiue Raſciam, ad metropolim eius regionis Semendriam, vel Senderouiam, obſidione liberandam. Quippe Matthias Vngariæ rex, vti Bonfinius refert, hieme anni 1476, ad Semendriam, vndique militibus cinctam, exſtrui caſtella tria curauerat: vt artiſſime clauſam in poteſtatem redigeret. Iis vero

caſtellis

caſtellis potitus Muchemetes, obſidionem ſoluit. Obiter heic lector obſeruet, a Turcis etiam Morauæ nomen retineri, non Schitnizam cum Moraua confundi, de quo ſuperius actum, capite 124. Quum deinde muro nouam arcem cinxiſſe dicitur, intelligendum illud Geniſaraium, in vrbis orientali angulo conditum, de quo paullo ante, numero 139. Præterea nomen Soleimanis Romaniæ beglerbegi, quod ſtatim ſubijcitur, Bonfinius ignorauit, Baſſeum modo vocans.

INSIGNIS TVRCORVM CLADES in Vngaria.

Bonfinius vnum hac expeditione Turcorum ducem nomi- 150.
nauit Halibechum, qui annalibus eſt Ali beg Michalogli: de reliquis duobus, Iſa bego Chuſeinogli, & Bali bego Malcozogli, nihil compertum habuit. Turcorum exercitum LXCIↃ æſtimat. Vngarorum duces fuere, Stephanus Batorius, Vaiuoda Tranſſiluanienſis, & Paulus Kiniſius, Comes Temeſuarenſis. Numerum cæſorum Bonfinius idem in litteras retulit, Turcorum XXXCIↃ, Vngarorum VIIICIↃ dumtaxat. Annum quoque poſuit 1480. Vnde corrigendi captæ ſuperiori anno Scodræ numeri apud ſecretarium Malateſtæ, proque 1477, reponendi 1479.

RHODVS A TVRCIS PRIMVM OBSIDEtur. Amadeus cognomento Viridis, Comes Sabaudiæ.

Sæpenumero quidē tentata fuerat hactenus, & obſeſſa Rho- 151.
dus a Saracenis, etiam ab illo tempore, quo ab equitibus Hieroſolymitanis S. Ioannis Baptiſtę (Fretios vocari ſcribit Nicetas, Gallica nimirum voce, ſignificante fratres) poſſidebatur: & ante hanc obſidione proxima liberauerat eam Comes Sabaudus Amadeus, cognomento Viridis, immortali cum laude ſui nominis. Ideoque cum alba cruce, in campo rubro defixa, quæ ipſius ordinis equitum Rhodiorum inſignia ſunt, perpetuum

ea familia ſymbolum FERT huius Amadei virtute promeruit. Nam eæ litteræ plenius explicatæ ſignificant, Fortitudinem Eius Rhodum Tenuiſſe. Sed Turci nihil ad hoc vſque tempus in eam moliri fuerant auſi, licet Aſiæ quietam prope poſſeſſionem interturbari ab equitibus illis Rhodiis, ægerrime ferrent. Nunc tamdem Rhodum iuſſu Muchemetis adgreſſus eſt Meſites vezir baſſa, gente Palæologa natus. Erat tunc princeps ordinis, quem Græci Megalon Maſtora vocabant, noſtri Magnum Magiſtrum, Petrus Albuſſonius, natione Gallus, qui poſtea Cardinalis eccleſiæ Romanæ creatus fuiſſe traditur. Is tam fortiter hac obſidione cum ſuis ſe geſſit, vt non ſolum infecta re, verumetiam damnis acceptis grauiſſimis, inde diſcedere Meſites cogeretur. Quippe non reuocatis ad calculum detrimentis ceteris, cæſa periere Turcorum XXXCIↃ, vt quidam aiunt, Geufræo longe minorem ponente numerum.

OTRANTVM A TVRCIS CAPTVM, ET a Chriſtianis receptum.

152. Otrantum Turcis & Italis dicitur extremo in angulo Apuliæ ſita ciuitas, e regione Albaniæ vel Epiri: cuius ab opido Velona ſiue Valona, quondam Aulonia, ſexaginta dumtaxat interiecto mari milliaribus Græcis diſtat. Imperator Leo metropolim facit, & Hydruntem vocat, vnde corruptum nomen Otranti. Leone quidem regnante pars vt iſthæc Italiæ, cum Calabria, Byzantino parebat imperatori: ſic & metropoles Romæ Nouæ patriarcham, non veteris Papam adgnoſcebant. Inter alia poſt captam Hydruntem a barbaris edita crudelitatis exempla, refertur & illud, quod vrbis archiepiſcopum ad aram ſerra diſſecuerint. Nos e Corcyra ſoluentes, deficientibus idoneis ventis, heic ſubſiſtere coacti fuimus, in non exiguo, propter immanes piratas Turcicos, diſcrimine conſtituti: qui ob interfectam cum familia non ita dudum Ramadanis baſſæ Tripolitani coniugem, vt in ſupplemento annalium narrauimus, in Venetos ra-

bioſe

bioſe graſſabantur. Nec Hiſpanus gubernator Hydruntinus minori vſus eſt erga nos barbarie, qui per nauclerum cum periculo ablegatum rogantibus, vt aliquanto propius ad portum accedendi poteſtatem faceret: quo portus & vrbis vicinia tutiores a piratarum iniuriis eſſemus, non ſolum id negauit: verumetiam denuntiari iuſſit, ſe nos omni genere tormentorum bellicorum ex arce, ſi propius accederemus, excepturum. Id fiebat propterea, quod Conſtantinopoli veniremus: vbi ſuperiori æſtate, veluti paullo ante dictum, grauiſſime morbus peſtilens ſæuierat. Amplius tamen quinque menſibus, ante noſtrum diſceſſum, ea graſſari deſierat; ac nos quarto iam menſe a Conſtantinopoli aberamus. Ita nimirum exuere quaſdam belluas omnem non dico caritatis Chriſtianæ, quæ fruſtra in eis quæritur, ſed humanitatis ſenſum videmus, de hac vita quam diutiſſime conſeruanda ſollicitos, quum æternam & cæleſtem nullam exſpectent. Hydruntem a morte Muchemetis, quum Baiaſites patris in imperio ſucceſſor, bello contra Zemem fratrem implicatus, Achmetem Geducem baſſam ad ſe anno proximo (ſicut in annalibus paullo poſt ſequitur) reuocaſſet; Neapolitani reges obſeſſam & expugnatam recuperarunt, ab Vngaro rege Matthia copiis auxiliaribus impetratis: quæ pugnis aduerſus vicinos Turcos adſuetæ, præcipuam hoc bello, ſuperandis barbaris, operam nauaſſe prædicantur.

MORS SVLTANI MVCHEMETIS II. Teggiur Zair. Clyzomene. Nymphaum.

Commode mors conſilia Muchemetis interrupit, futura reipublicæ Chriſtianæ pernicioſa. Nam Otranto capta, progreſſurus erat haud dubie: præſertim quum Roma Noua potitus, etiam de Roma veteri ſubijcienda perpetuo neſcio quid ſomniaret. In Aſiam tranſmiſiſſe cum exercitu dicitur, inuaſurus Ægypti Sultanũ, tum quod legatos ſuos, ab Vſumchaſane Perſarum 153.

rege cum muneribus reuertentes, violaſſet: tum etiam, quod pedaneum vectigal a Turcis, Mechien, per imperij ſui fines, religionis ergo proficiſcentibus, exigeret. Exſtinctum tradit Bonfinius anno Chriſtiano 1481. v Non. Maias. Adduntannales, in Teggiurum prato mortuum. Hoc loci nomen Turcis Teggiur Zair effertur. Et expoſita ſuperius eſt cauſã, numero notarum 56, quamobrem Turci Græcorum Imperatores nominauerint Teggiures. Secretarius Malateſtæ refert, Muchemetem cum exercitu tranſieciſſe Scutarium, indeque profectum ad Chiſiuichen, cuius planicies ab vna parte ad mare pertineat, in morbum incidiſſe. Quibus in verbis pro Chiſiuiche putarim equidem aliud nomen reponendum, adeoque Geiuiſen illam, de qua dictum capite notarum 74. Quippe fatentur omnes hiſtorici, Muchemetem iter hoc Nicomediam verſus tenuiſſe: a qua non longe cum abeſſet, mortuus fuerit. Notatum vero ſupra, Geiuiſen vnius itinere diei non magno diſſitam a Nicomedia. Dictum ibidem, maris iſtic eſſe ſinum, quem veteres Aſtacenum vocarint. Eum ſecretarius etiam Malateſtanus ipſe digito quaſi commonſtrat. Prætor Græciæ noſter cuiuſdam regij vel imperatorij palatij meminit, cui nomen dat Nymphæum. Ab eo non procul diſſitum deſcribit locum, tali Teggiurum vel Imperatorum prato rebus omnibus ſimillimum. Alicubi de Nymphæo: Michaël, ait, Palæologus imperator Nymphæum peruenerat, quo loco recreare ſe ſolebant imperatores, poſtquam Conſtantinopoli (a Flandris) in exſilium eiecti fuerant. Alibi vero planiciem vel pratum ipſum deſcribit his verbis: Quum dies aliquot (imperator Ioannes ſcilicet Ducas Vatatzes) Phlebiis exegiſſet, Clyzomenen profectus, (hoc loco nomen eſt) ibidem tentoria figi iuſſit. Nam iſtic imperatores e Nymphæo digreſſi, cõmorari ſolent, maioremq; veris partem trãſigere. Quippe totus ille locus mera planicies eſt, quæ graminis copiam, compluribus equis ſufficientem, producit. Aquis etiã irrigatur, ac in propinquo multos pagos & ciuitates habet, a quibus ad victum neceſſariæ res copioſe ſubminiſtrantur.

Hacte-

Hactenus Prætor, qui Nicæa profectum ad hanc Clyzomenen ſcribit imperatorem. Ea vero ſi non eſt illud Teggiurum vel Imperatorum pratum, in quo mortuus, de annalium ſententia, fuit Muchemetes: equidem alium, quem indicem, ſic adpellatum locum, nullum inuenio.

SVLTANI ZEMIS, ALTERIVS FILII Muchemetis hiſtoria.

Principio monendus lector, huic apud Turcos nomen eſſe, 154.
Sultan Zemi, vel Gemi, p̄nuntiatione Italica. Geufræus, & alij, nō recte Zizimum & Zizimen adpellant: peius etiam Bonfinius Czaliabum, quod ex Zelebi corruptum arbitror, de quo vocabulo dictum initio declarationis huius. Vtriuſque pugnæ narratio, qua bis Achmetis Geducis baſſæ ductu ſuperatus a fratre fuit, heic in annalibus exſtat. Reliquæ poſt fugam vitæ fortuna breuiter e noſtris exponitor, quando Turci eam, vt parum ſibi cognitam, in litteras referre non potuerunt. Igitur altero prœlio victus, deſperatis rebus ſuis, in Rhodum profugit: ſeque magno equitum Rhodiorū Magiſtro, qui tunc erat Petrus Albuſſonius Gallus, tradidit. Agebat tunc ætatis annum vigeſimum octauū. Id vbi Baiaſites accepiſſet, ampliſſimis Magnum Magiſtrum, eiuſque conſiliarios, muneribus demulcens, vti diligenter adſeruaretur, petiit: ſimul ad eius alimenta ſe quadraginta millia ducatorum ſingulis annis, quam quidem diu frater ſuperſtes futurus eſſet, numeraturum promiſit: pacem denique cum Chriſtianis perpetuam culturum ſpopondit. Accepit eas condiciones magnus Magiſter, quas quidem bona fide Baiaſites impleuit. Zemes vero, tum plenioris ſecuritatis cauſa, tum vti Baiaſites tanto magis in metu perpetuo contineretur, in Galliam fuit abductus: vbi diu vixit in quadam Rhodiorum equitum arce, cui nomen Burgonouo. Deductus inde Romam fuit, ad Innocentium eius nominis VIII, Pontificem. Ibi, quam diu vixit Innocētius, ac poſt mortem illius, ſub Alexandri VI pontificatu, manſit:

donec occupaturus regnum Neapolitanum Karulus VIII Galliæ rex, Romam veniſſet. Nam is Zemen ab Alexandro impetrauit, vſurus eo, quemadmodum quidem aiebat, ad recuperãdum imperium Conſtantinopolitanum. Pontifex autem Zemi venenum propinaſſe lentum traditur, quo certum ad terminum paullatim cõfectus expiraret. Itaque poſt aliquot dies Terracinam perductus, ibidem rebus humanis exceſſit.

MEKIE. MEDINA ALNABI. FILII nepotumque Zemis hiſtoria.

155 Victus priori prœlio Zemes, dicis cauſa, quod aiunt, quaſi voti reus, Mekien ſe contulit. Ea noſtris Mecha eſt, Achmeti onirocritæ Mecca, Saracenis Medina Alnabi, hoc eſt, ciuitas prophetæ. Reapſe vero ad Alcairenſem Sultanum confugit, a quo Geufræus eum copiis & pecuniis adiutum ſcribit: ſed negat hoc Malateſtæ ſecretarius, tantũmodo referens Zemen Sultani Alcairenſis fidei vxorem cum filio commendaſſe. De hoc eius filio quid factum fuerit, paucis Spãduginus expoſuit. Quippe narrat eum, quum in Rhodum inſulam perueniſſet, amplexum religionem Chriſtianam, & baptiſſatum. Ibidem, ſuſceptis ex cõiuge quatuor liberis, duobus maſculis, totidemque femillis, velut in latebris vixiſſe: donec Rhodo capta, percunctãti de eo ſollicite Soleimani proditus, quum religionem Chriſtianam deſerturum ſe conſtanter negaſſet, duobus cum filiis occideretur: iubente Soleimane, vt filiæ Conſtantinopolim aueherentur.

MORS GEDVCIS ACHMETIS BASSAE.

156. Qui a condicione humillima ſubito ſupremam ad dignitatẽ & opes emerſerat, & imperatoriis tamen artibus præſtans, magnas pro Sultanis ſuis, Muchemete Baiaſiteque, res geſſerat, inſigni ſua cum gloria: quam indigna tamdem morte vitam hanc clauſerit, annales hoc loco paucis commemorant. Cauſas tamẽ

nullas

nullas adiiciunt,cur ita ſubito peremtus fuerit,iuſſu Baiaſitis, vt Geufræus; ipſius manu Baiaſitis , vt Malateſtæ ſecretarius ſcripſit. Geufræus ait,teſtatum fuiſſe Baiaſitem, nimiam ſerui magnitudinem ac virtutem domino formidinem incutere. Malateſtæ vero ſecretarius huiuſmodi quædam paullo prodidit explicatius,quæ cõmutatis verbis ipſius Italicis cum Latinis, heic inſeremus. Erant,inquit,pertinaces animi Genizarorum,quos ſane nonnumquam dicere non eſt veritum,quando Baiaſite domino parum propitio vterẽtur,arceſſituros ſe Sultanũ Zemem, qui eis imperaret. Quinetiam armati aliquando,magna cum rabie ad ipſas Sultanini palatij portas adcurrerunt. Tum vero Baiaſites lenibus eos verbis mitigare, cunctiſque poſtulatis ipſorũ ſane quam indulgenter adnuere. Sopitis autem furentium iris, auctores ſeditionis e medio ſuſtulit. Et quia ſæpenumero Genizari ad Achmetis Chendicis veziris baſſæ domum itabant, Baiaſites Hadrianopoli tamdem,qua in vrbe tunc agebat, ad conuiuium Vezires ſuos omnes inuitauit: ibique Achmetem baſſam manu propria confecit. Hæc ille,quibus Arateum hoc epiphonema rectiſſime quis adiecerit: eiuſmodi ſcilicet amoris ac beneuolentiæ tyrannorum eſſe præmia.

FAMILIA CARAMANIAE PRINCIPVM exſtincta. Pirametus,pro Ibrahime. Caramania in formam beglerbegatus redacta.

Vltimus eſt Caſanes ille,cuius heic nomen prodiderunt an- 157.
nales, qui de Caramanorum familia principum in hiſtoriis reperitur. Nam Geufræum errare videmus, qui tradit exſtinctam horum familiam ſub Muchemetis imperio, duodecim vel tredecim ante hoc tempus annis: & aliud vltimo dat nomẽ, Abrahamum vocans. Ait enim,Muchemetem liberatum. Vſumchaſane (Aſſambegum ipſe nominat) aduerſario, poſt obitum Pirameti Caramani reuerſum in Caramaniam, Abrahamo filio eius impoſuiſſe neceſſitatem implorandi auxilia Chriſtianorum,

maxime Pij II Pontificis: qui profectione in Caramaniam cōſtituta, Anconam, vbi claſſem adornari curauerat, profectus; ibidem mortuus ſit, dum aduentum Venetorum ſociorum exſpectaret. Hinc eueniſſe, vt claſſe diuiſa, & occupatis Vngarico bello Germanis, Caramanus minime ad reſiſtēdum Turcis ſufficiens, interfectus fuerit: atque ita familiam Caramanicam defeciſſe, cuius ditio ceſſerit Oſmanidis. Non temporibus hæc dūtaxat, ſed rebus etiam confuſa ſunt. Ait occiſum Abrahamum, Pirameti filium, in ea familia poſtremum, poſt Vſumchaſanicū bellum, quod pertinet ad annum Chriſtianum 1474. Voluiſſe vero Pium II Pontificem huic opem ferre paullo ante, quàm ipſe vitam cum morte commutaret, & alter a Turcis opprimeretur. Atqui decem plus minus ante hoc tempus annis, Pium Papam mortuum fuiſſe conſtat. Præterea tradunt annales, a Muchemete II ereptam Caramano Giolchiſarem, anno Chriſtiano 1469. nec tamen ipſum principem, qui tunc Ibrahimes erat, interfectum fuiſſe. Quem etiam dicit Abrahamum, Pirameti filium, bella cum Muchemete geſſiſſe; Bonfinius Pirametum adpellat, Turci nominant Ibrahimem, qui ſcilicet idem eſt cum Abrahamo. De quo equidem colligo, quodnam ſit illud Pirameti nomen. Arbitror enim, litterarum metatheſi Pirametum eumdem eſſe cum Praimeto vel Praime, ſiue Turcico Ibraime. Sic & ſupra notauimus, ex eadem voce Praime factum apud Chalcocondylem Priamum, trāſpoſitis itidem litteris. Ibraimis vero filius Caſanes, quum in Baiaſitis Porta educaretur, anno tamdem Chriſtiano vel 1483, vel ſequenti mortuus, Caramanidarum familiæ finem impoſuit: ex quo tempore Caramania beglerbegatus Oſmanidarum eſſe cepit.

IMARETVM BAIASITIS, AD FLVMEN Hadrianopoli conditum.

158. Sunt Hadrianopoli trium confluentes amnium, Hebri ſiue Marizæ, Tunſæ ſiue Tænari, & Hardæ, de quibus ante dictum

capite

capite 30. Poſtquam hi fluuij coiere, Marizæ nomen ſuperat, in cuius ripa ſcilicet imaretum ſuum Baiaſites exſtruere cepiſſe dicitur.

KILI. CILIVM. CELIVM. CHELIA. ACHILlea. Neſtoralba. Beſſarabia. Kermen, Aherman. Moncaſtrum. Stephanus Vaiuoda Carabogdaniæ.

Quę heic de arce Kili capta leguntur, huiuſmodi fere verbis 159.
a ſecretario Malateſtæ ſunt expoſita, quæ vertendo adſcribere libuit. Baiaſites, ait, in otio triennium exegit, poſt ſuperatum videlicet, expulſumque fratrem Zemem: ac deinde Tataris in ſocietatem adſcitis, claſſem 350 nauium, cum magnis terreſtribus copiis inſtruxit: vt bello Carabogdaniæ Vaiuodam inuaderet, eiuſque vires euerteret. Regionem huius ingreſſus, omnia flammis & ferro vaſtauit, ciuitatemque Chilium cepit, etiam arcem dedēte Mamalacco Caſtellano, patriæ proditore. Profecti ſunt deinde Turci Tatariq; maximo cum exercitu ad opidum Mōcaſtrum. Quumque ſibi eam quoque ciuitatem dedi poſtulaſſent, ac interueniente pacto relinquendi cum vita facultates incolis ſaluas, voti compotes facti fuiſſent: nihil eorum, quæ promiſerant, præſtiterunt. Baiaſites etiam familias plus minuſue quingentas eorum ciuium Conſtantinopolim abduci iuſſit. Bōfinius eodem tempore geſtas ibidem res commemorans, Achilleam ait, nunc Cheliam, & Neſtoralbā, ad Iſtri oſtia ſitas, a Turcis tunc obſeſſas fuiſſe: Stephanum vero Myſiæ inferioris (Moldauiam dicere vult) principem, ab Vngaro rege Matthia petiiſſe opem ex fœderis ſocietatiſque lege. Sed ante miſſa ſubſidia, ciuitates illas in hoſtium poteſtatem veniſſe. Conferamus hæc inter ſe, Turciciſq; cum annalibus. Primus ait, a Baiaſite capta fuiſſe cum arcibus opida, Chilium & Moncaſtrum: alter, Cheliam & Neſtoralbam: annales denique, Kilim & Chermen. Conſentiunt igitur omnes, de capto priori opido, niſi quod eſt quædam in nomine diuerſitas: ſicut idem a Laonico Celium quoque di-

citur, a Cureo Cilium. Iouius, per errorem puto, Lithoſtomum adpellat, in ripa Danubij, vel ad oſtium Danubij potius. In alterius autem ciuitatis vocabulo diſſentire videntur, primo nominante Moncaſtrum, altero Neſtoralbam, tertiis denique Chermen. Secretarij Moncaſtrum, & Chermen Turcorum, idem eſſe puto: diuerſam ab vtraque Neſtoralbam. Quippe Kermen ſeu Chermen ſitum eſt in Moldauiæ Tatariæque finibus, verſus Pontum Euxinum, vbi ſcilicet in hunc ſe Danubius effundit. Et Sangiacatus eſt hodieque Chermen vel Aherman, Beglerbego Romaniæ ſiue Græciæ ſubiectus. Bonfinij vero Neſtoralba, nõ Moncaſtrum, aut Chermen, ſed vrbs eſt hodie Bialogrod dicta, quod arcem albam ſignificat, ad profluentis in Euxinum, non Iſtri, ſicut Bõfinius ſcripſit, ſed Neſteris amnis oſtium ſita. Quapropter non Neſtoralba, ſed Neſteralba ſcribi debuit. Et Neſter priſcis vocatus fuit Tyras fluuius. Hiſtorici Græci recentiores ab annis 500 Danaſtrin adpellarunt, vti Neperem vicinum, Danaprin: qui mihi quidẽ non eſt Boryſthenes ante, quàm Beriſnam a Roſſiæ vel Ruſſiæ finibus venientem recipiat, ad quam Boryſthenis etiam vetus nomẽ propius accedit. Cureus ſcripſit, hoc ipſo anno Chriſtiano 1485, Stephanum Valachũ, de quo diſceptabant inter ſe reges, Vngarus Matthias, & Caſimirus Polonus, vtrius eſſet cliens, tamdem in verba Caſimiri regis in caſtris iuraſſe: nihiloque minus deſertum a Polonis, amiſiſſe Beſſarabiã. Hæc nimirum eſt illa regio extrema in ora Valachiæ, Nigrũ ad mare ſita, quæ Kilim & Chermen, ſiue Moncaſtrum, opida continet, ſic a Beſſis Thracibus adpellata. Noui aliquãdo in aula Maximiliani II Auguſti, Spiræ comitia celebrantis, Nicolaum, patre Beſſarabiæ principe natum, vti quidem credebatur: documentis quibuſdam, ac teſtimoniis, præſertim Venetorum plumbeis bullis, hanc eius originem adprobantibus.

BELLVM INTER SVLTANOS, CAIRENSEM ET Oſmanidam. Vſun Vsbeg. Terſis.

160. Huius belli cauſæ referendæ veniunt ad ſuperiorum temporum

rum offenſas. Diximus enim, Muchemetem II, Baiaſitis patrẽ, paullo ante mortem in Aſiam tranſmiſiſſe, bellum vt faceret Alcairenſi Sultano, qui hoſtes eius iuuerat, præſertim Caramanũ: & alioqui ſe gerebat erga Turcos inſolenter, vti dictum capite 153. Proſequitur ergo bellum a patre inchoatum Baiaſites, nouis inſuper iritatus iniuriis, quod Zemis partibus Sultanus Alcairenſis fauiſſet. Is a Iouio, Geufræo, ceteris, Caitheus non recte nominatur; melius a Petro Martyre Mediolanenſi Caitbeus, quaſi Caitbegus, Sultani Mahumetis pater, dicitur. Vide caput 237. Ab eodem Zemis vxorem & filium tradi ſibi Baiaſites poſtulabat. Quis autem fuerit inter ceteros hoc bello ſocius Sultani Alcairenſis Vſun Vsbeg, non exprimitur. Nomen Vſun, longum ſignificat: Vs, callidum & aſtutum. Amicus meus Nicolaus Haunoltus, ait Vsbeg Han vocari regem quemdam Tatarum, longius etiam diſſitum quam ſit Chitainus. Adanorũ ciuitas in Cilicia ſatis eſt nota, de Grecorum etiam, Zonaræ, Cedrinique hiſtoriis. Terſis eſt illa diui Pauli patria Tarſus, quam Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Græcis etiam vult adpellatam fuiſſe Terſum & Terſiã. Bellonio nunc Hama putatur, & Hamſa dici, per errorem: quum ea ſit Emiſſa Phœnicum. Tam Adana, quàm Tarſum fluuius alluit, qui priſcis Cydnus erat, iam Caraſu dicitur, ab aquæ profundæ nigro admodum colore.

NON SEMEL, SED BIS PVGNATVM INTER SVLtaninos & Oſmanicos. Diuerſa nomina, Cheſerogli, Cherſeogli, Herceogli, Herzecogli, Cherzecogli.

Ceperunt hactenus a Muratis vſque ſecundi temporibus, a 161.
Turcis memoriæ prodita, nonnihil habere pluribus in explicãdis rebus geſtis plenius, q̃ noſtris in hiſtoriis reperiri videamus. Indicio eſt, plerorũq; noſtrorũ error de prœlio, quod vnũ tradũt inter Sultaninos & Oſmanicos longe grauiſſimum fuiſſe commiſſum, tanta cum Turcorum ſtrage, quantam ab alia natione orbis vmquam perpeſſi fuerint. In his eſt Geufræus, qui tum

nomina ducum, tum geminam pugnam confundens, exercitu Turcico in fugam conuerſo, Cherſeolum generum Baiaſitis captum, Alcairum ad Sultanum Caitheum fuiſſe deductum ait. Annales autem Turcici duces expeditionis primæ faciunt, Ferhatem begum, Baiaſitis generum: Caragoſamque, beglerbegum Caramaniæ: quibus e duobus alter fuerit cæſus, nimirum Ferhates Baiaſitis gener. Expeditioni vero ſecundæ præfectos fuiſſe memorant, Muchemetem Cheſeroglim, & Achmetem Ducis filium, Romaniæ beglerbegum. Neſciuit ergo Geufræus, cæſum priori prœlio Ferhatem, Baiaſitis generum: neſciuit altero prœlio duos fuiſſe duces, Cheſeroglim & Herzecoglim. Itaque non pugnas modo duas in vnam confundit, verumetiam e tribus, Ferhate Baiaſitis genero, Cheſerogli, ac Herzecogli, qui & ipſe Baiaſitis gener fuit, vnum quaſi conflat Cherſeolũ ſuum. Eius vero nomen hoc haud dubie corruptum eſt ex Cheſerogli, qui Cheſeris eſt filius, de quo Cheſere bego, Elpia familia nato, tractatum ſuperius capite 117. Non tamen hic Cheſerogli Baiaſitis gener, aut captus ſecundo prœlio fuit, ſed Herzecogli ſiue Ducis filius, Achmetes baſſa: quem antea quoq; Geufræus cõfudit cum Achmete Geduce, ſicut expoſitum ſupra, numero notarum 147. Nomen habuit Herzecogli Turcogermanum. Nam ſupra notatum capite 95, plures populos Ducem nominare vocabulo a Germanis accepto, Hertzog. Indidem lector intelligit, Bozinam duplicem, duos habuiſſe principes: quorum vnus regium, alter Ducis titulum habuerit. Ex vltimo Bozinenſi Duce natus fuit hic Ducis filius, vel Herzecogli, cuius nomẽ hoc varie ſcriptum legitur apud hiſtoriarum auctores Spanduginus habet vocabulum Cherzecogli, quod idẽ eſt cum voce recte ſcripta Herzecogli. Sed errat idem, quum Anatoliæ beglerbegum facit, qui Turcis auctoribus Romaniæ beglerbegus fuerit. Apud Ma'areſtæ ſecretarium Herceogle reperitur, apud Iouium Cherſeogle. Sed hæc omnia deprauata ſunt ex illo Turcogermano, quod diximus.

FINIS

FINIS DVCATVS BOZINENSIS, VEL HERZEGOuinæ, vel Herzega, vel Orzega, vel S. Saba, vel Montis Nigri. Achmetis Herzecoglis baſſæ hiſtoria.

162. Recenſuimus ſupra, capite notarum 141, regni Bozinenſis interitum: nunc qui Ducatus Bozinenſis exitus fuerit, itidem cõmemoremus; ita promiſſo noſtro, & huius Ducis filij, vel Herzecoglis hiſtoria poſcente. Nam annales aiunt, Achmetem baſſam Herzecoglim, prœlio contra Sultaninos ſecũdo, cum equo prolapſum, in Sultaninorum manus veniſſe, deductumq; fuiſſe ad Vsbegum, & cuſtodiæ traditum. Secretarius autem Malateſtanus, eadem narrans: Baiaſites, inquit, nuntio cladis ſuorum accepto, indignatione nimium quãta ſuccenſus, denuo præpotentem inſtruxit exercitum, eique ſupremo cum imperio præfecit Herceoglim, Stephani quondam S. Sauæ Ducis filium: qui aduerſa quadam fortuna ſuperatus, & vniuerſis cum copiis cæſus fuit, etiam tribus ei dextræ manus digitis amputatis. Videamus ergo, quæ fuerit huius tam origo, quàm familia: quæ ad Turcos deficiendi occaſio: qui denique totius gentis, e qua natus erat, interitus. Diuerſa vero referuntur a duobus auctoribus, Spandugino & Iouio: quos quidem ambos, & primo Græcum illum, audiamus. Narrat is, ante hæc tempora Sultanum Muchemetem II decreuiſſe cum animo ſuo, ſub iugum mittere Ducatum Bozinenſem, cuius princeps Stephanus, S. Sabæ Dux, & Herzechus (animaduertit lector Germanicam vocẽ Hertzog) vulgo fuerit adpellatus. Ipſam regionem Raguſæis eſſe finitimã, inter quos, & principem Stephanum, ſimultates interceſſerint, ex cauſa quadam huiuſmodi. Erat Duci legitima coniux, e qua tres liberos mares ſuſceperat: Ladiſlaum natu maximum, cui nupſit Anna Cantacuzena: Stephanũ, ſecundogenitum: & vltimum, Vaticum. Accidit autem, vt Florentina quædam mulier, excellentis formæ, ſed nimium corporis ſui prodiga, ſeſe in hanc Ducatus Bozinenſis regionem, relicta patria, conferret. Dux

Stephanus,qui ſæpius accepiſſet ex aliorum ſermonibus,mulieres Florentinas ob formæ venuſtatem,animique indolē,& morum elegantiam,facile primas inter alias omnes Italiæ feminas ferre: quum primum de huius aduentu intellexiſſet,eius videndæ cupidus,miſit qui ad ſe mulierem arceſſerent. Conſpectam mox adamare cepit,adeo quidem,nihili ſuam vti legitimam cōiugem faceret,cuius eum ceperat ſatietas. Vxor vero principis, eam quum ferre diutius non poſſet iniuriam, Raguſam cum filio natu maximo fuga ſecreta ſe contulit. Maritus miſſis ad eam certis internuntiis, vti domum rediret, orabat:neue diſceſſu & abſentia ſua cauſam præberet, vnde ſua diuulgaretur infamia. Viciſſim illa reſpondebat,ſe redituram, ſi Florentinam ab ſe dimiſiſſet. Dux Stephanus id vti faceret, imperare non poterat animo ſuo. Nihilo minus ſuis ad Raguſæos hominibus ablegatis, vxorem cum filio repetebat. Illis voluntati principis non obtēperantibus,bellum infertur. Raguſæi viciſſim ſe defenſuri, copiis ſuis Stephani filium Ladiſlaū cum imperio præficiunt,eumque rebus omnibus adiuuant. Filius prœlio cum patre congreſſus,victoria potitus eſt,ac patrem fuga ſibi conſulere coëgit:magno paternorum militum numero interfecto.Tum vero fugitiuus Dux Stephanus ad Sultanum Muchemetem mittit,qui eius opem & auxiliares copias aduerſus filium ſuppliciter implorarent.Simul obſidem Muchemeti filium ſecūdogenitum offert. Is erat Stephanus,qui deinceps muſulmaniſſauit. Muchemetes non poſtulatis dumtaxat adnuit, verum etiam propriis auſpiciis id bellum ſe geſturum promiſit. Aduentante vero cum exercitu Muchemete, moritur pater: Ladiſlaus, filius primigena, Venetias cum vxore ac liberis ſe confert: indeque profugiens in Vngariam,rebus ibidem excedit humanis.Muchemetes occupata regione,quoddam tertio filio Ducis Stephani Vatico reliquit opidum,cui nomen Valacca, cum Caſtello Dalmatiæ Nouo, & aliis locis,vnde victitaret: viciſſimque Vaticus pro domino ſiue patrono,Muchemetem adgnoſcebat.Mortuo vero Muchemete,Baiaſites huius Vatici,Stephani S.Sabæ Ducis filij, regionem

in

in poteſtatem redegit: qui non multo poſt Arbæ mortuus fuit. Id opidulum eſt inſulæ cognominis, in Hadriatico ſinu propter Dalmatinum litus ſecundæ poſt Veghiam, quam Ortelius non recte Vechiam ſcripſit, & peius interpretatus eſt Vetulam, quũ Vegla ſeu Vigla dicenda ſit, & a Bonfinio Corycia veteribus vocata putetur. Hæc de fine Ducatus Bozinenſis, & ipſorum Ducum familiæ, Spanduginus memoriæ prodidit. Iouius autem refert ex Iani Laſcaris ſermonibus, hominis apud Græcos illuſtri familia nati, cui notiſſimus Achmetes baſſa fuerit, Cherſeoglim matura iam, & virili ætate, religionem Chriſtianam deſeruiſſe: ſic tamen, vt in pectoris ſinu veræ fidei non obliuiſceretur. Fuiſſe vero filium Cherſecchij, Nigri Montis in Slauoniæ reguli: cui quum data eſſet in matrimonium, iamque domum ad celebrandas nuptias deduceretur, puella nata de ſtirpe Deſpotica Seruiana; ſceleratum patrem, motum admirabili nurus elegantia, coniectis in eam oculis, amore correptum fuiſſe: quumque luxuria pudorem omnem vinceret, ſibi eam accepiſſe vxorem, contra voluntatem cognatorum, qui repræhenderent facinus, filio contumelioſum, infame patri. Commotum dedecore tantæ iuuenem iniuriæ, præcipitique nimis impulſum deſperatione, Conſtantinopolim ſe contuliſſe: quumque Sultano Baiaſiti fœdum patris facinus dolenter expoſuiſſet, eius ſe fidei totum, & clientelæ tradidiſſe. Baiaſitem, auditis Stephani querelis, bono vt eſſet animo, iuſſiſſe. Virtutem ipſius maiora fortunis paternis promereri. Habiturum loco ereptæ ſponſæ, quæ cognata ſit exſulis reguli, filiam maximi Sultani, rara formæ venuſtate præditam. Secundum hæc eum, deſerta religione Chriſtiana, Stephaniq; nomine poſito, vocatum fuiſſe Achmetem & Cherſeoglim, nuptiaſque filiæ Baiaſitis impetraſſe: cui fidus perpetuo manſerit, adeo quidem vt inſidianti deinceps imperio paterno Selimi ſummopere ſit aduerſatus. Hæc Iouiana de Cherſeogle narratio num præferẽda Spandugineæ veniat, equidem aliis diiudicandum relinquo. Solum hoc, quod de morte Stephani patris Spanduginus tradit, ſub aduentum Muchemetis (vt ait) ex-

ſtincti,ſcrupulum quemdam nobis iniicit. Referũt annales Turcici, Muchemetem Herzegouinam, ſiue Bozinēſem Ducatum, occupaſſe anno Chriſtiano 1464, a quo tempore vixit ipſe quatuordecim adhuc annis, & fortaſſe ſuperſtes etiam Dux Stephanus manſit. Non enim legitur in Annalibus, hunc id temporis a Muchemete cum filiis e medio ſublatum, vel omnino ditione ſua ſpoliatum, quemadmodum de Bozinenſi rege dicto loco proditum videmus expreſſe: ſed tantum a Muchemete ſub iugũ fuiſſe miſſam Herzegouinam, quæ Bozina ſuperior eſt, & S. Sauæ (ſicuti Malateſtanus actuarius ille Græca pronuntiatione ſcripſit) vel Sabæ ducatus. Hoc modo ſi diutius ſuperſtes Dux Stephanus pater, & Turcis ſubditus, eiſque tributum pendens, non modo Florentinæ mulieris adulterio ſe polluit, verumetiã deinceps ſub Baiaſitis imperio ſponſam Stephano filio ſecundogenito per ſcelus eripuit: non mirum eſt, adaucto plenam ad menſuram flagitiorum cumulo, finem Bozinenſi ducatui numen iratum impoſuiſſe. Solent enim vel in primis eiuſmodi principũ vagæ libidines excidia regnis eorum arceſſere.

DVLGADIR ET ALADEVLE. DAVD baſſa. Turgut regio.

163. Prouincia ſiue regio Dulgadir, aut Dulcadir, a noſtris partim Anadoule, & Alalulie, non recte dicitur, partim Aladoule. Turcici vero annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab eis dicitur Aladeule, vocabulo tetraſyllabo. Limites ditionis, Cappadociæ mõtibus incluſæ, quos Munzari voce Cedrinus in Paralipomenis noſtris complectitur, tunc temporis erant hi: verſus Syriam Sultano Cairenſi parentem, Berrhœa, nunc Chalep vel Halep Turcis, noſtris Halepo: verſus imperiũ Perſici vel Sophini regis, Armenia minor: verſus imperium Oſmanidæ principis, Amaſia: verſus Caramaniam, Adana & Tarſus. Aladeules ipſe Turcomanus erat princeps, nõ Chriſtianus: vt etiam Malateſtanus actuarius teſtatum reliquit. Daudis no-

men Turcis idem eſt, quod Hebræis Dauid. Nicolaides deprauate ſcribit Daat. Magnus & celebris apud ſuos fuit, qui Conſtātinopoli meſſitam, hodieque ſartam tectam, ſtruxit: & filio ſuo Sultani Baiaſitis filiæ nuptias promeruit. De Varſaco Caramaniæ dictum capite notarum 77. Erat illa tunc quidem, poſt obitum Caſanis begi, quem ſupra capite 157, diximus e Caramanidarum familia fuiſſe poſtremum, in formam redacta prouinciæ vel beglerbegatus, vt Turci vocant, qui primum Caramaniæ beglerbegum Caragoſam hoc ipſo bello nominant: ſed habebat quoſdam adhuc minorum gentium proceres, quibus haud dubie necdum Oſmanidarum placebat imperium, licet eiuſdē nationis eſſent, eiuſdemque ſectæ. Turgutenſem regionem a Turcis nominari Phrygiam maiorem, qua verſus Ciliciam pertinet, ex Laonico paret: qui primi Baiaſitis vitam deſcribens, Turgetum Phrygiæ Ducem nominat, & poſtea Turgaturij de gente principem. Rurſus autem in Murate ſecundo: Caramanus, inquit, vicinus eſt Turgutæ. Turgutes autem Phrygiæ imperat, & Cappadociam Armeniamq; regio eius adtingit. Quibus in verbis, niſi Turgut a Dulgadir, ab ipſis etiam Turcis diſtingueretur, propemodum quis eiuraret, nullum eſſe diſcrimē inter Turgaturij nomen, & Dulgadir. Sed ſuſpendenda ſcilicet ſententia, do nec correctior ſe nobis Laonici codex offerat. Nota quidem eſt permutatio litterarū R & L frequens, vti quum phulkizin Græci pro phurkizin dicunt, id eſt, in furcam agere.

IACHOSCHICIVS. IACHSOGLI.

Quem nos, interpretē Cæſaris Ferdinandi Spiglium ſequuti, 164.
Iachoſchitzium diximus, eum in ipſo annaliū archetypo Iachſoglim nominari, minime diſſimulandum duximus. Nuſquam ſane nomen hoc, nec ipſum licet memorabile facinus, apud Vngarorum hiſtoricum Bonfinium reperitur, nec legationis huius a Matthia rege, qui tunc Vngaris ſuis imperabat, ad Sultanum Baiaſitem miſſæ fit mentio. Significat autem Iachſogli, filium

Iachſi, vel Iachſidem. Et Iachs Turcica lingua ſignificat hominem rebus omnibus elegantem & aulicum, quod a Turcis ei fortaſſe cognomen tunc, obita cum laude legatione, fuit inditũ. Fieri tamen etiam poteſt, vt potius hoc Iachſchitz originis ſit Vngaricæ.

AREB. ARABIA, PRO IMPERIO SVLTANI CAIrenſis. Iſingi. Singani Zingani. Sultanus Æthiopum Pachymerio.

165. Quum annales exercitum a Baiaſite miſſum aiunt verſus Arabiam, intelligẽdi ſunt fines aut limites imperij Sultanici, quod Syriam Caramaniæ conterminam, quæ tunc in Oſmanidarum poteſtatem venerat, & Ægyptum Arabiamq; complectebatur. Sic in iis, quæ ſequuntur, initio regni Selimis, Sultanus Achmetes, eius frater, ad fines Arabicos profugiſſe narratur, hoc eſt, ad limites imperij Sultanini, Ægyptiaci Syriacique. Rurſus in eodẽ Selime traduntur Arabes, qui & Æthiopes ſint, itinera fugienti Sultano Tommambai præcluſiſſe. Quo Arabum Æthiopumq; ſiue Maurorum, hoc eſt nigrorum Sultano Cairenſi parentium nomine, lector alios non accipiat, quàm ipſos Ægyptios, qui & Arabes, & nunc etiam Æthiopes a colore vocantur, & Iſſingi Turcis, noſtris Singani vel Zingani, vocabulo tam Arabibus, q̃ Ægyptiis communi. Non enim hi Zigeuni dicendi, nec Cianiganij Tatari, quod Reineccius putauit. Idem Pachymerium temere arguit erroris, quod in tertio Bendecarem Cairenſem vocarit Æthiopum Soldanum. Addit enim, hoc ab eo factum perperam. Immo recte loquutus eſt Pachymerius, quum Ægyptios vocat Æthiopas, qui reuera facie colorata ſunt. Cepit enim nomen Æthiopum veteris linguæ Græcæ lata ſignificatione, ſicut hodie Græci Mauros, vnde Mori noſtri, nigros in genere dicũt, ſiue ſint Arabes, vel Ægyptij, vel Aphri, vel Æthiopes illi proprie ſic adpellati. Denique doctiſſimus Euſtathius, & antiquior hoc Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Ægyptum perhibent Æthiopiam vocatam, propter habitantes in ea nigros homines.

GENERI BAIASITIS TRES SIMVL FACTI.

166. Diximus capite notarum 161 de duobus generis Sultani Baiaſitis, de Ferhate a Mamelucis occiſo, & Herzecogli ab iiſdem capto. Nunc tres alij commemorātur, eiuſdem filiarum nuptias conſequuti. Primus horum filius Vſumchaſanis adpellatur, & paullo poſt, Iacupes begus: qui expeditione anni proximi contra eoſdem Mamelucos periit. Alter, Vſgurlis ex filio nepos. Fortaſſis autē Vſgurles hic idem eſt cum Vſgure bego, cuius ſupra mentio fit, ante prœlium Coſouanum ſecundum, ſub annum Chriſtianū 1448. Tertius, Daudis fuit baſſæ filius, de quo Daude paullo ante dictum, capite 163. Ceterum obiter hoc quoque nōtandū, neceſſario fuiſſe duos Vſumchaſani filios Iacupes: quorum alter Baiaſitis gener, a Mamelucis cæſus fuiſſe narratur: alter in regno patri ſucceſſit, vt adparebit ex iis, quæ capite 188 ſequentur.

LARENDE CARAMANIAE, SIVE LARANDA.

167. Quæ capta fuit a Mamelucis Larende, Chalcocondyli Larāda ſcribitur, quum ait: Muratem ſecundū bello petiiſſe Caramanum Aliderium, Cariæ Ducem, cuius duæ ſint vrbes, Laranda & Toconeium, pro quo Iconium reponendum docuimus. Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis, Larandorum (ſic enim vocat numero multitudinis) epiſcopatū non in Caria collocat, ſed in Lycaonia, ſub metropolitano Iconienſi, quod equidem magis probo. Nunc quoque Laranda nominatur, & in Natoliæ tabula non procul a Cogna conſpicitur, in Caramaniæ ſiue Ciliciæ mediterraneis. De Gumulzina capite 43, de Ypſala 31, dictum.

PAX INTER SVLTANINOS ET OSMANIDAS.
Matthiæ regis Vngari mors.

168. Quod Sultanus Alcairenſis in tranſactione Baiaſiti Tarſum & Adana reſtituiſſe dicitur, verius eſſe puto; quàm quod

Malateſtæ ſecretarius ait,Baiaſitem Soldano Adana Terſumq; reddidiſſe. Nam hæc opida Ciliciæ ſunt,ſiue Caramaniæ,quam Caramanidarum extincta familia Baiaſites,vt antea dictum, ſibi vindicauerat. Poſtremos etiam Sultaninos Adana cepiſſe, paullo ante legimus. Itaque reddita potius ab his ciuitas Baiaſiti fuit,qui eam cum Tarſo,ceu Caramaniæ membra,repetebat. Nomine deinde mortui regis Vngariæ, Matthias intelligitur, Ioannis Huniadis filius: ſucceſſoris autem,Vladiſlaus Polonus, Caſimiri Iagellonidæ Polonorum regis filius, pater eius Ludouici regis,qui ad Mohatzium cæſus a Sultano Soleimane, iuuenis admodum periit.

BAIASITES VNGARIAM NON AVDET INGREDI,
Vſcopia. Manaſtir, Moneſtir.

169. Hæc de vano Baiaſitis conatu inuadendæ Vngariæ narrat etiam Bonfinius,& accidiſſe refert a morte Matthiæ regis, Turcorum terroris,ſub initiũ regni Vladiſlai,anno Chriſtiano 1492. De Scopiorum vrbe nonnihil adtigimus ſupra, notarum capite 104. Videt autẽ lector ex hoc ipſo annalium loco, recte me monuiſſe,diuerſas eſſe voces opidorum,Sophiam & Scopia. Nam prior heic Sophia nominatur, altera more Turcorum Vſcopia. Solent enim vocabulis a gemina conſonante incipientibus pręponere vel I vel V Gallicum,vt alibi quoque notauimus. Laonicus Scopia collocat in Macedonia, facitque regiam priſci regni Bulgarici,quod in ipſam pertinebat late Macedoniam & Epirũ: ideoque Cedrinus etiam Scupia (reponendum Scopia) metropolim Bulgariæ nominat. Diſertus interpres aliquot hiſtoricorũ Græciæ recentium, Hieronymus Wolfius,alicubi pro euerſione Scopiorum dixit euerſas ſpeculas. Recentioribus geographis Scopi ſcribitur. Manaſtiri nomine non heic intelligitur locus ille,de quo ſupra dictũ capite 44,ſitus in confiniis Thracię,Theſſaliæque: ſed Monaſterium penitioris Macedoniæ, verſus Epirũ vel Albaniam,quod Moneſtir a Caſtaldo adpellatur. Huius in

in Albaniã expeditionis Baiaſiticæ meminit & Bonfinius,qui dicit eum profectum contra montanos Albanenſes, quos Spanduginus Cimariotas dixit,ab opido monteque Chimara de quo deinceps latius in vita Sultani Soleimanis.

BAIASITES A MONACHO TVRCICO pæne fuit occiſus.

Quod heic de periculo Baiaſitis, propemodum a Deruiſio 170.
quodam ſiue monacho Turcico interfecti, narratur: fere totidem verbis a Spandugino quoque memoriæ proditum legitur, quæ interpretari lubet, vt expoſitionis conſenſus adpareat. Torlaces,ait,quidam in Baiaſitem irruit,ſimulans eleemoſynam ab eo ſe petere. Solent autem hanc Dei nomine petentes, Allahitſchi dicere. Quum acinacem ſtrinxiſſet, quem ſub filtro geſtabat,exterruit equum,cui Baiaſites inſidebat. Ideoque cedente retro Baiaſitis equo, nonnihil euitatus fuit ictus hominis: ac nihilo tamen minus Baiaſites vulnus accepit. Tum vero baſſa quidam,cui nomen erat Schender,maſſam ferream, quam buſdoganum vocant, eo cum impetu capiti hominis impegit: vt cranio perfracto,cerebrum emanaret. Indignatus huius facinoris cauſa Baiaſites,edicto propoſito,Torlaces vniuerſos proſcripſit, & extra Conſtantinopolim & imperij ſui fines eiecit. Animaduertit lector eadem narrati, niſi quod annales aiunt, deruiſium hunc, & Calenderem fuiſſe: Spanduginus,Torlacem: de quibus iam vocabulis hominum,ſuperſtitioſos quoſdam ordines vel inſtituta ſectantium apud Turcos,quàm fieri breuiſſime poterit,explicandum.

ORDINES MONACHORVM SEV RELIGIOSOrum quorumdam apud Turcos. Deruiſlar. Calenderlar. Huggiemallar. Torlaclar. Muchemetes baſſa Vezirazemes a Deruiſlaro publice confoditur. Quid Turcis Diuanum.

171. Nomen Deruiſiorum, quos ipſi numero multitudinis Deruiſlar adpellant, ex hac ipſa narratione noſtrorum annaliũ perſpicitur eſſe quaſi generale: quo ſcilicet ordines & ſectæ religioſorum ceteræ compræhendantur, ſicut apud nos in genere monachi dicuntur, qui tamen inter ſe diuerſis diſtincti ſunt ordinibus. Vocant autem annales hunc initio Deruiſium, ſtatimque ſubiiciunt, eum fuiſſe ſectatorem inſtituti vel ordinis Calenderum, & auribus, collo, brachiis adpenſos geſtaſſe ferreos anulos. Id in more Calenderum ordini eſſe, mox adparebit. Qui vero ceteroquin apud Turcos Deruiſlar adpellantur, nullos in capite pilos, nullas comas habent, vbique tonſi. Conſpiciuntur in eorũ frontibus & temporibus cauteria, vel ignito ferro, vel accenſa ſpongia, vel linea faſcia quadam, inuſta. Aures perforatæ ſunt, quibus iaſpidum geſtant enotidas, & anulos ſane non paruos. Amictus, ouillæ vel caprinæ pelles. his ita corpus cingunt, vt pellis vna partem anticam, altera poſticam tegat. cetera nudi ſunt, tam æſtiuo, quàm hiberno tempore. Paſſim in ſuburbanis & in pagis habitant. Vernis & æſtiuis menſibus peruagantur quaſuis regiones, ac prætextu religioſæ vitæ perpetrant infinita flagitia. Fures ſunt, adulteri, prædones, latrunculi: nec horum ſcelerum vlla tangit eos conſcientia. Quas quidem ob cauſas cauendum ab eis, præſertim in itineribus. Quippe nemini parcunt, cuiuſcuiuſmodi tamdem ſit nationis aut religionis, ſi ſuperiores ſe fore confidant. Præterea ſunt infames ceu fœdi pædicones, eoque flagitio ſe mutuo polluunt, ne quidem a iumentis abſtinentes. Nequitias vt ſuas tegant, ac ſanctiores videantur, maſlaco & oppio veſcuntur. Hinc enim quaſi phrenetici redduntur, iſq; dum durat furor, ipſimet vel forfice, vel cultello ſe vulnerant, in collo, pectore, brachiis, lateribus: donec vulneribus & cruore de-

formati

formati conſpiciantur. His deinde vulneribus tam diu ſpongiã accenſam imponunt, donec in cineres redacta tamdem exſtinguatur. Eum dolorem patienter ſe tolerare ſimulant. Hinc illis & honos a dementato vulgo, & veneratio non leuis exhibetur, quod Deo cari exiſtimentur: hinc & largiores eleemoſynas impetrant, e quibus victitare ſolent. Habent in Anatolia quemdã ordinis ſui priorem ſiue præſidem, quem non Aſſam baba, ſicuti Nicolaides ſcripſit, ſed Azem baba nominant: voce non proprie patrem patrum ſignificante, ſed patrem ſupremum, vel Protopapam, vt Græcos adpellaſſe, de Cedrino paret: vnde Moſchouij ſuos etiam Protopoppos fecerunt. Et imitatos eſſe Turcos Græcorum ordines eccleſiaſticos, ordinumque gradus, ſatis adparet ex iis, quæ capite 34 expoſuimus.

Calenderes continentiæ præcipuam ſibi laudem vindicant, inſignem præ ſe ferentes ſanctimoniam. Sacella quædam inhabitant admodum exigua. Tunicas geſtant ſtrictas & curtas, abſque manicis, inſtar ſaccorum; tum e lana, tum pilis equorum cõtextas. Crines penitus abradunt. Pilei ſunt ex albo filtro, ſimiles iis, quos Græcorum ſacerdotes & epiſcopi nigros & latos admodum geſtant: niſi quod oris adfixi dependent vndique longiuſculi crines equini. Ferreos ſatis craſſos anulos auribus, collo, brachiis geſtant. Etiam cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inſeritur, ne coire, vel ſi maximopere cupiant, poſſint. Atque hoc vltimum in vno tantum Calendere vidiſſe nos recordor, qui Sophiæ propter imaretum, in quo nos ad biduum hærebamus, vnam ex pluribus cellulam incolebat.

Huggiemales plerique iuuenes, robuſti, diuites, Aphricam, Ægyptum, Arabiam, Perſiam, Turciam omnem, alieno ſumtu, ſub prætextu religionis peruagantur: regionum & vrbium ſitus & interualla notant, cum iis, quæ ipſis in itineribus occurrunt. Amictus, ſtricta quædam, vſque ad genua pertinens, tunicula. Zona lata cinguntur, cuius oras auro & ſerico exornant. Eidem cimbala quædam adpendunt, cuiuſmodi & ſubter genua geſtant alligata. Supra tuniculam vel leonis vel pardalidis pellem

iniiciunt, vngulis ab antica parte colligatam. cetera nudi ſunt, niſi quod etiam calceos funiculis conſtrictos geſtant. Inaures argenteæ ſunt, vel æreæ, vel alio quouis ex metallo. Capillos in humeros vſque promittunt, & oleis quibuſdam, vt terebinthino, vt iuniperino, perungunt: quo magis ſcilicet creſcant. Manu librũ tenent. Amatorias quaſdam odas, quibus mirifice Turci, Arabica, Perſica, ſua lingua compoſitis delectantur, cantillant. Si venuſtus aliquis puer occurrat, medium mox amplectuntur, cantando ſaltandoque cymbala pulſant. Hinc concurſus hominũ, a quibus deinde munuſculum aliquod petunt. Hi quoque prætextu religionis non fœmineos dumtaxat, ſed magis etiam maſculos amores conſectantur: quibus ſane ſpurca gens nimium quantum eſt dedita.

Torlaces ouillis caprinisque pellibus, perinde ac deruiſij, ſe veſtiunt. His vrſinam, pilis extrinſecus verſis, vnguibus ad pectus colligatam, iniiciunt; eaque pallij loco ſemet inuoluunt. Acuminato pileo præalto, plures habente plicas, ex albo filtro, vtuntur. cetera nudi prorſus incedunt. Adhibent & ipſi temporibus cauteria. Litterarum plane rudes ſunt. Plerumque conſpiciuntur ad tabernas, fora publica, balinea: quibus ſcilicet locis multi conueniunt, a quibus aliquid petere poſſint. Veniebant ad nos Conſtantinopolim ex Ægypto, Sebaſtianus ab Haunſperg, & Ioannes a Salagaſto, viri nobiles. Horum alter Salagaſtius nobis narrabat Alexandriæ, quum iſtic ipſe degeret, huiuſmodi quemdam ſanctum virum opinione Mahumetanorum, quum præ foribus balinei muliebris ſtans, exeuntem e balineo feminam quamdam attentius intuitus eſſet: in eam furore quaſi quodam correptũ inuolaſſe, ac protinus humi proſtratam, nec admodum fortaſſe repugnantem, in oculis omnium compreſſiſſe. Maritum eo facto ſe beatum duxiſſe, quod vir ſanctus, impulſu diuino, præ aliis cum vxore ſua coiuiſſet. Vide cæcitatem gentis, ac præſertim Ægyptiorum. Nam alibi vix aliquid eiuſmodi factum, nobis illic degentibus, comperi. Sunt æque rapaces in itineribus & viis publicis, ac Deruiſios eſſe diximus.

Plebe-

Plebeculæ,præſertim ruſticæ,ſe chiromantices gnaros eſſe perſuadent. Hinc ingens ad impoſtores hominum concurſus, qui pro vatibus eos habent, præſertim mulierculæ. Hinc ad eos omnis generis cibi,cum aliis rebus neceſſariis, adferuntur. Interdum ſenem ex ſuis aliquem circumducunt, quem pæne diuinis honoribus adorabundi adficiunt. Cum hoc vel opidum,vel pagum ingreſſi, præcipuum in aliquod hoſpitium, vel carauanſaraium,vel imaretum diuertunt: illumque non tam annis,quàm malitia vetulum, magna,ſed ſimulata humilitate circumſtantes obſeruant. Is neſcio quos enthuſiaſmos præ ſe fert, ac ſubinde quædam,veluti diuinitus ſibi reuelata,ſerio maxime vultu profert: nunc inſtar mortui iacet,nunc oculos viciſſim aperit, & ad ſe redire ſimulat. Inde conuerſus ad ficticios & ſubornatos diſcipulos: Corripite me,inquit,filij cariſſimi,& extra locũ hunc deportate. Nam reuelatum mihi diuinitus eſt,quæ pœnæ his hominibus immineant. Quibus auditis, obſecrant impoſtorem nebulones,Deum velut auerruncando deprecetur,ne pœnas illas exigat. Ille ſe ſimulat adſentiri, preces ad Deum concipit,vt iram ſuam expiari, ſeque placari propitius patiatur,orat. Hac iræ diuinæ comminatione miſella plebecula,mirum in modum expauefacta,trepidat. Poſtea vero conſolationis aliquid ex huius interceſſione viciſſim hauriens, turmatim ad impoſtorem nequiſſimum adcurrit. Omnes eam rem prodigij loco ducũt, ſeque diuinitus moneri putant. Simul animis deuotis, & accepti beneficij cauſa gratis,tot eleemoſynas ad planos hoſce deferunt: vt eis onuſti ſuas ad ſpeluncas reuertantur, homineſque ſuperſtitioſos ac ſtolide ſimplices irrideant, qui tam fœde ſibi patiantur imponi. Veſcuntur & hi maſlaco,vel oppio; & humi cubantes,libidinibus abominandis mutuo ſe polluunt. Hæc de nefandis horum apud Turcos ſpecie tenus religioſorum inſtitutis breuiter exponenda duximus, licet ab aliis quoque prodita, tum ad illuſtrandam annalium hiſtoriam, tum vti ſecum lector ipſe perpendat quanto nunc illos neceſſe ſit eſſe factos deteriores,quũ ante centum plus minus annos vnus ex eis necem Sul-

tano ſuo, totius in oculis exercitus, intentare fuerit auſus. Noſtro quidem tempore, nimirum anno Chriſtiano 1579, conſimile quoddam huic facinus accidit, ſaneque memorabile. Nam deruiſio euidam concepta cædes animo, pari auſu tentata, ſucceſſu feliciore perpetrata fuit. Multa ſunt a nobis in annalium ſupplemento commemorata de Mechemete baſſa vezirazeme, Selimis II genero, ſummæ ſecundum Sultanum apud Turcos auctoritatis viro. Is quum pro more domi ſuæ ius dicturus, adeundi ſe copiam faceret vniuerſis, in ſynhedrio, vel conſeſſu, vel conſilio, vel audientia publica: (diuanum Turci dicunt, quã vocem Beluacenſis libro 31, cap. 145, Douanam corrupte ſcripſit, horridiuſcule typhanum Porſius) ingrediẽtem ad ſe magno niſu, per mediam hominum turbã, notum ſibi deruiſium quẽdam conſpicatus, manum exporrigit, eleemoſynam ſcilicet homini daturus. Itaque ab aliis ei ceditur, vt adire baſſam poſſet: ad quem vbi propius acceſſiſſet, ſicam e ſinu profert, & ea vi Mechemetis in pectus adigit, vt illico letale vulnus acciperet, quo exſpirauit: ipſo mox etiam deruiſio ab aſtantibus in fruſta conciſo. Vide quam a deceſſoribus ſuis homines ſcelerati necdum degenerarint.

SCARAMANGIVM, GIAMVRLIKION, GEPENEC. Seiſe, Kilitſch, acinax, copis. Zauſij. Puſdigan.

172. Quod Spanduginus filtrum dixit, annalibus eſt gepenecũ. Sic & Vngari veſtem militarem adpellant, quæ tunicis, pænulis, aliiſque veſtibus ſuperiniici, pluuio præſertim cælo, ſolet. Vulgus hanc geſtat e filtro factam, ideoque materiæ nomen ei Spãduginus dedit, quam equidem quo Latino vocabulo debeam exprimere, non video. Slauina dici non poteſt, minus gauſape, cum Reineccio: propter diuerſitatem tum materiæ, tum formæ. Reperitur apud Cedrinum, & Symeonem Magiſtrum Officiorum, & Achmetem onirocriten, Scaramangij vox: de cuius ſignifi-

ſignificato conſultus a me Theodoſius Zygomalas Nauplienſis e Peloponeſo, patriarchalis Protonotarius, aiebat in vſu Græcis eſſe nunc Agarenicam vocem Giamurlikion, qua veſtis ea ſignificetur, quam viri militares geſtent ſupra veſtes alias interiores, ad arcendas pluuias, niues, gelu, cetera denique aëris incommoda. Perſas autem inuentores, ei nomen dediſſe ſcaramangij, quod ab eis ad Græcos deinde cum ipſo veſtis vſu manauerit. Hoc igitur eſt id, de quo nunc loquimur, gepenecum. De Scaramangio locum etiam capitis 199 conſule. Arabibus Seife, Kilitſch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidimus. Leuiter eſt incuruus, & quia non pungit, ſed cæſim ferit, apud Xenophontem, Græcoſque ceteros, Perſica tractantes, nomen Copidis inuenit. Et conſtat ex eodem Xenophonte noſtro, genus hoc gladiorum a Perſis alias itidem nationes, præſertim Aſiaticas, accepiſſe. Zauſij, ſicut antea quoque diximus obiter in ſupplemento annalium, comparandi veniunt cum noſtris nobilibus aulicis, iiſque præſertim, quorum opera principes vtuntur in expediundis variis negotiis, quas commiſſiones vocare conſueuimus. Habent hi præfectum, quem Zauſiorum baſſam adpellant. Ab eo nos excipiebamur, obuiam nobis ad primum lapidem extra Conſtantinopolim, inſigni cum comitatu Zauſiorum progreſſo, & longiſſimo tractu per vrbem ad carauanſiraium, legatis Cæſareis adſignatū, deducebamur. Inter dignitates Palatij Græcorum imperatorum recentiores, inuenitur etiam Megas ſiue magnus Tzauſius, quod officium vel mutuati ſunt ab Agarenis Græci, vel a Græcis Agareni acceperunt, & idem eſt haud dubie cum Zauſiorum baſſa. Numerus Zauſiorum fere nunc apud Oſmanidas ad ſeptingentos excreuit. Puſdigani denique nomen Agarenicum retinui, ſicut & ſuperius in narratione de capta Conſtantinopoli, quo claua maſſaue ferrea, Turcis vſitata ſignificatur. Græci recentiores hanc vocem vſuceperunt, ac ſuam reddidere: quum olim Κορυών dicere ſoliti fuerint.

CLADES VNGARORVM, AB IACVPE AGA cæſorum. Frangepani. Agalari. Turci Græcos in multis imitati. Sceptra ſiue baculi Græcorum. Druncarij. Drunci. Banda. Bandophori.

173. Iacupis Agæ nomen in hiſtoria Bonfinij deſideratur. Iouio Cadum baſſa dicitur. Idem nomen habet Wolfgangus Dreſſerus. Verum hoc ei non erat proprium, ſed ab accidente inditū. quippe Chadum vel Hadum ſignificat euiratum, cui teſtes ſcilicet exſecti. Huic Vngarorum cladi cauſam præbuit Ioannes Frangepanus, ex illuſtri & Romæ quondam clara Frangepanorum familia natus, quibus in Croatiam Dalmatiamque commigrantibus datum hoc erat ab incolis nomen, vt Franc Pani dicerentur, hoc eſt domini Franci. Defecerat autem Frangepanus poſt Matthiæ regis obitum, a rege Vladiſlao, & Duce Ioanne Coruino, Matthiæ regis filio notho, qui ad Iaitzam Banus earum regionum erat. Quumque in arce Breuia ceu rebellis obſideretur, proximi baſſæ auxilium implorauerat. Ingreſſus eſt Vngariæ fines Iacupes Aga cum octo vel nouem millibus equitum, vti Bonfinius ſcripſit. Agarum vel Agalariorum nomen apud Turcos a baculo deductum eſt, qui ſcilicet magiſtratus eſt ſymbolum: ſicut etiam ante Turcos Græcorum imperatorum officiales ſua quædam geſtabant ſceptra, quæ nihil erant aliud, quàm baculi. Et quidem in more Græcis erat, vt quoties nouus fieret imperator, omnes officiales ſceptra ſeu baculos ſuos deponerent, nec niſi iubente nouo imperatore reſumerent in manus: quo ritu ſignificabatur, eos in officiis ſuis ab ipſo confirmari. Meminit eius moris antiqui, Symeonis Magiſtri Officiorum hiſtoria manuſcripta, cuius verba reperies capite 199, meminerunt & alij quidam: iſque nunc etiam retinetur a Turcis, quos imitatores eſſe Græcorum, præſertim in rebus ad imperij formam rituſque publicos ſpectantibus, iam ſępenumero diximus. Quamquam alij putant, ab ipſis pleraque profecta Saracenis: qui

qui poſt defectionem a Romanis, eorum nihilo minus tam ciuilem,quam militarem imperij gubernationem fuerint æmulati.Sic igitur & Agalarij dicti ſunt ab aga, quod baculum ſignificat. Adeoque propius vt oſtendam ſimilitudinem Officiorum Palatij atque imperij Græci,cum Officiis Portæ Oſmanicæ: dico,Turcis Agalarios eſſe ſua lingua,qui Græcis erant vel Drungarij,vel Druncarij potius. Eos Leo Sapiens Auguſtus in libro ſuo de adparatibus bellicis olim dictos fuiſſe tradit Chiliarchos, quod militibus mille præeſſent; & Druncum,Chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant Tribunos, qui nunc Colonelli ſunt. Druncum(ſic enim pronuntiabat Zygomalas,& Druncarium: non Drungum,vel Drungarium,quod vulgo fieri ſolet) ſic adpellatum arbitror a trunco,ſiue baculo, ſiue ſceptro; quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipſius tribuni baculum,(vitem dixere puto Romani) quem ceu magiſtratus inſigne geſtat,quàm illum ſignorum militumque numerum,qui ad conſtituendum regimentum requiritur. Ideoque Druncus eſt regimentum militum,cuius caput eſt Druncarius, olim Tribunus,nunc Colonellus aut regimenti præfectus. Conueniunt & alia militiæ noſtræ cum illis,quæ Leo tradit Imperator. Vandon adpellat ſignum equitum vel peditũ, vt noſtri Vanen & Vandlin, aut Vændlin: Vandophoron,qui vexillum Vandi geſtat, & noſtris eſt Vandrich. Addit, Vandum conſtare militibus 300, aut ſaltim non paucioribus,quàm 200:nec pluribus,quàm 400. Sic & Druncum ſiue regimentum habere vult non pauciores mille,non plures tribus millibus. Ceterorum apud Leonem collatio cum noſtris, alterius loci fuerit, ac fortaſſis in hoc genere nonnihil aliquando moliemur: quum aliquam non antiquæ dumtaxat militiæ noticiam,verum etiam præſentis vſum adſequuti videamur. Itidem de Viglæ Stolique magnis Druncariis alibi. Plurimum certe faciunt hæc ad illuſtrandas Græcorum recentiores hiſtorias. Ad Druncariorum ergo ſimilitudinem Turcis ſunt Agalari, velut tribuni, puta, Genizar Aga, Capi-

zilar Aga, Spahoglan Aga, Silichtar Aga: de quibus omnibus conuenienti loco tractabitur.

BANI REGNORVM APVD VNGAros. Chrobatæ. Choruatæ. Direnſil Ban.

174. Promiſimus ſupra capite ſeptuageſimo primo, nos de Banis & Banatibus in regnis Vngariæ adiunctis aliquid dicturos plenius. Id igitur vt hoc præſtem loco, quo Bani Vngarici mentio fit: dico, Banum apud Vngaros vocari, non gubernatorem, vel Locumtenentem (τοποτηρητὴν Græcis, & ἔξαρχον, vnde nomen Exarchorum Italiæ Rauennatium) ſiue Vicarium regis in ipſa Vngaria: ſed alicuius ad Vngariæ iura ſpectantis regni præſidem. Pertinent vero partim antiquitus, partim etiam nunc, hæc ad Vngariam regna: Dalmatia, Croatia, Slauonia, (id eſt, Illyricum) Ramia vel Rama, (quo nomine in Vngarorum regum titulis intelligitur Bozina) Seruia, Gallicia ſiue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Præter hos Banos, mentio fit in hiſtoriis Banatuum, Machouienſis, & Zeuerinenſis, (Suerinum iam vulgo vocant in Tranſalpina Valachia propter Danubium, a Seuero Auguſto ædificatum opidum) & Erdelij, Turcicis in hiſtoriis; quæ Ioannem de Zapolia, Comitem Cepiſienſem, regni vſurpatorem, & patriæ peſtem, Ertel Ban adpellant: licet a noſtris Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ Vaiuoda tantummodo nominaretur. Ipſimet Vngari Banum ſeu Wanum vocare ſe dicunt eum, qui vexillo aliis præit. vnde paret, diſcrimen hoc inter Gubernatorem & Banum eſſe: quod illi tam pace, quàm bello, cura regni omnis incumbat: hic bellicis tantum negotiis præſit. Ipſum etiam nomen a Bando factum perſpicitur, quod regiis ipſorum conſtitutionibus dicitur Banderium: eſtque Banus Græcis Flamularis, φλαμουλάρης, Sanzacbeg ſeu Flambular, Turcis. Nunc ad annales vt redeamus, quem

heic

heic Vngaricum Banum generaliter adpellāt, Bonfinius Croatiæ tantummodo Banum fuiſſe tradit, regni videlicet Vngariæ regno adiuncti. Croatarum vero nomen hodieque notiſſimum. Gens eſt pertinax in retinenda religione ſua Chriſtiana. Propterea Turcis eſſe ſubdita cum eius amittendæ periculo recuſans, ad vicinos migrat: magnamque nunc Auſtriæ Morauiæque partem, agris colendis dedita, complet. Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, Choruatas adpellans: Finitimi ſunt, inquit, Bulgaris Choruatarum populi. quod nomen Choruat, vel Horuat, aſpiratione forti, nunc eis eſt etiam in vſu. Ceteri Græci Chrobatas ſiue Chrouatas nominant. Et alicubi ſcriptum apud ipſos legere memini, Seruios & Chrouatas eoſdem eſſe reſpectu nimirum eiuſdem originis & linguæ Venedæ: quam in Seruiis demonſtrauimus capite trigeſimo quinto. Rurſus ab annalibus his Banus Vngaricus etiam Direnzil Ban nominatur, veluti Drenz Cili Ban: hoc eſt, Drenzius Ciliæ Banus. Quippe celeberrimus Ciliæ Comitatus ad Croatiæ Banatum antiquitus pertinebat. Et Bonfinius expreſſe tradit, Baſſam (quo nomine Iacupem Agam intelligit) primum omnium hoc bello Cilianum agrum populatione deformaſſe. Bani proprium nomen apud eum legitur. Emericus Drenzenus, vir (vt ipſe fatetur) ſummæ tam induſtriæ, quàm conſilij: qui ſuffectus in locum Ioannis Coruini Ducis a Vladiſlao rege fuerat. Habuit, auctore Bonfinio, ſecum Banus ſeptem militum tantummodo millia: reliqui ruſticæ plebis inconditæ, nec armis adſuetæ, cohortibus conſtabant. Accidit aliud etiam malum, quod Drenzenus cōtra ſententiam animi ſui coactus a Bernardino Frangepano, pugnauit: qui tamen e prœlio fuga ſe ſubduxit. Hæc ſcilicet erat illa tum diſcordia, tum fuga, quam innuere volunt annales, quum aiunt; Vngaros ipſos inter ſe diſſentientes, fugiſſe. Bernardinus pater erat Ioannis illius Frangepani, quem obſeſſum fuiſſe Breuiæ diximus. Filius, vir fortis, hoſtis antea, vel rebellis potius, hac pugna cæſus occubuit.

OCCASIO, ET CAVSA BELLI BAIASITIS ADuerſus Venetos in Peloponeſo. Ludouicus Maurus, Dux Mediolanenſis Turcum in Venetos concitat. Inebechti a Turcis obſeſſa.

175. Naupactus Achaiæ maritima ciuitas eſt, opinione quorumdam, Ætoliæ Leoni Auguſto, ad ſinum quondam Corinthiacum vocatum ſita. Nautis vulgo iam Lepanto dicitur, Inebechti Turcis, quod a Nepanto Marij Nigri nō procul recedit: Achaia, Liuadia: Ætolia, Deſpotatus: ſinus Corinthiacus, Colpo ſiue Golfo di Lepanto. Erat hoc tempore, nimirum anno Chriſtiano 1498, Naupactus in poteſtate Venetorum a 70, plus minus, annis: qui miſſo ad Baiaſitem Andrea Zantano, legato ſuo, pacem in annos 25 cum eo fecerāt, cuius tabulas Baiaſites ſcriptura manus ſuæ, pro more confirmarat. Nihilominus vix adpellere Venetias legatus potuit, quum datam Venetis fidem Baiaſites violat. Quippe ſibi lege ſua Mahumetana permitti volunt Agareni & Oſmanidæ, vt in rebus ad imperium ſpectantibus, ex vſu ſuo fidem datam flocci faciant, nec vllam promiſſorum Chriſtianis factorum rationem habeant. Bellum igitur in eos molitur, & prætextus cauſa cupide occaſiunculam arripit, quod Veneti protegendum ſuſcepiſſent Comitem Ioannem Cernouichium, (Cernouitzios dicendos oſtendimus ſupra, capite 46, & hunc alij Georgium vocant) vicinæ Cataro ditionis regulum, cui pleraque Baiaſites ademerat. Sed alia reapſe ſuberat cauſa, quæ pæne certā ei ſpem faciebat eiiciēdi Venetos e Morea ſiue Peloponeſo, in qua multas ſane magnas & munitas vrbes arceſque poſſidebāt. Etenim Galliæ rex Ludouicus XII, Ludouicū Sphortiam, cognomento Maurum, a nigredine vultus, Ducatu Mediolanenſi ſpoliaturus, quem ſui iuris adſerebat, fœdus contra Sphortiam cum republica Veneta percuſſerat. Ea Gallorum cum Venetis coniunctione territus Sphortia, legatum ad Baiaſitem mittit, qui tum muneribus ei, tum variis rationibus perſuaderet, vt bellum Venetis inferret. Quippe futurum aiebat, vt occu-

occupatis Italico bello Venetis, ipſe nullo negotio Græcis vrbibus,& caſtris,& inſulis eos exueret. Hac illectus ſpe Baiaſites, a pace cum Venetis ſancita diſceſſit. Ac fuit profecto noxium Venetis id Mauri facinus, ſed tamdem hæc in ipſum, quod dici ſolet, cuſa faba iuſto Dei iudicio fuit. Nam & ambitionis,& iniuriarum multiplicium erga Ioannem Galeacium fratris filium,& funeſtorum patriæ conſiliorum, quibus Gallos aduerſus Neopolitanos reges, Turcos aduerſus Venetos commouit, acerbas denique pœnas luit. Quod quidem ei ſubtilis & arguti vir ingenij, legatus Florentinæ reipublicæ, futurum aliquando prædixerat. Quippe quum huic ad ſe miſſo ſuas arroganter oſtentaret, vti plerumque ſolebat, & opes,& ingenij vires: inter alia quodã in conclaui depictum ei monſtrat ſimulacrum mulieris amictu pulcherrimo veſtitæ, in quo expreſſa mirifico artificio tota cõſpiciebatur Italia. Propter hanc mulierẽ adſtabat Æthiops cum peniculo, quo ſe ipſum innuere volebat, qui & Maurus vulgo vel Æthiops audiret,& emblematum loco ſoleret vti vel peniculo, cum inſcriptione Latina, ET MERITO ET TEMPORE, vel ramuſculo tres complexo roſas, cum inſcriptione Germanica, MIT ZEIT, id eſt, CVM TEMPORE. quæ quidem ipſius emblemata ſymbolaque paſſim in parietibus & aulæis Mediolani, Ticini, Taurini, apud doctiſſimum & illuſtrem eius vrbis archiepiſcopum, Hieronymum Rouereum,& aliis in locis videre memini. Erat hic Æthiops ita pictus, vt peniculo mulieris e veſte puluerem cum ſordibus aliis extergeret. Ea pictura legato monſtrata, quid ipſi de hac videretur, interrogat. Tum is: Vt mihi quidem videtur, inquit, hic Æthiops puluerem omnem in ſe ipſum conuerrit. Quod hominis acuti de Ludouico Mauro vaticinium deinceps euentu comprobatum fuit.

INEBECHTINIS FRVSTRA VENEti ſuccurrere cum Gallis & Hiſpanis confœderatis nituntur.

176. Quæ de infelici conatu remouēdi Baiaſitis ab obſidione Naupacti narrant annales, paullo dilucidius his fere verbis Spanduginus expoſuit. Anno, inquit, milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, Ferdinandus rex Hiſpanus, occupatis Naupactio bello Venetis, ex lege fœderis ſubſidia miſit; auſpiciis Conſalui ſui, quem Magnū capitaneum vocabant. Is adiunctus claſſi Venetæ, Cephalleniam inſulam Turcis ereptam recuperauit, cum S. Maura: quod opidum in inſula cognomine, (priſci Leucadem vocarunt) non procul a Naupacto Patriſque ſitum, ab Auguſto poſt Actiacam victoriam, Nicopolis dictum fuit. Adaucta quoque tunc Veneta claſſis fuit auxiliaribus nauigiis a confœderato rege Francorum Ludouico XII. ductu reguli Raueſtani, Philippi Cliuenſis, qui Genuam pro rege tunc adminiſtrabat. Is prœlio cum Turcis congreſſus, quum Venetorum triremes nullum nauigiis ſuis ferre ſubſidium vidiſſet: indignatus, vela ventis dedit, & inde diſcedens, Maſſiliam reuerſus eſt. Erat autem Venetæ claſſis imperator Antonius Grimanus, qui propterea, quod pugnanti Raueſtano non ſuccurrerat, & alioquin etiam ſe geſſerat ſegniter, ferreis in compedibus Venetias miſſus fuit. Nihilo tamen minus idem poſtea Ducis dignitatem obtinuit.

METHONE CORONEQVE Baiaſitis in poteſtatem veniunt.

177. Nobiles in primis Peloponeſi ſunt vrbes in Meſſenia maritimæ, Methone & Corone, quæ vulgo nunc Modon & Coron adpellantur. Vtramque non ſine periculo vidimus. Methonen Nicolaides per errorem ſcripſit olim dictam fuiſſe Manti-

Mantineam. Quippe vetus Methonæ nomen eſt, & ipſa ciuitas a duplici Mantinea, tam ſinus Argolici, (nunc Mandigna) quàm Arcadiæ, (nunc Mandi) longe diuerſa. Leonis Auguſti nouella de Thronis, Methonen & Coronen facit epiſcopatus, eoſque Patrenſi metropolitano in Peloponeſo ſubiicit. Ceterum paullo aliter a Iouio narratur a Turcis occupata Methone, quàm heic in annalibus. Quippe tradit eam incuria præſidiariorum in hoſtis poteſtatem veniſſe, qui rumore de ſubſidiis quatuor aut ſex triremibus aduectis per vrbem didito, relictis ſtationibus ſuis ad portum concurrerint. Id vero conſpicatos hoſtes, ſpe prædæ commotos, accedente Baiaſitis incitatione, cum variis præmiorum promiſſis, in vrbem deſertaſque ſtationes irrupiſſe, captamque diripuiſſe. Quod deinde ſubiicitur, a Turcis preces in vrbe capta fuiſſe conceptas, quæ die Veneris haberi ſoleant: his a Spandugino verbis itidem narratur, quæ reddita lubuit inſerere. Memoriæ proditum eſt, inquit, poſtridie quàm capta fuiſſet Methone, Baiaſitem omnino voluiſſe vrbem ingredi ad agendas Deo gratias in ipſo Chriſtianorum templo. Quumque iam perueniſſet in pontem, quo tranſeundæ vrbis erant foſſæ, conſpicatum foſſarum altitudinem, dixiſſe: Tam munitam ciuitatem mihi Tangri Vereris per virtutem Sinanis baſſæ, beglerbegi mei, violentamque Genizarorum meorum expugnationem, conceſſit. Quibus in verbis illa Turcica, Tangri Vereris, aut Vererſi potius, Deum propitium ſignificant. Sinan vero baſſa, cuius heic mentio ſit, initio expugnati Cairi ductu Selimis, Baiaſitis filij, cæſus a Mamelucis occubuit, vt in annalibus ſuo loco ſequetur.

MITYLI-

MITYLINE A VENETIS ET CONFOEDERATIS, irrito conatu, tentata. Philippi Raueſtani reguli naufragium.

178. Annales Turcici dumtaxat Hiſpanicorum auxiliorum meminere, quæ ſcilicet a Ferdinando Aragonum & Caſtellæ rege, Karuli V Cæſaris auo materno, ſuppeditata fuere Venetis, Duce Conſaluo, de quo diximus. Sed conſtat hoc etiam bello Gallica Venetis a rege Ludouico veniſſe ſubſidia, duce Philippo regulo Raueſtano, Cliuenſium in Germania principum familia nato, qui hac expeditione ſecum adduxerat Albaniæ Ducem Scotum, quem Albignium vel Obignium hiſtoriæ vocant, & Infantem Nauarrenum, (ſic Hiſpano more ſecundogeniti regū filij nominantur) cum magno aliorum nobilium e Gallia numero. Tota claſſis hominum bello idoneorum ad X CIↃ continebat, vt Spanduginus refert. Ab his obſeſſa fuit vrbs Lesbi Mityline, captiſque ſuburbiis oppugnati terribilem in modum muri, ſed fruſtra. Regulus Raueſtanus, poſtquam obſidione ſoluta diſceſſum ex inſula, Magnum Rhodi Magiſtrū cum XXIX nauigiis exſpectare nolens, naufragium propter inſulam Cerigum, quam veteres Citheram dixere, fecit: adeoque pauci ex iis, qui nauibus hiſce vehebantur, incolumes euaſerunt. Ad ea, quæ tradunt annales de placato a Venetis, impetrādæ pacis cauſa, muneribus Baiaſitis animo: addendum, eos per Andream Grittum, poſt hæc ipſorum Ducem, Baiaſiti S. Mauram quoque reſtituiſſe, locum hodieque Turcorum in poteſtate conſtitutum, longeque munitiſſimum. Leucadem alij priſcis dictam volunt, alij Neritum. Sententiam priorum ex Prætore Græciæ noſtro probare liquido licet.

SECVNDVS SOPHILARIORVM MOTVS ADVERſus Oſmanicos. Scach Culi. Scitan Culi. Kiſel baſſa.

De regione Tekie ſiue Teke dictum ſuperius, capite 57. Altera fuit hæc aduerſus Oſmanidas, & ſectam Oſmanicorum ſeditio, ab iis excitata, quos Sophilarios & Kiſeles baſſas dixerunt. 179. Quippe de prima ſuperius indicatum capite 81. Iouius auctorem ſeditionis adpellat Techellem, a patria, puto: Dreſlerus cum aliis Eliam, nulla ratione: Turcorũ annalibus Scach Culi nominatus fuiſſe refertur, voce ſignificante Scachi ſeruum. Et Scachi adpellatione intelligitur Scach Iſmail, recens Perſarũ regno potitus, de quo paullo poſt expoſituri prolixe ſumus. Ait Iouius, eũ fuiſſe diſcipulum Arduelis, de quo itidem mox dicendum: poſt cuius cædem, Euphrate tranſmiſſo, venerit in Armeniam minorem, & in ſpelunca quadam ad radices Antitauri montis habitauerit. Ea parum vero videntur conſentanea, tum quod Teke regio minime ſit Armenia minor, ſed Phrygia maior, vt aperte lector ex ipſis annalium verbis numero 57 notatis perſpicit: tum etiam, quod e Perſia venienti minime Baiaſites munera quotãnis miſſurus fuerit. Vtut ſeſe res habeat, Scachi quidem Iſmailis partes amplexus fuit, ideoque Scach Culi nominatus: ex quo Turci, partibus Oſmanidarum adhærentes, fecere Scitan Culi, voce ſignificante Satanæ vel Diaboli ſeruum mancipiumue. Geufræus alicubi pro Culi ſcripſit Coullet. Spanduginus ei ſuppeditata fuiſſe tradit ab Iſmaile Scacho XXCIↃ hominum, quod equidem verum non arbitror, ex iis, quæ heic in annalibus ſequuntur. Magis eſt vero conſentaneum, quod Iouius ait, per internuntios ab Iſmaile confirmatum in propoſito fuiſſe. Kiſel baſſa ſignificat rubrum caput. Id nomen Oſmanici dederunt hoc ipſo tempore ſectatoribus Iſmailis Scachi Perſarum, a rubro capitis tegumento: quo de plenius agendum paullo poſt.

ANTALI, CIVITAS ANATOLIAE. GRAECORVM anni a mundo condito, quonam modo cum noſtris conueniant. Nomina quædam vetuſta cum recentioribus collata.

180. Quæ Turcis heic Antali vocatur, priſcis erat Attalia, quondam ab Attalo rege, vno de ſucceſſoribus Alexandri magni, cōdita. Leonis Imperatoris nouella de Thronis eam collocat in Pamphylia ſecūnda, ſub metropoli Sylæo ſiue Perga. Græci poſteriores adnotant, factam metropolim anno mundi 6592, ſub Euſtratio ſanctiſſimo patriarcha, imperatoris Alexij Comneni auctoritate. Quod quidem accidiſſe conſtabit anno Chriſtiano 1084, ſi de ſententia Græcorum anni a condito mundo 5508 ſtatuantur vſque ad Chriſtum natum elapſi, ſecundum editionem LXXII interpretum. Aythonus Nataliam, tranſpoſitis a librario primis litteris adpellat, pro Antalia: quo loco Reineccius notat, ſcribendum pro Natalia Nacoliam. Atqui Nacolia longe diſtat ab Antalia, Phrygiæ nimirum maioris mediterranea ciuitas, ad Sangarium flumen ſita: quum de Antalia ſua ſtatim ſubiiciat Aythonus, eam ſupra mare Græciæ (Gallice loquitur, pro, ad mare) ſitam. Et maris Græciæ vocabulo intelligitur Ægæum mare, vel Archipelagus. Addit enim, quod hæc ciuitas reſpiciat regnum Cypri. Quippe verum hoc eſt, & ab Attalia, quam Setteliam modo vocant, totus ille ſinus obiectus Cypro, nunc Golfo di Settelia nominatur. Beluacenſis Satteliam ſcripſit, eidemq; ſinus ille maris adpellatur Gaufra Satteliæ, vocabulo Gallico Goufre, quod hodie Grȩcis eſt Corpho, priſcis Κόλπος, Italis Golfo, Latinis ſinus. Quia vero in hunc Aythoni locum incidimus; explicemus obiter & alia quædam ibidem poſita regionum & ciuitatum nomina. Primam Turquiæ (Sultanorum Iconij regnum, vel Aſiam minorem intelligit) prouinciam initio vocat Lygoniam, deinde rectius Lyquoniam (pronuntiatione Gallorum effertur Lyconia, id eſt Lycaonia) quæ famoſam ciuitatem habeat Coni, hoc eſt Iconium. Rectius hanc collocat in Lycaonia, quam Laonicus in Caria; de quo ſupra, numero 12, dictum.

Addit,

Addit,hanc eſſe maiorem totius Turquiæ regni,hoc eſt metropolim. Briquiam Reineccius interpretatur Lyciam, quum Briquia ſeu Bryquia ſit Phrygia. Facit autem Bryquiæ metropolim Aythonus Zichiam Græciæ. Sic enim ſcripſit, nomine Græciæ Romaniam intelligens Aſiaticam,de qua dictum capite 6. Zichiam hanc Reineccius interpretatur Cydnam. Atqui Zicchiæ Cedrinus quoque mētionem fecit velut ciuitatis in Aſia minori ſitæ: quum in Copronymo frigus inauditum memoriæ prodit,quo congelatis amnibus & ipſo mari, potuiſſe narrat itinere pedeſtri a Zicchia tranſiri mare ad ipſum vſque Danubium,id eſt ad oſtia Danubij,quæ in Thracia ſunt. Bithyniæ metropolis apud Aythonum ſcribitur eſſe Nichor, quam Nicæam puto, Turcis Iſnic; non Nicomediam,quæ Turcis eſt Iſmid: quum Reineccius ex Nichor faciat Nicomediam. Nec apud Leonem Auguſtum minus eſt metropolis Bithyniæ Nicæa quam Nicomedia. Genech Aythoni Reineccius interpretatur Pontum, quum magis proprie ſic dicatur, quæ olim Colchis erat, poſtea Lazorum adpellata regio, ſiue Lazice: cuius metropolis eſt Leoni Auguſto Trapezus, quam in Genech ponit Aythonus. Paphlagoniæ ciuitatem vocat Aythonus Ginapolim, ex qua Reineccius fecit Germanopolim. Atqui Ginapolis Aythoni, vel Ginopolis potius,ad Pontum Euxinum ſita, hodieq; Ginopoli nominatur. Apud Leonem Auguſtum Innopolis dicitur, & epiſcopatus eius ad Gangram Paphlagoniæ refertur. Sed deſino plura.

GARAGOS BASSA, BEGLERbegus Anatoliæ, viuus palo transfigitur.

Habes heic inſigne crudelitatis exemplum in religioſis Turcorum,cuius obiter mentionem ſupra fecimus, cap. 64. Transfixus a Scachoculi palo fuit Anatoliæ beglerbegus, vt annales referunt. Ei nomen dant Turci Caragos, vt noſtro quoque 181.

tempore celebris fuit Caragos Rais, quem in Supplementi narratione de bello Cyprio commemorauimus: vulgo noſtri Caracoſſam dixere. Iouio Cargius baſſa nominatur, & eidem alibi Caraius eſt. Diſſentit etiam in expoſitione hiſtoriæ nonnihil ab annalibus, qui Caragoſam captum fuiſſe narrant, & Cutaigen adductum, & ſuis in opido commonſtratum: quumque deditionem opidani facere nollent, in eorum conſpectu palo tranſfixum. Iouius autem prope dicit abfuiſſe, vt caperetur: ſed ſubtractum a ſuis, Cuteiam euaſiſſe: qua deinceps a ſeditioſis expugnata, etiam ipſe hoſtium in manus venerit. Poſtea vero ad Cara eſſar, (Carachiſar ſcribere debuit) in media via, qua tranſeundum erat Ali baſſæ, cum exercitu rebelles perſequenti, viuum ab eis palo transfixum: vt a tergo ſequentibus tam fœdo tanti viri ſupplicio formidinem & horrorem incuterent. De Cutahige ſupra dictum, capite 40.

CORCVT A SEDITIOSIS VINCITVR. Diuerſæ Turcorum narrationes a noſtris.

182. Corcutem in Oſmanidarum genealogia quintum ordine Baiaſitis filium fecimus, & germanum Selimis fratrem, qui deinceps imperauit. Etenim eamdem cum Selime matrem habuit. Hunc referunt annales a rebellibus in pugna fuiſſe ſuperatum. Iouius vero pugnatum ait in hos aduerſo prœlio duobus a nepotibus Baiaſitis, Muchemete Sciemſciaj, (Sinan Scach rectius adpellatur) & Orcane Alempſaci, filiis: (pater Alem vel Allama Scach, filius Vrchan nobis eſt in genealogia) Corcutem expreſſe tradit, non auſum fuiſſe cum Techelle congredi. Quæ ſane vera ſint, nec ne, mihi quidem diſceptare non lubet: indicanda tamen putaui, ceu ſuſpecta propter ætatem nepotum. Quæ ditio ſit Aidinenſis, oſtenſum numero 13. Ducis filius eſt Herzecogli baſſa, de quo dictum capite 161, & 162.

ALIS

ALIS BASSAE CONTRA rebelles expeditio,

Quantopere creuerint perduellium vires, vel ex eo colligi 183.
poteſt: quod in hos proficiſcentem Alim baſſam duxiſſe Span-
duginus ait equitum ex Anatolia XLCIↃ, quibus Genizarorum
IIII CIↃ Baiaſites adiunxerit. Nihiloqueminus Achmetem
quoque Baiaſitis filium, ex Amaſiana ſua prouincia collectis
copiis, ei ſubſidio veniſſe.

CHEIDER BASSA CVM ZINDI KEMALE SANgiacbego, victus & occiſus a ſeditioſis. Zonchium. Nauarinum

Cheider baſſa, Caramaniæ beglerbegus, a Spandugino Cai- 184.
dir adpellatur, & domicilium in vrbe Cogno, vel Iconij habuiſ-
ſe dicitur. Zindi Kemal beg eidem Camali nominatur, & vir
admodum militaris fuiſſe prædicatur. Tradit enim Spandugi-
nus, hunc bello Baiaſitis contra Venetos cepiſſe caſtellum Mo-
reæ ſiue Peloponeſi maritimum, hodieque munitiſſimum, nec
procul a Methone diſſitũ, 15 videlicet milliaribus Græcis, quod
a nautis Italis Zonchium, Spandugino Gionchium, Græcis no-
ſtri temporis Nauarinum vocatur, priſcis Coryphaſium Meſſe-
niæ fuiſſe creditur: Iouio tamen Pylum, regna Neſtoris, adpellã-
te. Neq; caſtellum hoc Kemales ſeu Camales dumtaxat expu-
gnauit, verumetiam oppreſſas inopinato quatuor triremes Ve-
netas, cum ipſis militibus & ſociis naualibus, ibidem in poteſta-
tem redegit.

PLANICIES ZIBVC, ET SIVAC, EADEM.

Quam heic annales planiciem Zibuc vocant, Spanduginus 185.
adpellat campum Siuac, tametſi corrupte legatur in edito, Cam
pagna detta Siuas. Quippe ciuitas quidem eſt Siuas, de qua di-
ctum cãpite 5: ſed hoc nomine campus aut planicies nobilis in
Anatolia, quod equidẽ ſciam, nulla. Quapropter ex Annalibus

Siuac reponendum,quod idem eſt fere cum Zibuc. Iouius hæc ad Galatiæ campos retulit,vbi ſitam ait Caraëſſar. Ea Turcis eſt Carachiſſar,hoc eſt arx nigra, quæ in beglerbegatibus collocatur in Amaſiæ Tocatique prouincia, complectente Paphlagoniam,Galatiam,&Cappadociam: vbi ſangiacatus hi coniungũtur,Carachiſar, (vide caput 144, & eodem numero textum annalium,hanc a Muchemete II captam referentium, quum aduerſus Vſumchaſanem pergeret) Saſum,(priſcis Saſima,de Nazianzeni noſtri libris nota) Taraboſan ſiue Trapezus. Addit Iouius hoc loco mentionem montis, cui nomen dat Olinga, nec eum magno ab Ancyra diſtare tradit interuallo.

KIHAIA. PROTOGEROS. PRIMIKIRIOS. Vloſedzi. Vleſe. Timarion. Timariota. Ramaſan.

186. Qui præfectus Vlofeziorum heic dicitur, vocabulo Turcico Kihaia nominatur. Id proprie vicarium ſeu locumtenẽtem, ſeu legatum,atque etiam præfectum aulæ ſignificat. Ideoque Kihaia Vlofeziorum eſt vicarius ſeu legatus illius, quem Vlofeziorũ baſſam adpellant. Græci Protogeron nunc dicunt, qui catalogo dignitatum vel officiorum Palatij πριμικήριος ipſis eſt, noſtris primicerius, adpellatione vetuſta. Ex Protogero Geufræus Protortz corruptum ponit,& ſuperintendentem interpretatur. Nomen Vlofeziorum ſignificat ſtipendiarios, quibus Vlofe vel Vleſe numeratur. Sunt enim duo ſtipendiorum apud Turcos genera,quorum vnum vocatur Vleſe, Timar alterum. Vleſe ſtipendium eſt, quod more noſtro militibus vel aulicis ſoluitur a rationalibus vel quæſtoribus: apud nos menſtruum vel annuũ, apud Turcos in ſingulos dies. Hoc qui fruuntur, Vlefedziorum nomen habent. Geufræo & Sanſouino ſunt Olophagi. Timar eſt penſio, vel ſtipendium, vel reditus adſignatus in prædiis, & poſſeſſionibus caſtrorum,opidorum,pagorum, agrorum: vel in percipiendis decumis,aliiſue fructibus. Græci timarion adpellant,

lant, a quibus ad Turcos manaſſe vocem hanc arbitror. Reperitur apud Damaſcenum Studitam in martyrio Theodori tribuni militum, cui virtutis & rerum fortiter geſtarum nomine narrat a Licinio Auguſto datum fuiſſe pro timario caſtrum Heracleæ. Videturque vox a Græca τιμὴ, qua ſignificatur honor, deriuata: quod huiuſmodi timaria, velut honoraria, ſiue beneficia, ſiue reditus, ſiue penſiones, honoratis beneq; de republica meritis concederentur. Timariis donati vocantur Timariotæ, vel Timarati, etiam apud Chalcocondylem. Caramuſes ſignificat nigrum Moſem Ramaſanis nomen idem eſt cum Ramadane: ſicut Otman, vel Odman idem cum Oſmane.

TEBRISIVM, TAVRISIVM. CARAVANA.

Tebriſium, nunc Tauris, admodum his annis innotuit, etiam 187.
vulgo, Turcorum ſtragibus aliquot nobilitatum inde vſq; a Sultani Soleimanis II temporibus. Qui Ecbatana Mediæ vocăt, errare puto: quum Cedrinus eam Taurezium adpellans, in Perſarmenia collocet, quam hod eque maiorem dicunt Armeniam. In huius meditullio Tebriſium recte Iouius ponit, vt male Chalcocondyles vrbem fecit Aſſyriorum: cuius interpres Tabrezen, vt Cedrinianus Tabrezium, ſcripſit. Iouij ſententiam hæc Aythoni verba confirmant. In Armenia maiore ciuitas Tauriſij famoſior eſt, & plus aliis opulenta. Vide quædam alia de hac infra, capite 204 notata. Carauanæ Turcis & aliis oriĕtalibus populis ſunt hominum agmina nonnumquam maxima, propter itinerum diſcrimina ſe coniungentium. Neque tantum hoc fieri ſolet ab iis, qui mercium vel diſtrahĕdarum cauſa, vel comparandarum, aliò proficiſcuntnr: verumetiam ab illis, qui per ſolitudines Arabũ, ad viſitandam voti vel religionis ergo Meccham peregrinantur. Excreſcunt hæc agmina, pro magnitudine periculi, nŏnumquam ad 20 vel 30 hominum millia: iuſtus vt exercitus eſſe, præſertim ob camelorum multitudinem, & aliorũ iumentorum, quæ ſagmaria ſagmatariaq; Græci vocăt, videătur.

SCACH SIVE REX PESRARVM ISMAIL, COGNOMENto Sophinus. Sophilar. Enaſſerlar. Keſil baſſa. An hoc primum tempore ſecta Sophilariorum extiterit.

188. Licet in annalium adpendice noſtra, de diſcidiis ſectarum Mahumetanarũ, Oſmanicæ Sophinæque, decennalis initio belli, quod inter eos geritur, quædam rara, nec ab aliis ante nos memoriæ prodita complexi ſumus: hoc tamen loco, quo primã Iſmailis Sophini mentionem annales faciunt, paucis ea conſignare libet, quę ad ipſius Iſmailis originẽ, principatus initia, progreſſus, res geſtas illuſtrandas pertinere putabimus. Pater Iſmailis Sophini fuit Erdebil, quẽ Iouius & alij vocãt Arduelem vel Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt a loco quodã Perſiæ, cuius dominus aut regulus fuerit: ipſum vero nomen eius tradũt fuiſſe Secaider. Aiunt præterea ſectatum vitam religioſam, inſtar eremitarum vel monachorum noſtrorum. Ideoque Sec interpretatur Spanduginus nũc abbatem, nunc plebanum ſiue curatum, vt vulgo loquuntur, hoc eſt, animarum curam gerentem. Ego vero in opinione mea perſiſto, quam initio belli Perſici ſuperius in Supplemẽto annalium expoſui, & cuius auctorẽ habeo Matthiam de Faro, Cæſareum Conſtantinopoli ad Portam Oſmanicam Dragomanũ vel interpretẽ: diuerſa ſcilicet hæc eſſe nomina diuerſarum perſonarum, quorũ vnus fuerit Erdebil pater Iſmailis, familia natus apud Perſas illuſtri, ditioniſque cuiuſdam regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, ſed reuera id, quod audiebat; nimirum Scheiche, vel Imam: quorum illud hominem religioſum gentibus illis ſignificat, ab innocentia ſanctimoniaque vitæ: hoc vero, Doctorem. Etenim ex opinione vitæ religioſe ac duriter actæ, conſequutus aliquid apud vulgum auctoritatis; tribus Mahumetis Prophetæ ſociis, Ebubekire, Omere, Oſmaneque reiectis, Alim quartum Prophetæ ſocium, eiuſdemque conſanguineum & generum ſequendum in omnibus adfirmabat, ſi ſalui eſſe vellent.

Docebat

Docebat aũt hæc, & alia, quodã in opido Perſarum, cui nomen Reza. Fama noui doctoris, nouæque diſciplinæ, longe lateq; didita, confluxit ad Scheichem vel Imamum Haidarem ingens e Perſia viciniſque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis Erdebil non hanc dumtaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probauit, verumetiam ex eius præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit, eaque re multitudinis animos ſibi mirifice deuinxit. Ita nimirum aliàs quoq; conſtat homines ingenioſos, nouæ religionis vſos prætextu, inſignem ad potentiam perueniſſe. Tantopere quidem Erdebil, ceteroqui non magni nominis opumue regulus, hac noui dogmatis profeſſione creuit: vt ei filiam ſuam rex Perſarum Chaſanes, quem a proceritate ſtaturæ nominatum Vſun Chaſan ſuperius indicauimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Æcaterina Comnenia ſuſceperat, quam Camit de Cami fuiſſe dictam, non recte ſcriptum apud Spanduginum legitur. Etenim gentibus iis Carum de Comnini vocabatur: priore nomine corrupto de Græco Æcaterinę, altero vero familiæ. Nam Caloioannis Comneni, penultimi Trapezuntiorum imperatoris, erat filia: quã Caloioanne mortuo, frater Caloioannis Dauid, vltimus imperator Trapezuntius, Vſumchaſani dedit vxorem, vt eius præſidio contra nimium vicinas & infeſtas ſibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior eſſet. Ex hac Vſumchaſanis filia Martha, natus fuit Erdebili filius Iſmail, de quo nũc agimus. Habuit in regno ſucceſſorem mortuus Vſumchaſanes Iacupem filium, qui vulgo ab hiſtoricis Iacobbeg, ab annalibus hiſce Sultan Iacup deinceps in vita Sultani Solcimanis nominatur. Is protectorem nouæ ſectæ ſororium ſuum Erdebilem, mirifice ſibi ſuſpectum, quod vereretur, ne regius adfinis, & tantæ multitudinis deuotione fretus, ſibi regnum eriperet, interfici curauit. Euaſit crudelis auunculi manus Iſmail admodum adoleſcens, octodecim (vt pleriq; tradunt) id temporis natus annos: ſeque, Martha matre comite, contulit ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & caſtellorum quorumdam

ad mare Caſpium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus adpellatum, quo clauſum mare ſignificatur. Iſtic educatus Iſmail ex præſcripto religionis paternæ, tamdem exſtincto per venenum a coniuge datum Sultano Iacupe auunculo, domum reuerti, paternæque ditionis hereditatem, cum opidis & prædiis maternæ dotis nomine ſibi debitis, adire ſtatuit. Dominio paterno potitus, mox vlterius progreditur: & ccc tantummodo ſtipatus militibus, Somakiam pæne prodigioſum in modum occupat. Ea ciuitas eſt Mediæ, quam modo Siruanum vocant, ac verſus Armeniæ maioris fines ſeſe porrigit, & Laonico Samachia, Spandugino Sumachies adpellatur: tanti quidem momenti, vt anno Chriſtiano 1583 ei captæ beglerbegum Oſman baſſa præfecerit. Hinc copiis non parum adauctis & inſtructis, Tebriſium, extimam Perſarum regiam, ſeſe confert: eamq; ſuperato rege Aluante, Sultani Iacupis filio & ſucceſſore, victor in poteſtatem redigit. Iterum cum Aluante congreſſus, non modo ſuperior euadit: verumetiã ipſum, cum exercitus maiori parte, trucidat. Inde Muratem Chanem, (Morat Chan, & Morat beg, aliis nominatur: Auguſtino Curioni noſtro Marabeg, quod longius ab origine recedit) Aluantis occiſi fratrem perſequutus, pari proſperitate ſuperat. Is victus ab Iſmaile, Bagadatim verſus aufugit, hodiernam ſcilicet Babylonem, propter ruinas priſcæ Babylonis ſitam. Victor vrbem Sciras, armorum omnis generis officinam, a Tebriſio xx dierum itinere diſtantem, cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter ſuum armauit exercitum. Poſtea negotium ei fuit cum Vlu Chane Tatarorum Sicheco, quem inſtructum exercitu trecentorum millium equitum, adgredi prœlio nõ dubitauit: quo ſingulari virtute fortunaque victor euaſit, hoſte cæſo, vel in turba (quod alij tradunt) a ſuis oppreſſo, ſuffocatoque. Tamdem ad tot illuſtres de pluribus partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit: vt moriente in exſilio Murate Chane, Iacupis filio, & vltimo herede, non modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quieta poriretur; verumetiam vicinos quoſdã populos, ac præſertim Bagadati-

gadatinos, in deditionem acciperet. Hæc de Iſmailis Sophini origine, proſperoque rerum ſucceſſu, quo ſibi ſuiſque regnum Perſicum peperit & cõſtabiliuit, hactenus heic exponenda duximus. Nam bella deinceps cum Oſmanidis, ac Selime præſertim geſta, ſuo loco nobis annales ipſi dabunt. Ab Oſmanidis ei Sophi cognomentum, & Kiſelis baſſæ, per ignominiam fuit inditum. Prioris notionem adtigimus ſupra, capite 81. Nõ a Græco Sophos deductum eſt, quod tamen exiſtimare quoſdam video, qui a Perſarum Magis & Sophis antiquiſſimis ſumtum nomen vſurpaſſe Sophinos volunt: ſed a Sophi, Arabica voce, quæ lanam ſignificat. Quippe quum Mahumetani, & præſertim Oſmanici, more veteri, tulipanto lineo ſubtiliſſimi operis caput inuoluant, noua iſthæc Sophilariorum religio præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis eiuſmodi ſpiris ornetur: ſed vt tegumenta capitum e lana, non magni re pretij, conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum capitis, quo præter aliorum Mahumetanorũ morem hi nunc vtuntur, plicas habet duodecim, & Arabica vox Enaſſer, duodecim ſignificat: etiam aliud nomen Enaſſerlariorum conſequuti ſunt, ac ſi Græco vocabulo dicas Dodecaptychos, aut Latino Duodecimplices. Quum denique tegmen eiuſmodi rubro dumtaxat colore tinctum geſtare ſoleant, Kiſelbaſſilarij quoque dicti ſunt, veluti capita rubra. Solebant autem ante hæc vocari tempora Perſæ Turcis Aiemini vel Azemini, ſicut & ipſa regio Perſarum iiſdem eſt Aiem, quod ſupra notatum capite ſecundo. Scachus igitur Iſmail ab æmulis Oſmanicis, aliiſque Mahumetanis, velut horum anteſignanus, tam Sophi, quam Kiſel baſſa vocatus fuit: ac manſit etiam apud nos in hodiernum vſque diem nomen hoc poſteris ipſius, vt Sophini adpellentur. Nec tamen in ea ſum opinione cum aliis, vt tunc primum natum hoc Sophilariorum vocabulum putem. Quippe vetuſtius eſſe temporibus Iſmailis, ex annalibus Turcicis paret: qui regnante Muchemete primo, Baiaſitis proauo, nonaginta ſcilicet annis ante Scachoculis ſeditionem, & Iſmailis imperium, Sophilarios itidem tumultuatos cõmemorant. Itaq;

vero eſt ſimile, Scheichem Haidarem nõ noui dogmatis auctorem fuiſſe, ſed reliquas potius ex incendio veteri, quaſique ſopitas hactenus ſcintillas, denuo ſuſcitaſſe: prorſusque ſimili ratione Scachum Iſmailem Sophi nomen ab inimicis tuliſſe, frequẽs antea plebeis, ſed ante ipſum nulli datum regi.

QVI CORIZZI VEL CORIDSCHI, QVI TVRcomani Perſici. Supplicium Scachoculis.

189. Tria ſunt apud Perſas genera militantium. Primi vocantur ab eis Turcomani, quorum ea condicio eſt, quæ vaſallorum apud nos, quos feudatarios adpellamus. Et ſunt apud eos feuda perpetua, quę a parentibus ad liberos & poſteros deuoluuntur, ſequius ac Turcis eſt in vſu. Quoties igitur hi iuſſu regis euocantur, eo cum equitum numero ſe regi ſiſtunt, quem ratione feudorum adducere tenentur. Alteri dicuntur Corizzi vel Coridſchi, qui ſtipendiis militant. Et alia ſtipendia reapſe non ſunt apud Perſas, quam quæ Græcis σιτηρέσια, Romanis annonæ militares nominabantur: res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, veſtibus, armis, tentoriis, ceteris. Tertij conſtant e copiis auxiliaribus confœderatarum finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet, ac Georgianorum: qui religionem Chriſtianam profitentur, in Perſas propenſi, Turcis infeſti. Vulgus igitur iſtorum, qui Scachoculim ſequuti ducem, tam crudeliter hactenus graſſati paſſim fuerant, Scachus Iſmail ceu mancipia diſtribuit inter proceres ſuos, quo nomine Sultani, Chanes, Turcomani Perſis veniunt: capita vero ſeditioſorum trucidanda Corizzis, hoc eſt, ſtipendiariis militibus ſuis, obiecit. Hoc memorabile, quod apud Spanduginum legitur, auctorem tam fœdæ tragœdiæ, qui ſe Scachoculim, velut Scachi mancipium adpellauerat, ab aliis vero nominatus ob immanitatem fuerat Scitan Culi, ſiue Satanæ mancipium, laudabili ſeueritatis exemplo viuum, de ſententia regis Iſmailis, in flammas coniectum, & exuſtum fuiſſe.

MOTVS:

MOTVS SELIMIS ADVERSVS PATREM BAIAſitem. Precopij Tatari. Chan Precopiorum Poloniæ regnum ambit. Beligrad ad amnem Neſterem. Seguan baſſa.

Deiecturus imperio patrem Selimes, non Trapezunte per 190.
Aſiam minorem profectus fuit, quod futurum videret, vt a fratribus, Achmete Corcuteque, hoc in itinere impediretur: ſed Cofen, quæ noſtris eſt Capha, ceu dictum capite 148, trans mare nigrum nauigauit: quo loco tunc Mechemetis Tatarorum Chanis filiam non duxit vxorem, vti Geufræus ſcripſit, quum ex ea filium Soleimanem, hoc ipſo tempore 19 plus minus annos natum, haberet: ſed auxiliares a ſocero copias impetrauit, quibus Mechemet Tatar Chan pater filium præfecit, Chanoglim ab hiſtoricis adpellatū, hoc eſt, Chanis ſiue regis Tatari filium. Hi vero Tatari peculiari adpellatione Precopij nominantur, a voce Precop, ſignificāte foſſam. Quippe ductis in Iſthmo a mari ad mare foſſis, a continenti Tauricam Cherſoneſum velut abſcindere conati ſunt. Qui nunc Precopiis imperat Chan, nuper ad comitia Polonicorum ordinum, creando rege poſt obitum Stephani regis indicta, ſuos & ipſe legatos miſit, qui regnum ſuo nomine ambirent. His in mandatis dederat, primum vti potentiam ſuam Polonis oſtenderent, qui myriades aliquot equitum ſuis e terris poſſet ad Poloniæ defenſionem educere. Deinde proponi iuſſit, frugalem habituros regem, qui ſpretis aliis ſumtuoſis epulis, ad ſedandam famem dumtaxat equinam æquibonique faciat. Quod denique religionem adtineret: Pontifex (inquit) tuus, Pontifex meus: Lutherus tuus, Lutherus meus eſto. Quæ legatio magno cum riſu fuit excepta. Sed ad Selimem vt redeamus, is Capha diſcedens, Chilim adiit, de qua dictum capite 159: hinc Beligradum venit. Hæc vero non eſt Vngarica Nandor Alba, vel Beligradum, quæ necdum hoc tempore Turcorum in poteſtatem venerat, ab Soleimane primum, Selimis filio, nouem decemue poſt annis occupata: ſed illa Neſteralba,

quam Neſteris ad amnis oſtium ſitam Goreccius Polonice Bialogrod indigetat, vti prolixius expoſitum indicato capite 159. Seguan baſſa Turcis eſt præfectus iumentorum ſagmatariorum in exercitu maximus, quorum aliquoties facta iam mentio.

CVR SEMENDRIAE SANGIACATVM SElimi filio Baiaſites obtulerit.

191. Cauſa, cur pater Semendriæ ſangiacatū conceſſerit filio, non eſt in annalibus expreſſa. Nimirum impedire Selimem volebat, ne progrederetur vlterius, & ad Portam veniens, Genizarorum animos fluctuantes & alienos a patre, mox ad ſe transferret. Vſus enim fuerat aſtute captato prætextu filius ad palliandum hoc iter ſuum, quod hinc inde publicarat, adire ſe patrem, eius honorandi cauſa, quod Turci quoque vocant oſculari manum: indeq; mox arma conuerſurum in Chriſtianos, præſertim Vngaros. Id vero plauſibile futurum erat apud Genizaros, & alios Portæ milites, qui mox Selimi, ceu propagandi regni cupido, ſe totos haud dubie daturi erant. Itaque Semendriam ei pater offert, Vngaris proximam, quaſi ſi diceret: Non eſt, quod ad Portam progrediare. Contra Chriſtianos pugnare vis? Do tibi vicinam Vngaris Semendriam. Heic Rhodus, heic ſalta. Dictum vero ſuperius de Semendria, capite 99. Perrexit inde Zagoram Selimes, quam capite 33 diximus ſexageſimo ab Hadrianopoli diſtare milliario Græco. Heic eum Malcozoglis, & alij quidam adierunt, excitati rumore per ipſum ſparſo, de bello Chriſtianis inferendo, ſuamque Selimi operam obtulerunt. Is vero ſecretas vt animi ſui cogitationes nonnihil eis aperiret, grata ſibi reſpondit ipſorum eſſe ſtudia. Siquidem ad imperium perueniſſet, non modo fines Oſmanici regni prolataturum: verum ipſos etiam vniuerſos maximis beaturum dignitatibus & opibus. Hac vafricie ſibi animos eorum conciliabat, qui ceteroqui more hominum mallent orientem adorare ſolem, quam occidentem.

CVR BAIASITES CONSTANTINOPOlim properarit.

Putat ea de cauſa Spanduginus Baiaſitem, intellecto Selimis aduentu, Hadrianopoli relicta, Conſtantinopolim properaſſe: ne filius præceptis regiis theſauris, quos capite 139 Conſtantinopoli cuſtodiri diximus in arce Iedicula vel Heptapyrgio, neruis ſcilicet belli gerendarumque rerum potitus, regno patrem exueret. Ad hanc cauſam accedit & illa, quod amiſſa imperij ſede, de ſuis rebus actum Baiaſites eſſe videbat. 192.

LOCVS, VBI PROELIO CONGRESSVS EST cum patre Selimes. Zorli. Saranta Ecclisies. Kirc Cliſſe. Carabulyc, Selimis equus.

Narrant annales, & alij, non procul a Zorlo concurriſſe patris, qui podagra laborans curru vehebatur, & filij copias. Zorli vero Turcis eſt opidum vetus Tzurolloë vel Tzurulus, de quo dictum cap. 26. Iouius ait, ab hac memorabili pugna pagũ hunc, prius obſcurũ & ignobilem, (id ſupra dicto capite refutauimus) nomen aliquod, & ſplendorem fuiſſe conſequutum. Spanduginus addit, eumdem locum pertinere verſus Quadraginta eccleſias. Id etiam opidum eſt Thraciæ, nunc Græcis Saranta eccliſies adpellatum, (priſci τεσσαράκοντα ἐκκλησίας dixiſſent) Kirc Cliſſe Turcis, eodem ſignificato: vbi ſangiaci Kirccliſſienſis hodie ſedes eſt, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubditi. Selimes denique prœlio victus, equi beneficio ſaluus euaſit: cuius ſi nomen etiam ſciri refert, vt illius Alexandrei Bucephali, notandũ e Buſbequio, dictum fuiſſe Carabulyc, voce nubem nigram ſignificante. 193.

SELIMES VICTVS COFEN AVFVGIT. MIDge pagus. Niſchanzi baſſa.

Pagi Migdæ nomen annales ſoli referunt, ceteris ad Nigrum mare Selimem profugiſſe narrantibus. Migdæ vero ſitus ex eo 194.

colligitur, pagi ceteroquin ignoti, & nuſquam proditi, quod Spanduginus ait, Selimem per Thraciam fugiẽdo Varnam verſus, Euxinum petiiſſe. Quapropter Midge non procul aberit a Varna, de qua ſuperius dictum, capite 113. Quod paullo poſt ſequitur Cadileſcheri nomen, declaratũ ſupra, cap. 29. Niſchanzibaſſa dicitur apud Turcos is, qui litteras omnes, & inſtrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obſignat: adeoq; gerit officium, ſupremi Cancellarij noſtris in aulis officio ſimile.

ACHMETIS AMBIENTIS ET INVADENTIS *imperium duricies erga Genizaros, crudelitas in legatos. Corcutes fratrum competitor.*

195. Oſtẽdimus in Oſmanidarum genealogia, Sinanem Scachũ, & Allamam Scachum, primogenitos Baiaſitis filios, ante patrẽ exſtinctos fuiſſe: quorum vnius, maioris ſcilicet natu, Sinanis obitum peracerbe pater ac diu luxit. Tertius e filiis erat Achmetes, Amaſiæ præfectus; qui accepta motus Selimiani fama cum XXCIↃ armatorum per Aſiam minorem Scutarium, e regione Conſtantinopoli ſitum, contendit: & audita Genizarorum legatione, qui ſe accepturos ipſius imperium nuntiabant, ſi maiores annonas policeri vellet: durius reſpondit, nolle ſe, iam deſignatum a patre ſucceſſorem, ab ipſis imperium pretio redimere, quibus vel inuitis eo ſit potiturus. His verbis animos Genizarorum ab ſe prorſus alienauit, & imprudens æmulo Selimi adiunxit. Quod vbi pater animaduerteret, iiſdem Achmeti reconciliãdis LCIↃ Sultaninorum, filij nomine, promiſit. Hæc ſcilicet illa pecunia fuit, quam annales Achmetem patri miſiſſe referunt. Hinc Aſiam vi ſubacturus Achmetes, mortui fratris ſui primogeniti Sinanis filios, Muchemetem & Aladinem, Larendæ, Caramaniæ opido, de quo capite 167 dictum, obſedit & cepit. Eius rei cauſa quum grauiter a patre per legatos obiurgaretur, legationis principem capite truncari iuſſit, ceteris nares & aures præcidit. Id facinus omnium odia mirifice in Achmetem accendit.

Ac

Ac videamus obſecro, quæ rerum id temporis confuſio fuerit in Oſmanico imperio. Quintus ordine naſcendi filius Baiaſitis, raro in Oſmanidarum familia exemplo Selimis ex vtroque parente frater, Corcutes erat. Quartus enim Muchemetes, ante hoc tempus a ſuſpicaci patre, quum incognitus & patrem, & fratres ſuos adiiſſet, metu motus alicuius ſecreti veneno ſublatus e medio fuerat. Is Corcutes, moriente auo Muchemete ſecundo, ab amicis paternis, abſente patre, collocatus in regium fuerat ſolium: ne frater Baiaſitis Zemes, prior inauguratus, Baiaſiti regnũ præriperet. Aduenienti deinde Conſtantinopolim patri, & abdicato filio, imperium in ſe transferenti, ceſſerat tenero quodam amore pietateque motus Corcutes: quum hoc nomine viciſſim pater illi promiſiſſet, ſe rationem ipſius, in conſtituendo ſucceſſore, ſupra filios ceteros habiturum. Eidem Caſtamonam poſt obtinenti, de qua dictum capite 66, a morte fratris Muchemetis prouinciam Magneſiam attribuerat, non exigua Lyciæ Cariæque parte adauctam. Hic ergo Corcutes, ceteroqui ſtudiis Mahumetanorum philoſophicis, & quieti deditus, ſeditiones fraternas conſpicatus, & ipſe ſtimulos ambitionis, alienos a profeſſione philoſophi, ſenſit: quod iure ſibi putaret imperium deberi, cui fuiſſet ante patrem inauguratus. Quid autem effecerit, ab ipſis expoſitum legitur annalibus.

ZECME MINOR. RHEGIVM SIVE ῥήγιον, MAius & minus. Melantias & Melitias. Athyras fluuius. Glykynero. Votum Soleimanis. Athyrorum epiſcopatus.

Nomen Zecme ſignificationem in lingua Turcica nullam 196.
habet. Quapropter a Græcis ad Turcos velut vſuſcapione quadam perueniſſe arbitror, a Zeugma vel Zeugmin deriuatum: id eſt, a iuncturis pontium, quibus elegantes duo Propontidis ſinus illic ſternũtur, in quorum alterum ad Zecmen minorem ſe fluuius Athyras effundit. Eſt enim Zecme minor, vel comepolich-

nion, vel opidulum illud, multis cinctum mœnibus; cui nunc Ponto piccolo nomen eſt Italicum, a minori ponte. Facta fuit eius mentio ſupra, capite 26. Minor autem Zecme, ſicut & pons minor, ad diſcrimen maioris dicitur, longius ab vrbe verſus Siliuriam diſtantis. Theodoſius Zygomalas putabat antiquis temporibus dictum fuiſſe ῥήγιον ſiue Rhegium, maius & minus: & vtrumque Conſtantini Magni opus fuiſſe. Quod ſi verum eſt, vt equidem non dubito, intelligetur Rhegij nomine Parui Pontis opidulum, ſiue Zecmę minoris, in hiſtoria Græca manuſcripta, titulo carente, cuius obiter meminimus capite 10: quum narrat, imperante Iuſtiniano primo, graui terræ motu non vrbem modo deformatam, ſed ipſa quoque ſuburbia cum Rhegio ſubuerſa & abolita fuiſſe. Non enim alia ſuburbia Cōſtantinopolis habuit, aut habere potuit: quam quæ verſus duplex hoc Rhegium, pontem minorem & maiorem pertinuerunt, vt hodieq; teſtantur ædificiorum ſuburbanorum maximæ vel ruinæ, vel rudera. Græcus etiam ſcriptor hiſtoriæ Agathias noſter, libro 5 mentionem Rhegij facit, in deſcriptione terræ motus eiuſdem, vbi Rhegium addit ἐπίνειον vrbis eſſe, id eſt opidum ſuburbanum, quod ſtationem pro nauibus habet. Apud Coſmographorum principem Ortelium ex Procopio Suidaque reperitur Melantias & Melitias, pagi nomen in Thracia, 102 ſtadiis a Byzantio diſſiti, quē Athyras amnis alluat. Prorſus hoc de Zecme vel Pōte minori accipiendum, a Cōſtantinopoli 15 milliaribus Græcis diſiuncto; quæ a 102 ſtadiis nihil, aut parum abſunt. Athyræ fluuij nomen heic in Aqua dolce nunc Italis eſt mutatum, Græcis in Glyky neró. Pontes ambos, tam maiorem, quam minorem, milliaribus 10 ab ſe inuicem diſſitos, Sultanus Soleimanes, auus huius Muratis III, maximo ſumtu refecit: cuius quidē memorabile votum fuit, quo tria ſibi concedi diuinitus optabat, vt ante mortem perficeret. Primum inſtaurationem aquæductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valentianum, nō Valentinianum, vt vulgo corruptis in libris legitur, hiſtorici dixerunt: deinde horum pontium in vtroque ſinu maris, ſane quam

lato,

lato, refectionem: vrbis denique Viennenſis Auſtriacæ occupationem, quam maximis duabus expeditionibus ab ſe fruſtra tentatam, ſumma cum indignatione recordari ſolebat. Prioris vtriuſque voti factus eſt compos, regio prorſus opere per xx plus minus milliaria deductis in vrbem ex ipſo Danubio copioſis aquis, & ambobus exſtructis pontibus: tertio numen Chriſtianis propitium, ne tyrannus in intima Germaniæ viſcera penetraret, fauere noluit. Athyrorum quoque meminit epiſcopi Leo Sapiens imperator in nouella de thronis, eumque ſubijcit Heraclienſi metropolitano in Thracia. Quæ quidem Athyra diuerſa non ſunt ab hiſce duobus opidis, quæ diximus. Et Zygomalas ἄθυρα dicta, velut ἄπυλα, volebat ex eo; quod vti nunc, ita ſuperioribus etiam ſæculis, opida fuerint nullis portis clauſa, nec mœnibus cincta. Vulgo denique Græcorum illud, πόλις μέγας: hoc, πόλις μικρός, adpellatur: vt paullo peritioribus γεφύρα μεγάλη, & γεφύρα μικρά.

PRATVM GENIBAXEVM. GENIZARORVM DOmicilium. Excubita. Excubitoria. Loca certa paſcendis felibus, ex Turcorum inſtituto, Cusluc & Ikindi, ſtatæ paſcendis iiſdem horæ.

Diuertiſſe traditur Selimes, haud dubie magno cum comitatu, in locum vrbis, ab annalibus Genibaxe vel Genibacze nominatum, id eſt in hortum nouum; cuius in prato, multorum tentoriorum capaci, Turcico more commorari ſub dio poterat. Idem nomen & Spanduginus memoriæ prodidit, Selimem referens hoſpitium cepiſſe in loco, cui nomen ſit Ianibacza, non procul a Genizarorum domicilio. Dictum paullo ante, Corcutem quoque Conſtantinopolim ingreſſum, haud procul a domicilio Genizarorum delegiſſe ſibi locum hoſpitij: quod ſane quo factum conſilio fuerit, nemo non animaduertit. Hoc Genizarorum domicilium meſſitæ proximum eſt, quam memoriæ cariſſimi ſibi filij Muchemetis Soleimanes ſecundus exſtruxit. Is natus ex Roſſà coniuge, ceu dictum in annalium ſupplemen- 197.

to, Selimis II frater natu maior, haud dubie patri ſucceſſurus erat, ſi ſuperſtes ei fuiſſet. Nec item procul abeſt a meſſita Turcorum prima Conſtantinopoli, quam in locum ædis ſanctorum Apoſtolorum Muchemetes II, vrbe capta, condidit. Ipſum hoc ædificium pro Genizaris exſtructum arbitror ad imitationem veteris tam in vrbe priſca, quam noua, Prætorianarum cohortium excubitorij, quod hiſtorici Græci recentiores Excubitum & Excubita dixerunt. Erant enim vt in vrbe veteri, ſic etiã in noua Conſtantiniana, Cohortium Prætorianarum, quibus Genizari ſucceſſerunt, itemque Cohortium vrbanarum, & Vigilum excubitoria. Nec locum equidem excubitorij Prætorianorum veteris mutatum arbitror, ob commoditatem ſitus; quem norunt, qui Conſtantinopolim viderunt. Sunt ibidem horti longe ampliſſimi, circumdati muris, in quos inſilire feles ſolent, quoties alimenta ſtatis horis a prætereuntibus Turcis exſpectant. Quippe ſibi perſuadent homines ſuperſtitioſi ac barbari, ſe neſcio quid apud Deum promereri gratiæ, ſi brutas etiam in animantes, feles, canes, piſces, auiculas, eleemoſynam conferant. Itaque volucres eis necare captas ad victum religio eſt, easque pretio potius ſuo redemtas libertati naturali reſtituunt: piſcibus deuoranda fruſtula panis obijciunt: canes & feles in plateis publicis, ad certa loca cottidie, ſtatis horis gregatim conuenientes, pane, carnibus, cibis ceteris paſcunt. Et obſeruari a felibus in his ipſis muris hortorũ, de quibus loquimur, horas ſtatas tam Cuſluci, quod medium eſt inter exortum ſolis & meridiem temporis interuallum, quàm Ikindi, quod meridiem ab occaſu ſolis æquo ſpatio diuidit, equidem frequenter illac ad patriarchium, viſitandi Zygomalæ noſtri cauſa tranſiens, animaduerti: coramque vidi mulierculas humilioris ſtaturæ, carnes aſſas, ex opſopoliis proximis emtas, & perticis oblongis adfixas, felibus hoſce muros inſidentibus porrigere, quum neſcio quid precularum admurmurarent. In hos igitur hortos, Excubitorio Genizarorum proximos, Sultanus Selimes diuertit.

DE MVSTAPHA BASSA, BAIASITIS VE-ziraζeme, Ducaginogli Boſtangi baſſa, Aigas Agà.

Erat hic Muſtaphas natus in vrbe Serrenſi, propter Amphipolim ſita, de quibus ambabus dictum capite 43 & 53. Patrem habuit ſacerdotem Chriſtiani ritus Græcum. Et Græcos ſacerdotes in coniugio viuere nemo non nouit. Fuit hic Muſtaphas vir aſtutus, malitioſus, vindictæ tenax. Statim poſt mortem Baiaſitis a Sultano Selime fuit interfectus, vti non multo poſt in annalibus ſequitur. Iouius Selimem non huius dumtaxat vſum opera ſcribit in opprimendo patre, ſed etiam Ducaginoglis Boſtangis baſſæ, ſiue hortulanorum præfecti, cui ſecreto Selimes pro perfidiæ præmio filiam nubilem promiſit & dedit; & Aiacis Genizarorum Agæ, quod Turci nomen non Aiax, ſed Aigas enuntiant. De Ducaginogli paullo poſt dicetur, capite 206. 198.

CVR DIMOTVCVM SECEDERE BAIASITES, imperio dimiſſo, voluerit. Inaugurandi Sultani cærimonia. Imperatorum inſignia vel ſymbola. Coronandi alterius imperatoris ritus apud Græcos, priori ſuperſtite. Παρακοιμώμενοι. Scaramangium. Tzohadari. ἄμβων. Δικητήριον. Tzankia.

Dimotucum a Turcis vocari ciuitatem, quæ Græcis Didymotichon dicatur, indicatum ſupra, capite 28, nõnullis ibidem adiectis, ad hanc quæ pertinent. Voluit autem eò ſe cõferre Baiaſites, abdicato imperio, quod eius eſſet patria. Quippe natus illic fuerat. Et nemo non occulto quodam inſtinctu naturæ delectatur iis præcipue locis, in quibus exiſtendi principium habuit. Ea quoq; de cauſa Baiaſites, quum ante triennium, videlicet anno Chriſtiano 1509, terræmotus horribilis, de quo paullo ante legimus, in his annalibus, Cõſtantinopolim & Didymotichum pæne totas diruiſſet: non Conſtantinopolim modo refecit, ve- 199.

rumetiam decem ſarchorum, id eſt mercenariorum & opificum millia, Didymotichum miſit: qui patriæ ſuæ mœnia collapſa, cum ædificiis inſtaurarent, vti Spanduginus memoriæ prodidit. Quo autem ritu Sultani Oſmanidæ, mortuis patribus, imperium auſpicati ſoleant: expoſitum in ſupplemento annalium noſtro, ad annum Chriſtianũ 1566. Heic quibus cærimoniis ſuperſtes pater filium ſibi ſubſtituerit, indicatur. Quippe filio tradi ciſtas iuſſit, quibus imperatorij theſauri continebantur. Eorum vero nomine non illi veniunt, quos adſeruari diximus in Iedicula: ſed quæ Græci vocabant imperatoria, vel κειμήλια, vel ἐπίσημα, vel σύμβολα. Sic Græciæ Prætor ait, veniſſe capta Conſtantinopoli Græcorum in manus imperatoria Balduini II ſymbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formæ Latinis vſitatæ, (Latinos Græci vocabant populos ad imperium Romæ veteris pertinentes, quum ſibi Romanorum adpellationem adrogarent) & vnionibus diſtincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis: calceamenta, cocco tincta: gladius vagina, de coccinei coloris ſerico facta, veſtitus. Inde patrem Selimes adiit, eiq; manum, vt annalium liber; pedes, vt Iouius narrat, oſculatus eſt. Idem addit, hoc ab eo factum maxima, ſed ſimulata cum ſummiſſione; quum temeritatis obiter ſuæ veniam poſceret. Mox ei pater adſurgens gladio latus cinxit, vt Iouius memorat: vt annales, ſolio ſedere ſuo iuſſit. Calyptram ei nullam impoſuit, quod ea Turcorum Sultanis in vſu non ſit, tulipanto dumtaxat caput inuoluentibus: vti ne Sultanæ quidem ipſorum calyptra coronaue regibus noſtris vſitata, caput ornant: ſed vera tænia, ſiue faſcia, ſiue diademate, variis & exquiſiti pretij gemmis diſtincto, quod ad ſinciput colligatur. Eiuſmodi diadema cõficiebat Germanus aurifaber in opido Galata, Ioãnes Saxo, natus apud Holſatos, huic Sultanæ, Muratis III coniugi, quum filius Muchemetes circumcidẽdus eſſet. Addere libet hoc loco ritum coronandi apud Græcos imperatoris, priori adhuc ſuperſtite, quem de Græco hiſtoriæ libro manu exarato Symeonis Magiſtri Officiorũ exſcribemus. Loquitur autem Symeon de Michaële, Theophili

phili F. Auguſto, quem temulentum ſiue μέθυσον vocant hiſtoriç, poſt Bardæ Cæſaris auunculi cædẽ, Baſilium Macedonẽ ad imperij ſocietatẽ cooptante. Verba ſunt huiuſmodi. Quum imperator, ait, in proceſſione prodiret, ſequebatur a tergo Baſilius, geſtans imperatoris ſcaramangium, quod pro more παρακοιμώμενοι faciunt. Ad auguſtales autem fores vbi perueniſſet imperator, coronam pro imperatorum conſuetudine non depoſuit: ſed intra ianuas ſacras cum ea Michaël ingreſſus eſt. Et corpore conuerſo, tres gradus ambonis coronatus adſcendit, ſtante inferius Baſilio Parakimomeno. Infra Baſilium ſtabat Leo Caſtor, qui a ſecretis erat, ſententiam ſcriptam (tómum Græci vocant) manu tenens, & Michaël Anurius Præpoſitus, & tribuni plebis, vna cum tribulibus. Cepit ergo ſecretarius hæc ex imperatoris decreto verba legere: Bardas Cæſar aduerſum me conſpirauit, vt vitam mihi adimeret: eaque de cauſa extra vrbem me abduxit. Quod niſi Symbatius ac Baſilius indiciũ eius rei mihi feciſſent, equidem non amplius in numero viuorum exiſterem. Ac periit ille ſua ſane culpa. Baſiliũ vero Parakimomenon, ceu fidum mihi, meique ſeruatorem imperij, quique me liberauit ab hoſte, ac ſingulari adfectu complectitur, eſſe volo cuſtodem & curatorem imperij mei; fauſtisque, velut imperatorem, adclamationibus ſalutari. Tum vero Baſilius oppleri lacrumis. Et imperator demtam e capite ſuo coronam Photio patriarchæ porrexit: qui ea ſacram ad menſam deportata, preces ſuper illam concepit. Inde paludamentum adtulere præpoſiti, & calceamentis Baſilium induerunt. Is abiecta chlamyde, ad imperatoris pedes procidit. Mox autem egreſſus Patriarcha, demtam prius e capite imperatoris coronam, ipſimet imperatori reddidit. Quumque ſceptra, de more, humi procidiſſent: coronauit Baſiliũ Michael, omnibus fauſta voce adclamantibus: MICHAELI. ET. BASILIO AVGVSTIS, MVLTI. ANNI. Hæc non abs re putauimus exponẽda, quo ſtudioſis antiquorum rituum rem gratam faceremus. Adijciamus & difficilium intellectu quorumdam explicationem. Scaramangium, quid ſit, indicatum capi-

te 172. Παρακοιμώμενοι ſunt intimi cubicularij, qui auguſtalibus in cubiculis & ipſi propter imperatores dormiebant, vti Symeon hic noſter haud multo poſt declarat in deſcriptione cædis Michaëlis Auguſti. Tale nunc officium eſt apud Turcorum Sultanum eius cubicularij, qui Chiohadar aut Tzohadar adpellatur. Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & pluuiam Sultani veſtem geſtat, vt Parakimomenos, quę ſcaramangium heic vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Oſmanicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui ſereno quoque cælo ſcaramangium eius geſtat: ſed omnes etiam cottidie baſſas ac begos, quotieſcumque per vrbem ad Portam equitãt, habere pediſſequum vnum, qui veſtem huiuſmodi portat, ceteris ſuperinijciendam veſtimentis, ſi aëre mutato forte pluat. Ambonis nomen in templis Græcorum ab adſcendendo factum eſt, quod gradus complures habeat. Et extra ſecretum a reliquo templo ſacrarium vel θυσιαστήριον eſt, quo menſa ſacra cõtinetur, ſacerdoti dumtaxat adeunda. Quod paludamentum dixi, Symeoni δικητήσϊον adpellatur. Scio paludamẽtum eſſe veſtem imperatorum caſtrenſem, quæ exprimendo Dikitiſio non ſatisfaciat: ſed quum aliud inuenire nomen non poſſem, hoc vti libuit. Δικητήσϊον vero ſic mihi ſunt interpretati Græci, vt eo ſignificari dicerent ἐπιμάνδυον, ſiue ſupramantellum, (adhibeamus enim voces barbaras, vt intelligamur) quale ſuperinijci Patriarchis in ſolium pontificale collocandis ſolet: vt intelligatur, hoc indutos, iam factos eſſe Pontifices. Caſiolam memoriæ prodidit Iſidorus, quæ huc puto quadrat. Tali veſtimenti genere noſtros etiam imperatores indui, quum inaugurantur, ipſimet vidimus. Eſtque notabilis apud Zozimum noſtrum locus, vbi tradit hoc propterea factum apud Romanos, vt intelligeretur, imperatores etiam eſſe Pontifices Maximos: quemadmodum in nummiſmatis quoq; ſe nominabant. Calceos ſiue calceamenta, Tzankia dixit Symeon: quibus imperatores vti coccinei coloris ſolebant. Præpoſiti ſimpliciter heic vocantur, quos apud antiquiores ſacrorum vel auguſtalium cubiculorum prępoſitos dici

vide-

videmus in Iuſtinianei codicis, & hiſtoriarum libris. Sceptra ſunt baculi, magiſtratus ſymbola. Nec intelliguntur heic ipſius imperatoris ſceptra, ſed officialium: quæ apud Græcos deponi ſolita, quum nouus imperator inauguraretur, ſuperius cap. 173 monuimus: idemque mos apud Turcos hodie retinetur, quorum Genizari, & alij officiales, quum nouus Sultanus Portæ ſaraium ingrediens, regnum ſuum auſpicatur; baculos ſuos deponunt ex cauſa, quam indicato capite declarauimus.

PORTAE XXIII *VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE, cum multis memorabilibus, & ad hiſtorias intelligendas neceſſariis.*

Quia non tantum heic Hadrianopolitanæ portę, ſed aliarum 290.
quoque deinceps, in vita Soleimanis II, fit mentio: placet vno loco ſimul enumerare portas vrbis omnes, ac ſingulas velut ob oculos ordine collocare: quod operæpretium nos his exponendis facturos exiſtimemus, qui ſæpenumero legēdis hiſtoriis, ob harum tam adpellationum, quam ſitus ignorationem, mirifice nos torqueri meminimus. Nec ipſum Gyllium recenſendis his omnibus, & recte adpellandis, vel ex ſemiſſe lectori feciſſe ſatis; fatebuntur ij, qui noſtra cum Gyllianis conferre voluerint. Incipiemus autem ab angulo vrbis orientali, in quo ſitum eſſe Geniſaraium, ſiue palatium, arcemue Sultaninam, ſuperius 139 capite oſtendimus: & in litore ſinus Ceratini, Conſtantinopolim a Galata interſecantis, de quo dictum cap. 127, propter vrbis orientale partim, partim ſeptemtrionale latus progrediendo, pergemus ad angulum Pentapyrgij, qui recta verſus aquilonem ſpectat, & a quo muri portæque terreſtres incipientes, ad angulum ſe tertium porrigunt, arcis Heptapyrgij vel Iediculę ſtructuras complexum: vnde verſus angulum primum in litore Propontidis reflectendo, totam ſcilicet vrbem circumibimus, portisque ſuis includemus.

Eſt igitur prima ſecundum radices promontorij arcis Sulta- *Porta I.*

ninæ porta, quæ Græcis, quotquot videri peritiores volunt, Porta Horæa, (ὡραῖα) vulgo Heuræa dicitur. Illud a pulchritudine factum nomen eſt, hoc a vicis & ædificiis Hebræorum, huic portæ proximis. Neutrum tamen verum eius eſt nomen, quũ Porta Neorij ſit adpellanda: quod iſtic νεώριον ſiue nauale quondã fuerit, vti Gyllius etiam probat. Leonardus Chienſis Imperialem portam vocat in obſidionis vltimæ hiſtoria, velut arci Auguſtali proximam. Iuxta portam hanc eſt ſcala Sycena, traiectusq; Sycenus, vel Galatæ perama, ſicut Græci vocant. In toto ſinu multa nauicularum millia reperiuntur, & plura quidem opinione quorumdam, quam Gundularum Venetiis: quibus ingens hominum multitudo ſingulis momentis trans ſinum Ceratinum, & trans Boſporum ab vrbe vehitur, ac in vrbem reuehitur. Ipſæ nauiculæ tam Turcis, quàm Græcis & aliis, ab vſu, quem in trãſijciendo præſtant, Peramæ vulgo nominantur.

II. Secunda Turcis Baluebazar vocatur, a foro piſcario. Græci, licet altera dictione vulgo nunc vtantur, & Pazarion ſiue Pazari forum adpellent, voce Damaſceno Studitæ familiari: tamen nomine magis originem Græcam ſapiente, ψαροπωλεῖα quoque nuncupant, a diſtractione piſcium. Quippe ψάρια piſces adpellant.

III. Tertia Gemiſcle vulgo, Gyllio Gemicapi nominatur, nõ recte tamen. Nam Gemiſi Schele, quaſi ſcala fructuum, dici debebat. Et ſcalam diximus adpellari locũ, vbi de nauigiis exſcenditur. Adpellunt autem heic naues onuſtæ omnis generis fructibus, prout anni tempora ferunt: vuis ſcilicet, pomis, piris, ficis, oriza, ceteris. Gyllij Gemicapi mutatum in Gemiſi Capi, ſignificat portam fructuum. Græci quoque Carauiorum portam vocant, quibus καράβια ſunt naues, vocabulo Baſilicorum etiam epitomæ noſtræ vſitato, præſertim ad legem Rhodiam de iactu.

IV. Quarta Turcis eſt vel Ontun capiſi, vel Ontum ſchele: quorum illud denotat lignorũm portam, hoc lignorũ ſcalam. Græci vel ξύλων πόρται diſiuncte, vel ξυλοπόρται cõpoſite vocant. Dicta vero fuit hæc lignorum ſiue porta, ſiue ſcala, non quod ipſa ſit lignea,

quam

quam reliquis ſimilem per omnia vidimus, id eſt, lapideam: ſed quod huc nauigia lignis onuſta ſoleant adpellere. Quo nobis ineptior videri debet interpres Laonici Gallicus, qui non modo portam, ſed etiam palatium ligneum in illa quondam marmorea Conſtantinopoli fingere fuit auſus. Quodnam vero palatium illud Xyloportæ fuerit, de quo Laonicus loquitur: in vndecima porta declarabimus.

Quinta Turcis dicitur Vnkabani, quod Græci ſcribunt Vnkampani, eadem tamen cum Turcis pronuntiatione. Ἀλευροπωλεῖον quoque Græcis ſua lingua vocatur, quod ibi farinæ vendantur. Gyllio ſcribitur Vmcapi. v.

Sexta nominatur a Turcis Tzubali Capiſi, quod Græcis ſcribitur Tzumpali capiſi, nec tamen aliter, quam a Turcis enuntiatur; ob difficilem ipſis prolationem litteræ B, de qua dictum capite 91. Gyllio adpellatur Iubalica, pro Iubali Capi, enuntiatione Gallica; quæ Italicæ Chiubali vel Ziubali reſpondet, modo tribus ſyllabis efferatur. Ipſa vox ſignificat portam vitriariam. Quippe vidimus iſtic officinas, in quibus vitra cõficiuntur. Fuit in vrbe Roma veteri vicus vitriarius, vbi ſcilicet tabernæ vitriariorum erant: vt ex vrbis antiqua deſcriptione paret. Talis vicus adhuc Conſtantinopoli quoque ſupereſt, cuius infra mentio fit in illo magno ſub Soleimane incendio, quod accidit anno Chriſtiano 1540. Sed vero eſt ſimile, vitriarias officinas Conſtantinopoli fuiſſe conſtitutas ob incendiorum metum extra vrbem, & hoc præcipue loco; qui ad ſinum Ceratinum poſitus, abundat aquis ad exſtinguenda, ſi quæ forte orirentur, incendia. VI.

Septima vocatur Hagia capiſi, quod hybride voce Turcogræca ſignificat portam ſanctam. Ego tamen in ea ſum opinione, vt exiſtimem rectius adpellari ἁγίας καπισὶ, hoc eſt, portam ſanctæ, videlicet Theodoſiæ: cuius templum e regione trans ſinum vidi, vetus & elegantis ſtructuræ, nunc commutatum in meſſitam, quæ Caſanis baſſæ dicitur, vt ſupra expoſitum capite 128. Per hanc enim portam ingrediuntur vrbem, qui a S. Theodoſia veniunt, vbi frequentia cum vicis ædificia ſunt. VII.

IIX. Octaua dicitur Phanarij porta, vel ſimpliciter Phanarion: cuius vocis notionem ſupra, 128 capite, ſub finem, oſtendimus.

IX. Nona Diplophanarion adpellatur, & vti geminas (a quibus nomen accepit) turres, ſic etiam portas duas habet.

X. Decima vulgo Græcis Porta κυνηγοῦ ſiue Kynigi, ſed rectius porta κυνηγίου vocatur. Et κυνήγιον in Baſilicis ſuis Græci verterunt eum locum vrbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur: vbi videlicet vel homines cum feris, vel inter ſe feræ committebantur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus ſcilicet depreſſus & cōcauus, vbi Patriarchion erat meæ peregrinationis tempore, quod hoc anno 1587 pecunia redemit a Græcis Sultanus Murates III, vt iſtic meſſitam, ſui nominis monumentum, condat. Id hactenus ſæpe tentatum, impediuit Turcorum Muphtis; qui debere Muratem diceret prius ex ereptis Scacho terrarum terris annuos meſſitæ ſtruendæ reditus conſtituere. Græcis ruinoſum Conſtantini palatium viciſſim conceſſit ædificandum in vſum tam patriarchij, quam patriarchalis eccleſiæ, de quo mox aliquid indicabimus.

XI. Vndecima nominatur veteribus Xylokerkos, cauſa paullo poſt exponenda, nunc autem Hagiobazari porta, per quam ſcilicet ingrediūtur vrbem Hagiobazariotæ, trans ſinum habitantes, e regione huius portæ. Nomen Hagiobazari ſignificat vel ſancti, vel ſanctum emporium. Et emporij voce Symeon quoq; Magiſter cum aliis Græcis vtitur pro nullis clauſo portis, aut nullis cincto muris opidulo. Sancti potius exiſtimem dicēdum emporium, vt intelligatur emporium ſancti Mamantis, quod olim monaſterium inſigne, palatium auguſtale celeberrimum in hiſtoriis, pontem deniq; non minus nobilem, S. Mamantis adpellatum habuit. Heic enim effundunt ſeſe in extremū Ceratinum ſinū celebres illi priſcis fluuioli, Cydarus & Barbyſes, nūc Machleua & Chartaricon, vt indicatum ſupra, cap. 139, qui quidem ad S. Mamantem ponte iunguntur. Hagiobazariotarum vox denotat incolas emporij S. Mamantis. Ceterum ad hanc portam Hagiobazari, ſecundus eſt vrbis angulus verſus terram cōtinentem,

tem, vbi ſcilicet incipiunt portæ murique terreſtres; ſic dicti quod nec a ſinu Ceratino, nec a Propontide alluantur, ſed verſus Thraciam porrecti ſint. Veteres heic alteram poſuerunt vrbis Acropolim, velut in eius extremitate ſitam ſecunda, reſpectu primæ, quæ Byzantis arcem continet, vt oſtenſum cap. 139. Et habebat hic angulus olim arcem, dictã Pentepyrgion, a quinque turribus, vel Magnauram, vel τῆς ξυλοκέρκου, & palatium Xylinæ portæ apud Chalcocondylem, cuius interpretes vitioſe ſcripſerunt Xyllæ palatium, & peius interpretati ſunt ligneum. Hæc autem nomina frequenter in hiſtoriis Græcorum, Zonaræ, cedrini, aliorum, occurrunt. Explicatio prolixior alterius loci fuerit. Apud Leonardum archiepiſcopum Chienſem leguntur in epiſtola, de capta Conſtantinopoli, turres Aueniades: de quibus interrogatus a me Zygomalas, quænam ſcilicet eſſent: reſpondebat, dicendas eſſe non Aueniadas, ſed turres Anemanis, cuius eſt in hiſtoriis Græcorum mentio: planeq; volebat, has illas eſſe quinque turres, in altera vrbis acropoli, quas diximus Pentepyrgij nomen habere. Id autem verum eſſe, vel ex hoc intelligitur, quod Chienſis turribus adiungit Xyloportam, quæ a Xyloporta priori diuerſa, veteribus ξυλόκερκος dicta fuit propterea, quod artifices eam ſtruentes, magna in fundamento aquæ reperta copia, tignis plurimis ac palis in aqua defixis lapides iniecerint, atq; ita demum ædificij fundamentum firmum effecerint, vt eſt in libro de ædificiis vrbis. Nec abs re quis dixerit, videri palatium Xyloportæ potius ſcribendum Xylokerki palatium: ſcriptore librario vocem obſcuriorem hãc, cum notiori Xyloportæ commutante.

Duodecima Turcis eſt Egri capi, quæ vox obliquam portam XII.
ſignificat. Et reapſe ſic exſtructam vidimus, vt in eam non directo, ſed ex obliquo pateat aditus. Leonardi Chienſis epiſtola, quam diximus, Caligaream vocat: Græci, Caligariorum. Sic aũt a Caligariis ſiue ſutoribus eſt adpellata, qui calceamenta faciũt, a Turcis nominata Paſſumaggia. Inter hanc & proxime ſequentem portam, ſitum eſt ad ipſos muros, alto loco, palatium vetus

Blachernianum, quod Conſtantini iam vulgo vocant, vbi ſolebant elephanti hactenus ali. Hoc iam præterito anno Murates III Græcis loco patriarchij cōceſſit, vt paullo ante diximus. Ceterum reperitur in Græcis hiſtoriis huius portæ Caligariorū nomen antiquius, Porta Καρσία, ſiue obliqua: quod interpretati Turci videntur per Egri capi. Vrbis tamen ædificiorum liber Charſiæ portam voluit dictam, ab auctore vel conditore Charſia, qui vtentis colore Veneto factionis fuerit. Nam factiones olim quatuor erant in hippodromo decertantium equis, quos κέλητας Pindarus dixit, ſingulis bigis, trigis, quadrigis; ita diſtinctæ coloribus, vt βένετοι vel cærulei, λευκοὶ vel albi, πράσινοι ſeu virides, ῥούσιοι ſeu rubri, dicerentur.

XIII. Decimatertia eſt illa, cuius hoc annaliū loco fit mentio, quæque nobis occaſionem primam recēſendi portas vrbis præbuit. Vocatur autem Hadrianopolitana, quod Hadrianopoli recta venientes, vrbem ingredi per eam ſoleāt. In hac porta periit oppreſſus in hominum turba Cōſtantinus Dragaſes, vltimus Græcorum imperator.

XIV. Sequitur decimaquarta, recenti vocabulo Turcico dicta Top capiſi, quo ſignificatur porta bombardaria, ſiue tormentorum bellicorū. Græci ante captam a barbaris vrbem nominabant S. Romani portam, ſicut & Leonardus Chienſis, & Chalcocōdyles teſtantur: cuius tamen interpres Gallicus ex S. Romani porta facere portam Romanam fuit auſus. A bombardis eam Turcos arbitror adpellaſſe, quod obſidionis tempore tormenta bellica præcipue fuerint huic oppoſita.

XV. Proxima ſecundum hanc eſt decimaquinta, Turcis Geni capi, Græcis νέα πόρτα: quod portam nouam ſignificat.

XVI. Inde peruenitur ad decimamſextā, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ portam, quę a priſcis χρυσῆ πόρτα, vel aurea porta nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc eſt hodieque fons, qui χρυσοπηγὴ vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum hiſtoriis, quæ ſæpenumero palatij πηγῆς ſiue fontis mentionem faciunt, & templi Deiperæ virginis ad πηγὴν

ſiue

ſiue fontem. Interpres Cedrini plerumq; Pegen, & in Pege reddidit. Ædificia nunc diruta ſunt, fundamentis adhuc exſtantibus, & ipſo fonte: quem hodieque Græcorum vulgus χρυσοπηγὴν adpellat, & inuiſere magno concurſu, certo anni tempore, veluti ſi Deiperæ templum adhuc incolume ſtaret, conſueuit. Aurea porta nunc etiam reliqua conſpicitur, ſed obſtructa, nec id quod audit, aurea: ſatis elegans tamen, expreſſos e marmore continẽs agonas ſiue labores Herculis, artificio non vulgari.

Hoc iam loco peruentum eſt, ab angulo vrbis ſecundo, propter muros vrbis terreſtres circumambulando, ad oppoſitum huic angulum vrbis tertium: qui, ſicut ſecũdus ille ad ſinum Ceratinum extremum ſitus eſt, ita & ipſe pertinet ad Propontidem: vbi deinceps latus vrbis reliquum mari alluitur, vſq; ad promontorium Byzantis, vel vrbis angulum primum. Ab hoc enim angulo primo latus vrbis vnum, videlicet aquilonale, a mari Ceratini ſinus efficitur, vſque ad angulum ſecundum Pentepyrgianum: rurſus ab altera parte mare Propontidis ſecundum latus vrbis, & meridionale quidem efficit, vſque ad tertium vrbis angulum Heptapyrgianum: occidentale vero tertium latus ab omnibus aquis immune, terreſtri muro claudit vrbem, qui iuxta ſinum Ceratinum a Pentepyrgio incipiens, ad Heptapyrgium iuxta Propontidem deſinit.

Igitur Heptapyrgianum iam angulum nauigio circumuectis, XVII.
prima propter arcem in latere meridionali porta ſe nobis offert, ceteroqui numero decimaſeptima, quam ab arce vicina portam ἑπτὰ γουλάδων, id eſt, ſeptem turrium, voce mixtobarbara nominant. Obſeruauimus in hac Græcam inſcriptionem, quam dabimus alibi.

Secundum hãc proxima ſequitur octaua decima porta, Tur- XIIX.
cico vocabulo Narli capi dicta: quo nimirum adpellunt ex inſulis nauigia malis aureis, ſeu granatis, (ῥοίδια nunc Græci vocant) onuſta.

Decimanona vocatur Pſomatiorũ porta. Liber exſtat apud XIX.
Græcos manuſcriptus, de ædificiis vrbis, quem habemus. In eo

nomen portæ Pſamatij reperitur, & Palatium Pſamatij, & γηροκομεῖον Pſamatij, quo domus ſignificatur exſtructa curãdis & alendis ſenibus. Originem vero nominis Pſamatij legimus hanc in eodem libro, ſtetiſſe ſcilicet olim hoc in loco Pſamatij, quoddam ſimulacrum, quod deaſtrorum cultor quiſpiam ceu deum coluerit. Chriſtianos vero frequenter hominem ab eo colendo dehortantes, adpellaſſe ſimulacrum illud, quod ipſe veneraretur, deum ψευματῖνον, id eſt, falſum & ficticium, quique nomen illud mentiretur. Ab hoc igitur idolo dei ficticij volunt ipſi loco nomen inditũ, vt Pſamatij diceretur, id eſt ficticij dei locus: vulgo Pſama dicente, pro ψεῦμα, quod eſt mendacium. Propter hanc vero portam Pſamatij quondam & palatiũ erat, & γηροκομεῖον, vt diximus: vtrumque Pſamatij nomen ob viciniam habens, & ab Helena Auguſta, matre Conſtantini magni, vrbis conditoris, exſtructum. Chriſtianorum vulgus hanc portam nunc etiam San Matthia vocat, nomine corrupto ex Pſamatia.

XX. Vigeſima Græcis Contoſcalij porta dicitur. In libro de vrbis ædificiis locus hic Contoſcalinon adpellatur, & cauſa nominis adijcitur. Etenim ipſa porta velut intra ſinum quemdam abſcedit verſus vrbem, & ab altera parte proximum ſibi portũ habet pro triremibus, in mare ſe porrigentem, & muro circumdatum. Is portus olim quum pararetur, præfectum fuiſſe tradunt operis, velut ἐργοδιώκτην, Agallianum Turmarchum, (id Turmæ ducem ſignificat, hoc eſt legionis, ſex hominum millia complectentis, vt eſt apud Leonem Auguſtum in libro de bellicis adparatibus) qui cognomen Contoſcelis habuerit, a breuibus tibiis. Gambacurtam Itali dicerent. Ab hoc adpellatam aiunt portam Contoſcalinam, veluti contoſcelinam. Ego vero pace Græcorum dixerim potius Contoſcalinam vel Contoſcalij vocatam a conta ſcala. Κοντὸς enim Græcis nunc paruus, vti quum Cedrinus ait, quemdam fuiſſe nominatum ab exiguitate ſtaturæ Κονδολέοντα prętorem Cephalleniæ, & alium Κοντοςέφανον, ceu Leonem paruum, & Stephanum paruum. Scalæ nomen iam ante declaratum.

XXI. Vigeſima prima Catergolimenis porta nuncupatur, a portu trire-

triremium, quæ vulgo ſunt Græcis Κάτεργα, ſicut & Κατεργάδες nunc adpellantur claſſiarij vel nauales ſocij triremium.

Vigeſima ſecunda vulgo nunc Græcis eſt πόρτα τῆς ἀρκούδης, id XXII. eſt, vel vrſarum, vel vrſina, Turcis Tſchatlati capſi, a mactatione pecudum. Sunt qui nouam litoris portam nominant. Equidem crediderim eſſe antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipſo mari, vicinum ac vetus habet, vndique circumfluum, niſi qua terræ iungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque feneſtras habet hæc porta marmoreas a latere, cuiuſdam ædificij vel palatij veteris, quod ipſis muris vrbanis incumbit. Heic aliquando pæne naufragium feciſſe recordor, quum animi gratia Wolfius Vngnadius Baro Sonneccianus, & Hieronymus Arconatus, & ego, Saraium Sultaninũ, e Ceratino ſinu profecti, cælo primum ſereno, marique placido, circumnauigaremus: & oborta ſubito tempeſtate, non ſine periculo huc reijceremur.

Vigeſima tertia & vltima porta vocabulo Turcico nominatur Achur capiſi, quod Achurij portam ſignificat. Achurium vero Turcis eſt ædificium capax, aream habẽs in medio, cuiuſmodi ſolent eſſe ſtabula pro regiis equis. Et arbitror eſſe Græcam origine vocem, vſucaptam a Turcis. Etenim ἀχυρεῶν vocãt Græci ſtabulum, a reponendis ſcilicet paleis. Sic Emir Achur, ſtabuli præfectus eſt in aula Sultanina, veluti capite 14 diximus. Itaq; propterea nomen hoc iſti portæ datũ, quod per eam ſaraio Sultanino contiguam, inuehantur omnia curandis & paſcendis equis ac iumentis Sultani neceſſaria, quotquot intra ſaraium ſcilicet aluntur. Ab hac vltima porta, ſarai Sultanini murus trium in ambitu milliarium Græcorum incipit, iuxta quem ab altero ſaraij latere primam quoque portam vrbis collocauimus. Nec inter Achurij portam, & Horæam illam primam, vlla reperitur alia, quam qua ſecreto ſoli Sultano licet e ſaraij ſeptis ad angulũ S. Demetrij prodire quoties ei ſic viſum eſt. Ac ſolet hoc facere multoties, quum eleganter ornatam marmoreis columnis domunculam ibidem habeat, intra quam velis obductam ſedens,

GGG

tam e ſinu Ceratino, quam ſecundo Boſpori fluxu in Propontidem præternauigantes intueri cum voluptate poteſt, ipſe conſpectus a nemine.

Sed enim ante, quam hanc portarum enumerationem claudamus, libet ex allegato ſæpius libro, de ædificiis vrbis, ordine recenſere veteres portas vrbis terreſtres, quæ illic ſolæ leguntur: ceteris ad ſinum Ceratinum Propõtidemque ſitis, ſilentio præteritis. Recitantur autem dumtaxat hæ quinque, ſumto ab extremitate Pentepyrgiana initio.

Prima vocatur ξυλόκερκος, ob eius fundamentum, defixis in imo palis factum. Nunc Hagiobazari portam dici notauimus.

Altera Chatſiæ, qui ſcilicet ei condendæ præfuit. Turcis eſt Egri capi, ſiue porta obliqua.

Tertia πολύανδρος, ab hominum multitudine dicta. Quippe traditum in hiſtoriis legimus, & in hoc ipſo de ædificiis vrbis libro, Theodoſium minorem Auguſtum terræmotu collapſos vrbis muros terreſtres curaſſe per Cyrum præfectum vrbanum inſtaurari: cuius quidem ea fuerit in opere maturando & vrgendo ſedulitas, vt intra ſexageſimum diem abſolutum fuerit. Hoc autem in opere, quum vna populi pars ab angulo Pentepyrgiano, altera vero ab angulo aduerſo Heptapyrgiano muros condere cepiſſet: ad hanc demum portam pars vtraque ſuis perfectis operis conuenit, eaq; de cauſa Porta πολύανδρος, adpellata fuit, ab hominum multitudine, qui tunc iſtic cõuenerunt. Nunc Hadrianopolitanam vocari diximus. Et eſt illius is profecto ſitus, vt medium in muro terreſtri locum occupet, id quod equidem diligenter obſeruaui. Nam quum ab acropoli Pentepyrgiana, propter foſſas muri terreſtris, ad angulum vel acropolim Heptapyrgianam ituro, neceſſe ſit vnius horæ ſpatium impendere: tantumdem temporis a Pentepyrgio requiritur ad portam Hadrianopolitanam, quantum ab eadem ad portam Heptapyrgio proximam. Apud Leonardum Chienſem reperitur hac ipſa in vrbis ac murorum parte locus arduus (vt adpellat) Miliandri. Non alibi quærat hunc lector, quam ad portam Hadrianopolitanam

tanam vel πολύανδρον, correcto tamen prius vel enuntiationis, vel ſcripturæ vitio. Nam pro Miliandro equidem minime dubito reponendum μυρίανδρον, quod idem eſt cum πολυάνδρῳ: ſiue adeo per inſcitiam vulgi factam fuiſſe dicamus Miliandron ex Myriandro, ſiue per oſcitantiam ſcriptoris librarij corruptum nomen exiſtimemus.

Quarta κατωγαία, ſiue ſubterranea; cuius tamen nominis ratio nulla redditur. Reſpondet iam Topcapiſi vel bombardarię portæ, quondam S. Romani.

Quinta Gręcis πέμπτη fuiſſe dicta narratur, quod numero quinta ſcilicet inter portas eſſet terreſtres. Olim auream portam vocauere, nunc Silyurianam adpellari oſtendimus. Quod autem Geni capi ſiue noua porta non commemoratur, inter portas S. Romani & auream ſita propterea fit: quod nulla tunc fuerit, poſterioribus ſcilicet exſtructa temporibus, vt ipſum quoque nomen innuit.

Habes iam, benigne lector, inſignem non portarum dumtaxat vrbis explicationem: verumetiam multarum præterea rerum declarationem, quæ mihi quidem aliquando Græcas & Turcicas hiſtorias lectitanti viſæ fuere difficiles intellectu, ac perobſcuræ. Tibi ſane, remotis non paucis iam quaſi ſalebris, iter idem ingreſſuro, minus pleraque tædij paritura confido. Vel ipſi tam a Turcis obſeſſæ, quam expugnatæ Conſtantinopoleos hiſtoriæ Chalcocondylis & Leonardi Chienſis, mirum quantum hæc expoſitio noſtra lucis adferet.

MORS SVLTANI BAIASITIS, A FILIO Selime veneno ſublati.

Non meminerunt annales dati a filio Selime Baiaſiti per a- 201.
lios veneni, quod a noſtris conſtanter adfirmatur: ipſis tamen expoſitionibus horum inter ſe non parum diſſidentibus. Nos plerorumque narrationes ſic recitabimus, vt integrum tamen lectori iudicium relinquamus. Spanduginus ait, Selimem patri

adiunxiſſe Ionuzem baſſam, qui curam eius gereret, omneſque res patris adminiſtraret. Interim tamen ſecreto cum Ionuze tranſegiſſe, venenum vt patri propinaretur. Itaque Baiaſitem prius, quam Dimotucum perueniſſet, vi veneni dati exſtinctum fuiſſe. Iouius addit, venenum ei præbitum ab Hamone Iudæo medico. Alij commemorant, Selimem metuentem, ne ſe bello in Anatolia contra fratres, Achmetem & Corcutem, occupato, rurſus imperium ſibi vindicaret pater: corrupiſſe medicum patris Vſtarabim, promiſſis ei ſingulos in dies annonis aſprorum mille, qui reditus eſſet annuus 9000 talerorum, aſpris 40 pro vno talero computatis. Itaque recepiſſe medicum, ſe Baiaſiti venenum pharmaco miſtum propinaturum. Ac tradidere quidam, venenum hoc fuiſſe comminutum pulueris inſtar adamantem. Vſtarabim in opido Tzurulo Baiaſiti auctorem fuiſſe ſumendi pharmaci, quo mirificus ſeni vigor totius corporis & animi rediturus eſſet. Adnuente Baiaſite, medicum altero mane Sultaninum ad cubiculum veniſſe: quumque dormientem adhuc reperiſſet, exſpectabundum ibidem hæſiſſe, donec euigilaret. Elapſo temporis aliquo ſpatio, quum non expergiſceretur: excitari iuſſiſſe, iamque experrectum interrogaſſe, pharmacone vti vellet. Illo adſentiente, Vſtarabim antipharmacis multo ante munitum, præguſtatam ab ſe medicinam Baiaſiti præbuiſſe hauriendam: ſimul cubiculariis mandaſſe, ne quid ei potus ſubminiſtrarent prius, quam bene cooperto corpore ſudaſſet. Inde medicum ſe Conſtantinopolim ad Selimem contuliſſe, qui promiſſi præmij loco iuſſerit ei caput amputari: quod diceret, hominem ſceleratum ac infidum Sultano patri, eadem vſurum erga ſe quoque perfidia, ſiquidem hoc vti faceret, ab alio quopiam compellatus eſſet.

CRVEN-

CRVENTVM ET PARICIDIALE Selimis imperium.

Sublato de medio patre,progreſſus eſt Selimes ad immanem 202.
ſæuiciam, fœdaque paricidia, ſolus vt rerum potiri poſſet. Frater eius natu maior Achmetes ad Arabicos fines profugiſſe dicitur,hoc eſt in Caramaniam,regno Sultani Cairenſis finitimam. Quippe non multo poſt ſequitur, eum ſuis tamdem e latebris cum milite Caramano contra Selimem prodiiſſe. Arabes etiam vocari Ægyptios, & Ægyptiorum Sultano ſubiectos, indicauimus capite 165. Muſtaphæ baſſæ mentionem paullo ante fecimus cap. 198. Fuit interfectus propterea, quod Achmetis eum filios, Muratem & Aladinem, de imminente ſibi a patruo Selime periculo, monuiſſe per celeres internuntios compertum fuiſſet. Meritas luit pœnas,ob perfidiam erga Sultanum Baiaſitem, herum ſuum, contra quem Selimi filio ſtuduerat. Fratrum filij, quos Selimes ſtrangulari iuſſiſſe traditur, more Oſmanidis recepto,qui nefas eſſe putant, Oſmanidarum ſanguine terrã conſpergi,numero fuere quinque: Muchemetes & Aladines, Sinanis Scachi filij:cum tribus filiis Sultani Muchemetis, vt eſt videre noſtra in Oſmanidarum genealogia. De Tekienſi prouincia dictum capite 57. Qui primus e ianitoribus regiis,& Azem Aga vocatur in annalibus, integre dicẽdus eſt Capizilar Azem Aga. Nomina iam aliquoties expoſita ſunt,& ſuo loco de Capizilariis agemus, qui Sultani Oſmanidæ ianitores ſunt. His præfecti ſolent eſſe vel quatuor, vel ſex, prout ipſi viſum Sultano. Vocantur autem vel Capizilar Baſſi, vel Capizilar Aga. De vocabulo Baſſa,capite 14:de Aga, 173 diximus. Qui primus aut ſupremus inter hos eſt, Capizilar Azem Aga nominatur. Etenim Azem ſupremum ſignificat. Notandum heic Caſanis Azemis Capizilariorum Agæ nomen. Quippe Geufræus ait, Corcutem incidiſſe in manus Boſtangis baſſæ,qui Selimis gener fuerit. Oſtendimus autem ſupra,capite 198,Boſtangim baſſam,Selimis filiæ nuptias cõſequutum in præmium perfidiæ,cognomen habuiſſe

Ducaginoglis, ex cauſa paullo poſt aperiēda. Nomen vero proprium huius Ducaginoglis erat, non Caſam vel Caſan, ſed Achmet, quemadmodum ex ipſis annalibus deinceps adparebit. Et omnino Capizilar Aga diuerſus eſt a Boſtangi baſſa. Quapropter in his Geufræus errauit. Opidum Egrigos Bellonio Grigos eſt, ad mare ſitum, verſus ſinum Aiaſſicū, qui priſcis erat Iſſicus.

SELIMIS STATVRA. PROELIO VICTVS ET occiſus Achmetes, eiusque filiorum exſilia.

203. Quod pumilionis Selimi nomen tribuitur, ſic de ſententia Spandugini eſt accipiendum: vt intelligamus, eum reliquo corpore fuiſſe oblongo, ſed tibias habuiſſe breues. Eaque de cauſa ſpectabilior erat in equo, quam ſi pedes incederet. Neapolis Caramaniæ Turcis ſua lingua vocatur Geniſcheher. Et annalium heic notanda verba ſunt, quæ ſæpius repetunt, has res in Caramania fuiſſe geſtas, quo ſe contulerat Achmetes, vt auxiliis Sultani Ægyptij ſiue Cairenſis e propinquo cōtra Selimem vti poſſet. Leonis quidem Auguſti nouella de thronis Neapoleos meminit, epiſcopatus metropoli Stauropolitanæ in Caria ſubditi. Hinc adparet, errare Iouium, qui pugnatum ait prope Pruſam in ampliſſima planicie, quæ nouæ terræ, Cliugua Italica, vel nouæ ciuitatis adpelletur. Et proficiſcitur hæc eius inde alucinatio, quod alia ſit haud procul a Pruſa, vel Nicæa potius Neapolis ſiue Geniſcheher, de qua ſuperius capite 17 & 23 dictum. Ea tamen procul admodum diſtat a Neapoli Caramaniæ. Nec video, quo poſſit eſſe loco tanta planicies, ac tātorum exercituum capax, in vicinia vel Pruſæ, vel Nicææ, vel Geniſcheheris ſiue Neapoleos, huic proximæ: quum iſtic perpetua vel iuga ſint, vel cliui ſaltim montis Olympi. Taceo, ſuperius aliquoties in annalibus hiſce reperiri, Caramaniæ begos cum Oſmanidis bella gerentes, ſi hoſtibus impares ſe viderent, in montuoſa regionis ſuæ loca ſe recepiſſe: quæ quidem illæ ipſæ latebræ ſunt, in quas ſe cum milite ſuo Sultanus Achmetes, Selimi fratri copiis impar, abdidit

abdidit; & quales in vicinia Pruſæ nullas habere potuiſſet. Ideoque non abs re dicitur Achmetes ab initio belli, tranſeunte cum copiis in Aſiam Selime, veluti fratre debilior ad Arabicos profugiſſe limites, hoc eſt, in Caramaniam: vnde nuſquam hactenus prodiiſſe legitur, multoque minus præſenti cum diſcrimine rerum ſuarum in Bithyniam fratri ſubditam ſe contuliſſe. Filiorum, quos duos reliquit ſuperſtites, Muratem & Aladinem, in his quidem annalibus nulla exſtat mentio: ſed ab aliis, præſertim Menauino, teſte oculato, commemorantur. Aladinem euaſiſſe fuga, narrat Iouius; & in itinere, quo ſe conferebat ad Ægypti Syriæque Sultanum, amicum paternum, febri exſtinctum. Muratem vero referunt omnes ad Iſmailem Sophinum, Scachum Perſarum, ſe recepiſſe: qui filiam ei ſuam dederit vxorem. Quippe conſtat, vtrumque principem tam Achmeti patri, quam filiis, aduerſus Selimem fauiſſe: quod eſſe ſibi propemodum ante fores cernerent formidabilem illam Oſmanidarum potentiam, quam bellis ciuilibus debilitatam cupiebant, ne cum vtriuſque detrimento longius ſerperet: vti ſane mox ab hiſce motibus Sultanos Ægyptios cum Mamelucis ſuis ad internicionem deleuit, Sophinos tum primum exortos grauiter adflixit: tametſi nihil hactenus in hos, arcano quodam Dei iudicio, ſummis licet vſi viribus, efficere potuerint Oſmanidæ, quod ſpem eis opprimendi regni Perſici certam præbere queat. Id eo maiori dignum admiratione, quod inſolentiores perpetuis hactenus, & infinitis prope contra quoſuis populos facti victoriis, nihil non vi ſola præpotentis imperij tum proſternere, tum diruere ſe poſſe iactitant. Ergo Romani tamdem illius Pindari verum eſſe, ſuo cum interitu, diſcant oraculum:

Vis conſili expers mole ruit ſua.
Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In maius: iidem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

SELIMIS ADVERSVS ISMAILEM SOPHINVM expeditio. Prælium in planicie Zalderana. Iouius emendatus. Ordu. Orda. Foſſatum. Tuldum. Tebris. Sultania. Kemach.

204. Huius belli cauſæ intelliguntur ex indicatis capite præcedenti, de recepto præſertim hoſpitio Murate, Achmetis F. Iouius exercitum Selimis habuiſſe tradit hominum ducenta millia, duplo maiorem numerum faciũt annales. Idem vocat Iſmaîlis primarium ducem Vſtaoglim, qui noſtris annalibus Vſtagelu ogli, vel Vſtazelu ogli, rectius quidem haud dubie, nominatur. Id filium Vſtageluis ſignificat. Quis autem fuerit hic Vſtagelues, non exprimitur in annalibus. Iouius ſtatim poſt expoſitum prœlium Selimis contra Perſas, & occupatum Tauriſium, narrationem belli Turcorum aduerſus Coſtageluem Aladuliorum principem ſubijcit. Idem bellum Turci quoque mox geſtum referunt, ſed aduerſus Aladeulem Dulgadiris prouinciæ Ducem. Ergo iam animaduertiſſe videmur, huius Dulgadirenſis regionis principes habuiſſe nomen Aladeulis in genere, cuius ſupra facta mentio capite 163, ſed ſingulis tamen præterea peculiare quoddam fuiſſe nomen; adeoque deuictum hunc ab exercitu Selimis Vſtazeluem fuiſſe vocatum, cuius filius fuerit Vſtazelu ogli, ſupremus belli dux apud Iſmailem Sophinum, qui Zalderanis in campis occubuit. Hinc igitur emendandus Iouius, & pro Vſtaogli reponendus Vſtazelu ogli: rurſumque pro Coſtagelu, ſcribendus Vſtagelu. Planicies Zalderan legitur in annalibus, qui Iouio ſunt campi Calderani. Situs hoſtium ex eo percipitur, quod dimicatum tradit idem non procul a ciuitate Choi, quæ priſcis Artaxata fuerit dicta. Malcozoglis ſiue Malcozides prior, Turcis eſt Thur Ali beg, Iouio Thurabeus, vocabulo hinc itidem corrigendo: alter Mahomet, quem annales non nominant. Turci vulnus inflictum fuiſſe Scacho tradunt a Malcozide, Iouius ictu ſclopeti læſum ait ſub humero ſiniſtro, non grauiter tamen, & incerto vulneris auctore. Orda Turcis eſt Ordu.

Proprie

Propriequidem hoc vti vocabulo ſolent pro foro caſtrenſi rerum venalium, ſed interim generaliter etiam pro caſtris ſeu foſſato potius, vt adpellat Leo Sapiens Auguſtus, accipitur: itemq; pro tuldo, quæ Græcis vox in hiſtoriis reperitur, & in Leonis Auguſti libro de bellicis adparatibus ſic definitur, vt impedimẽta vaſaque militum, & omnes res neceſſarias complectatur; nimirum famulicia ſiue pueros, & iumenta, ſiue ſagmaria, reliquaque animalia, & ſi quid præterea rei ad vſum foſſati milites ſecum vehunt, trahunt. Germani Troſſum adpellant. Hæc proprie vox hoc in loco Turcicæ Ordu reſpondet. Notum, apud Tataros aulam, ſeu caſtra, ſeu comitatum Chanum ſiue regum adpellari ordam. Apud Beluacenſem Ioannes de Plano Carpi, legatus Pontificis ad Tataros, curiam regis interpretatur, & ſtationem imperatoris ac principum, itemq; tentorium ducis. Sed heic, vt diximus, tuldum Perſici regis in prædam ceſſiſſe Turcis intelligitur: vti mox etiam ſequitur, vnam ex Iſmailis vxoribus in orda fuiſſe captam. Solent enim mulieres, ſi quæ ſequuntur caſtra, tuldi pars eſſe. De Tebriſio ſupra quædam expoſuimus cap. 187. Ptolemæi Teruam eſſe, plerique putant, & tranſpoſitis fortaſſe litteris Teure ſcribetur rectius: Hebræorum Suſam, Iouius autumat. Id quidem hoc loco minime ſilentio prætereundum, quod a Choi propter quam vrbem pugnatum fuiſſe diximus, 80 milliaribus Aſiaticis vel Romanis Tauriſium diſtet. Addendum & hoc, commiſſum fuiſſe prœlium die 26 menſis Auguſti, anno Chriſtiano 1514. Sultaniam denique Iouius idem fuiſſe putat exſtructam e ruinis Tigranocertæ. Fiet eius infra quoque mentio, in expeditione prima Sultani Soleimanis aduerſus Perſas. De Carabago explicatum capite 63, de Amaſia capite 6. Ciuitas hodiedicta Kemach in Armenia, quondã metropolis erat Armeniæ Camachus, vt eam Leonis Auguſti nouella de thronis adpellat, & indicatum a nobis eſt ſuperius capite 5. Peucerus corrupto vocabulo Ciamaſſum nominauit. Sanſouinus quoq; Iamacam vitioſe, pro Camaca vel Camaco, ſcripſit: errorem Laoniceni ſequutus interpretis.

BELLVM DVLGADIRENSE. MORS DVCIS Vſtageluis vel Aladeulis.

205. De Dulgadiris prouinciæ finibus dictum ſupra, capite 163. Duces eius, ſiue reguli, Turcomani erant, non Chriſtiani: regio ipſa tota montuoſa, Tauro & Antitauro incluſa. Dreſſerus ſimpliciter Cappadociam vocat, ſed non recte. Bello cauſam præbuit, quod huius regionis Ducis Vſtazeluis filius, vt dictum, hoſti Selimis & Oſmanidarum Iſmaili Sophino militaſſet: quodq; pater, occiſo Calderanis in campis filio, Tauriſio proficiſcentem verſus Amaſiám Selimis exercitum, in cliſuris montium, & impeditis itinerum anguſtiis, fluminumque tranſiectionibus, adflixiſſet. Sinanis baſſæ meminimus ſupra, capite 177. Vſtazeluis a Sinane capti, eiusque iuſſu necati caput, a Selime Venetias, pro Turcorum more, miſſum fuit. Subſtitutus huic Alis begus, infra nominatur Scachi Suarenſis filius, initio regni Soleimanis, ad annum Chriſtianum 1522., vbi plura de hoc exponemus, capite 219.

SELIMIS IN BASSAS SVOS SAEVICIA. Ducaginogli. Ducagini reguli. Catalogus paricidiorum & cædium Selimis.

206. Piri baſſa Turcis eſt is, quem hiſtoria belli Rhodij Pyrrhum Græco nomine vocat, vt Aiacem Iouius itidem adpellatione Gręca dixit, qui Turcis eſt Aigas. Ducagini filius Turcis eſt Achmet baſſa Ducaginogli, cuius obiter facta mentio, capite 198. Natus fuit Ducagina familia, quam Iouius ait illuſtrem fuiſſe in regione Naupactia ſiue Lepantina, ſicut iam dicitur. Ego vero hanc fuiſſe celebrem inuenio apud Epirotas vel Albanenſes, in quorum regione Barletius Ducagini meminit, loci vel opidi cuiuſdam, cui cum imperio præfuerunt olim, & a quo familiæ nomen hoc inditum fuit. Annales Venetorum tradũt, anno Chriſtiano 1444 Paulum & Leccam Ducaginos fratres, Tamuſij filios, cum ditionibus ſuis in Albania, Venetæ ſe reipublicæ fidei permiſiſſe. Iouius hunc Ducaginoglim ait infamem fuiſſe pluribus

ribus vitiis, auaricia, ambitione, perfidia. Filio Selimi patrē Baiaſitem prodendo, nuptias filiæ ipſius impetrauit, vt ante diximus. Cauſa mortis heic verius eſt expoſita, quam ab aliis, qui necatū volunt ob expilatas prouincias, quibus præfuiſſet. Atqui Vezirazem baſſa, quo munere dicunt annales functum fuiſſe Ducaginoglim, quum occideretur, nō prouinciam quamdam adminiſtrat: ſed ad Portam ſuprema cum poteſtate, velut ad clauum totius Oſmanidarum imperij ſedet, nec niſi grauiſſimis de cauſis aliò ſolet ablegari: quod in Sinane prius; deinceps accidiſſe meminimus in Oſmane Vezirazeme contra Perſas miſſo, cuius loco tunc Prouezirazemes ad Portā cōſtitutus fuit Meſites baſſa, ſpado vetulus, nunc ſaluis annonis rude donatus. Oturaziacū Turci dicunt. Præter Ducaginoglim, referūt annales ab Selime necatū Iſchenderē baſſam, qui & ipſe gener ipſius erat, & Taziſadem Cadileſcherū, & Seguanem baſſam, (officij vocabulū eſt, explicatū cap. 190) qui nomen habuerit Bal Gemes. Id hominē ſignificat melle non veſcentem. Hæc de procerū Selimis cædibus hoc tantum loco memorantur. Addamus & alias, aliis temporibus ac locis perpetratas. Muſtaphæ necē prodidimus ſupra, cap. 202. Chendenū baſſam Iouius trucidatū refert ante, quam contra Sophinū Iſmailem in Perſiam progrederetur: quod vir magno rerū vſu præditus, iter hoc grauibus de cauſis ei diſſuaſiſſet. Chuſeinem baſſam, Vezirē ſuū, ſimili de cauſa deinceps iuſſit interfici, quod ei per ſolitudines Arabię Cairū petituro cum maximis copiis, auctor eſſet, ne temere tāto cū exercitu tam periculoſum iter ingrederetur, vt in annalib. expoſitū legimus. Ægypto potitus, Ionuzem baſſam, (Ianū male Geufræus & alij vocant) a Cheire bego per calumniā delatū, ſeu furore quodā impulſus, e medio ſuſtulit, vt eſt in annalib. Colligamus immanis iam belluę diritatis inauditæ facinora. Primū octo paricidia, prorſus enormia, quibus patrē veneno peremit, Achmeti Corcutiq; fratribus 2, & 5 fratrū filiis laqueo fauces eliſit: procerū deinde maximorū cædes totidē, Muſtaphę baſſę Vezirazemis, Cheudeni baſſę, Ducaginoglis Vezirazemis baſſæ generi ſui, Iſchenderis itidē baſſæ

generi, Taziſadis Cadileſcheri, Balis Gemis Seguanis baſſæ, Chuſeinis baſſæ Veziris, & Ionuzis baſſæ: quæ ſane omnia quonam modo legatus Venetus, Aloyſius Mocenicus, vſque adeo eleuare potuerit, vt nihil fuiſſe barbarum in hoc tyranno dicere ſit auſus, mihi quidem mirari ſubit.

SELIMIS ADVERSVS AEGYPTI SYRIAEQVE Sultanum expeditio. Canſaui Gauri. Mameluci. Circaſsi, ſiue Quinquemontani.

207. Simulaſſe dicitur Selimes, alteram aduerſus Iſmailem Sophinum expeditionem ſe ſuſcepturum, quum reapſe Sultanũ Cairenſem inuaſurus eſſet. Id aſtu fecit, ne præpotentes duos hoſtes ſimul in ſe concitaret: qui quidem inter ſe reconciliati fuerant, animaduerſo Selimis inſtituto, non minus Ægyptij, quam Perſæ interitum quærẽtis. Præterea ſtimulos addebat Selimi Cheir begus Halepi, (Iouius & alij Caiarbeium non recte vocant) qui ſuo cum Sultano inimicitias exercens, defecturum ab eo ſe nuntiabat, ſi propius ad Halepum cum exercitu Selimes acceſſiſſet. Canſaui Gauri nomen eſt Sultani Cairenſis in annalibus hiſce Turcicis, qui noſtris corrupta voce nominatur Campſon Gaurius. Hũc Selimes prœlio vicit, in quo Sultanus ipſe cæſus occubuit. Cairbeium quoque, vel Cheirem begum, hoc prœlio cecidiſſe, Geufręus tradidit: cui tamen deinceps Ægypto capta Selimem commendaſſe Cairum, in his annalibus expreſſe legitur. De Mamelucis abunde Iouius & alij ſcripſere, quæ paucis dumtaxat adtingamus. Cepere ſub Friderico II Auguſto. Durauit eorum ſocietas vel ordo cum imperio CCC plus minus annis. Nomen ipſum ſignificat militem, qui ſtipendia facit. Et militabant Sultano, perpetuisque bellis exercebantur, equeſtris rei præſertim perītiſſimi. Moriente Sultano deligebant alium e corpore ſiue collegio ſuo, liberis ſuffragiis. Plerumq; tamen Emirũ maiorum, qui numero quatuor erant, auctoritate dignitateq; Sultano proximi, ratio haberi ſolebat. Electus cuique Mameluco

centum

centum Seraphinos pro felicibus auſpiciis imperij donabat. Omnes neceſſario vel Chriſtiani erant, vel ex Chriſtianis parentibus nati; nec in ordinem ſuum vel Arabes, vel Saracenos, ſiue Mauros, vel Hebræos, vel Turcos admittebant. Maior eorum pars e Circaſſis conſtabat, in pueritia captis, aut pretio diſtractis. Eam ob cauſam Zercas ſiue Cercas quoque vocantur a Turcis, ob Circaſſorum inter Mamelucos præcipuum numerum: quæ natio nomen Quinquemontanorum habet, Iberis ſiue Georgianis vicina.

TOMMANBAI, SVLTANVS VLTIMVS ÆGYPTI. Vlu Duueidar. Emir Quibir.

Quem noſtrorum hiſtoriæ Tomumbeium vocant, Turcis 208.
eſt Tommanbai, nomine non vitiato. Quod officium, quæue dignitas fuerit eius, qui dicitur heic Vlu Duueidar, ex ipſo annalium contextu intelligitur. Initio commentationis huius, capite tertio, Vlu ſignificare notauimus excelſum. Petro Martyri Mediolanenſi in deſcriptione legationis Babyloniæ, non Vlu Duueidar, ſed Emir Chebir adpellatur, quod Arabibus eſt Emir Quibir, id eſt, magnus Emir. Ea vox a nobis capite primo & 14 ſuperius eſt explicata. Martyr adijcit, Emir Quibir eſſe magiſtratum primum poſt Soldanum, idque propterea, quod exercitibus præſit. Ergo Sanſouinus & alij falluntur, qui huius in hiſtoriæ narrationibus ex Tommanbai Vlu Duueidare, vel Emire Quibire, fecerunt Admiralium Alexandriæ. Reperitur etiam apud Geufræum Derdar Quibir, vt apud Andream Cambrinium Florentinum, & alios, Magnus Diadarrus. Vtrumque mutilatum ex Duueidare. Nec Geufræus ſibi conſtat in hoc explicando, quum modo magnum Mariſcallum, modo Præfectum vel Admiralium, modo magnum ſtabuli comitem interpretatur, qui Græcorum in aulis erat ὁ μέγας κονοσταῦλος. Si Petro Martyri, vt oculato teſti, fides habenda, qui hunc præfuiſſe dicit exercitibus: fuerit ſcilicet is apud Ægyptios Vlu Duueidar, qui Seraſker nunc apud Turcos eſt; aut qui μέγας δοὺξ apud Græ-

coſ imperatores olim dicebatur. Nam μέγας στρατοπεδάρχης eſſe non poteſt, quem Prætor Græciæ noſter cum Beglerbego cõparat. Eius verba ſuperius exſcripta leguntur, capite 66.

MELICVL VMERA. ZAMBERDI GASALI. GAza. Zozimus Gazaus. Remle. Rama. Rammola.

209. Vocabulum Melicul Vmera, nomen eius Officij ſiue dignitatis denotat Arabica lingua, quondam Mamelucis vſitata, quæ apud Turcos eſt vel Beglarbegi, vel (vti vulgo pronũtiatur) Beglerbegi, hoc eſt, domini dominorũ, qui ſangiacos ſcilicet, aliosq; begos ſub ſe habet. Vide prolixius explicata cap. 14. Zamberdi Gaſali, noſtris eſt Iamburdus Gazzelles. Equidẽ hactenus operã dedi, vt minime corrupta nomina, præſertim propria, ſingulis in linguis ederem. Gaza, cuius in his annalibus paullo ante mentio fit, nota eſt Palæſtinæ ciuitas, quæ viros illuſtres aliquot dedit: & inter alios, Zoſimum Gazæum, oratorem eloquentem, licet paganum, qui necatus ab imperatore Zenone fuit, homine crudeli & malitioſo. Is eſt editus a nobis auctor hiſtoriæ Zoſimus Comes, & ἀπὸ φισκοσυνηγόρος, quod nomen illum ſignificat, qui fiſci aliquando fuit aduocatus. Eum Karulus Sigonius V. C. ſingulis ſeptimanis pagellatim, quum ederetur, a me per veredarios, opera Petri Pernæ Boloniam Baſilæa miſſum, hiſtoriæ ſuæ de imperio occidentis inſeruit, nulla beneficij mei vel vnico verbo mentione facta: cui tamen anno 1581 ſe Boloniæ inuiſenti, quum ex Sabaudi Ducis aula diſcedens, ad Ferrarienſem cum Ducis Auguſti Septemuiri Saxonis legato, Andrea Paullo, viro ampliſſimo, & amico ſingulari, comitandi eius cauſa proficiſcerer, magnas ſane gratias agebat, ingenue fatendo, minime ſe ſuũ illud opus abſq; mea communicatione Zoſimi, cum laude publicaturum fuiſſe. Nec diſſimulabat ſe, quum in ſepulcrum ſuũ (ſic enim adpellabat bibliothecam) me deduceret, Romam profectum petiiſſe copiam ſibi fieri pellegendi Zoſimi, qui eſſe ferebatur

rebatũr in Vaticana: nec tamen id a Gregorio XIII P. M. licet adhibitis interceſſoribus illuſtriſſimis ac primi nominis & loci Cardinalibus, Farneſio & Eſtenſi, certis de cauſis impetrare potuiſſe. Quo plus, ore tunc quidem rotundo, mihi ſe debere profitebatur. Sed enim ad annales vt redeamus, quod heic memoratur Remle, opidũ Palæſtinæ, varias adpellationes habet. Nam & Remle, ſicut heic, & Ramma, & Rama, & Rammola Mauris, qui Arabes ſunt, ac finitimis nominatur: quod vocabulum terram arenoſam ſignificat, & a Turcis eſt mutatum in Remle. Diſtat x, vel xii, plus minus, milliaribus Aſiaticis a Giaffa, quæ ſacris eſt litteris Ioppe, ſic ab Iapeto vel Iapheto dicta, quod verſus Europam, ab Iapheti filiis inhabitatam, portus eius celeberrimus ſpectet.

CVDSIMVBAREC. IKINDI. MESSIT AXA.
Iadſunamaſi. Cubei Sahara. Cuba. Trulla.
Naos dromicos.

Selimes in Ægyptum cum exercitu profecturus, quum ab 210.
Hieroſolymis non procul abeſſet, morem tyrannorum ſequutus, quibus in ore preces hæ perpetuo ſunt,

Da mihi fallere, da iuſtum ſanctumq; videri, ciuitatẽ Muſulmanorũ etiam opinione ſacram ſanctam inuiſere voluit. Hæret enim hodieq; Turcorũ in animis ea ſiue religio, ſiue ſuperſtitio: vt voti rei, Meccha ſua viſitata, non ſe legitime ſoluiſſe votum arbitrentur, niſi Bethlehemam quoque, Chriſti cunis nobilem, & Hieruſalemam adierint. Vocant autem Hieroſolyma, vel Hieruſalemam, lingua ſua Cudſimabarec, quod nomen ſignificat, locum benedictum vel inclytum. Veſpertinæ preces Turcis ſunt Ikindi nemas, quæ nimirum medio concipiuntur inter meridiẽ & occaſum ſolis ſpatio. Concepit has in meſſit axa, id eſt in alba meſſita, ſiue templo Turcico. Nocturnas, quæ Iadſunamaſi Turcis adpellantur, & interuallo medio dici ſolent inter occaſum

ſolis & mediã noctem, peregit in Cubei Sahara, ſiue Sehara: vocabulo denotante templum in ſpatioſa ſitum area, & cui faſtigiũ impoſitum eſt formæ rotundæ. Tale faſtigium Euagrio, ſcriptori eccleſiaſticæ hiſtoriæ, θόλος dicitur: Græci recentiores, vt Zonaras, Cedrinus, alij, Trullum & Trullam nominant: vti quum Cedrinus ait alicubi, Trullam ſanctæ maioris eccleſiæ furnicam corruiſſe: quibus in verbis furnica ſignificat habentem formam furni, hoc eſt rotundam, non in longum porrectam, cuiuſmodi tectis cooperta templa Græcis ναοὶ δρομικοὶ vocantur. Vox Cubei ne Italis quidem eſt ignota, veluti quum Venetorum in annalibus legitur, anno 1416 ignem exuſſiſſe cubas templi S. Marei, plumbo tectas. Intelligitur autem hoc annalium loco per Cubei Sahara, templum Solomonium hodiernũ Hieroſolymis, quod & cubam habet eiuſmodi, Turcicis templis familiarem, & ampliſſimam circa ſe complectitur aream.

RVRSVS AETHIOPES SIVE MAVRI, PRO Aegyptiis & Arabibus.

211. Cur Ægyptij & Arabes, olim Sultani Cairenſis ſubditi, nominentur Æthiopes ac Mauri, a nigro colore corporum, diximus ſupra, capite 165. Sanſouinus expreſſe hac in hiſtoria, Cairi ſiue Misziris (vt nunc adpellari, capite 61 notauimus) incolas Mauros vocat, vulgari conſuetudine. Paullo etiam poſt ſequitur heic in annalibus, interceptum ab Arabibus & Æthiopibus Tommanbain, Selimi fuiſſe proditum. Ceterum transfugæ dumtaxat heic vnius meminerũt annales Turcici, ſed hiſtorici noſtri duorum, qui Mameluci fuerint, natione Albanenſes vel Epirotæ. Feciſſe tradunt hos transfugium ad ciuem popularemque ſuum, Sinanem baſſam, eiq; conſilia Sultani Ægyptij cum inſidiis dexexiſſe.

REGIO SAIT, ÆGYPTI PARS.
Aythonus emendatus.

Quod vrbem Cairum ingreſſi dicuntur Selimiani milites,id 212.
factum aiunt alij per eam portam, quam noſtri Baſſuellam vocant,& de qua paullo poſt amplius agemus.Regio Sahid Ioanni Leoni Aphricano ſuperior Ægyptus eſt, quam Thebaidis prouinciã dixere veteres. Aythonus cap.54,vt etiam annales hi Turcici, non Sahid,ſed Sait, hanc adpellat; & primam ac maiorem (id eſt maximam) Ægypti prouinciam facit: quo loco notandũ obiter, ſecundam prouinciam eiuſdem Ægypti vitioſe ſcriptam Demeſor, pro quo reponendum ſine dubio diuiſis vocibus, De Meſer: quod Gallica phraſi denotat prouinciam Meſerenſem, hoc eſt vicinam vrbi Meſer, quam rectius capite præcedenti diximus nominari Miſzir, aut Miſſir. Ibidẽ quinta prouincia cum vrbe Damiata,non eſt Æliopolis,ab Ælio Pertinace Auguſto ſic vocata,quod auctori Platinæ credidit Reineccius:ſed Heliopolis,quaſi ſolis ciuitas, vt in eadem Ægypto quondam erat Hermopolis,Mercurij ciuitas; Panopolis,Panis ciuitas: & aliis a Diis aliæ nominatæ reperiuntur, etiam a ridiculis illis Ægyptiorum numinibus quædam,vt a canibus Cynopolis:a lupis,Lycopolis: a felibus, Æluropolis. Plures Elias noſter Cretenſis in Nazianzenum ,quodam loco recitat. Corrigitor hoc etiam in illo ipſo Aythoni capite,quũ dicit, haberi carnes craſtinas, hædinas, gallinaceas: vt lector malit carnes caſtronias, id eſt, veruecinas, quam craſtinas.

MESSITA DICTA CHASANIS ZAMI.

Auctorem huius meſſitæ ſiue tẽpli Cairenſis Chaſanem vo- 213.
cant annales hi Turcici,rectius proculdubio, quàm vel Ioannes Fraxineus, apud quem Heſſin legitur, vel Helferichus in itinerario, cui ſcribitur Heſſen, pro Chaſan.

III

TOMMANBAIS SVSPENDITVR. FINIS REGNI Sultanini & Mamelucorum. Bab Suvveile.

214. Memorabilis eſt fœdus hic Tommanbais interitus, & Ægypti Syriæq; Sultanorũ regni finis. Suſpẽſus fuit Tommanbais xi die menſis Aprilis, anno Chriſtiano 1517, vt Sanſouinus adnotauit. Sumtum hoc de ipſo ſupplicium ad portam Baſſuellam, vt idem retulit, quum prius ignominiæ cauſa laqueo ad collũ adpenſo, per vrbem mulo inſidens circumductus fuiſſet. Peucerus Baſuelam Syrię portam nominat. Sed melius annales indicauere locum in vrbis vmbilico, cui nomen Bab Subeile vel Suweile, quorum illud ſignificat portam, hoc plateam.

MORBVS ET MORS SELIMIS, IN LOCO FATALI. Dephterdarlar. Bairam maius & minus.

215. De pago Inzua dictum ſuperius, numero 74. Non procul abeſt a Zorlo, ſiue Zurulo, ſiue Ciurlo Iouij, de quo dictum itidem cap. 26 & 193. Nec longe a Zurulo diſtat is locus, qui Selimi fatalis propter impietatem erga patrem bis exercitam, prœlio cõmittendo, venenoq; præbibendo, de quo dictum cap. 201, fuit. Et bis hoc loco Turcici quoq; fatentur annales, fatali Selimẽ loco diem ſuum obiiſſe. Cauſam mortis adtulit ei puſtula ſiue carbunculus peſtilens, vt Turci memoriæ produnt. Sanſouinus ex aliis refert, plagam fuiſſe corroſiuam, inſtar gangrænæ: quod equidem non puto, propter interitum Selimis ſubitum, quũ gangrænatardiores plerumque progreſſus faciat. Dephterdari ſiue Dephterdarlari, ſunt vel Rationales, vel quæſtores, vel (vti nunc adpellamus) præſides & conſiliarij cameræ. Bairam, maximum Turcis feſtum eſt, inſtar paſchatis noſtri, quod menſe Ramazane celebrant, quo & ieiunium ſuum ſeruant, integro menſe 30 dierum, a crepuſculo matutino, vſq; ad ſolis occaſum, nihil cibi potusue ſumentes: & abſoluto ieiunio, ſuũ hoc Bairam, paſchatis in morem, peragunt. Duplex aũt Bairam Turcis in vſu eſt. Vnum, menſe Ramazane, de quo nunc agimus; & quod Buiuc, ſiue

ſiue maius, aut mgnum adpellant. Eius ſuprà meminimus, cap. 11 & 33. Alterũ, ſexaginta plus minus ab hoc diebus celebratur, & Chazilariorum Bairam dicitur, hoc eſt religioſorum, qui peregrinationem voti ergo ſuſcipiunt, ad viſitandum Mahumetis Prophetæ ſui ſepulcrum Mecchanum, vt indulgentias peccatorum ſuorum iſtic impetrent. Quippe ceteri ad huius obſeruationem Bairani non tenentur. Ideoq; Cutzug Bairam ab eis adpellatur, vti feſtũ minus, aut paruum. Neq; vero ſibi quidquam ad impetrandum veniam admiſſorum facinorum, prodeſſe putant ſolam Mecchani templi viſitationem: in Bethlehemã quoque, cum Hieroſolymis adeant, vti paullo ante ſignificabamus. Hinc vero certum mortis Sultani Selimis tẽpus colligitur alioqui controuerſum. Quippe legitur apud Iouium, exſtinctũ Selimem anno Chriſtiano 1519, die 14 menſis Februarij: quũ Sanſouinus, & alij, verius omnino tradãt, id accidiſſe mẽſe Septembri, anno 1520. Quippe Buiuc Bairam tunc inſtabat, quod Selimes celebraturus erat Hadrianopoli, ſi ſuperſtes fuiſſet.

SOLEIMANES INITIO REGNI BELGRADVM obſidet. Burgurdelen cum ea capit. Sabacz. Sabatia.

Cauſa, cur regnum auſpicatus Soleimanes, Vngaris mox bel- 216.
lum inferret, non erat alia reapſe, quam certa ſpes occupandi Belgradi, cum ceteris eius regni prouinciis & opidis, rege Ludouico, Vladiſlai F. necdum per ætatem ad gubernandum idoneo, & procerum ſuorum, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticorum contemtui expoſito: qui poſthabita dignitate regis, & ſalute reipublicæ, ſuis dumtaxat commodis, ambitioni, luxui, faſtuiq; ab hominum memoria inaudito, ſtudebant. Occaſionem vero pacis abrumpendæ, Spanduginus hanc expoſuit: quod legatus Soleimanis, ad denuntiandum Vngaris bellum miſſus, ni tributum Soleimañi ſoluiſſent; non modo non exceptus ab eis honorifice, verumetiam tractatus præter legatorum ius fuerat: idq; propterea, quod vindicare ſe de Sultano Turcico vellent, ob igno-

minioſe ac inſolenter habitos a Selime prius legatos ſuos. Burgurdelen vero Soleimanes præcipiendam putauit, ne qua Sauo ſecundo Belgradēſibus obſeſſis, ad quorum is mœnia Danubio iungitur, venire ſubſidia poſſent. Quippe Burgurdelen Turci vocāt illud in ripa Saui fluminis opidum, quod Vngaris Sabacz adpellatur, cinctum vndique Sauo, in quem Drinus ibidem, ac Baconſius amnes, influunt. Bonfinius refert, anno Chriſtiano 1470 initam fuiſſe vel occeptā ædificari molem Sabaz, cui nomen Turcus indiderit, vti Sabaz vocaretur, quod Turcica lingua mirabile quid ſignificet. Intelligit autem Turci nomine Sultanum Muchemetem, Baiaſitis patrem, Selimis auum, Soleimanis proauum. Quippe Muchemetes, a Belgradi obſidione, anno Chriſtiano 1456, inuicti ducis Huniadis virtute turpiter reiectus, hanc exſtruere 14 poſt annis arcem voluit ad Sauum, e regione Sirmienſis agri: vt inde fines Vngaricos inuadere pro lubitu poſſet. Hinc nouæ munitioni ſuperbum nomen datū Bonfinius putauit. Sed poſtea tamen Sabatiam, veluti Sauatiā, a Sauo flumine potius dictam fatetur. Rex autem Matthias, Huniadis filius, anno Chriſtiano 1475, Muchemete adhuc ſuperſtite, Sabatiam vi expugnatam recepit: a quo tempore noſtrorum in poteſtate manſit ad hoc vſq; bellum Soleimanicum. Alba Græca potitos Turcos notauere noſtri anno 1521, die 24 Iunij.

RHODI OBSIDIO. MERMERE. MARMORA. Portus Phyſicus.

217. De Menteſiana ditione dictum ſupra, cap. 13. Videnda quoque Natoliæ tabula Geographorum principis Ortelij. Mermere Turcis adpellatur opidum Anatoliæ maritimum, a cuius portu diſtat interuallo non magno Rhodus. Opidi nomen Græcis eſt Marmora, portus autem, Phiſco, pro quo legitur in Ortelij Natolia Fiſchio, non recte tamen, quādo Phyſcus etiam Sophiano ſcribitur. Situs eſt e regione portus Rhodij, qui ab hoc dumtaxat XVIII milliaribus Græcis diſiungitur.

MEGA-

MEGALO MASTOR RHODI.
Stankoi. Bedrum.

Græca voce Turci quoq; μεγάλον μάστορα vocant magnũ Rhodi Magiſtrum, vel ordinis equitum Rhodiorum principem. Is erat id temporis Philippus Villerius Liladamus, natione Gallus: qui Fabricio de Caretto nato e familia Marchionum Finarienſium in Liguria, Saxonicæ ſtirpis, nec ita dudum mortuo, ſucceſſerat. Deditio Rhodi facta fuit anno Chriſtiano 1522, die 25 menſis Decembris, videlicet natalicio Chriſti, quo etiam Soleimanes vrbem ingredi voluit. Erat in poteſtate Rhodiorum equitum nobilis quoque Cos inſula, Hippocratis medici patria, quam Itali nautæ Lango nominant, Græci ςὼ Κῶ, velut εἰς τὼ κῶν, Turci Stankoi. Hæc itidem Soleimanis in manus, amiſſa Rhodo, venit. Arcem quoque Bedrum ſequutam mox aiunt annales horum exemplum. Eam Marius Niger exiſtimauit eſſe Branchidas Cariæ Strabonis, & Petrum vocat. Idem Halicarnaſum veterem putat reſpondere Caſtello S. Petri, quo de nunc annales hi loquuntur. Notus quidem eſt ſinus S. Petri, ſic a Caſtello S. Petri dictus: ſed vtrum referendus ſit ad Halicarnaſum, an ad Iaſum Cariæ, ſinus vt Iaſius ille Plinianus ſit, equidem alijs definiendum relinquo. 218.

FINIS DVCATVS DVLGADIRENSIS. SCACH
Suvvar. Zuiria. Tzaniſas.

Quemadmodum antea, capite 157, quoſdam oſtendimus anticipaſſe finem regni familiæque Caramanicæ: ſic etiam factum in Aladeuliorum familia, fineque principatus Dulgadirenſis, videmus. Quippe noſtri volunt, eam deſiiſſe ſub imperio Selimis, anno Chriſtiano 1514, quo tempore captus & occiſus fuit Vſtezalues, vti ſupra declaratum. Turci vero tradunt illi fuiſſe ſubſtitutum a Selime fratris filium, Alim begum, qui Schachi Suarenſis filius heic adpellatur. Is ſeptem annis a morte 219.

patrui potitus imperio, nunc tamdem ſub Soleimane ſceleratis inſidiis e medio tollitur. Scachi nomen iis gentibus eſt familiare, de quo commentationis huius initio diximus. Sic in adpendice Reineccij ad caput 8 Aythoni, Siruanſa non pro alio debet accipi, quam pro Scacho Siruani, qui Mediæ Scachus ſiue rex eſt: ſic & Philippo Bergomati quidam nominatur Tzaniſas, vocabulo corrupto ex Tzani Scach, qui Tzanorum Scachus eſt, gentis itidem Ponticæ, ſicut & Suarenſes ad Pontum Colchidemue pertinent, vel Lazi, vel eis proximi. Ac ſunt iidem hi Suarenſes, quorum regionem Ortelius ex Alphōſo Hadriano Zuiriam nominauit.

AIGAS BASSA. CHASNADAR BASSI. APOchryſiarius Bonſinij. Apocriſiarius.

220. Habet heic lector illum Aigaſem baſſam, quem ſupra indicauimus a Iouio voce Græca nominari Aiacem. Oriundus erat e Cimera, non procul a Corcyra, trans ſinum ſita, quam Leo Sapiens Auguſtus Chimaram in nouella de thronis adpellat, & cum Buthroto, ibidem ad quintum a Corcyræ opido & arcibus milliare ſito, Naupacti metropolitano ſubijcit. Supremus theſaurarius in Officiis Portæ Oſmanicæ Chaſnadar baſſi dicitur. Eorū explicatio ſuum, non multo poſt, locum inueniet. Et ſunt in omnibus regnis Theſaurarij, quos Bonfinius dici Romanis Quæſtores, Græcis Apochryſiarios exiſtimans, fallitur. Non enim apud hos Apochryſiarij reperiuntur vſquam, ſed Apocriſiarij; longe diuerſi nomen officij, quo fungentes, A reſponſis aliqui Latine vocarunt. Græci hodie ſic internuntios & legatos adpellant.

PETROVAR. SIRMIVM. FRANCOCHORION. Interitus Ludouici regis Vngariæ prædictus a ſpectro.

221. Quod Varadinum Petri dicitur, Vngari Petrouar adpellant, hoc eſt, ciuitatem Petri, vel πετρόπολιν. Sitam in libero colle vidimus

ad

ad Danubium, in ea parte regni Vngariæ, quæ a Salankemene, Tibiſci oſtiis obuerſa,(dictum de hac capite 100) vſque ad Varadinum hoc Petri. Sirmium vocatur. Græci, Francorum a cæde, φραγκοχωρίον recentioribus in hiſtoriis dixere. Quod annales aiūt, pugnatum inter Soleimanem & Ludouicū circa tempus Ikindi, de notatis capite 210 lector intelligit. Etenim quod Chriſtianis veſpertinarum precum tempus eſt, hora nimirum tertia poſt meridiem: Turcis Ikindi nemas adpellari notauimus. Stephanus Broderithus in hiſtoria de hac Ludouici regis Vngari clade, dimicari ceptum refert hora poſt meridiem fere tertia, quæ ſcilicet a Turcis etiam memoratur. Hic autem Ludouicus, eius nominis apud Vngaros ſecundus, Vngariæ Bohemiæque rex, ad opidum Mohatzium, (Mugacium libuit aliis nominare) proſtratis vndique copiis ſuis, prœlio ſemet eripiens, in vicina palude, quum in altiorem paullo ripam euadere conaretur, & equus regius poſterioribus pedibus inſiſtens, fruſtraque ſaltum in ripam aduerſam moliens, in dorſum vna cum vectore corrueret; ita vt erat armatus, ſeſquipalmis in aquæ lutulento gurgite depreſſus & ſuffocatus interiit, anno Chriſtiano 1526, die menſis Sextilis 29, Ioannis Baptiſtæ decollationis memoriæ dicato. pro quo natalem alij non recte ponunt, id eſt 24 Iunij. Filius erat Vladiſlai Iagellonij. Caſimiri Poloniæ regis nepos. Matrem habuit Annam Candalenſem, regiæ Nauarrenæ ſtirpis apud Vaſcones, in Gallia; quæ nulla cute vel pelle tectum in lucem edidit, quam poſtea medicis arte naturām iuuantibus, eſt conſequutus. Habitum hoc infelicis ominis loco. Pater baptiſſando pro more Chriſtiano, Iulij nomen indere decreuerat: ſed aliud ſuadente matre, Ludouicus fuit adpellatus. Hoc itidem ominoſum pleriſque viſum, quod vnus hoc nomine rex quondam apud Vngaros pariter & Polonos rerum potitus fuiſſet, Sigiſmundi regis, & poſt Imperatoris ſocer, e Gallica familia regum Neapolitanorum ortus, ideoque Loiſus vulgo dictus, qui moriens maſculum heredem poſt ſe nullum reliquerat. Narrantur & alia, quæ infelici iuueni (quippe vigeſimum primum ætatis age-

bat annum, quum interiret) triſtiſſima quæque portendere credebantur. Retulit aliquando mihi generoſus & illuſtris Baro Kitlizianus Ioannes, quem honoris cauſa nomino, ſibi notam fuiſſe matronam honeſtiſſimam, gente Bocciana nobili cum primis apud Sileſios editam, & equiti Sueuo Stainanæ familiæ nuptam. Ea iuuencula miſſa fuerat in aulam Ludouici regis, vt eſſet in gynæcio reginæ Mariæ, Karuli V & Ferdinandi Augg. ſororis, Ludouici coniugis: & quidem a morte regis omnium conſternatis animis, & ob metum aduentantium barbarorum trepide gynæcio præſertim fugiente, coronam regiam, ab aliis præ formidine neglectam, conſeruaſſe dicitur. Commemorabat hanc Baro noſter recitare ſolitam, non multo ante regis interitum, quum Budæ rex ageret, ac pro more clauſis arcis foribus pranderet: (miſere quidem certe victitaſſe regem hunc, defraudatum & contemtim habitum a proceribus Vngaris, regio interim luxu diffluentibus, teſtis oculatus Herberſtainus Baro memoriæ prodidit) acceſſiſſe ad arcis portam ſpectrum quoddam, vt euentus docuit, in forma hominis fœdum in modum diſtorti & claudicantis: altaq; voce flagitaſſe colloquium regis, cui neceſſario quædam indicaturus eſſet, ad regiam regniq; ſalutem pertinentia. Quumque neglectus initio, quod in aulis fieri ſolet, nunc altiori clamore, nũc eiulatu adhibito, id vti quamprimum regi ſignificaretur, peteret: tandem hominis importunitate commotos quoſdam, quum extra regem ipſum nemini ſecretum hoc ſe patefacturum diceret, rem ad regem detuliſſe: qui mox abire quemdam e ſplendidioribus aulicis, & ſimulata perſona regia, quid iſtuc arcani eſſet, quæreret iuſſerit. Tum vero claudum illum de arcano reuelando velut a rege præſente adpellatum, negaſſe primum, hunc eſſe regem: deinde ſubieciſſe, regem, qui ſe audire nollet, breui periturum: atque his prolatis, in oculis omnium euanuiſſe. Memorabilis ſane plures ob cauſas hiſtoria, quam equidem loco tam idoneo, minime putaui ſilentio prætereundam.

NOVVS

NOVVS DERVISLARIORVM MOTVS.

Qui Calenderes Turcis dicantur, qui Deruiſlarij, declaratum 222.
ſuperius capite 171. Deruiſlarios quidem eſſe nomen generale, quo Calenderes & alij capite dicto recenſiti comprӕhendantur, vel hoc etiam ex loco perſpicitur. Calender autem Zelebi, ſignificat Calenderem ſiue religioſum nobilem, ex cauſa in ipſis annalibus expoſita, quod originem generis ſcilicet ad Chazim Bectaſem referret; cuius, vt auctoritatis olim ſummӕ viri, mentio facta fuit in vita Vrchanis Gaſis, Oſmanis filij, non procul ab annalium initio.

BANVM ERDELII SOLEIMANES VNGARIAE REgem creat. Cauſӕ progreſſuum, quos Turci fecerunt in Vngaria.

De Bani dignitate tractauimus capite 174, de Ardelio vel Er- 223.
delio, capite 103. Banum heic Erdelij vocant annales, quem noſtri non Banum, ſed Vaiuodam Erdelij ſiue Tranſſiluaniӕ, perpetuo dixerunt. Is tunc temporis erat Ioannes de Zapolia, Comes Cepiſienſis, Vngariӕ peſtis: qui ante prœlium de induſtria tardius ad Ludouicum regem copias auxiliares ducens, regem cum ſuis in extremũ illud diſcrimen cõieciſſe creditur, vt ambitu nefario peruenire, cӕſo Ludouico, genuinus ſcilicet Vngarus, ad regnũm poſſet. Eam ob cauſam dudum quoque Ludouici ſororem Annam, Ferdinando, magni Maximiliani Cӕſaris nepoti deſpõſam a Vladiſlao patre paullo ante, quàm e viuis excederet, fruſtra licet ambiuerat: vt eo plus iuris ad regnũ, ſiquidem ſororius regis fuiſſet factus, haberet. Ipſius autem Ioannis Zapolienſis ſororem primo ſibi matrimonio iunxit Sigiſmundus Poloniӕ rex, e qua tamẽ nullos ſuſcepit liberos mares. Poſtea ſuam Ioanni filiam Iſabellam, ex altero cõniugio natam, Sigiſmundus vxorem dedit, vt infra dicturi prolixius ſumus. Credũtur Ioannis cauſӕ fauiſſe Poloni, eamq; ſtudiis maximis quũ per alios, tum per Hieronymum Laſcum, Alberti patrem, Solei-

mani Oſmanidæ, ac Franciſco Valeſio Gallorum regi, bonis ſcilicet illis confœderatis ac ſociis, in detrimentū reipublicæ Chriſtianæ commendaſſe: ne quieta totius Vngarici regni poſſeſſione potiti principes Auſtriaci, formidabiles ipſis etiam Polonis fierent: qui ſane ſtimulus æmulationis Franciſci quoque regis animum perpetuo pungens, eum ad conſilia nefanda, reique publicæ pernicioſa, cum indelebili ad omnem memoriam poſteritatis infamia ſua, perpulit. Ita nimirum per ambitionem & inuidiam fuit adtractus in viſcera noſtra ſæuus & iuratus hoſtis. Vtinam ne nunc etiam fucata libertas electionis, & fœderis Oſmanidarū cum vicina Sarmatia prætextus, ac deteſtabilis quorumdam ambitio, malum aliquod Europæ pariant; quod Deus tamen optumus maxumus omen auortat. Notari quidem annalium verba debent, quibus Iohannes hic Turcis non electus ab Vngaris rex, ſed Banus Tranſſiluaniæ nominatur ante, quàm Soleimanis beneficio ſcilicet regnum obtineret. Idem Banus detuliſſe ſua dicitur Soleimani obſequia. Quid aliud hoc, quàm factum fuiſſe clientem, vel mancipium potius Soleimanis? Magis id etiam paret ex eo, quod ſequitur: Soleimanis imperio Banum ſe ſummiſiſſe, vel ſubditum Soleimanis factum eſſe, ſicut ipſa verba Turcorum ſonant. Hæc ſcilicet illa libertas eſt, quam ore iactitant, qui Turcis ſemet adiungunt. Fructus autem bonæ protectionis huius & patrocinij Turcici, paullo poſt ex capite 250, & ipſis ex annalibus, vbi de morte Ioannis, & filij matriſque in Tranſſiluaniam relegatione narratur, luce meridiana clarius adparebunt: itemque de ſupplemento annalium noſtro, vbi tādem videmus, ambitioſi patris, & reipublicæ noxij filium, Arianæ ſectæ patronum, quæ Mahumetanis fores aperit, ſine liberis, in ipſo ætatis flore, iuſto Dei iudicio, rebus humanis exemtum fuiſſe. Notum vetus, ac veriſſimum quidem oraculum illud:

Εὐσεβέων παῖδες τὰ λώϊα, δυσσεβέων δ' οὔ.

Fauſta piorum poſteritas, infauſta ſceleſtûm.

VIENNA

VIENNAM AVSTRIAE SOLEIMANES OBSIDET.
Wetſch. Vindoniana. Oſtrikion.

Huius obſidionis auctor Soleimani fuit Ioannes Zapolieſis, hoſtis Germanorum, cum Vngaris ſuis, parum æquis nationi bene de ſe meritæ. Nec in illa cæcitate ſua dementes perſpiciebãt, ſi Soleimani licuiſſet in Germania pedẽ figere, (quod ſane quo minus fieret, per ipſos non ſtetit, ſolo benigni numinis fauore peſtem illam noſtris a finibus auertente) non minus Vngarorũ libertatem oppreſſurum fuiſſe barbarum, quàm noſtram: a fronte ſcilicet, & a tergo iam ipſis intra ſepta ſua concluſis. Vienna Turcis eſt Wetſch. Vetus adpellatio Vindomana legitur in Noticia vtriuſq; imperij, quam equidem integriorem puto, quàm Vindobonæ: præſertim ſi diuiſa littera M in N & I, dicatur Vindoniana: ſicut obiter ſuperius etiam capite primo commentationis huis indicauimus. Regioni nomen non ab Auſtro datũ, quod ab Auſtris perflari crebro ſoleat, vt Lazius ſcripſit, ſed ab oriẽtali ſitu, reſpectu reliquæ Germaniæ, vel e Prætore Græciç noſtro paret, qui Græcis ὀστρίκιον ſuo quoque tempore dictũ oſtẽdit. Id enim nomen Oſtrich, vel Oſt Reich, Germanis ſimpliciter ſonat regnum orientis, vel ad orientem ſitum. Quod frigoris vi narrant Turci Soleimanẽ ab obſidione diſcedere coactum, excuſandi Sultani ſui, ſuorumque cauſa faciunt. Quippe conſtat, Turcos vicies muros vrbis ſubiiſſe: vicies a mœnibus virtute propugnatorum fuiſſe repulſos: adeoque tamdem, frameis licet ac fuſtibus adhibitis, adigere ſuos amplius ad oppugnationem redintegrandam nulla vi potuiſſe. Hinc vrbis capiẽdæ deſperatio Soleimanis animum ſubiit, vt adparebit ex ipſa Viennenſis obſidij deſcriptione, quam ad finem libri huius lector inueniet. Cepit in morem fugæ Soleimanes reliquis cum copiis abſcedere, die 14 Octobris, anno Chriſtiano 1529. Atmindanis nomen, cuius mentio ſequitur, expoſuimus ſupra, capite 130. 224.

ALTERA SOLEIMANIS CONTRA GERMANOS Expeditio. Caſan Michalogli cum ſuis a Friderico principe Palatino cæſus. Palatinorum in rempublicam merita.

225. Intelligunt annales Hiſpani nomine Karulum V Auguſtum, Hiſpaniarum regem: quem Imperatorem Romanorum infitiari ſolebat Soleimanes, quod ſe belli iure ſucceſſorem Conſtantini magni diceret, qui tam occidentis, quàm orientis fuiſſet imperator. Caſanis Michaloglis nomen apud Soiterum, qui ex noſtris hoc bellum eleganter deſcripſit, non legitur. Vaiuodæ appellatio, quæ Caſani tribuitur, capitaneum ſignificat. Cæſus cũ ſuis memorabili clade fuit a Friderico principe Palatino Rhenenſi, auxiliorum imperij ſupremo duce, qui poſt Septemuirali dignitate fulgẽs, honorata grauique ſenecta vitam in terris clauſit ſuam. Sereniſſima ſane Palatinorum principum familia tam ſuperiori, quàm hoc contra Soleimanem bello, perutilem immortali cum laude ſua reipublicæ Chriſtianæ nauauit operam: quum obſeſſa Vienna Philippus, e Friderici fratre Ruperto natus, in loco nihil id temporis munito, contra vim potentiſſimi hoſtis defendendo, ſuum pro ſalutẽ patriæ caput deuoueret: Fridericus & Wolfgangus fratres Crembſij, ad decimum a Vienna lapidem, cum copiis in omnem bene gerendæ rei occaſionẽ intenti ſubſiſterent: ac nunc demum anno tertio redeunte Soleimane, primus Fridericus ad defendendam Auſtriam aduolaret, & paratus ipſe barbaros imparatos & imprudentes inuaderet, cæderet, profligaret. Hoſtis quidem ellogium, de cæſo ab Alamanis Caſane Michalogli, ad huius familiæ laudẽ pertinet.

CORONE, INSVLA BALV, BADRA, capta a noſtris.

226. De Corone dictum capite 177. Inſula Balu, locus eſt ad ipſam Coronen, litori proximus, quem incolunt Græci, Turcis in vrbe habitantibus. Hinc intelligi poteſt, quod apud Ortelium legimus,

mus, Coronen in Meſſenia Peloponeſi, Sophiano dici Coron, Mario Nigro Niſi. Quippe νησὶ Græcis inſulā ſignificat, integreque dici debebat νησίον. Ac toti nomen vrbi a parte Niger dedit. Badra Turcis effertur, Peloponeſi vrbs: Patraſſo vocant Itali: Patræ quondam Græcis, numero multitudinis, enuntiabatur.

CHAIRADIN BARBAROSSA. CESAIR.

Notionem vocabuli Chairadin capite 36 dedimus. Heic 227.
nulla fit Horuccij mentio propterea, quod perierit ante, quàm pro Turcis aliquid inſignis rei geſſiſſet, priuatis contentus commodis. Maior is natu frater Chairadinis, ſub archipirata Kemale nomen & rem conſequutus e piratica, Selimem Arabem, regni Algerienſis heredem, cui rogatus ſuppetias tulerat, per inſidias in balineo necauit, & vrbem cum regno ſibi per vim adſeruit. Exſtincto deinde Horuccio, cuius interitum Iouius deſcripſit, Chairadines frater, & ipſe pirata nobilis, in poſſeſſione regni ſucceſſit: tamdemque Soleimani factus lõge cariſſimus, ea geſſit, quæ deinceps in annalibus exponuntur. Ad hunc per errorē omnia referuntur heic, de capta præſertim Ceſaire, quæ a fratre, dum viueret, geſta fuerant. Ceſair Numidiæ metropolis, Algerium vulgo dicitur. Priſcis erat Iulia Cęſarea. Nicolaides a Mauris Gezeir, Arabibus Elgezair dici putat, nomine ſignificante inſulam, propter Balearium & aliarum inſularum viciniam, ſane ridicule: quum vtrumque ſit idem, niſi quod alteri additus eſt EL vel AL articulus Arabicus: & vtrumque corruptum ſit ex Cæſarea, ſicut & Ceſair. Barbariam vocari maritimam Aphricam, initio ſupplementi annalium noſtri monuimus. Aſprorum quadragies centum millia faciunt centum millia talerorum, pretio taleri vnius ad 40 aſpros reuocato, ſicut oſtenſum eſt capite 18.

OFFICIA PORTAE OSMANICAE PRAEcipua, cuiuſmodi ſunt hodie.

228. Prius, quàm accedamus ad explicationẽ officij, quod Chairadines heic conſequutus traditur, ſupremi videlicet beglerbegi maris: vno tamdem complectamur loco totius aulæ, vel Portæ potius Oſmanicæ officia præcipua, rebuſque Turcicis explicandis & intelligendis neceſſaria.

Primum hæc ſciri oportet eſſe duûm plane generum, aliis intra ſaraium deputatis ipſiuſmet Sultani miniſteriis, ac rurſus aliis extra ſaraium ſua obeuntibus munera.

Intra ſaraium hi Sultano ſeruiunt.

Capi Aga, vel Capi Agaſi. Præfectus aut Capitáneus Portæ.

Oda Baſſi, cubicularius maximus, & præfectus Itzoglanis ſaraij. Adoleſcentes ſunt, qui ab ætatis octauo, ad vigeſimum annum vſque, pro Sultano aluntur & educantur intra ſaraium, varieque pro indole ſua inſtituuntur, præſertim vt legere diſcant, & ſcribere, & iaculari, & equitare: legumque Mahumetanarum ſummam percipiant.

Chaſnadar baſſi. Theſaurarius maximus.

Kilertzi baſſi. Diſpenſator maximus.

Serai Dar Agaſi, vel Serai baſſi. Supremus ſaraij præfectus, abſente Sultano.

Et hi quidem omnes ſpadones vel caſtrati ſunt, ac ſinguli ſub ſe plures alios, itidem caſtratos vel eunuchos, habent.

Secundum hos, tres inprimis adoleſcentes ſunt, ipſius Sultani miniſteriis inſeruientes, quorum hæc nomina:

Silichtar, qui arcum, ſagittas, arma cetera Sultani portat.

Tzohadar, qui veſtium Sultani curam gerit, eiuſq; ſcaramangium portat, ad arcendam pluuiam factum. De hoc plenius dictum capite 199.

Kiuptar, cui potus Sultani commendatus eſt, & qui ſemper eques etiam pro Sultano fert aquam ſecum in lagena.

Pertinet huc etiam, id eſt, refertur inter officia ſaraij, Boſtangi baſſi, præfectus hortulanis: cui delectorum e Chriſtianorum liberis

liberis Atzamoglanorum ſupra quatuor millia parent.

Sunt autem his omnibus ſui tam vicarij, quàm alij officiales adtributi, qui pro antiquo more gradatim ad dignitates ſupremas adſcendunt. Inſeruiunt autem recenſiti hactenus ipſi Sultano intra ſaraium, ac ſiquidem eques e ſaraio prodit, omnes eum comitantur: ſin aliquò ſe mari confert, ipſe Boſtangis baſſa clauũ caicæ, ſiue nauigij, quo Sultanus vehitur, tenet ac gubernat.

Ad ſaraium quoque pertinent hi, quorum nomina ſequũtur:

Zeſchnegir baſſi, prægustator maximus, & prægustatoribus ceteris, plus minus centum, præfectus.

Mutpac Emini, præfectus culinæ, vel rei cocinariæ.

Achſi baſſi, coquus maximus.

Extra ſaraium hæc officia numerantur.

Primus omnium locus eſt Muphti, qui ſupremus eſt Alcorani ſiue Mahumetanæ legis interpres: & auctoritatem apud Turcos eam obtinet, quam Papa ſiue Pontifex maximus apud Latinos; apud Græcos, Patriarcha.

Huic proximi ſunt Cadileſcheri vel Cadiaſcheri, ſupremi & ordinarij militarium ciuiliumque cauſarum iudices: vnus per Græciam vel Europam, dictus Rumeli Cadileſcher: alter per Aſiam, Anatoli Cadileſcher: quibus tertium Selimes primus adiunxit, poſt ſubactos Armenios quoſdam, Dulgadirenſes, Ægyptios, Syros, Arabes: ideoque maius eſt huius officium, propter multitudinem populorum, & ipſarum regionum amplitudinẽ. Plura de his diximus ſupra cap. 29.

Sequũtur Vezir baſſæ, capitã ſcilicet conſilij Sultanini. Quondam non niſi tres aut quatuor Vezires erant, vti paullo poſt exponemus. Sed nunc vel plures, vel pauciores, prout viſum fuerit Sultano, deliguntur. Supremus, qui Vezir azem Turcis adpellatur, ſolus vniuerſum maxima cum poteſtate adminiſtrat imperium, ceteris in diuano (quod explicatum nomen eſt ſub finem 171 capitis) ſic adſidentibus, nihil vt ipſi proloquantur. Ex his etiam deligitur iudicio Sultani, qui Ser Asker, & Ser Dar adpellatur, explicandis paullo poſt vocabulis. Quum nos Conſtá-

tinopoli ageremus, Vezirum dignitas, a Sultano Murate, nouo ceteroqui exemplo, nouem baſſis erat tributa, quorum ſubiicere nomina libet.

1. Oſman baſſa, Vezirazem, & Ser Dar cōtra Perſas.
2. Meſſich baſſa.
3. Mechemet baſſa.
4. Ali Capitan baſſa, beglerbegus maris: noſtris Vlutz Ali, hoc eſt, Ali apoſtata.
5. Ibrahim baſſa, beglerbegus Cairi vel Ægypti.
6. Ferhat baſſa, belli dux contra Perſas.
7. Giaffer baſſa.
8. Ali baſſa, ſororis Sultani maritus.
9. Cigalogli baſſa, beglerbegus Reuani.

Poſt vezires, auctoritate maxima ſunt tres Beglerbegi, quorum hic ordo.

Rumeli beglerbeg, hoc eſt Romaniæ ſiue Græciæ.

Anatoli beglerbeg, hoc eſt, Anatoliæ vel Aſiæ.

Denizi beglerbeg, hoc eſt, maris: qui vulgo Turcis nunc recepto vocabulo, Capitan baſſa quoque nominatur.

Hi tres parem in ſedendo locum & honorem obtinent cum ipſis baſſis veziribus, quoties in diuanum publicum veniunt.

Sequitur Niſchanzi vel Niſſanzi baſſa, qui litteras omnes, omniaque mandata, & inſtrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obſignat: veluti ſupremus Portæ Cancellarius.

Tres Dephterdari, quorum primus, noſtro more loquendo, Præſes Cameræ, vel præfectus eſt ærarij maximus: duo reliqui, velut collegæ ipſius, & conſiliarij fiſcales.

Rais Kiutap, cuius in manibus ſunt omnes libri, commentarij, res ad Archiua pertinentes. Ideoque gradum Vicecancellarij tenet, aut primi vel maximi ſecretarij.

Omnes autem, hactenus enumerati, ſuam in diuano publico ſeſſionem habent.

In eodem diuano ſedent etiam XL plus minus Iaſitſchi, ſiue ſecretarij, vel actuarij: qui ſcripturas abſque mora perficiunt & expediunt. Ac tanta quidem ſedulitate geruntur omnia, vt ipſa negotia

negotia propemodum eodem tempore proponantur, conſultationi ſubiiciantur,& exſequutioni mandentur.

Sequuntur Agæ,Turcis Agalari dicti, numero multitudinis, vel Officiales,ſiue Tribuni, qui non habent ſeſſionem in diuano,vel Synhedrio,ſiue cōſilij publici loco: nihiloque minus obligati ſunt,vti cottidie compareant in ſaraio, ſibique deputatis in locis aliis ſedeant. Notionem vocis Aga,lectori capite 173 dedimus.

Principem vero inter hos Agalarios locum obtinet, Genizarorum Aga ſiue Tribunus, qui Kihaiam ſiue vicarium ſuum, & Capitaneos, & cohortium duces, & alios officiis præfectos habet. Adeoque ſub eius vexillo tam Genizarorum, quàm Solacchorum,viginti circiter hominum millia militant.

Proximus huic Emir Halem, qui ſupremus eſt vexillifer,& in expeditionib⁹ vexillum Sultaninum geſtat, & alioqui vexilla Beglerbegis,in mortuorum loca ſubſtitutis, itidemq; Sangiacbegis,offert. Quippe quum quis horum a baſſis in defuncti locū electus eſt,mox Emir Halem ſymbolum ei dignitatis, vexillum tradit: ſimul tympaniſtas & tibicines ad domum vel tentorium electi ſub veſperam mittit,& iſtic pulſare tympana, tibias ac fiſtulas inflare iubet. Officium fructuoſum eſt,& primi, ſecūdum Genizarorum Agam,nominis ac loci.

Capitzi baſſæ,modo quatuor, modo ſex, pro arbitrio Sultani creantur. Et præfecti ſunt Capitzilariis,id eſt,ianitoribus: habentque ſinguli ſub ſe trecentos, aut quadringentos Capitzilarios,quorum eſt inſeruire ipſius perſonæ Sultani, cumque circumſtare,quoties publice facultatem adeundi ſe præbet, quod audientiam dare dicunt: & belli tempore, quando Sultanus in caſtris eſt,circum ipſum excubias, inſtar cubiculariorum agūt.

Duo Præfecti ſtabulo, maior & minor. Primus ipſis Buiuc Emir Ahor,vel Achor, vel Achur: alter, Cutzug Emir Achur, adpellatur. Vulgo vterque dicitur Imbrahor baſſi. Apud Græciæ Prætorem noſtrum vox eſt ἀμυραχούρης,ex Emir & Achur itidem facta. Vide a nobis explicata capite 14, & capite 200, ad

XXIII portam Conſtantinopoleos. Habent hi ſuos etiam Kihaias, id eſt vicarios, & aliis præfectos officiis: eorumque parent imperiis hominum ad duo millia.

Tzaus baſſi, capitaneus ſiue præfectus Tzauſiorum, qui numero plus minus ſunt ſeptingenti, & cum nobilibus aulicis comparari poſſunt, quorum ſcilicet opera variis principes in commiſſionibus & mãdatis expediundis, & deducendis exterorum principum legatis, vtuntur.

Capitzilariorum Kihaia, maximus vicarius quaſiq; ſuppræfectus omnium Capitzilariorum ſiue ianitorum. Eius officium poſcit, vt vna cum Tzauſiorum baſſa pedes in diuano corã Baſſis adſtet, argẽteum manu baculum tenẽs, quem Græcos dixiſſe σκῆπτρον ſiue ſceptrum, capite 173 notauimus: vt introducat eos, qui audiri poſtulant: vt ſcripturas e diuano, quum vſus exigit, ad Sultanum ferat: eiuſque viciſſim ſententias (reſolutiones vulgo dicunt) Vezirazemi referat.

Mutapheraki baſſi, capitaneus Baronum ac præcipuorum begorum aulæ, qui nõ tenentur in militiam proficiſci, niſi aliquam in expeditionem Sultanus ipſe prodeat. Ideoque noſtrorum ad Baronum ſimilitudinem, liberi eſſe volunt. Maiori etiam ex parte filij ſunt Baſſarum, procerum, beneque meritorum virorum de Oſmanidis.

Sex Agalari ſiue Tribuni Spachiorum, id eſt, equitatus immediate deputati cuſtodiæ Sultani. Horum hæc nomina ſunt.

1. Spahoglan Aga, vel Agaſi.
2. Silichtar Agaſi.
3. Sag Vlefetzi baſſi.
4. Sol Vlefetzi baſſi.
5. Sag Garib Agaſi.
6. Sol Garib Agaſi.

Horum vero Tribunorum vnuſquiſque duobus aut tribus equitum millibus præeſt.

Sequuntur nõ pauci, quorum adpellationes ſimpliciter heic ponemus, in cõmodiorem dilaturi locũ tam prolixiorem de his,

quàm

quàm de plurimis præterea nũc ſilẽtio prętereũdis explicationẽ.

Topzi baſſi, præfectus Artilliariæ, ſiue rebus ad tormẽta bellica ſpectantibus.

Tzegebetzi baſſi, præfectus armis, vel armaturæ.

Tzader Mecter baſſi, præfectus tentoriis.

Tzalitzi Mecter baſſi, præfectus tubicinibus, & muſicæ Sultaninæ caſtrenſi.

Autzi baſſi, ſupremus rei venatoriæ præfectus.

Doganzi baſſi, præfectus accipitrariis, ſiue Falconariis.

Tzagerſchi baſſi, præfectus niſis, quos ſparaueros vocamus.

Samſontzi baſſi, præfectus canibus venaticis. Hoc officium inter præcipua numeratur. Et quondam ex iis, qui huic præerãt, deligi Genizarorum Agalarij, ſiue Tribuni, ſolebant.

Seguan baſſi, pręfectus iumẽtis ſagmatariis in exercitu, vel in Comitatu Sultani. Iumenta vero ſagmataria, vel ſagmaria, vel ſamaria, (pro quibus ſummaria non recte ſcribi apud Beluacẽſem, oſtendimus capite 20) Græci vocare ſolẽt, quæ noſtri clitellaria. Sunt in his equi, muli, cameli: rariores tamen apud Turcos ad hunc vſum equi, plures muli & cameli. Quapropter a Seguane recenſendi veniunt.

Deuetzi baſſi, præfectus iis, qui camelos agunt.

Catertzi baſſi, præfectus agaſonibus, vel mulos agentibus.

Harpa Emini, præfectus equorum pabulo.

Præter hos, non exigui nominis ad portam ſunt:

Dephter Emini, pręfectus libris, quibus Timaria continẽtur. Et ſupra copioſe dictũ, capite 186, de timariis & timariotis, ſiue timaratis. Et Emini generaliter alioqui ſignificat eum, qui prouentus ſiue reditus aliquos recipit & adminiſtrat.

Kihat Emini, ſuperintendẽs Cãcellariæ, veluti Taxator quiſpiam, noſtro more: qui regalia Cancellariæ, quæ vocant, exigit: eorumque curam neceſſariam gerit. Hoc officium comparari pretio decem, vel etiam quindecim millium ducatorum, ſingulos in annos, ſolet: quo potiri qui poteſt, maximas opes colligit.

Terſane Emini, ſuperintendens Arſenalis: id eſt, qui

νεωρίων φροντιστὴς eſt, ſiue ϖεσιονητὴς, vt Græci dicunt, ſiue qui naualis curam gerit.

Suntalia quoque tam officia, quàm officiales Oſmanicæ Portæ, minorum tamen illi (quod dici ſolet) gentium: & eo quidem numero, magis vt idoneum ſibi locum poſcunt, vbi plenius explicentur. Interea vero, dum luculentiora paramus, & quidem horum collationem cum Palatij & imperij Græci dignitatibus, hæc beneuoli lectores æqui bonique faciant.

PRIMVS DENIZI BEGLERBEGVS FActus Chairadines. Sangiacus Gallipolis. Sultani Muratis huius iuſticia. στρατηγὸς ſiue Prætor Calliopolitanus, & δωδεκατήον. Cedrini correcta verſio.

129. Solebat ante illa tempora claſſis Sultaninæ præfectus eſſe maximus & ordinarius is, qui Calliopolis Sangiacus erat. Hoc ex Laonici quoque pluribus locis intelligere licet, vti quum in Muchemete II mentionem facit Ionuzis præfecti (Sangiacum interpretatur) Calliopolis, itemque Zogani præfecti Calliopolis: & poſtea tamen regiæ claſsis imperatorem facit eumdem cum præfecto Calliopolitano. Nunc etiam Sangiacatus eſt Calliopolis, ſed maris ſiue Denizi beglerbego, tamquam maiori, ſubditus: & ibidem huius beglerbegi ſedes eſt ordinaria, quam reſidentiam vulgo vocant. Fuit igitur a Soleimane noua reperta dignitas, vt maris prætor non amplius eſſet ſangiacus, ſed beglerbegus. Huic officio tunc Chairadinem cum titulo veziris præfecit: vti nũc Vlutzalis quoque maris eſt beglerbegus, & vezir baſſa. Præerat ipſius nomine Calliopoli, quum iſtic vno, plus minus, menſe nos hæreremus, Subaſſa quidã, natione Genuẽſis, vir humanus; &, quod in apoſtata mirere, nobis in cauſa quadam noſtra perquàm addictus & vtilis. Quippe mortuo ad Calliopolim, vt in ſupplemento annalium narrauimus, Henrico Barone de Lichteſtain, Cadius ſiue Poteſtatus vrbis Calliopolitanę, relictas ab eo res, veluti bona caduca, & ad ſe, qui cadilicatum a Sultano

pecunia

pecunia,pro more Turcico redemiſſet,deuoluta repetebat a nobis,& animo iam deuorarat. Nos autem ab ipſo ad ſubaſſam adpellantes, fuiſſe Baronem defunctum Cæſaris noſtri legatum, adeoque perſonam publicã, replicabamus: cuius bona nec pro caducis haberi,nec adplicari fiſco,niſi violato iure gentium,poſſent.Quum auarus Cadius a ſententia ne litteris quidem ampliſſimis ſalui cõmeatus prolatis & inſpectis,dimoueri vellet: Subaſſa, cõpellatis nobis Italica lingua, prӕſente Caddio cum adſeſſoribus ſuis,id conſilij dabat, vt Conſtantinopolim ad Oratorem Cęſaris noſtri rem omnem perſcriberemus,& aliquem e noſtris eodem ablegaremus, cui veredarium vltro ſe adiuncturum policebatur. Ita re Conſtantinopoli cognita,& ad diuanum delata, confeſtim Sultani Muratis iuſſu miſſus ad nos fuit Tzauſius quidam Murates, natione Circaſſus, qui non ſolum hac lite nos liberaret Calliopoli, verumetiam extra Dardanellos, a Calliopoli 27 milliaribus Græcis diſſitas arces, vbi naues perquiri ſolent, ne mancipia vetitæue merces exportẽtur, deduceret. Simul remiſſa Cadij, nobis iniurij, pœna fuit ad arbitrium Oratoris Cæſarei, Pauli Baronis Eitzingani, collaudataq; Subaſſę prudẽtia, qui pro nobis aduerſus Cadium ſtetiſſet. Miſſum quoque diploma nouum ſalui commeatus, priori longe ſeuerius: quo interdicebat, ne qua nobis a quoquam ſuorum exhiberetur moleſtia: ſed vt omnibus rebus nos potius omnes vbiuis locorũ in imperio ſuo, iuuarent. Tzauſius ipſe cum Sultano ſe loquutum, & audiſſe referebat ex ipſius ore, quum diceret, nullo modo ſe permiſſurum, vt vlla re, vel minima, pactæ cum imperatore Chriſtianorum indutiæ violarentur. Ideoque quum aliquando nobis Hebræus quidam publicanus, (ſunt enim in Hebræorum manibus omnia per imperium Turcicum telonia, quæ nummis a Sultano redimunt) ipſo præſente, neſcio quid moleſtiæ nauicula, qua vehebamur ad arcem Aſiaticam, perquirenda exhibere vellet, ei tanta vi puſdiganum ſiue clauam ferream in caput impegit: vt quaſi mortuus humi collaberetur, & moribundus a ſuis domum deportaretur. Sed enim ad rem vt redeamus, hoc Sangiaci Callio-

politani officium præturæ maritimæ Turci a Græcis acceperũt, quos iam toties diximus eos multis in rebus æmulatos. Apud Cedrinum aliquoties is, qui ϛρατηγὸς ſiue prætor Calliopolitanus erat, etiam τῆς δωδεκανήσου præturam geſſiſſe traditur, quo vocabulo non tam duodecim inſularum, quam maris imperium ſignificatur. Etenim hodieq; Sangiacatus inſularum, Mitylenæ, Chij, Naxi, Negroponti vel Eubœæ, Rhodi, Leucadis ſiue S. Mauræ, cum aliis, ad imperium eius, qui maris eſt beglerbegus, pertinẽt. Alicubi Xylander, ceteroqui doctus vir, & Græcæ perquàm peritus, apud Cedrinum inſulas Dodecaneſi vertens, ita duodecim inſularum ciuitatem vocari adiicit, errore manifeſto. Quis enim audiuit vmquam in Ægæo vel Archipelago, ſicuti nũc vocat, ciuitatem inſularum duodecim? Locus eſt in eius Nicephori vita, qui feminam proteruam, & nimiopere crudelem in Conſtantinum filium, cui oculos eruit, Irenen imperio deiecit. Habitantes in duodecim inſulis, dicere debuit interpres. Et intelligit Cedrinus inſulas extra Dardanellos vel arces Helleſpõti, vel extra Seſtum & Abydum, in Ægæo mari ſitas; quarum hæc, ſi requiris, habeto nomina: ſicut a Græcis olim vocari ſolebant, & nunc iiſdem, nautarumque vulgo, & Latinis enuntiantur.

Ex Helleſponto ad dextram, verſus occaſum ſolis nauigantibus, occurrunt:

1. Λῆμνος. ϛὴν λῆμνον. nautis Stalimnes. Lemnus, terra ſigillata nobilis.
2. εὔβοια. Negroponto, Eubœa.
3. Νάξος. Nexia. Nixia. Naxus.
4. Πάρος. Paro. Parus.
5. Μῆλος. Milo. Melus, Thucydidea nobilis hiſtoria.
6. Ζάκυνθος. Zanthe. Zacynthus.
7. Λευκὰς. ἁγία μαῦρα. S. Maura.
8. Κεφαλληνία. Cefalonia. Cephallenia.

Ex Helleſponto ad læuam, verſus ortum ſolis nauigantibus, hæ ſeſe offerunt:

9. Λέσβος. μιτυλήνη. Metellino. Lesbus.

Χίος,

10. Χίος. Sio. Chius.
11. Σάμος. Samo. Samus.
12. Ῥόδος. Rodi. Rhodus.

Vt autem aliæ minores inter has inſulas duodecim Dodecaneſi non numerabãtur, veluti quæ tunc præfectos nullos, vti ſangiacos nullos nunc, habebant: ita nec ampliſſimæ duæ, Cyprus & Creta, nunc Candia: quod inſtar magnarum illæ prouinciarum ſuos ſingulæ prætores haberent. Nec Cypro capta, Sangiacatum ex ea Selimes ſecundus fecit: ſed beglerbegatum, velut ex inſula regni ius antiquitus habente.

EXPEDITIO SOLEIMANIS prima contra Perſas, ex hiſtoriis Theodori Spandugini.

Qui ab annalibus Vluma begus nominatur, apud Spandugi- 230.
num Zilama legitur, apud Iouium Vlamanus, vtroque vocabulo vitiato. Depræhendet etiam lector, ſi Iouiana cum Turcicis conferre voluerit, a Iouio res Perſico bello geſtas tradi confuſe, mutilate, tenuiter: heic nõ ordine tantum, verumetiam integrius ac plenius omnia referri. Aliquanto meliora ſunt Spandugi nea, quæ cum Turcicis vt conferri poſſint, lectoris gratia ſane interpretando deſcribamus. Erat, inquit, id temporis regulus Bitiliſij Serefes begus, beneficio tamen Sultani Oſmanidæ, cuius imperio parebat. Forte vero quidam, cui nomen erat Vlama, (Zilama corrupte legitur) vir vſu belli maximus, quum res inſignes pro Scacho Sophino geſſiſſet, eaque de cauſa Wanum, (Ziam non recte ſcriptum in edito Spandugino reperitur) dicionem pulcherrimam, ab eo beneficij loco (feudum vulgo vocamus. & vſitatæ ſunt apud Perſas quoque feudorum conceſſiones) impetraſſet: tamdem in eam ſententiam venit, vt deficiendum a Sophino, & Turci partes ſequendas ſtatueret. Erant tunc inter Oſmanidam & Sophinum induciæ.

Turcus intellecta hominis voluntate, mox datis ad Serefem begum litteris, ei mandat, vt Vlamæ ſuorum aliquam manum adiungeret, quorum præſidio munitus aduerſus impedimenta Sophini, ſecurius ad Portam perueniret. Vlama Wano digreſſus, Bitiliſium ſe contulit. Ea loca diſtant a ſe inuicem dierum quatuor itinere. Serefes aduentantem Vlamam corripi iuſſit, & vinctum Soleimani miſit. Sophinus Vlamæ diſceſſu cognito, Wanum vna cum coniuge ac liberis Vlamæ in poteſtatem redegit. Hoc initium belli fuit, inter Soleimanem & Scachum Tamaſem geſti. Turcus Vlamam vinculis liberat, eique centum millia Sultaninorum reditus annui donat, atque vnde venerat, remittit: Serefe bego, ceu perduellionis reo, proſcripto. Simul imperat Vlamæ, captum vti Bitiliſium timarij loco ſibi retineret. Hoc modo ceptum inter eos belligerari. Serefes begus ſub Sophini ſignis militabat, Vlama ſub Oſmanicis. Pluribus pugnis & velitationibus commiſſis, tamdem Vlama Serefem begum interfecit, & occiſi caput Soleimani miſit. Is deinde quemdam ex ſuis ad Scachum Tamaſem ablegauit, qui ab eo coniugem & liberos Vlamæ repoſceret. Tamaſes mulierem, vno cum filio remiſit. Et acciderunt hæc anno Chriſtiano 1533. Vlama cum vxore ac filio mox intra Soleimanis fines ſe cõtulit, tantumque perfecit: vt ipſius exhortatione factus animoſior Soleimanes, Ibrahimem baſſam cum exercitu Halepum ablegaret. Illic in hibernis Ibrahimes ſubſtitit, & Halepi caſtellum exſtruxit. Eodem ſe contulerunt ad Ibrahimem baſſam cæſi Serefis begi cõiux & liberi, laqueum collo geſtantes, & admiſſorum veniam petentes. Is eis benigniter exceptis, ad Soleimanem litteras dedit, quid de ipſis fieri iuberet, interrogans. Reſpondit Soleimanes, adiungendos Serefis begi filio 400 Genizaros, qui eum cum matre Bitiliſium comitarentur, vt auferre ſuos inde theſauros, & quocumque lubitum eſſet, proficiſci poſſent. Si tamen ſtare ſuis a partibus, ac ſecum manere vellent, donare ſe ipſis timarij nomine Halepum. Ex hoc Sultani reſponſo quum ſatis perſpiceret Serefis filius, ſuum ſe patrimonium non recuperaturum:

turum: Bitiliſium cum matre profectus, theſauros inde ſuos auexit, & ad Scachum Sophinum ſe contulit. Ibrahimes vero baſſa Carahemidam progreſſus, Vlamam cum xxxcIↃ Turcorum Tauriſium miſit, intra quam vrbem Muſa Sultanus, Scachi Tamaſis adfinis, ſe tenebat. Is quum fugæ ſe dediſſet, deſerta nudataque præſidiis ciuitas, Turcorum ſe fidei permiſit. Cōfeſtim per litteras Ibrahimi ſignificat Vlama, quàm celerrimo gradu ſe Tauriſium conferret. Ibrahimes Carahemida digreſſus, & Tauriſium properans, Soleimanem litteris hortatur, vti verſus fines Perſicos maturaret. Ipſe Tauriſium quum veniſſet, ædificium quoddam antiquum ibi reperit: quod muniturus, commodum iſtic architectos Georgianos inuenit, qui munitionem egregiam ſtruxerunt, cui tormenta bellica 350 Ibrahimes impoſuit. Hoc tempore Turci Tauriſio potiti ſex fuere menſibus, & vicinæ ciuitates eorum imperium acceperunt. Soleimanes etiam, quum primum ad Carahemidam acceſſiſſet, mox illinc abiit, & Tauriſium profectus, ibidem xx diebus hæſit. Inde relicto Tauriſio, Sophinum inſtitit quærere. Sed is perpetuo prœlium detrectans, tamdiu Soleimanem diſtinuit, donec hibernum frigus ingrueret. Eam ob cauſam Soleimanes Bagadatim ſe recipere coactus fuit. Hoc autem frigus vſque adeo vehemens erat, vt neque progredi, neque regredi poſſet exercitus. Scachus etiam Sophinus omnem eis annonam ab omni parte præcluſerat. Vnde factum, vt fame partim, partim frigore dimidius Turcorum exercitus periret. Abſque nonnullorum quidem Armeniorum fuiſſet opera, regionis illius admodum peritorum, qui maximo pretio Turcis annonam vendebant, actum adhuc peius cum ipſis fuiſſet. Conſpicatus in his conſtitutum difficultatibus Oſmanidam Scachus Tamaſes, e Coraſane cum paucioribꝰ, quàm decem ſuorum millibus, mouens; Tauriſium adiit, vbi triginta Turcorū millia tribus ſub ducibꝰ erant, ſub Vlama, Siruanogli, & Iadigiare bego: quorū quiſque decem millibus equitum præerat. Hi quum accepiſſent, Sophinum Tauriſij fines ingreſſum eſſe: prodierunt extra vrbem, ſeque dimicaturos in hoſtem pro-

profeſſi, Tauriſio deſerto fugam arripuerunt. Sophinus vrbem ingreſſus, munitionem a Turcis fabricatam diruit, aheneiſque tormentis comminutis, monetam ex ære ſignauit. Poſteaquam Soleimanes ad Bagadatim hiemem vniuerſam exegiſſet, abductis inde copiis, Tauriſium verſus abiit: & vrbem ingreſſus, diebus ibi quindecim manſit, ac laqueo ſuſpendi Iadigiarem begum Eminem iuſſit, cuius culpa factum fuerat, quod a Turcis contra Perſas non erat dimicatum. Hoc enim nomine accuſauerat ipſum Vlama cum Siruanogli. Sophinus intellecto, Soleimanem motis Bagadatæ copiis, Tauriſium tendere: in regionẽ Coraſanis ſe recepit. Tamdem Soleimanes Conſtantinopolim reuerſus eſt, firmo Bagadati præſidio contra Sophinum impoſito, cui Soleimanem baſſam cum beglerbegi titulo præfecit, Albanenſem vel Epirotam natione, adiunctis ei triginta duobus Turcorum millibus. Tauriſium vero, quia relictum ab eo fuerat abſque præſidio, reuerſus Sophinus nullo negotio recuperauit. Et hactenus hæc Spanduginus, cuius interpretari & exſcribere locum voluimus; vt cum annalium narratione cõferri poſſit. Libenter tamen æqui lectores fatebuntur, a Turcis pleraque tradita rectius ac plenius.

BELLI PERSICI CAVSA, OCCASIO, prætextus.

231. Solemus exemplo Thucydideo bellorum αἰτίας ſiue cauſas, ab occaſionibus & prætextibus diſtinguere, (προφάσεις & ἀφορμὰς ipſe vocat, & προσχήματα πολέμων) quæ quum magnis ſe principibus, ceteroqui bellorum aduerſus finitimos gerendorum auidis, offerunt: numquam eis prætextus deſunt, quos adfectibus ſuis, & cupiditatibus iniuſtis, obtendant. Ita ſuſcipiendi contra Perſas belli vera cauſa Soleimanis erat in animo, deceſſorum ſuorum, Muchemetis II proaui, Baiaſitis aui, Selimiſque patris æmulatio: qui cum Perſarum Scachis acerrimas inimicitias exercuerant, & aliquoties æquo fere Marte cum eis conflixerant. Sibi fortunam magis propitiã Perſis opprimendis, & ad iungendis imperio ſuo, po-

policebatur. Hoc cum animo ſuo conſtitutum habenti, nec occaſio defuit; Vluma bego, geſtis bello rebus, & adfinitate Scachi, cuius ei ſoror nupſerat, illuſtri viro ad Soleimanē a Scacho deficiente, magnoſque ſe duce ſucceſſus ei promittente: nec prætextus longe quærendus erat, quum præ manibus eſſet Perſarū a ceteris Mahumetanis diſſidentium noua ſuperſtitio, ab Erdebile cepta, Techmaſis auo, ab Iſmaile Sophino patre defenſa propagataque, Techmaſis etiam patrocinio ſubnixa. De hac & annalium in adpendice, ſub initium belli Perſici, prolixe diſſeruimus: & adiunximus alia, capite 198 Pandectis huius. Indidē lector intelligere poteſt, quod heic traditur obieciſſe Techmaſi, Perſiſque ceteris, Soleimanes: nimirum eos debito quatuor Mahumetis prophetas honore non proſequi. Quatuor enim hi Mahumetis tum ſocij, tum ſucceſſores, fuerunt. Ebubekir, Omer, Oſman, & Ali: quorum prioribus ordine tribus reiectis, quartum Alim, Mahumetis propinquum & generum, Perſæ probāt ac venerantur.

CVRDISTAN. CVRDI. KELdan. Cordyna. Curti.

Reineccius in adpendice ad octauum Aythoni caput, Cor- 232.
dos & Cordinos nimis late Turcicam gentem eſſe prodidit ex Ioanne Leone Aphricano. Et adiecit alia de Corduenis & Carduchis, quæ heic minime repetenda. Nec Curdiſtanum equidē admiſerim eſſe Mediam, quæ verius nūc Siruan adpellatur. Vox Curdiſtan ſignificat regnum Curdorum. Et habitant hodieque Curdi, ſicut his ex annalibus etiam manifeſto paret, in regione Bagadatis, quæ Babylonia priſcis eſt, & in vicinia Carahemidæ, quę quōdā erat Amida Meſopotamię, nūc Diarbekir adpellatę. Quibꝰ in locis quū olim Chaldęorū ſedes fuerint, equidē ſuperiꝰ in annaliū ſupplemēto cōcluſi, Curdos eſſe Chaldęos: prę ſertim quū a vicinis Perſis & Turcis ea regio Curdiſtan adpelletur, quā nunc quoque Keldan vocant Arabes, id eſt Chaldæam. Liber

ἀκέφαλος hiſtoriæ Græcæ, cuius aliquoties mentionem feci, poſteros Semis, Nohæ filij, regiones has ſortitos refert: Perſiam, Bactrianam, Hyrcaniam, Babyloniam, Cordynam, Syriam, Meſopotamiam, cum aliis, quæ ſequuntur. Quis heic Cordynam, poſitam inter Babyloniam & Syriam Meſopotamiamque, non animaduertit recentiori vocabulo nominatam, pro Chaldæa? Idem ſitus, iidē fines hodie ſunt Curdiſtani, de quo agimus. Adde Cedrini locum e Baſilio Macedone, quum ait; Baſilium e Meſopotamia victoriæ nuntios accepiſſe: cum quibus adlata quoq; fuerint ei multa ſpolia, multaque mancipia Curtorum & Saracenorum. Hi Curti plane non alij ſunt, quàm hodierni Curdi, & Curdiſtaniæ regionis incolæ.

SER ASKER SVLTANVM. SERDAR.
μέγας δούξ.

233. Hoc officij ſiue dignitatis apud Turcos non ciuilis, ſed militaris eſt nomen: quo ſignificatur ſupremus imperator exercitus Sultani, ſiue capitaneus generalis (vti nunc loquimur) ſupra ceteros omnes capitaneos exercitus. Asker Arabice ſupremum ſignificat, pro quo Turcorum vulgus Lesker ſolet dicere: veluti quum Cadi Lesker efferunt iudicem maximum, qui Arabibus eſt Cadi Asker. Sultanum gignendi caſus eſt apud Turcos. Perſis Serdar, non Ser Asker vocatur, nomine Turcis etiam vſu capto. Græci denique μέγαν δοῦκα nominabant hoc apud ſe fungentem officio, quod magnum ducem denotat, ac primariæ vocabulum dignitatis eſt inter alia magni palatij munera.

KETZIE BASSA. CACEba. Choraſan.

234. Annales Kezien baſſam, familiari Turcis nomine, Chanem illum adpellant Chitainum; qui, ceu capite tertio diximus, Vlu Chan diſcriminis cauſa vocatur, id eſt, excelſus aut ſummus Chan ſiue rex Tatarorum. Ketzie baſſa, ſi verbum verbo reddas,

reddas, filtrinum caput ſignificat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, a capitum tegumentis e filtro factis; tum peculiariter ipſorum Chan, vel princeps maximus: perinde ac Perſas in genere dicimus Keſilbaſſilarios, a rubris capitum tegumētis, & ipſi peculiariter eorum Scacho nomen Keſilbaſſæ tribuimus. Apud Iouium, & alios corruptum nomen Caceba reperitur, pro integro Kezie baſſa. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in vniuerſum coloris ſunt, quo ſingulari quodam iure ſiue priuilegio ſe vti adſerunt omnes propterea, quod ortā a propheta gentem vniuerſam glorientur. Quippe non vtuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos veſtitu viridi, niſi qui genus ſuum ad Mahumetem referunt: ac præſertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum ingens fuerit. De Choraſane, ſiue Choroſane, dicto capite tertio ſub finem. Recte Cedrinus Perſidem interiorem nominauit. Sane ſi Tauriſium occupātibus Turcis, in Choroſane Techmaſes bellum gerebat: vt minimum ab eis XX dierum aberat itinere.

SVLTANIA, QVONDAM TIGRANOCERTA.

Origo Sultanici nominis apud Perſas, ex Cedrino.

Notauimus e Iouio ſupra, capite 204, videri Sultuniam vrbē 235. olim fuiſſe Tigranocertam, nobilem Græcis & Romanis in hiſtoriis: aut ſaltim e Tigranocertæ ruinis exſtructam fuiſſe Sultaniā. Nomen hoc a Sultanis eſt cōſequuta, quod Perſiæ quōdam fuerit regia, Sultaniq; ſedes ac domicilium. Et a 500 plus minus annis, poſtquam Turci Perſis ac Saracenis oppreſſis, potiti Perſide fuerunt, principes regionis adpellari cepiſſe Sultanos: ex his Cedrini verbis liquido cōſtat. Turci poſt Muchemetis (inquit) mortem, deiectis imperio Perſis ac Saracenis, domini Perſidis facti ſunt: & Tangrolipicem Sultanum adpellarūt, hoc eſt principem vniuerſum imperium habentem, & regem regum. A Temirlanco denique Sultania fuiſſe diruta vaſtataque perhibetur.

FLVVIVS PERSIDIS DOCVS GEZID.

236. A nouenario numero nomen hoc fluuius accepit. Quippe Docus, nouen ſignificat. Nominis ea ratio, quod hac in parte regionis iter faciuntibus nouies hic amnis omnino ſit vel tranſeundus, vel tranſiiciendus.

BAGADATINA REGIO IN FORMAM BEGLERbegatus redigitur. Bagadatinus Chalipha. Soleimanes a Chalipha voluit inaugurari. Chalipha Cairenſis. Inaugurationis cærimonia.

237. De vrbe Bagdat, ſiue Bagdet, dictum initio Pandectis noſtri, capite 4. Heic notandum, eodem nomine regionem & vrbem cenſeri: ſicut & Babyloniæ regionis mentionem paullo ante, capite 232 habuimus. Addendum obiter, hodieque Chaliphen ſiue Cheliphen quemdam Bagadate reliquum eſſe, qui tamẽ dũtaxat nomine tenus dignitatem priſtinam tuetur. Quondam enim præpotens erat princeps, vt ex Prętoris quoque noſtri paret hiſtoria, licet recentiori. Nam ſuo tempore commemorat Tancharos, bellicoſam nationem Tataricam, omiſſis inimicitiis & bellis aduerſus Sultanum Iconiẽſem, Babylonio arma intuliſſe, quem Caliphan Muſulmanorum gentes adpellare conſueuerint. Notionem vocabuli ſupra, capite tertio, dedimus. Magnæ adhuc eſt auctoritatis apud Muſulmanos, quo Mahumetani ſe nomine ſalutari auẽt. Iouius etiam fatetur, in Bagdat Chaliphæ ſiue ſacrorum principis ſedem eſſe, qui a cunctis Mahumetanis regibus, inquit, excolitur: & veterem adoptandi prærogatiuam retinet, ex certaque coëmtionis cærimonia confirmandi Aſſyriorum regis. Ab hoc Soleimanes, veteris ſuperſtitionis inſtituta ſequutus, inſignia & ornamenta ſuſcepit. Cærimoniam inaugurationis Iouius non expoſuit. Itaque repetemus eam ex commentariis Petri Martyris Mediolanenſis, ita tamen, vt prius lectorem moneamus; non Aſiaticæ dumtaxat Babyloni, ſiue Bagadati,

Bagadati, Chalipham olim præfuiſſe, qui dicis adhuc cauſa ſcilicet retinetur: ſed etiam Babyloni Ægyptiacæ, quæ Memphis eſt, & Cairus, vti ſæpe notauimus. Etenim Sultani Ægyptij ſiue Cairenſes, excuſſo Bagadatini Chaliphæ iugo, ne confirmationem vel inaugurationem ſaltim ab eo petentes, imperium & auctoritatem ipſius adgnoſcere viderentur: ſuum ſibi Chalipham delegerunt, titulo tenus id nominis ferentem, qui certo venditionis imaginariæ ritu, ſummum Sultanis imperium, accepta nō magna pecunia, traderet. Iam igitur ipſius verba Martyris audiamus. Habent, inquit, & Æygptij ſummum pontificem, (id eſt, Chalipham) ad quem regnum, ſiquidem viri eſſent, pertineret. Is ius ſuum trium millium auri drachmarum pretio regiam tenenti vendit. E tribunali Soldano, ſtanti pedibus, vitæ neciſque liberam poteſtatem dat. Ipſe deſcendit, ſeipſum ſpoliat, Soldanum imperaturū induit, abit priuatus. Permanet in imperio Mahumetes, Caitbei filius & ſucceſſor. Quæ vltima verba de ſui temporis Sultano protulit, tunc iſto ritu inaugurato. Regiam tenenti ius ſuum a Chalipha vendi dicit, Cairēſem Sultanorum regiam intelligēs, quam annales in Selime ſaraium vel palatium Sultaninum adpellant.

SVLTAN, IACVP. HESTE BEHISTE.

Hunc Sultanum Iacupem, Scachum Perſarum, vſumcha- 238.
ſanis fuiſſe filium, notatum ſuperius 166, & amplius etiam 188, capitibus. Ædificium, cui nomen Heſte Behiſte, ſic a paradiſis octo Perſica lingua dictū fuit, iſtic exculſis a Sultano Iacupe, voluptatis cauſa. Notum ex Herodoto, Xenophonte, ceteris, quāti voluptarios hortos regios, & paradiſos Perſæ priſcis etiam ſæculis fecerint.

QVID DVNDAR APVD TVRCOS.

Solent exeuntes in hoſticum Turci prædæ faciundæ cauſa, 239.
numerū aliquem ſuorū militum, cū vexillo, maxime cōmodo

quodam conſtituere loco: quo nimirum & præda conuehatur, & ſparſi per hoſticum milites ceteri confluant, ſi forte copias aliquas hoſtiles in procinctu eſſe cognouerint. Huic in hunc vſum deputato ſuorum numero, Dundaris nomē dare ſolent. Talem igitur a tergo ſelectorum militum manum Soleimanes reliquit, hoſtium motus omnes obſeruaturam: ne quam in ſuos ex improuiſo facerent impreſſionem, vti reipſa contigit. De Corizzis dictum capite 189.

CHAIRADINES TVNISIM AMITTIT. Rais. Tulipantum. φακιόλιον, *ſymbolum fortitudinis.*

240. Mauribegi nomine qui pulſus a Chairadine fuerat, Mule Aſſan intelligitur, quem noſtri Muleaſſem vocant, & cuius hiſtoriam expoſuimus in annalium ſupplemento, ad annum Chriſtianum 1573. Begus Hiſpanus, eſt Turcis Karulus V imperator, ita dictus ex cauſa ſuperius explicata capite 225. Raiſlari, ſiue Raiſi, qui ſequuntur, præfecti ſunt triremium ac nauium. Tulipantum eſt lineum illud tegmen, quo capita Turci candidis inuoluere ſpiris ſolent. Græci nunc φακιόλιον adpellant, quod vocabulum extare puto in Onirocriticis Achmetis noſtri. Zygomalas aiebat, ab Agarenis haberi pro ſymbolo fortitudinis, quo admoneātur in bellum ituri, ne de reditu, ſed morte potius viriliter oppetenda cogitent: quando mortuorum cadauera linteis inuolui ſolent.

INDICVM DIENSE BELLVM. ADENIS rex a Turcis, violata fide, ſuſpenditur.

241. Hoc loco prius, quàm ad res geſtás anno Chriſtiano 1538 progrediamur, exponamus ſane paucis Indicum de Dio ciuitate (Deu barbaris, Dio Luſitanis nominatur) bellum inter Luſitanos ac Turcos. quando nulla fit eius in annalibus hiſce mētio,

tio,nec Iouianæ, vel Surianæ, vel aliorum narrationes integræ ſunt,& Pandectis a nobis habenda ratio. Memorabile quidem in primis eſſe fatebitur lector, ob nefariam Turcorum erga regem Adenis perfidiam & immanitatem, qui tamen Muſulmanus erat,& ipſorum ſuperſtitioni addictus. Auctor expoſitionis, Georgius Huſtius Raſſinienſis ex Illyrico, nunc Sclauonia, rebus ipſis,quum gererentur,interfuit, & conſignatas Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf obtulit, qui nobis legendas exhibuit. Igitur anno 1538 Nugnas Acugnanus,orientalis Indiæ prorex, quem prouinciis illis Ioannes rex Luſitaniæ præfecerat,ciuitatem Dienſem metropolim ac præcipuam munitionem regni Zambri,quod Cambaiam noſtri vocant,in poteſtatem redegit. Rex autem Zābrius & paganus erat, deaſtrorumque cultor, & infeſtiſſimus hoſtis Luſitanorum. Is quum Luſitanis imparem viribus ſe videret, legatos ad Soleimanem baſſam,Cairenſem beglerbegum,miſit; qui hoc prius adito,muneribuſque conciliato, Sultanum inde Soleimanem ipſum conuenirent; oblataque pecunia maxima, contra Luſitanos opem eius implorarent; ſimulque policerentur,herum ſuum cum pluribus aliis regibus Indicis, eius ſe ſummiſſurum imperio, modo ſubſidium aduerſus hoſtes Luſitanos impetraſſet. Placuit ea Soleimani legatio,qui per hanc ſe ſperabat occaſionem imperium Oſmanidarum in ipſas longe lateque propagaturum Indias, & auri gemmarumque feraciſſima regna ſui iuris effecturum. Itaque legatis prolixe policetur omnia, claſſemque mox adfuturam auxilio ſpondet. Mittitur non multo poſt Soleimanes baſſa,beglerbegus Ægypti,cum machinis bellicis,& iuſto exercitu, anno eodem 1538, menſe Iunio propemodum exeunte, bellum vt hoc conficeret. Quippe Turcis hæc arridebat occaſio, quos non tam in oppreſſos commiſeratio, vel officium erga cōfœderatos; quàm ſpoliorum ac prædæ cupiditas,ad bella plerūque pertrahit. Claſſe ventis vela dante, primum ad Thoron itū, quod eſt terræ Madianitidis (vt creditur) opidum, in Arabiæ ſolitudinibus,haud procul a montibus, Orebo & Sina:quo loco

tam exponendis,quàm auehendis terra,camelorum opera, mercibus,Ægypti,Arabiæ felicis, Indiæ reſpectu, commodiſſimum eſt emporium. Poſt aliquot inde dies adpulerunt ad vrbem Giden in Arabia Petræa, (Ziden alij vocant) quæ ipſa quoque maritima ciuitas eſt, Turcorum imperio ſubiecta,nec minus nobile,quàm Thoron.emporium. Tamdem in Arabiam felicem,& ad portum vrbis Adenis peruentum, circa menſem Octobrem. Eſt Aden primaria felicis Arabiæ ciuitas, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munita. Quippe nec propugnaculis caret,& ipſe locus per ſe tutiſſimus eſt. Ab ortu ſolis,adiacent ei prærupti & excelſi montes;ab occidente,clauſum maris portum habet:a meridiei latere,validum in alto proximo ſcopulo propugnaculum eminet; in quo noctu Arabes ante, quàm a Turcis Aden caperetur,ignes excitabant:qui magno ex interuallo conſpecti, Turcicæ claſſis aduentum indicabant vicinis Arabibus, vti ſcilicet vrbis ad defenſionem concurrerent.Subſtitit ibi claſſis,cunctantibus Turcis, & conſilia variantibus. Rex quibuſdam e numero ſuorum ad eos ablegatis,cur illuc veniſſent armati, ſcire ſe cupere ſignificabat. Tum baſſa, perbenigno regiis dato reſponſo, ac ſuis ad regem viciſſim miſſis internuntiis, cum muneribus, ne quid hoſtile moliri videretur, blandiciis & arte perſuadet, ſub prætextu comparãdi pretio commeatus, vt claſſem Sultani Oſmanici cum milite portũ interiorem pateretur ingredi. Coherciturum ſe ſuos, vt ab omni maleficio, præſertim erga religionis conſenſu ſibi deuinctos, abſtinerent. Quippe rex Adenis, vniuerſa cum gente ſua, Mahumetis ſacra colebat. Intellectis hiſce poſtulatis,in portum Oſmanici admittuntur. Eodem aſtu vafricieque beglerbegi,ad colloquia rex,& conuiuia pellicitur. Quũque poſt aliquot dies in nauim prætoriam, tribus dumtaxat e ſuis comitatus,veniret:peramanter ſalutatur, excipitur blande, menſæ & epulis adhibetur. Sed poſt conuiuium, neſcio qua occaſione captata,corripitur:ac tum demum ſentire miſer cepit, improborum munera cum fucata blandicie, fraudis eſſe plena, prorſuſque reſpuenda circumſpectis.Nec mora,dum rex in prætoria

deti-

netur, milites complures de induſtria, victus comparandi prætextu, ciuitatem ingrediuntur. Solent enim Turci, quod vi non poſſunt, aut abſque multa ſanguinis effuſione, dolis & perfidia conſequi. Mox Soleimani baſſæ per ſecretos indices nuntiant, Arabibus reſiſti, & vrbem defendi poſſe, licet aduenisſent illæ quoque copiæ, quas fama iam aduentare ferebat. Tum baſſa maturandum ſtatuit, & Arabum anticipanda conſilia. Portis per abſentiam regis occupatis, miles immittitur: oppreſſiſque Turcorum numero ciuibus, Aden in poteſtatem redigitur. Mox & ipſe rex productus, ad malum prætoriæ nauis in ſublimi, tribus illis cum comitibus, ſuſpenditur; & ad terrorem, fœdo ſpectaculo, ciuibus ſuis oſtentatur. Opidani tam indigne regi ſibique videntes illuſum, velut in re ſubita trepidare: capite deſtituti, hoſtibus impares numero, conſilij denique inopes, nihil omnino moliri. Sic in ſeruitutem redactæ ciuitati præſidium firmum imponitur, prouido ſcilicet baſſæ conſilio: ne, ſi quis aduerſus ei caſus Indico bello accideret, vicinum deeſſet perfugium. Nec enim a tergo Turci relinquere ſolent aliquem vel ſuſpectum, vel aduerſarium, qui quemuis in euentum eſſe ſibi poſſit impedimento. Quippe genus hoc barbarorum longe omnium vaferrimum eſt, & tam præſentibus, quàm futuris circumſpiciundis ac penſitandis ſollertiſſimum. Præterea potitus Adene baſſa, ſiquidem reliqua non ſuccederet ex animi ſententia expeditio, feciſſe tamen operæ pretiũ videri poterat, ac viã aperuiſſe tentãdis apud Indos aliquãdo maioribus. Captam ciuitatem ingreſſus Soleimanes, dato ſigno, proclamari iuſſit: ne ciuiũ bona, neue merces diriperẽtur: & quẽdã e ſuis, vilioris hominẽ cõdicionis, in ipſa vbis porta terrẽdis ceteris, capite plecti iuſſit. Aromatũ nãq; magna huc copia deferri ex India ſolet. Præterea ſinus Arabicus ſiue Perſicus heic incipit, & Abyſſinorum Æthiopũ, quorũ rex Præteianus vulgo nominatur, montes atq; limites ibidẽ conſpiciuntur. Oſmanici, Adene relicta quũ annona copioſa naues oneraſſent: Oceano ſe cõmiſerunt, ac decẽ nouemq; dies ac noctes itinere maritimo conſumſere. Tãdem

ad ea, quæ petebant, loca quum perueniſſent: Baſſa Luſitanos adgredi cœpit, & vrbem Dion ſiue Deuon, à Luſitanis Zambrio regi ereptam, obſidione cingi iuſſit. Itaque machinis bellicis e nauibus in terrã expoſitis, oppugnata ciuitas quadraginta diebus continuis, tam terra, quàm mari: ſed irrito plane conatu. Turris dumtaxat quędam, inſtar caſtelli ſeu propugnaculi facta, quæ vno ac dimidio aberat ab vrbe ſtadio, & cui præſidij cauſa L X X X Luſitani milites impoſiti fuerant, Turcorum in poteſtatem venit: præſidiariis ipſis ſeſe dedentibus, & mox in naues perductis. Duobus elapſis menſibus, auditum de claſſe Luſitãnica, quæ ſuis ſuccurſum veniret. Itaque territus baſſa, machinas bellicas nauibus imponi iuſſit, ac noctu ſoluens, profugit. Quàm enim animoſe ſuas in ſpeciem inſtituunt, & ordiuntur expeditiones, Turci; tam leui momento territi, rebus, ex animi voto non ſuccedentibus, honoris omni reſpectu poſtpoſito, ceu timidæ diffugiunt damæ. Quumque iam baſſa non procul a Zebetho eſſet opido, interfici captiuos in littore iuſſit. Durauit annũ integrum hæc expeditio, fuitque Zebethum etiam, Arabiæ felicis opidum, a Turcis in reditu expugnatum. Tam Adeni, quàm Zebetho, beglerbegi cum Dephterdaris, ſinguli ſingulis præfecti fuere, de quibus non multo poſt, in beglerbegatuum catalogo.

BELLVM CONTRA CHIMERIOTAS.
Ceraunia. Chimara. Auelona.
Lutſi baſſa.

242. Chimeriotę ſunt Arnautlari, vel Albani, vel Epirothæ, trãs ſinum ex aduerſo Corcyræ ſiti: qua in regione continua mõtium ſeries eſt, quam vno vocabulo nautæ iam dicunt Chimeram. Iouius, & alij, volunt olim hæc fuiſſe montana vel ὄρη Ceraunia, itemque Acroceraunia, pro quibus dicere malim equidem Acra Ceraunia. Leo tamen Auguſtus in nouella de thronis, vt obiter adtigimus antea, ſub Ætoliæ metropoli Nau-

ti Naupacto, tam Buthroti, quàm Chimaræ collocat epiſcopatus: quæ loca ſibi inuicem vicina, Butintro & Chimera, quum illic hæreremus, a nautis noſtris adpellabãtur. Iiſdem Auelona, cuius heic mentio fit, enuntiabatur adiecto articulo Italico Lauelona, vel diſiunctè, La Velona: quum quidem vulgaris linguæ Græcæ periti adderent, eo nomine βελόνη, ſignificari acum. Sed ignorabant homines & antiquitatis & litterarum rudes, adpellationem recentiorem hanc ex veteri Aulone factam. Sita eſt in Albania vel Epiro, ex aduerſo extremæ illius oræ Italiæ, quæ in Apulia promontorium S. Mariæ nunc habet, Iapygiam quondam dictum: vbi ciuitas Hydrus poſita, dumtaxat intermedio maris Hadriatici ſinu, LX milliaribus Græcis ab Aulone diſiungitur, vti capite 152 notauimus. Leonis Auguſti nouella de thronis Auloniam recenſet inter epiſcopatus metropoli Dyrrhachinæ ſubditos, & proximo poſt epiſcopatum Glauinitzæ vel Acrocerauniæ commemorat loco. Ceterum qui annalibus heic adpellatur Lutſi baſſa, corruptum apud hiſtoricos noſtros, Iouium & alios, nomen habet, Luftibeus aut Luphtibeus. Spandugini de hoc notabilis eſt locus, quem interpretãdo lubet inſerere. Sultanus, inquit, Soleimanes Lutſi, perquàm humili condicione nato, ſuis ex ſororibus vnam dedit vxorem, eumque primum baſſam creauit, a quo tamen officio nunc deiectus eſt. Quippe quum vxor mariti concubitus cum maſculis ægerrime ferret, eoque nomine cum ipſo expoſtulans, diceret: fratrem ſuum, Sultanum Soleimanem, illi ſe iunxiſſe matrimonio, ſecum vti cubaret: excandeſcens Lutſi baſſa, mulieri colaphum impegit. Hoc vbi reſcitum a Soleimane, ſororem ei protinus ademit, ac recepto Sultanino ſigillo, dignitate ſupremi Veziris hominem exuit. Eſt enim in more apud Oſmanidas, vt qui auctoritate quatuor inter baſſas eſt maxima, Vezirazem ſiue ſupremus conſiliarius nominetur, & in manu ſua ſigillum Sultaninum habeat. Hæc Spanduginus. quæ ſane ſi vera ſunt, vt eſſe videntur: conueniens fœdis ac diſſolutis moribus homini datum nomen fuit. Quippe Lutſi lingua Turcica ſignificat eum,

qui non niſi de venere cògitat: qualem Græcus aliquis dixerit ἐρωτικὸν vel ἐρωτομανῆ.

BESICTASI. ΔΙΠΛΟΚΙΟ'ΝΙΟΝ.

243. Beſictaſi, locus eſt ad Boſporum Thracium in Europa ſitus, qua Conſtantinopoli ſurſum tenditur, aduerſo Boſpori fluxu, verſus os Ponti Euxini. Plus minus quatuor abeſt a Galata milliaribus Græcis, aut vno Germanico. Nomen lingua Turcica lapidem ſiue ſaxum cunarum, ſignificat: a diſtractione, puto, Chriſtianorum mancipiorum, ac matrum præſertim, liberos etiam teneros in cunis habentium. Sepultus heic eſt Chairadines, qui meſſita quoque noua ſuo ſumtu ibidem exſtructa, nobilitare locum & excolere voluit. Διπλοκιόνιον Græcis hodie vocari, priſcis Iaſonium, notatum reperies ſupra, capite 128. Hoc tempore, de quo ſcilicet annales modo loquuntur, aduecta fuerunt iſtuc capitum Chriſtianorũ, e Corcyra dumtaxat in ſeruitutem abreptorum, cuiuſuis ſexus & ætatis, ad ſexdecim millia: quemadmodum Iouius memoriæ prodidit. De Sultaninis, & eorum pretio, dictum 18. capite.

CARABOǦDANIAE FLVVIVS BERVT.

244. De Carabogdania conſule caput 71. Eius amnis eſt, quem Berut annales hi nominant. Vngari tamen, & Valachi, ſiue Moldaui, partim cõtractius & durius Prut, partim paullo mollius Brut, enuntiant.

NEPTVNI DORIAE, VICTI A Chairadine, fuga.

245. Doriam Turci, more Italico, pronuntiant; quem Iouius dixit Auriam, magis conſuetudini Latinæ reſpondente vocabulo, velut ipſe quidem exiſtimauit. Is & vſu rerum mari gerẽdarum, & felicitate ſingulari, tantam adeptus gloriam fuit: vt vulgo Neptunus, ceu maximus quiſpiam maris deus, adpellaretur. Hunc tamen

tamen a Chairadine prœlio nauali,& artibus imperatoriis ſuperatum,fugiſſe; non inſolenti,ſed modeſta memorant annales oratione. Quo commendabiliores nobis eſſe debent, vti non ad gratiam ſuorum, nec ad inſectationem noſtrorum; ſed ad veritatem quæ anima eſt hiſtoriæ,ſcripti. Iouianum quidem epiphonema,quo clauſit hanc narrationem,quàm acres habet aculeos? Auria, inquit,tanti vſus,tantæ peritiæ,tantæ exiſtimationis mari dux eo die nullus imperator exſtitit. Atqui cogitare de illo veteri verbo debebat Iouius, quo Demoſthenes etiam fugiens, excuſaſſe ſe fertur:

ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Qui ſe fugæ dat, dimicabit denuo.

Nec ineleganter Alexius Angelus imperator, vt apud Græciæ Prætorem noſtrum memoriæ proditum legitur, quum perditis rebus non modo fruſtra,ſed etiam cum periculo ſe diutius hæſurum Conſtantinopoli animaduerteret, omnibus valere iuſſis, & arrepta ſponte,nolenti tamen animo,fuga: Dauidem quoque dixit beneficio fugæ ſaluti atque incolumitati ſuæ conſuluiſſe. Non minus certe magni & ſapientis eſt imperatoris, ſummam rerum incertæ Martis aleæ non temere committere: quàm proſpere cedentibus omnibus,victoria prudenter vti.

PVBLICANORVM CARCER Conſtantinopoli.

Vendit omnia per imperium ſuum telonia maximo pretio, 246.
vel paucos, vel plures in annos, Sultanus Oſmanidarum:ideoque ſi maiores aliqui pecuniæ ſummas ei vectigalium nomine policeantur, quàm reapſe deinceps exhibere poſſint:in carcerem,veluti qui non ſoluendo ſint, & fraudem Sultano facere voluerint,coniiciuntnr. Hic carcer publicanorum Conſtãtinopoli dicitur. Et ſunt in vniuerſo Oſmanidarum regno publicani fere Iudęi,gẽs exactionib⁹ & vſuris nimiũ quãtũ ſupra mortales ceteros dedita:quũ ipſi etiã Turci vel muſulmani, paullo ſincerioris

homines conſcientiæ, nolint audire publicani: non aliter, ac ſi cum infamia coniuncto propter aliorum nequitiam nomine, virum bonum adpellari nefas ſit, etiamſi præter officium nihil ipſe faciat.

ONTVN CAPISI. XYLOPORTA. PORTA lignaria. Carauanſerai.

247. Oſtendimus ſupra, capite 200, quæ porta ſit hæc lignaria, videlicet ad quam nauigia lignis onerata ſolent adpellere: Græciſque dictam ξυλοπόρτα, ab iisdem lignis, quæ huc aduehuntur, non quod ipſa lignea ſit, quemadmodum credidit vterque Chalcocondylis interpres. De voce Caranauſerai, dictum capite 14, ſignificari ſcilicet hac, ædificia carauanis exſtructa. Carauanas vero more Turcico ſe coniungentium eſſe agmina, quum loca minus a latrociniis tuta peragrāda ſunt. In hæc ergo carauanſaraia, quæ ampliſſima plerumque ſunt, diuertere cum equis, iumētis ſagmatariis, mulis, & camelis, hæ carauanæ ſolent. Vaſta ſunt ædificia, quemadmodum Busbequius deſcripſit: aliquanto longiora, quàm latiora, ceteroqui quadratam ad formam accedentia: quorum in medio patet area ponendis ſarcinis & camelis, mulis carriſque collocandis. Hanc aream plerumque circumcirca murus ambit interius, tres plus minus pedes altus; parietibus illis quatuor, quibus totum ædificium clauditur, adiunctus. Eius muri ſuperficies æqua eſt, patetque in latitudinem pedes quatuor. Heic Turcorum cubilia ſunt, heic cenacula, heic rem expediūt culinariam. Nam ad parietes, quibus totum ædificium continetur, foci frequentes cum fumariis vel infumibulis ſunt inædificati. Hoſpites ipſi nulla re a camelis, mulis, equis alia ſeiuncti ſunt, quàm eius muri ſpatio. Quinimmo ad muri pedem ita ligatos habent equos, vt capite ac tota ceruice ſupra murum emineant, dominiſque ſe calfacientibus aut etiam cenātibus adſtent, velut miniſtri: & interdum panem, vel malum, ſiue quid aliud, de manu eorum capiant. In eodem muro lectos ſibi ſternūt. Tapetem in primis explicant, quē ea de cauſa ephippiis aptatum fere

ſere circumferunt. Huic iniiciunt vulgo penulam, ditiores Valentinam, quam vocant: quæ mollibus e pilis contexta candidaque, linteaminum loco mihi quidem ipſorum exemplo fuit. Ceruical præbet equeſtris ſella. Veſte talari, pellibus ſuffulta, qua veſtiuntur interdiu, teguntur noctu. Sic ſomnum capiunt, nullis laceſſitum, extra naturalem iumentorum mandentium ſtrepitum, blandimentis. Ipſorum ſaraiorum, pro carauanis exſtructorum, tecta plerumque plumbea ſunt.

AREA VEL FORVM TACHTAL CALA. Tampezim. Chalcocondylis locus emendatus & expoſitus. Chalcopratia. Chartopratia. Vicus vitriarius.

Areã, quæ Tachtal Cala nominatur, Laonicus in octauo forũ 248.
adpellauit, & Tactalem vocari addidit. Apud actuarium Malateſtanum Tectalaca ſcribitur. Pro illius Tactale, huius Tectalaca, repone Tachtal cala: quæ voces Turcicæ ſunt, & aream tabernas ligneas habentem ſignificant. Quippe Cala denotat tabernulam vel tentoriolum, & Tachtal aſſeres ſunt: vt intelligantur ex aſſeribus factæ tabernulæ. Hæc area fere vrbis eſt in meditullio, non procul ab Eskiſaraio, vel a ſaraio veteri muliercularum Sultani, de quo capite 139. Eſt eadem in area Sultani Baiaſitis ſecundi meſſita, cuius ſupra fecere mentionem annales, in eius Sultani funeris deſcriptione. Hoc autem loco ludicra cottidie omnis generis exhibentur, quæcumque homini venire in mentem poſſunt. Et adhibentur pueri, equi, aſini, canes, feles, cerui, leones, vrſi, leopardi, vulpes, & nulla non alia, peregrina præſertim, animalia. Sunt iſtic qui chiromanticen profitentur, ſunt præſtigiatores varij, funambuli, luctatores, ſaltatores, alij propemodum innumerabiles. Ideo Laonicus inquit: Hæc ludicra quis cottidie cernat in foro, quod Tactalem vocant. Sequitur ibidem vocabulum Tampezim, quo nonnullos ex his ait adpellari. Neminem hoc declaraſſe arbitror hactenus, quum bar-

barum ſit, & ignotum, addo etiam corruptum. Quippe non Tápezim Turci dicunt, ſed Ziampas, quæ duabus ſyllabis vox enũtiatur. Significat autem χοινοβάτας, vt Græci vocant, qui Latinis funambuli ſunt. Ad vnum huius areæ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Perſicas operis excellentis, & Turcicas itidem pictas, Grçcas & alias coloris niuei læuigataſque chartas vendunt. Ideoque Græcis hæc χαρτοπρατεῖα dicuntur. His a tergo proximus eſt vicus fabrorum, ex ære vaſa quæuis elaborantium, qui hoc annalium loco memoratur. Is vicus in hiſtoriis Græcorum recentioribus Cedrini & aliorum celeberrimus, nominatur χαλκοπρατεῖα, nimirum a diſtractione vaſorum ex ære factorum. Locus inſignis eſt Cedrini de Chalcopratiis in Theodoſio maiore, puto. Vici quoque vitriarij, Chalcopratiis proximi, fit heic mentio: quo tabernæ vitriariorum, vt olim erant in vrbe Conſtantiniana, veteris ad imitationem Romæ, ſic etiam hodie conſpiciuntur. Diuerſus tamen hic vicus eſt, ab illa vitriariorum porta, de qua dictum ſuperius, capite 200. De porta fori piſcarij, quæ Bolucbazar capiſi Turcis eſt, expoſitum eodem capite 200: ſic ut & de porta Hebræa, Turcis Schifutlar capiſi. Sitæ vero extra muros vrbis a foro piſcario ædes, in litore maris; intelliguntur illæ, quæ muris vrbanis excluduntur ab vrbe, ſecundum litus Ceratini ſinus exſtructę, verſus ſeptemtrionem, id eſt, e regione Galatani litoris.

NOVA CAIRADINIS AVSPICIIS recepta.

249. Noua Turcis eſt, quam Caſtellum nouum noſtri vocant, in Dalmatiæ ſitũ finibus. Id auſpiciis Karuli V Auguſti receptũ fuerat. Quos eius prouinciæ ſangiacos ad obſidionem hãc euocatos fuiſſe tradunt annales, de prouincia Bozinenſi accipito, deque præfectis huic: quorum princeps id temporis erat Vlumas ille Perſa, de quo dictum capite 231. Tranſlatus enim fuerat a Perſicis ad hos fines, more Turcorum, non nimium transfugis fidẽtium: ac deinceps quoque fit eius mentio in obſidione Agrienſi, anno

anno Chriſtiano 1552 a Turcis fruſtra tentata. Præerat Bozinēſi prouinciæ ceu beglerbegatus, & ad Caſtelli noui obſidionem ſecū ſangiacos ſuos ſeptem adduxit. Virtutis eximiæ præſidiarij milites, quos hoſtes ipſi commendant, Hiſpani fuerunt, & Germani, numero ad IIIICIↃ.

SOLEIMANES SVB PRAETEXTV defendendi pupilli, a Bano Erdeliano relicti, matrem cum pupillo Vngaria ſpoliat.

De Ioanne Zapolienſi, Bano Erdeliano, dictum capite 223. 250.
Hic moriens pupillum reliquit heredem, tutelæque Soleimanis commendauit, Ioannem Sigiſmundum, quem ſuſtulerat ex Iſabella Polona, cuius heic mentio fit nomine tamen non expreſſo, velut Turcis ignoto. Habuerat Ioannis ſororem Barbaram, ni fallor, primo matrimonio coniugem Sigiſmundus maior, Poloniæ rex: qua mortua, Bonam duxit, Ioannis Galeacij Ducis Mediolanēſis, ex Iſabella Aragonia Neapolitana, filiam. Bona partu primo Iſabellam hanc edidit, Ioannis Zapolienſis coniugem, Ioannis Sigiſmundi matrem. Ceterum nulla fit heic in Turcicis mentio Ferdinandi Cæſaris, Vngarię Bohemiæque regis; qui tamen hoc bellum, Perenio & Rogendorfo ducibus, gerebat. Id equidem fieri propterea crediderim, quod Ferdinandum Soleimanes, hoſtem ſuum, pro Vngariæ rege non adgnoſceret. Notanda vero Iſabellæ oratio, quam Turci reginæ nomine non dignantur, quum Budam adfirmat non ſuam eſſe, ſed Sultani Oſmanidæ ciuitatem. Nimis in hoc veram ſe vatem experta paullo poſt fuit bellua, quum Soleimanes ipſa cum filio per ſummam perfidiam eiecta, Budæ pariter & Vngariæ reliquæ, velut in prouinciam redactę, beglerbegum præficeret, bonus ille ſcilicet tutor: matre, tam Turcis addicta, cum filio pupillo, in Trāſſiluaniam vel Erdelium relegata. Huiuſmodi nimirū eſſe præmia ſocietatis & amicitiæ barbaræ ſolent, vt de tyranno ſuo moriturus aiebat Aratus: ταῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας.

VALPOVM. STRIGONIVM.
Granus fluuius.

251. Walpou Turcis eſt arx, Vngaris dicta Walpo, Valponiũ Iouio. Vltra fluuiũ Drauam ſita eſt. Poſt tertium obſidionis menſem a præſidiariis dedita fuit, præfecto ab iiſdẽ capto, & hoſti prodito. Strigoniũ nunc Granum vulgo dicunt, ab amne Grano, qui defluens a Carpathiis montibus, vbi montanæ nunc ciuitates celebres ſunt, ad radices arcis Strigonienſis ſiue Granẽſis, Danubio miſcetur: vnde ciuitati quoque Strigonium nomen inditum putatur, velut Iſtrigranium, ab Iſtri & Grani cõfluentibus. Alba regalis non tam a regum Vngariæ ſepulturis ſic adpellata fuit, quarum meminerunt annales: quàm a regum inauguratione, quæ hoc fieri loco priſcis temporibus ſolebat. Iſtic etiam rex Ferdinandus, cum Anna coniuge, Vladiſlai regis filia, Ludouici ſorore, XIIII die Februarij, anno 1527, adhibita S. Stephani vera corona, fuit inauguratus.

SCHIRVVAN. SIRVAN. SERBAN.
Error Iouij.

252. Si lector ab aliis de hoc bello memoriæ prodita leget, nuſquã ita deſcriptum inueniet. Vt Techmas Spandugino Tamas, Sanſouino Tolcas etiam: ſic Ercas eidem Spandugino nominatur Algas, mirifice vitiatis adpellationibus. Regio Schiruuã aut Siruan, haud dubie nunc eſt illa, quam priſci dixere Mediam, poſteriores etiam Vaaſpracan, vt apud Cedrinum in Conſtantino Monomacho legimus. Fallitur Iouius, quum ait, Albaniam hodie vocari Serban, vicinam Mediæ, propterque Caſpium mare ſitam. Quippe regio Georgianorum eſt Albania, qui numquam vel ipſi regi Perſarum, vel regio fratri paruerunt hactenus: ſed Chriſtiani, & liberi, ſuos principes habent; Perſis dumtaxat cõfœderati, ſicut expoſitum capite 189. Siruanum vero, ſiue Media, regni Perſici membrum eſt: quod tametſi Muſtaphas baſſa vezir imperio ſubiecit Oſmanidarum, anno Chriſtiano 1578, & begler-

begler-

beglerbegatus in formam redegit: mox tamẽ a Perſis receptum, ab iiſdem hodieque retinetur.

VVAN. VVASTAN. IBANVM CEDRINI.

Vrbs hæc cum arce ſic ad Perſici regni limites pertinet, vt etiã maiori finitima ſit Armeniæ. Cedrinus in eodem Monomacho Auguſto vocat ἰβὰν, πόλιν τοῦ Βαασπρακάν. Id Latine reddẽs interpres, Ibanum & Baaſpracan ſcripſit. Ego ſimpliciter exprimerem, vt tanto melius intelligerer: Iuuan, aut Iuan, vrbs regionis Vaaſpracan. Et quia capite præcedenti Vaaſpracan, ex eiuſdem Cedrini auctoritate, Mediam eſſe docuimus: intelligere iam licet, Wanũ ad eamdem Mediam referri debere: vel ea ſi non contineatur, ſaltim finitimam videri. Waſtanum ſignificat regionem circa Wanum ſitam, ceu Wani territorium: ſiquidem Iſtan, ſiue Stã, Turcis regnum vel regionem ſignificat. 253.

NOTICIA BEGLERBEGATVVM TOTIVS *Oſmanidarum imperij, quos hodie poſſident.*

Quia Perſicis in finibus extremus hic a Soleimane Wani beglerbegatus id temporis inſtitutus fuit, libet hoc loco quamdam quaſi Noticiam regni Oſmanici lectoribus exhibere, deſcriptis ordine prouinciis ei9 ſiue beglerbegatib9, quos in Aſia, Aphrica, & Europa nũc Murates hic terti9, vnici Muchemetis Oſmanidę pater, poſſidet: vt ita denique Pandecten hiſtoriæ Turcicæ noſtrum claudamus, viſuri deinceps latiùs ne permiſſu numinis fines ſuos propagaturi ſint, an vaſtiſſimam illam molem imperij, cunctis hactenus formidabilem populis, ſecumdum ipſorummet oracula tamdem aliquando Deus Opt. Max. ſuæ declarandæ maieſtatis ac gloriæ cauſa ſit euerſurus, vel in ordinem, ſubq; iugum filij ſui ſic redacturus; vt Gogi Magogique ſub cælo nullum amplius nomen exſtet. Id enim poſtremis ſe facturum diebus, per ſuos indubitatæ fidei vates nobis denuntiauit. Ordiamur autem ab oriente Sole. 254.

ASIAE BEGLERBEGATVS.

I. Anatoli beglerbeg. Eius ſedes eſt in ciuitate Cutaige Phrygiæ maioris, quam olim Cotyaium Græci nominabant, ſicut expoſitum capite 40. Sangiacos habet ſub ſe duodecim.

II. Caraman beglerbeg. domicilium habet ad Caiſariam Ciliciæ, de qua ſuo dictum loco. Septem ſub hoc ſangiacatus ſunt.

III. Siuas beglerbeg. ad Sebaſtiã, de qua conſule caput quintum Pandectis huius.

IV. Tocatun beglerbeg. Reſidet ad vrbem Amaſiam. Sub eo ſunt quinque ſangiacatus.

V. Dulgadir beglerbeg. de hac prouincia conſule caput 163 Pandectis huius. Quatuor ſub ſe ſangiacatus habet.

VI. Halep beglerbeg. ad Halepum ſiue Berrhœam Syriæ, de qua capite 6.

VII. Scham beglerbeg. ad Damaſcum Syriæ.

VIII. Tarapolos vel Trapolos beglerbeg. ad Tripolim Syrię.

IX. Maras beglerbeg. ad Maraſſum, propter Euphratem ſitum, inter Halepum & Meſopotamiam.

X. Diarbekir beglerbeg. in Meſopotamia, ad vrbẽ Amidã, quã Turci nũc Carahemid nominãt. Sãgiaci parent huic duodecim.

XI. Bagdat beglerbeg. ad Bagdatim ſiue nouam Babylonem, de qua capite 4.

XII. Balſara beglerbeg. ad ſinum Perſicum, non procul a Bagdat ſiue Babylone.

XIII. Laxa beglerbeg. Antiquitus Carmania. tendit ad limites Ormuz, & Perſis eſt finitima.

XIIII. Gemẽ, Aden beglerbeg. in Arabia felici, ad litus rubri maris. vide caput 241. Diuerſa loca ſunt, vno tamen beglerbegatu comprehenſa.

XV. Chebetz, Huſtio Zebet beglerbeg, vt eodem capite dictum. Locus ſitus in litore ſinus Arabici, finitimus eſt imperio regis Æthiopum Præteiani.

XVI. Miſſir beglerbeg. Cairo prę eſt, & toti Ægypto. Sãgiaci ſub eo ſexdecim.

XVII. Cypri beglerbeg. Nicoſiæ vel Famaguſtæ degit.

XVIII. Scheherezul beglerbeg. in Aſſyria, Perſis finitimus.

XIX. Wan beglerbeg. reſpicit Perſarũ fines, verſus Siruanũ ſiue Mediã, & Armeniã maiorem, ceu dictũ capite præcedenti.

XX. Arzerũ vel Erzrum beglerbeg. in Armenia maiori, ad limites Siruani ſiue Mediæ, & Georgianorum. Diſtat a Tarabo-ſane ſiue Trapezunte, ſex dierum itinere.

XXI. Tiphlis beglerbeg. finitimꝰ Georgianis ſiue Curgginis, vt nunc adpellãtur. Inſtitutus fuit a Muſtapha baſſa Serdare anno Chriſtiano 1578, mẽſe Septẽbri. Locꝰ etiã priſcis notus, apud Cedrinum reperitur in Cõſtãtino Monomacho, verbis huiuſmodi: Aſã, (is erat e Tãgrolipicis fratre natꝰ) a Sultano Tãgrolipice miſ-ſus cõtra Romanos, quũ Taurezium, & opidum nominatũ Tephlis, præteriiſſet: Vaaſpracaniam ingreſſus eſt, id eſt, Mediam.

XXII. Siruan beglerbeg. Hoc nomine Media nunc adpellatur, a metropoli Siruan, quam eodem anno Muſtaphas idem cepit, & primum iſtic beglerbegum cõſtituit Oſmanem baſſam famoſum: ſed a Perſis non multo poſt eiectus fuit. Nihilo tamen minus hic beglerbegatus Oſmanidarũ inſcriptꝰ eſt libro, qui niſi reſtituatur, numquam ſe pacem facturos cum Perſis profitẽtur.

XXIII. Temircapi beglerbeg. Locus eſt ad mare Caſpium, porta ferrea dictus, & Capi derbent, porta faucium vel anguſtiarum. Cepit hunc Oſman baſſa eodem anno 1578, & in formam beglerbegatus, necato Schemhali Chane, ſocero ſuo redegit.

XXIIII Cars beglerbeg. Cedrinꝰ Carſe nominat, & in Perſarmenia collocat, quę nunc Armenia maior eſt. Diſtat Cars ab Arzerum quatuor dierũ itinere. Beglerbegatus cepit anno Chriſtiano 1579, auctore Muſtapha baſſa.

XXV. Tſchildir aut Tzildir beglerbeg. ad fines Georgianorum, ab eodem Muſtapha baſſa inſtitutus, anno 1579. Porſius Tſchaldung perperam ſcripſit.

XXVI. Faſſa beglerbeg. in Mengrelia. Munitio ſtructa per Vluzalim Capitan baſſam fuit anno 1579, & ibidem inſtitutus beglerbegatus. Sed paullo poſt diſceſsũ eiꝰ captã viciſſim Geor-

giani diruerunt. Ciuitatis Phaſianæ mentionem facit Leonis Augusti nouella de thronis, & epiſcopum eius refert ſub metropolim Trapezuntis. Hæc eadem cum hodierna ſcilicet Phaſſa fuerit.

b XXVII. Sochum beglerbeg. in Georgianorum finibus, a Sinane baſſa vezirazeme inſtitutus, anno Chriſtiano 1580.

XXVIII. Batin beglerbeg. ibidem a Sinane tunc inſtitutus.

XXVIIII. Reuan beglerbeg. Hunc locũ Ferhates baſſa cepit & muniuit anno Chriſtiano 1582, ereptum Tocmaci Sultano, Perſicarum partium principi. Beglerbegus iſtic primus fuit Cigaloglis baſſa, Genuas.

XXX. Somakie beglerbeg. De Somakia, que Chalcocondyli Samachia nominatur, dictum ſupra, capite 188. Beglerbegatus auctor fuit Oſman baſſa, anno Chriſtiano 1583.

Poſteriores autem beglerbegatus hi, bello decennali Perſico, quod adhuc geritur, inſtituti; quemadmodum noui ſunt, ita potius nomine tenus ſic adpellandi veniunt, nec cum antiquis cõparandi. Nunc ordinem naturæ ſequendo, prouinciis Aſiæ recenſitis meridiem verſus ab oriente progrediamur.

APHRICAE BEGLERBEGATVS.

I. Ceſair beglerbeg. Sedem habet in Algeſair, quæ noſtris eſt Algerium, ſicuti capite 227 notatum.

II. Tuniſi beglerbeg. reſidet ibidem.

III. Tripoli beglerbeg. domicilium ibidem habet.

Sunt autem Aphricæ duo præterea regna, libro Turcorum vel Oſmanidarum (vt ipſi loquuntur inſcripta) quæ tamen necdum inter beglerbegatus referuntur, ſed potius tributariorum ſeu feudorum nomine veniunt; Feſſa nimirum, cum Maroco.

Nunc ad occidentem, & aquilonem, quæ reſtent prouinciæ, videamus.

EVROPAE BEGLERBEGATVS.

I. Rumeli Beglerbeg, quem Græciæ vocant. Sedes eius eſt Sophię. Sub eiuſdē vexillo ſangiacatus infra ſcripti continentur.

1. Sophia Seruiæ.
2. Nigeboli ſiue Nicopolis. vide caput 51.
3. Kirckliſſe. vide cap. 193.
4. Vyza, Thraciæ.
5. Kirmen, Macedoniæ.
6. Siliſtra. ibidem.
7. Giuſtandil. ibidem.
8. Bender, verſus Euxinum Keraiosque Tataros.
9. Acherman. vide cap. 159.
10. Vſcopia. vide cap. 169.
11. Priſrem, Theſſaliæ.
12. Salonichi, Theſſaliæ.
13. Trichala, ibidem.
14. Miſitra, quondam Sparta, Moreæ.
15. Palæopatra, ibidem.
16. Iagñia, Ioannina Ætoliæ.
17. Deluina } Achaiæ.
18. Elbaſſan } Achaiæ.
19. Auelona. vide cap. 242.
20. Ducaggin. vide caput 206.
21. Iſcodar, in Albania. vide cap. 121.

II. Denizi beglerbeg, qui & Capitan baſſa vulgo, pro maris capitaneo ſiue prætore. Sedes ipſius eſt Gallipoli. Sangiacatus ei ſubiecti ſunt:

1. Gallipolis. vide cap. 23.
2. Galata. cap. 127.
3. Nicomedia. c. 74.
4. Limnos. c. 229.
5. Mityline. c. 138.
6. Chios. c. 229.
7. Nexia. ibidem.
8. Negroponto. c. 142.
9. Rhodi. c. 229.
10. Cauala. c. 44.
11. Napoli di Romania.
12. Lepanto. c. 175.
13. S. Maura. c. 178.
14. Alexandria.

III. Budun beglerbeg. Sedes eius ibidem. Subiecti ſunt ipſius iuriſdictioni ſangiacatus hi fere:

1. Nouigrad.
2. Filek.
3. Zetſchen, ſiue Zetzen.
4. Zolnok.
5. Gran.
6. Segedin.
7. Alba regalis.
8. Sexard.
9. Simontorna.
10. Copan.
11. Muhatz.
12. Ziget, ſiue Saſwar.

13. Petſcheu, vel Quinqueeccleſiæ.
14. Sirmium.
15. Semendria.

IIII. Temeſwar beglerbeg. reſidet ibidem. Subiecti ſunt eius adminiſtrationi ſangiacatus hi.

1. Temeſwar.
2. Mudaua.
3. Vilaoswar.
4. Tſchianad.
5. Vutſchitirni.
6. Giula.
7. Vidin.
8. Lipa.

V. Bozna beglerbeg. Sedes ipſius in Bagnialuca. Sangiacatus hi ſubditi ſunt.

1. Bagnialuca.
2. Poſchega.
3. Cliſſa.
4. Herzegouina.
5. Lika.
6. Sazeſchna.
7. Iswornik.
8. Briſrem.
9. Allatſchia chiſſar.

VI. Coffe beglerbeg. Eius ſedes eſt ad vrbem Capham in Taurica Cherſoneſo. Sangiacatus dumtaxat erat initio, beglerbego Græciæ ſubiectus. Præter Capham, & ei vicina loca, ſangiacatus omnes ditione ſua complectitur, ad Tanaim paludemque Mæotidem ſitos. Sed verum ſi fateri volumus, beglerbegi nomen potius titulo, quam poteſtatis amplitudine tuetur.

Hæc meta regni barbari, noſtrique laboris eſto, quam Dei propitij nutu feliciter adtigiſſe gaudemus: & eumdem ſuppliciter oramus, tamdem vt abolere ſanguinariam & impiam tyrannidem velit, ac veteris oraculi veritatem euentu comprobare; quo creditum pluribus a ſæculis, Coranum legemue Mahumetis gladio ceptam, gladio propagatam, gladio denique terminandam: vt obſtupeſcens ad operis diuini magnitudinem, & effuſus in hymnos orbis vniuerſus, accinat:

IMMORTALI ET
OPTVMO MAXVMO
DEO SOLI HONOS
OMNIS ET OMNIS
GLORIA SÆCVLIS
INFINITIS.

AD LECTOREM.

ABSOLVTO tamdem operi Turcico viſum eſt adiungere narrationem de obſidione Viennenſi, qua Sultanus Soleimanes anno M.D.XXIX hanc urbem grauiſſime quidem, ſed irrito conatu, preſſit & oppugnauit. Nam etſi poſt ſolutam obſidionem typis excuſa prodiit, & inſerta denuo fuit tomo ſecundo libri, cuius titulus eſt, Opus hiſtoricum D. Simonis Schardij I.C. anno M.D.LXXIIII Baſileæ impreſſum: tamen quum exemplaria ſeorſum nulla nunc amplius exſtent, nec cuiuſuis ſit, tanta volumina tomorum quatuor comparare: facturum me putaui rem publice vtilem, priuatim bonis gratam, ſi locum in hiſce Turcicis idoneum, maximeque proprium, libello darem. Quippe conſeruari ſtudioſe debet memoria maximi erga Germanos vniuerſos beneficij diuini, quo liberatam Viennam e tyranni faucibus eripuit; qui ceteroquin ea capta, late graſſaturus in intima Germaniæ viſcera, præſentiſſimo cum reipublicæ diſcrimine, fuerat. Nec permittendum, vt illuſtria ducum, militumque fortium nomina, qui ſuis vrbem, valde tunc debilem, propugnauere conſiliis, & ipſorum obiectu corporum; temporis iniuria, quod humanis in rebus fieri videmus, aboleantur.

HISTORIA VIENNAE AVSTRIACÆ A TVRCIS OBSESSÆ, CONVERSA DVDVM E LINgua Germanica.

ANNO poſt Chriſtum natum M. D. XXIX. die decima menſis Aprilis, immaniſſimus Turcarum tyrannus Sultanus Saloymanus, maximo cum exercitu, pedeſtribus equeſtribusque copiis, aqua terraque inſtructiſſimis: incredibili omnium rerum, quæ belli vſus exigit apparatu, e Cõſtantinopoli mouit, quo Hungaria domita, Auſtriam, cui auidiſſime inhiabat, vna cum finitimis circumquaq; regionibus in poteſtatem redigeret, eaq; potitus, auctis proſpero rerum ſucceſſu animis, Viennæ, quæ magna eſt, ac præpotens Auſtriæ ciuitas, aut alicubi per Hungariæ vaſta loca hybernaret, refectis poſtea hominibus, iumẽtisq; recens, appetente vere, liberis Germaniæ populis, indignum fœdæ ſeruitutis iugum, imponeret, cui rei gerendæ triennium integrum deſtinauerat: proinde aduerſus finitimorum circumquaque hoſtium inſidias quibus viſum eſt locis valida præſidia impoſuit. Authorem Cepiſiẽſem ferunt comitem Ioannem, quondam Tranſſyluaniæ Vaiuodam, quẽ rege Ludouico, miſerandum in modum vna cum exercitu trucidato, dira regnandi libido inuaſerat: quocirca malis artibus ambire, callidis conſiliis potentes quoſdam Hungariæ proceres ſollicitare non ac-

quieuit,

quieuit, donec a ſuæ factionis hominibus adiutus, regiam coronam, contra ius, phasque inuolauit. Rei indignitate commotus inclytus Auſtriæ Dux Ferdinandus, ad quem ius regni legitime pertinebat, nõ magno quidem, ſed bene inſtructo, ornatoque exercitu Hungariam ingreſſus, hoſte profligato, & propriis etiã poſſeſſionibus pro iure belli exuto corona de more regni ſolenniter, legitimeq; potitus eſt. Hinc Comes Cepiſiẽſis re ſpeq; bona deſtitutus, deſperatis rebus, inexpiabili ſeſe ſcelere obſtringere non dubitauit. Patriam prodere, vt exitiabilem Chriſti nominis hoſtem, Germaniæ immitteret, auſus eſt. Turca itaq; cum exercitu ad Albam Græcam, quæ portæ inſtar Chriſtianis nationibus ſemper habita cum veniſſet, Comes Cepiſienſis, fatale patriæ malum, peſſimis artibus nunquam non deditus, natiuo Germani ſanguinis odio præceps, legatos mittit, qui crudeliſſimo hoſti tutum per Hungariam iter indicarent, rationem ac viam affligendæ, vaſtandæq; Germaniæ præſcriberent: quos tantæ proditionis authores, cum Turcarum Cæſar ſumma cum voluptate audiiſſet, inito vtrinq; nephario fœdere, teſtis ingẽtis ac nouæ lætitiæ vlulatus per Turcarum agmina exortus eſt. Ter humum proni deoſculabantur: omnibus ignear iis tormentis, quas bombardas vocant, lætitiæ ſignum dabant. Ipſorum numini fuſis precibus, gratias agebant, quod ea hora Hungariæ regnum, ac populi cum Turcis fœdus amicitiamque coierint: deinde Turcarum Cæſar exercitum recta ad Budam duxit, cui in itinere Cepiſienſis Comes, haud ita magna cum militum manu ſe coniunxit, ſe, regnumque patriæ proditor conſceleratus, in hoſtis fidem ac manus commendauit, recepitque vniuerſam Hungarorum nationem auxiliaria arma, aduerſus Teutonum populos, vltro laturam. Quæ Turcarum tyrannus in eam partẽ accepit, vt quoniam ſatis ſciuerat, illius technis Ludouicum regem trucidatum, nepharias in regno actiones non ſemel agitatas, a proditoris quaſi aſpectu refugeret, abhorreretque: neque ita magno plauſu acceptum, Budam vſque a tergo exercitum ſequi compulerit, a ſuis diſiunctum: Et quo facilius Hungariæ

regno, cui inhiabat, potiretur: edicto publico promulgauit, Quicunque Ioanni Cepiſienſi Comiti, quem regem appellabat, cuius in regnum vindicandi gratia, ſeſe veniſſe prædicabat, ſe non dederet, obtemperaretque, eum ſeſe ferro, flammaque aboliturum. Qui vero dicto audirent, regique parere in animum inducerent, iis priſtina iura, immunitates, libertatemque pollicebatur. Quibus minis coactæ ciuitates, Quinqueeccleſienſis, Alba regalis Peſtenſis, aliæque præterea multæ ſeſe, nihil reluctatæ, hoſti dedidere.

Sola Buda, præſidio duorum vexillorum, quæ Chriſtophorus Peſſerer, & Ioannes Traubinger, Capitanei ducebant, freta, hoſtis minas contemnere auſa: circumfuſa Turcarum agmina, aliquot dies fortiter repugnando, remorata eſt tam diu, quoad iugi hoſtium oppugnatione debilitati, fracti, ſpeque contra tantos impetus tuendæ vrbis, deſtituti milites Germani, ad arcem refugere, vltro vrbe hoſti relicta. Arx porro ad voluptatem magis, quam vim inſtructa erat, neque natura, neque hominum opera ſatis munita, proinde factum, vt de ea ſeruanda diffidentes, de ſalute quæ in vltimum diſcrimen vocata videbatur, cogitarent. Ideo conditiones quas, ſi arcem vltro dederent, Turcarum tyrannus tulerat, accepere, arcem in hoſtium poteſtatem dedere. Erat autem in conditionibus, Turcarum Cæſarem, ſi arcem traderent, omnium ſaluti, vitæque parcere decreuiſſe, comites inſuper daturum, qui ſaluos eos ad ſuos perducerent. Firmatis itaque, ſignatisque propria Turcarum Cæſaris manu literis, fidentes milites, relicta arce prodiere, acceptisque conductoribus, abitum parabant, ſed infelices qui perfidi hoſtis datam fidem, tutam exiſtimarint. Vix portas vrbis egreſſi, a Ianizeris, (ſic illi Prætorianos milites vocant, rei militaris expertiſſimos, in quibus ſpes omnes rerum gerendarum ſitas habent) excepti, circumuentique, armis primum, bonisque exuti, nudique dimiſſi, deinde haud ita longe a Buda crudelem in modum trucidati: ægre ex omnibus ſexaginta dilapſi, ſeruatique, perfidiæ plus quam Punicæ teſtes euaſere. Occupata

Buda,

Buda, Turcarum Cæſar recta exercitum ad Viennam adducere properauit. Budæ Cepiſienſem Comitem, & Ludouicum Gritti Veneti ducis filium nothum, cum quinque millibus peditum, tribus equitum, reliquit. Quæ ad Danubium ſitæ arces, caſtella, oppida, vrbes, vltro hoſti paruerunt; in quibus Plintenburgium, Strigonium, Comaronum, Altenburgium, ita munitæ arces exiſtunt; vt ſi ea, quæ debuerat, in earum præfectis fides, probitasque fuiſſet, & præcipue, ſi Strigonienſis Archiepiſcopus, fœderum ſacramentorumque oblitus, ſui ſaltem officij, nominisque memor eſſe voluiſſet, arcem ſitu, arteq; munitiſſimam, & ad inhibendum, crudeliſſimi tyranni impetum appoſitiſſimam, non vltro apertam, præſul Chriſtianus, exitiali Chriſti nominis hoſti obtuliſſet, adque illius partes deſciuiſſet. dierum aliquot moram ſane Turcarum Cæſari obieciſſet, quoad regia maieſtas vndique contracto, quam poterat validiſſimo exercitu, aduerſus hoſtium immanes copias ſeſe armaſſet, firmaſſetque: tantam cladem reſpub. Chriſtiana non accepiſſet, Auſtria, ferro, ignique vaſta non iaceret, tot hominum millia, per ſummam crudelitatem interfecta, non deſiderarentur; irreparabilia damna declinaſſemus.

Hic nihil ceſſans Turcarum Cæſar, mira celeritate Viennam verſus contendit, eamque viceſima ſecunda die Septembris, nona hora, ante meridiem, aliquot millibus equitum, abſque vlla intermiſſione, quoad reliqua immenſi exercitus moles conflueret, obequitari tentariq; fecit. In vrbe ſæpe ad arma ſignum datum, quo ſecuri militum animi, ad obeunda, ſuſtinendaq; futura prœlia, acriores vigilantioresq; deinceps concurrerent. Quæ cum inſperata omnium animis accidiſſent, militiæ præfecti, & a conſiliis, de vrbe tenenda conſiliũ inierunt: cumq; vndiquaq; ſuburbiis cincta eſſet, quæ hoſtium inſidiis opportuna vrbi defendendæ obſtare videbantur; decreuere incendenda, diruendaq;. quod cum non ſegniter milites effeciſſent, atq; adeo perpetuo quatriduo, effractis foribus ædium, direptis, hoſtilē in morem, infœliciũ ciuium bonis, vino, quo ea vrbs abundat, partim

excepto, partim in terram effuſo, pulſatis dominis, ſi qui ſua ſeruare ſtudebant, octingentas domus ſubruerunt. Deinde militiæ præfecti, a conſiliis, tribuni, milites, vnanimi cōſenſu, ſacramento fœdus pepigere, ſeſe vrbem pro virili tueri velle, ſeruareque tormenta, quæ amiſſa, magno hoſti adiumento forent, ad reliquias Germanicæ nationis ſuperandas. Et omnino pro Chriſti fide religioneque, ſi quis caſus vocaret, vna ſtrenue pugnando aut vincere, aut fortiter occumbere.

Hinc ad hoſtem ab vrbe depellendum, verſa conſilia; munita variis operis mœnia: ſua, quam tueretur, cuiq; Duci deſignata vrbis regio eſt. Illuſtriſſimus Princeps, Comes Palatinus Rheni Philippus, Bauariæ dux &c. qui vltro præſentibus periculis caput ſuum obiicere non dubitauit, centum equitum turma tempeſtiue Viennam ingreſſus, quod eius patruus Fridericus, comitiis Spirenſibus, aduerſus Turcas omnium principum conſenſu, ſupremus capitaneus ac Dux electus, ſubito hoſtium aduentu excluſus, Crembſij reſediſſet, in eius locum nepos ſuffectus, cum reliquis ſacri Imperij ducibus, qui XIIII vexillis peditum præfuerunt, eam vrbis partem, quæ a porta eſt, quæ Hungariam verſus patet, & Stubarum nomen ſortita eſt, ad turrim vſque Rubeam, quam vocant, defendendam ſuſcepit. Eck a Reiſchach, cuius ductui tria millia peditum paruerunt, portam Carinthiam, quæ ad hoſtium vim minus munita, fidelius præſidium exigebat, ad Auguſtini ædem ſuorum robore vallauit. A quo Abellus ab Holeneck, qui Stiriæ auxilia ductabat, duo vexilla peditum, regionem Vrbis, quæ ad arcem vſque ſita eſt, cum ſuis inſedit. Arcem Leonhardus a Vels, cui imperatori Veterani per Hungariam variis caſibus exerciti, obtemperarunt: hortorum arcis Maximilianus Leiſſer partem tuebatur. Arcis item portam, ad vſque Scotorum portam, & Iudæorum turrim, occupauit.

His in ſubſidium, ſi qui caſus vocaret, quatuor Vrbis areis, quingenti equites Auſtriaci ſubornati: vtrinque præterea ad Scotorum portam Ioannes a Greiſneck, & Ioannes Hauſer dua-

rum

rum vrbis regionum, ciues ſubſtituerunt: reliqui ciues præfecto ciuium, & iudici parere iuſſi, quibus reſtinguendi incendij, ſi quod exortum eſſet, partes datæ. Reiprechto ab Eberſtorff, qui duobus vexillis præfuit Auſtriacis, regio vrbis, quæ a Iudæorum turri tenet, & *im Ellendt* germanice appellatur, concredita. Inde Hiſpani milites ad Carinthiorum portam, vbi maius periculum vrbi imminebat, virtutis ergo, & ob tormentorum, quos arcobuſos appellant, copiam accerſiti ſunt. Reliquam vrbis partem, qua Danubius præterlabitur, ad turrim vſque Rubeam, & Imperij auxilia, Erneſtus a Brandenſtein, quem duo millia Bohemorum ſecuta ſunt, vna cum Wilhelmo a Wartenburg, & Comite Ioanne ab Hardeck, qui ducentos equites ducebat, inſederunt. Duces, militiæ præfecti, & a conſiliis, nobiliſſimi atque optimi quique, quod magnus metus animos omnium inuaſerat, vtrinque ad Carinthiorum turrim pulueribus ſubmotis, mœnia ſubrutum, diuulſumque iri, vbi ſummum periculum erat, ibi ſummopere excubandum rati: inter quos Ioannes Cacianer fuit, Stiriæ & Carinthiæ auxilia: Caſpar item Ritſchan, & Sigiſmundus Leyſſer cum duobus vexillis militum, a Carinthiorum porta ad diui Auguſtini ædem in omnem euentum inſtructi paratique conſiſtebant. Cum porro deſcripta munia, quiſque obiiſſent, delegatasque vrbis regiones occupaſſent, tormenta ænea producta, perque vrbem, mœnia ac turres diſtributa, præcipue autem ſuper Carinthiorum turri collocata inſtructaque ſunt, quorum aliqua crebro iaculandi impetu puluerum vi rupta diſſilierunt, neque vllus ſane locus ad vniuerſum Turcarum exercitum circumquaque impetendum vexandumque oportunior fuit. Indeque adeo maxima damna Turcis illata plærique ex captiuis affirmarunt. Portæ vrbis omnes clauſæ, communitæque fuere, vna Salis porta, qua ad Danubium itur, aperta, vnde eruptio, ſi qui caſus tuliſſet, fieri poſſet. Nauigia bellica celocesque optimi regis Ferdinandi prouidentia, maximis impenſis a fabris Italis, aduerſus Turcarum Naſſadiſtas inſtructa armata-

que, in naualibus exuſta, conciſa, ac ſubmerſa ſunt. nautæ enim Itali, qui in ſpe erant, fruſtra expectabantur. Ad murum proxima ædificia, quæ gerendis rebus obſtare videbantur, ſolo æquata. Ligneæ tegulæ, ne exceptis malleolis, ac ſulphuratis iaculis, incendium alerent, circumquaque deturbatæ. Iacti præterea aggeres ab ea vrbis parte, qua hoſtis præcipue timebatur, vt ſi etiam mœnia ſubruta forent, vnde ſe defenderent, haberent.

Interea dum hæc fierent, qui Turcæ exercitum præcurrerunt, pernicibus equis freti, noſtros aſſiduis incurſibus exercebant, quibuscum toto triduo acriter noſtrates equites congreſſi, quoſdam captiuos trahere, cæſorumque capita in vrbem referre: nulla ab armis quies, nulla intermiſſio fuit, donec immanibus hoſtium copiis, campi circumquaque completi ſunt. Vicesima tertia die Septembris, equitatus noſtri circiter quingenti, per Stubarum portam, quæ nondum clauſa erat, progreſſi: cum hoſte ad diui Marci ædem concurrerunt, & cum hoſtium ingruentium impetum non ferrent, auerſi ſeſe ad mœnia proripuerunt. Eo prœlio tres e noſtris cæſi, ſeptem capti fuere, in quibus Comitis Ioannis ab Hardeck vexillifer Chriſtophorus Zetliz fuit; qui ab equo deturbatus, vexillum alij, qui ad vrbem referret, commiſiſſe fertur. Turcæ, tribus, qui ex noſtris cæſi, capita abſcidere, tribus item ex iis, qui quatuordecim, ad Diui Marci ædem, mille paſſus pro Stubarum porta in ptochodochio leproſi ægrotabant, interfectique ſunt, capita ademerunt, quæ pilis totidem præfixa, captiuos equites ad Turcarum Cæſarem ferre coegerunt: qui cum ad Cæſarem Turcarum perducti conſtitiſſent, eos interrogauit, an non eſſent principes, ac gerendarum rerum, militiæque præfecti, vrbem dedituri: cui reſponderunt captiui, obfirmatum eſſe apud omnium animos, obſidionem tam diu tolerare velle, quoad vitam, ſpiritumque ducere queant: quo ſermone Turca perculſus, deinde quanta hominum vis intra mœnia eſſet, item interrogauit. Reſponderunt, Doryphoros xx millia eſſe, equites duo millia. Tum

vbi

vbi Rex eorum eſſet, quæſiuit. Lincij eum agere reſponderunt, idque oppidum ad ripam Danubij XXIIII milliaria longe a Vienna ſitum eſſe. Ad hæc Cæſar, Quæram illum etiam ſi in medio ſit Imperio, ac reliquos Germaniæ populos inuiſam. Percontatus præterea eſt, ſuburbia quamobrem exuſſerint. Fieri enim non poſſe, vt vrbem ſeruent. ſe nihil dubitare, quin potiturus ſit. Ad quæ illi, ſe neſcire reſponderunt. Interim noſtri, duobus e captiuis Turcis, velatis oculis, per ciuitatem ductis, liberam ad ſuos redeundi poteſtatem fecerunt. Quo facto vexilliferum, cuius ante mentionem fecimus, egregie aurata ſericiaque veſte adornatum, cum tribus e captiuis, quibus trinos ducatos dono dedit, ſaluos XIIII die Octobris ad vrbem remiſit, in mandatisque dedit, quo dicerent militiæ præfectis ſe, ſi vltro ciuitatem dederent, cum eis pro mœnibus paciſci velle, oblatis bonis conditionibus: neminem ex ſuis intra ciuitatem intromiſſurum: nullius rem, ſalutemue offenſurum, eorum qui in vrbe eſſent: quod ſi facere recuſarent, negauit ſe inde diſceſſurum, quoad vi armisque expugnatam occupet, ex omni ætate minores, maioresque natu trucidet, vrbem igni in cineres redactam, ſolo æquet. Subiunxit præterea, vt dicerent, quando vnus Deus ſit, qui cœleſtia moderetur, æquum eſſe, vnum caput, vnum principem orbi terrarum imperare. Eum ſeſe eſſe velle, vitamque acerbam habiturum, quoad illos, vniuerſamque Chriſtianorum nationem armis ſubegerit, ſuæque ditioni parere coegerit. Ad quæ cum nihil prorſus reſponderetur, inſtructis ordinibus exercitus robur Viennæ admouit. Oppidum Pruck & arcem Trautmanſdorff, quod reſiſtere tantis viribus deſperabant, iuſtis rationibus nihil reluctantes, in deditionem accepit, nemini quicquam damni fecit, inque diſceſſu etiam ab omnium bonis temperauit. Quibus locis occupatis, ex infinita multitudine prædonum exercitum, circiter triginta millia, Michaloglio Baſſa duce, (Hi nullis ſtipendiis militant, ab reliquo exercitu pernicibus equis

effuſi, oppida, pagoſque incendunt, & prædam agunt) longe lateque amandauit. Quocirca Stiriam penetrantes, & ex altera Danubij ripa, ad Laureacum vſque, peruetuſtum ſuperioris Auſtriæ, ſupra Onaſum flumen oppidum, peruadentes; inaudita efferatæ immanitatis exempla edidere, dies, noctesque, iugibus incendiis continuarunt: prædam ex hominibus, iumentis, pecudibus, reque familiari egerunt, nullum crudelitatis genus interim omittentes, cæſis crudelem in modum, quos captiuos ducere poſſe deſperabant: in mulieres, ac teneram ætatem omni libidine intẽperantiſſime abuſi: prægnantibus exciſo vtero fœtus eripientes, partim terræ alliſerunt, partim haſtis præfixos ſanguine rorantibus deferebant: ex præda quæ ferre non poterant perdiderunt.

Obſeſſa autem Vienna eſt XXVI die Septembris, aqua terraque circumcirca, immanibus Turcarum agminibus, vt ex edita Diui Stephani, elegantis, vetuſti ac rari operis pyramide, vnde longiſſime proſpectus patet, humani oculi acies, exercitus magnitudinem ſuperare, comprehendere, metiriue nequiuerit. Ad decem millia paſſuum denſa tentoria, circiter viginti quinque millia numero (ſic enim fere compertum eſt) poſita tenebant. Ipſe Turcarum Cæſar, ad Diui Marci, quæ ædes in via, qua itur in Hungariam, ſita eſt, caſtra metatus vſque ad Schuechat, & arcem Trautmansdorff; Imbraim Baſſa ſupremus Turcarum Cæſaris a ſecretis, & capitaneus, ac rerum pene omnium gubernator, a Danubio ad vſque Viennæ montana, caſtra habuit. In medio Turcarum Cæſaris exercitu, quemadmodum veriſſimis authoribus didicimus, tercentum ænea tormenta, quas bombardas vocant, collocata: vallo, foſſaque circum caſtra munita, & ad prœlium parata, inſtructaque omnia. Cæſaris caſtra, magnifice intus, de gentis more, auleis, aureis puluinaribus adornata, foris auratis faſtigiis collucebant, quæ quingenti circumſtipabant ſatellites, arcubus armati: ante tormenta mediocri relicto ſpacio, robur exercitus, quos Ianizaros vocant, conſiſtebat. Hi feruntur magna

apud

apud Turcarum Tyrannum authoritate eſſe, in quibus ſpes omnis victoriæ pendeat, quique eligendi Imperatoris poteſtatem habeant. Numero XII millia fuere. Deinde Baſſæ, duces, & capitanei, ex Natolia, id eſt minore Aſia, Boſſena, aliisque Turcæ ſubiectis prouinciis, poſt mœnia ad Cecium montem vſque obſidebant. Naſſadiſtæ, qui celocibus, actuariisue nauibus freti, aduerſo flumine, Danubium tenerent, ripam fluminis ad Nuſdorff vſque V millia paſſuum a Vienna occupabant. Vbi porro Turca animaduertit, eam vrbis partem, qua Carinthiorum proſtat turris, vt infirmiorem, noſtrum præſidium fortiter inſediſſe, indeque tormentis ſuos milites præcipue impeti, vexarique: eo vim omnem contulit exercitus ſui, turrim expugnare conatus: in ſuburbiis, quæ exuſta a noſtris militibus; ſolo, ob ſubitum hoſtium aduentum, nondum prorſus æquata erant, magnam vim tormentariorum exercitatiſſimorum collocauit, qui perfoſſis muris, poſt quos latebant, tuti, noſtros e mœnibus eminentes, certiſsimis ictibus impetiuerunt, multosque adeo inſidiarum rudes confecerunt; quoad damno icti cauerunt, ne quis appareret. Grandiora tormenta poſt ſuburbia conſtituit, quibus aduerſam Carinthiorum turrim vehementiſsime impugnauit. tanta interim, ad grandinis ſpeciem, ſagittarum vis effuſa eſt, vt proxima muro tecta, denſa iaculorum ſegete completa horrerent. Viceſima deinde ſeptima die Septembris Naſſadiſtæ quingentis celocibus Danubij pontem inuaſere, occupatum exuſſere: (etſi non vanum eſt, noſtros quoque priores, partem potius ſubruiſſe) ibique in ripa caſtrametati, iter aduehendi commeatus, intercluſerunt. quod vbi a noſtris animaduerſum, equitatus cum tribus millibus peditum vrbem egreſſus, prœlio hoſtem laceſſiuit. ſed cum noſtri tormentorum grandiorum parum ſecum produxiſſent, hoſti in fugam verſo haud ita magnum damnum intulere. Eadem die Fridericus Rheni Palatinus, cum Wolfgango item Palatino, ad Crembſium appulit; qui ſi maturius veniſſet, magnum noſtris conſilio & armis ſubſidium adiun-

xiſſet. Cum autem certis authoribus pontem exuſtum dirutumque cognouiſſet, cum pleriſque aliis Crembſij inuitus reſedit. Intercluſis itaque aqua terraque itineribus, vt nihil neque inferri, neque efferri potuerit, circumquaque omnibus hoſtium copiis refertis viis, reliquum fuit, vt in vltimum diſcrimen vocati, noſtris corporibus, qui pro hoſtium ingentibus copiis ſane parua manus fuimus, hoſtilem impetum in omnem caſum ſuſtineremus. Quantus autem ſtrenuiſſimi cuiuſque animum timor, quanta denique vitæ ac ſanguinis vilitas inuaſerit, qui vtrinque res ex æquo æſtimauerit, facile conſiderabit; præſertim ſi expenderit, Viennam neque natura loci, neque arte hominum ſatis munitam, muro tantum aggeri impoſito, veteri ac vix ſex pedes denſo, vallatam; ad quem ſicco pede aditus militi pateat. Accedit, quod vrbs bene magna, vndique imminenti hoſti præſidia varia opponere neceſſe habebat. Erant autem qui in vrbe tuenda occupabantur milites, non plures XVI millia. Accedebant ciues, quorum multi non comparebant. Nam cum inutilem militiæ ſexum, vxores, paruos liberos, matres, propinquos, ſenio ac morbo confectos, pie proſequerentur, iis ereptis ad communes fortunas defendendas redituri; hoſtis inuſitata celeritas illorum conſilio obſtitit. Turcarum vero, cum exploratores noſtri, tum illorum captiui, pro vero retulere, ter centum millia fuiſſe; qui ſi, vt ſolent, vno impetu vndiquaque ad mœnia ſucceſſiſſent, tam pauci ne ſuſtinerent oppugnationem, magnus metus inuaſerat. Qua re nihil deterriti, generoſi animi Principes, Philippus Comes Palatinus, & qui vices Regis agens, ſummus Imperator deſignatus erat, Comes Nicolaus a Salm natu grandior; Wilhelmus a Rogendorff, ac cæteri militiæ præfecti, & a conſiliis tam paucorum militum virtuti non diffiſi, intra vrbem ita affectam ſtrenue perſeuerandum decreuere.

XXIX autem die Septembris, qui Diuo Michaeli feſtus fuit, duo millia quingenti milites per Carinthiorum portam, eruptio-

eruptione facta, Turcarum circiter ducentos, Duces item duos interfecere, cum e noſtris non plures tribus deſiderarentur: quod ſi dimidia hora antè vrbem exiuiſſent noſtri, Imbrahim Ducem, quem Baſſam vocant, vrbis ſitum ſpeculantem, comprehendiſſent; qui omnium Turcarum Imperatoris actionum, conſiliorumque gnarus, non pœnitenda præda veniſſet. Hiſpani interim, aliique milites, aliquoties pauci numero, plus minus quinquaginta vrbe egreſſi, per vineas pleroſque hoſtium ex inſidiis imprudentes oppreſſerunt, ac ſpolia tulerunt: non raro ipſi tamen temeritatis ſuæ pœnas dedere.

Iam ſpe vrbem Turca deuorauerat; quippe qui terrori fore omnibus tam immanem potentiam putarat: quibus in fugam coniectis, vrbem deſertum iri, aut certe minis coactum iri, ſibi certò perſuaſerat: ideoque tormenta ærea, quibus tentata mœnia ſubrui ſolent, in naues impoſita, a tergo dimiſit. Cum autem præter opinionem præſidia vrbis impauide hoſti reſiſterent, alia via aggrediendum duxit: cuniculis actis, magnam vim puluerum muro ſubiecit; malleorum atq; ignitarum ſagittarum magnum numerum in vrbis faſtigia effudit. immiſit præterea Germanos quoſdam pecunia corruptos, qui vrbem (quod tres deprehenſi in quæſtione confeſſi, qui decimo ſeptimo die Octobris iuſto ſupplicio, in quatuor partes laniati ſunt) variis locis, præſcripto tempore incenderent: quo, cum omnia incendio miſcerentur, ipſe diſiecto muro, aditu facto, perturbatos opprimeret. Quod conſilium haud eos clam fuit, qui rebus gerendis, in vrbe inuigilarunt. Neque enim niſi mediocribus tormentis impetebat hoſtis, ac manuariis, quos arcubuſos appellant, ad omnium admirationem, diu noctuque, nulla intermiſſione certiſſimis ictibus imminebat. quæ muros labefacere, ſubruereue poſſent, nulla audiebantur. facilis itaque coniectura fuit, more ſuo Turcam variis locis, actis cuniculis, perfoſſoque muri funda-

mento, pulueribus adhibitis, ruinam aditumque moliturum. Qua vero vrbis parte penetraret hoſtis, neſciebatur; quoad Turca quidam ad mœnia, prope Fibri quam vocant turrim, vltro ſe offerens, prima Octobris die bene mane deprehenſus indicium fecit. quo edocti Duces, aduerſus hoſtium cuniculos, fodere inſtituerunt: neque infelici ſucceſſu, ad Carinthiorum turrim, quam ſummopere Turcæ ſolo æquare conabantur, Turcarum operas noſtri excepere; iisque propulſatis, magnam vim pulueris, vt quidam autumant, ademere. quæ res Turcarum Imperatori, magnæ admirationi mixtum terrorem attulit. Chriſtianis parentibus ſe natum index faſſus, de variis rebus interrogatus, veriſsime reſpondiſſe repertus eſt. Nam a pueris inter Turcas eductus, plurima eorum conſilia callide imbiberat. De Turcæ conſilio interrogatus, reſpondit, decreuiſſe vrbem, diſiectis puluerum ſubmotorum vi turribus, violenter derepente capere: docuit loca, quibus perfodere pararet: de tormentis reſpondit: terra quadringenta ænea tormenta aducta eſſe, quæ pugni magnitudine globos iacularentur, ac maiora etiam quædam: aduerſo autem Danubio, non plura ſubornata decem prægrandibus xx pedum longitudine. De nauigiis Turcæ reſpondit: Imbrahim Baſſæ ſexaginta naues parere; Turcarum Cæſaris nauium, ſe numerum neſcire: Naſſadiſtarum autem, quadringentos eſſe: omnibus porro nauigiis quinque armatorum millia aſcripta: prægrandia quædam aliquot retro a Vienna milliaribus, relicta. De numero militum ait, ferendis armis idoneorum centum millia eſſe; in quibus xii millia Ianizarorum, qui Imperatorem Turcatum ſtipent; ſex item millia, qui Imbrahim Baſſæ adſint: horum armaturam eſſe, tormenta manuaria, arcus Parthicos, & pila non admodum longa; reliquos equeſtres eſſe. De ſumma mortalium, Turcarum exercitus interrogatus, circiter ter centum millia, numerari affirmauit. De camelis deinde, viginti millia agi reſpondit, pabulo, farina, armisque onuſta: neque vltra milliare vnum, vniuerſo cum exercitu,

exercitu, hominibus, iumentiſque defatigatis, proficiſci poſſe Turcam aſſeruit. Multi captiui Turcæ quæſtioni adhibiti fuerunt: ſed hoc diuinitus (ſic enim credere phas eſt) oblato indice, nihil veracius, præſentiq; rerum diſcrimini ſalubrius fuit. Ideoque virtutis ergo Generoſus Heros Guilelmus a Rogendorff, quoad viueret, homini victum amictumque pollicitus eſt. Huius porro indicium ſecuti Duces noſtri, quibuſcunque locis hoſtium operæ cuniculos agere parabant, diu noctuque ſuos in contra fodiendi opere continuere; ita vt vtrinque quatuor pedum ſpatio aliquando concurrere viderentur.

Quarta Octobris die, Turcæ adeo vehementibus omnis generis tormentorum fulminibus vrbem concuſſerunt, vt in ſtuporem veteranos, ac multo rerum vſu peritiſſimos exercitatiſſimosque milites coniicerent; qui ſe tantum tamque horribilem fragorem, nullis bellorum caſibus vnquam expertos affirmarunt. Interea temporis hoſte in agendis cuniculis occupato, noſtri circiter octo millia rei ſeſe bene gerendæ occaſionem nactos rati, ſexta die Octobris, quo hoſtem ſuburbiis arcerent, & agentes cuniculos explorarent, per Salis turrim erupere: multos e Turcis in ſuburbiis pro arcis porta, & Carinthiorum turri trucidarunt. Extitit interea quidam inauſpicato clamore, ſtrenue aduerſus hoſtes irruentes reuocans, quod ordines componere, & aciem inſtruere conſilium eſſe diceret. quo clamore, ceu panico terrore externatis repente militibus, receptu fugæ ſimillimo ad vrbem trepidabatur: adeo vt denſo fugientium agmine, multi in vallum foſſamque deuoluti, propriis armis, alij grauiter ſaucij, alij occiſi fuerint. Ea eruptione Wolfgangus Hag, qui Dux, vexillo vni præerat, cum quibuſdam primi ordinis militibus, & Hiſpanis, (qui primi ſeſe omnibus periculis offerre auſi fuerunt) cum reliquos a fuga dehortatus, ſeſe vt ſequerentur Germani animi, ac fugæ neſciæ virtutis memores obteſtaretur, longius in hoſtium inſidias præcipitatus, deſtitutusque, fortiter pugnando oppetiit. Eadem die circa meridiem Turcæ camelos, ſarmentis onuſtos, ipſi quoque onera baiulan-

tes, ad mœnia adegere. foſſas impleturi videbantur, quo facilius aggerem exuperarent: ſed neſcio quomodo hoſti certe conſilium diſplicuit. Nihilo ſecius noſtri inſtructa acie, ſuo quiſque ordine, locoque hoſtem opperiebantur. Eck a Reiſchach ſtrenuus miles, tres ea die glandes plumbeas, aduerſo pectore excepit. ſummi Dei beneficio, ac ferrei thoracis, loricæque bonitate tectus, incolumis ſeruatus eſt.

Octaua porro Octobris die, ac pridie ante vtrinque ad Carinthiorum turrim per murum cuniculos egere, fundamentaque muri incidere; hac arte rati, mœnia ſuppoſitis excuſſa pulueribus, intra ciuitatem prolapſura. noſtri, rerum non ignari, prævalidas trabes circumquaque muro admouerunt. quo factum vt incenſis pulueribus diſiecta mœnia, noſtris indemnia foras prolaberentur. Dirutam muri partem ſubinde qui in vrbe erant, vt res ferebat, ſarmentis ac trabibus, refecerunt. curæ omnium, magis ac magis ad vigilandum intentæ. Duces ipſi ad laborantem vrbis partem excubarunt. nulla quies, nullus oculis ſomnus capitur: perpetuus hoſtis amoliendi animos defatigat labor: iam proditionis ſuſpicio, iam incendiorum metus, ducum vexat mentes. Eadem die, quidam e Turcis captus eſt; qui capitis periculo affirmauit, Turcarum Cæſarem non vltra decem dies ad Viennam fore. quod verum eſſe euentus docuit. Poſtero deinde die mane infra Carinthiorum portam hoſtes per foramen in vrbem ſumma vi penetrare conati; tandem a noſtris propulſati. A meridie circiter tertiam horam iterum tormentis æneis fulminare cœperunt; & murum prope Carinthiorum turrim, e regione Diuæ Claræ, duobus locis puluerum vi ſubruerunt. in ipſa interim muri ruina magno conatu aggerem ſuperare, & per apertum murum inuadere parabant. Fortiter noſtri hoſtem ſuſtinuerunt, multi Turcarum occiſi: Hiſpani quidam, Germanique milites, vna cum muri parte, cui inſiſtebant, eiecti, deuolutique, fere ſalui euaſere. Hic raro caſu, quidam tormento ictus, pro mortuo habitus; deinde illæſo corpore in illius marſupio, plumbeus globus inuentus eſt. A no-

na Octo-

na Octobris die ad duodecimum, nulla intermiſſione, tormentorum aſſiduis ictibus cuncta perſonant: ſubinde ad mœnia euaditur; neque in vrbe ceſſatur: vehemens vtrinque certatio; ab vrbe omnis generis tormenta in hoſtes effunduntur. Muſicis interim inſtrumentis, tubis, tibiis, cornibus, fiſtulis ac tympanis, infractum imperterritumque animum noſtri ſignificabant.

Duodecima deinde die Octobris, ad Carinthiorum portam ex altera parte, Stubarum verſus quam vocant portam, iterum Turcæ magnam muri partem deiecere; neque vno tantum loco fumus apparuit. quod indicio fuit, pluribus locis, ſubiectis pulueribus, hoſtem ſimul mœnia ſubruere conatum. Sublato illico vexillo, Hiſpani Germanique milites, fortiter ſeſe hoſti oſtentant. ſed Turcæ terrore perculſi, neque diu, neque ita magna vi, noſtris negotium faceſſebant: ad oppugnandumque, quod e ſpeculis ac turribus quidam in vrbe viderunt, Turcarum Duces frameis fuſtibusque ſuos milites pulſatos, adigere nequaquam potuerunt: ſi qui ad foſſam adacti, illico fugam retro arripuerunt. quam nos potentem manum ſummi Dei fuiſſe interpretamur; qui cor virtutemque adimit, quando, quibusq; voluerit. Statim poſt ſubruta mœnia, Turca, Carinthiorum turrim prægrandi ac violento tormento aggreſſus, certiſſimis ictibus, lapideis globeis, faſtigia turris impetiuit, deiecitque; ſicq; noſtris Bombardarum præfectis, defendendę vrbis, ex ea parte, quæ ſola igniariorum tormentorum capax erat, & vnde magnam cladem hoſti obtulerant, facultatem ademere. Quamquam per noctem, quoad fieri potuit, admiſſa damna refecere: completa fimo vaſa muri inſtar oppoſuere, ſub quibus tuti hoſtem vexarent: quorum tamen multi inſigniter petiti a Turcis, manuariis tormentis icti, occubuere. Continenter interim Turca oppugnationem vrgere, ſuos animare, cohortari, impellere, vt ſuperato muro vrbem (quod facillimum factu erat) caperent. Decreuerat enim Turca, antequam infectis rebus, ſe in Hungariam reciperet, id quod e captiuis cognouimus, omnibus viribus, vndiquaque vrbem aggredi, atque

vltimam oppugnationem experiri. quod noſtris magnum metum attulit; fecitque veriſimile, quod a decimoſecundo Octobris ad XIIII ab oppugnatione temperabatur. Hic varij vulgo, vt in magno metu, rumores ſpargebantur. Certum erat, Turcam, antequam infectis rebus diſcederet, omnia moliturum; quando ſubrutis in immanem aditum muris, diurnis nocturnisque oppugnationibus, nihil prorſus profeciſſet, per cuniculos in vrbem inuaſurum; derepente ex inſperato noſtros oppreſſurum, vndiquaque emergentibus e cellis vinariis, per inſidias, hoſtibus, plerique ſuſpicabantur: timebatur præterea, ne ſtationes militum, ſubiectis pulueribus diſiicerentur, non ſine magna noſtrorum clade. Sed pro ſui populi ſalute, ſi vmquam aliâs, hoc tempore ſane excubauit ſummus Deus; qui animos noſtrorum auxit, atque hoſtium audaciam repreſſit; monitumque hoc exemplo Chriſtianum populum maluit, quã funditus perditum. Nam XIIII Octobris, contra omnium expectationem, hoſtes iterum, igniariis manuariis, ac item grandioribus inſtare, ac magnam plumbeorum globulorum vim, ad glandium ſpeciem, oblongorum, in vrbem iaculari. Decima deinde hora noctis, incenſis caſtris (quod e quibuſdam Chriſtianis, qui effugerant, percepimus) magno vlulatu, (quem fuiſſe captiuorum exiſtimabamus, generis ac nominis noſtri Chriſtianorum, qui ſpem magnam fouebant, ſe tandem aliquando liberatum iri: ſed valde ſua miſeros fefellit opinio: ſiquidem in fuga partim arrepti, in perpetuam ſeruitutem; partim crudelem in modum conciſi, ac laniati, oppetiere) fugæ ſimillimum diſceſſum properarunt. Merito itaque generoſis ac fortibus militibus ſummi quique honores haberi debent; qui gratia ſummi Dei, ſuo robore, Chriſtiani ſanguinis ſitientiſſimum hoſtem remorati, & a Germania, quæ firmiſſima eſt Chriſtianæ Reipubl. pars, ſuis corporibus excluſerunt. Quod ſi Viennam Turca cepiſſet, igniariorum tormentorum ornatiſſimam inſtructiſſimamque copiam in ſuam poteſtatem redegiſſet; eo ipſo anno, per autumnum in ſuperiorem Germaniam

facile

facile penetraſſet. quam ſi occupauerit, quod Deus nolit, actum eſt de Chriſtiana libertate; ſub omnium grauiſſimo tyranno, duriſſimam Chriſti fideles ſeruitutem tolerabimus. Atque adeo, vt longius progreſſurus non fuerit, Viennam certe ita aggeribus muroque communiiſſet, vt per hyemem ibi refecto exercitu, primo vere, iuſto bello Germaniam laceſſere expeditiſſime potuerit. Conſtat enim, eo conſilio Turcam Viennam veniſſe, vt ea occupata, toto triennio Germaniæ bellum faceret, in eaque cruentam tyrannidem, pro libidine, innumerabili hominum ex omni ætate iactura expleret, omnia igni ferroque vaſta redderet: quod proh dolor iam nimium ſæpe experti ſumus, ac iam recenti vicinoque magis Auſtriæ periculo ac clade moniti, e ſomno vel veterno potius, expergefieri debemus. Vidimus his oculis, oppleta omnia loca cadaueribus, fœdis vulneribus crudeliſſime conſauciatos; nulli ſexui, nulli ætati temperatum. Exempti matrum aluo fœtus alliſi, parui pueri frameis diſſecti, haſtis transfixi: virginibus mixtæ matres, poſt abominabilem execrabilemque abuſum, horret mens dicere, a ceruice reſectis capitibus, toto corpore deformatæ. nulla omnino exempla immanitatis extare, nec excogitari quidem poſſe exiſtimo, quæ non ediderit in noſtri ſanguinis fratres truculenta belua.

Tempus itaque eſt, Viri Chriſtiani, vbicunque terrarum Chriſto viuitis; tempus inquam eſt, nos e ſomno excitari, hanc irati ob noſtra ſcelera, numinis plagam agnoſcere, vnanimiter ad Deum conuerti, reſipiſcere; omiſſo vanæ gloriæ ſtudio, odium mutuum ponere; monſtroſas de fide Catholica diſſenſiones, & nunquam finiendas diſputationes abiicere; in vnum Catholicæ Eccleſiæ ſacroſanctum corpus coaleſcere; & in amore proximi, ac bonis operibus ſimul, totis viribus, in Chriſto, qui caput eſt, vnanimes viuere, orareque vt nobis gratiam ſuam concedere dignetur, qua armati, immanem hoſtem, a ceruicibus noſtris propulſemus, & deinde oppreſſis hoſtibus, quieti, in pace, pie ſancteque viuere queamus. Quod ſi editum in infelices Auſtriæ Chriſti fideles exemplum nihil nos moue-

bit, hancque præſentem Dei plagam, ad nos nihil pertinere putabimus, quid aliud quam præſens exitium toti Germaniæ, ac orbi Chriſtiano, pronunciemus? Non, mihi credite, didicit modum habere hoſtis: circuit omnia, leo rugiens, impotenti animi libidine, inexplebili regnorum cupiditate, inſatiabili ſanguinis noſtri ſiti: longius ſemper longiuſque progredietur, quoad vnus omnia occupabit. quod cum hactenus feciſſe, multorum Regum, Principum, populorum, vrbium exitio edocti, tandem ſcire debemus.

Cum itaque per noctem (vt diximus) magna pars exercitus diſceſſiſſet, Veneris die, Imbrahim Baſſa, vna cum reliquis ducibus, mane inſtructis ordinibus, circiter LX mille equitum, in procinctu conſtitit: nihil tamen ea die geſtum. venit in mentem ducibus noſtris, quod ante e captiuis audierant, eſſe hoſtium voluntatem, vt de redimendis captiuis ageretur, & vtrinque fieret permutatio. Sic enim Imbrahim Baſſæ videri illi affirmauerant. mittunt itaque nuncium cum litteris, ſibi quoque placere, cum belli ius ita ferret, vt captiuorum ratio vtrinque haberetur. Ad quæ Imbrahim Baſſa, ſuo ſigno confirmatas literas dedit: quarum exemplum aſcribere, viſum eſt operæprecium eſſe.

Imbrahim Baſſa Dei gratia ſupremus ſecretarius, ſupremus conſiliarius, potentiſſimi inuictiſſimique Cæſaris Sultani, Soleimani dux, & vniuerſi imperij, ac rerum gerendarum gubernator. Viſis literis, quas nuntius veſter nobis reddidit, generoſi duces, ac rerum gerendarum præfecti illuſtres, de voluntate veſtra cognouimus. Scitote nos non veniſſe, veſtras vt ciuitates occuparemus; ſed vt Archiducem veſtrum Ferdinandum quæreremus: quem tamen non inuenimus. etſi pluribus diebus in illius expectatione hic morati ſumus; non tamen ad hunc vſque diem comparuit. heri tres e veſtris captiuos libere ad vos dimiſimus: ſimili ratione vos cum noſtris agere æquum eſt, quomodo nuntium veſtrum iuſſimus ad vos referre. Integrum porro vobis eſt, mittere quem vobis viſum fuerit, qui de captiuis

ptiuis

ptinis cognoſcat: neque tali in caſu de fide noſtra quicquam dubitare debetis. Quod vero iis qui Budæ in præſidio fuere, fidem non ſeruaſſe inſimulamur, illorum, non noſtra culpa, factum eſt. Data pro Vienna XVII *Octobris, Anno* MDXXIX.

In mandatis præterea nuncio dedere, ſeſe, vt militares homines decet, iuxta ius belli facere, conſtitutum habere, quando eo res deuenerit, vt plurima inter eos agenda reſtent. Tabellario e Damaſcena purpura, veſtem rubeam dono dedere. Eodem die Chriſtophorum Zetlitz, de quo antea meminimus, Comitis Ioannis ab Hardeck vexilliferum captiuum, egregie aureis purpureisque veſtibus ornatum, libere ad vrbem remiſere; eademque de re, ei mandata dedere.

Poſtridie porro Cæſarem, qui cum exercitu præceſſerat, perſequutus ea celeritate, vt quinque diebus Budam venerint, quæ XXXII prælongis Germanicis milliaribus a Vienna abeſt; innumeri equi ex fuga mortui corruerunt; nec non e Turcis, captiuisque Chriſtianis, paſſim in viis plurimi, cum aſſequi non poſſent, mortui reperti ſunt. Paulus Backirſch, Sigiſmundus Weixelberger, & Ioannes Cazianer, leui armatura fugientes perſecuti, multos ceperunt, plurimos interfecerunt; e captiuis etiam Chriſtianis non paucos liberauerunt: Naſſadiſtæ quoque ad Poſonium, ex vrbe, arceque, cui præfectus fuit Wolfgangus Oder, impugnati, quibuſdam demerſis nauibus, magnam iacturam fecerunt. Captiui Turcæ, pro certo affirmarunt, Turcarum Cæſarem maxima damna accepiſſe, tum quod plurimi ex illius militibus cæſi, igniariorumque vi confecti ſunt, multi fame enecti: tum quod equorum camelorumque ingentem numerum amiſerit; tum quod ſingulari virtute præditum Baſſam, Ducem e Natolia, id eſt minori Aſia, quod certis authoribus accepimus, pro Carinthiorum porta catapulta igniaria ictum deſiderarit. Cauſæ diſceſſus, fuiſſe perhibentur, quod pro tanto exercitu commeatus non ſuppeditauerint,

indeque intolerabili fame vexatos hoſtes, diutius durare nequiuiſſe, & quod cœli immitioris inclementiam, appetente hyeme, molles Aſiæ gentes, & transmarini milites, non ferendam experiebantur. Ianizeri præcipue militiam diutius ferre recuſabant; etſi centum in dies ſingulis aſperi (ſic nummi vocantur Turcici argentei; qui ſinguli ſex noſtratibus, id eſt crucifero vno cum dimidio, commutantur) numerentur: quamquam negauerat ſeſe Cæſar a Viennæ oppugnatione, niſi vrbe capta diſceſſurum; etiamſi tantum niuis cælitus decideret, vt ad genu vſque pertingeret. Adhæc Turca pro comperto habebat, Ferdinandum regem, iuſtum exercitum in Bohemia contraxiſſe: ab Imperio non contemnenda auxilia mitti, paratumque prœlio cum eo decernere: & cum ſuos fame laboribusque fatigatos ſentiret, cum recentibus congredi noluit. Recta itaque, fugienti ſimilis, ad Albam vſque properauit, magna præda onuſtus. Tam lentum Turcæ diſceſſum, Duces, militiæ præfecti, & a conſiliis, aliquandiu ſuſpectum habuere; in inſidiis alicubi aliquot millia ſubornata, latere rati, inſtructa acie pro vrbe egreſſi, Iouis diem integram armati conſtitere: cumque hoſtis nullus compareret, iterum ad vrbem ſeſe receperunt. XVIII. Octob. Fridericus ad Rhenum Palatinus, vna cum reliquis Principibus, quos Crembſij per obſidionis pericula fuiſſe oſtendimus, Viennam venit. Haud ita multis poſt diebus, cum ab hoſte iam ſummi Dei ac bonorum virtute ſecuri agerent ciues, grauior ab amicis terror obiicitur. Germani milites, & Imperij præcipue auxilia, plus quam barbarica truculentia, iuris humani diuinique obliti, hoſtilibus animis, neglecta maiorum diſciplina, indigniſſimis iniuriis contumeliisque ciues affecere. Nam quidam non cõtenti vina exhauſiſſe, in quo perdendo magis, quã hoſte arcendo occupati, ſic inebriabantur, vt cum ad arma ſignum daretur, alij arma vbi inuenirent, ignorarent, alij vacillantes per plateas offenderent: hoſpitium ſuorum, etiam præſentium, refractis ſeris, corruptis arcis, armariis, menſis; direptis, quæ reliquæ erant, facultatibus, animos ſuos manusque exple-

expleuerunt: necdum illorũ libidini ſatis factum; vitra, fornaces, tabulas pictas comminuerunt: (tantum non vitam miſeris ciuibus eripuerunt) vina, carnes, panes, copioſe ſuppeditata, ac regis optimi benignitate gratuito condonata, nihil importunos animos flectebãt. Nã XIIII vexillorũ ab Imperio auxilia XXIII Octobris, a prima luce vſque ad veſperum, frequentes coiêre; conuentúque habito, trium oppugnationum ſtipendia, de more militari flagitarunt; quæ niſi numerarentur, præſentem ducibus ac ciuibus cædem denunciabant: omnia denique acerba minati. Conradum Goſman, & Iacobum a Werdenau, capitaneos, per integram diem, conuentui intereſſe coegerunt. Qui cum docerent, quam iniuſta eorum petita eſſent, ſi quid iure deberetur, ſeſe offerre aiebant; quos tam diu in vinculis ac cuſtodia ſeruarent, quoad ſatisfieret. ſimúlque copioſe ad eos ac fortiter Eck a Reiſchach verba fecit, cum petenti libera quæ vellet dicendi copia facta eſſet. Sed nullius oratione, humanitate, admonitione, quicquam profectum: vno ore omnes ſublata voce, pecuniam flagitare, cædem, prædam minari. Quem tumultum grauiter ferebat inclytus Princeps Fridericus: atqui indomitum vulgus, niſi ſuæ libidini ſatisfieret, cõpeſci poſſe deſperabat. quid facerent? de oppugnatione ſtipendium coactum, ac vi magis quam merito extortum vnum promiſerunt: ſed nondum placati milites, duobus ſupra dictis ducibus haſtas vndiquaque intentarunt: quoad inclinato iam die, magni Michaelis vexillifer, prolato ſigno progreſſus, Commilitones, ait; Quicunque emeritis duob. ſtipendiis, & vno, oppugnationis gratia oblato, contenti eſſe volunt, me ſequantur. Ægre hic a vexillifero cruentas manus abſtinuerunt. Eum deinde per denſum circulum perrumpentem, vexilliferi reliqui, & anteſignani ſecuti, conuentum diremêre. Cum porro Imperij auxilia duobus emeritis ſtipendiis, item vno oppugnationis prætextu extorto, diſſolutis deliniti eſſent: ecce ibi alia exoritur diſſenſio. Veterani milites, qui plures annos Duce Leonhardo a Vels in Hungaria militauerant, & Eckij a Reiſchach imperio ſubiecti, quod debita ſtipendia non

continuo, & ex ſententia numerabantur, ſe vrbem direpturos minati: propter tumultum magnus iterum metus ciues occupauerat: qui maturo Ducum, militiæ præfectorum, & conſiliariorum, ſanóque conſilio diſcuſſus, tandem conquieuit. Sic res vtrinq; geſtas, breuiter quàm veriſſime complexi ſumus, ne longa narratione hominum aures oneraremus. Deo ſanè Opt. Max. merito gratias agere debemus, qui immanem efferatúmque tyrannum longius ſæuire vetuit; oraréque vt aduerſus incredulos, nobis in fide vera conſentientibus animos robúrque miniſtret, quo ſimul ex hoſte crudeliſſimo victoriam, ſimúlque pacem aliquando tandem reportemus.

CATALOGVS VIRORVM ILLVSTRIVM, DVCVM MILITIÆ, PRÆFECTORVM, LEGATORVM, cæterorúmque, quorum virtute & conſilio ſecundum Deum Vienna ſeruata fuit.

Primi ordinis officia militaria.

Illuſtriſſimus Princeps, Philippus Palatinus ad Rhenum Bauariæ Dux, Friderici patrui loco ſupremus auxiliorum Imperij Dux, ſeu Capitaneus.

Comes Nicolaus a Salm, natu grandior, inclyti Regis Ferdinandi a conſiliis, ac cubicularius, ſupremus totius exercitus Regij Capitaneus; de cuius fato obiter paucis perſtringam. Iam inde a prima ætate, & ipſo tirocinio, maximis bellorum caſibus exercitus, omnibus fere memorabilibus prœliis interfuit. Et nuper Viennæ, cum murus vi pulueris ſubiecti labefactatus corrueret, lapide ictus altero pede vulnus accepit: quod vix dum obductum, ſoluta obſidione, cum Strigonium cum exercitu aliquot millium profectus eſſet, recruduit: adeo, vt inualeſcente malo, imbecillior, quàm qui militiam ferre poſſet, amicorum conſilio, ad ſuos domum redierit; quo per quietem priſtinam valetudinē reciperet. Deinde in Marcheck, Auſtriæ caſtello, in ſuo-

rum

rum luctu & lachrymis e vita diſceſſit. Felix poſt tot emerita decora heros, ſi (quod vnum in votis habebat) pro patria, ac Chriſti fide, ſaltem fortiter pugnanti oppetere, & parta ſuis victoria, generoſum ſpiritum reddere licuiſſet. Obiit anno a nato Chriſto M. D. XXX, IIII Menſ. Maij, ætatis ſuæ anno LXXII.

Gulielmus a Rogendorff, &c. Inuictiſſimi Imperatoris Caroli conſiliarius ac cubicularius, & inclyti, Regis Ferdinandi itē conſiliarius, ac magiſter equitum; quem hodie dicūt Mareſcalcum, & Magiſtrum de campo.

Marcus Beck a Leopolſdorf, eques auratus, & iuriſconſultus, cōſiliarius Regius, & Vicedominus terræ Auſtrię infra Onaſum flumen ſupremus annonæ præfectus; quem vocant magiſtrum munitionum.

Vlricus Leiſſer, Regius legatus, quem hodie dicunt Conſilium campi, ſiue de la Guerra; & ſupremus tormentorum ac machinarum bellicarū præfectus, quē vocāt capitaneū *de tartelaria*.

Legati ſiue commiſſarij rerum bellicarum, & a conſiliis.

Georgius a Bucha, conſiliarius regius, & locum tenens Auſtriæ infra Onaſum.

Leonhardus a Vels, conſiliarius & cubicularius regius, dux ſiue capitaneus ſeptem vexillorum veteranorum.

Nicolaus Rabenhaubt, a Suchen, eques auratus, conſiliarius regius, Auſtriæ infra Onaſum cancellarius.

Eck a Reiſchach, eques auratus, conſiliarius regius, capitaneus ſex vexillorum.

Rudolphus ab Hochēfelt, conſiliarius regius Auſtrię infra Onaſum.

Nicolaus a Turri, conſiliarius regius, dux copiarum quæ aduerſus Sagrabienſem Epiſcopum, ex Hiſpano Germanóque milite conſcriptæ fuēre.

Felicianus a Porſchach, cōſiliarius regius Auſtrię infra Onaſum.

Ioannes Catzianer, eques auratus, Carniolæ præfectus, leuis armaturæ equeſtrium turmarum dux.

Ioannes ab Eibeſuuald, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes a Greiſneck, eques auratus, regius cubicularius hereditarius Carinthiæ, capitaneus peditatus ac ciuitatis Viennæ.

Melchior a Lamberg, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Vuolfgangus Matſcheber, Archiducatus Auſtriæ legatus, ſiue conſiliarius campi.

Troianus ab Aursberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Bernhardinus Ritſchan, eques auratus, Regius legatus ſiue conſiliarius campi.

Helfrichus a Meckau, eques auratus, cōſiliarius Regius, Auſtriæ ſupra Onaſum legatus.

Eraſmus ab Obritſchan, conſiliarius campi Carniolæ.

Raimundus a Dornberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Michäel Otho ab Achterdingen, conſiliarius campi, præfectus machinarum bellicarum Auſtriæ ſupra Onaſum.

Ioannes Apholter, conſiliarius & Mariſcalcus campi.

Sigfridus Collenitſch, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes Kauffman, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Officiorum militarium præfecti.

Vitus a Walenburg, ſupremus a numerandis ſtipendiis, vel præfectus nummorum.

Leonhardus Kuttenfelder, ſupremus cenſor, ſiue luſtrator exercitus; *el Veador.*

Michael Stutzel, Petrus Stern, Ioannes Weisberger, ſecretarij militares, ſiue campi.

Iodocus Lilgenberger, annonæ præfectus.

Ioannes Gamper, præpoſitus iudiciorum veterani exercitus, *el Alcaldo de la Iuſticia.*

Ioannes Eberle, Præpoſitus caſtrorum veterani exercitus, *el Preuoſt*; qui tormento ictus occubuit. Huic ſuffectus Valentinus a Gerada.

Georgius

Georgius Stockel a Lindau, ſupremus præfectus excubiarum veterani exercitus, *Maiſtro de la garda.*

Wolfgangus Gabaij tribunus, ſiue quartarum Magiſter veterani exercitus.

Caſpar Schnaiter, Præpoſitus caſtrorum Eckij à Reiſchach: *el Preuoſt.*

Ioannes a Berneck, cenſor ſiue luſtrator exercitus Nicolai a Turri, *el Veador.*

Ducum catalogus, & copiarum quas quiſque duxerit, numerus.

Wolfgangus a Rogendorff, conſiliarius Regius, Mariſcalcus terræ Auſtriæ, infra Onaſum flumẽ, quingentos equites duxit; inter quos nobiles recenſentur:

Longinus a Bucham.
Sigiſmundus à Bucham.
Ioannes a Lappitz.
Sebaſtianus Hager.
Eraſmus a Starhenberg.
Leopoldus a Mainburg.
Martinus a Bucham.
Ioannes a Bucham.
Ioannes a Lamberg iunior.
Ernrichus Kœnigsberger.
Vitus Kœnigsberger.
Leopoldus Lembacher.
Wolfgangus Eſmaiſter.
Rudolphus Freiſchlag.
Ioannes Lasberger.
Andreas Waltinger.
Georgius Grabner.
Marcus Mamainger.
Gebhardus Weltzer.
Godhardus Vellendorffer.
Hieronymus Geier.
Wolfgangus Span.
Ludouicus Schonbrunner.
Ioannes Roſenhart.
Chriſtophor⁹ Rauchonecker.
Vitalis Kalter.
Ioannes Lob.
Chriſtophorus Haritzer.
Achatius Meſtenbeck.
Chriſtophorus Schonburg.
Georgius Dietrichinger.
Chriſtophorus Auſen-
Chriſtophorus Redler.
Ioannes Wallen.
Stephanus Polchinger.
Chriſtophorus Randecker.
Reinprechtus ab Eberſdorff. Capitaneus Ciuitatũ Auſtrię, ſuper vnum vexillum peditum.

Ioannes Fintzenſeiſer, & Richardus Infaner, capitanei ſuper delectum denorum militum, terræ Auſtriæ infra Onaſum.

Sub Nicolao a Turri capitaneo meruerunt:

Stephanus Graſuuein, eques auratus, conſiliarius, capitaneus, CCL equitibus Stiris præfectus, præſto non fuit: cuius loco ſucceſſit Bartholomæus Weiſnecker.
Otho a Paen, ſignifer.
Gothardus a Lamberg.
Chilianus Zuch.
Martinus a Mallentein.
Caſpar Schrampf.
Zacharias Hymberger.
Andreas Rindſcheit.
Martinus a Elednitz.
Rochus a Trautmanſdorff.
Chriſtophorus Hebenſtreit.
Vlricus Mazeber.
Dauid Hunberger.
Iob Gams.
Chriſtophorus a Lindeck.
Andreas Lamiſdorffer.
Erhardus Mindorffer.
Andreas Wintzrer.
Clemens Prunhaimer.
Heinrichus Prantner.
Ioannes Mulhauſer.
Gulielmus Freitag.
Martinus Semenitſch.
Ioachimus Freitag.
N... Edlinger.
Ioannes Pernecker.
Leonhardus Pandorffer.

Abelo ab Holeneck capitaneo, vexillum paruit peditatus Stiriæ ſub quo nobiles fuerunt:

Hartmannus ab Holeneck.
Paulus Staimacher ſignifer.
Georgius Steinbeiſſ: qui tormento ictus occubuit.
Andreas Stadler, &c.

Sub Antonio Rud a Kolnburg, Stiriæ peditatus vexillum vnum meruit: ſub quo nobiles

Georgius Wildēſteiner, ſignifer.
Wolfgangus a Lamberg.
Adamus & Sebaſtianus Sultzbacher, fratres.

Mel-

Melchior Stadler.
Melchior Schramph.
Sebaſtianus Róſenberger.

Leonhardus Lochner Carinthiæ capitaneus, duas centurias equitum duxit; in quibus nobiles:

Ioannes a Neunhauſ.
Christophorus Doſch.
Christophorus Brunhaimer.
Wolfgāgus & Christophorus ab Eckenburg.
Leonhardus a Malentein.
Ioannes Brunhoffer.
Ioannes Rhenner, &c.

Chriſtophorus Saler, capitaneus, vexillum duxit peditum Carinthiæ; ſub quo nobiles:

Chriſtophorus Mardachs, ſignifer.
Ioannes Hauts.
Caſpar Kienberger.
Chriſtophorus Keller.
Hans Reiſchberger.

Hiſpani Capitanei; Ludouicus de Aualos, Magiſter campi. Ioannes de Anguilera, Ioannes de Salinas, Melchior de Villaruel, circiter ſeptingentos Hiſpanos pedites duxerunt: qui ſtrenue pro Ferdinandi regis optimi ſalute excubantes, omnibus periculis vltro ſeſe primi obtulere: adeo vt audierim neminem tam maleuolum, qui non ſingulare illorum virtuti teſtimonium dederit. In his nobiles numerantur:

Ciros ſignifer.
Antonius Comargo, ſignifer: occubuit.
Petrus Nauares, ſignifer.
Cardenes, item ſignifer.
Georgius Manriquez.
Chriſtophorus de Aranda.
Ludouicus de Calathauit: occubuit.
Alfonſus de Eredia.
Zapata.
Val de Rama.
Balacurs.
Iuanus de Argolio.

Ferdinandus de Roza.

Iacobus Garzias de Guſman, occubuit. Gueuara, &c.

Didacus Seraua, Regię Maieſtatis puerorũ nobilium præfectus, vnde reliqui ſe effugiſſe facile patiebantur, Viennam iam aqua terraque, hoſtium innumeris copiis circumſeptã, conducta celoce, decoris demerendi ſpe incenſus, ſecundo Danubio properauit: in oppugnatione primus in hoſtem ſulphurata iaculatus, aduerſo thorace tria ſpicula excepit. Multa memorabilia Hiſpanos patraſſe audiui, ſed quia incerto autore ferebantur, malui bonos milites ſuis laudibus fraudare, quam nimium laudandi ſtudio, palpum obtrudere voluiſſe videri.

Sub Ioanne Cacianer, Capitaneo, Nicolaus Schnitzenbaumer CLX equitibus præfuit; in quibus nobiles:

Ioãnes Leiſſer, præfectus excubiarũ, vel magiſter *de la garda*.
Ioannes Gall, ſignifer.
Alexius Flaſchberger.
Chriſtophorus Mindorffer.
Ioannes Globits, Præfectus excubiarum.
Ioannes Leble, &c.

Sub Ioanne Comite ab Hardeck, a poculis hereditario Auſtriæ infra Onaſum, Capitaneo, militarunt CCL equites; in quibus nobiles:

Ioannes a Schelnberg.
Heinrichus a Schelnberg.
Chriſtophorus Zetlits ſignifer.
Eraſmus Deuffel.
Gulielmus ab Oberbeck. is, excuſſo ab equo ad Diui Marci ædem ſignifero, fertur ſignum arreptũ, vt ante meminimus, ſeruaſſe, & ad vrbem retuliſſe.
Nicolaus Rechenberger.
Conradus Phrior, Vratiſlauienſis.
Ioannes Reibnits.
Melchior Panouuits.
Valentinus Longus à Procat.
Sebaſtianus Hoſuuits.

Baltha-

Balthaſar Seidlitz.
Conradus Seidlitz.
Ioãnes Haubitz a Ruperſdorf.
Laurentius Magnus.
Balthaſſar Knobloſdorff a Berndorff.
Georgius Scheredi: item Georgius Hatalinij, Adamus Honorij, Ioannes Norouusky: qui quatuor, Epiſcopo Strigonienſi cum ſeruirent, impijs & conſceleratis illius cum Turcis conſpirationibus offenſi, cum XXVIII equitum turma, ad Ferdinandum Regem ſeſe receperunt.

Sub Leonhardo a Vels, capitaneo, ſingulis vexillis, Præfecti fuère capitanei infra ſcripti.

Ægidius a Vels.
Ioannes ab Altenhauſen.
Thomas Flaſchberger, ſignifer.
Chriſtophorus Reiſchacher.
Hainrichus Wundershofer.
Ioachimus ab Helmſtorff.
Thomas ab Armſtorff.
Petrus a Vels.
Nicodemus Sinckmoſer.
Ioachimus ab Roſenau.
Hainrichus Sendroffzky.
Albertus ab Kodſan.
Georgius Weſtualin.

Caſpar Ritſchan, capitaneus Regius, vexillum peditum duxit; inter quos nobiles fuère:

Chriſtophorus & Ioannes Amſteter.
Ioannes Lochner.
Ludouicus Gall.
Guilielmus Waltinger.
Gregorius a Faulach.
Georgius Seidlitz.
Caſpar Carlouitz. &c.
Wolfgangus Hagen, capitaneus Regius, vexillo peditum vni præfuit. longius in hoſtem progreſſus, atque a noſtris (vt oſtendimus) deſtitutus, fortiter pugnando oppetijt. cui ſucceſſit Ioannes Altenhauſer; ſub quo nobiles militârunt:
Albertus Peltzky, ſignifer.
Ioannes Parnsbruner.
Chriſtophorus a Sinzndorff.
Georgius Straſſer.
Ioannes Werder, &c.

Sigiſmundo Leiſſer, capitaneo Regio, vnum vexillum peditum paruit; ſub quo,

Guntherus ab Herberſtain, ſignifer.
Matthias Fux.
Iacobus Tranner.
Andreas Hoffer, &c.

Sub Maximiliano Leyſſer, capitaneo Regio ſuper vnum vexillum peditum, militarunt:

Sebaſtianus a Weiſſeneck, ſignifer.
Petrus a Weiſſeneck.
Chriſtophorus Leiſſer.
Seifridus a Ratmansdorff. Andreas a Mallentein. Caſpar & Ioannes Ottvvein. Balthaſſar Schramph. Hieronymus a Rechberg. Caſpar Purckſdorffer.

Ioannes Surg, a Surgenſtain, capitaneus Regius, vexillo vni præfectus; ſub quo meruerunt:

Erhardus a Perlingen, ſignifer.
Georgius Waldner.
Ioannes Brenner.
Georgius Gluck.

Ioannes Grummoſer, capitaneus Regius, duo vexilla peditum tenuit; ſub quibus militârunt:

Guilielmus a Bibrach.
Michael Wildmair, ſignifer.

Sub Eck a Reiſchach capitaneo, ſex capitanei, qui ſingulis vexillis præfuerunt; militârunt:

Ioãnes Vlrichus a Rotenburg.
Ioannes Dietrichus ab Hocheneck, capitaneus.
Schvveickhardus Thum a Neuburg.
Iodocus a Grienſtain, ſignifer.
Ludouic⁹ Wolff ab Habsberg.
Ioannes ab Hochenfeldt.
Ioannes a Seiboldſtorff.
Rupertus a Grana, Burgundus.

Maximilianus Auer, ab Hernkirchen, capitaneus Regius vnius vexilli peditum.

Ioannes Georgius a Burckſtal capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo militârunt:

Hein-

Heinrichus ab Raubenſtein.
Sebaldus a Bolckenſtain.
Wolfgangus Sigiſmundus a Stain.
Ioachimus Schonfelder.
Wolfgangus Gultinger.
Guilielmus Füller.
Conrad Zeller.
Georgius Gurtler, ſignifer.

Eitel Ioannes a Faulach, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Chriſtophorus a Schina, ſignifer.
Fridericus ab Eintzberg.
Wenceslaus ab Homburg.
Ioannes Reibitz.

Chriſtophorus a Neuenfels, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Michael a Landenburg, ſignifer.
Ioannes Ottmair.
Ioannes a Logau.

Wolfgangus Pfaffenlap, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Ioãnes Eberhardus a Reinach.
Iacob⁹ Sigiſmũdus a Reinach.
Heinrichus a Mandach, &c.
Erneſtus a Brandenſtain, Regiæ Maieſtatis ſatellitum, quos Trabandos vocant, capitaneus, quatuor ſignis pręfuit peditum Bohœmorum; in quibus nobiles fuerunt:
Guilelmus Zuſirzetitzky a Wartenberg, capitaneus Regius vnius vexilli.
Sebaſtianus Knoblſtorffer, ſignifer.
Petrus a Proſez, capitaneus Regius, vnum vexillum duxit.
Petrus a Wopith, Ginackh, Perzina, capitaneus Regius duorum vexillorum.
Achatius Schlusky, a Clunna, ſignifer.
Venceslaus a Landa, ſignifer.

Nobiles quidam, qui nulli duci addicti militarunt.

Rupertus Comes a Manderſchiet.
Wolfgangus Comes ab Ottingen, q̃ proprio ęre militauit.

Guilielmus ab Herberſtain, eques auratus.

Ioannes Salamanca, egregia virtute iuuenis Hiſpanus. hic vna cum alijs quibuſdā, Cacianero Duce, excurſione facta ad Viennæ montana, cæſis fugatisq; Turcis, fortiter ſeſe geſsit.

Chriſtophorꝰ a Lamberg Gaurini præfectus, Turca adueniente, arcem minime munitam incendit, ſeruatisque tormentis Viennam venit.

Georgius Wolfframſtorffer, Regiæ Maieſtatis venationum præfectus.

Leonhardus Hauſer, vir ſtrenuus; capitaneus Ciuitatis Viennæ: cuius ædes ærumnoſarum mulierum puerorumq; perfugium fuerunt tormento ictus conualuit.

Eraſmus Scheürer.

Ioannes Haug a Frainſtain.

Hieronymus Ruck.

Sigiſmundus Guntheshauſer, &c.

Auxiliorum Imperij Catalogus.

Philippus Palatinus ad Rhenum, de quo antea mentionem fecimus, centuriam equitum vnam duxit.

Siluester a Schaumburg, &

Ludouicus a Graueneck, tribuni.

Thomas Marſchalcus a Pappenhaim.

Georgius a Rechberg.

Georgius Hund, &c.

Conradus Gotzman, dux ab Electoribus Principibus præfectus ſeptem capitaneis; ipſe in obſidione Viennæ nō fuit. nam Crembſij reſedit.

Georgius a Lauffenholtz, capitaneus vnius vexilli auxiliorum Imperij.

Ioānes a Mortlingen, ſignifer.

Ioannes a Feſtenberg.

Martinus & Vitus ab Egloffſtain.

Gundelius & Ambroſius a Schamberg.

Ioannes Taubentantz, capitaneus Imperij vnius vexilli.

Balthaſar a Bock, ſignifer.

Wolfgangus a Creutzen.

Eraſmus ab Haid, &c.

Ioannes a Gundelfingen, capitaneus Imperij, vexilli vnius.

Chriſtophorus Groland, ſignifer.

Caſpar Altmulſtainer, Zammacher, Norimbergenſis, capita-

capitaneus Imperij, vnius vexilli.
Pancratius Zolner, ſignifer.
Chriſtophorus Stramer.
Nicolaus Roſenberger.
Friderichus Haner.
Ioannes a Riedlingen, capitaneus Imperij vnius vexilli.
Georgius Schmid Hornbergenſis, ſignifer.
Iodocus ab Haid, &c.
Magnus Michael ab Ansbach, capitaneus vnius vexilli.
Paulus Hartumb, ſignifer, &c.
Michael a Bamberg, capitaneus vexilli vnius.
Melchior Schaid, ſignifer, &c.
Ioannes Hablutzel, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Burghartus Faber, ſignifer.
Guilelmus Talhamer, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Eyſen, ſignifer.
Chriſtophorus Iud, capitaneus vexilli vnius.

Iacobus a Werdnau, dux ab Electoribus principibus, ſeptem ſignis præfectus, in obſidione non fuit, ſed Crembſij cum Friderico Palatino egit.

Ludouicus a Graueneck, capitaneus Imperij auxiliorum vexilli vnius.
Guilelmus Guſs a Guſſenberg, ſignifer.
Rudolphus a Pappenhaim, Mariſcalcus Romani Imperij hereditarius, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Sigiſmūdus ab Ellerbach, ſignifer.
Georgius Lamparter a Greifſenſtain, capitaneus vexilli vnius.
Georgius a Fechingen, ſignifer.
Ioannes Mergel Memmingenſis, capitaneus vexilli vnius.

Sacri Romani Imperij officia militaria.

Erneſtus a Brandenſtain, ſacri Romani Imperij ſupremus cenſor militaris, ſiue luſtrator exercitus; *el veador.*
Michael Beheim, Præfectus tormentorum, & machinarum bellicarum; *capitaneus de l'artelaria.*
Georgius de Myndelhaim, præpoſitus iudiciorum; *el alcaldo della Iuſtitia.*

Bartholomæus Aman, præpoſitus caſtrorum; *el preuoſt.*

Philippus a Gelnhauſen, præfectus excubiarum ſeptem ſignorum, quæ ſub Cunrado Gotzman meruerunt; *el maſtro della Garda.*

Sebaſtianus a Schorndorff, præfectus excubiarum ſeptem ſignorum, quibus præfuit Iacobus a Werdenau.

Ioannes Smidel tribunus, magiſter quartarum.

FINIS OBSIDIONIS.

LECTORI S.

Quia paullo ante, ſub initium catalogi huius, illuſtri Comiti Nicolao Salmenſi, Nicolai Iunioris patri; Egonis, Iulij nunc adhuc ſuperſtitis, Nicolai III, auo; magnæ, veræque tributæ ſunt laudes, ab auctore commentationis huius: viſum eſt vel auctarij, vel plenioris ellogij grauiorisue teſtimonij loco, monumentum inſigne ſubiicere, quod æternandæ viri maximi memoriæ, Diuus Ferdinandus Cæſar in æde Dorotheana Viennenſi, opere marmoreo, poſuit. Lector lege, relege, viue, ac vale.

DIS MAN. S.

INCOMPARABILIS HEROS, NICOLAVS
COMES A SALM, DIVI FERDINANDI,
ROMANORVM, VNGARIÆ, BOHEMIÆQ.
REGIS, ARCHIDVCIS AVSTRIÆ,
AB ARCANIS CONSILIIS, CVBICVLAR.
ET SVPREMVS PROVINCIARVM
TERRÆ AVSTRIÆ CAPITANEVS,
QVVM DIVVS FRIDERICHVS ROM.
IMPERATOR, DVX SIGISMVNDVS,
DIVVS MAXIMILLIANVS ROM. IMP.
PHILIPPVS REX, KAROLVS V ROM.

IMP. ET FERDINANDVS ROM. CÆSAR,
AVGG. FRATRES, RERVM POTIRENTVR,
EORVM AVSPICIIS REIP. ANNIS XLVI
FORTEM ATQVE STRENVAM OPERAM
DOMI MILITIÆQ. NAVAVIT.
ANNO PORRO DOMINI M. D. XXIX.
SOLYMANO TVRCARVM TYRANNO
VIENNAM OBSESSAM ATROCITER
OPPVGNANTE, DVM DIRVTIS MOENIB.
INVICTVM GENEROSI ANIMI ROBVR
PRO MVRO HOSTIVM MINIS OPPONIT,
SAXO PERCVSSVS LETALE
VVLNVS ACCEPIT.
DIVVS FERDINAND. PATRIÆ PATER.
VIRTVTIS RERVMQVE GESTARVM
GLORIÆ ERGO HOC EI MONVMENTVM
FIERI CVRAVIT.
OIIII DIE MENSIS MAII, ANNO
DOMINI IESV SERVATORIS
M. D. XXX.
VIRTVTEM POSTERI IMITANTOR.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 32, li. 31 lege Inter Sultani Muchemetis milites. His 48, 7. Turchaniſq; begi filius, Omer begus 51, 3, recuperarunt: Turcis 65, 27 pater, Accede &c. 178, 4, 11 Cigaloglis 274, 5 Armeniam.

Österreichische Nationalbibliothek
+Z202836605

Digitized by Google

Digitized by Google